TECRİBÎ NEO-İSPİRİTÜALİZMA:

RUH VE KÂİNAT

Dr. Bedri Ruhselman

A.Levent IŞIK

RUH ve KÂİNAT

Yazan

Dr. Bedri RUHSELMAN

Facebook Gurubumuz

Bedri Ruhselman/Neo-spiritualism

http://www.facebook.com/groups/260885902055/

İNSAN VE BİLGİ HAKKINDA

1 – İnsan hakkında bir mütaala

İlk nazarda, morfolojik ve fizikoşimik bir görüşle insanın mahiyeti kolayca anlaşılıverecekmiş gigi görünür. Fakat tetkikat ilerledikçe bu görüşün doğru olmadığı anlaşılır, ve insanı daha iyi tanımak için onun yalız dış taraflarını değil bütün ruhi ve hayati tezahürlerini tetkik etmek zaruretinin bulunduğuna kanaat geirilir.

İnsan yalnız bir takım kimyevi maddelerden ve bu maddelerin fizikoşimik tezahüratından ibaret bir et yığını değildir. Onun; ilk hamlede iki büyük unsurdan müteşekkil olduğu görülür. Bu unsurları tebarüz ettirebilmek için ölüm hadisesiyle işe başlıyalım :

Ölmeden önce insanın bir varlığı mevcuttur ki biz maddi ihsaslarımızla insanın bu varlığını tanırız. Ölümden sonra bu varlık kaybolur, ve bu suretle biz insanı ebediyen kaybettiğimizi zannederiz. Demek ki isanın ölümle husu-

siyetleri bir daha avdet etmemek üzere kaybolan bir varlığı mevcuttur. Bu varlık fizikoşimik bir varlıktır, ve fizikoşimik kanunlar altında mütemadi ve devri inkilahlarına devam eder.

Fakat modern metapsişik araştırmalar neticesinde anlaşılmıştır ki insanın bir de ölümden sonraki tezahüratı vardır ve onun bu varlığı fizikoşimik varlığı kadar objektif ve reeldir.

Bu varlık insanın ölümden sonra yaşamakta devam eden ve mutat şartlar altında mahsusat alemimizin dışında kalan bir şahsiyete maliktir. Bu hakikati kabul etmeğe bizi sevkeden deliller ölümden evvelki varlığımızı bize kabul ettiren deliller ayarında kıymetlidir.

Demek ki evvela birisi malum fizikoşimik kanunlar altında değişip giden, diğeri ise ölümden sonra başka tabii şartlar altında mevcudiyetini göstermekte devam eden iki varlık karşısında bulunuyoruz. Ayni bir varlığın hem gözümüzün önünde eriyip gitmesini hem de bütün canlılığı ile yaşamakta devam etmesini kabul etmek mümkün değildir; o halde bunların mahiyetleri itibariyle birbirinden ayrı şeyler olması lazım gelir. Acaba bu, ölümden sonra, yaşıyan varlığın ismi nedir?... Biz buna bir çokları gibi hemen ruh ismini veremiyoruz. Çünkü ölümden evvelki insan varlığı nasıl maddelerle alakadar bir tezahür ise ölümden sonraki varlığın da öylece maddelerle alakadar bir tezahür olduğunu tecrübeler ve tetkikler bize öğretmiştir. Ancak, sözden de anlaşılıyor ki bu tasnif zahiridir; hakikatte insanın bu bahsettiğimiz ve ileride de diğerlerinden bahsedeceğimiz bütün maddi varlıkları onun kendisi değildir, kendisinin birer tesir vasıtasıdır, nasıl ki beden hakkında da durum böyledir. İşte ruh dediğimiz şey bütün bu maddeler vasıtasiyle çeşitli tezahürler gösteren meşur bir kuvvettir ve mahiyeti hakkında hiç bir şey bilmediğimiz bu kuvvet için zaman ve mekan mevzubahis değildir. Şu halde bütün tetkik hayatımızda bizi meşgul edecek şey insanın mütemadiyen yükselen bu maddi varlıkları ve ruhun onlar vasıtasiyle vukua gelen tezahürleri olacaktır.

İnsanın maddi varlığını teşkil eden muhtelif hallerdeki maddelerin sonu yoktur. Alemden aleme geçen insanın bu maddi varlıkları ruhunun ebedi inkişafiyle sıkı bir surette alakadardır.

Daha doğrusu ruh, inkişafı yolundaki ihtiyaçlarına göre muhtelif alemlerde kullanılması zaruretinde bulunduğu maddelerin tabi oldukları tabii kanunlar altında yaşamak zorundadır. Demek ki bu meşur kuvvetin herhangi bir alemde yaşıyabilmesi onun o alemin maddeleriyle ayarlanmış bir vasıtaya malik ilmasına vabestedir ki biz bunu dünyamızda beden şeklinde görüyoruz. Şu halde insanın hakiki şahsiyeti ruhla devamlı münasebet halinde bulunan maddi vasıtalar üzerinde zahir olur ve insanın dünyamızda ölümle sona eren varlığı bu meşur kuvvetin maddi tezahüründen başka bir şey değildir; ölüm ise ilerde daha tafsilatlı yazılacağı gibi bu tezahürün dünyamızdan kaybolup başka bir alemde başka maddeler vasıtasiyle devam etmeğe başlamasının tabii bir ifadesidir.

2 – İnsan hakkındaki bilgi

İnsan nedir?.. Belki üzerinde en az işlenmiş olan mevzulardan biri de budur (1). İnsan denince aklımıza hemen onun dış görünüşü ile fizikoşimik varlığı gelir. Fakat bu muğlak varlığın mutat ve gayrimutat tezahürlerini hususi usullerle inceledikçe bu görüşün sathi olduğu derhal anlaşılır. Biz insanı henüz tanımıyoruz. Bugünkü akademik araştırma yolları insanı ancak beş his içinde tanımağa imkan verir, onun hariçle olan münasebetleri de asabi ve adali cihazlarının dar imkanları nispetinde mütalaa olunur. (1). İnsan varlığı üzerinde böyle tek taraflı çalışıldıkça onun mukadderatına nüfuz etmek hiçbir vakit mümkün olmıyaıaktır.

Bugün fazla bir hızla ilerliyen insan hakkındaki analitik bilgilerin çoğalmasiyle insanın tetkiki tamamlanmış olmaz. Bunun için aynı zamanda sentetik bir mütalaa lazımdır. İnsan uzviyetinin her kısmı üzerinde ayrı ayrı morfolojik ve fizyolojik incelemeler yapılıyor, fakat bizi büyük bir illete doğru götürecek olan insan varlığı hakkındaki bu dağınık bilgileri toplamak ve bu varlığın kıymetini gittikçe yükselen ve bize göre sonsuzlaşan maddi hallerin hususiyetleri muvacehesinde takdir etmek faaliyeti üzerinde durulmuyor. Bu da madde hakkındaki bilginin henüz kifayetsizliğinden ileri gelmektedir.

İnsan ilminin muhtelif bahislerine ait tetkik usulleri bazen birbirine uymaz; bu, ilim hayatındaki sonsuzluğun ve bilhassa maddi sonsuzluğun çok tabii bir neticesidir. Bu hakikati kabul etmeyip daima tek taraflı bir görüşle ilmi monopolize etmek istiyenler maalesef çok vardır. Fakat resmi otoriteleri ne derecede bulunursa bulunsun, bunların insan bilgisi hakkındaki sözleri, sözlerin ne en sonuncusu, ne de en mükemmeli olmıyacaktır. Bu, böylece kabul edilmedikçe ilim hayatında insan bilgisini geriletici mücadeleler eksik olmıyacaktır. Mesela, günün birinde bir alim çıkar, bu zat dahiyane bir buluşla insandan bir takım seyyalelerin çıktığını ve bunlardan tedavi sanatında büyük faydalar görülebileceğini söyler (47), diğerleri bu yolda bazı tetkikat yaptıktan sonra doğru neticeler elde ederler ve onu tasdik ederler (2); fakat bu araştırıcılar bu sahada henüz emeklerken bu işlerle hiç uğraşmamış olan ve uğraşmak da istemiyen diğer birisi çıkar, belki de o, bir üniversitede kürsü sahibidir; fakat bu sahadaki cehlini hiç nazarı itibara almadan bu zat, sırf resmi salahiyetine dayanarak evvelki araştırıcılara gelişi güzel hücum eder. Ve ne bahasına olursa olsun bu kürsü sahibine inanmıya karar vermiş olan bir sürü insan da evvelki zavallı araştırıcıları hırpalamağa başlar (47,62). Asıl esef olunacak şey buna benzer hallerin ilim tarihinde yüzlerce defa tekerrür etmiş olmasıdır.

Bir insan bedeninin muhtelif kısımları arasında nasıl sıkı münasebetler varsa bu beden dışında ruhun kullandığı bütün maddi vasıtalar arasında da öylece sıkı münasebetler vardır. Bu bakımdan insan ilmi ne insan bedeninin yalnız bir kısmına ait hadiselerin mütalaasiyle ne de saf bir materyalist veya spiritüalist ekolün talimatiyle tam olarak yapılmaz.

Umumi görüşle insanı iki cepheden mütalaa etmek lazım gelir: bunlardan birisi mahsusat alemimize giren fizikoşimik maddeler arasındaki, diğeri de mahsusat alemimizin dışında kalan maddeler vasıtasiyle olan tezahürleri ile olan cephelerdir; ve unutmamalıdır ki bunlar birbirine bağlı, birbirini tamamlayıcı şeylerdir. Onun içindir ki biz birinci yolda yürüyen ademci materyalizmayi ve ikinci yolda yürüyen ispiritüalizmayi tek başına çalıştıkları müddetçe verimli bir yol olarak kabul edemiyoruz. Gerçi bugün maddi insan hakkındaki tetkikler akademik ilimler sayesinde epeyce ilerlemiştir; fakat insanın yüksek maddi alemlerle olan münasebetleri hakkındaki bilgiler maalesef inkişaf edememiştir.

İnsanların kanaatlerine karşı gelen her fikre itimatsızlık ve hatta husumet göstermeleri tabii bir meyildir; fakat insan bilgisinin şümulü genişledikçe bu kötü temayülde ortadan kalkacaktır. Netekim hugün insan varlığını, melekelerini ve kudretlerini mümkün olan her yolda araştırmak teşebbüsüne ciddi bir çok alimler girişmiş bulunmaktadırlar (4, 5, 6) .

Akademik ilim yollarında kullanılan usuller beş hissin taalluk ettiği ölçülerden kıymetini alır. Halbuki insanın öyle yüksek maddi tezahürleri vardır ki bu ölçülerden hiç birisi onlara tatbik edilemez. Sevgiyi, kini, intikam hissini, korkuyu, irade ve imajinasyon melekelerini fizikoşimik ölçülerle tesbit etmeğe imkan yoktur. Bundan başka bu tezahürler başkaları üzerinde istediğimiz zaman istediğimiz gibi de husule getirilemez (7).

3 – İnsan bilgisinin mütalaasında yeni usullere ihtiyaç vardır.

İnsanın mümkün olduğu kadar mükemmel mütalaasını yapabilmek için bugünkü laboratuvar vasıtalarından daha mudil ve bilhassa hayati bir takım yeni usul ve vasıtalarından daha mudil ve bilhassa hayati bir takım yeni usul ve vasıtalara ihtiyaç vardır. Vücudümüzde birbirini taviz eden öyle karışık hadiseler geçiyor ki bunları yalnız fizikoşimik usullerle takdir ve izah etmeğe imkan yoktur. Bozulan bir böbreğin, ciğerin, hatta bir dimağ nescinin vazifesini salim olan kısımlar telafi etmeğe uğsaşıyor. İlk nazarda fizikoşimik kanunlarla izahı mümkün görünen bu hadiselerin derinleştikçe hakiki illetleri daha esrarengiz bir hal alıyor. Esasen fizyolojide animist ve vitalistlerle fizikoşimistler arasındaki mücadelenin başlıca sebebi de, elde bulunan vasıtaların bu muammayı çözmeğe kafi gelmemesinden doğmaktır. Haddizatında fizyolojide, biyolojide fizikoşimik kanunların dışında cereyan edecek hiç bir hadisenin mevcudiyeti tasavvur edilemez. Fakat unutulmamalıdır ki bu kanunlar ancak ruhun dünyamıza ait mutavassıt maddeler üzerindeki maddi tezahürlerine şamildir. Halbuki ruhun dünyamızda bazı hususi usullerle sezdiğimiz yüksek maddeleri alakalandıran birtakım tezahürleri daha vardır ve bunlar şüphesiz henüz mahiyetlerini bilmediğimiz tabiat kanunlariyle idare olunurlar. Tabiat kanunları yalnız fizik ve kimya kitaplarında yazılmış olanlardan ibaret değildir ve elimizdeki vasıtalarla bütün bunları mütalaa etmek mümkün olamaz. Uzaklar gitmeye hacet yok; cazibei umumiye nedir? Herkesin tezahürlerini tabii gördüğü bu kuvvetin mahiyetini hangi alim kati olarak izah edebilmiştir? Hiçbir kimse bunu el ile tutulur bir halde ortaya koyamamış ve onun eşya üzerindeki tezahürlerini tetkik etmekten ileri gidememiştir.

İnsanda öyle yüksek hayati tezahürler ve ondan daha yüksek öyle ruhi haller vardır ki umumi cazibe bunların yanında çok kaba ve maddi kalır. Şu halde insan bilgisini tamamlıyacak olan yüksek ruhi bahislerin mütalaasını yaparken fizikoşimik konsepsiyonun fevkine çıkmış olmak lazımdır. Bilhassa akıl hastalıkları tababetinde bu yoldan inkilaba büyük bir ihtiyaç vardır.

Acaba bu yeni tetkik usulleri hangi esaslara dayanabilir?... Tabiatta bir alaka (- Affinite) kanunu vardır. Her cismin diğer bazı cisimlerle, her hadisenin diğer bazı hadiselerle azçok farklı bir alakası vardır; veya yoktur. Bu alaka birtakım iç ve dış şartlarla değişir. Mesela O2 nin H ile fazla alakası vardır. Fakat bu kadar şiddetli bir alakanın tezahürü hararet gibi bir amilin yardımı ile vukua gelir ki bu da dış şartlardan birini teşkil eder. Eğer bu hararet şartı insanlarca meçhul kalmış olsaydı onlar bu iki cismin birbirine karşı olan alakasını tecrübe ile mütalaa edemezlerdi. Bunun gibi kanda bulunan hemoglobin maddesinin hem oksijen hem de karbon oksidine karşı birbirinden farklı alakası vardır. Bu yüzden havadaki oksijene nispetle pek az bir miktarda bulunan karbon oksidi bir insanı zehirleyip öldürebilir. Zira bu gaz kanın hemoglobinine oksijenden daha haristir. 1841 de yapılan tecrübelerde 1/10.000 nispetinde karbon oksidini ihtiva eden bir hava dahilinde 96 gün bırakılan tavşanların Hemoglobinleri muayene edilmiş ve bunların 10/100 nun bu zehir tarafından tutularak hayvanların yavaş yavaş zehirlendiği görülmüştür. Bir odada ayrı ayrı duran iki piyanodan biri çalınırken diğerinin de alakadar tellerinin ihtizaz haline geldiği fizikçe malum olan hadiselerdendir. İlmin her şubesinde muhtelif isimlerle anılan ve hepsi de aynı kanunun çeşitli tezahürlerinden ibaret bulunan misaller çoktur. Elektrik tezahürlerini görmek için tahtadan veya kauçuktan malum aletler kullanılmaz; böyle maddeleri bilakis elektrik tezahürlerini görmek istemediğimiz yerlerde kullanırız. Keza birisinin fotoğrafını alırken şimik maddeler karşısında lüzumlu olan ziyanın tesirini ayarlamağa çalışırız. Hadiselerin tetkiki için bütün bu şartları göz önünde tutmak zaruridir. Bu zarureti takdir edemiyen kimselere cahil deriz. Demek ki ilmin araştırma yollarında tabi olacağımız bazı şartlar ve bu şartlara uygun vasıtalar vardır ve bu ilim yapacak insanın bunları bilmesi lazımdır. İnsan ruhunun yüksek seyyal maddeler üzerindeki tesirlerini tetkik ederken bu alaka kanununun dışında kalamayız. Fakat buradaki alaka, maddelerin yüksekliği derecesinde muğlak ve incedir. Bu noktayı ihmal ederek yalnız monoton laboratuvar yürüyüşü ile bu bahse yanaşmak istiyen bazı alimlerin muvaffakiyetsizliğini tabii görmek icabeder. İnsan yalnız bir tek maddeden veya bir gurup maddelerden veyahut malum birkaç fizikoşimik hallerdeki madde guruplarından ibaret bir varlık değildir. Her şeyden evvel bu hakikati kabul etmek lazımdır. İnsan birçok maddelerden müteşekkildir. Bu maddelerin bir kısmı kitaplarımıza girmiştir; fakat sonsuz olan mütebaki kısımları bu kitaplara sığmaz.

Tabiattaki maddelerin yalnız sulp, mayi ve gazi hallerinden ibaret bulunduğuna bugün bir mektep talebesi bile inanmaz. Modern fizik, eskisinin kuvvet veya maddenin atribüsü diye tanıttığı bir çok amillerin birer madde olduğunu söylüyor. Ziyada bu miyandadır. (9) Bununla beraber eldeki bütün mikrometrik usullerle bile ziyayı madde olarak takdir etmek kudretine inanlık henüz malik bulunmuyor. Demek ki bunda da muvaffak olmak için lazım olan şartları öğrenmek ve tecrübe vasıtalarını hazırlamak lazımdır.

İnsan varlığı en kaba fizikoşimik maddelerden bilemediğimiz en ince maddelere kadar uzanıp giden sayısız maddeler kompleksinden müteşekkildir. Bu kompleksin çözülmesi kolay ve hatta mümkün olmıyacaktır. Morfolojik, biyolojik ve hatta psikolojik bilgilerimiz bu kompleksin henüz dışında dolaşmaktadır. Ve ancak vasıtalarımızın inkişafı derecesinde ona

nüfuz etmek mümkün olabilecektir. Kalbin kaba vuruşlarını ölçmeğe kafi gelen sfigmograf aleti bu nazik uzvun elektrik tahavvüllerini bize gösteremez; hekimlikte çok faydalı bilgileri bize veren bu değişiklikler, daha ince ve hassas bir aletle tesbit edilebilir. Nitekim elektrokardiyoğraf dediğimiz bu aletin keşfinden sonra kalb hastalıkları bahsinde mühim terakkiler vukua gelmiştir. Fakat bu neviden bir aletin dahi tesbit edemiyeceği kadar seyyal olan diğer maddi hadiseler uzviyette vardır; denilebilir ki insan dünyamızın hemen hemen en seyyal maddelerini kendisinde toplamıştır. Bu maddeleri ve onlar üzerinde tezahür eden ruhi tesirleri mütalaa edebilmek için onlarla alakası olan tetkik vasıtalarına müracaattan başka çare yoktur. Bu da ancak aynı ayardaki maddeleri kullanmakla mümkün olur. Şu halde hayati tetkik usulleri insan ilminin istikbalde en emin tetkik vasıtaları arasına girmiş olacaktır.

4 – İnsan ilminin tetkik vasıtaları

İnsan bedeninin morfolojik ve biyolojik usul ve vasıtalarla tetkiki mümkündür. Fakat ruhun yüksek maddeler üzerindeki tesirlerini incelemeğe bu kaba vasıtalar kafi gelmez. Bunun için vital usul ve vasıtalara ihtiyaç vardır. Zaten birçok biyolojik hadiselerin tetkikinde de bu vasıtalara müracaat ediyoruz. Mesela eritrositlerdeki aglütinogen maddesiyle kan seromundaki aglütinin maddesi alaka ve münasebetlerine göre aldığımız neticelerden tatbikatta birçok faydalar görüyoruz. Tıpta, biyolojide ve hatta adli işlerde kullanılan bu usul hayati bir taamüldür. İnsan seromunda aglütinin maddesinin bulunup bulunmadığını meydana çıkaracak şimik bir reaktif bugün elimizde yoktur. Bunu eritrositler üzerindeki tesir şekillerine göre tayin ediyoruz.

Keza höcrenin esası olan protein maddesi cinse, şahsa, nesce ve hatta nescin canlı veya cansız olduğuna göre değişir. Bunların nevilerinin çokluğu hakkında Huguneuq şunları söylüyor: << Bunların sayısı bütün adetlerin üstündedir; burada bir adet kullanmak istersek 50 ve hatta 100 ziya senesiyle birbirinden uzaklaşmış olan yıldızlar arası mesafenin kilometre sayısı kadar büyük adetler bulmamız lazım gelir. >> (11). Bununla beraber milyarlar ve milyarları bulan bu kadar albümin çeşitlerini şimik vasıtalarla birbirinden ayırmak mümkün olmuyor. Zira bütün bunlar şimik reaktifler karşısında birbirine benzemektedirler. Bununla beraber uzviyet ve nesiçler bunların kendileriyle alakadar olan kısımlarını büyük bir hassasiyetle ayırt eder. Bir albumin nevinin hangi bedene ait olduğu bu suretle anlaşılır. Bunun ticarette ve tıpta geniş tatbik sahaları vardır. Mesela; uzviyet bazı mikropların faaliyetine karşı birtakım müdafaa cisimleri hazırlar; bu maddeleri şimik reaktiflerle hazırlıyamayız. Fakat mikropların kendilerine karşı hazırlanmış olan bu spesifik cisimleri havi kan suyu içinde derhal harap olmağa yüz tuttuklarını görürüz. Halbuki mikroplar başka bir mikroba karşı husule gelmiş olan cisimleri muhtevi kan suyundan müteessir olmazlar. Demek ki şimikman mevcudiyetlerinden haberdar olamadığımız bu maddelerin nevilerini mikrop bedenleri büyük bir hassasiyetle ayırt etmektedir (12). Keza; gebe kadınların idrarında hayati birtakım cevherler vardır ki bunlar kaba laboratuvar vasıtalariyle meydana çıkarılamaz. Fakat bu idrarı dişi farelerin bedenine şırınga ettiğimiz zaman onların yumurtalıklarında birtakım teşrihi tehavvüllerin husule geldiğini görürüz. Halbuki normal bir kadının idrarı bu değişiklikleri yapmaz. Bu usul tıpta bir teşhis vasıtası olarak kullanılır. (Acsheim- zondek). Bunun gibi, bir insana rasgele bir albümin maddesi şırınga edilse insanda bu albümine karşı mühim bir reaksiyon görülmez;

halbuki aynı adama bir müddet sonra aynı madde şırınga edilirse uzviyet, hatta hayati tehlikeye koyabilecek, şiddetli bir reaksiyon gösterir (Alerji).

Görülüyor ki bütün bu işlerde kullandığımız vasıtalar cansız fizik ve kimya vasıtaları değil, uzvi birtakım maddelerdir. Halbuki insan hayatında diğer öyle yüksek tezahürler vardır ki yukariki biyolojik hadiseler bunların yanında kaba kalır. Onun içindir ki bu sonunculara hatalı olarak ruhi tezahürler demişlerdir. İnsan faaliyetinde her şey ruhidir ve her şey maddidir. Hadiselerde görülen şuur ruhtan gelir, fakat onların mihanikiyetleri maddeler yolu ile olur. Aradaki fark maddelerin seyyallik derecesinden doğan muğlaklık ve inceliktedir. Hazım ve teneffüs fiillerini mütalaaya yarıyan vasıtalar insanın daha yüksek tezahürlerini tetkika nasıl yaramazsa bunlar için kullanılan mutat biyolojik taamüller de metapsişik hadiselerin tetkikinde öylece işe yaramaz. Mesela her cisimden (13) ve bilhassa hayat sahibi olan varlıklardan (14) hasıl olan inşiaat insanda da mevcuttur (15). Bu emanasyonlar henüz hiçbir ilmin layıkiyle mahiyetini tetkik edemediği maddi bir komplekstir. Bunun içinde hararet, elektrikiyet, mıknatısiyet, ziya ve renk gibi adi fizik ajanlarla diğer vital amiller vardır. Acaba bu yüksek vital amillerin hususiyetleri nedir? Şüphesiz bu hususiyetleri baskül, bisturi ve mikroskop nevinden kaba fizik aletlerle tesbit etmek mümkün olmıyacaktır. Zira bunların hiç birisi bu emanasyonlar karşısında bir varlık gösteremez. Bu emanasyonlardan müteessir olan en iyi alet sinir cümlesidir. Sansitif denilen insanlar bu amille karşılaışınca subjektif ve objektif bir takım tezahürler gösterirler. Mesela emanasyonların tatbik tarzına göre serinlik ılıklık, ferahlama ve sıkıntı hisleri duyacakları gibi, adelelerde de gerilmeler, gevşemeler, uyuşmalar ve ihtilaçlar görülebilir (2, 14). İşte tezahürlerin bu şekillerine göre biz bu emanasyonların mahiyetlerini anlamağa çalışırız.

Diğer bir misali ele alalım: Bütün maddelerde olduğu gibi insan bedeninde de materyalizasyon hadisesi husule gelebilir. Bu tabir esas itibariyle yanlış olmakla beraber mahsusat alemimizin gayri mahsusat alemimize nispeti bakımından doğrudur. Bazı şartlar altında maddeler kendilerini bize hissettirmiyecek derecede dilüe olurlar ve tekrar başka bir yerde kondanse olarak bizim için kabili takdir bir hale girebilirler. Şimdilik fizikoşimik hiçbir vasıta ile tevlit edemediğimiz bu halin Medyom denilen bazı insan bedenleri vasıtasiyle yapılabileceğini tecrübeler göstermiştir. (6, 27). Burada bu medyomlara mutlaka lüzum vardır ve elimizde bir elektrokardiyoğraf aleti olmayınca kalbin elektrik tehavvüllerini tetkik etmek imkanını nasıl bulamazsak bu hadiseyi de medyomsuz öylece tetkik edemeyiz.

İlmi bir hadisenin mütalaasında yalnız aletin mevcudiyeti de kafi değildir; aynı zamanda onu kullanmağa yarıyacak şartları ve bilgiyi de haiz bulunmak lazımdır. Bu hakikatin her zaman tatbik edilememiş olması yüzünden bilhassa metapsişik ilimler tarihinde birçok acayip hikayelerle dolu sayfalar vardır (3, 17). Mesela gelip geçici bir tecessüs saikasiyle rasgele yapılıvermiş bir iki kaprisli tecrübeden sonra metapsişik bir fenomen hakkında verilmiş müsbet veya menfi hükümler bu miyandadır. Kompleks hayati kuvvetlerin bir dinamosu halinde bulunan insanı laboratuvar aleti gibi kullanmak salahiyetini bir araştırıcının kendinde görebilmesi için onu kullanmağa layık bir duruma girmesi, yani tecrübe şartları hakkında geniş bir vukuf ve kavrayış sahibi olması lazımdır. Bir insanı trans veya somnambül haline sokmak adrenalin provokasyonu yaparak malarya parazitlerini akar kana göndermekten veya reconstruction tecrübesi ile kalbdeki geçmiş marazi tegayyürleri ihya etmekten daha az nazik bir ameliye değildir.

5 – İlim ve mahsusat dışı alem.

Mahsusat alemiyle meşgul olan ilim ancak vasıtaların itkanı nispetinde inkişaf edebilmiştir. Bu vasıtaların şimdikinden daha iptidai bulunduğu devirlerde ilim de yavaş yürümekte idi. (18) Araştırma yollarında mikro - ve makrometrik usuller tekamül ettikçe bu yürüyüşler hızlandı. XIX ve XX ci asırlarda baş döndürücü bir sürat kazandı. Bu yüzden birçok yeni yeni ilmi hakikatler meydana çıktı. Fizikte, kimyada, tabiat ve biyoloji ilimlerinde daha geniş görüş imkanları peyda oldu. Eski klasik konsepsiyonların dar çenberleri gevşedi. Fizikte evvelce her hadise mutlak ve kati telakki edilirdi. Bu gün en kati fizik kanunları hakkında bile mutlak hükümler verilemiyor. Yeni telakkiye göre hadiselerin oluşu birtakım bildiğimiz veya bilmediğimiz şartlara bağlıdır. Evvelce havada bırakılan bir cismin mutlaka yere düşmesi lazımgeleceği söylenirdi; bunun yukarı da düşebileceği hakkında hiçbir fikir ileri sürülemezdi. Fakat bugün ilimde imkan sahası çok genişlemiştir. Havada bırakılan bir cismin gök yüzüne de düşeceği söylenebilir. Onun gök yüzüne düşmesinin tarafımızdan tabii ve mümkün görülmemesi bütün hadiselere ait şartları bilmemekliğimizden ileri gelmektedir. Demekki bu gün yeni bir hadise karşısında kalan bir ilim adamının toleransı evvelkilerle ölçülemiyecek kadar artmıştır.

Ve artık herkes inanmıştır ki intani bir hastalık amilinin mikroskopik canlı varlıklardan ileri geldiğini kabul edemiyen bir çobanın hareketiyle, esaslı bir tetkik yapmadan metapsişik yüksek mebahiste kabli hükümler veren yarı münevver bir adamın hareketi arasında bir fark yoktur.

Çok mahdut idrak vasıtası olan hasselerin dar imkanları içinde kalarak kainatın bütün hadiseleri hakkında mutlak hükümler verenler vardır. Fakat: (Ben bisturimin ucuna ruh denilen bir şeyin asla takıldığını görmedim.) (20) diyen kimselerin bu inanış tarzını değiştirmeğe uğraşmak lüzumsuzdur. Bizim muhataplarımız Carrelin tabiriyle << ilim amelesi >> olmıyan serbest düşünceli tarafsız araştırıcılardır. (1)

Eğer mahsusat dışı alem varsa bu esasen bizim duygumuz dışında kalmış bir alem olacaktır. Bu aleme ancak yolunda çalışmak şartiyle girmek mümkün olur. Ve bu yolda yalnız duygularımız ve maddi vasıtalarımız kafi gelmez, onların eksiğini tamamlıyacak diğer melekelerimizi de kullanmak zaruretindeyiz ki bunun dışında tahayyül gelir.

Tahayyülsüz ilim olmaz. (21) Demek ki tahayyül ilimde en esaslı bir terakki amilidir. Unutulmasın ki Atom hakkında bu günkü tecribi bilgilere tekaddüm eden bir atom faraziyesi evvelden vardı. (18) Eskilerin sırf imajinatif faaliyetleriyle yaşatılmış olan bu mefhum bugünkü yüksek atom nazariyelerine yol açmıştır. İlim tarihinde görülür ki çok defa vasıtasızlık yüzünden ilimde duran yürüyüşü tahayyül canlandırmış ve bu suretle mahsusat alemimizin gittikçe genişlemesine yardım etmiştir.

Mahdut olan mahsusat alemimizin varlıkları karşısında mahsusat dışı alemin sonu yoktur. Esasen bu bakımdan ilmin de sonu olmıyacaktır. Bu sonsuzluk içinde hangi noktadan başlarsak başlıyalım tahayyülümüz ancak müşahedeleri yakalıyacak ve müşahedelerde tahayyülümüzü genişletmek suretiyle mahsusat dışı alemimizde bir kaç adım daha ileri gitmemize yarıyabilecektir.

En iptidai müşahedeler, tahayyülün yardımı ile büyük realitelere yol açar. Newton kafasına düşen elma hadisesinden sonra fizikin en mühim bir bahsini teşkil eden bir arz cazibesi kanunlarını bulmuştur. [1]

Kainat büyük bir laboratuvardır. Orada geçen sonsuz hadiselere nüfus ettikçe insanın iş görme liyakati artar. Bu liyakat birdenbire artmaz ve insanın mahsusat dışı alemi birdenbire mahsusat alemine inkilap edivermez. Bu sahada adım adım yürümek, birçok cehitler göstermek ve tecrübeler geçirmek lazımdır. Kainatta her hayat sahibi varlık bir araştırıcıdır. Onun dünyalardan dünyalara intikal ederek vukua gelen muhaceretinin sebebi de budur. Ve bu araştırmanın sonu gelmiyecektir. İnsan taş devrindeki dar mahsusat alemini Radyomun Alfa ve Beta şualarından bahseden zamanımızın geniş konsepsiyonlarına eriştirebildiği gibi daha kimbilir hangi düşünce ve duygu şahikalarına da ulaştırabilecektir.

M A D D E V E Ş U U R

1 – Materyalizma ve spiritüalizma meselesi

Materyalizma ve spiritüalizma meselesi diye asırlardan beri sürüklenip giden dava ve bundan doğan ayrılık, madde hakkındaki bilgimizin eksikliğinden ileri gelmiştir.

Bir taraf şöyle iddia ediyor : Kainattaki bütün hadiseler maddelerin mümeyiz vasfı (attribut) olan bir takım kuvvetlerin tesiriyle husule gelmektedir. Maddenin dışında ondan müstakil hiçbir kuvvet yoktur. Bütün hadiseler maddelerin oluşlarından doğan kanunlarla cereyan eder. Burada ne idare eden vardır, ne de idare olunan. Kainatta mevcut olan şey sadece tesadüfi olarak ebediyet içinde birbiriyle kaynaşmış maddi hadiselerin mucib oldukları müselsel bir takım tezahürlerden ibarettir.

Diğer tarafın da iddiası şudur : Kainatta maddeden ayrı ve müstakil bir kuvvet vardır ki buna ruh derler. Ruh, maddeyi idare eder. Maddeler atıldır, ruh şuurludur.

Zannediyoruz ki bu düşüncenin ikisi de doğrudur. Fakat ikisi de noksandır. Maddenin mütalaasında ilerledikçe bu sözümüze hak vermek kolaylaşır.

Ademci materyalizmanın mevzubahis ettiği maddeler, yakın zamana kadar maddenin ancak sulp, mayi ve gaz hallerine göre münhasır kalan kısımları idi. Maddeciler materyalizmanın ilmi cephesini müdafaa ederken bu hallerdeki maddeleri öne sürüyorlardı. Fakat son senelerdeki inkişaflar bu müdafaa silahlarını eskitti. Bilhassa gazın üstündeki maddi hallerin keşfi ademci materyalist düşünceyi alt üst etti. Ve bütün hadiselerin yalnız üç haldeki maddelere muallak olmıyacağını gösterdi. Eğer Buchner veya Moleschoot sağ olup da bugün kitap yazsalardı artık << üç haldeki maddelerin dışında hiçbir varlık yoktur. >> gibi bir iddiada bulunamazlardı. Kainatın bütün hadiselerini ve tezahürlerini maddi vasıfların imkanlariyle mutlak bir surette tahdit etmeğe kalkışmazdan evvel madde hakkında mükemmel bir bilgiye malik olmak ve maddenin hududunu kati olarak salahiyetle çizmiş bulunmak icabeder. Acaba insan oğlunda bu bilgi ve salahiyet var mıdır?..

Bugüne kadar maddi bilgiler yolunda katettiğimiz mesafe hiç mesabesindedir. Her hangi ilmi bir bahiste bir iki adım attıktan sonra evvela aşılmaz olan bir duvarın önümüze dikildiğini görüyoruz. Biraz çalıştıktan sonra bu duvarı aşıyoruz ve bunu görünce ilk hamlede yolun nihayetini bulmuşuk, yani bütün meçhulleri halletmişik zannediyoruz. Bu hal bizi birbirini müteakip gelen gurur dalgaları içinde yuvarlıyor. O kadar ki bazan miskince aczimizi unutarak kendimizi uluhiyet derecelerinde yüksek görmeğe başlıyoruz. Fakat bu hal az devam ediyor, zira birkaç adım daha atar atmaz evvelkinden daha aşılmaz görünen diğer bir duvara başımızı çarpınca gözümüz açılıyor ve o zaman aczimiz ve cehlimiz bütün çıplaklığı ile karşımıza dikiliyor. İşte bu hal tekamül yolundaki ezeli ve ebedii yürüyüşümüzde devam edegelen bir hikayedir.

Diğer taraftan bütün maddi kıymetleri inkar eden ve kelimenin tam manasiyle maddeden mücerret bir varlığı kainatımızda kabul eden saf ruhçuluk taraftarlarının da doğru yolda yürüdüklerine kani değiliz. Bizim içinde bulunduğumuz kainat fikri, madde fikrinden asla ayrılmaz. İleride bahisler okundukça bu sözün hakiki manası daha iyi tebarüz edecektir.

Meşur bir kuvvetin madde üzerindeki müessiriyetini kabul etmeksizin tabiat hadiselerinin mütalaası ne kadar eksik kalırsa bunun tersine olarak maddi maddeler üzerindeki tezahürleriniden cüda kalmış gayri maddi varlıların mütalaası da o kadar noksan ve hatta manasız kalır.

O halde ruhun müessiriyet kudretiyle maddelerin teessüriyet kaabiliyetlerinin birleşmesinden doğan insan ve kainat, evvela maddelerin iyice mütalaasiyle, saniyen ruhların onlar üzerinde tezahür eden müessiriyet kudretlerinin tetkikiyle tedricen anlaşılabilir. Halbuki bugünkü manasile ne ademci materyalist mektep saikleri, ne de saf ruhçuluk taraftarları insanı ve kainatı bize az çok anlatabilmeğe yarıyacak olan bu lazimelere malik değildir.

Materyalizma ve ispiritüalizma davası hakkında şimdilik söyliyeceğimiz söz bu kadardır; bazı diğer bahislerin mütalaasından sonra bu hususstaki fikirlerimizi tamamlamış olacağız.

2 – Maddi tezahüratın taksimi

Mütalaayı kolaylaştırmak için maddelerin tezahüratını iki büyük gurup altında toplıyabiliriz. Bunlardan biri maddenin kütlevi cesametine aittir. Bunlar idrakimiz karşısında azam ve asgar namütenahide kendilerini gösteren maddelerdir. Bunların işgal ettiği alemlere makrometrik ve mikrometrik alemler diyebiliriz. İkincisi de maddenin muhtelif hallerdeki tezahürleridir.

Bunları ayrı ayrı mütalaa etmeğe başladığımız zaman bir an gelir ki kendimizi tabiatta kaybolmuş görürüz. Hatta ilk hamlede büyük bir hayret ve dehşet içinde kalırız. Bu hal bizim kainattaki geriliğimizin sembolik bir ifadesidir. Bununla beraber cesaretimizi kaybetmeden ve bilhassa acele etmeden bu sahada yürümeğe devam etmek mukadderatımızın dünyadaki icaplarının bir zaruretidir.

Biz, gücümüzün yettiği kadar, ve şüphesiz çok sathi ve muhtasar bir şekilde, bu sahada biraz dolaşmak istiyoruz.

A – Makrometrik alem

Bu alemin maddeleri hakkında bize en iyi fikri veren astronomidir. O halde evvela astronomik bir gezinti yapmakla işe başlıyalım.

Gökyüzüne başımızı çevirip baktığımız zaman orada sayısı belli olmıyan birçok parlak noktacıklar görürüz, bir çocuk safiyeti ve ruyeti karşısında bunlar semaya parlak kum danecikleri gibi serpilivermiş şeylerdir. Fakat buların içinde iki tanesi büyüklüğü ve parlaklığı ile diğerlerinden ayrılır: Birisi güneştir; o, bizi adeta yakacak, gözlerimizi kamaştıracak kadar parlaktır. Güneş semamızın hakimidir. O çıkınca diğer yıldızların hepsi söner. İşte basit bir insan görüşünden doğan bu realite asırlardan beri bir çok insanlar arasında hüküm sürmüştür. Halbuki hakikat bambaşkadır. Gökyüzünde ancak büyücek bir portakal kadar küçük görünen semamızın bu mağrur güneşi hakikatle aklımızın alamıyacağı kadar büyüktür. Yani bizim dünyamız kadar bir milyon üç yüz yirmi altı bin dört yüz yetmiş iki tane dünya biraraya gelmelidir ki güneşin cesameti meydana çıksın!... Bu mukayeseyi gözümüzün önünde canlandırabilmek için bir metrelik kutrunda büyük bir küre tasavvur edelim; bu, güneş olsun. İşte bu kürenin yanında dünyamız kutru ancak bir santimetre olan bir bilya tanesi kadar küçük kalır.

Halbuki dünyamıza nispetle bu kadar muazzam görünen güneş kainatta bir zerreden ibarettir. Ve biraz ilerleyince öyle devasa kütlelerle karşılaşırız ki onların karşısında güneşimiz bize göre olan büyük heybetine rağmen semanın hakimi olmak vasfını derhal kaybeder. Ve o zaman biz, semada hangi yıldızın hakim olduğunu bilemez bir hale geliriz. Zira güneşten daha büyük o kadar yıldızlar ve onlardan da daha büyük o kadar diğer yıldızlar vardır ki bunlardan hangisinin en büyük olduğunu tayin etmek mümkün olmaz. Halbuki yeryüzünden biz onları semada arasıra görünüp kaybolan ancak birer zerrecik halinde müşahede ederiz. Hakikatte bunların büyüklüğü başımızı döndürecek rakkamlara baliğ olur. Sayısı milyonları bulan ve hakiki miktarı belki dünyamızdakilere ebediyen meçhul kalacak olan bu muazzam güneşlerden bir tanesini misal olarak ele alalım: Bu, Andromede nebülözüdür. Bunun büyüklüğü güneşe nispetle fevkaladedir. Acaba küçücek bir nokta halinde arasıra günümüze çarpan bu nebülöz semamızın mağrur güneşinden ne kadar daha büyüktür?

Bin defa mı, milyon defa mı yoksa milyar defa mı?... Hayır, bu nebülöz güneşimizden iki yüz otuz iki trilyon defa daha büyüktür!... İşte insanın gözünü açacak bir rakkam. Fakat bu rakkam kulağa ilk çarptığı zaman beyinde büyük bir sarsıntı yapmaz. Ancak onun üzerinde biraz durduğumuz zaman şuurumuzun bulanmağa başladığını duyarız. İki yüz otuz iki trilyon mefhumu aritmetik bi

(a) – Bu bahsin sonuna kadar yapılmış olan hesaplar takribi ve nispidir.

konsepsiyondur ve bu da bize hiç bir şey ifade etmez. Bunu jeometrik bir konsepsiyona çevirelim: Bunun için de arzımızdan bir buçuk milyon defa büyük olan bir küreyi düşünelim; bu, takriben güneşimizin cesametidir. Bu muazzam kürenin iki yüz otuz iki trilyar tanesini biraraya getirirsek bu nebülözün büyüklüğü hakkında kabaca bir fikir edinmiş oluruz. Fakat ikiyüz otuz iki trilyar tane güneş hacmini biraraya getirmek ne demektir? Daha doğrusu evvela bu rakkamın manası nedir? Bir insanın azami tekellüm kudretini ele alarak fasılasız bir surette bir saniyede iki rakkam sayabildiğini farzedelim; o insanın bu şartlar altında yukarıki rakkamı sayıp bitirebilmesi için takriben dört milyon sene sayması lazım gelir ki bu rakkamın

mefadı öyle bir saniyelik bir zaman içinde iki tanesini sığdırıverdiğimiz şimşek süratile gelip geçici bir mefhum değil dünyamızdan bir buçuk milyon defa dafa büyük olan bir güneş kütlesi mefhumudur! Demek ki bir insanın Andramede büyüklüğündeki bir hacmi meydana getirebilmesi için gece gündüz durmadan saniyede ikişer tanesini biraraya toplamak şartiyle güeşimiz kadar muazzam hacimları, saniyede ikişer ikişer dört milyon sene biraraya getirmesi lazımdır. Böyle aklımızın alamıyacağı rakkamlarla ifade edilen bu büyüklük karşısında bir insanın maddi cesametinin ne kıymeti kalır? Eğer bu nebülözün büyüklüğünü gösteren rakkamlar hakkında kafamızda takribi bir fikir hasıl oldu ise dünyamızın ve bilhassa maddi varlığımızın küçüklüğü hakkında söyliyecek hiçbir sözümüz kalmaz.

Mutat vasıtalarla insanlar tarafından görülebilen yıldızlar, astronomların söylediğine nazaran, (23) lantiküler bir saha içinde toplanmışlardır. Bu sahaya (Voie lactee) diyorlar. Bir voie lactee içinde bulunan yıldızların sayısı yüzlerce milyona baliğ olmaktadır. Voie lactee astronomice muayyen bir sahadır. Bu sahanın bir ucundan en uzak bir diğer ucuna kadar olan mesafe 150 - 200 bin ziya senesine muadildir. Biz aşağı yukarı bir sahanın merkezine yakın bir yerde bulunuyoruz. İlk nazarda büyük bir mana ifade etmiyen bu rakkam mukayeseli bir düşünceden sonra insanı ürkütecek dehşetli bir kıymet halini alır: Saatte bin kilometre süratle giden bir tayyare farzedelim; bu tayyarenin gece gündüz durmadan koşması şartiyle voie lactee'mizin bir ucundan diğer bir ucuna varabilmesi için fezada tam iki yüz on küsur milyar sene uçarak koşması lazımdır!... Fakat yine astronomlar diyor ki bu kadar büyük bir saha içinde yüz milyonlarca yıldızdan müteşekkil olan voie lactee'miz semanın tek bir varlığı değildir. Bir çok ekstragalaktik nebülözler daha vardır ki bunlar voie lactee'mizin dışında kalan sistemlerdir. Ve bunlardan herbirinin büyüklüğü de hemen hemen bizim voie lactee'mizinki kadardır. Keza bunların aralarındaki mesafelerin uzunlukları bir voie lactee'nin işgal ettiği sahanın uzunluğuna yakındır. Buna nazaran saatte bin kilometrelik yol kateden tayyaremizle voie lactee'mizin bir ucundan diğer bir ucuna ikiyüz küsur milyar senede vardıktan sonra diğer komşu nebülözün hududuna girebilmek için tayyaremizin takriben ikiyüz küsur milyar sene daha havada uçması lazım gelecektir. Görülüyor ki saatte bin kilometrelik süratle giden bir tayyareye binip gece gündüz seyahat etmek şartiyle voie lactee'mizin bir ucundan kalkarak diğer ucuna vardıktan sonra onun yanındaki bir nebülöze gitmek ve onu da katetmek için üç kere ikiyüz küsur milyar sene havada fasılasız koşmamız lazım gelecektir. Bu dehşetli bir mesafedir. Ve bizim en büyük süratimiz bu mesafe karşısında sıfır mesabesinde kalır. Fkat iş burada durmuyor… Yukarıdaki muazzam rakkam fezada ancak iki voie lactee'nin işgal ettiği sahaya aittir. Acaba semada kaç tane voie lacte vardır? Böyle efsanevi mesafelerle birbirinden ayrılan ve aklımıza sığmıyacak kadar büyük olan nebülözlerin hakiki sayısı, astronomlara nazaran, insanlarca meçhuldür. Ancak son keşiflerle varılan neticelere göre bu nebülözlerden malum olanının sayısı, iki milyonu bulmuştur!... Bu hesaba göre << başdöndürücü >> süratle koşan mahut tayyaremizle astronomik alemimizin bir ucundan diğer ucuna hiç bir vakit varamıyacağız!...

Fakat unutmıyalım ki maddi kainatımız bu kadar küçük değildir. İçinden çıkamadığımız bu hesaplar kainatımızın ancak bizim bildiğimiz ufak bir kısmına aittir.

Kainatımızın o kadar uzak yerlerine gitmeğe hacet yok. Voie lactee'miz içinde bulunan yıldızların bize en yakını yine bir parseklik mesafeden daha uzaktadır. Ve bu mesafe takriben üç ziya senesine muadildir. Mesela bize en yakın olan komşu yıldız Promma Centori bizden, 1,11 parsek uzaktadır ki bu, takriben üç küsur ziya senesi eder. Acaba yukarda söylenen dev

gibi mesafeler yanında bize bir adımlık yerde imiş gibi yakın görünen bu komşu yıldıza tayyaremizle kaç senede varabiliriz? Evvelki mesafeler yanında bunun sözü olmaz demeyiniz. Çünkü saatte bin kilometre koşan tayyaremizle bu en yakın komşumuza gidebilmek için gece gündüz durmadan uçmak şartiyle üç buçuk milyon sene havada durmamız lazımdır!.. Bu yıldızdan ziyanın bize üçbuçuk senede geldiğini düşünerek şu mütalaayı yürütebiliriz: Eğer gözümüz keskin olsaydı da orada geçen hadiseleri görebilseydik şu anda orada görmekte olduğumuz hadiseler üç buçuk sene evvel olup bitmiş hadiselere münhasır kalırdı. Yani o yıldızdaki üç buçuk senelik mazi bize göre bir hal olurdu. Zamanın izafiyeti hakkında bu görüş te bize bir fikir verebilir.

Şimdi bu yıldızdan biraz daha uzaktaki diğer bir yıldızı, mesela Kutup yıldızını alalım. Acaba tayyaremiz bu yıldıza kaç senede varacaktır?.. Kutup yıldızı dünyamızdan kırkaltı ziya senesi uzaktadır. Tayyaremizin oraya varabilmesi için elli milyon sene uçarak koşması lazım gelir. Demek ki kutup yıldızında bugün vukua gelen hadiseler bize ancak kırkaltı sene sonra kendilerini gösterir. Mesela orada şu anda 46 yaşında bulunan bir insanı biz şimdi yeni doğuyormuş gibi görürüz. Ya yukarda bahsettiğim efsanevi mesafelerdeki yıldızların bize binlerce asırlarda gelen ziyaları karşısında neler düşüneceğiz?.. Kainatın bize göre cereyan eden hadiselerinde mazi, hal ve istikbal gibi zamanın ne kadar nispi olduğunu bu misaller bize kafi derecede gösterir. Mesela: en kudretli teleskoplarla fotoğrafı alınabilen yıldızların bize olan mesafesi kırkdört milyon parsektir ki takriben bu, yüzkırk milyon ziya senesine tekabül eder. Bunun asıl manası şudur: bu yıldızdan bugün kopan bir ziya bize ancak yüzkırk milyon sene sonra gelecektir. Veyahut biz bugün o yıldızın ancak yüzkırk milyon sene evvelki halini görebiliyoruz. Buna nazaran eğer orada geçen hadiseleri görebilseydik bugün gördüğümüz oradaki bir çocuğun mektebe gidişi, hakikatle yüzkırk milyon sene evvel olup bitmiş bir hadiseden ibaret kalırdı. Keza bizim bugünkü halimiz de onlar için yüzkırk milyon senelik bir istikbal hikayesi olurdu.

Hulasa maddi cesametler ve fezadaki kütleler arasındaki mesafeler, genişliği meçhul sahalarda kaybolup gidiyor. Astronomların şimdiye kadar bize öğrettiği şeyler fezanın bütün sistemlerine şamil değildir. Kim bilir daha ne kadar nihayetsiz sahalar içinde ne kadar keşfedilecek ve yazılacak veya keşfedilip yazılamıyacak sistemler vardır!.. Ve bunların büyüklüklerine ve aralarındaki mesafelere ait sayılar belki bizim asla tasavvur edemiyeceğimiz rakkamlara baliğ olacaktır.

B – Mikrometrik alem

Fakat maddeler yalnız böyle azam namütenahi değil, asgar namütenahide de aklımızın alamıyacağı sahalarda yayılıp gitmektedir. Buradaki hesaplar da bizi evvelkinden dha az şaşkınlığa uğratmıyacaktır.

Maddenin bize en son merhalesi atomdur. Fakat bu anlayış nispidir. Yoksa hakikatte atomun son bir madde olduğunu kabul edenlerden değiliz. Bir tek atomun da başlı başına bir alem, bir şems manzumesi olduğunu düşündürecek ilmi mütalaalara malikiz. Atom, protonla elektronlardan müteşekkildir. Bir proton etrafında dönen ve her maddeye göre sayısı değişen elektronlardan mürekkep bir cümlenin, etrafındaki seyyareleriyle dönen bir güneş manzumesinden ne farkı vardır? Maddi idrakimizi bir protonla güneş arasındaki cesamet farkı kadar küçültebilseydik ve kendimizi atom manzumesinin içinde kaybolmuş bir insan olarak tasavvur edebilseydik atomun bizim için şems manzumesini teşkil eden kocaman bir

alemden farkı kalmazdı. Mamafi bütün bu mütalaalara rağmen bizim bu günkü düşüncemiz karşısında atom maddenin en son idrak edebildiğimiz küçük bir parçasıdır. Atom doğrudan doğruya bizim tetkik vasıtalarımızdan kaçan en küçük bir maddedir. (18) Bir toplu iğne başı büyüklüğündeki uzvi bir maddede bulunan atomların mıktarını ne kadar tahmin edersiniz? Bu, öyle müthiş bir rakkamdır ki evvelce makrometrik hesaplarda söylenen rakkamlar bunun yanında çok küçük kalır. Yapılan hesaplara göre bunun miktarı 8. 1021 dir. (24). Ve bu rakkamın ifade ettiği manayı zihinde suretlendirmek mümkün değildir. Fakat bu rakkamın dehşeti hakkında belki kabaca bir fikir verir diye mukayese yapacağız: Evvelce Andromede nebülözü ile güneşimizi mukayese ederken aradaki rakkamın kıymetini tebarüz ettirmek için bir saniyede ikişer saymak şartile dört milyon sene saymak lazımdır demiştik. Ve haklı olarak bunu pek büyük rakkam halinde görmüştük. Fakat bir toplu iğne ucu cesametindeki uzvi maddeyi teşkil eden atomların sayısına ait yukarıki rakkam evvelkinden daha çok fazladır; yani yine bunu saniyede ikişer saymak şartiyle yüzyirmi trilyon senede tamamlıyabiliriz!... Bu, bizim için hakikaten bir ebediyettir. Ve bu ebediyet bizim bir toplu iğne başı büyüklüğündeki uzvi maddemizi teşkil eden atom adetlerinin içine sığmaktadır. İşte insanın başı burada sersemler.

Acaba bu atomun büyüklüğü ne kadardır?.. Bu hususta verilecek rakkamlar bize hiç bir şey ifade etmez; çünkü bunlar bizim için hiçbir objektif kıymeti haiz olmıyacak kadar küçüktürler. Bununla beraber bu hususta kabaca bir fikir edinmek için burada da mukayese yolu ile bazı mütalaalarda bulunmak mümkündür.

Bir Crookes balonu ele alalım: Bu balon, içindeki havasının bir milyonda biri kalıncaya kadar tahliye edilmiştir. Bunun bir kenarına endüksiyon cereyaniyle fevkalade küçük, mikroskopik bir delik yapılmış olsun. Acaba bu balon içindeki havanın miktarı tekrar tabii hadde baliğ oluncaya kadar ne kadar zamanın geçmesi lazım belecektir? Bu tahmini hesabı yapabilmek için atomları o kadar küçük farzedelim ki bu mikroskopik delikten bir saniyede yüz milyon atom rahatça beçebilsin. Evvela, ancak bir mikroskopla görülebilecek kadar küçük olan bir delikten bir saniyede yüz milyon tanesinin kolaylıkla geçebildiği bir cismin küçüklüğünü tasavvur etmek mümkün değildir. Kaldı ki iş bu kadarla da bitmiyor. Çünkü eğer farzettiğimiz gibi bu delikten saniyede yüz milyon atom geçmiş olsaydı acaba bu balonun dolması için ne kadar beklememiz lazım gelirdi? Böyle bir sual karşısında hemen insanın aklına bir kaç saatlik zaman gelir. Halbuki yapılan hesaplara göre burada o kadar uzun zaman geçecektir ki biz buna Crookes'la beraber bir ebediyet deriz (20). Çünkü bu zaman dörtyüz küsur milyon senedir. Bu hesaba gör eğer dünya ilk kurulduğu vakit böyle bir balon hazırlanmış olsaydı bugüne kadar belki henüz yarılanmamış bile olurdu. Halbuki hakikatte iş hiç te böyle olmuyor. Ve bu balonun dolması için yarım saatlik bir müddet bol bol kafi geliyor. İşte atomun küçüklüğü hakkında aklımız bu noktadan itibaren durmağa başlıyor. Zira yarım saatte dolan bu balonun mikroskopik deliğinden bir saniyede geçen atom miktarı bile bizim aklımızın kabul edemiyeceği rakkamlara baliğ olmaktadır. Yapılan hesaplara göre hakikatte bu delikten bir saniyede geçen atomların sayısı 6. 1021 dir. Bu ne demektir? İdrakimizin hududundan taşan her büyük rakkam hakkında olduğu gibi burada da evvela hiçbir fikri reaksiyon veremeyiz; fakat bu rakkamın kıymetini de yukarıki mukayese yolu ile bulmağa çalışırsak başımızın dönmeğe başladığını anlarız. Tecrübe edelim: Bu rakkamı da evvelki gibi saniyede ikişer saymak şartiyle takriben yüz trilyon sene saymamız lazım gelecektir!.. Bu hesaba göre atomun küçüklüğü hakkında edineceğimiz fikir ne olabilir?.. Atomlar o kadar küçüktürler ki saniyede ikişer saymak şartiyle onların yüz trilyon senede sayısını bitiremiyeceğimiz miktarı

mikroskopik bir delikten bir saniyede geçivermektedir. İşte bizim idrakimiz karşısında atomun küçüklüğü hemen yüz trilyon seneye nispetle yarım saniyenin kıymeti kadardır!.

Atomun son maddi merhale olmadığından evvelce bahsedilmişti. Fakat atomun eczasından ve eczasının eczasından bahsederken makrometrik alemin mütalaasında karşılaştığımız güçlüklerden ve imkansızlıklardan daha büyük güçlüklere ve imkansızlıklara rasgeleceğiz.

C – Sonsuz maddi haller alemi

Şimdiye kadar bahsettiğimiz sonsuzluklar, maddenin yalnız cesametine aitti. Ve bu da fizikoşimik bir idrakin son haddini tecavüz ediyordu. Fakat maddenin diğer bir bakımdan mütalaası bizi evvelki kaba ve yeknesak fizikoşimik alemden uzaklaştıracak, ince ve daha çok yüksek bir sonsuzluklar diyarına doğru sevkedecektir ki biz asıl varlığımız ve maddi kıymetlerimizi bu yolda anlamağa çalışacağız.

Klasik ilme göre maddeler üç halde bulunurlardı. Fakat sulp, mayi, gaz diye anılan bu hallerin ilk ve son olmadığı bugün ilimde anlaşılmağa başlamıştır.

Evvela Farady tarafından nazari olarak ortaya atılan radyant madde hakkındaki fikirleri bilahare Crookes tatbik sahasında çıkardıktan sonra maddenin gaz üstü halleri bahsindeki düşünce sahası çok genişlemiştir. 13 cm. kutrundaki bir balonun tabii şartlar altında ihtiva ettiği atom adedi 1.1024, dür. Bu hesap Clausius ve Clark Maxwel in termodinamik yoliyle araştırmaları neticesinde bulunmuştur. Crookes bu balonun havasını bir milyonda biri kalıncıya kadar boşaltmaya muvaffak olmuş ve bu suretle balonun içinde kalan maddenin mutad maddi hususiyetlerinden başka hususiyetlere malik olan yeni bir hale girdiğini görmüştür. Radyant denilen bu meddede ağırlık, sertlik, şekil, ademi tenafüz ve renk gibi kaba hususiyetler yoktur. İşte bu madde ilimde X şuaı gibi geniş bir tatbik sahası bulurken fikir hayatında da yüksek düşüncelere yol açmıştır. Fakat bu hal acaba maddelerin en son seyyal haddi midir?.. Maddenin bu halini son hal olarak tanımak sulp, mayi, ve gaz halinden başka maddi halleri tanımıyan eski fizikçilerin düşündükleri hataya düşmek olur.

Crookes balonunun havası bir milyonda bire kadar boşaltıldıktan sonra acaba geride ne miktarda hava kalır? Bu sualle ilk karşılaşanların aklına balonda çok az miktarda hava kalır gibi bir fikir gelebilir. Fakat hakikatte burada kalan havanın miktarı hiç te mühimsenmiyecek kadar az değildir. Çünkü burada bir kentilyon tane atom vardır. Esasen maddenin sonu olmayınca mutlak bir halanın yapılabilmesi mevzubahis olamaz. O halde Crookes'un yaptığı bu ameliyeyi namütenahi kere tekrarlamak mümkün olacaktır. Fakat bu, nazari bir laftan ibaret kalır; çünkü en mükemmel teknik vasıtalarla bu iş bir defa bile güçlükle yapılabilmiştir. Ve maddeler seyyalleştikçe bu güçlükte murabbaı ile artacaktır. Buna göre dünyamızın şartlariyle bu işin sonuna kadar gitmeye imkan yoktur. Ancak şunu düşünebiliriz: tabii tazyiki nesimiyi bu kadara azalttıktan sonra ilmi ve fikri düşüncelerimizi alt üst eden yepyeni bir madde ile karşılaştık; acaba bu ameliyeyi bir defa daha tekrar etseydik yani geriye kalan hava miktarını da bir milyonda birine kadar azaltabilseydik ne çeşit bir madde ile karşılaşacaktık?.. Halbuki bu ameliyeye ebediyen devam edilebilir ve bizim aczimizin başladığı yerlerde tabii hadiselerin durması icap etmez. Eğer mümkün olursa, bu ameliye balonda son atom kalıncıya kadar devam edebileceği gibi, son atomun parçalarından müteşekkil,

bilmediğimiz alemlerin sonsuz derinliklerine doğru da ebediyen devam edip gidebilir ve bu sıralarda doğacak yüksek hadiselerin mahiyetlerini biz bugün tasavvur bile edemeyiz.

Tabiatta hala yoktur. Boşluk fikri manasızca ancak bizim kafamızda bulunabilir. Atomun son madde olmıyacağını söylemiştik. O, bir alemdir, bir şems manzumesidir demiştik. Onun da ayni nispetler dahilinde sayısız cüzülere malik olması lazım gelir.

Bir şems manzumesi olan atomun güneşi proton, planetleri de elektronlardır. Bizim çok kaba olan düşüncemize göre protonla elektronların arası kabili ihmal derecede küçüktür. Fakat bu, egosantrik bir düşüncedir. Ve bu düşünce ile kainatın esrarına nüfuz edilemez. Bunun için hadiseleri ve varlıkları yalnız hasselerimizle değil onların oluş imkanlarını düşünerek incelememiz icabeder. Filhakika bizim için ihmali kabil olan atom aleminin protoniyle elektronları arasındaki mesafenin güneşle planetleri arasındaki mesafeye nispetle 8000 defa daha küyük olduğu anlaşılmıştır. Şimdi kendimizi bir elektron planetinin üzerinde oturmuş bir varlık halinde düşünelim; yukarki hesaba göre güneşimiz olan proton kütlesi bize şimdiki güneşimizden hemen hemen sekiz bin defa daha uzakta görünecektir!.. Acaba o zaman aradaki bu muazzam mesafe bomboş mu kalacaktı?.. Hayır!..Madde kainatında boşluk yoktur. Her yer bildiğimiz, bilmediğimiz maddelerle doludur. Esasen kainat varlık demektir. Boşlukla kainat fikri asla birleşemez. O halde, müdrikemize girecek tabiatta bulunmıyan diğer öyle maddeler vardır ki bunlar bir tek atom aleminin eczası arasındaki muazzam mesafeleri doldurmaktadır. Düşüncemiz ve muhayyilemiz burada durduğu için atom aleminin eczası arasındaki mesafeleri dolduran bu sayısız maddelerin de ayrıca birer alem olup olmadıklarını sormağa cesaret edemiyoruz.

Kainat alemlerle doludur. Bunlar bizim çok dar olan nisbi kıymetlerimiz karşısında bir varlık göstermezler ve etrafımızı saran dar ufukların maverasındaki sonsuzlukların karanlığı içinde kaybolup giderler. Kainatta makrometrik ve mikrometrik kıymetler ancak bize göredir. Başkalarına göre bu kıymetler başka türlü olur. Atomla manzumeişems tabiat kanunları karşısında aynı şeydir. Bu bakımdan Crookes balonunu kainatımıza benzetebiliriz. Ve kainatımız içinde sayısı sekstilyonları bulan yıldızları da birer atom gibi düşünebiliriz. Fakat böyle olunca görürüz ki tabiat Crooken'dan daha çok kudretli çalışmıştır; zira kainat balonunun muhteviyatı Crookes'unkinden daha çok seyyaldir; yapılan hesaplara göre bir santimetre mikabı kainata düşen maddenin ağırlığı bir gramın bir trilyonda birinin bir trilyonda birinin on beş milyonda biridir! (23). Eğer Crookes balonunu bu kadar seyyal bir hale koyabilmiş olsaydı belki bir kainat yaratırdı! Kocaman bir Crookes balonuna benziyen ve ondan daha çok ilerideki seyyal maddeleri ihtiva eden kainat balonunun muhteviyatı acaba nasıl yüksek maddi kudretlere ve hususiyetlere maliktir?.. Bilmiyoruz.

Maddeler seyyalleştikçe vasıfları ve kendilerinde mündemiç olan kudretleri değişir. Bu nokta üzerinde durmazdan evvel madde - kuvvet meselesi üzerinde biraz konuşmak faydalı olur. Biliyoruz ki atomların birtakım ihtizazları vardır. Bu ihtizazlar da maddenin teşekkülatında mündemiç olan enerjinin mevlududur. Ne ihtizazları maddeden, ne de maddeyi ihtizazlardan ayırmak mevzuubahis olamaz. Bunlar birbirinin lazım gayri müfarikıdırar.. Bu ihtizazların keyfiyet ve kemiyetlerine göre maddenin inkilapları ve tezahürleri meydana gelir. O halde atomların ihtizazları üzerinde müessir olabilen her hangi yüksek bir amil maddelerin tezahürlerinde ve inkilaplarında hakim bir rol oynar. Bu hal atomların bünyelerini değiştirmek veya onları parçalamak sutetiyle olur. Maddelerin eczası arasında mevcut olan hareketler ne kadar süratlenir ve komplike bir hal alırsa vahit hacmındaki atom miktarı o nispette azalır ve

madde de bizim tetkik vasıtalarımızdan ve idrakimizden o nispette uzaklaşır. Yani bizim için o nispette gayri mahsus olan alemlere karışır. Buz, su maddesinin bize en bariz görünen bir halidir. Atıldır, şekli sabittir, billurlaşmıştır, sertliği vardır, hülasa o, kaba bir maddedir. Bu madde su halini alınca hususiyetlerinden bir kısmını kaybetmeğe başlar. Mesela dış tesirlere karşı evvelkinden daha kolaylıkla cevap verir, şeklini muhafaza etmez, evvelki kadar salabeti kalmamıştır, seyyaldir. Su maddesi buhar olunca hasselerimizden büsbütün kaçmağa yüz tutmuş bir hal alır. Artık onun sabit olmıyan bir şekli de kalmaz. Onu göremeyiz, rengi yoktur, tabii halinde iken bize göre hiçbir sertliği kalmamıştır, hülasa o, artık doğrudan doğruya kendisini hissettirecek maddi vasıflarını kaybetmek yolundadır. Fakat buna mukabil ne su, ne de buz halinde görünmiyen kudretler onda tezahür etmeğe başlar. O, arz cazibesinin daha az tesirine maruzdur, bulunduğu kaplardan kaçmağa çalışır inbisat kabiliyeti fazladır.

Şu üç maddi halin birbiriyle mukayesesi maddelerin gazüstü hallere geçtikleri zaman yürüyecekleri yolu aydınlatıcı fikirleri bize verebilir. XIX uncu asırda Farady aşağı yukarı şöyle söylüyordu: Gazları daha seyyal bir hale koyarsak hasıl olacak yeni hallerle gaz hali arasında birçok farklar belirecektir. İlerde maddeleri gaz halinden radyan hale geçirdiğimiz zaman [1] tıpkı mayi halden gaz haline geçerken olduğu gibi, onların maddi vasıflarından birçoklarını daha kaybettiklerini göreceğiz. Cisimler kesifleştikçe vasıflarında kesret husule gelmektedir. Sulpten mayi ve mayiden gaz haline geçtikçe cisimlerde görülen çeşitli vasıfların yavaş yavaş azalıp kaybolduğunu görüyoruz. Sulp cisimler mayi oldukarı zaman kendilerinde

[1] Bu iş bilahare yukarda söylediğimiz gibi, W. Crookes tarafından tahakkuk ettirilmiştir.

sertlik ve yumuşaklık anatı kalmıyor. Billurlar kayboluyor, renk ve ademi şeffafiyet hususiyetleri çok defa renksiz bir şeffaflığa inkilap ediyor, moleküllerin hareketleri daha ziyade mükemmelleşiyor. Fakat bunlar gaz haline gelince orada da diğer bir çok vasıfların daha kaybolduğunu görüyoruz; mesela cisimleri birbirinden ayırtan ağırlık farkları gazlarda hemen hemen kalmamış gibidir, renk farkları da yoktur, gaz haline giren cisimler kamilen şeffaf ve elastikidirler. Bütün bunlar bize hemen hemen aynı bir cisim imiş gibi görünürler. Bu da sulp, ve mayi cisimleri birbirinden tefrika yarıyan sertlik, şeffafsızlık, renk ve şekil gibi bir takım vasıfların kaybolup onların yerine gayet hafif bir siklet ile ehemmiyetsiz birkaç hususiyetin kalmış olmasından ileri gelir.

Cisimler seyyal hallere geçtikçe kendilerinde meknuz bulunan kudretlerin tezahürleri artar. Mesela, bir buçuk kilogramlık bir gaz 134 smm. sathındaki bir çelik menşur üzerinde aşağıdaki tesirleri husule getirir:

A – Bu menşuru 300 nesimi tazyıka muadil bir tazyıkla ezer.

B – Onu ancak bir milyon kilogramlık bir tazyıkın yapabileceği tarzda parçalar (25).

Halbuki bu işleri yapan gazın ağırlığı nihayet bir buçuk kilogramdır. Buna nazaran hasselerimizi örten kesif maddelerin maverasına muhayyilemizi ve müdrikemizi uzatabildiğimiz nispette daima yeni ufuklarla karşılaşacağız ve bu sonsuz ufuklarda yayılan maddelerin bizim bildiğimiz vasıflarından ayrılıp birtakım yüksek kudretler iktisap ettiğine şahit olacağız ki bu fikir bizi maddelerin en son hadlerinden bir tek cevher haline girdiği ve şuurlu dış müessirlerin (ruhların) ilahi kanunlar altında gösterecekleri faaliyetlere göre aşağılara doğru inerken kesret haline sokuldukları ve bu suretle maddi kainatın sayısız çeşitlerini meydana getirdikleri düşüncesine sevkeder.

Netice nedir?... Biz asgar ve azam namütenahilerde uzanıp giden maddi kainatın her hangi bilemediğimiz bir noktasında hapsolmuş bulunuyoruz. Madde üzerindeki müessiriyetimiz de ancak buna göre ayarlanmış ve tahdit edilmiştir. Bu hudutsuz sahada atacağımız adımlar sonsuzluğa nispetle daima bir hiçten ibaret olacaktır. Bu hiçlik içinde kalan ve maddesiyle fani olan biz zavallıların mutlak bir lisanla kainatımızda maddeden tecerrüt etmiş saf ruhların mevcudiyetlerinden bahsetmemiz veya bunun büsbütün aksine olarak maddeden başka hiçbir varlığın mevcudiyeti imkanını kabul etmemeğe kalkışmamız hakikaten masumane kir çocuk cüretkarlığı olur.

Maddi kainat bizlere göre, hem aşağıdan hem de yukardan karanlıklar içine gömülmüş öyle muazzam bir varlıktır ki daha biz onun hangi noktasında yaşadığımızı bile bilmiyoruz. Bu dörtbaşı mamur olan cehlimiz ve aczimiz karşısında maddenin başlangıcından veya müntehasından nasıl bahsedebiliriz?... Ne fizikoşimik, ne de metapsişik bilgilermiz hakikat aleminin zirvesine varmış değildir. Hatta sonsuzluğa nispet edersek bütün ilimdeki terakkilerimizi bir kaç adımlık ilerleme bile sayamayız.

M A D D E V E Ş U U R

1 – Materyalizma ve spiritüalizma meselesi

Materyalizma ve spiritüalizma meselesi diye asırlardan beri sürüklenip giden dava ve bundan doğan ayrılık, madde hakkındaki bilgimizin eksikliğinden ileri gelmiştir.

Bir taraf şöyle iddia ediyor : Kainattaki bütün hadiseler maddelerin mümeyiz vasfı (attribut) olan bir takım kuvvetlerin tesiriyle husule gelmektedir. Maddenin dışında ondan müstakil hiçbir kuvvet yoktur. Bütün hadiseler maddelerin oluşlarından doğan kanunlarla cereyan eder. Burada ne idare eden vardır, ne de idare olunan. Kainatta mevcut olan şey sadece tesadüfi olarak ebediyet içinde birbiriyle kaynaşmış maddi hadiselerin mucib oldukları müselsel bir takım tezahürlerden ibarettir.

Diğer tarafın da iddiası şudur : Kainatta maddeden ayrı ve müstakil bir kuvvet vardır ki buna ruh derler. Ruh, maddeyi idare eder. Maddeler atıldır, ruh şuurludur.

Zannediyoruz ki bu düşüncenin ikisi de doğrudur. Fakat ikisi de noksandır. Maddenin mütalaasında ilerledikçe bu sözümüze hak vermek kolaylaşır.

Ademci materyalizmanın mevzubahis ettiği maddeler, yakın zamana kadar maddenin ancak sulp, mayi ve gaz hallerine göre münhasır kalan kısımları idi. Maddeciler materyalizmanın ilmi cephesini müdafaa ederken bu hallerdeki maddeleri öne sürüyorlardı. Fakat son senelerdeki inkişaflar bu müdafaa silahlarını eskitti. Bilhassa gazın üstündeki maddi hallerin keşfi ademci materyalist düşünceyi alt üst etti. Ve bütün hadiselerin yalnız üç haldeki maddelere muallak olmıyacağını gösterdi. Eğer Buchner veya Moleschoot sağ olup da bugün kitap yazsalardı artık

<< üç haldeki maddelerin dışında hiçbir varlık yoktur. >> gibi bir iddiada bulunamazlardı. Kainatın bütün hadiselerini ve tezahürlerini maddi vasıfların imkanlariyle mutlak bir surette tahdit etmeğe kalkışmazdan evvel madde hakkında mükemmel bir bilgiye malik olmak ve maddenin hududunu kati olarak salahiyetle çizmiş bulunmak icabeder. Acaba insan oğlunda bu bilgi ve salahiyet var mıdır?..

Bugüne kadar maddi bilgiler yolunda katettiğimiz mesafe hiç mesabesindedir. Her hangi ilmi bir bahiste bir iki adım attıktan sonra evvela aşılmaz olan bir duvarın önümüze dikildiğini görüyoruz. Biraz çalıştıktan sonra bu duvarı aşıyoruz ve bunu görünce ilk hamlede yolun nihayetini bulmuşuk, yani bütün meçhulleri halletmişik zannediyoruz. Bu hal bizi birbirini müteakip gelen gurur dalgaları içinde yuvarlıyor. O kadar ki bazan miskince aczimizi unutarak kendimizi uluhiyet derecelerinde yüksek görmeğe başlıyoruz. Fakat bu hal az devam ediyor, zira birkaç adım daha atar atmaz evvelkinden daha aşılmaz görünen diğer bir duvara başımızı çarpınca gözümüz açılıyor ve o zaman aczimiz ve cehlimiz bütün çıplaklığı ile karşımıza dikiliyor. İşte bu hal tekamül yolundaki ezeli ve ebedii yürüyüşümüzde devam edegelen bir hikayedir.

Diğer taraftan bütün maddi kıymetleri inkar eden ve kelimenin tam manasiyle maddeden mücerret bir varlığı kainatımızda kabul eden saf ruhçuluk taraftarlarının da doğru yolda yürüdüklerine kani değiliz. Bizim içinde bulunduğumuz kainat fikri, madde fikrinden asla ayrılmaz. İleride bahisler okundukça bu sözün hakiki manası daha iyi tebarüz edecektir.

Meşur bir kuvvetin madde üzerindeki müessiriyetini kabul etmeksizin tabiat hadiselerinin mütalaası ne kadar eksik kalırsa bunun tersine olarak maddi maddeler üzerindeki tezahürleriniden cüda kalmış gayri maddi varlıların mütalaası da o kadar noksan ve hatta manasız kalır.

O halde ruhun müessiriyet kudretiyle maddelerin teessüriyet kaabiliyetlerinin birleşmesinden doğan insan ve kainat, evvela maddelerin iyice mütalaasiyle, saniyen ruhların onlar üzerinde tezahür eden müessiriyet kudretlerinin tetkikiyle tedricen anlaşılabilir. Halbuki bugünkü manasile ne ademci materyalist mektep saikleri, ne de saf ruhçuluk taraftarları insanı ve kainatı bize az çok anlatabilmeğe yarıyacak olan bu lazimelere malik değildir.

Materyalizma ve ispiritüalizma davası hakkında şimdilik söyliyeceğimiz söz bu kadardır; bazı diğer bahislerin mütalaasından sonra bu hususstaki fikirlerimizi tamamlamış olacağız.

2 – Maddi tezahüratın taksimi

Mütalaayı kolaylaştırmak için maddelerin tezahüratını iki büyük gurup altında toplıyabiliriz. Bunlardan biri maddenin kütlevi cesametine aittir. Bunlar idrakimiz karşısında azam ve asgar namütenahide kendilerini gösteren maddelerdir. Bunların işgal ettiği alemlere makrometrik ve mikrometrik alemler diyebiliriz. İkincisi de maddenin muhtelif hallerdeki tezahürleridir.

Bunları ayrı ayrı mütalaa etmeğe başladığımız zaman bir an gelir ki kendimizi tabiatta kaybolmuş görürüz. Hatta ilk hamlede büyük bir hayret ve dehşet içinde kalırız. Bu hal bizim

kainattaki geriliğimizin sembolik bir ifadesidir. Bununla beraber cesaretimizi kaybetmeden ve bilhassa acele etmeden bu sahada yürümeğe devam etmek mukadderatımızın dünyadaki icaplarının bir zaruretidir.

Biz, gücümüzün yettiği kadar, ve şüphesiz çok sathi ve muhtasar bir şekilde, bu sahada biraz dolaşmak istiyoruz.

A – Makrometrik alem

Bu alemin maddeleri hakkında bize en iyi fikri veren astronomidir. O halde evvela astronomik bir gezinti yapmakla işe başlıyalım.

Gökyüzüne başımızı çevirip baktığımız zaman orada sayısı belli olmıyan birçok parlak noktacıklar görürüz, bir çocuk safiyeti ve ruyeti karşısında bunlar semaya parlak kum danecikleri gibi serpilivermiş şeylerdir. Fakat buların içinde iki tanesi büyüklüğü ve parlaklığı ile diğerlerinden ayrılır: Birisi güneştir; o, bizi adeta yakacak, gözlerimizi kamaştıracak kadar parlaktır. Güneş semamızın hakimidir. O çıkınca diğer yıldızların hepsi söner. İşte basit bir insan görüşünden doğan bu realite asırlardan beri bir çok insanlar arasında hüküm sürmüştür. Halbuki hakikat bambaşkadır. Gökyüzünde ancak büyücek bir portakal kadar küçük görünen semamızın bu mağrur güneşi hakikatle aklımızın alamıyacağı kadar büyüktür. Yani bizim dünyamız kadar bir milyon üç yüz yirmi altı bin dört yüz yetmiş iki tane dünya biraraya gelmelidir ki güneşin cesameti meydana çıksın!... Bu mukayeseyi gözümüzün önünde canlandırabilmek için bir metrelik kutrunda büyük bir küre tasavvur edelim; bu, güneş olsun. İşte bu kürenin yanında dünyamız kutru ancak bir santimetre olan bir bilya tanesi kadar küçük kalır.

Halbuki dünyamıza nispetle bu kadar muazzam görünen güneş kainatta bir zerreden ibarettir. Ve biraz ilerleyince öyle devasa kütlelerle karşılaşırız ki onların karşısında güneşimiz bize göre olan büyük heybetine rağmen semanın hakimi olmak vasfını derhal kaybeder. Ve o zaman biz, semada hangi yıldızın hakim olduğunu bilemez bir hale geliriz. Zira güneşten daha büyük o kadar yıldızlar ve onlardan da daha büyük o kadar diğer yıldızlar vardır ki bunlardan hangisinin en büyük olduğunu tayin etmek mümkün olmaz. Halbuki yeryüzünden biz onları semada arasıra görünüp kaybolan ancak birer zerrecik halinde müşahede ederiz. Hakikatte bunların büyüklüğü başımızı döndürecek rakkamlara baliğ olur. Sayısı milyonları bulan ve hakiki miktarı belki dünyamızdakilere ebediyen meçhul kalacak olan bu muazzam güneşlerden bir tanesini misal olarak ele alalım: Bu, Andromede nebülözüdür. Bunun büyüklüğü güneşe nispetle fevkaladedir. Acaba küçücek bir nokta halinde arasıra günümüze çarpan bu nebülöz semamızın mağrur güneşinden ne kadar daha büyüktür?

Bin defa mı, milyon defa mı yoksa milyar defa mı?... Hayır, bu nebülöz güneşimizden iki yüz otuz iki trilyon defa daha büyüktür!... İşte insanın gözünü açacak bir rakkam. Fakat bu rakkam kulağa ilk çarptığı zaman beyinde büyük bir sarsıntı yapmaz. Ancak onun üzerinde biraz durduğumuz zaman şuurumuzun bulanmağa başladığını duyarız. İki yüz otuz iki trilyon mefhumu aritmetik bi

(a) – Bu bahsin sonuna kadar yapılmış olan hesaplar takribi ve nispidir.

konsepsiyondur ve bu da bize hiç bir şey ifade etmez. Bunu jeometrik bir konsepsiyona

çevirelim: Bunun için de arzımızdan bir buçuk milyon defa büyük olan bir küreyi düşünelim; bu, takriben güneşimizin cesametidir. Bu muazzam kürenin iki yüz otuz iki trilyar tanesini biraraya getirirsek bu nebülözün büyüklüğü hakkında kabaca bir fikir edinmiş oluruz. Fakat ikiyüz otuz iki trilyar tane güneş hacmini biraraya getirmek ne demektir? Daha doğrusu evvela bu rakkamın manası nedir? Bir insanın azami tekellüm kudretini ele alarak fasılasız bir surette bir saniyede iki rakkam sayabildiğini farzedelim; o insanın bu şartlar altında yukarıki rakkamı sayıp bitirebilmesi için takriben dört milyon sene sayması lazım gelir ki bu rakkamın mefadı öyle bir saniyelik bir zaman içinde iki tanesini sığdırıverdiğimiz şimşek süratile gelip geçici bir mefhum değil dünyamızdan bir buçuk milyon defa dafa büyük olan bir güneş kütlesi mefhumudur! Demek ki bir insanın Andramede büyüklüğündeki bir hacmi meydana getirebilmesi için gece gündüz durmadan saniyede ikişer tanesini biraraya toplamak şartiyle güeşimiz kadar muazzam hacimları, saniyede ikişer ikişer dört milyon sene biraraya getirmesi lazımdır. Böyle aklımızın alamıyacağı rakkamlarla ifade edilen bu büyüklük karşısında bir insanın maddi cesametinin ne kıymeti kalır? Eğer bu nebülözün büyüklüğünü gösteren rakkamlar hakkında kafamızda takribi bir fikir hasıl oldu ise dünyamızın ve bilhassa maddi varlığımızın küçüklüğü hakkında söyliyecek hiçbir sözümüz kalmaz.

Mutat vasıtalarla insanlar tarafından görülebilen yıldızlar, astronomların söylediğine nazaran, (23) lantiküler bir saha içinde toplanmışlardır. Bu sahaya (Voie lactee) diyorlar. Bir voie lactee içinde bulunan yıldızların sayısı yüzlerce milyona baliğ olmaktadır. Voie lactee astronomice muayyen bir sahadır. Bu sahanın bir ucundan en uzak bir diğer ucuna kadar olan mesafe 150 - 200 bin ziya senesine muadildir. Biz aşağı yukarı bir sahanın merkezine yakın bir yerde bulunuyoruz. İlk nazarda büyük bir mana ifade etmiyen bu rakkam mukayeseli bir düşünceden sonra insanı ürkütecek dehşetli bir kıymet halini alır: Saatte bin kilometre süratle giden bir tayyare farzedelim; bu tayyarenin gece gündüz durmadan koşması şartiyle voie lactee'mizin bir ucundan diğer bir ucuna varabilmesi için fezada tam iki yüz on küsur milyar sene uçarak koşması lazımdır!... Fakat yine astronomlar diyor ki bu kadar büyük bir saha içinde yüz milyonlarca yıldızdan müteşekkil olan voie lactee'miz semanın tek bir varlığı değildir. Bir çok ekstragalaktik nebülözler daha vardır ki bunlar voie lactee'mizin dışında kalan sistemlerdir. Ve bunlardan herbirinin büyüklüğü de hemen hemen bizim voie lactee'mizinki kadardır. Keza bunların aralarındaki mesafelerin uzunlukları bir voie lactee'nin işgal ettiği sahanın uzunluğuna yakındır. Buna nazaran saatte bin kilometrelik yol kateden tayyaremizle voie lactee'mizin bir ucundan diğer bir ucuna ikiyüz küsur milyar senede vardıktan sonra diğer komşu nebülözün hududuna girebilmek için tayyaremizin takriben ikiyüz küsur milyar sene daha havada uçması lazım gelecektir. Görülüyor ki saatte bin kilometrelik süratle giden bir tayyareye binip gece gündüz seyahat etmek şartiyle voie lactee'mizin bir ucundan kalkarak diğer ucuna vardıktan sonra onun yanındaki bir nebülöze gitmek ve onu da katetmek için üç kere ikiyüz küsur milyar sene havada fasılasız koşmamız lazım gelecektir. Bu dehşetli bir mesafedir. Ve bizim en büyük süratimiz bu mesafe karşısında sıfır mesabesinde kalır. Fkat iş burada durmuyor… Yukarıdaki muazzam rakkam fezada ancak iki voie lactee'nin işgal ettiği sahaya aittir. Acaba semada kaç tane voie lacte vardır? Böyle efsanevi mesafelerle birbirinden ayrılan ve aklımıza sığmıyacak kadar büyük olan nebülözlerin hakiki sayısı, astronomlara nazaran, insanlarca meçhuldür. Ancak son keşiflerle varılan neticelere göre bu nebülözlerden malum olanının sayısı, iki milyonu bulmuştur!... Bu hesaba göre << başdöndürücü >> süratle koşan mahut tayyaremizle astronomik alemimizin bir ucundan diğer ucuna hiç bir vakit varamıyacağız!...

Fakat unutmıyalım ki maddi kainatımız bu kadar küçük değildir. İçinden çıkamadığımız bu hesaplar kainatımızın ancak bizim bildiğimiz ufak bir kısmına aittir.

Kainatımızın o kadar uzak yerlerine gitmeğe hacet yok. Voie lactee'miz içinde bulunan yıldızların bize en yakını yine bir parseklik mesafeden daha uzaktadır. Ve bu mesafe takriben üç ziya senesine muadildir. Mesela bize en yakın olan komşu yıldız Promma Centori bizden, 1,11 parsek uzaktadır ki bu, takriben üç küsur ziya senesi eder. Acaba yukarda söylenen dev gibi mesafeler yanında bize bir adımlık yerde imiş gibi yakın görünen bu komşu yıldıza tayyaremizle kaç senede varabiliriz? Evvelki mesafeler yanında bunun sözü olmaz demeyiniz. Çünkü saatte bin kilometre koşan tayyaremizle bu en yakın komşumuza gidebilmek için gece gündüz durmadan uçmak şartiyle üç buçuk milyon sene havada durmamız lazımdır!.. Bu yıldızdan ziyanın bize üçbuçuk senede geldiğini düşünerek şu mütalaayı yürütebiliriz: Eğer gözümüz keskin olsaydı da orada geçen hadiseleri görebilseydik şu anda orada görmekte olduğumuz hadiseler üç buçuk sene evvel olup bitmiş hadiselere münhasır kalırdı. Yani o yıldızdaki üç buçuk senelik mazi bize göre bir hal olurdu. Zamanın izafiyeti hakkında bu görüş te bize bir fikir verebilir.

Şimdi bu yıldızdan biraz daha uzaktaki diğer bir yıldızı, mesela Kutup yıldızını alalım. Acaba tayyaremiz bu yıldıza kaç senede varacaktır?.. Kutup yıldızı dünyamızdan kırkaltı ziya senesi uzaktadır. Tayyaremizin oraya varabilmesi için elli milyon sene uçarak koşması lazım gelir. Demek ki kutup yıldızında bugün vukua gelen hadiseler bize ancak kırkaltı sene sonra kendilerini gösterir. Mesela orada şu anda 46 yaşında bulunan bir insanı biz şimdi yeni doğuyormuş gibi görürüz. Ya yukarda bahsettiğim efsanevi mesafelerdeki yıldızların bize binlerce asırlarda gelen ziyaları karşısında neler düşüneceğiz?.. Kainatın bize göre cereyan eden hadiselerinde mazi, hal ve istikbal gibi zamanın ne kadar nispi olduğunu bu misaller bize kafi derecede gösterir. Mesela: en kudretli teleskoplarla fotoğrafı alınabilen yıldızların bize olan mesafesi kırkdört milyon parsektir ki takriben bu, yüzkırk milyon ziya senesine tekabül eder. Bunun asıl manası şudur: bu yıldızdan bugün kopan bir ziya bize ancak yüzkırk milyon sene sonra gelecektir. Veyahut biz bugün o yıldızın ancak yüzkırk milyon sene evvelki halini görebiliyoruz. Buna nazaran eğer orada geçen hadiseleri görebilseydik bugün gördüğümüz oradaki bir çocuğun mektebe gidişi, hakikatle yüzkırk milyon sene evvel olup bitmiş bir hadiseden ibaret kalırdı. Keza bizim bugünkü halimiz de onlar için yüzkırk milyon senelik bir istikbal hikayesi olurdu.

Hulasa maddi cesametler ve fezadaki kütleler arasındaki mesafeler, genişliği meçhul sahalarda kaybolup gidiyor. Astronomların şimdiye kadar bize öğrettiği şeyler fezanın bütün sistemlerine şamil değildir. Kim bilir daha ne kadar nihayetsiz sahalar içinde ne kadar keşfedilecek ve yazılacak veya keşfedilip yazılamıyacak sistemler vardır!.. Ve bunların büyüklüklerine ve aralarındaki mesafelere ait sayılar belki bizim asla tasavvur edemiyeceğimiz rakkamlara baliğ olacaktır.

B – Mikrometrik alem

Fakat maddeler yalnız böyle azam namütenahi değil, asgar namütenahide de aklımızın alamıyacağı sahalarda yayılıp gitmektedir. Buradaki hesaplar da bizi evvelkinden dha az şaşkınlığa uğratmıyacaktır.

Maddenin bize en son merhalesi atomdur. Fakat bu anlayış nispidir. Yoksa hakikatte atomun son bir madde olduğunu kabul edenlerden değiliz. Bir tek atomun da başlı başına bir alem, bir şems manzumesi olduğunu düşündürecek ilmi mütalaalara malikiz. Atom, protonla elektronlardan müteşekkildir. Bir proton etrafında dönen ve her maddeye göre sayısı değişen elektronlardan mürekkep bir cümlenin, etrafındaki seyyareleriyle dönen bir güneş manzumesinden ne farkı vardır? Maddi idrakimizi bir protonla güneş arasındaki cesamet farkı kadar küçültebilseydik ve kendimizi atom manzumesinin içinde kaybolmuş bir insan olarak tasavvur edebilseydik atomun bizim için şems manzumesini teşkil eden kocaman bir alemden farkı kalmazdı. Mamafi bütün bu mütalaalara rağmen bizim bu günkü düşüncemiz karşısında atom maddenin en son idrak edebildiğimiz küçük bir parçasıdır. Atom doğrudan doğruya bizim tetkik vasıtalarımızdan kaçan en küçük bir maddedir. (18) Bir toplu iğne başı büyüklüğündeki uzvi bir maddede bulunan atomların mıktarını ne kadar tahmin edersiniz? Bu, öyle müthiş bir rakkamdır ki evvelce makrometrik hesaplarda söylenen rakkamlar bunun yanında çok küçük kalır. Yapılan hesaplara göre bunun miktarı 8. 1021 dir. (24). Ve bu rakkamın ifade ettiği manayı zihinde suretlendirmek mümkün değildir. Fakat bu rakkamın dehşeti hakkında belki kabaca bir fikir verir diye mukayese yapacağız: Evvelce Andromede nebülözü ile güneşimizi mukayese ederken aradaki rakkamın kıymetini tebarüz ettirmek için bir saniyede ikişer saymak şartile dört milyon sene saymak lazımdır demiştik. Ve haklı olarak bunu pek büyük rakkam halinde görmüştük. Fakat bir toplu iğne ucu cesametindeki uzvi maddeyi teşkil eden atomların sayısına ait yukarıki rakkam evvelkinden daha çok fazladır; yani yine bunu saniyede ikişer saymak şartiyle yüzyirmi trilyon senede tamamlıyabiliriz!... Bu, bizim için hakikaten bir ebediyettir. Ve bu ebediyet bizim bir toplu iğne başı büyüklüğündeki uzvi maddemizi teşkil eden atom adetlerinin içine sığmaktadır. İşte insanın başı burada sersemler.

Acaba bu atomun büyüklüğü ne kadardır?.. Bu hususta verilecek rakkamlar bize hiç bir şey ifade etmez; çünkü bunlar bizim için hiçbir objektif kıymeti haiz olmıyacak kadar küçüktürler. Bununla beraber bu hususta kabaca bir fikir edinmek için burada da mukayese yolu ile bazı mütalaalarda bulunmak mümkündür.

Bir Crookes balonu ele alalım: Bu balon, içindeki havasının bir milyonda biri kalıncaya kadar tahliye edilmiştir. Bunun bir kenarına endüksiyon cereyaniyle fevkalade küçük, mikroskopik bir delik yapılmış olsun. Acaba bu balon içindeki havanın miktarı tekrar tabii hadde baliğ oluncaya kadar ne kadar zamanın geçmesi lazım belecektir? Bu tahmini hesabı yapabilmek için atomları o kadar küçük farzedelim ki bu mikroskopik delikten bir saniyede yüz milyon atom rahatça beçebilsin. Evvela, ancak bir mikroskopla görülebilecek kadar küçük olan bir delikten bir saniyede yüz milyon tanesinin kolaylıkla geçebildiği bir cismin küçüklüğünü tasavvur etmek mümkün değildir. Kaldı ki iş bu kadarla da bitmiyor. Çünkü eğer farzettiğimiz gibi bu delikten saniyede yüz milyon atom geçmiş olsaydı acaba bu balonun dolması için ne kadar beklememiz lazım gelirdi? Böyle bir sual karşısında hemen insanın aklına bir kaç saatlik zaman gelir. Halbuki yapılan hesaplara göre burada o kadar uzun zaman geçecektir ki biz buna Crookes'la beraber bir ebediyet deriz (20). Çünkü bu zaman dörtyüz küsur milyon senedir. Bu hesaba gör eğer dünya ilk kurulduğu vakit böyle bir balon hazırlanmış olsaydı bugüne kadar belki henüz yarılanmamış bile olurdu. Halbuki hakikatte iş hiç te böyle olmuyor. Ve bu balonun dolması için yarım saatlik bir müddet bol bol kafi geliyor. İşte atomun küçüklüğü hakkında aklımız bu noktadan itibaren durmağa başlıyor. Zira yarım saatte dolan bu balonun mikroskopik deliğinden bir saniyede geçen atom miktarı bile bizim aklımızın kabul

edemiyeceği rakkamlara baliğ olmaktadır. Yapılan hesaplara göre hakikatte bu delikten bir saniyede geçen atomların sayısı 6. 1021 dir. Bu ne demektir? İdrakimizin hududundan taşan her büyük rakkam hakkında olduğu gibi burada da evvela hiçbir fikri reaksiyon veremeyiz; fakat bu rakkamın kıymetini de yukarıki mukayese yolu ile bulmağa çalışırsak başımızın dönmeğe başladığını anlarız. Tecrübe edelim: Bu rakkamı da evvelki gibi saniyede ikişer saymak şartiyle takriben yüz trilyon sene saymamız lazım gelecektir!.. Bu hesaba göre atomun küçüklüğü hakkında edineceğimiz fikir ne olabilir?.. Atomlar o kadar küçüktürler ki saniyede ikişer saymak şartiyle onların yüz trilyon senede sayısını bitiremiyeceğimiz miktarı mikroskopik bir delikten bir saniyede geçivermektedir. İşte bizim idrakimiz karşısında atomun küçüklüğü hemen yüz trilyon seneye nispetle yarım saniyenin kıymeti kadardır!.

Atomun son maddi merhale olmadığından evvelce bahsedilmişti. Fakat atomun eczasından ve eczasının eczasından bahsederken makrometrik alemin mütalaasında karşılaştığımız güçlüklerden ve imkansızlıklardan daha büyük güçlüklere ve imkansızlıklara rasgeleceğiz.

C – Sonsuz maddi haller alemi

Şimdiye kadar bahsettiğimiz sonsuzluklar, maddenin yalnız cesametine aitti. Ve bu da fizikoşimik bir idrakin son haddini tecavüz ediyordu. Fakat maddenin diğer bir bakımdan mütalaası bizi evvelki kaba ve yeknesak fizikoşimik alemden uzaklaştıracak, ince ve daha çok yüksek bir sonsuzluklar diyarına doğru sevkedecektir ki biz asıl varlığımız ve maddi kıymetlerimizi bu yolda anlamağa çalışacağız.

Klasik ilme göre maddeler üç halde bulunurlardı. Fakat sulp, mayi, gaz diye anılan bu hallerin ilk ve son olmadığı bugün ilimde anlaşılmağa başlamıştır.

Evvela Farady tarafından nazari olarak ortaya atılan radyant madde hakkındaki fikirleri bilahare Crookes tatbik sahasında çıkardıktan sonra maddenin gaz üstü halleri bahsindeki düşünce sahası çok genişlemiştir. 13 cm. kutrundaki bir balonun tabii şartlar altında ihtiva ettiği atom adedi 1.1024, dür. Bu hesap Clausius ve Clark Maxwel in termodinamik yoliyle araştırmaları neticesinde bulunmuştur. Crookes bu balonun havasını bir milyonda biri kalıncıya kadar boşaltmaya muvaffak olmuş ve bu suretle balonun içinde kalan maddenin mutad maddi hususiyetlerinden başka hususiyetlere malik olan yeni bir hale girdiğini görmüştür. Radyant denilen bu meddede ağırlık, sertlik, şekil, ademi tenafüz ve renk gibi kaba hususiyetler yoktur. İşte bu madde ilimde X şuaı gibi geniş bir tatbik sahası bulurken fikir hayatında da yüksek düşüncelere yol açmıştır. Fakat bu hal acaba maddelerin en son seyyal haddi midir?.. Maddenin bu halini son hal olarak tanımak sulp, mayi, ve gaz halinden başka maddi halleri tanımıyan eski fizikçilerin düşündükleri hataya düşmek olur.

Crookes balonunun havası bir milyonda bire kadar boşaltıldıktan sonra acaba geride ne miktarda hava kalır? Bu sualle ilk karşılaşanların aklına balonda çok az miktarda hava kalır gibi bir fikir gelebilir. Fakat hakikatte burada kalan havanın miktarı hiç te mühimsenmiyecek kadar az değildir. Çünkü burada bir kentilyon tane atom vardır. Esasen maddenin sonu olmayınca mutlak bir halanın yapılabilmesi mevzubahis olamaz. O halde Crookes'un yaptığı bu ameliyeyi namütenahi kere tekrarlamak mümkün olacaktır. Fakat bu, nazari bir laftan ibaret kalır; çünkü en mükemmel teknik vasıtalarla bu iş bir defa bile güçlükle yapılabilmiştir. Ve

maddeler seyyalleştikçe bu güçlükte murabbaı ile artacaktır. Buna göre dünyamızın şartlariyle bu işin sonuna kadar gitmeye imkan yoktur. Ancak şunu düşünebiliriz: tabii tazyiki nesimiyi bu kadara azalttıktan sonra ilmi ve fikri düşüncelerimizi alt üst eden yepyeni bir madde ile karşılaştık; acaba bu ameliyeyi bir defa daha tekrar etseydik yani geriye kalan hava miktarını da bir milyonda birine kadar azaltabilseydik ne çeşit bir madde ile karşılaşacaktık?.. Halbuki bu ameliyeye ebediyen devam edilebilir ve bizim aczimizin başladığı yerlerde tabii hadiselerin durması icap etmez. Eğer mümkün olursa, bu ameliye balonda son atom kalıncıya kadar devam edebileceği gibi, son atomun parçalarından müteşekkil, bilmediğimiz alemlerin sonsuz derinliklerine doğru da ebediyen devam edip gidebilir ve bu sıralarda doğacak yüksek hadiselerin mahiyetlerini biz bugün tasavvur bile edemeyiz.

Tabiatta hala yoktur. Boşluk fikri manasızca ancak bizim kafamızda bulunabilir. Atomun son madde olmıyacağını söylemiştik. O, bir alemdir, bir şems manzumesidir demiştik. Onun da ayni nispetler dahilinde sayısız cüzülere malik olması lazım gelir.

Bir şems manzumesi olan atomun güneşi proton, planetleri de elektronlardır. Bizim çok kaba olan düşüncemize göre protonla elektronların arası kabili ihmal derecede küçüktür. Fakat bu, egosantrik bir düşüncedir. Ve bu düşünce ile kainatın esrarına nüfuz edilemez. Bunun için hadiseleri ve varlıkları yalnız hasselerimizle değil onların oluş imkanlarını düşünerek incelememiz icabeder. Filhakika bizim için ihmali kabil olan atom aleminin protoniyle elektronları arasındaki mesafenin güneşle planetleri arasındaki mesafeye nispetle 8000 defa daha küyük olduğu anlaşılmıştır. Şimdi kendimizi bir elektron planetinin üzerinde oturmuş bir varlık halinde düşünelim; yukarki hesaba göre güneşimiz olan proton kütlesi bize şimdiki güneşimizden hemen hemen sekiz bin defa daha uzakta görünecektir!.. Acaba o zaman aradaki bu muazzam mesafe bomboş mu kalacaktı?.. Hayır!..Madde kainatında boşluk yoktur. Her yer bildiğimiz, bilmediğimiz maddelerle doludur. Esasen kainat varlık demektir. Boşlukla kainat fikri asla birleşemez. O halde, müdrikemize girecek tabiatta bulunmıyan diğer öyle maddeler vardır ki bunlar bir tek atom aleminin eczası arasındaki muazzam mesafeleri doldurmaktadır. Düşüncemiz ve muhayyilemiz burada durduğu için atom aleminin eczası arasındaki mesafeleri dolduran bu sayısız maddelerin de ayrıca birer alem olup olmadıklarını sormağa cesaret edemiyoruz.

Kainat alemlerle doludur. Bunlar bizim çok dar olan nisbi kıymetlerimiz karşısında bir varlık göstermezler ve etrafımızı saran dar ufukların maverasındaki sonsuzlukların karanlığı içinde kaybolup giderler. Kainatta makrometrik ve mikrometrik kıymetler ancak bize göredir. Başkalarına göre bu kıymetler başka türlü olur. Atomla manzumeişems tabiat kanunları karşısında aynı şeydir. Bu bakımdan Crookes balonunu kainatımıza benzetebiliriz. Ve kainatımız içinde sayısı sekstilyonları bulan yıldızları da birer atom gibi düşünebiliriz. Fakat böyle olunca görürüz ki tabiat Crooken'dan daha çok kudretli çalışmıştır; zira kainat balonunun muhteviyatı Crookes'unkinden daha çok seyyaldir; yapılan hesaplara göre bir santimetre mikabı kainata düşen maddenin ağırlığı bir gramın bir trilyonda birinin bir trilyonda birinin on beş milyonda biridir! (23). Eğer Crookes balonunu bu kadar seyyal bir hale koyabilmiş olsaydı belki bir kainat yaratırdı! Kocaman bir Crookes balonuna benziyen ve ondan daha çok ilerideki seyyal maddeleri ihtiva eden kainat balonunun muhteviyatı acaba nasıl yüksek maddi kudretlere ve hususiyetlere maliktir?.. Bilmiyoruz.

Maddeler seyyalleştikçe vasıfları ve kendilerinde mündemiç olan kudretleri değişir. Bu nokta üzerinde durmazdan evvel madde - kuvvet meselesi üzerinde biraz konuşmak faydalı

olur. Biliyoruz ki atomların birtakım ihtizazları vardır. Bu ihtizazlar da maddenin teşekkülatında mündemiç olan enerjinin mevlududur. Ne ihtizazları maddeden, ne de maddeyi ihtizazlardan ayırmak mevzuubahis olamaz. Bunlar birbirinin lazım gayri müfarikıdırar.. Bu ihtizazların keyfiyet ve kemiyetlerine göre maddenin inkilapları ve tezahürleri meydana gelir. O halde atomların ihtizazları üzerinde müessir olabilen her hangi yüksek bir amil maddelerin tezahürlerinde ve inkilaplarında hakim bir rol oynar. Bu hal atomların bünyelerini değiştirmek veya onları parçalamak sutetiyle olur. Maddelerin eczası arasında mevcut olan hareketler ne kadar süratlenir ve komplike bir hal alırsa vahit hacmındaki atom miktarı o nispette azalır ve madde de bizim tetkik vasıtalarımızdan ve idrakimizden o nispette uzaklaşır. Yani bizim için o nispette gayri mahsus olan alemlere karışır. Buz, su maddesinin bize en bariz görünen bir halidir. Atıldır, şekli sabittir, billurlaşmıştır, sertliği vardır, hülasa o, kaba bir maddedir. Bu madde su halini alınca hususiyetlerinden bir kısmını kaybetmeğe başlar. Mesela dış tesirlere karşı evvelkinden daha kolaylıkla cevap verir, şeklini muhafaza etmez, evvelki kadar salabeti kalmamıştır, seyyaldir. Su maddesi buhar olunca hasselerimizden büsbütün kaçmağa yüz tutmuş bir hal alır. Artık onun sabit olmıyan bir şekli de kalmaz. Onu göremeyiz, rengi yoktur, tabii halinde iken bize göre hiçbir sertliği kalmamıştır, hülasa o, artık doğrudan doğruya kendisini hissettirecek maddi vasıflarını kaybetmek yolundadır. Fakat buna mukabil ne su, ne de buz halinde görünmiyen kudretler onda tezahür etmeğe başlar. O, arz cazibesinin daha az tesirine maruzdur, bulunduğu kaplardan kaçmağa çalışır inbisat kabiliyeti fazladır.

Şu üç maddi halin birbiriyle mukayesesi maddelerin gazüstü hallere geçtikleri zaman yürüyecekleri yolu aydınlatıcı fikirleri bize verebilir. XIX uncu asırda Farady aşağı yukarı şöyle söylüyordu: Gazları daha seyyal bir hale koyarsak hasıl olacak yeni hallerle gaz hali arasında birçok farklar belirecektir. İlerde maddeleri gaz halinden radyan hale geçirdiğimiz zaman [1] tıpkı mayi halden gaz haline geçerken olduğu gibi, onların maddi vasıflarından birçoklarını daha kaybettiklerini göreceğiz. Cisimler kesifleştikçe vasıflarında kesret husule gelmektedir. Sulpten mayi ve mayiden gaz haline geçtikçe cisimlerde görülen çeşitli vasıfların yavaş yavaş azalıp kaybolduğunu görüyoruz. Sulp cisimler mayi oldukarı zaman kendilerinde

[1] Bu iş bilahare yukarda söylediğimiz gibi, W. Crookes tarafından tahakkuk ettirilmiştir.

sertlik ve yumuşaklık anatı kalmıyor. Billurlar kayboluyor, renk ve ademi şeffafiyet hususiyetleri çok defa renksiz bir şeffaflığa inkilap ediyor, moleküllerin hareketleri daha ziyade mükemmelleşiyor. Fakat bunlar gaz haline gelince orada da diğer bir çok vasıfların daha kaybolduğunu görüyoruz; mesela cisimleri birbirinden ayırtan ağırlık farkları gazlarda hemen hemen kalmamış gibidir, renk farkları da yoktur, gaz haline giren cisimler kamilen şeffaf ve elastikidirler. Bütün bunlar bize hemen hemen aynı bir cisim imiş gibi görünürler. Bu da sulp, ve mayi cisimleri birbirinden tefrika yarıyan sertlik, şeffafsızlık, renk ve şekil gibi bir takım vasıfların kaybolup onların yerine gayet hafif bir siklet ile ehemmiyetsiz birkaç hususiyetin kalmış olmasından ileri gelir.

Cisimler seyyal hallere geçtikçe kendilerinde meknuz bulunan kudretlerin tezahürleri artar. Mesela, bir buçuk kilogramlık bir gaz 134 smm. sathındaki bir çelik menşur üzerinde aşağıdaki tesirleri husule getirir:

A – Bu menşuru 300 nesimi tazyıka muadil bir tazyıkla ezer.

B – Onu ancak bir milyon kilogramlık bir tazyıkın yapabileceği tarzda parçalar (25).

Halbuki bu işleri yapan gazın ağırlığı nihayet bir buçuk kilogramdır. Buna nazaran hasselerimizi örten kesif maddelerin maverasına muhayyilemizi ve müdrikemizi uzatabildiğimiz nispette daima yeni ufuklarla karşılaşacağız ve bu sonsuz ufuklarda yayılan maddelerin bizim bildiğimiz vasıflarından ayrılıp birtakım yüksek kudretler iktisap ettiğine şahit olacağız ki bu fikir bizi maddelerin en son hadlerinden bir tek cevher haline girdiği ve şuurlu dış müessirlerin (ruhların) ilahi kanunlar altında gösterecekleri faaliyetlere göre aşağılara doğru inerken kesret haline sokuldukları ve bu suretle maddi kainatın sayısız çeşitlerini meydana getirdikleri düşüncesine sevkeder.

Netice nedir?... Biz asgar ve azam namütenahilerde uzanıp giden maddi kainatın her hangi bilemediğimiz bir noktasında hapsolmuş bulunuyoruz. Madde üzerindeki müessiriyetimiz de ancak buna göre ayarlanmış ve tahdit edilmiştir. Bu hudutsuz sahada atacağımız adımlar sonsuzluğa nispetle daima bir hiçten ibaret olacaktır. Bu hiçlik içinde kalan ve maddesiyle fani olan biz zavallıların mutlak bir lisanla kainatımızda maddeden tecerrüt etmiş saf ruhların mevcudiyetlerinden bahsetmemiz veya bunun büsbütün aksine olarak maddeden başka hiçbir varlığın mevcudiyeti imkanını kabul etmemeğe kalkışmamız hakikaten masumane kir çocuk cüretkarlığı olur.

Maddi kainat bizlere göre, hem aşağıdan hem de yukardan karanlıklar içine gömülmüş öyle muazzam bir varlıktır ki daha biz onun hangi noktasında yaşadığımızı bile bilmiyoruz. Bu dörtbaşı mamur olan cehlimiz ve aczimiz karşısında maddenin başlangıcından veya müntehasından nasıl bahsedebiliriz?... Ne fizikoşimik, ne de metapsişik bilgilermiz hakikat aleminin zirvesine varmış değildir. Hatta sonsuzluğa nispet edersek bütün ilimdeki terakkilerimizi bir kaç adımlık ilerleme bile sayamayız.

1 – Ruh nedir?..

Ruhun tam bir tarifini yapmağa imkan yoktur. Bunun neden böyle olduğu da okuyucularıma malum olmuştur. Buut ve kainat bahsinde bazı mülahazalar yürütürken üç buutlu alemimizin dışındaki maddeler hakkında hiç bir bilgiye sahip bulunmadığımızı ve bunları tarif dahi edemiyeceğimizi zikretmiştik. Maddi kainatımızın bir adımlık ötesinde bile hiç bir tarife sığmıyan maddelerle karşılaştığımızı hatırlarsak bütün maddi mefhumlardan tecerrüt etmiş ruh gibi bir varlığı tarife kalkışmamızın ne kadar manasız olduğunu takdir etmekte güçlük çekmeyiz.

Bununla beraber ruhun sezebildiğimiz bazı tezahürlerine bakarak ve ruha dair Üstatlarımızdan kırıntı halinde almış olduğumuz bilgiyi de buna ekliyerek ruh hakkında, ancak aramızda anlaşabilmemize imkan vermek için ortaya atılmış bir ifade olacaktır. Üstatlarımızla görüşürken ruhun iki mühim vasfı olduğunu öğrenmiştik, bunlardan birisi ruhun müessiriyet sahibi olduğu diğeri de şuura malik bulunduğudur.

Ruhu maddeden ayıran en mühim unsur onun bu iki vasfıdır. Ruh, müessirdir, yani o, maddeler üzerinde serbes iradesiyle, muktedir olabildiği nispette değişik haller husule getirebilir. (a)

Şuur nedir? Üstat şuuru böyle tarif ediyor: << Şuur ruhun kendi içindeki umumi bilgisidir. >> Şimdi bu iki vasfın manasını göz önünde tutarak ruh hakkında şöyle bir ifade kullanabiliriz: Ruh kendi varlığındaki umumi bilgisiyle, müessiriyet kudretini haiz bir lemai ilahiyedir. Bu lemai ilahiye tabirini de gene Üstatlarımızdan almış bulunuyoruz. İşte ruh hakkında Üstatlarımızla görüşmelerimiz neticesinde anladık ki bu hususta yukardakinden daha fazla bilgi almak mümkün değildir. Bu bapta okuyucularımızın bizzat hüküm vermeleri için ruha dair Üstattan aldığımız tebliğlerden bazılarını yazacağım.

<< S. – Bizzat ruhun kendisi madde midir?
<< C. – Madde değildir. Bir lemai ilahiyedir. Bu kadar tarif edebilirim.
<< S. – Şu halde maddeden gayri bir varlık mevzubahis olabilir demektir, öyle mi?
<< C. – Maddenin gayrı varlıklar birden fazladır. Fakat maddenin gayrı olmak üzere biz yalnız ruhu görüyoruz.
<< S. – Demek ki maddi idrak, kainattaki varlıkların ancak muayyen ve mahdut bir kısmına şamildir, ve bunların dışında nihayetsiz varlıklar vardır öyle mi?
<< C. – Evet, fakat ben onları size tarif edemem.
(a) – Bunun mihanikiyetine madde bahsinde temas edilmişti.
<< S. – Ruh maddenin gayrı bir varlık olduğuna göre neden maddi varlıklar içinde bunalıp kalıyor?
<< C. – Ruhun tekamülü, tabiat kanunu iktizasınca buna vabestedir.
<< S. – Ruhun geriliği hangi bakımdandır?
<< C. – Tecrübe ve görgü.
<< S. – Ruh ilk zamanlarda tecrübesiz ve görgüsüz mü idi?
<< C. – Evet.
<< S. – Peki, demin ruh ilahi bir lemadır demiştiniz; ilahi bir lemanın görgüsüz ve tecrübesiz olduğunu nasıl kabul edebiliriz?
<< C. – Unutmayınız ki lemai ilahi dediğim zaman size ancak bu kadar tarif edebilirim demiştim. Bunu ancak, Allahın bir alevi manasına telakki etmeyiniz.
<< S. – Allahın bir alevi manasına almadan dahi Allahın, ihata edemiyeceğimiz kadar şümullü büyüklüğü ile ruhu nispet edince ona ne şekilde olursa olsun tecrübesizlik ve görgüsüzlük izafe etmek nasıl mümkün olur?
<< C. – Unutmayınız ki, haşa, Allahın bir cüzü demedim.
<< S. – Bir cüzü demediniz, fakat Allahtan sadir olan…
<< C. – Sadir de demedim.
<< S. – Allaha nispet edilen. Bu sözümü tekit buyuruyor musunuz?
<< C. – Allahı kastediyorsanız, hayır. Onun mahluku, onun vücut verdiğini kastediyorsanız evet!
<< S. – Demek sözlerinizden şunu çıkaracağız: Lemai ilahiyeden maksat, Allahın vücut verdiği, halkettiği demektir, öyle mi?
<< C. – Evet başka türlü tarif edemem. >>

Bu hususta alacağımız bilgilerin bundan fazla olamayıcağını tabii olarak kabul etmemiz lazım gelir. Madde hakkında geçen sözlerden bunu çok iyi anlarız. Şu halde ruha izafe edilen bütün melekeler onu bize kafi derecede tanıtmış olmıyacaktır.

Hatta belki hiç tanıtmış olmıyacaktır. Çünkü ruhun yüksek varlığı ve bilmediğimiz sonsuz melekeleri yanında bildiklerimiz hiç bir şey değildir. İnsan ruhunda gördüğümüz irade,

tahayyül v.s. gibi yüksek melekeler ruh melekelerinin şüphesiz en yükseği değildir. Netekim nebat vücudündeki bir ruhta bunların hiç birini göremiyoruz. Ve biz de nebat halinde bulunduğumuz zaman bu melekelerimizin mevcudiyetinden haberdar değildik. Halbuki nebatla aramızdaki mesafe, ruhumuzun maddi kainatta katedeceği sonsuz itila merhalelerine olan mesafeye nazaran hiç mesabesindedir. Bu kadar kısa bir zamanda zahir olan insan ruhunun bu yüksek melekeleri yanında, nihayetsiz mesafelerde inkişaf edecek diğer melekelerini şimdiden tasavvur bile etmeğe imkan yoktur. Biz, tekamülümüzle yeni melekelerimizi idrak ettikçe bir an gelecek ki şimdi o yüksekliği ile gururlandığımız beşeri melekelerimiz onların yanında bize çok iptidai görünecektir.

O halde biz ruhu, ancak üç buutlu kainatımızda meleklerini kullanmak için bulabildiği tezahür zemini nispetinde tanıyoruz. Bu kadar kısa biliş ve görüşle onun bütün varlığına ve hayatına nüfuz etmek mümkün olamaz.

Kitabımızın muhtelif bahislerinde ruhun biraz daha yüksek meleklerine ait bazı sezintiler görülecektir, fakat bunlar da bizi ruhun mahiyeti hakkında evvelkilerden daha iyi tenvir etmiş olmıyacaklardır.

2 – Ruh doğrudan doğruya tetkik sahamıza girer mi?

Ruh nerdedir?.. Ruhu neden kuş tutar gibi bir ökseye yapıştıramıyoruz, veya hiç olmazsa neden onu rüzgarın elimize çarpması gibi duyamıyoruz?...

Çünkü, bütün maddi vasıflardan kurtulmuş mahzı ruh halindeki bir varlık bizim için bahis mevzu olamaz. Bunun içindir ki böyle bir ruhu şimdiye kadar hiç bir hakim, hiç bir filezof bize tavsif edememiştir.

Burada akla bir mülahaza gelebilir: İnsan hiç bir surette tanıyamadığı bir varlığa nasıl inansın?... Bu doğrudur; fakat şurası da doğrudur ki bir şeyin vücut veya ademi vücudüne inanmak o şeyin var veya yok olmasını icabettirmez. Uzaklara gitmeğe lüzum yok, kendi yakın alemlerimizde, hatta dünyamızda bile öyle amiller var ki biz onların mahiyetlerini bilmediğimiz halde eserlerini maddeler üzerinde tetkik etmek suretiyle hakikatlerine nüfuz etmeğe çalışıyoruz. Miknatisiyet nedir?... Umumi cazibe nedir?... Elektrikiyet nedir?... Bu amillerin hakiki mahiyetlerini kimse bilmiyor ve onları doğrudan doğruya kimse de görmüş değildir. Fakat insanlar bu amillerin maddeler üzerinde husule getirmekte oldukları tesirleri mütalaa ederek onlar hakkında az çok vazıh bir fikir almağa çalışıyorlar. Böyle maddi amilllerin bile doğrudan doğruya mütalaasını yapamazken bütün maddi idrakin dışında kalan ruhu bir kuş gibi ökse ile yakalamak sevdasına kapılmıyacağımız aşikardır. Eğer şu anda aklıma Broussais'nin sözleri gelmemiş olsaydı bu kadar kaba bir misali bulup söylemezdim; bu zat diyor ki : << Ben bir çok kadavralar taslih ettim, fakat bisturimin ucuna ruh diye bir şeyin çarptığını asla görmedim. >>. (20)

Şu halde şimdiye kadar söylendiği gibi, insan bedeninin içinde bir << ruh >> yoktur. Mahiyetini katiyen anlıyamıyacağımız varlıkları maddenin bildiğimiz veya henüz bilmediğimiz kanunlarına tabi maddeler içinde hapsetmeğe de salahiyetimiz yoktur. Tamamiyle gayrı maddi olan ve maddeler hakkında bahis mevzuu olamıyacak vasıtalar gösteren bir varlığı, hatta

kendi alemimizde olduğu gibi, en geri maddelerin tabi bulunduğu, zaman ve mekan şartlariyle doğrudan doğruya bağlamak mümkün olur mu?..

Sevgi nerdedir? Sevinç, korku, fikir nerdedir?... Bunları bedenimizde duymamız bedenimizin içinde mahsur kalmış bir varlığa ait olduklarını ispat etmeğe kafi gelmez. Bu, olsa olsa nihayet şuurlu varlıkların maddeler üzerinde tezahür etmek ihtiyacında bulunduklarını gösterir. Ruhu tıpkı bir ipek böceğinin kozası içinde oturduğu gibi her hangi bir madde kütlesinin bir köşesinde sıkışıp kalmış bir şey halinde düşünmekten daha büyük bir hata tasavvur edilemez.

Bütün bunlardan çıkarmak istediğimiz ilk fikir şudur: Biz doğrudan doğruya ruhla hiç bir vakit karşı karşıya gelemeyiz. Ruh denince bizim için ancak onun muhtelif kesafetteki maddeler üzerinde vukua gelen müessiriyeti ve bu müessiriyetin tezahürleri bahis mevzuu olabilir. Eğer ben, dostum X. i karşımda görüyorsam bu gördüğüm şey ne onun ruhudur, ne de, söylendiği gibi, ruhunun kesif zarfıdır; hangi maddi alemde olursa olsun, bu gördüğüm şey ancak dostumun ruhunun yüksek seyyal maddeler yolu ile kesif maddeler üzerinde, o maddelerin tabiatına uygun olarak, vukua gelen müessiriyetine ait hareketler, şekiller ve fiiller halindeki tezahürleridir. Burada mesele biraz karışık gibi görünüyor. Fakat biraz kaba olmakla beraber bunu daha maddi bir misal ile izah etmek mümkündür: Bir heykele baktığınız zaman onda neler görürsünüz? Evvela o bir taş parçasıdır. Fakat sizin nazarınızda onun taş parçası halindekinden daha başka bir hususiyeti vardır; Tabiattaki işlenmemiş taşlar üzerinde hiç bir vakit rasgelmediğiniz bu hususiyet heykelin ifade kudretini temin eden çizgileri ve şekilleridir. Demek burada bir ifade, bir duygu ve fikir vardır. Ve bu da hiç şüphesiz bir zekanın eseridir, kendini duyan ve ne yaptığını bilen bir varlığın eseridir. Bu zeka nerdedir?...Hiç şüphesiz o, bu taş parçalarında değildir. Ve hiç şüphesiz taştan ayrı bir varlık olan bu şuurlu kudretin sahibi bu heykelin ortasında bir yere saklanmış da değildir. Bu taş parçasına aksetmiş olan ifade, bu eseri meydana getirirken bir sanatkarın faaliyette bulunan tahayyülünün o ana mahsus muhtevasıdır. O halde bu heykele << Bir sanatkarın muayyen bir ana mahsus donmuş bulunan haleti ruhiyesinin canlandırdığı bir varlıktır. >> diyebiliriz. Bu noktayı iyice tebarüz ettirdikten sonra misalimize şöyle devam edelim: Eğer bu sanatkar kafi derecede maddi imkanlara malik olup duygu ve tasavvurlarının yalnız bir ana mahsus olan kısımlarını değil de, dış alemin kronolojik icaplarına göre, bütün duygu ve tasavvurlarının bir sinema şeridinde olduğu gibi mütevaliyen bu taş parçasının üzerinde gösterebilmiş olsaydı, o zaman biz karşımızda cansız bir heykel değil canlı bir insan görürdük. Fakat sanatkar yine heykelin içinde olmazdı. Dünyanın çok mahdut imkanları içinde tasavvur edebildiğimiz bu hali, manipülasyon imkanları namütenahi maddelerle çalışan (a) ruhlar hiç şüphesiz daha geniş bir mikyasta ve daha ideal bir şekilde tahakkuk ettirebilirler.

3 – Ruhlar nerden gelip nereye giderler?

Biz mütalaa sahamızın dışında kalan ruhun yaratılışını muhtelif bakımdan, onun maddi kainatımızda doğmuş olmasiyle bir tutmuyoruz. Hilkatin sonsuzluğu diğer bir takım düşüncelerin yardımiyle bize bu fikri telkin ediyor. Evvela, bizim için maddelerin sonsuz olduğuna inanıyoruz.

Saniyen maddi kainatın dışında da sayısız varlıkların bulunduğuna inanıyoruz. Bütün bunlardan sonra ruh hayatının ve tekamülün ebedi olduğuna inanıyoruz. Ve nihayet hiç bir ruh kemalinin uluhiyetle nispet edilmesinin bahis mevzuu olamıyacağına inanıyoruz. İşte bütün bunları bir

araya toplayıp düşününce ruh hayatının ve varlığının mahdut bir madde kainatı içinde doğup söneceğine inanmıyoruz.

Kitabımızın başka yerlerinde de söylediğimiz gibi, ruhun maddi kainattaki varlığı ebedi varlığında geçen bir merhaledir. Ve biz buna bir tekamül merhalesi diyoruz. Fakat bu da bize nihayetsiz görünüyor. Halbuki ruhun umumi hayatı içinde bu merhalenin çok kısa ve mahdudolması mümkündür. Zira ebediyet içinde ne kadar sonsuz görünürse görünsün mahdudolan herşey kısadır, küçüktür ve hatta hiçtir.

O halde ruh, küçük maddi hayatında var ve yok olamaz. O, bundan evvel vardı, bundan sonra da olacaktır. Bu düşünceye göre ruhun maddi kainatla irtibatını temin eden vasıtalarına bağlandığı anı, onun yaratılış tarihiyle nispet edemeyiz. Bunlar birbirinden tamamiyle ayrı şeyler olmak lazım gelir.

Ruhun maddi kainatla irtibat peyda etmesi, yani orada doğması ne vakit vukua geliyor? Ve bu, nasıl oluyor?... Bunu bilemiyoruz ve asla bilemiyeceğiz. Yalnız kırıntı halinde oradan buradan topladığımız bilgilerle şimdilik şu kadar söyliyebiliriz: Ruh kendisine tahsis edilmiş vasıtasiyle (a) maddeler üzerinde müessir olur.
Ruh, çeşitli yollardan maddeler üzerindeki müessiriyetini kullanarak yüksek gayelerine doğru durmadan yürür. Ve bu yolda yürüyen ruh her adımında maddeler kainatındaki müessiriyetini arttırdıkça daha yüksek mıntakalara çıkar ve o nispette asıl ruhani hayatına evvelkinden daha kudretli daha müessir bir halde yaklaşmış olur. (a)

Acaba ruh, maddi kainattaki tekamül safhasını bitirdikten sonra ne olur, nereye gider?... Bu hususta hiç bir şey söylemek mümkün değildir. Maddi kainatın maverasındaki ruh hayatı hakkında yapabileceğimiz hiçbir tahmin yoktur. Ve zaten doğrusunu da söylemek lazım gelirse bunu bilmenin bizim için ne lüzumu ne de faydası vardır diyebiliriz. Oralardan hiçbir surette istifade edemiyecek kadar uzaklarda bulunuyoruz.

4 – Madde ve Ruh

Yukarlarda söylediğim gibi ne ruhun, ne de maddenin mebde ve müntehasından bahsetmek aklımızdan bile geçmez. Burada kati bir imkansızlık vardır. Fakat gene yukarda söylediğimiz gibi aşikar olan diğer bir hakikat daha vardır ki o da maddenin bütün vasıflarından ayrı ve madde fikriyle telifi kabil olmıyan bir varlığın, daha doğrusu maksatlı bir müessiriyetin maddi hareketler arasında görünmesidir. Burada iyi düşünülmezse muhtemel bir hataya düşülebilir: bu hata, maddi oluşta mündemiç enerjiyi bu meşur müessiriyetle bir tutmaktır.

Maddi enerji hiç bir vakit maddeden ayrılmaz. O, maddenin lazım gayrimüfakiridir. Bu enerji, maddede mündemiç hareketlerin bir muhassalasıdır ki bu, maddi oluşun zaruri bir tecellisidir. Bu bakımdan maddeyi, kendinde mündemiç enerjinin tezahür etmiş bir halidir diye tarif edersek belki hakikatten pek uzaklaşmış olmayız. Halbuki ruh halinde idrak ettiğimiz varlığın tezahürleri, daha doğrusu ruhun müessiriyeti, bilakis tamamiyle maddeden ayrı bir mefhumdur.

Onun varlığının zarureti evvelkinin tamamiyle aksine olarak maddeden ayrı bulunmak şeklinde tecelli eder. Ve bununla maddeyi birleşmiş görmek ancak maddi enerjinin bu amil tarafından sevk ve idare olunduğunu kabul ettiğimiz anda mümkün olur. Bunu bir misalle izah

edebiliriz: Akmakta olan bir su kütlesini tasavvur edelim; burada bir hareket vardır. Dış müessirlerin yardımı olmadıkça bu hareket ebediyen böyle devam edecek ve hiç bir değişiklik göstermiyecektir. İşte madde kanunu bunu bize öğretiyor. Bütün maddi hadiseler aynı şartlar altında daima aynı neticeyi verirler. Biz buna maddenin atalet hassası diyoruz. Bu atalet halini kabul etmek maddelerin maksatlı değişme imkanını ortadan kaldırır. Çünkü, muayyen gayelere doğru değişebilen maksatlı hareketlerle, hareket istikameti asla değişmemek vasfında olan atalet halini aynı şey telakki edemeyiz. Şimdi, bu suyun akışında bize göre zahir olan hiçbir maksat yoktur. Şu halde bu akış atıl bir harekettir. Bunun yanında diğer bir takım sulp maddeler daha vardır; ve bunlar tabi oldukları maddi kanunlara göre kesafetleriyle suyun akıcılık hassasına karşı koyabilirler. Bunlar da evvelkiler gibi atıldırlar. Bu iki maddenin birbirine zıt hususiyeti karşılaştığı zaman birbirini ifna etmeğe çalışır. Yani eğer sulp maddenin salabeti mayi maddenin akıcılığından daha kuvvetli ise ona karşı koyar. Fakat bunların ikisi de atıl olduğundan hiç bir vakit sulp bir cisim kendiliğnden kalkıpta muayyen bir maksada göre akan bir suyun önüne durmaz. Bu hal ancak dışardan bir müessirin yardımiyle olur. Eğer bu tesirde bir maksat yoksa o zaman biz bunu, istikametleri kendi kendine değişmiyen iki kuvvetin rasgele çarpışmasından ibaret sayarız. Fakat bu iki hareketin çarpışmasından maksatlı bir hadise meydana gelirse o zaman atıl olan maddi enerjiye diğer bir amilin karıştığını ve bu amilin müessiriyeti ile evvelkilere hakim olduğunu kabul etmek zorunda kalırız. İşte bu noktada maddi enerji ile bu şuurlu amilin birbirinden ayrıldığını görürüz; zira evvelce maddi enerjinin maddeden asla ayrılmıyacağını ve hatta bunun mevzubahis bile olmıyacağını hatırlatmıştık; halbuki burada suyun ve sulp maddenin malum olan enerjilerine, kendilerinde evvelce tanımadığımız üçüncü bir enerjinin daha karıştığını görüyoruz. Bu, nerden çıktı?... Biz böyle maksatlı bir hareketi hiçbir maddede görmüyoruz. Haydi ucuz bir izah yolu olarak insan elinden çıkmış olanları dimağ cevherlerine, asabi sistemin keşfedilmemiş işgörümlerine bağlıyalım; Fakat insan elinden çıkmamış tabiatın bu neviden maksatlı diğer sonsuz hadiselerini hangi maddenin sırtına yükleteceğiz?... Tabiatın da bir dimağı, bir sinir cümlesi mi vardır?.. Öyle ise evvela bunun anatomisini ve fizyolojisini yazmak lazım gelir.

Fakat misalimizdeki suyun akışını maksatlı olarak değiştiren bu amil, maddelere yüklenmiş bir şey de değildir. O, ancak bir maksat uğrunda maddi enerjiye istikamet veren bir tezahürdür. Bunun amili maddenin ne içindedir, ne de dışında. Ve ona bir mekan tahsis etmeğe de imkan yoktur.

Bu bilici müessir amilin maddeden ayrı bir varlık olduğunu şundan da anlıyoruz ki hadiselerde bu tezahür görülmediği anda da maddeler kıymetinden hiç bir şey kaybetmiyor. Mesela yukarki misalde arazi şartlarına tabi olarak tesadüfen suyun istikametini değiştirmesiyle, bir tarlayı sulamak için onu başka yere akıtmak aynı kıymette fiziki bir hadisedir. Bununla beraber ikincisine başka unsur karışmıştır ki bu da maksat ve görgüdür.

Burada ayrıca mühim bir nokta daha vardır; o da bu maksadın bir müessiriyetle beraber yürümesidir. O halde bütün bu hadiselerde doğrudan doğruya göremediğimiz bir amil var ki biz onu ancak maddeler üzerinde maksatlı bir müessiriyet halindeki tezahürleri ile tanıyabiliyoruz.

Şimi alimleri, fizikoşimik maddelerin ne basit, ne de mürekkep hallerinin hiç birisinde böyle maksatlı bir müessiriyet tezahürünün bulunabileceğinden bahsetmiyorlar.

Maksatlı müessiriyet, ataletin zıddıdır; bu, maddenin atıl haliyle tarif edilemez. Maksatlı müessiriyet, hareketlere ebediyet kadar çeşitli şekiller verebilir; halbuki atıl olan maddi enerji maddenin oluş haliyle kaim ve sabittir. O halde bu maddi enerjiye karışan maksatlı müessiriyet amilini arızi ve harici telakki etmek icabeder.

Burada diğer mühim bir meseleye temas etmek zorundayız; Acaba kainatta maksatlı müessiriyeti sinesinde taşımıyan maddi tezahürler var mıdır? Hayır! Zaten eğer maddi kainatın hadiselerinde maksatlı müessiriyetlerin rolü olmasaydı bu hadiselerin manası kalmazdı. (a) Ve kainat nizamsız, abes işlerle dolmuş bulunurdu. Halbuki bu maksatlı müessiriyetler maddeden maddeye, hadiseden hadiseye atlıyarak binbir çeşit tertipler içinde atıl maddi enerjilere, kainat nizamına göre, istikamet vermektedir. Burada akla hemen şu itiraz gelebilir: Mademki maksatsız maddi tezahür yoktur, o halde maksadı maddi tezahürlerden ayırmak veya ayrı düşünmek yerinde olmaz, ve yukardaki mütalaalar da bu bakımdan kendi kendine çürümüş olur. İlk hamlede bu düşünce doğru gibi görünebilir. Fakat hakikatte böyle değildir. Dikkat edilirse hadiselerdeki maksatların sık sık değiştiği görülür; aynı hareketler üzerinde sayısız değişmeler gösteren bu maksatlı tezahürleri maddenin değişmiyen hareketleriyle karıştırmamak lazım gelir. Muayyen bir hedefe doğru fırlattığım bir taş parçasının elimden aldığı kuvvetle olan hareketi başka şeydir, o hedefe gitmek için olan hareketi başka şeydir. Bunlardan birincisi fizikoşimik bir hadisedir, ikincisi ruhi tezahürdür. Bu taş bir cam kırabilir, bir kediyi korkutabilir, bir çukuru doldurabilir v.s. Fakat bütün bu sayısız maksatlı değişmelere vasıta olan taşın hareketi daima aynı atıl, maddi harekettir.

Kainatın hilkati, aklımızın almadığı yüksek gayelere matuftur; bütün maddi varlıkların illeti bu olduğuna göre maddi hadiselerin bu gayeler yolunda vasıta olarak kullanılacağı ve hiç bir maddi enerjinin, bunu temin eden yüksek amillerin müessiriyetinden kurtulamıyacağı tabiidir. Maddenin hareketi kör bir enerji halinde tecelli eder. Bunda kendiliğinden bir maksat aramak abestir. Zira bu hareketin husulü şu veya bu maksat için olmayıp maddenin bir oluş zaruretidir. Bu hareketin her hangi bir maksat uğrunda kullanılması ancak başka bir amilin müessiriyetine ait bir keyfiyet olur ki bu da maksatlı müessiriyetin maddi enerjiye karışmasıdır.

Hülasa, ataletle muttasıf olan kainatın hiçbir maddesinden kendi kendine maksatlı hareketler beklenemez. Bunlar atıldırlar, kördürler; ve eğer kainat yalnız bun

lardan ibaret olsaydı bir hercümerç içinde çoktan yıkılıp giderdir. Fakat her maddenin oluşu, her hadisenin vukua gelişi M u t l a k varlığın kanunları altında cereyan eder. Ve ruhlar da sayısını bilmediğimiz diğer varlıklar gibi tekamül derecelerine göre bu kanunları tatbik etmek hususundaki müessiriyetlerini maddi kainatta gösterirler. İşte bu noktadan itibaren Mutlak Varlık ve ruh hakkındaki yüksek duygularımız bütün maddi fikirlerden tecerrüt etmiş bir halde içimizde yavaş yavaş doğmaya başlar. Kendimizi yoklıyalım; eğer böyle bir duygunun nüvesini henüz varlığımızda bulamıyorsak tabiat ilimleri ve bilhassa insan bilgisi yollarında katetmekliğimiz lazım gelen daha çok uzun mesafeler var demektir.

RUH VE BEDEN

1 – Ruhun beden üzerindeki fizikoşimik tesirleri

Ruhun gayrımaddi bir varlık olduğunu ve bu varlığın ancak maddeler üzerinde gösterdiği tezahürlerle kendini bize tanıttığını söylemiştik; acaba bu tezahürler nelerdir?..

Ruh, tahayyül yolu ile adeta bir heykeltraşın yaptığı gibi maddeler üzerinde işliyerek onları istediği şekle sokar. Onun bu hakimiyeti tamamiyle dünyaya inmezden evvelki ve bazı hususi şartlar altında, biraz da dünyaya indikten sonraki müessiriyeti ile mümkün olur. Ruhun kozmik maddeler üzerinde ne şekilde ve ne surette müessir olduğunu mütalaa etmek kudretinde değiliz. Hatta onun dünyamızdaki tezahürlerinden bile adamakıllı haberimiz yoktur.

Bedenimizde vukua gelen maksatlı hareketlerin haddi ve hesabı yoktur. Bedenimizin morfolojik ve fizyolojik durumunda ve yabancı müessirlere karşı gösterdiği reaksiyonlarında öyle yüksek koruyucu maksatlar vardır ki biz ne bu maksatları, ne de bu maksatlar uğrunda vukua gelen ince mihanikiyetleri henüz anlıyamıyoruz bile. Birkaç misal vereceğim :

1- Dikkat edilirse uzviyetin morfolojik durumu tabii hallerde ne fazla ne de eksik olmamak üzere hayat şartlarına göre ayarlanmış bir halde bulunur. Yalnız ot veya etle veyahut hem ot, hem de etle yaşıyan hayvanların diş teşekkülatı onların gıdalarını alabilmelerine en müsait bir tarzda tertibedilmiştir. Ot yiyen hayvanların dişleri daha ziyade kesici ve öğütücü durumdadır; halbuki etle yaşıyan hayvanlarınki koparıcı ve delici şekillerde inkişaf etmiştir.

2- Bağırsaklar da böyledir. Yediği otu ve nebat liflerini hazmetmek için uzun bir boruya ihtiyacı olan nebat yiyicilerde bağırsaklar, buna o kadar ihtiyaç göstermiyen et yiyicilerinkine nazaran çok uzundur.

3 – İnsanlarda mide kenarlarının tazyiki o kadar fazla değildir; dişlerin gıdayı lüzumu kadar ezebilecek durumda olması midenin bu bakımdan yükünü hafifletmektedir. Halbuki mesela kuş gibi dişleri olmıyan ve hububat tanelerine benzer sert şeyleri yutan hayvanlarda mide kenarlarının tazyiki hayret edilecek derecede şiddetlidir. Bunların midelerine ancak kırk kilogramlık bir tazyikle ezilebilecek madeni tüpler sokulduğu zaman mide kenarlarının tazyiki altında bu tüplerin yamyassı oldukları görülmüştür.(11)

4 – Dilin ön ve arka taraflarındaki tat alma duygularının topoğrafisinde bile koruyucu bir maksat göze çarpar. Dilin uç tarafı acı, arka tarafı da tatlı şeyleri duyar. Zararlı yemeklerden çoğunun acı olduğu malumdur; Acılık duygusunun ön tarafa konmasında, zararlı bir maddenin boğaz yoluna düzelmezden evel çabucak duyulup ağızdan atılmasını temin edici bir maksat görülmüyor mu?...

Atların otlamalarına dikkat ederseniz buna benzer bir hali onlarda da görürsünüz; at, otu dişleriyle koparmazdan evvel dişleri kapalı olduğu halde dudaklarını yayarak otların üzerine yapıştırır ve ancak bu muayeneyi yaptıktan sonra onu yer. Şu halde bizim dudaklarımızın iç zarında bulunmıyan ve gıdaların mahiyetini anlamaya yarıyan bir duygu bu hayvanların dudaklarında mevcuttur. Bu ne için onlarda var da biz de yok? Bunun cevabını vermek kolaydır.

5 – Daha fazla koku alma, görme ve dokunma gibi duygularının yardımiyle yaşamak zorunda olan muhtelif hayvanlarda bu duygular, diğer varlıklarınkine nazaran çok inkişaf etmiş bir haldedir. Farelerin kulaklarındaki hassasiyet inanılmıyacak kadar fazladır; bu hayvanın 280 metre mikaplık kapalı ve sessiz bir yerde bize göre duyulur hiç bir sada husule getirmiyen bir baş çevirme hareketinden mütevellit mafsal delk ve temaslarını altı metrelik bir mesafeden duyduğunu mükerrer tecrübelerimle gördüm. Aynı hayvanda koku duygusunun da ne kadar inkişaf etmiş olduğunu herkes bilir. Böylece canını kurtarmak için bir kedinin sessiz ayak temaslarını işitmek ve bir mahalle ötedeki peynirin kokusunu duymak zorunda kalan bu hayvancağızın duygularındaki inkişaf derecesi onun hayati zaruretleriyle ayarlanmış bulunmaktadır. Bu maksatlı bir tezahür değil midir?

Kartalların ve buna benzer uçucu canavarların iki bin metreden daha uzaklardaki ufacık kuşları gördüklerini biliriz. Böyle bir melekeye onların çok büyük ihtiyacı vardır değil mi?

6 – Uzviyetteki adaptasyon halleri boş ve manasız şeyler değildir. Bunların her birinde birer hayati maksat gizlenmiştir. Her hangi bir varlığın muhiti ile olan münasebetlerine ait şartlarda değişiklik husule gelince yeni şartlara uygun birtakım morfolojik teşekkülatın o varlıkta husule gelmeğe başladığını görürüz. Bu halin en iyi misalini yeni doğan çocuklar verir. Ana rahmindeki bir çocuğun dışardan O2 alarak kanını temizlemeğe ihtiyacı yoktur. Çünki o, saprofit olarak annesinin hazırladığı kanla beslenir. Bu sebepten dolayı ana rahmindeki çocuğun deveran teşekkülatı başkadır. Dünyadakilerde sağ ve sol kalblerin birbirleriyle iştiraki olmadığı halde bunlarda bu iki kalb kısmı birbirine açılmaktadır. Demek ki bunların sağ kalblerindeki kanları doğrudan doğruya sol kalblerine geçer. Halbuki çocuk doğar doğmaz iş değişir. Artık o, kendi kanını ciğerleri vasıtasiyle kendisi temizliyecektir. Bunun içinde ciğerlerini faaliyete geçirmesi lazımdır. Onun sağ kalb kanı, evvelce olduğu gibi ciğerlere uğramadıktan sonra sol kalbe gitmez. Ve böyle olmasaydı insan yaşıyamazdı. Bu ihtiyacı karşılamak için ana rahminde iken açık bulunan iki kalb arasındaki delikler doğumu müteakip kapanır.

7 – Bazı hastalıklar vardır ki bunların doğurduğu manialar yüzünden tabii deveran yollarında bazı bozukluklar olur ve kan tabii yollarda bazı bozukluklar olur ve kan tabii yollarda deveran edemez (Cirrhose). Böyle bir mania hayatı ciddi ve had bir tehlikeye koyar. Fakat uzviyet buna karşı derhal faaliyete geçerek tabii halde mevcut olmıyan birtakım kan damarlarını inkişaf ettirir. Ve kanı bu suretle diğer dolaştırıcı yollardan sevkederek kendisini yaşatmağa çalışır. (28).

8 – Eğer sinirlerden birisi her hangi bir yerinden kesilip ufak bir parçası çıkarılırsa bir müddet sonra kesilen uçların tekrar büyüyerek vücudün karmakarışık teşrihi unsurları arasından yürüyüp birbirini buldukları ve birleşerek tekrar vazifeye başladıkları görülür.

9- Ağızda çeşitli tükürük guddeleri vardır. Bunların herbirinden ayrı ayrı gıda maddelerinin hazmına yarayacak hususi evsafta tükürük çıkar. Her gıda maddesine göre bu guddelerden birinin veya diğerinin fazla çalışması bir müellifin dediği gibi: << Sanki ağzın muhati ğışasında bir anlayış varmış >> (29) fikrini insana verdirecek kadar şuurlu bir harekettir. Mesela: Ağza alınan bir madde çok kuru ve tatsız, tuzsuz bir şeyse (kil gibi.) bu maddeyi eritmek ve sulandırmak için sulu bir tükürük lazımdır. Böyle bir halin vukuunda hakikaten en sulu tükürüğü ifraz eden kulakaltı guddesi derhal işlemeğe başlar. Bunun içindir ki aldığı gıdaları çiğnemek ve sulandırmak ihtiyacında bulunmıyan balık ve kuş gibi hayvanların kulakaltı guddeleri yoktur. Evvelkinin tersine olarak lokma parçalarının birbirine yapışması ve kaypak

bir hale gelmesi lazım gelen et gibi, bir madde ağza alınsa o zaman diğer tükürük guddeleri faaliyete geçer ki bunlar da yapışkan ve kaypak bir su ifraz eden dil ve çenealtı guddeleridir. Bu hususta prof. Pawlow'un yaptığı tecrübeleri meşhurdur. Pawlow üç nevi tükürük guddesinin ağzına ayrı ayrı tübler takarak bu guddelerden ayrı ayrı mayiler almağa muvaffak olmuştur. Bu tarzda hazırlanmış olan köpeklere uzaktan gıda maddelerini gösterince muhtelif tükürük guddelerinden mayiler gelmeğe başlar. Fakat aslında dikkata değen cihet şudur ki köpeğe gösterilen gıda maddelerinin nevilerine göre bazı guddelerden diğerlerine nazaran daha az veya daha çok mayi gelir. Mesela, hayvana biraz et parçası gösterilse çenealtı tükürük guddesinden daha fazla mayi geldiği ve kulakaltı guddesinden hiç mayi gelmediği, halbuki aynı köpeğe ekmek parçası gösterildiği takdirde tersine olarak çenealtı guddesinden birşey gelmeyip kulakaltı guddesinden çok mayi geldiği görülür. Buna benzer hikayeyi bir çoğumuz hatta dikkat etmeden çok defa tecrübe etmişiktir. Uzaktan suları akan bir limonu görmek ve hatta hatırlamak bile insanın ağız suyunu çoğaltır. Ve burada da en ziyade dilaltı guddesi bulunur. Bunun sebebi nedir?... Belki birdenbire bunu bulamayız fakat uzviyetin her hareketinde mevcut olan maksatlı bir iş görünümünden bu hadisenin hariç kalmıyacağını biliriz: Biliriz ki uzviyette bir hamız ve kalevi muvazenesi vardır. Bu muvazene birçok hayati işlerde ehemmiyet kazanır. Bu miyanda ağızda fazla ekşiliğin bulunması buradaki hazım işlerini bozar. Binaenaleyh uzviyet ağzın bu halini hayati bakımdan düzeltmek zorundadır. Bunun için ağzı sulandırmağa başlar. Fakat meselenin asıl dikkate değer tarafı şudur ki ağzın diğer guddeleri arasında en kalevi mayii ifraz eden gudde dilin altındakidir ve burada da bu dilaltı guddesi çalışmağa başlar. Ve hatta ekşi madde daha ağza alınmadan onu tadil edecek mayii ağız bu suretle hazırlamış olur.

10 – Ağız suyunda olduğu gibi mide suyunda da aynı ahenktar faaliyetler vardır. Mesela iyi bir hazım için midenin ekşi olması lazımdır; ve bunun için midenin suyu ekşidir. Bu ekşilik derecesi litrede 1 - 7 gram arasında değişir. Bu derecenin hem aşağıdan hem de yukardan hudutlarını aşması zararlıdır. İşte burada da maksatlı bir düzenin varlığını görüyoruz.

11 – Uzviyette her iş – normal halinde – mutlaka bir maksada, bir gayeye müteveccih olarak yapılır, fakat bunların hiç birinden bizim haberimiz olmaz.

İn vitro tecrübelerle malumdur ki kırmızı kan küreyveleri hipotonik bir mahlulün içine konursa bu mahlul evvela bu küreyveleri şişirir; sonra da içerlerindeki hemoglobin maddesinin küreyveyi patlatıp dışarı çıkmasına sebebiyet verir. Ve bu suretle küreyve harabolur. Demek ki uzviyette bu maddelerin harabolmaması için, fizikoşimik bakımdan muayyen şartları haiz bir mahlulde (izotonik) muhafaza edilmeleri lazımdır. İşte kan suyu bu şeraiti haizdir ve uzviyet onu bu şartlar altında tutmağa büyük bir titizlikle gayret eder. Halbuki hayati bir takım diğer zaruretler yüzünden bedene mütemadiyen su sokulur ve bedenden su itrah edilir. Yani kan suyunun bu izotonik şartları mütemadiyen değişmelere maruz kalır. Eğer bu işe mani olacak nazım mihanikiyetler araya karışmamış olsaydı kansuyu içinde yüzen ve hayatın lazım gayrı mufarıkı olan kırmızı küreyveler birkaç saat zarfında eriyip gider ve insanın hayatını uzatabilmesi mümkün olmazdı. Halbuki iş böyle olmuyor: biz kan suyunun izotonik durumunu bozmak için dışardan damara ne kadar bozucu (anizotonik) mahluller şırınga edersek edelim, bu işte asla muvaffak olamayız. Yani kan suyunun lüzumlu olan izotonik şartlarını bozamayız. Mesela kana fazla sulu mahluller gönderirsek kanın sulanma tehlikesini gören uzviyet derhal buna karşı faaliyete geçer ve kanı koyulaştırmağa çalışır; bunun için vücudün örgülerinden tuzları kana çeker, bir kısım suyu dışarı atar. Eğer kana koyu maddeler

gönderirsek bu defa da evvelkinin tersine olarak su sarfiyatını azaltır, susuzluk duygusunu doğurarak dışardan vücude su sokulmasını temin eder. Ve kanı bu çeşit mihanikiyetlerle sulandırmağa çalışır.

12 – Teneffüs filine yarıyan ve uzviyetin oksijen ihtiyacını temin eden madde hemoglobindir. Demek ki bu madde hayatın en lüzumlu unsurudur. Bununla beraber bu maddenin kanda serbestçe dolaşması çok zararlıdır, çünkü kanın fizikoşimik şartlarını bozarak vücude bir zehir gibi tesir eder. Halbuki uzviyet bedene hiçbir zarar vermeden hayat içinde elzem olan bu maddeyi kanda saklamanın çaresini şöyle bulmuştur: İşte biraz yukarda ismi geçen kırmızı küreyveler bunun için yapılmıştır ve hemoglobine bunlar adeta bir kutuluk vazifesini görürler. Hemoglobin maddesi bu küreyvelerin içinde mahfuz bir halde bulunarak uzviyete zarar vermeden vazifelerini yapar.

Şimdi, bazı hallerde, mesela fazla beden eksersizlerinde uzviyetin fazla oksijen ihtiyacı olur; halbuki uzviyetin oksijenden istifadesini temin eden vasıta hemoglobin maddesidir. Bunun için bu maddenin burada kafi derecede çoğalması lazım gelir; ve çoğalır. Fakat kanda serbestçe bu maddeyi dolaştırmağa müsaade etmiyen uzviyet aynı zamanda onların kutusu olan kırmızı küreyveleri de fazlaca imal etmeğe başlar. Uzviyet oksijen ihtiyacını tatmin ettikten sonra hemoglobin ve küreyveler normal hale avdet etmek üzere tekrar beraberce azalırlar.

13 – Kabul edildiğine göre dalak kırmızı küreyvelerin mezarıdır. Onlar burada harabolurlar. Buna mukabil kemik iliği de onların yerine yenilerini imal ederek kana gönderir. Eğer beklenmedik bir zamanda uzviyette bir oksijen kifayetsizliği hasıl olursa, mesela karbon oksidi zehirlenmesi, atmosfer tazyikinin azalması, asfeksi gibi bir halin vukua gelmesi veya bedenin birdenbire mühim miktarda kan kaybetmesi hallerinden birisi vaki olursa uzviyet derhal buna karşı hayati tedbirleri almak için faaliyete geçer şöyle ki: evvela kemik iliği normal kudretinden daha fazla çalışarak kana fazla kırmızı kan küreyvelerini göndermeğe başlar; hatta eğer onun bu faaliyeti hadisenin tamirine kafi gelmezse kemik iliği lüzumundan fazla acele hareket etmeğe başlar, yani artık küreyvelerin olgunlaşmasını beklemeden süratle kana henüz olgunlaşmamış genç hüceyreleri gönderir. Burada, ne olursa olsun deyip azami süratle bir felakete karşı koymak istiyenlerin telaşlı hali vardır. Fakat iş bununla kalmaz, uzviyet bir taraftan bu işi yaparken diğer taraftan da kana gönderilen küreyvelerin muhafaza edilmesine çalışır. Bu sebepten dalak, küreyveleri tahribetmek işine muvakkaten nihayet verir. Ve aynı zamanda kendisinde depo maddesi halinde veya tahribedilmek üzere saklı bulunan diğer küreyveleri de dışarı, kan yollarına atarak facianın önünü almağa çalışır. Eğer vahamet çok fazla ise ve bütün bu faaliyetler kafi gelmiyorsa ne olur bilir misiniz?... Mutat halde kırmızı küreyvelerin makteli olan dalak vazifesinin değiştirir ve onları tahribedeceği yerde yeniden imal etmeğe ve bu suretle kemik iliğiyle aynı istikamette, beraber çalışmağa başlar. (30)

14 – Miyokart infarktusu, bir kısım kalb adelesinin ölümü ile mütefarık bulunan mühlik bir hastaılktır. Bu hastalıkta kalbin mümkün olduğu kadar az çalışması lazımdır. Esasen hastalığın tedavisinde tutulan yol da budur. Fakat uzviyet bunu daha emin ve esaslı yollarda temin etmeğe çalışır. Bu hastalıkta damarlar genişler, kan tazyiki düşer ve bu yüzden kalbin üzerine yüklenen yük azalır, kalb az çalışmağa başlar. Fakat doktorluğun yeni öğrendiği bu hakikati bundan on binlerce sene evvel cahil ve vahşi bedeni biliyordu!

15 – Fakat uzviyetin dış müessirlere karşı kendini korumak maksadını güden bunlardan daha ince işleri vardır. Trigeminus siniri umumiyetle teneffüs refleksini uyandırarak nefes alıp verme işini hızlandırır. Fakat tuhafı şudur ki aynı sinirin burun içini döşiyen kısımları evvelkinin tersine olarak teneffüs işini yavaşlatıcı tesire maliktir. Acaba bunun sebebi nedir? Bu ayrı sinirin muhtelif yerlerde birbirine zıt işler görmesinin gayet kıymetli ve hayati bir sebebi vardır; bakınız nasıl: Bu sinirin teneffüs merkezi üzerine olan durdurucu tesiriyle, burna kaçan zararlı bir gaz veya madde karşısında, isteğin dışında olarak birdenbire nefes durur ve bu sayede zararlı gazın ciğerlere gitmesi tehlikesinin ilk hamlede önüne geçilmiş olur. Mesela, bir tavşanın burnuna su damlatılsa hayvanın nefesi derhal pasif bir zefirde 10-20 saniye kadar durur. Keza bir ata kloroform koklatılsa hayvanın nefesi durur. Şimdi eğer bu sinir, bedenin diğer yerlerinde olduğu gibi burunda da teneffüs işini hızlandırmış olsaydı bu muzır maddeler karşısında nefes duracağı yerde bilakis hızlanır ve tehlikeyi arttırırdı. Görülüyor ki aynı sinirin hayati hususiyeti vücudun ihtiyacına göre değişmektedir. Bu çeşit hadiseler bize, insanın uzuvları için değil, uzuvların insan için mevcut olduğunu gösterir.

16 – Bazen de zararlı bir maddeye karşı muhtelif yönden uzviyetin insicamlı, adeta birbirini destekleyici reaksiyonları vardır ve böyle mudil müdafaa sistemi uzviyette çoktur. Bu hal tehlikeli bir düşmana karşı muhtelif kuvvetlerini seferber eden bir cemiyetin haline benzetilebilir. Bunlardan bir misal verelim : Uzviyet için herşeyde olduğu gibi CO_2 gazının da fazlası zararlıdır. Bunun zararlı kısımları uzviyetten atılacaktır. Bunun için de en iyi atılma yolu akciğerlerdir. Fakat bu itrah işinin en iyi bir şekilde yapılmasını uzviyet düşünmüş ve yapmıştır. Karbon asidinin ciğerler yolu ile en iyi bir tarzda atılabilmesi için şu üç mihanikiyetin bir araya toplanması lazımdır:

a – CO_2 yi ihtiva eden kanın ciğerlere mümkün olduğu kadar fazla miktarda gelmesi;
b – Kanın bu maddeden mümkün mertebe fazla kurtulabilmesi için ciğerlerde uzunca bir zaman durması;
c – CO_2 yi atıp yerine O_2 yi fazlaca almak için dışardan ciğerlere çok miktarda havanın girip çıkması, yani vantilasyonun artması.

İşte büyük bir hayati maksat için çalışan şuurlu amilin yani ruhun bu mihanikiyetleri çeşitli yollardan temin ettiğini görüyoruz. Şöyle ki :

Uzviyette CO_2 çoğalınca H konsantrasyonu artar, halbuki H iyonu teneffüs merkezini kamçılar (11) ve bu hal derin nefes almağı ve ciğerlere fazla havanın girmesini mucibolur. Yukarki (c) mihanikiyeti bu suretle tahakkuk eder. (b) mihanikiyetine gelnce : CO_2 gazının kalbi yavaşlatıcı tesiri vardır, yani bu gaz bir taraftan teneffüs merkezini kamçılarken diğer taraftan kalb merkezini uyuşturur ve bu suretle kalb yavaşlar, kalb yavaşlayınca kanın akışı da yavaşlar ve bunun neticesinde kan ciğerlerde uzunca müddet kalır. (a) Mihanikiyeti de şu suretle tahakkuk eder : CO_2 gazının tesiri altında damarlar genişler ve bilhassa ciğerlerdeki damarların genişlemesi ciğerlerde fazla miktarda kanın toplanmasını mucibolur. Görülüyor ki burada da muhtelif fizikoşimik amiller muayyen ve hayati bir maksatla ayarlanmış bulunmaktadır.

17 – Buna yakın diğer bir insicamlı müdafaa tertibini de dış suhunet farkları karşısında kalan uzviyetin reaksiyonlarında görüyoruz. Hava soğudu, üşümeğe başladınız ne yapardınız?... İlk iş olarak sıcak bir yer ararsınız. Bunu bulamazsanız, vücudünüzü bir takım eşyaya sararak

soğuktan saklamaya çalışırsınız. Fakat şunu hiç unutmamak lazımdır ki eğer bedenimizin muhafazası sadece bizim bu iradi gayretlerimize kalsaydı dünyaya çoktan veda etmiş olurduk. Netekim soğuğun öldürücü tesirlerine karşı yukarki tedbirler asla kafi gelmez. Bu işte de yarım yamalak bildiğimiz veya hiç sezemediğimiz birçok iç mihanikiyet faaliyete geçer. Ve mükemmel bir müdafaa sistemini vücude getirir.

Soğuk bir yerde kalınca evvela içimizde yürümek, hareket etmek, ellerimizi birbirine sürtmek, hatta tepinmek… gibi yarı ihtiyari bir istek belirir. Bunun manası şudur : Bu hareketler sayesinde işliyen adalelerimiz bedenimizdeki yanıcı maddeleri fazlaca miktarda yakmağa başlar. Ve bundan da hararet husule gelir. Ve bu hararetli soğuğa karşı kendimizi korumağa çalışırız, fakat dediğim gibi çoğumuzun bilmediği bu yarı iradi mihanikiyet bizi soğuktan korumağa kafi gelmez. Bunun yanında aynı maksadı daha müessir bir şekilde temin eden ve tamamiyle istek dışı bulunan diğer bir hadise cereyan eder ki o da her tarafımızın titremeğe başlamasıdır. Bunda da gaye yukarkinin aynıdır. Fakat hayat bakımından lazım olan muayyen hudutlardaki hararet derecesinin muhafazası için uzviyet bu yukarda söylediklerimden daha karışık tertibata maliktir. Soğuğa maruz kalınca ciltteki kıl damarları hemen büzülür. Bu suretle aynı zamanda iki müdafaa tertibi birden kurulmuş olur : Bunlardan birincisi kan kütlesinin mümkün olduğu kadar soğukla, yani muhitle temasını azaltmak ve bu suretle onu soğumaktan korumaktır. Zira ciltteki kıl damarları büzülünce kan cilt sathından uzaklaşır, ve içerlere doğru atılır. İkincisi de damarlar büzülünce ciltteki ter guddelerine az kan gideceğinden her zaman mevcut olan azçok terleme hadisesi muvakkaten durur ki bunun da faydası şudur : evvela sıcak olan terle vücut, sıcaklığının bir kısmının dışarı sürüklenip götürülmesine engel olur saniyen, ter kururken etrafındaki hararet de çekip, götüreceğinden buna karşı gelinerek deri sathının büsbütün soğumasının önüne geçilmiş olur. Fakat vücut soğumasının ne kadar tehlikeli olduğunu iyi bilen şuurlu varlık, bütün bu tedbirleri de kafi görmez. Ve bu mühlik amile karşı daha müessir çarelere baş vurur. Bu çarelerden birisi şudur: yanınca fazla hararet neşreden ve aynı zamanda uzviyetin kömürü mesabesinde olan şeker ve bilhassa yağ maddeleri vardır. İşte uzviyet bunları yakıp hararetlerinden istifade etmeğe başlar. Bu sebepten dolayı soğukta insanın yağlı ve şekerli yiyecek ihtiyacı artar. Gerçi bu neviden maddeler uzviyette esasen depo edilmiş bir halde bulunursa da uzviyet evvela bunlara dokunmak istemez. Daima ihtiyat maddesini saklamak basiretini gösteren uzviyet, ilk ihtiyaç karşısında elini hemen depoya uzatmaz. İhtiyaçlarını evvela dışardan temin etmeğe uğraşır. Ancak dışardan bulamadığı takdirde kendisinden kullanmağa başlar. İşte bu suretle yağların ve şekerlerin bolca miktarda yanması adeta bir kalorifer işini görür.

Çok sıcak bir yerde kalınca aynı faaliyetin, tersine olarak vukua geldiğini görmeğe başlarız. Burada uzviyet evvelkinin tersine olarak bütün hareketleri en az haddine indirir, derideki kıl damarlarını açarak oraya fazla miktarda kan gönderir, terlemeği kolaylaştırır ve nihayet kalorifer ocağını iyice küller, vücutte yanma hadisesi azalır.

18 – Biraz da vücudün kimya laboratuvarına girelim; uzviyetteki şimık faaliyetlerin incelikleri en kabiliyetli kimyacılara bile taş çıkartacak mahiyettedir.

Bedende bazı şimik maddeler vardır ki bunlar uzviyetin biyoşimik taamüllerinde muhammiz veya mürci rolünü oynarlar. Ve icabında kullanılmak üzere vücutte demirbaş eşya gibi saklı tutulurlar. Mesela bunlardan biri sistinsistein sistemidir. Biliyoruz ki bu uzviyetteki amin asitleri arasında sistein vardır. Bu asidin vücude doğrudan doğruya faydası yoktur. Fakat onun mühim bir katalizör rolü vardır (16) iki sistein maddesi yanyana gelince birleşerek H

larını başka bir maddeye verirler, ve bu suretle birleşen iki sistein maddesi bir sistin maddesi haline geçer. Keza bu sistin de icabında gene iki sisteine ayrılarak evvelce bırakmış oldukları H larını başka maddelerden geriye alırlar. İşte uzviyet bu mihanikiyetten istifade eder ve biyoşimik teammüller için icabeden H verip almaları bu suretle temin eder.

Burada uzviyete doğrudan doğruya lazım olmıyan iki maddenin, sırf vücudün şimik hayati taamülleri için lüzumu bulunan üçüncü bir maddeyi sinelerinde saklamak üzere vücutta mevcut olmaları ayrıca dikkate şayandır.

19 – Gene böyle dikkate şayan olan bir mihanikiyet daha vardır; bazı maddeler vardır ki gerek saf halde, gerek muhtelif mürekkepler halinde bulunduklarına göre uzviyette ya hiç bir tesir gösteremezler veya muhtelif şiddette biholojik tesirlere malik bulunurlar. İşte uzviyet ihtiyacına göre bunları ya saf halde veya muhtelif mürekkepler haline sokmak suretiyle kullanır. Bu maddelerden birisi kolin'dir. Kolin, kanda serbest veya çeşitli mürekkepler halinde bulunduğuna göre rahim, bağırsak ve kan tazyiki üzerinde çok muhtelif şiddette tesirler yapar. Fakat aynı madde, fosfatitlerle birleştiği zaman uzviyette hiçbir biyolojik tesir yapmaz. Eğer uzviyet kolinin tesirine lüzum görmüyorsa uzviyette ne serbest halde, ne de diğer mürekkepler halinde kolin bulunmaz. Fosfatitlerle birleşik olarak bulunur. Ve bu takdirde bu madde vücutte garıfaal bir depo maddesi halinde saklanır. Uzviyet kolinin biyolojik tesirine lüzum görünce ihtiyacı nispetinde bu maddeyi fosfatitlerden ayırarak muhtelif tesir şiddetine malik mürekkepler haline sokup kullanmağa başlar. Mesela saf kolinin bağırsak hareketlerini arttırmak için yaptığı şiddetini bir farzedersek sirke asidi ile olan birleşik kolinin tesiri 100 olur. Ketopropiyon asidi ile birleşik olan kolinin tesiri ise 300 olur. Uzviyetin, ihtiyacına göre bu maddenin büyük şiddet tesir farklarına malik çeşitli mürekkeplerinden birini intihabederek kullanılması kör bir kuvvetin işi olamaz.

20– Yeni fizyopatolojik araştırmalar uzviyette geçen maksatlı mekanizmaların o kadar hayrete değer inceliklerini ortaya koymuştur ki onların izahlarını yapacağız derken daha karışık diğer mihanikyetlerle karşılaşıyor ve işin içinden çıkamaz bir hale geliyoruz. Bunlardan da bir iki misal vereceğim. Böbrek vazifeleri araştırmalarında buna benzer incelikler çoktur. Had böbrek iltihabında bu uzuvdan suyun geçmesi çok zararlı ve tehlikelidir. Bu bilgi bizi, bu hastalığın tedavisinde hastayı aç ve susuz bırakmağa sevkeder. Fakat bizim ancak son asırlarda öğrendiğimiz bu hakikati muhakkak ki uzviyet insanlığın doğduğu tarihten itibaren biliyordu. Çünkü buna karşı lazım gelen korunma tedbirlerini daha o zamandan itibaren almış bulunuyordu. Bu tedbir bazı mihanikiyetlerle kendini gösterir; şöyle ki: bu hastalıkta kan tazyiki yükselir, kan tazyikinin yükselmesi kıl damarlarının daralmasiyle müterafıktır, bunlar arasında bilhassa idrarı süzen böbreğin kıldamarları da daralır. İşte bu hal böbreğe az kan gelmesini ve bunun neticesi olarak da az idrarın çıkmasını ve böbreğin dinlenmesini mucibolur.

21 – Keza, insan kafasının en gizli bir yerinde saklı hipofiz denilen bir gudde vardır. Bunun hayati fonksiyonları tanzim edici olarak çıkardığı birçok hormonları arasında bir de adiyüretin denilen bir hormonu vardır. İşte bu hormon icabında idrarın azalmasını veya çoğalmasını mucibolur, şöyle ki : Böbrek kıldamarlarından süzülen su bu uzvun diğer kısmındaki enbubeler tarafından tekrar emilerek idrar haline geçmeden, beden tarafından geri alınır. Ve bu suyun emilemiyen ancak pek küçük bir miktarı (9-1 / 100) idrar halinde dışarı çıkar. İşte tabii halde durum böyledir. Halbuki adiyüretin hormonu bu enbubelerin suyu emme kabiliyetini arttırır şu halde bu hormon kanda ne kadar fazla miktarda bulunursa enbubeler böbreğin kıldamarlarından çıkmış olan suyu o kadar fazla miktarda emerler ve bu

hal idrar olarak dışarı çıkacak suyun miktarını o nispette azaltır. (31) Eğer bir insan fazla su alırsa uzviyette su zehirlenmesi denilen hayatı tehlikeye koyucu bir hal vukua gelir. İşte bu çoğalan suyun zarar vermemesi için uzviyetin diğer sarfiyatiyle beraber böbreklerden fazlaca miktarda çıkarak vücutten atılması lazımdır. Bu ihtiyaç karşısında kafanın en gizli bir yerinde saklanmış olan hipofiz guddesi diğer hormonlarını her vakit olduğu gibi kana göndermekte devam ettiği halde bu adiyüretin hormonunu tutar ve kana göndermez, veya ihtiyaca göre pek az miktarda gönderir. Bundan mahrum kalan böbrek enbubeleri kendisine gelen suyu fazla miktarda emip vücude gönderemez, böyle olunca suyun mühim bir kısmı idrar halinde dışarı çıkar ve vücut fazla su yükünden kurtulur.

Bunun tersine olarak insan suyu az alırsa uzviyetteki suyun tasarruf edilmesi lazımdır, susuz hayat olmaz. O zaman hipofizde cereyan eden hadiseler evvelkinin tersine olur: Bu gudde, adiyüretin hormonunu fazlaca miktarda ifraz ederek akar kana gönderir. Bu hormonun tesiri altında böbrekteki tübüli hüceyrelerinin, suyu emme kabiliyeti artar. Bu suretle böbreklere girmiş olan suyun evvelkine nispetle daha büyük bir kısmı geri alınarak tekrar uzviyete sokulmuş olur ve idrarın miktarı azalır.

Uzviyette geçen hadiselerin hepsinde hayati ve koruyucu bir maksat vardır. Bu hadiseler sayısızdır. Dar bir ademci materyalist görüşü ile bu işlerde tezahür eden maksadı inkar etmek belki kolay olur ve ilk hamlede bütün bu hadiselerin yalnız fizikoşimik kanunlarla izah edilebileceğini zannedenler bulunur; fakat acele etmeden hadiselerin akışını ve bilhassa birbiriyle olan münasebetlerini adım adım takibetmek lazımdır. Esasen dünyada ve hassaten mahsusat alemimizde hiç bir hadisenin fizikoşimik kanunlar dışında cereyan edemiyeceğini biliriz; bunu inkar etmek, dünyamız kanunlarını ve icaplarını inkar etmek olur. Fakat burada da illet ve neticeyi birbirine karıştırmadan düşünmeliyiz; ve şunu da hiç unutmamalıyız ki daima atıl hareketler halinde kendini gösteren fizikoşimik hadiselerden, uzviyetin her an değişen ihtiyaçlarına ölçülü cevaplar vermek kudreti beklenemez. Böyle bir şeyi düşünmek de dünyanın dışındaki kanunları ve icapları inkar etmek olur. Bu fikrimi bir misalle izah etmeğe çalışacağım: Bir şeker hastasını ele alalım, bunun kanında fazla miktarda şeker vardır. Acaba burada, şeker neden kanda fazlalaşmıştır? Hadisenin şekline bakarsak, şekerin kanda bilakis azalmasının lazım geleceğine hükmetmemiz icabeder, zira böyle hastalar mütemadiyen idrarları ile vücutlerinden şekeri dışarı atmaktadırlar. Acaba uzviyette şeker çoğaldığı için mi şekeri dışarı atmaktadırlar. Acaba uzviyette şeker çoğaldığı için mi şekeri dışarı atıyorlar? Hayır! Bilakis hastaların dışardan şeker almadığı bazı vakalarda bile uzviyet bütün şekerlerini dışarı atıp bitirdikten başka diğer yapı maddelerinin bir kısmını da şekere çevirip dışarı atar. Burada şekerin idrarla dışarı çıkması bir neticedir. Bu, hastalığın asıl kendisi değildir. O halde kanda şekerin çoğalması mı asıl hastalıktır? Hayır, bu da değil. Peki, hastalık nedir ve kanda neden şekerin miktarı çoğalmaktadır?

Biliriz ki beden örgülerinin şekersiz yaşaması mümkün değildir. Ve bugün anlaşılmıştır ki şeker, eskiden zannedildiği gibi, hüceyrelerin sadece bir enerji maddesi değil, esas unsurlarından biridir. Şu halde beden örgüleri şekerden mahrum kalınca ölürler. Netekim şeker hastalarının bazılarında görülen gangrenler, örgülerin şekerle beslenmemiş olmasından ileri gelir. Halbuki bu hastaların bedenlerinde, hekimliğin henüz iyice izah edemediği, fizikoşimik bozukluk neticesinde, yani gliko-regülasyonun bozulması neticesinde, şeker metabolizması uzviyetin bu maddeden istifade edebileceği şekilde cereyan edememektedir;

daha doğrusu, bedende şekerin glikoz halinden glikojen haline geçme nispeti normal insanlardakine nazaran azalmıştır. (106)

İşte buraya kadar geçen hadiseler fizikoşimik amenyelerin neticeleridir. Ve bunlar da ilim sahasında henüz tamamiyle aydınlatılmış değildir. Yalnız iş burada kalmıyor ve bu hadiselerle beraber birtakım maksatlı, şuurlu bir zekanın müessiriyeti de kendini açıkça gösteriyor: Örgüler şekerin ancak glikojen halinden faydalanırlar, glikoz halinde kalan şeker hüceyreleri besliyemez. Yukarda söylediğimiz gibi, hastalık yüzünden glikozun glikojene çevrilme nispeti azalınca hüceyreler, kendilerine lüzumlu olan maddeyi, yani, glikojeni kafi derecede tedarik edemezler, fakat bunun temin edilmesi lazımdır, işte yukarda bahsettiğimiz zeki müessiriyet, burada örgülerin glikojen ihtiyacını temin etmek için oldukça müessir bir çareye baş vurur ve kanda normalden fazla glikoz bulundurarak glikojen olma nispetindeki azlığı uzviyet lehine telafi etmeğe uğraşır.

Şu halde hiperglisemi denilen, şekerin akar kanda fazlalaşması hali bir müdafaa mekanizmasıdır, fakat hayati maksatlara matuf olan bu mekanizmanın idaresini hangi ilmi selahiyetle kör fizikoşimik tesadüf ve tesadümlere bırakabiliriz? Buradaki mekanizma fizikoşimik bir hadisedir ve o da şudur: Biliriz ki bir kütlevi tesir kanunu vardır; bu kanuna göre, birbiri üzerine tesir eden iki cisim karşı karşıya gelince bunlardan birinin fazla büyük olması kimyevi taamülün o nispette çabuk ve mütebariz olmasını intaceder. Fakat bu bir kanundur ve her yerde her ihtiyaca göre o, tatbik sahasına konabilir. Netekim burada da bu kanundan istifade edilmiştir. Eğer akar kanda glikozun miktarı normal hudut içinde bulunmuş olsaydı hastanın glikozdan glikojen yapma kabiliyeti azaldığı için, örgüler kafi derecede glikojen bulamıyacaktı. Ve insan beslenemiyecek, ölecekti. İşte yukarki kütlevi tesir kanunu burada tatbik edilerek örgüler için lazım olan glikojen miktarı temin edilecek nispette glkoiz akar kanda çoğaltılmıştır.

Peki ama, bu kanunu tatbik eden kimdir? Bu kanunun icaplarına lüzum gören ve her güçlüğe rağmen onu tatbik sahasına çıkarmakta bu kadar acele eden kimdir? Buradaki mekanizmanın fizikoşimik bir yoldan vukua geldiğini nasıl herkes kabul ederse, bu yolun hayati büyük bir maksada müteveccih olduğunu da öylece kimse inkar edemez. O halde bu maksadı hamil olan unsur nerdedir?

Uzviyette geçen bütün maddi hadiseler fizikoşimik kanunlara tabidir, fakat bu hal, şeker hastalığında olduğu gibi diğerleri hakkında da yukarki suallerin varit olamıyacağını intacetmez. Ve bütün bunların şuurlu ve zeki bir müessirini, bir amilini aramak lazım gelir; acaba biz bu amili kendi aciz vasıtalarımızla bulamıyoruz diye inkar mı etmeğe mecburuz? Hayır, hayır. Böyle bir mecburiyeti vehmetmek geriliğin en büyüğü olur. Eğer dünyada bulunmıyan ve hemen bilinmiyen her şeyi inkar etmek adet olsaydı insanlık henüz ilk devirlere ait iptidailiğinden kurtulamazdı!...

Mamafih, Bu mülahazadan sonra da bu işlerde, mesela yukardaki şeker hastalığı misalinde, hadiseleri gene kör kuvvetlerin çarpışmalariyle izah etmeğe çalışmak sevdasından kendini kurtaramıyacak kimseler bulunabilir ve bunlar şöyle bir fikir ortaya atabilirler : Şeker hastalığında, örgülerde husule gelen açlık neticesinde sinir merkezlerinin yardımı ile asabi-kimyevi bir yoldan kanda şeker çoğalıyor ve bu da tesadüfen uzviyetin işine yaramış bulunuyor! Keşke bu fikirle bütün meseleler halledilmiş olsaydı da hayatın muammalarını dünyamızın dışındaki amiller arasında araştırmak yorgunluğundan hepimiz kurtulmuş olsaydık!

Fakat, bir iki tabir kullanmakla, birçok karanlık dehlizlerden müteşekkil bir fikir labirenti kurmakla duygu ve düşünceler hapsedilemiyor. Bugünkü insanların çoğu fizik kurallarının değil, hadise cereyanlarının cazibesine bağlanmayı tercih ediyorlar. İşte bunun içindir ki yukarda bahsedilen asabi-kimyevi yol hikayesi insanın kafasına takılır : Asabi refleksleri uyandıran huceyrelerdeki açlık hali bu işin yegane amili olsaydı, bu amil devam ettiği için, şekerin kanda boyuna yükselip gitmesi lazım gelirdi, fakat vücut için başka bir bakımdan zararlı olan bu hale de meydan verilmiyor, yani uzviyette biriken şeker idrarla dışarı atılıyor. Hiç şüphesiz bu da evvelki gibi fizikoşimik kanunlara tabi bir hadise olmakla beraber, vücudün hayat yolundaki nizamını korumağa müteveccih bir iştir. O halde sual, hem de daha genişlemiş bir şekilde gene açıkta kalıyor: Hayat yolunda bütün bu fizikoşimik kanunlardan faydalanmak lüzumunu gören ve onları tek bir gaye etrafında toplıyan unsur nerdedir?

Rasgele iki taşın birbirine çarparak kırılmasiyle aynı taşları kırmak maksadını güderek birbirine çarpan bir adamın hareketi arasında, fizik bir hadise olmak bakımından, hiçbir fark yoktur, fakat illiyet prensibi bakımından ikinci hadisede fazla olarak görülen bir şey vardır. Ve gören gözler, düşünebilen kafalar için bunu inkar etmek mümkün değildir.

Bizim fizikoşimik manada kabul ettiğimiz şey, uzvi unsurların binbir çeşitte görülen ve birtakım kanunlar altında cereyan eden alakalı münasebetlerinin tezahür ve tahakkukundan ibarettir. Fakat bunların bile bize karanlık görünen pek çok noktaları vardır ki bu noktalar, ruhun müdahalesini kolaylıkla inkar etmemize yarıyan birer açık kapı halinde durmaktadırlar.

Hakikatte burada biyolojik bir sentez vardır, bu sentez, işini niçin yaptığını bilen, şuurlu, zeki bir varlığın eseridir. Bu varlığın istihdaf ettiği yüksek maksatları maddenin atıl ve monoton hareketleriyle telif ve izah etmek mümkün değildir.

2 – Ruhun müessiriyetine tezahür zemini olan vasıtalar

Acaba, ruh dediğimiz bir varlık maddeler üzerindeki müessiriyetini hangi yollardan tahakkuk ettiriyor?

Bu hususta muhtelif ispiritüalist ekol saliklerinin ileri sürdüğü çeşitli fikirleri vardır.

Dinler umumiyetle ruh ve beden arasında mutavassıt maddelerin bulunup bulunmadığı hakkında vazıh bir şey söylememişler veya doğrusu hiçbir şey söylememişlerdir. Bir çok dini telakkilere göre ruh - beden münasebeti anlaşılmaz bir karışıklık içinde boğulup kalmıştır. Biz bu nokta üzerinde duracak ve münakaşa yapacak değiliz. Dinler umumiyetle doğmatik bir imana dayanır ve böyle bir imanla müdafaa edilen her hangi bir fikir buradaki mevzularımıza girmez.

Fakat bu dogmatik düşüncelerden başka bir de ruhun madde ile münasebetlerini izaha çalışan diğer ispiritüalist ekol salikleri vardır. Bu ekollerden başlıcalarının üzerinde biraz durmağı faydalı görüyoruz. Bunun için bu ekol sahiplerinin ruh - beden münasebetlerine dair düşüncelerini, hakiki hüviyetlerini bozmamağa çalışarak kısaltılmış bir şekilde gözden geçirmek lazımdır.

Burada bizi en ziyade alakalandıran iki meslek vardır ki işe evvela bunların düşünceleri üzerinde durmakla başlıyacağız. Bunlardan biri teozoflar, diğeri de ispiritistlerdir.

Teozoflar arasında da azçok görüş farkları bulunduğu için bunların da ayrı ayrı mütalaası lazımgelir. Bilhassa Hindistanda yayılmış olan şark teozofisi ile, daha ziyade Avrupa da taraftarları bulunan garp teozofisinin birbirinden ayrıldığını görüyoruz, fakat aynı zamanda garp teozofları arasında da görüş farklariyle ayrılışlar mevcuttur. İşte bahsimizi daha ziyade aydınlatmak ve bilhassa Neo- ispiritüalizma görüşlerini tebarüz ettirmek için bir kaç sayfamızı bu fikir sahiplerinin telakkilerine tahsis ediyoruz.

A – Şark teozoflarına göre ruh – beden münasebeti

Şark, daha doğrusu Hint teozofları, Avrupada teozofi namı altında yayılmış olan mesleğin talimatını kendi telakkilerine uygun bulmazlar. (101)

Şark teozofisinin bütün teferruatını bu dar sayfaların içine sığdırmağa imkan yoktur. Biz bunları oldukça kısaltmağa çalışarak okuyucularımıza sunacağız.

Şark teozofisine göre : İnsan varlığı kendisini muhtelif planlarda vasıflandıran ayrı ayrı unsurlardan mürekkeptir. Bunların dışında insana ait bir varlık yoktur. Acaba bu unsurlar nelerdir?

Evvela insanı ayrı ayrı iki varlığı ile mütalaa etmelidir : Bunlardan birisi onun yüksek ve hakiki varlığıdır; bu varlık üç unsurdan müteşekkil mükemmel bir varlıktır, Allahtır.

Bu yüksek varlığın unsurlarından biri İslam tasavvufunda da Zat diye geçmiş olan Soi dır, Sanskrit diliyle bunun adı Atma veyahut Atman dır. Atman'ın tek başına bir şahsiyeti yoktur. O, herkese ve her şeye şamildir. Atman tek başına bir ferdiyet göstermez, fakat ferdiyet sahibi olan insan bu unsurla kıymetlenir. İnsanın ferdi şahsiyetini ikmal etmesi için diğer bir unsurla daha birleşmiş olması lazımdır, bu da onun yüksek varlığının ikinci unsurunu teşkil eder. Bu unsura bizim anlıyacağımız manada nefis diyebiliriz, teozoflar manas derler. Manas, insan düşüncesinin (Pensee) ve istidlal melekesinin (Raisonnement) bir aletidir. Alemşümul olan Atman ile birleşerek insan ferdiyetini meydana getirmeğe yarıyan unsur budur. Bu, insana: (Ben varım!) dedirten ve kendi ferdi şahsiyeti hakkında onu şuurlandırmağa yardım eden unsurdur. Fakat bu iki unsurun birleşebilmesi için üçüncü, mutavassıt bir unsura daha ihtiyaç vardır ki buna teozoflar buddhi derler. Buddhi ruhani bir unsurdur. O, Atman'ın hem bir intikal vasıtasıdır, hem de onun alemdeki bir inikası (reflet) dır. İnsanın yüksek tahaddüs (İntution) ve ilham (İnspration) kaynağı budur. Zira buddhi, Atman'ın Yüksek vasıflarını insanın yüksek trinite'si üzerinde akis ve tecelli ettirir.

İşte bu üç unsurun birleşmesiyle insanın yüksek varlığı meydana gelir ki teozoflar buna yüksek trinite (La trinite superrieure) derler. Yüksek trinite, teozoflarca hem Ruh, hem de Allah'tır, aynı zamanda mükemmel bir insandır. Görülüyor ki bazı mahalli tadilatla başka yerlerdeki birçok ispiritüalist düşüncelerde kendisini gösteren teslis hikayesi şark teozofisinde de vardır.

Demek, teozoflar göre, madde içinde veya madde dışında gibi ayrılmış varlık mefhumları bahis mevzuu değildir. Burada maddi mefhumun ne hududu, ne de imkanları itibara alınmamıştır. Belki münteha kabul edilen bir noktada, Allah, İnsan, Ruh aynı şey telakki edilmektedir.

Fakat bu yüksek trinite de tekemmül etmek ihtiyacındadır. Bu da ancak kesif maddeler dünyasında olur. Yani Ruh veya Allah kesif maddelerden müteşekkil dünyaların dışında mükemmelleşemez. O, kesif dünyalarda bir müddet geçirdikten sonra yükselir ve kendi asıl vatanına avdet eder ki teozoflar buraya Devachan (= cennet) derler. Yalnız, yüksek trinite doğrudan doğruya dünyaya inemez, bunun için onun mutlaka daha diğer dört unsurla birleşmesi lazımdır. Bu dört unsur, sufli tabiattadır. Onun için insanın bu unsurlardan mürekkep varlığına katerner (Quaternaire) derler.

Şu halde dünyada yaşıyan bir insan, bir yüksek trinite ile bir de katernerden müteşekkildir. Bu suretle, insan heyeti umumisiyle 7 unsurdan teşekkül etmiş bulunmaktadır, bunlardan üçü yüksek, dördü de alçak unsurlardır.

Yükselmek maksadiyle dünyaya inmek için alçak katerner varlığı ile birleşirken, yüksek trinite zaruri olarak yüksek vasıflardan mühim bir kısmını kaybeder, süflileşir ve kararır. Zira katerner varlığı teşkil eden dört unsur alçak tezahürlerin kaynağıdır. Bu unsurlar dünyada gördüğümüz sufli duyguları, fikirleri, temayülleri, ihtirasları ve bütün aşağı vasıfları ihtiva eder.

Katerner kompleksin unsurları da iki zümrede mütalaa edilebilir. Bunlardan birincisi ve en süfli olanı dünyada tanıdığımız bedendir. Teozoflar buna sthula-sharira derler. Bu beden dünya maddelerinden yapılmıştır.

Kompleksin ikinci kısmı ayrıca üç unsurdan müteşekkildir ki buna, evvelki yüksek trinite'ye karşılık alçak trinite (La trinite inferieure) derler. Dünyadaki ölüm hadisesinin vukuu ile sthula-sharira alçak triniteden ayrılır ve tahallül, infisah vetirelerine uğrar. Alçak trinite ise dünyadan ayrılarak Kama-loka denilen bir plana çıkar. Demek, Kama-loka'daki bir insan biri yüksek, diğeri de alçak vasıfta iki triniteden müteşekkildir.
Alçak trinitenin unsurları aşağıdan yukarı doğru şunlardır: Linga-sharira; tamamiyle bedenin bir kalıbıdır. Bu, bir modeldir ve beden bu modelin üzerinde kurulmuştur.

Alçak trinitenin ikinci unsuru, prana'dır. Bu insanı canlandıran, ona dünyada kudret, kuvvet ve hayatiyet vasıflarını veren unsurdur.

Alçak kompleksin en yüksek ve ruha yakın olan unsuru kama'dır. Bu unsur, ihtirasların ve arzuların kaynağıdır. Bunun nefsi hayvani manasında kabul etmek mümkündür.

Fakat Kama-loka da bir müddet kaldıktan sonra yüksek trinite, alçak triniteyi, tıpkı dünyada bırakılan fizik beden gibi orada bırakarak ayrılır. Yani insan, Kama-lokada ikinci bir ölüme maruz kalır. Ve tıpkı fizik bedenin uğradığı akibet gibi alçak trinite de yeryüzündekinden daha yüksek daha yüksek tertipteki bir alemin, Kama-loca'nın, mezarlığında inhilal ve infisaha terkedilir. Layemut olan yüksek trinite, Ruh ve Allah olarak Devachan'a girer.

Görülüyor ki Hint teozoflarına göre bizim anladığımız manada bir madde ve bu maddeden ayrı bir ruh mefhumu yoktur. Burada isimleri geçen unsurların ilmi mahiyetleri hakkında da hemen hemen hiçbir şey söylenmiş değildir. Bu telakkiye göre Allah, Ruh, Madde birbirine karışmakta ve bunlar ancak itibari bir yükseklik ve alçaklık mefhumlariyle mertebelendirilmektedir.

Gene bu telakkiye göre insanın asıl ölmiyen kısmı yüksek trinitesidir. Bu hem mükemmeldir, hem de alçak alemlerde alçak unsurlar arasında tekemmül etmeğe muhtaçtır. Ego'nun, yani yüksek trinitenin iktisap ettiği katerner, bir tekamül vasıtasıdır. Fizik beden ise insanın yalnız bu dünyaya mahsus bir unsurudur. Fizik bedeni müteakip gelen alçak trinite, teozoflara göre (bittabi modern teozoflara göre) elektrikiyet veya mıknatıyet nevinden bir şeydir. Gene aynı teozoflara göre, bazı atmosferik (!) şartlar altında bunlar asabi veya sansitif insanlar tarafından görülebilir. Binaenaleyh (hep aynı teozoflara göre) ispiritizma celselerinde, mezarlıklarda veya karışık evlerde görünen bütün fantomatik tezahürlerin amili bu alçak trinitedir. Ölmez olan Ego, burada ölüme mahkum bulunan alçak triniteden tamamiyle ayrılmıştır. Bununla beraber alçak trinite de canlıdır. Bu varlığın şehvani, hassi ve haki birçok alçak temayülleri vardır. İspiritizma celselerinde insanlarla münasebet haline geçen ve ispiritlere göre << Ruh >> namı altında tebliğatta bulunan varlıklar bunlardır. Hulasa bunlar, şuursuzca hareket eden, dolaşan ve konuşan birtakım kavkaalardır. Bu kavkaalar tıpkı mezarda koklamağa, çürümeğe başlıyan ve muhitlerini zehirliyen fizik bedenler gibi zehirleyici, ifsat edici inşiaat neşrederek kokmağa, çürümeğe mahkum birer kadavradan ibarettir. Bunların herhangi bir yoldan dünyadakilerle temasa geçmeleri onlar için zararlı ve tehlikelidir. Bunlar girdikleri yeri ifsat ederler. Bu kavkaaları davetle meşgul ispiritizma celseleri yasak edilmelidir!...

Kısaca yazdığım bu fikrilerin ufak bir münakaşasını yaptıktan sonra garp teozoflarının nazariyelerine geçeceğim.

Ufak bir münakaşa

Yukarıki mütalaalar ve izahlar insanın kainattaki oluş sebeplerini ve tekamül bahsini aydınlatmıyor. Ve bu fikirlere karşı akla gelen bazı sualleri cevaplandırmak mümkün olmuyor. Burada insanın kafasını tırmalıyan başlıca meseleler şunlardır:

1 – Eğer ego, katerner kompleksle tekamül etmek için birleşmek ve alçalmak zorunda kalıyorsa kendisi kemal halinde değildir demek olur. Ego aynı zamanda herhangi bir mertebesinde Allah olduğuna göre onun kemalindeki bu noksanlığı nasıl kabul edebiliriz?

Allah fikri, mutlak fikrinden ayrılmaz. Ve noksanlık da mutlak fikriyle telif kabul etmez. Tekamüle mühtaç olan, tekamül devresi geçirmiş bulunan bir varlık Mutlak ve binaenaleyh Allah olmaz.

2 – Allahın Mutlaklığı bahis mevzuu değilse ego'ya neden Allahlık isnat ediliyor ve (Ruh=Allah) formülüne niçin müracaat olunuyor.?

3 – Ego'nun kemalinden maksat kendi oluş halinin inkişafı mıdır, yoksa aşağı alemlerdeki cevherlerle kendi melekeleri arasındaki münasebet halinin inkişafı mıdır?

Eğer birinci şık ise, yani, esasen mütekamil olmıyan ego, ancak aşağı planlarda bir müddet geçirdikten sonra kendi bünyesinde daha yüksek bir varlık haline geçiyorsa bu << ilahi ve layemut >> ego'yu bir netice, haki ve ölüme mahkum unsurları da bir illet olarak kabul etmek lazım gelecektir. Böyle olunca ego'nun ölmezliği, yüksekliği ve uluhiyeti ile alçak unsurların aşağılığı, hakiliği ve faniliği hangi ölçü ve düşüncelere göre takdir olunmuştur?

Eğer ikinci şık ise, yani yüksek trinite, esasen oluş halinde mükemml bulunmakla beraber yalnız aşağı alemlerle olan münasebetlerinde tekemmül etmek ihtiyacında ise böyle bir fikir karşısında haklı olarak varit olan aşağıki itirazı nasıl cevaplandırabileceğiz:

Yüksek trinite her devachan'a vasıl olduğu zaman katerner unsurlarını ebediyen ölüme terkediyor, her inişte yeni, yani yabancı unsurlar alıyor; buna nazaran kendisinin aşağı unsurlar alemiyle olan münasebetleri oradan her dönüşte tamamiyle kesiliyor. Buna nazaran onun her dönüşünde aşağı unsurlarla olan münasebeti bakımından Devachan'da tekrar evvelki haline avdet ettiğini kabul etmek icabeder. Böyle olunca, ego'nun bu alçak unsurlarla olan münasebetlerinde temadi eden bir tekamül halini kabul etmek mümkün olmaz. Zira her hangi bir münasebetin tekemmülü demek onun inkıtaa uğramaksızın müterakki bir halde inkişaf etmesi demektir. Bu da münasebetlerin ebedileşmiş olmasını icabettirir. O halde:

4 – Ruhun kemalinden maksat nedir? Yukarıki mülahazalardan sonra bu sualin cevabını vermek pek güç olacaktır.

5- Ne şekilde ve ne surette olursa olsun, eğer teozofların söyledikleri gibi alçak unsurlar alemi ve bilhassa dünyamız, yüksek fakat tekamüle mühtaç, noksanlıkla malul bir ego'nun kemalini temin ediyorsa ve bunların üstünde Mutlak bir Nazım yoksa biri noksan, öteki ölüme mahkum olan bu iki varlığı sevk ve idare eden kanunlar nereden çıkmıştır?

Burada bir kaideyi hatırlatmak isteriz: Birşey kendi oluşunun aynı zamanda hem illeti, hem de neticesi olmaz, fakat o, aynı zamanda bir oluş halinin neticesi ve diğer bir oluş halinin illeti olabilir. Yüksek trinite eğer tekamül kanunlarını kendisi hazırlıyorsa onun tekemmül etmeğe ihtiyacı olmamalıdır. Eğer kendisi tekemmül etmeğe mühtaç bir halde ise tekamül şartlarını tayin edecek kadar Yüksek, Mutlak bir basiret sahibinin eseri olması lazımgelen bu kanunları hazırlamağa muktedir olmamalıdır.

Görülüyor ki Şark teozoflarının telakkileri, çok karışık ve zahiren derin manaları taşır gibi görünen ciddi çehresine rağmen, insanı birbirini takip eden tezatlar içinde bunaltıp bırakmaktadır.

B – Garp teozoflarına göre ruh – beden münasebetleri

Halbuki bu fikirlerin yanında Anni Besant ve Lead Beater gibi mütefekkirler tarafından müdafaa edilen ve birçok taraftar kazanmış bulunan, evvelkinden az çok farklı diğer teozofik görüşler ve inanışlar da vardır.

Umumiyetle bunların fikirlerini Şark teozoflarınınkine nazaran daha ileride görüyoruz. Gerçi bunlardan da, evvelkilerde olduğu gibi, madde-ruh fikri birbirine girift olmuş bir halde

görünüyor ve ruhun maddeler arasındaki muhaceretleri fikrini çıkmaza sürükleyici telakkilere rasgeliniyorsa da hiç olmazsa ruhla madde arasındaki münasebetlerden bahsedilirken maddi bir mefhum tebarüz ettiriliyor. Fakat, burada da, dediğim gibi, tekamül gayeleri ihmal edilmiş veya daha doğrusu teozofik telakkiler, teozofları, böyle bir ihmale zaruri olarak götürmüştür. Netekim bu halin bir neticesi olarak, evvelce söylediğim gibi, garp teozofları da bazı noktalarda anlaşamamışlar ve aralarındaki ikiliğe sebep olmuşlardır. Bizde bu iki görüşü ayrı ayrı mütalaa edeceğiz. Bu görüşlerden biri Anni Besant, diğeri Lead Beater tarafından müdafaa edilmiştir.

a – Anni Besant'a göre ruh-beden münasebeti

Garp teozofisinin ekseriyetine tercüman olan Anni Besant, insan ruhunun dört tane beden iktisap etmiş olduğunu kabul eder. Bunlar adeta merkezleri müşterek daireler gibi birbiri içine gömülmüşlerdir.

Bu dört bedenin en kabası fizik beden (corps physique) dir. Fizik beden dünya maddelerinden yapılmıştır. Bu nedenle kendiliğinden hayatiyet yoktur, o, bir şekilden ibarettir. Fizik bedeni şekillendiren ve canlandıran diğer bir beden vardır ki buna da esiri beden (corps etherique) derler. Esiri beden hayati kudretlerin makkarıdır. Demek bu beden, fizik bedenin hem şeklini temin eder, hem de onu canlandırır.

Anni Besant diyor ki: << Fizik moleküllerin muayyen bir organizma halinde birleşmesine yarıyan ve ona canlılık veren koruyucu kudret esiri bedenden gelir. Bu beden uzviyette bir hayat nefhasıdır. >> (102)

Hatta birçoklarına göre bu beden fizik bedenin adeta ayrılmaz bir parçasıdır. Bunların ikisi birleşerek bir beden yaparlar. Hem fizik, hem de esiri beden aynı planın, yani dünyanın, malıdır. İkisi de orasını bırakamaz. Bu beden fizik bedenin teşekkülünden ancak birkaç gün evvel peyda olur ve onun ölümünden sonra nihayet birkaç gün daha yaşıyabilir. Teozoflara göre buna esiri isminin verilmesi, onun esirden yapılmış olmasından ileri gelir. Burada da görülüyor ki teozofların << esir >> leri ile bizim madde bahsinde mütalaa ettiğimiz esiri maddeler arasında münasebet yoktur.

Uyku zamanlarında ego, yani ruh, bu esiri bedenle fizik bedeni beraberce bırakılarak diğer iki bedeniyle birlikte ayrılır. Ölüm zamanında ise esiri bedenini de beraber götürerek fizik bedenini bırakır ve ölüme terkeder. Fakat esiri bedeniyle esiri planda yaşıyan ruh dünyadan ve bilhassa kadavrasının yanından ayrılamaz. Hemen ölümü müteakip müteveffanın cesedi yanında veya mezarlıklarda görünmesi teozoflara göre bu esiri bedeniyle olur (34) . Bu beden aşağı yukarı Hint teozoflarının linga-sharira sına tekabül eder.

Fakat esiri beden, kendisinden daha kaba olan fizik bedene nazaran hayat menbaı olmakla beraber doğrudan doğruya kendisi hayat sahibi değildir. Ve kendisini canlandıran daha yüksek bir beden vardır ki buna astral beden (corps astral) derler. İşte bu, teozoflara göre, ruhun üçüncü bedenidir. Bu beden esiri bedene nazaran hayat menbaıdır. Kendisi hassasiyetin, tahayyülün ve hayvani ihtirasların makarrı olmakla vasıflanır. Bu bedenle vukua gelen düşünce mevcuttur, fakat bu düşünce akli değil, hissi bir düşüncedir. Bu beden Hint teozoflarının kama prensibine tekabül eder. Keza teozoflara göre; ispiritistlerin perisprileri de bu astral bedenden ibarettir. İnsan ne kadar ilerlemişse bu bedenin şekli o kadar vuzuh

peyda eder ve net bir hal alır. Ruhların geriliği nispetinde astral beden şekilsiz bir halde görünür. Böyle astral bir beden fizik bedene fazla bağlıdır, ve ondan uzaklaşamaz. Yukardan gelen şuuru da pek az bir nispet dahilinde intikal ettirebilir. Bunun neticesi olarak geri bir insanın ruhu astral planda bulanık bir şuur, müphem bir haletiruhiye içinde yaşar. Buna mukabil az çok mütekamil olanlar bu planda yükseklikleri nispetinde şuurlu bir faaliyet gösterirler. Onların şekilleri tamdır, muayyendir ve fizik bedenin bir modelidir (34) Teozoflara göre ispiritizma celselerinde görünen veya uzak yerlerde materyalize olan fantomatik varlıklar bu astral bedenlerdir.

İkinci ölümü müteakip, yani ruh esiri bedenini esiri planda bıraktıkta sonra, astral bedeniyle beraber astral plana yükselir. Zira her bedenin kendine mahsus bir planı vardır. Ruh hangi plana mahsus maddelerden müteşekkil bir beden içinde tezahüratını gösterebilirse o planda yaşamış olur. Bu suretle astral planda yaşamağa başlıyan ruh, eğer az çok yükselmiş ise burada faaliyete geçer. Kendisinde bir anlayış vardır. Ve astral planın sürprizleriyle dolu olan hayatından istifade eder. Fakat onun bu bedeni de hayatın bizzat menbaı değildir. Ancak esiri bedene göre hayat olan astral beden kendisinden daha yukardaki ruhun bedenine nazaran bir şekildir. Astral bedeni canlandıran bu yüksek bedenin ismi: mantal bedendir (corps mental). Ruhi müessirlerden mahrum kalınca diğer maddeler gibi ölüme mahkum olan astral benden de günün birinde ruh tarafından terkedilir ve astral alemin mezarlığına gömülmeğe mahkum kalır. Böylece astral bedenini terkeden ruh aynı zamanda astral planı da terketmiş olur. Ruh, bu üçüncü ölümünü müteakip mantal bedeniyle birlikte mantal plana yükselir.

Mantal beden ruhun bedenlerinin en seyyalidir. Bu beden, asil ve yüksek düşüncelerin, iradenin ve zekanın makkarıdır. Kazanılmış bütün hatıralar ve bilgiler burada tekarrür eder. Bütün şuurlu hadiseler burada geçer. Taakkul ve muhakemenin yeri burasıdır. Bu beden, ruhun mantal plandaki intikal vasıtasıdır. Bunun şekli diğer bedenlerinki gibi değildir. Yani mantal beden, diğer bedenler gibi fizik beden şeklini muhafa etmez. Bunun şekli beyzidir. Büyüklüğü insanın tekemmülü nispetinde artar, insan ne kadar olgun bir hale gelmiş ise bu beden o kadar genişlemiş bir halde bulunur (34).

b – Lead Beater'e göre ruh-beden münasebeti

Belki esaslarda bir olmakla beraber Lead Beater'in nazariyesinde işin içine üçüncü bir unsurun daha karıştırıldığını görüyoruz. Bu suretle mesele hakikaten daha karışık ve sıkıntılı bir yola giriyor. (122, 116)

Lead Beater, bir insanı üç kısımdan müteşekkil olarak kabul ediyor. Bunlardan biri ego, yani ruhun ta kendisi, ikincisi buna vasıta olan maddi beden, üçüncüsü de - Lead Beater'in ifadesine göre - bir cevher (essence) dir ki bu cevher bütün planlardaki bedenleri canlandırır. (103) İşte ruhun maddeye inerken geçtiği planlardaki bedenlerine giren bu cevhere Lead Beater, elemental cevher (e. elemental) diyor. Bu teozofa göre üç büyük elemantal hükümranlık (royaumes) vardır. Bunlardan biri mantal planın en üst kısımlarındaki mıntakalara aittir. (Niveu mental superiour); diğeri, bu planın alt kısımlarına (N.m. inferieur) aittir; üçüncüsü de astral plana aittir.

Demek ego, aşağı inmek için plandan plana geçerken hem o plana ait bedenini kurmak üzere planın maddelerinden bir kısmını, hem de aynı zamanda o planda bir bedene girmek ihtiyacında bulunan elemantal bir cevheri kendisine çekerek onlarla birleşmek zorundadır. Şuhalde Lead Beater'e göre, ego-beden-elemental cevher kompleksinden insanın varlığı meydana gelmektedir. Ruhun her plandaki bedeninde o planın maddelerine bağlanabilecek ve onları canlandıracak bir elemantal cevher vardır. Mesela, fizik aleme gelmek üzere yüksek mantal plandan aşağı mantal plana inen ve mantal bedenini kuran bir ruha, aynı zamanda üç büyük elemental hükümranlığın ikincisine ait olan cevherde refakat eder.

Elemental cevher nedir?...

Lead Beater'e göre bu, Umumi Hayat kaynağından muvakkaten ayrılmış canlı bir cevherdir. Bu cevherin zekası (intelligeance) yoktur. Çünkü kendisi henüz cemadat (mineral) seviyesinde bile değildir. Halbuki biz cemadat aleminde dahi zeka eseri göremiyoruz. Fakat bu cevherin de bir iç insiyaki (instect) vardır. Ve bu insiyak onu tekamüle yarıyan her şeye doğru sürükler. O, bu sayede muhitine uymak, kendine lazım olan şeyleri etrafından almak kabiliyetini haizdir. Bu kabiliyet o kadar kudretlidir ki ona bu yüzden kısmi bir zeka (Une intelligeance partielle) de denilebilir. İnsan varlığını tamamlamak üzere insan bedenine girmiş olan bu cevher Büyük Elemantal cevherin deryasından kopmuş bir cüz (particule) dür. Bedenin inhilalinden sonra o tekrar umumi hayatına avdet edecek ve orada kaybolacaktır. Bu partiküllerin kendilerine mahsus ayrı bir tekamül yolu vardır. Bunların tekamülleri için lazım olan şey Lead Beater'e göre, kuvvetli ve maddi ihtizazlar (vibrations) dır. Bu cevher de ruh gibi, dışardan gelen saiklara (impulsions) cevap vermesini öğrene öğrene yükselir. Bunun için o, ihtizazların daima yeni varyetelerini öğrenmek gayretindedir, uzun müddet sabit bir halde kalmağı bütün kuvvetiyle reddeder. Lead Beater: insanın mantal hayatındaki dağınıklığı ve muayyen bir noktada fikrin tesbit edilmesine karşı koyan insiyakları bu amilin tesirine atfediyor. Demek ruhla bu elemantal cevher arasında bir zıddiyet vardır. Elemantal'ın tekamülü daha kaba maddelerin arasında bir zıddiyet vardır. Elemantal'ın tekamülü daha kaba maddelerin içine gömülmekle, halbuki ego'nun tekamülü bilakis seyyal maddelere doğru yükselmekle olur. Elemantal cevherin arzusu gittikçe daha kesif ve daha kaba maddi ihtizazlarla karşılaşmağa, halbuki ego'nun arzusu bilakis bütün maddi şartların üstünde yükselmeğe ve yüksek ihtizazlara uymağa müteveccihtir. Bu cevher, mantal bedenle birleştiği gibi, astral bedenle de birleşerek ruhla berber insan varlığını tamamlar.

Astral plan, heyecanlar (emotions) ve ihtiraslar (passion) planıdır. Bu suretle elemantal cevher bu plana bağlanarak heyecan ve ihtiras ihtizazlariyle karşılaşmış ve kendine mahsus tekamül ihtiyacını tatmin etmiş olur. Bu partiküllerin şuuru olmamakla beraber kendilerinde mevcut olan nafiz insiyaklar (instects penetrants) bir dereceye kadar onların bu işlerden haberdar olmalarını temin eder. Ve bu sayede buradaki hayatlarının kendileri için faydalı olduğunu anlarlar. İşte onların burasını terketmek istememelerinin sebebi budur.

Ruhun maddeden uzaklaşmak arzusu karşısında elemantal cevherin daha kesif maddi ihtizazlar içine gömülmeğe susamış bir halde bulunması, ruhla bu cevher arasında devamlı bir mücadelenin vukuuna yol açar. Eğer, o, bedenin ihtizazlarını kendine uydurabilirse bu hal ego için bir nevi iğfal (tentation) olur ki o zaman insanda her türlü kaba duygular tezahür eder. Fakat Lead Beatere göre bu cevher dinlerin kabul ettikleri << şeytan >> değildir. Çünkü bunda bir niyet yoktur. Bu cevher farkında bile olmadan ego ile mücadele halindedir. Onun bütün arzusu insanı aşağıya çekmektedir ve bu çekiş hiçbir maksatla değil, ancak kendi

menfaatlerinin ilcasiyle olur. Demek onda insanı geriletmek veya aldatmak gibi duygular yoktur. O, saadetini sadece kaba ihtizazların içine gömülmekte bulduğu içindir ki, yükselmeğe teşne olan ego ile taaruz halindedir. İşte bu düşüncelere göre insanı fenalığa sürükliyen ilcalar egodan değil, elemantal cevherden gelir. (39) fakat bu ilcaların tesiriyle yapılmış olan bütün işler gene insanın sayılır, zira bu cevher de insanın bir unsurudur.

Eğer insan bir hayatında alçak arzulariyle mücadele edip onlara galip gelmiş ise gelecek hayatındaki elemantal cevher daha hoş olur ve insanı nahoş olan alçak şehvani ihtizazlara doğru çekmez.

İnsan ölünce, yani fizik alemden ayrılınca şahsiyetini teşkil eden bütün zarflar dağılmaya başlar. Ölüm anından itibaren astral beden de dağılmaya başlar. Bununla beraber bedende yerleşmiş olan elemantal cevher astral bedenden ayrılmak istemez. O, bu bedenin dağılmaya yüz tuttuğunu görünce, Lead Beatere nazaran, korkmağa başlar. Ve derhal kendisini müdafaaya hazırlanır. Bunun için astral bedenin inhilal vetiresine mukavemet edebilmesini temin maksadiyle onun partiküllerini guruplandırır. (regroupement) Bu bedenin dağılması, elemantal cevherin istiklalini kaybetmesi demektir. Bu hal, onu şiddetle, adeta bir nefis müdafaasına sevkeder. Fakat o, bu guruplandırma işinde muvaffak olduğu nispette farkında olmaksızın hakkında insanı arzularının tesiri altında tutmuş olur. Bu hal ruhun tekamülü için muzırdır. Çünkü, evvela ruhun biran evvel yukarı planlara çıkması lazımdır. Ruhun tekamülü bunu icabettirir; saniyen, astral bedenin dış tabakası bu cevher tarafından guruplandırılma neticesi olarak kesif bir hale konulduğundan astral planın yüksek ve ince ihtizazları ruha nüfuz edemez. Bu hal ruhun bu planda kafi derecede şuur sahibi olmasına ve buradan istifade etmesine mani olur. Lead Beater'e göre bu guruplandırma işi şöyle olur: Elemantal cevher, astral bedenin maddelerini, bu bedenin en dış kısımlarında toplar ve orada kesif bir tabaka teşkil eder. Diğer tabakalar merkeze doğru gittikçe seyyalleşir. Bu suretle elemantal cevher astral bedenin partiküllerini muhitte toplıyarak dış tesirlere karşı adeta bir kale duvarı tarzında onu müdafaa etmeğe çalışır. Şu halde insan astral plandaki elemantal cevherin bu guruplandırma işine mani olmalıdır. Zira ruh ancak bu sayede astral planın bütün güzelliklerinden ve yüksek ihtizazlarından istifade edebileceği gibi bu bedenin süratle dağılmasını temin etmekle de daha yüksek planlara bir an evvel çıkmak imkanını bulur. Lead Beater'in diğer arkadaşlarından ayrıldığı noktaları bu izahat kafi derecede göstermiştir. Umumiyetle garp teozofları bütün hayati hususiyetlerin ruhtan geldiğine, fakat muhtelif maddi bedenlerden geçerken o bedenlerin imkanlarına göre tezahür ettiğine kanidirler; halbuki Lead Beater insanda tecelli eden alçak vasıfları ve ruhla tezad halinde bulunan ilcaları, insanda üçüncü bir prensip olarak kabul ettiği bir cevherle izah etmeğe uğraşıyor. Fikrimizce bu yoldaki izah, meseleyi aydınlatmaktan ziyade karartmaktadır. Hele bu cevherin ayrı bir tekamül seyri takip etmesinin ne lüzumunu, ne de manasını anlamak mümkün olmuyor. Bundan başka böyle bir fikir birçok ruhi ve hayati hadiselerin izahını ve bilhassa fekamül bahsini adamakıllı karıştırmaktadır. Ve nihayet bu elemantal cevher hikayesi her noktasında itirazlara yol açacak ifadelerle doludur.

c – Garp teozoflarına göre ruhla beden arasındaki münasebetlerin şekli ve gayesi

Garp teozoflarına göre ruhun, elbise gibi bu bedenleri nasıl ve ne maksatla giyip

çıkardıklarını da biraz araştıralım. Teozoflara göre en yüksek bir plan olan mantal planda ruhların az veya çok kalmaları onların yükseklik derecelerine bağlı bir keyfiyettir. Ruhların şuur hallerinin (conscience) yüksek mıntakalarda tekasüfü (consentration) ve inkişafı, onların yükseklik dereceleriyle mütenasiben mümkün olur. İşte ruhların bu inkişaf imkanlarını temin edecek olan şey de onların dünyaya inmeleri (incarnation) dir.

Teozoflara ve bilhassa Lead Beatere göre ruhun enkarnasyonu ve dezenkarnasyonu bir nevi nefes verme (expiration) ve nefes alma (inspiration) işi gibidir. Tekamüle ihtiyacı bulunan bir ruh, kendisinden bir parçayı aşağı planlarda izhar eder, Lead Beater bunu << exteriotisation >> tabiriyle ifade ediyor. Bu, bir nefes verme gibidir. Eksteryorizasyon bir müddet devam ettikten sonra ruh, aşağı plana gönderdiği parçasını tektar geri alır. Bu da nefes alma gibidir.

Mesela az tekemmül etmiş bir insanı tasavvur edelim, teozoflara göre bu insan dünyada bir müddet kaldıktan sonra muhtelif bedenlerinin birbiri arkasından ölümünü müteakip mantal bedenleriyle kalarak mantal plana gelir. Fakat mantal plan üç tabakadır. (etages) Bu ruhun en yüksek mantal tabakada yaşaması henüz mümkün değildir. O, yukarıdan itibaren ancak üçüncü tabakada eksteryorize olabilir. Yani şuurunu ancak burada toplıyabilir. (consentration) Fakat bu toplayış da ilk gelişlerde tam olmaz. Bunun için ilk gelişlerde bu tabakada cereyan eden şeylerden haberdar olmaz. Ve bu hal onun burada büyük şeyler öğrenmesine imkan bırakmaz. Bununla beraber o, bir Üstadın (Maitre) mıknatısiyetinden ve varlığından az çok mütessir olabilir. Bu hal, << henüz açılmamış bir koncanın üzerine serpilen canlandırıcı ziya dalgalariyle, o koncanın nemalandırılmasına >> benzer. (39). Fakat o, dışardan gelen tesirlere karşı kapalıdır. İşte bu yüzden bu katta uzun zaman kalamaz. Bunun için ruhun daha ziyade tekemmül etmesi lazımdır. O, bu itilayi hazırlamak maksadiyle tekrar arza iner. (reincarnation) Bu ikinci inişinden sonra daha yükselmiş bir halde mantal plana döner. Çünkü dünyadaki eksteryorizasyonu esnasında yeni birçok tecrübeler geçirmiş ve yeni vasıflar kazanmış, şuurunu inkişaf ettirmiştir. Şu halde ruh, mantal planın aşağı tabakasına ikinci defa çıktığı zaman etrafındaki şeyleri evvelkinden daha iyi anlıyacak ve burada daha uzunca bir müddet kalabilecektir. Fakat henüz mantal planın daha yüksek tabakalarına çıkabilecek durumda değildir. Bunun için tekrar ve tekrar dünyaya inmek zorundadır. Eğer ruh kafi derecede yükselmiş ise mantal planın ikinci tabakasına çıkabilir, fakat tıpkı birinci tabakaya çıkışın ilk zamanlarında olduğu gibi burada da evvela hemen hemen şuursuz bir halde bulunur, etrafındaki şeyleri anlıyamaz. Ve buranın tadını layıkiyle alamıyacağı için ilk gelişlerinde burada uzun zaman kalamaz. Tekrar aşağı iner. Ruh böylece << nefes alıp vermeler >> halinde dünyaya gelip giderek mantal planın en yüksek tabakalarına kadar yükselir. Ve nihayet ruhun, esrarı aleleme vukuf peyda etme haline (Adeptat) yaklaşması mümkün olur. Ve artık o, en yüksek bir planda kendi halini (ego) bulur. Onun bu hali tekamüle başlamazdan evvelki hali gibidir. Fakat arada çok büyük bir fark vardır. Şimdi o, tekemmül etmiş bir haldedir. Yani, tedricen, müterekki bir surette yeni vasıflar (Qualites) kazanmıştır (39).

Teozoflara göre, acaba ruh aşağı planlara nasıl iniyor?... Bu hususta bilhassa Lead Beater'in karışık, fakat oldukça tafsilatlı fikirlerini süratle gözden geçireceğiz:

Ruh tekamül seyrini takip etmek üzere dünyaya inecektir. Bu iniş, bir nevi susuzluğun veya arzunun (desir) sevkiyle olur. Burada egonun yer değiştirmesi bahis mevzuu değildir. O, sadece şuurunu mantal planın aşağı tabakasında toplamakla bu işi yapmış olur. Ruh dünyaya birdenbire inmez. Yolda kademe kademe uğrıyacağı merhaleler vardır. Ve bu merhalelerden

birincisi de kendisine en yakın olan mantal planın alt tabakasıdır. Demek o, işe evvela buradan başlıyacaktır. Ruhun indiği her hangi bir planda tezahür edebilmesi için o planın maddelerini kullanmağa ihtiyacı vardır. Tıpkı bir celsede kendisini göstermek istiyen bir ölünün materyalize olması, yani fizik gözle görülebilecek bir hale girmek ve eşyaları hareket ettirmek için fizik planın maddesini etrafına çekmesi gibi, burada da ruh, içine gireceği planın maddelerini etrafına toplar. Ve bu maddeler tarafından sarılır. İşte onun bu planda vasıtası olan mantal beden bu tarzda teşekkül eder.

Gerçi bu planın maddeleri ruhun yüksek seviyesine nispetle alçak bir mertebededir. Fakat dünyada yaşıyan insanlara nazaran ihata edilemiyecek kadar yüksektir. Ruhun bu planda bütün varlığı tezahür edemez. Burada tecelli eden ruhun entelektüel kısmıdır. İşte bir az evvel söylediğimiz gibi ruhun bir parçasını aşağı planlarda eksteryorize etmesi tabirinin ifade ettiği mana budur.

Ruhun bu plandaki elbisesini kurmak için aldığı maddelerin inceliği, eski kazançları derecesine bağlıdır. Yani ruh, yoluna, geçen defa bu planda bırakmış olduğu yerden başlar. Şu halde bu defa etrafına topladığı maddeler geçen defa mantal planda en son bırakmış olduğu maddelerin yüksekliği ayarındadır.

Bu bedenin kuruluş tarzı insanın dünya hayatındaki terbiye ve muhit şartlarına geniş mikyasta bağlı bulunur. Yani, insan bütün hayatı müddetince mantal bedenini kurmağa devam eder. Ve yeni partiküller ilave etmek, inkişaf ettirmek veya ihmal etmek suretiyle mantal bedenini durmadan değiştirir.

Ego'nun iniş seyahatine devam ederken mantal plandan sonra uğrıyacağı ilk yer astral plandır. Burada da ruhun bedenlenmesi için yukarı plandaki hadiselere benzer hadiseler geçecektir. Ruh, astral planın maddelerini etrafına çekerek onlardan astral bedenini kurar. Bu beden mantal bedenden daha kesiftir. Şu halde ruhun yüksek vasıflarının tezahürü bu planda daha daralmış halde bulunur. Astral bedeni kuran maddeler, mantal beden hakkında olduğu gibi, geçmiş astral hayattaki maddi mertebelerin bir temadisidir. Burada geçen vetire şudur: Ruh, her planda, o planın imkanlarına göre kendisinin bir kısmını izhar edebilir ve bu hal aynı plana her gelişte daha ziyade inkişaf etmiş bir tarzda vukua gelebilir. Şu halde ruh her hangi bir plana gelince, o plandaki tekamülüne evvelce aynı planda bırakmış olduğu yerden başlar. Buda ikinci gelişte evvelkinden daha yüksek maddeleri kullanmakla mümkün olur. Mantal beden hakkında olduğu gibi astral bedenin de kuruluş tarzı, insanın dünyada geçireceği hayat şartlarına göre taayyün eder. Şu halde dünyada yaşıyan bir insan, bu yaşayışı esnasında mütemadiyen mantal ve astral bedenlerini kurmak ve onları azçok mütekamil bir hale koymak veya koymamak suretiyle değiştirmektedir.

Bundan sonra ruh, fizik aleme nüfuz eder. Ve fizik alemin maddelerinden müteşekkil bir beden kurar. Burada da kaide aynıdır. İşte bu suretle insan, çocukluğundan itibaren büyüdükçe yavaş yavaş astral ve mantal maddeler üzerindeki hakimiyetini kuvvetlendirir.

Ve bu hal gelecek semavi hayatında, kendisine bir tezahür zemini olacak bedenlerinin mükemmeliyetini hazırlar.

C – Teozofizik düşüncelere karşı bazı mütalaalar

Evvelce de söylediğim gibi gerek şark ve gerek garp teozoflarının nazariyeleri birçok noktadan kuvvetli itirazlara yol açabilir. Fakat bunlar üzerinde ayrı ayrı durmağa kitabımızın hacmi müsait değildir.

Evvela şunu tebarüz ettirmek lazımdır ki tecribi neticeler teozofların nazariyelerini isbat etmekten ziyade ileride bahis mevzuu edeceğim ispiritistlerin perispri nazariyelerini kuvvetlendirici mahiyettedir. Kitabımızın hacmi ve mevzuu müsait olmadığından bu tecrübeler üzerinde ayrı ayrı durarak tetkikatta bulunamıyacağız. Yalnız kısaca bir noktayı burada söyliyebiliriz: En salahiyetli müelliflerin yapmış oldukları dedubluman hadisesini ele alalım. [1] Bir dublenin teşekkül tarzı gözden geçirilirse birbirinden kati hudutlarla ayrılmış muhtelif bedenlerin husule geldiğini gösteren hiçbir delile rastgelinmez. Bir fantomun teşekkülü en seyyal maddi hallerden en kesifine kadar, adeta bir renkten diğerine geçerken olduğu gibi, sonsuz birtakım nüanslar içinde ve yeni yeni hususiyetler göstererek vukua gelir. Bu hususta açık bir fikir verebilmek için itimat ettiğimiz araştırıcıların tecrübelerinden istifade ederek bir fantomun nasıl teşekkül ettiğini kısaca söyliyelim:

Dedublumana hazırlanmış bir somnambülün üzerinde evvela fosforesan parıltılar peydah olur, sonra bunlar yavaş yavaş kesifleşirler ve süjeden ayrılırlar, biraz daha sonra birisi süjenin sağında diğeri de solunda

[1] Dedubluman, bir insanın kendi bedenine benzer diğer bir bedenle, bedeninden gayrı bir yerde görünmesidir.

olmak üzere hafif buhar halinde iki sütun teşkil ederler ve bu sütunlar süjenin solunda birleşerek onun bedenine benziyen bir beden haline girerler. (63, 89) Bu ameliyede ayrı ayrı bedenlerin teşekkülünü değil bir bedenin muhtelif derecedeki kesafetini görüyoruz. Teozofların, diğer mütemmim bazı tecrübelerle almış oldukları neticelerden, burada astral ve eterik diye ayrı ayrı iki beden olduğu hakkında çıkardıkaları mütalaalar da kuvvetli delillere dayanmaz. (89) Bundan başka, gene teozoflara göre, astral bedenin insan bedenine benziyen muayyen bir şekli vardır, esiri bedenin de aynen böyle bir şekli vardır, halbuki dedublumanın teşekkülü esnasında ayrı ayrı iki bedenin, yani astral ve eterik bedenlerin, süje dışında husule geldiği bir safhayı kabul etmelerine rağmen teozof mücerriplerden hiçbiri bize bu bedenlere izafe olunan vasıfları haiz iki bedenin ayrı ayrı görüldüğünü söyliyemiyorlar. Bundan başka onların astral beden diye kabul ettikleri şey, eksteryorize olan maddenin şekilsiz ve seyyal bir halidir. Bu ise astral bedenin tavsifi hakkındaki teozofik iddialara uygun gelmiyor.

Fakat bu tecrübelerden vazgeçerek teozofik nazariyeleri kendi bünyesinde dahi incelesek, onların ruh beden bahsinde bizi tatmin edici kuvvette olduğunu göremeyiz. Buradaki birçok tezatlar ve ekseriya vuzuhsuz, müteredddit ifadeler içinde boğulmuş fikirler bizi aydınlatamaz. Hakikatler, karmakarışı fikirlerde değil, derin fikirlerde bulunabilir.

Teozofik nazariyeler her şeyden evvel insan varlığının, hatta kainat varlığının en büyük muamması olan tekamül bahsini anlaşılmaz bir hale sokmaktadır. Dikkat edilirse gerek şark teozoflarının katerner unsurları, gerek garp teozoflarının bedenleri veya elemantal cevherleri fanidir. Bunlar gelip geçici bir halde ruhla birleşmişlerdir. Ona birtakım alçak tabiatta ilcalar verirler, bilerek veya bilmiyerek insanı yanlış yola sevketmeğe uğraşırlar ve bütün bunlardan sonra da bir daha insan ruhuna avdet etmemek üzere onu kendi planlarında

ebediyen terkederler. Bu suretle ruh, her plana gelişinde başka bir beden giymeğe, başka bir unsurla veya cevherle birleşmeğe mecbur kalır. İşte ideal bir tekamül fikrinin izahını güçleştiren birinci nokta budur. Böyle bir telakki ile, ne yapılırsa yapılsın, nasıl düşünülürse düşünülsün, << Ruh madde kainatına niçin girmiştir, ruhun melekeleri ile madde aleminin tekamül imkanları arasında ne münasebet vardır ve nihayet, madde kainatındaki ruh tekamülünün ideal gayesi nedir?.. >> suallerinin cevabı verilemez bir hale girer.

Bütün maddeler insanın tekamülüne yarar; bunu herkes söyler. Fakat bunun manası nedir?.. İşte üzerinde derinden derine durmaktan çekinilen nokta budur.

Evvela ruhun kemali ne demektir?.. Ruhun tekamülü vetiresinde maddelerin oynadıkları rol nedir?.. Ne teozoflar, ne ispiritüalist filezoflar, hatta ne de ispiritistler bu nokta üzerinde uzun uzadıya durmuş değildirler. Gerçi bu bapta birçok şeyler söylenmiştir; fakat bunların içinden yukarda sorduğumuz suallerin cevabını çıkarmak mümkün değildir.

Üzerinde ısrarla durulması lazım gelen mesele şudur: Ne şekilde düşünülürse düşünülsün, acaba madde ruhun sadece bir tekamül vasıtası mıdır, yoksa tekamül bakımından, madde ile ruhun münasebetleri kainatımızdaki ruh varlığının bir zarureti midir?..

Biz madde vasıtasiyle vukua geldiği söylenmekte olan bir ruh kemalinin manasını anlamıyoruz. Bu, şöyle olsa gerektir: Ruhun, madde ile münasebetlerindeki zaruretin istihdaf ettiği bir gaye vardır; kemal bu gayenin tahakkukudur ki bu fikrin developmanı ileride yapılacaktır. [1] İşte biz, teozofik nazariyelerin bu tarzda düşünülen kemal yolunda tenvir edici mahiyette olmadığını görüyoruz. Eğer bütün bu bedenler veya unsurlar daha doğrusu ruhun bu tekamül vasıtaları, bir müddet kullanıldıktan sonra bir daha geri gelmemek üzere ruh için ebediyen ölüp gidiyorsa insanların, ruhların bu kadar didinmeleri ve kazançları ne oluyor?.. Eğer bu tecrübeler ve neticede elde edilen kazançlar ancak ve mutlaka maddeler vasıtasiyle oluyorsa maddelerin tekamülü ruhun tekamülünden ayrılmamak icap eder. Netekim bunu teozofların her ifadesi tasdik ediyor. Halbuki ruhun madde aleminde tezahür imkanını temin eden vasıtası böyle her adımda değişirse onun devamlı olarak kabul ettiğimiz yükseliş sebeplerini izah edemeyiz.

Bu meselede, iyi anlaşılması ve iyi anlatılması lazım gelen bir nokta vardır: bütün tecribi ispiritüalist ve teozofik ifadelerden çıkan manaya göre:

1 – Ruh, maddi vasıtaya malik olmayınca hiçbir tezahür gösteremez.

2 – Ruh, maddi vasıtaya malik olmayınca tekemmül edemez.

Demek ruhun tekamülü maddi vasıtalarının tekamülü ile muvafakat halindedir. Maddenin tekamülünden anlaşılan mana ise onun daha seyyal, daha işlek, yani daha yüksek ruhi melekelere tezahür zemini olmağa müsait durumlara girmesidir. Ruh, ince ve işlek bir vasıta ile yaptığı işi kaba bir vasıta ile yapamaz. Ruhun madde kainatındaki varlığı, onun bu kainatla tahakkuku mümkün olan bütün kudretlerini inkişaf ettirmek zaruretini doğusmuştur. Bu hal, ruhun en bariz vasfı olan müessiriyetine tezahür zemini bulması ihtiyacından ileri gelir. Şu halde ruhun derece derece yükselen bu inkişafını temin etmek için maddi vasıtanın da derece derece yükselmesi lazımdır.

Fakat ruh madde kainatına inmezden evvel de her derece yükseklikteki maddeler vardı. Eğer ruh, istediği maddeyi derhal kullanabilecek bir durumda bulunsaydı, bir çok zahmetli tekamül devreleri geçirmeğe lüzum kalmadan en yüksek mertebedeki maddeler alemine atlayıverirdi! Neden böyle olmuyor.

Ruhun madde üzerinde müesseriytini gösterebilmesi, onunla olan münasebetlerinde tekemmül etmiş olmasına vabestedir. Acaba buradaki münasebetten maksat nedir?

Ruhun madde ile münasebet tesis etmesi demek, onda mündemiç olan müessiriyet kabiliyeti ile mütenasiben, teessüriyet kabiliyeti inkişaf etmiş, yani ruhun her emrine muti bir hale gelmiş maddi vasıtaya sahip olması demektir, o, ancak böyle bir vasıta ile istediği madde üzerinde istediği faaliyeti gösterebilir.

Şu halde ruhun muhtelif planlardaki maddeler üzerinde müessiriyetini gösterebilmesi, ancak onun bu işe müsait, devamlı ve müterakki bir tarzda tekemmül eden bir vasıtaya malikiyeti ile mümkün olur. İşte ruhun bu kainatta geçirdiği acı veya tatlı tecrübeler, bu iptidai vasıtasını muhtelif muhitlerde, muhtelif kombinezonlar içinde kullana kullana onu, kainatın her maddesiyle kendisini münasebet haline getirmeğe yarayacak bir hale koyması içindir. Biz hiç bir ruhun vasıtasız olarak doğrudan doğruya maddeler üzerine tesir edebileceğini kabul etmiyoruz.

Ruhun yüksek maddeleri kullanması, bu maddeler üzerinde müessiriyetini gösterebilmesi demektir. Halbuki ruhun bu müessiriyet vasfı onda yeni doğmuş değildir. Ruh ilahi bir lemadir, denilmişti. Onda bir mahlukun ilahi konular altında inkişaf etmesi zaruri olan bütün kudretleri mekni bir halde bulunur. Fakat bunların herhangi bir inkişafı ruhun o istikamette çalışmak suretiyle bulacağı tezahür zeminleri nispetinde mümkün olur.

Maddi kainat, ruh melekelerinin belki namütenahi olan inkişaf istikametlerinden biridir. Ruhun madde kainatına girmesi fikrini, maddelerle münasebet halinde olmuş bulunması fikrinden ayıramayız. Bu münasebet de, evvelce söylendiği gibi, ancak maddi bir vasıtaya devamlı surette malik olmakla temin edilir. Kainatımızda bulunduğu müddetçe bir ruhun maddi münasebetten bir an bile azade kalabileceği bahis mevzuu olamaz.

Ruhun tekamülünden bahsederken kasdettiğimiz şey, madde ile ruh münasebetinin inkişafıdır. Maddi münasebetlerden kurtulmuş tek başına bir ruh, << kemal >> e ait bizim düşünebileceğimiz manada ne mükemmeldir, ne de gayri mükemmeldir. Maddeden mücrret bir ruh kemali, maddeden tecerrüt etmiş bir ruh gibi aklımızın almadığı boş bir sözden, manasız bir faraziyeden ibaret kalır.

Bize göre ruhun tekamülü fikri, onun ancak madde ile münasebet haline girdiği andan itibaren başlar ve o münasebet devam ettiği müddetçe devam eder. [1] Şu halde ruhun tekamül zarureti bu münasebetin tekamül zarureti demektir.

Farzımuhal olarak ruhun maddeden bir an ayrıldığını kabul etsek o anda onun madde kainatına ait bütün kazançlarından mahrum kaldığını ve bu kainata inmezden evvelki haline rücu ettiğini düşünmemiz icabeder. Çünkü ruhun maddi kainatla irtibatını doğuran zaruret ve o zaruretin gayesi ortadan kalkmış olur. Demek, ruhun bütün kazançlarının ebedi olduğunu söyliyebilmemiz için onun bu maddi münasebetlerinin (maddi bağlarının, maddi esaretinin

değil!) ebediyen ve hiç inkıtaa uğramaksızın devam etmesinin lazım geldiğini kabul etmemiz icabeder.

Ruhun madde kainatiyle ebedi münasebeti demek, ruh oradan ayrıldıktan sonra dahi, tekemmül ettirmiş olduğu vasıtasından ebediyen ayrılmaması ve onunla kendi melekeleri arasındaki münasebetlerini tekamül gayesine ulaştırmış olması demektir. İşte, bize göre, ruhun maddi kainattaki ve bilhassa ıstıraplarla geçen onun ilk merhalelerindeki bütün didinmelerinin gayesi bu işi temin edebilmektedir. Fakat bu sözümüz, eğer az çok doğru ise, ancak bu kainata, yani bizce sonsuz olan fakat ruhun ebedi hayatı karşısında hiçbir zaman ve mekan kıymetini haiz olmıyan maddi kainata şamildir.

Biz kainattaki bütün tekamül merhalelerini ikmal etmiş, ideal kemale ulaşmış ruhlar hakkında bile maddi münasebetlerin inkıtaa uğraması meselesini varit görmezken, henüz bu tekamül merhaleleri içinde yuvarlanmakta olan ruhların maddi vasıtalarından ayrılabileceklerini, velev bir an dahi olsa, düşünemeyiz. Bunu kabul ettiğimiz anda ruhun bu kainattan ayrıldığını, oyara hiç girmemiş gibi olduğunu da kabul etmemiz icabeder. Çünkü bu kainata o, bu vasıta ile bağlıdır. Ve onun bu kainatla münasebetlerini temin eden odur. Hulasa ruhu bir an bile maddi varlığından ayırmakla tekamül bahsini anlaşılmaz bir şekle sokmuş oluruz.

Ruhun maddi kainattaki kazançları nerdedir?... Bu kazançlar ruhun kendi bünyesindedir, diyemeyiz. Böyle bir iddianın karşısında haklı olarak birçok itirazlar çıkar. Ruhun elde etmiş olduğu kazançlarını maddelerle olan münasebetlerinde gördüğümüze göre; bu kazançların, maddi münasebeti temin eden vasıtada depo edilmiş olduğunu hem zaruri olarak kabul ederiz, hem de böyle bir düşünce ile birçok fikir sahiplerini tatmin etmiş oluruz. Buna mukabil birbiri üzerine giyilmiş çamaşırlar gibi, bir çok bedenler kabul eder ve bu bedenleri ruhun her adımda kolayca çıkarıp atıverdiğini ve nihayet sık sık ruhun saf hale yani, tabir maruz görülsün, çıplak hale girip tekrar yeni bedenler giyerek madde alemine girdiğini düşünürsek bütün bu elbiseler, bedenler vasıtasiyle nelerin kazanılmış olduğunu ve kazanılmış olan şeylerin nerelerde bulunduğunu haklı olarak kendi kendimizden sormak zorunda kalırız. Maddeden tamamiyle ayrılmış saf bir ruhun mesela, hafıza melekesi bahis mevzuu olamaz. Zira, bu melekenin delalet ettiği şey, ruhun ancak maddeler kainatında mümkün olan hadiselerle münasebetinin devamına bağlıdır. Bu münasebeti temin eden vasıtanın mevcudiyetini kabul etmediğimiz anda hafıza melekesini de zaruri olarak bahis mevzuu edemeyiz. Tıpkı bunun gibi ruhun tanıdığımız veya tanımadığımız diğer melekeleri hakkında da aynı şeyi düşünebiliriz.

Bütün bunlarla beraber şunu da hemen kabul ederiz ki teozof vuvayyanların bu hususta bir çok şeyler gördüğüne kaniiz. Ve bu görücülerin nispeten yüksek maddeler alemine ait müşahedeleri metapsişik ve animik tetkikat bakımından çok ehemmiyetli ve kıymetlidir. Bunlardan hepimiz istifade ediyoruz. Teozoflar tarafından görülen avralar, renkli maddi tezahürler, ve diğer emanasyonlar hiç şüphesiz boş ve manasız şeyler değildir. Burada biz kendini bir fındık kabuğunun içine hapsederek dışardaki bütün hadiseleri inkar eden gafiller gibi düşünmüyoruz. Biz bu müşahedelerin sıhhatini kabul ediyor ve hatta onlardan istifade yolunu araştıranlar arasında bulunuyoruz. Biz ancak bunların teozoflarca yapılan tefsirlerine ve bu tefsirlerden doğan nazariyelere muarızız. Bize göre ne ruh, ne de kainat, fizikoşimik maddelerin dar imkanları içinde mahpus kalmış bir telakkiden doğan üç, beş kalemlik << beden >> veya << prensip >> lerle çevrilemez. Buutlar hakkındaki mütalaaları okuyanlar çok iyi takdir

ederler ki teozofların son tekamül merhalesi ve kemal şahikası olarak tarif ettikleri en yüksek planların maddeleri (mantal plan) bile büyük madde kainatımızın içinde hemen hemen hiç bir kıymet ifade etmiyecek kadar küçük kalan üç buutlu alemimizin dışına çıkmamaktadır. Teozoflar, madde aleminin son haddi ve belki de dışı diye takdim ettikleri bu mıntakalarda ne şekil, ne de renk mefhumundan kendilerini kurtaramıyorlar. << Oval şekiller >>, << renkler >> ve << büyümek, küçülmek, genişlemek >> gibi mekan fikrinden asla ayrılmıyan vasıflar nihayet üç buutlu bir alemin icaplarıdır. Maddi kainattaki üç buutlu alemin kıymeti derecesi hakkında bir fikir edinmek için buut bahsinde yapmış olduğumuz mülahazaları tekrar gözden geçirmek kafidir. Böyle olunca: bütün maddelerin ve kainatların üstünde olan ruhu, ve onun bütün hayatını ve kozal mukadderatını ve hele bütün bunların hiç birisiyle mukayesesi bahis mevzuu olmıyan M U T L A K V A R L I K ı ufacık kainatımızın en ufak bir köşesini bile doldurmıyan üç buutlu dünyalarının reatileri içine sığdırmağa çalışmak çocuk safiyeti ile yapılmış büyük bir hata olur.

Biz burada hiçbir ekolü, hiçbir kanaati muaheze etmek maksadiyle hareket etmedik. Belki herkesin söylediği doğrudur ve belki bizim söylediklerimiz doğrudur ve belki bizim söylediklerimiz doğrudur. Ne birinci halde, ne de ikinci halde, bugün bizim varmış olduğumuz kanaatler hiçbir vakit bir iddiakarlık daiyesine varmıyacaktır. Bizim yukarıki mülahazaları serdetmekten maksadımız, kendi yolumuzu şimdiye kadar toplamış olduğumuz bilgi ve duygu unsurlariyle çizerken, diğer yolları da gözden geçirmek ihtiyacını duymuş olduğumuzu, fakat oralarda tatmin edilmediğimizi sebepleriyle belirtmektir.

D – İspiritistlerin ruh-beden münasebeti hakkındaki nazariyeleri

İspiritistlerin perispri nazariyelerini insan hakkındaki bilginin inkişafına yarıyacak belki en doğru bir başlangıç olarak görüyoruz. İspiritistler ayrılmaz bir surette ruhla birleşmiş olan maddi bir vasıtayı kabul ederler. Böyle bir düşünce ile tekamül fikri rahatça takip edilebileceği gibi, diğer ekollerin düştüğü birçok tezatlardan da masun kalır. Gerçi perispri nazariyesi teozofların bedenler nazariyesi kadar muğlak değildir. Fakat bir şeyin hakiki olması için mutlaka anlatılması ve anlaşılması güç bir halde bulunması lazım gelmez. Sadelik içinde en büyük hakikatler anlatılabilir. Kim ne derse desin, biz ötedenberi güçlükle anlatılmağa uğraşılan her hangi bir nazariyenin hakikatinden daima şüphe ederiz.

Perispri nedir?... Bunun cevabını klasik ispiritizma bahsinde söz salahiyetini haiz bulunan müelliflere bırakıyorum. Klasik ispiritizmanın banisi Allan Kardec şunları söylüyor:

<< Bedenle ruhu birleştiren bağ, veya perispri, yarı maddi bir nevi zarftır. Ölüm en kaba zarfın harabiyetidir. Ölümden sonra ruh ikinci bedenini muhafaza eder. Bu da onun esiri (etherique) bedenidir. Bu beden mutat halinde iken bize görünmez. Fakat aparisyon [1] hadiselerinde olduğu gibi arızi olarak görünür. Hatta elle tutulur. >> (104)

Aynı mevzuda L. Denis de şu izahatı veriyor:

<< Ruh ölümden sonra olduğu gibi, cismani hayati esnasında devamlı surette seyyalevi bir zarfa maliktir. Azçok ince veya esiri olan bu zarfa A. Kardec perispri veyahut ruhani beden (

corps spiritüel) ismini vermiştir. Perispri ruhla beden arasında irtibat vazifesini görür. Perispri, hasselerin intibalarını ruha naklettiği gibi, ruhun idaresini de bedene ulaştırır. Ölüm esnasında o, kesif bedenden ayrılır. Ve bedeni mezarında inhilale terkeder. Fakat kendisi ruhtan ayrılmaz. O, ruhun şahsiyetinin bir dış şeklidir.

<< O halde perispri seyyalevi bir uzviyet (organisme) dir. O, insan varlığından evvel mevcut olan ve ondan sonra da var olmakta devam eden bir şekildir. Perispri öyle bir sübstratomdur ki etten beden onun üzerine kurulur. Fakat bu etten beden ne kadar nüfuz edilmez görünürse görünsün, son derece incelmiş bir maddeden müteşekkil bulunan ve görünmiyen perispri bu bedenin içine nüfuz etmiştir.

<< Kaba madde hiç durmadan hayati deveranla yenileşir. Bu maddeler insanın sabit ve devam eden kıs-

[1] Ölmüş insan ruhlarının perisprileriyle dünyadakilere görünmeleri.

mı değildir. Doğumdan ölüme kadar insan hayatının her devrinde beşeri örgüyü ve fizyonomik hatları ayakta tutan perispridir. O halde bu, tazyik edilmesi ve genişlemesi kabil bir kalıp (moule) rolünü oynar ki dünyanın maddesi onun üzerinde beden halini alır.

<< Bu seyyalevi beden öylece olduğu gibi kalmaz. O da ruhla tasfiye görür. Ve asalet peyda eder. O, sonsuz enkarnasyonları içinde ruhu takibeder, ruhla beraber derece derece yükselir ve gittikçe şeffaf, parlak bir hale girer.

<< Perispri hayattar varlığın bütün kazançlarını muhafaza eder. Bütün bilgiler fosforesan hatlar halinde bu, ruhanileşmiş (spritualise) bedenin dimağında yerleşir. Ve reenkarne olan çocuğun beyni bunun üzerine kurulur.

<< Duyguların yüksekliği, hayatın safiyeti, iyi ve ideal bir hayata doğru yapılmış hamleler, sebatla geçirilmiş tecrübeler (epreuves) ve ıstıraplar perisprinin ihtizazlarını şümullendirerek ve arttırarak onu inceltir.

<< Bunun tersine olarak sefil ve bayrağı ihtiraslar, maddi iştihalar perispri üzerine tesir eder, onu ağırlaştırır ve daha kesif, daha karanlık bir hale koyar. . . .

<< Perisprinin de bedeninkine benziyen hasseleri vardır. Fakat bunların kudreti bedeninkinden çok yüksektir. O, ruhani nurla görür. Ve maddi duyguların kavrıyamadığı yıldızların ziyalarını, ne kadar dağınık bir halde bulunursa bulunsun, perispriye ait duygular birbirinden ayırd eder.

<< Ölümden evvel ve sonra ruhların görünmeleri (apparitions) ve maddileşmeleri de (materialisations) perispri ile izah olunur. İspatyomun [1] serbes hayatında insan uzviyetini teşkil eden bütün kuvvetlere o, bilkuvve maliktir. >> (50)

Son sözü ispiritizma hadiselerini pozitif bir görüşle inceliyen G. Delanne'a bırakıyorum:

<< Filozofiye ve ruhların sözlerine göre ruh maddi bir varlık değildir. Diğer tabirle, ruhun bizim tanıdığımız maddelerle hiçbir temas noktası yoktur. Tabiatteki cisimlerle ruh arasında

müşabih vasıfların bulunduğunu kabul edemeyiz. Çünkü ruhun imajı ve emanasyonu olan düşünce (pensee) bütün ölçülerin, bütün fizik ve şimik analizlerin dışında kalır. Fakat acaba gayrimaddi kelimesini mutlak manada kullanabilir miyiz? Hayır! Çünkü hakiki gayri maddilik adem olur. Fakat ruh öyle bir varlık (etre) dir ki bu dünyada hiç birşey onun hakkında bize fikir veremez…… Bununla beraber insanda madde ve ruh gibi iki unsurun birleşmiş olduğunu görüyoruz. Bunlar samimi bir surette birbiriyle birleşmişlerdir ve birbiri üzerine tesir etmektedirler. Ruh hakkında söylediğimiz şeylerle ruh bedenin bu irtibatı meselesi arasında bir tezad var pibi görünüyor. Fakat bu tezad hakiki değil zahiridir. Çünkü insan yalnız bedenle ruhtan yapılmış değildir, yani ruhun zarfı denilen mutavassıt üçüncü bir prensip vardır.

<< Ruh gayrimaddidir. Çünkü onun husule getirdiği fenomenler maddenin hiçbir hususiyeti ile mukayese edilemez. Düşüncenin, tahayyülün, tahatturun ne şekli, ne rengi, ne sertliği ve yumuşaklığı vardır. Ruhun bu hasılatı (productions) fizik alemini idare eden kanunla-

[1] Dünyanın dışındaki bütün maddi kainata tahsis ettiğimiz mefhum.

rın hiç birisiyle tahdit edilemez. Onlar sırf ruhanidirler. Ne ölçülebilirler, ne tartılabilirler. Ruh tabiatı itibariyle harabolmaz. Çünkü o, bedenin dağılmasından sonra bütünlüğü ile tezahür eder. O halde ruh, hem gayri maddidir, hem de layemuttur.

<< Bizim doğduğunu, büyüdüğünü ve öldüğünü gördüğümüz beden, düşünen prensibin zarfıdır. Onu terkip eden unsurlar küremizi teşkil eden maddelerden alınmıştır. Bu unsurlar, uzviyette bir zaman durduktan sonra yerlerini diğer unsurlara terkederler. Bu ameliye şahsın ölümüne kadar devam eder. O halde, bedenle ruh esas itibariyle birbirinden ayrıdır. Birisi durmadan vukua gelen şekilden şekle girmelerle (transformations), diğeri cevherindeki değişmezliği ile temayüz eder…. Mamafi biz bunların mükemmel bir ahenk içinde yaşadıklarını ve birbiri üzerine karşılıklı tesirler yaptıklarını görürüz. Kin, hiddet, merhamet, sevgi duyguları yüzde akisler husule getirir ve fizyonomiye hususi bir karakter verir…. İşte bir taraftan iyi müşahede edilmiş olan bu karşılıklı tesirler, diğer taraftan da ruhun gayri maddi oluşu filozoflar için halli güç bir mesele ortaya çıkarmıştır…. En büyük zekalar ruhun beden üzerinde tesirini aydınlatmağa çalışmışlardır…. Fakat bu vakıanın memnuniyet verici bir izahına varılamamıştır… Biz bazı fizyolojistlerin aşağıdaki fikirlerini tercih ediyoruz: Devamlı ve gayrımeşur olsun, yahut munkatı ve iradi olsun, ruhun tartılabilir maddelerden yapılmış beden üzerindeki bütün tesirleri, tartılamıyan seyyalelerin bazı dalgaları yolu ile husule gelir. Bu dalgaların nakili serebro - spinal ve gangilyoner asabi cümledir.

<< Bunlar tamamiyle bizim düşüncemizdir. Ve biz sinirler vasıtasiyle işliyen tartılamaz bir seyyalenin varlığını kabul etmedikçe perisprinin rolünü tarif edemeyiz.

<< Perisprinin varlığını gösteren en iyi delil, bazı hususi hallerde insanın deduble olabilmesidir. Bir tarafta maddi beden, diğer tarafta da bu bedenin aynı olan seyyal diğer bir bedenin husule gelmesi bu hususta hiçbir şüpheye meydan bırakmaz.

<< Perispri yalnız ruhla maddenin karşılıklı tesirlerini izah etmeğe yaramakla kalmaz; aynı zamanda maddeden kurtulan ye Ispatyomda ikamet eden ruhların hayat tarzlarını da bize anlatır.

<< Şimdiye kadar ruhun istikbali hakkında ancak müphem fikirler vardı. Dinler ve ispiritüalist filozofi mezarın ötesindeki hayat hakkında hiç bir bilgi vermeksizin sadece ruhun ölmezliğini tasdikle iktifa ediyorlardı. Bazıları için ruhun hayatı ebediyen, içinde yalnız güzidelere mahsus zeka sahiplerini taşıyan, fena tarif edilmiş bir cennetten geçer, veya ruhlar için cehennem müthiş bir mekandır. Orada ruhlar korkunç işkenceler çekerler…. Bunların yanında yürüyen ilmi müşahedeler ise elle tutulur maddelerde kalıp ondan ileri gidemiyordu. Bütün bunlar, ruhani alemle maddi alem arasında aşılmaz gibi görünen bir uçurum hasıl ediyordu…..

<< Ispiritizma bize öğretiyor ki iki alem arasındaki münasebetler kesilmiş değildir. Ve ölü denilenlerle diriler arasında mütemadi bir münasebet vardır. Doğumla, ruhani alem cismani aleme ruhlar verir. Arz da, muvakkaten kendisinde oturmağa gelmiş ruhları ölümle Ispatyoma gönderir. O halde beşeriyetle ruhaniyet arasında bir çok temas noktaları vardı. Ve görünen alemle görünmiyen alemi birbirinben ayırır gibi olan mesafe dikkate değer bir şekilde kısaltılmıştır.

<< Eğer Ispatyomun maddelerden müteşekkil olduğunu ve ruhların da maddi bedenlere malik bulunduğunu gösterirsek bu kadar cezri görünen aradaki farkları bir takım küçük nüanslara irca etmiş oluruz.

<< Ruhun tabiatı bizce meçhuldür. Fakat biz biliyoruz ki o, seyyalevi bir bedenle çevrilmiş ve çevrelenmiş (circonscrite) dir. Bu beden ölümden sonra ruhu, şahsiyet sahibi ve mütemayiz bir varlık haline koyar. Allan Kardec'e göre mücerret olarak mütalaa edilen ruh zeki (intelligeant) bir prensiptir. O, bizim mücerret olarak maddeden ayrı bir halde anlıyabileceğimiz, düşünen müessir bir kuvvettir. Seyyalevi zarfına veya perispirisine büründükten sonra ruh, espri denilen hale girer. Netekim bu espri de beden zarfına büründükten sonra insan halini alır….

<< Bu zarf asla ruh değildir. Çünkü o, düşünmez. Bu bir libastan başka bir şey değildir. Ruhsuz bir perispri ruhsuz bir beden; hayattan ve duygulardan mahrum atıl bir maddedir. Biz buna madde diyoruz. Her ne kadar o, tartılamaz bir seyyale dahi olsa yine bir maddedir. Ve hatta elle de tutulabilir……. Ruh bu zarfı yalnız serbes ruh halinde iken taşımaz; o, bu zarfından ayrılamaz. Zarf, ruhun Ispatyom hayatını müteakip gelecek enkarnasyonunda da onu takip eder, insanın hayatı esnasında perispriye ait seyyale bedenle birleşir. (identification) Ve o, dışardan gelen duyguların ve ruhtan gelen iradenin intikal vasıtası (vehicule) olur. Bedenin bütün aksamına hulül eden budur. Fakat ölümde o, ruhla beraber bedenden kurtulur. Ve layemutluğa iştirak eder. Eğer ruhun doğrudan doğruya cisimler üzerine tesir edeceği iddia edilseydi bu perispri uzviyetinin mevcudiyeti lüzumuna itiraz edebilir ve bu takdirde bizim nazariyemiz çürürdü. Fakat biz vakıalara dayanıyoruz ve bizim nazariyemize olan itimadımız mücerret bir idrakin değil, mütalaanın ve müşahedenin mahsulü olduğundan bu nevi itirazlar bizim görüş tarzımızı değiştiremez. >> (20)

İspiritistlerin ve bilhassa fikirlerine hususi bir saygı gösterdiğimiz G. Delanne'ın sözlerini teozoflarınki ile karşılaştırırsak aradaki sadelik farkını ve ispiritistlerin bugünkü ilmi terbiyeye uygun ifadelerindeki mantıkı ve şümullü manayı takdir etmekle gecikmeyiz.

Klasik ispiritistlerin perispri nazariyeleri hakkında kısa bir mütalaa

Yukarda ana hatlarını yazdığımız klasik ispirtizmanın perispri hakkındaki mevzuatına ilave edilebilecek fazla birşey yoktur diyebiliriz. Yalnız, müteakip tecrübelerden alınmış neticeleri ve kendi tecrübelerimizle edinmiş olduğumuz kanaatleri biraraya toplayınca, klasik telakkilerin bazı müphem görünen noktalarını izah etmek ve bir iki noktada onları genişletmek zaruretini duyarız. Bu zaruret bizi, klasik ispirtizmayı NEO İSPİRİTÜALİZMA ismi altında tekrar mütalaaya sevkeden amillerden biri olmuştur. Tekrar ediyorum ispirtizma ile neo-ispiritüalizma arasındaki farklar esaslara değil teferrüata aittir ve bu da tekamül kanunu ile mütemadiyen değişmesi mukarrer ve mukadder olan bir realite icabıdır.

Perispriyi ruhun üzerine giydirilmiş bir << libas >> gibi düşünmek zannedersem ispiristlerin de, bu tarzdaki ifadelerine rağmen, akıllarına gelmemiştir. Çünkü hele Gabriel Delanne'ın yazılarından da anlaşılacağı gibi, ruhla madde arasında doğrudan doğruya münasebetin bulunamıyacağına ve ruhun vasıflariyle maddenin vasıflarını mukayese etmeğe imkan olmadığına ispiritistler de inanmıştır. Böyle olunca yalnız maddelere hassolan mekan mefhumu ruh hakkında bahis mevzuu olamaz. Şu halde perispriyi giyilmiş bir elbise veya ruhun etrafını sarmış bir zarf, bir küre gibi düşünemeyiz. Ve gene bu mütalaa ile biz A. Kardec tarafından verilmiş olan perispri yani ruhun gılafı gibi bir tarife de taraftar değiliz. Ancak, taamül haline girmiş ve en makul nazariyenin ifadesine hizmet etmiş olduğu için bu tabiri muhafaza ettik. Fakat onu sembolik bir manada kullanmaktayız.

Madde bahsinde uzun uzadıya yazdığımız gibi, zaman ve mekan mefhumu bize göre en yüksek manasını üç buutlu kainatımızda kazanır. Hatta burada bile maddeler yükseldikçe mekan mefhumu bizim anladığımız manadakı kıymetini değiştirmeğe başlar. Tahayyüz, ademitenafüz gibi mekanla alakadar maddi vasıflar, daha fizik maddelerimizin sahası hududundan çıkmadan yavaş yavaş kaybolmağa yüz tutar. Buna bir misal vereyim:

Dünyadaki yüzlerce radyodifüzyon merkezinin neşriyatına rağmen, aletimizi istediğimiz dalga uzunluğuna ayarlıyarak bu neşriyatı ayrı ayrı takip edebiliyoruz. Teknik imkanların artmasiyle bu merkezlerin adedi bin, onbin, yüzbin..... olursa biz yine ufacık odamızda, hafif bir düğme hareketiyle bir merkezi diğerine karıştırmadan bulabiliriz. Ve bu dalga miktarlarının azalıp çoğalmasında, ıstasyonların adetçe artmasında odamızın istiap hacmi bahis mevzuu olamaz, yani bu milyonlarca ve milyarlarca dalganın odamıza sığıp sığmıyacağını kimse düşünmez. Halbuki bütün bunlar maddi ihtizazlardır ve madde ile naklolunurlar. Bu hal maddelerin inceldikçe tahayyüz ve ademitenafüz gibi kaba maddelere mahsus olan hususiyetlerden kurtulmağa başladıklarını ifade eder.

Fakat bu radyodifüzyon meselesinden daha çok seyyal ve esiri olan ruhun kullandığı yüksek maddelerde bu halin daha geniş bir ölçüde vukua geleceği tabiidir. Ve hatta fikrimizce, evvelce de söylediğim gibi, teozofların bedenler hakkındaki mütalaalarında aldanmaları, müşahedelerinin mekan hakkındaki telakkilerimizin son hududunda durmasından ileri gelmektedir. Üç buutlu bir idrak içinde hapsolmuş bir dünya çocuğunun, ne kadar lüsit olursa olsun, kendisini zaman ve mekan telakkisinden ve bilhassa üç buutlu düşünce tarzından kurtarmasına imkan yoktur. [1] Buna binaen eğer telestezik bir müşahit, klervuvayan bir

teozof, maddeyi en geniş bir manasında düşünmeğe alışkın değilse, maddeleri ancak görebildiği üç buutlu alemin içindekilerden ibaret sanacak ve idrakinin ötesindeki maddeleri gayri maddi telakki edecektir.

Hülasa, maddeler birkaç adım ileride tanıdığımız bütün hususiyetlerini kaybederler. O zaman bizim onları, ruhun üzerine bir elbise gibi giydirmeğe hakkımız kalmaz.

E – NEO-İSPİRİTÜALİST DÜŞÜNCEYE GÖRE RUHLA BEDEN MÜNASEBETİ

a – Ruh - beden münasebeti hakkında yeni ispiritüalist görüş nerden çıktı?..

Burada bizim söyliyeceğimiz ve klasik bilgiye ilave edebileceğimiz şeyler, dört buutlu alemdeki Üstatlarımızdan almış olduğumuz tebliğata dayanır. Biraz yukarda da söylediğim gibi, bunlar klasik ispiritizmayi nakzedici değil, bilakis onu tasdik ve takviye edici mahiyettedir.

Bu tebliğat tırnak işareti içinde gösterilmiştir. Burada herşeyden evvel şunu beyan ederim ki bu tebliğata vasıta olan medyomumuz, o sıralarda ispiritizmanın veya tecribi ispiritüalist telakkilerden her hangi birinin nazariyatına vakıf değildi. Bununla beraber alınan tebliğatta ispiritizmanın en yüksek derecelerdeki talimatına tevafuk eden ve onu birçok yerlerinde tamamlıyan bilgiler vardır. Fakat daima tekrarladığım gibi, hiçbir fikrin sıhhati hakkında, hiçbir kimseyi ikna etmek daiyesinde değilim. Buna hem ihtiyaç, hem de imkan yoktur.

b – Perisprinin bedenle irtibatını temin eden maddi vasıtalar

Ruhu maddeden ayıran en mühim vasıf, onun müessiriyet kudretidir. Ruh bu kudretinin inkişafı nispetinde maddeleri kullanır. Fakat bu müessiriyetin maddeler üzerindeki tahakkuku gene maddeler vasıtasiyle olur. Ruh, bir maddeye, ancak o madde ile alakası bulunan diğer maddeleri kullanarak tesir eder.

Evvelce söylediğimiz gibi, bu vasıtaların başında ruhtan asla ayrılmıyan, ruhun madde kainatında tekemmül ettirdiği perisprisi gelir. Şu halde ruhun bedenle birleşmesi, perisprisinin onunla birleşmesi demektir. Hakikaten perispri bedenin bütün aksamına hulül etmiştir. Üstat şunu söylüyor: << Ruh perisprisi ile bedenin bütün aksamına hulül eder. >>

Fakat burada akla başka şeyler de gelir: Evvelce geçen perispriye ait sözlerden anlaşılacağı gibi ruhun bu tesir vasıtası tabii halinde iken fevkalade seyyaldir. O kadar ki onun bu haliyle dünyamızdaki hiç bir madde üzerine doğrudan doğruya tesir edebilmesi mümkün olmaz. Bunun içindir ki biz, ölmüşlerimizin ruhi tezahürlerini dünyamızda doğrudan doğruya göremiyoruz.

Şu halde perispri bedenle münasebet haline geçebilmek için evvela bir hal değiştirmeğe mecburdur. İlerideki enkrnasyon bahsinde bu hususta izahat verilecektir.

Fakat madde ile birleşmek üzere perisprinin azçok kesif bir hale gelmiş olması da bu işe kafi gelmez. Bunun için bazı diğer mutavassıt maddelere lüzum vardır. Bu maddeler perispri ile beden unsurları arasında birtakım seyyal vasıtalardır. Bu mutavassıt maddelere lüzum vardır. Bu maddeler perispri ile beden unsurları arasında bir takım seyyal vasıtalardır. Bu mutavaassıt seyyaleler bizim mutat tetkik vasıtalarımızla alakalanamıyacak kadar ince ve yüksek vibrasyonlara malik bulunduğundan kolaylıkla tesbit ve takdir edilemezler. Binaenaleyh biz bunların pek azını ve belki de en az ehemmiyetli olanlarını tanımağa çalışıyoruz. İşte hararet ve elektriyet gibi amiller bu vasıtaların en malum ve en kaba olanlarıdır.

Fakat burada asıl mühim ve daha yüksek tertipte bir takım amiller daha vardır ki bunlar perisprinin bedenle irtibatında doğrudan doğruya rol oynarlar. Bunlar hareketlerindeki sürat ve tabiatlarındaki incelik itibariyle dünyamızın belki en yüksek tertipteki maddeleri arasında bulunan bir takım hayati unsurlardır. Bunlardan bizim ilk bahsetmek istediğimiz unsur asabi seyyaledir; ilerideki bahislerde, aynı derecede ehemmiyeti haiz, manyetik kuvvet, hayvani mıknatısiyet, beşeri radyoaktivite… gibi isimlerle müellifler tarafından adlandırılmış diğer bir seyyaleden bahsedilecektir ki biz buna hayati seyyale demeği tercih ediyoruz. Zira bunun ya doğrudan doğruya veya asabi seyyaleler üzerine tesir etmek suretiyle, bedenle perispri arasındaki münasebetleri temin eden mühim bir unsur olduğuna kani bulunuyoruz.

Burada şunu da hatırlatalım ki, gene ruhi müessiriyetle, bu hayati seyyaleler birbirine inkilap edebilir. Mesela asabi seyyale hayati seyyale halini alabildiği gibi hararet de diğer bir seyyaleye geçebilir. Bütün bu işler uzviyetin ihtiyacına göre ayarlanmış olan, evvelce bir nebze bahşetmiş bulunduğumuz, kimyevi hadiselerdeki gibi ruh tarafından tertip ve tanzim edilir. Ve orada olduğu gibi buradaki hadiselerin de çoğundan bizim haberimiz yoktur.

Demek bu hayati unsurlardan her hangi birisi uzviyette azalır, çoğalır veya ölçüsüz değişmelere maruz kalırsa, ehemmiyeti derecesine göre, bedenle perispri arasındaki rabıtalar gevşemeğe başlar; ve hatta bu kemmi ve keyfi değişmeler aşağıdan veya yukardan hayat için lüzumlu olan hududu geçerse perispri-beden gevşekliği arta arta definitif bir degajman'a kadar gidebilir, yani perispri bedenden kati olarak ayrılır ve ölüm hadisesi meydana gelir.

Binaenaleyh beden-perispri münasebetlerini temin ve idameye vasıta olan bu hayati amilleri uzviyette azaltıp çoğaltan bütün iç veya dış müessirler, tesir derecelerine göre, perispri ile beden arasındaki bağları azçok gevşetir veya büsbütün koparabilir.

Uzviyette vukua gelen hazım, deveran, teneffüs gibi birtakım hayati fonksiyonlar, temessül – müzadı temessül fiillerini kolaylaştırma yolu ile uzviyete lazım olan bu hayat unsurlarını cansız ve kaba maddelerden temin etmek gayesine matuftur. Demek dışardan aldığı maddelerin kemmi ve keyfi kıymetlerine göre insan kısmen iradesiyle de beden – perispri münasebetleri üzerinde bazı tesirler yapabilir.

Riyazet yolu ile aç kalarak lüzumlu ham maddeler dışardan kafi miktarda alınmayınca beden - perispri münasebetlerini temin eden hayat cevherleri azçok bir zaman sonra

uzviyette azalmağa başlar; bu halin neticesi olarak evvela perispri ile beden arasındaki bağlar gevşer ve ruh beden dışında daha serbes olarak melekelerini kullanmak imkanını bulur, böyle bir insanda insanüstü bir takım tezahürler belirir. Bütün bu işlerden, haberi olmıyanlar bu hali bir << keramete >> atfederler. Bazı mezhep salikleri arasında buna dair bir çok misaller vardır. Fakirler ve bazı zahitler bu miyandadır. Fakat bu hayat unsurları üzerine doğrudan doğruya tesir ederek onların kemiyet ve keyfiyetlerini değiştirmek suretiyle, irade dışında kaldığı için, bittabi evvelkilerden daha aşağı tertipte bir beden - perispri gevşekliği ve bunun neticesinde de bir ruh degajmanı, ruh serbesliği husule getirilebilir. Bunlar birtakım ham maddeleri uzviyete sokmakla mümkün olur ki bu maddelerim mühim bir kısmı hekimlikte kullanılmaktadır. Bunlar umumiyetle zehirli maddelerdir ve başlarında da afyon ve mürekkebatı gelir. Fakat bütün uyutucu maddeler, birçok müsekkinler veya münebbihler hayat unsurlarını azaltıp çoğaltmak suretiyle beden-perispri münasebeti üzerine azçok tesir edebilir. Hekimlik bunlardan - çok defa ampirik olarak - muhtelif maksatlar uğrunda, muhtelif şekillerde istifade etmektedir.

Hatta bunların tesirleri o kadar ileri gidebilir ki eğer bu maddelerden pek kuvvetli dozlar vücude sokulursa neticede husule gelecek olan beden - perispri gevşekliği kati bir kopma haline müncer olabilir.

Bunların misallerini de orta çağlarda revaçta olan sihirbazlarda görürüz. (107) İkinci kitabımızın hipnoz ve dedubluman bahislerinde bu mesele üzerinde biraz daha durulacaktır.

Fakat ruhi tesirlerle de, beden - perispri münasebetlerini tanzime yarıyan bu hayat unsurlarında bazı kemmi ve keyfi değişiklikler husule getirmek suretiyle degajman hallerine uğramak mümkündür. Müstakbel akıl tababetinin bu ruhi mihanikiyetten çok büyük faydalar temin edebileceğini zannediyoruz. Ve zannediyoruz ki telkin ve kendi kendine telkin tecrübeleriyle şimdilik bunun, belki çok iptidai bir şekilde mütalaasına teşebbüs edilmiştir bile. Okuyucularım bu bahse ait bazı tafsilatı da ikinci kitapta bulacaklardır.

Beden - perispri bağlarına ait hayat unsurları hakkında bu umumi mütalaayı yaptıktan sonra biraz da asabi seyyaleden bahsetmeği faydalı görüyoruz.

Sinirlerde böyle bir seyyalenin dolaşıp dolaşmadığı meselesi bütün fizyolojiciler tarafından ittifakla halledilmiş değildir. Bazıları bu seyyaleyi kabul etmez ve hassi idrakin husulü için sinir yollarının ihtizaz hareketlerini kafi görür.

Gerek fizyolojiden, gerek metapsişik araştırmalardan alınmış neticeler bizi, sinirlerde mevcut olan bir seyyaleye inanmağa sevkediyor. Bunları ayrı ayrı ve uzun uzadıya burada zikretmek mümkün değildir; ancak, bizi buna inandıran mülahazalardan bir ikisini kısaca arzetmeği lüzumlu görüyorum.

Maddesiz ihtizaz olmaz. İhtizazların inceliği ve yüksekliği de kendilerini hamil olan maddelerin inceliği ve yüksekliği ile mütenasip olur. Bu da maddi bir prensiptir. Affınızı dileyerek bir tabir kullanacağım: bir davuldan, kemanın dördüncü oktavına ait bir sesi bekliyemeyiz. Halbuki ne kadar yüksek tertipte yapılmış olursa olsun asabi cümlenin fizikoşimik maddi unsurları, esiri-havi ihtizazları doğrudan doğruya alabilecek kabiliyette değildir. Zira bunlar, gene bu nevi ihtizazları alma kabiliyetinden mahrum olduğu bilinen, uzviyetin diğer aksamının malik olmadığı, bir hususiyet vardır ki oda asabi seyyale dediğimiz

unsurları imal edebilme kabiliyetidir. İşte bu kabiliyet onları uzviyetin daha yüksek tertipteki unsurları arasına koymuştur.

Biliriz ki bir sinir ortasından kesilirse bir müddet sonra muhitte kalan parçası ölür, hayatını muhafaza edemez; halbuki merkez tarafında kalan kısım eskisi gibi yaşamakta devam eder. Bundan ilk çıkan netice şu olur: Sinir merkezlerinden sinirleri besleyici unsurlar çıkar ve bunlar sinir yollarında akarak onları besler. Acaba sinirleri besliyen bu unsurlar nelerdir? Bunların mahiyetlerini araştırmağı fizyoloji alimlerine bırakalım, fakat bizim burada tesbit edeceğimiz noktalar şudur: Evvela sinir merkezleri, sinir yollarını besleyici bir hayat unsuru imal eder, saniyen bu unsur sinirlerde akıp gider. Bu unsura veya seyyaleye verilecek ismin kıymeti tali derecede kalır.

Gene bahsimize dönüyoruz: Demek sinir yollarından birtakım seyyaleler akar ve bunlar sinir merkezlerinde imal olunur. İşte biz bu seyyaleyi bedenle perispri arasındaki münasebetin teminine yarıyan bir hayat unsuru olarak kabul ediyoruz.

Bu seyyale nedir?.. Hiç şüphesiz bir maddedir. Hem de kainatın diğer yüksek maddelerine nispetle oldukça kesif bir madde. Bu maddenin laboratuvar yolu ile hüviyetinin henüz tesbit edilememiş olması onun doğrudan doğruya fizikoşimik vasıtalarımızla alakalı bulunmamalarından ileri gelmektedir. Bunlar ancak kendileri ile ayarlı yüksek ihtizazlardan müteessir olurlar. Ve gene o neviden ihtizazlar üzerine tesir edebilirler. İşte bunun içindir ki hakiki hüviyeti tesbit edilemediğinden, şimdiye kadar esirin varlığı nasıl fizikçiler arasında münakaşa edilmiş ise tıpkı onun gibi asabi seyyalenin mevcut olup olmadığı meselesi de fizyolojistler arasında münakaşa edilmektedir.

Metapsişik tetkikat bakımından perispri ile beden arasında mutavassıt maddi unsurların bulunduğunu gösteren bir çok tecribi müşahedelerden başka böyle vasıtaların bulunmasını zaruri kılan sebepler de vardır. Ve bu sebeplerden birisi biraz evvel yazdığımız gibi perisprinin kaba dünya maddeleriyle doğrudan doğruya münasebet haline geçemiyecek kadar seyyal bir tabiatta olmasıdır.

Ruh doğrudan doğrudan bedene tesir edemiyeceği gibi perisprisiyle de ona doğrudan doğruya müessir olamaz. Bunu bir misalle izah etmek istiyorum:

Ben şu yazıyı yazarken sulp halindeki kalemi gene sulp halindeki maddeler vasıtasiyle tahrik edebilirim. Bu vasıtalar da et ve kemikten müteşekkil kolum, elim ve parmaklarımdır. Fakat burada yazıyı yazdıran amil hiç şüphesiz bunlar değildir. Gerçi bunlar kaleme nazaran aktif bir durumdadırlar fakat elimi idare eden yüksek sinir cümlesine nazaran pasiftirler, daha doğrusu evvelkine göre amil, ikincisine göre vasıtadırlar. Demek, kalemle elimi yazdırtan daha yüksek bir vasıta vardır ki bu da sinir cümlesinde bulunan asabi seyyaledir. Fakat bunlar da birer amil değildir, kandilerinden daha yüksek vasıtaların vasıtasıdır. Felçli hastaların hali bize bu hususta bir fikir verebilir, Bunlarda asabi seyyaleleri hasıl eden merkezler her hangi bir kısmına intikal etmemektedir. Ruhla, bedeninin felçli olan kısmı arasındaki mutavassıt maddeler zincirinden bir halka kopmuş olduğu için bütün arzu ve cihetlerine rağmen insan bu kısmını hareket ettiremez.

Demek sinirlerdeki seyyale daha yüksek cevherler yolu ile ruhtan gelen ihtizazları vüçudun her noktasına götürdüğü gibi, dışardan gelen ihtizazları da aynı yollardan ruha nakleder. İtibari olarak ruhu bir dairenin merkezinde gibi düşünürsek merkezle muhit, yani beden

arasında birtakım maddi santripet ve santrifüj yolların bulunduğunu ve bu yolların çeşitli maddelerden yapıldığını söyliyebiliriz.

Asabi bir merkezin ölümü o merkezle alakalı, vücudun herhangi bir yerindeki hayatiyetin azalmasını mucibolur. Yani asabi bir merkezin imal ettiği hayat seyyalesinden mahrum kalan uzviyetin bir parçasındaki hayati fonksiyonların teşevvüşe uğradığı görülür. Bütün asabi merkezlerin faaliyetten temamiyle durması da, aynı sebepten dolayı, bütün bedenin ölümünü mucip olur. Bu hal, bize göre, ruh müessiriyetini beden üzerinde tahakkuk ettirecek olan perisprinin bedenle münasebetini temin eden hayat unsurlarından mahrum kalmasının bir neticesidir.

c – Perisprinin lüzumu

Ruh, madde kainatında perispri ile irtibat peyda ederek doğmuştur. Perispri, madde kainatında, kendisine refakat etmesi zaruri olan bir tesir vasıtasıdır.

Ruhun perispri ile olan irtibatı okadar sıkıdır ki: onun madde kainatında doğması, perispri ile birleşmiş hale geçmesi demektir, diyebiliriz.

Ruh bu kainattaki görgü ve tecrübesini arttırmak için bir tesir vasıtasına mühtaçtır. O, ilk zamanlarda acemice kullandığı müeessiriyetini, ancak bu vasıta ile gittikçe daha görgülü ve tecrübeli bir şekilde kullanabilmek melekesini kazanacaktır. Perisprinin lüzumuna dair Üstadımızdan aldığımız bazı tebliğatı aynen veriyorum; bunlar bizim söyleyebileceklerimizden daha çok şümullü ve verimli manaları taşır:

<< Perispri, ruhun madde aleminde bir vasıtai tesirdir. Ruhların maddeler alemindeki mevcudiyeti için bu vasıtai tesir mutlaka lazımdır. Ruhların madde ile irtibatı, evvelki celselerden birinde mevzubahis olan perispri iledir. >>

Acaba perispriden ayrı bir ruh düşünülemez mi?

Düşünülebilir. Fakat böyle bir ruh madde aleminde hiçbir tezahür gösteremez. Bunun da manası şudur: Evvelce söylediğimiz gibi, perispriden ayrı düşünülen bir ruh artık bizim bu maddi kainatımızda bulunmaz. Şu halde perispri ruhun lazım gayrı müfarikı değildir, bununla beraber madde kainatında bulunan bir ruh, perispriden asla ayrılamaz. Bu fikirleri de gene Üstadın dilinden açık bir ifade ile dinliyoruz:

<< Perisprisiz bir ruh düşünülebilir: Fakat böyle perisprisiz bir ruh madde aleminde kendini göstermez. Ruh, perispriden hiçbir vakit ayrılamamakla beraber ruhun mevcudiyeti için perispri lazım gayrı müfarik değildir.

<< Ruhun perispriden ayrılamaması, mevcudiyetinin onsuz tecelli edemeyişinden değil, onu kendisine bir makar ittihaz etme ihtlyacındandır. Tıpkı her hangi bir cismin var olabilmesi için mekana ihtiyacı yokken mekandan vareste olmaması gibi. >>

Demek, ruhun perispri ile olan bağlılığı, onun madde kainatındaki varlığının bir zaruretidir. Daha doğrusu ruhun bu kainattaki varlığı fikri, perispri ile olan rabıtası fikrinden ayrılamaz.

Bunların ikisi beraber gider. << Perispri ruhun bir mahalli temerküzüdür. Her ruhun bir mahalli temerküzü vardır. >> (51) . Bu sözlerden anlıyoruz ki ruhun madde kainatındaki bütün varlığı, onun buradaki tezahür imkanları ve müessiriyeti bakımından perisprisinde toplanmıştır.

<< Perispride rejenerasyon [1] mevzuubahis olamaz. >> (51) Bu da ruhun perispriden ayrılamıyacağını başka bir bakımdan teyit eden bir ifadedir. Perispri aşağıda söyliyeceğimiz gibi tekemmül eder. Fakat onda fizik bedende gördüğümüz gibi hüceyrelerin ölmesi ve yerine yenilerinin gelmesi bahis mevzuu olmaz.

Ruhla perispri arasındaki rabıta yalnız çözülmez olmakla kalmaz, aynı zamanda bu rabıta son derece sıkı ve samimidir. Hatta Üstat bir yerde: << Ruh ancak perisprisi ile maddedir. >> diyor. Demek gayrı maddi olan ruha perisprisiyle, bu sıkı bağı yüzünden, madde nazariyle bakabiliriz. İşte bu sebeptendir ki hiçbir filezof, hiçbir alim maddeden ayrı bir ruh düşüncesini kabul edememiş ve anlatamamıştır. Hatta teozofların ve birçok eski hikmet üstatlarının saf halinde tasavvur eder gibi göründükleri ruhu gene maddi vasıflardan ayıramadıklarına şahit oluyoruz.

d – Perispri nedir?...

Perispri nedir?... Şüphesiz perispri bir maddedir. << Perisperi ruhun kendi enerjisi ile tekasüf ettirdiği hafif bir maddeden ibarettir. >> (51) Akademik bahisler arasında bu neviden bir maddenin ismi geçmemiştir. Bu hal perisprinin fizikoşimik vasıtalarımızla doğrudan doğruya alakadar olamıyacak kadar yüksek bir süptillik derecesine malik bulunmasından ileri gelmektedir. Esasen biraz evel söylediğimiz gibi bundan daha az

[1] Uzviyette bir huceyrenin ölerek yerine yenisinin kaim olması.

seyyal olan asabi seyyaleler bile bizim vasıtalarımızla kabili takdir değildir. Netekim yukarda bahsettiğimiz felçli bir adamın kesif maddelerden yapılmış kolu, aradaki mutavassıt, asabi seyyalelerden mahrum olunca nasıl perispri ile temas haline geçemiyor ve ruhtan gelen emirlere itaat etmiyorsa fizikoşimist bir alimin aletleri de öylece perisprital maddelerden doğrudan doğruya müteessir olmaz. Zira perispriyi teşkil eden maddeler ne kadar kesif olursa olsun gene dünyamızda en süptil olarak tanıdığımız maddelerden daha süptildir. Yani bu neviden maddeler, dünyamızın tabii şartları altında tanıdığımız maddeler arasında bulunmamaktadır. << Perisprinin en kesif hali de insanlarca henüz malum olmıyan yüksek maddi mertebelerde bulunur. Bu mertebelerdeki maddeler, sizce malum olan bütün kesafet mertebelerinden daha seyyaldir. Binaenaleyh en geri bir perispriyi teşkil eden meddeler dünyanın en seyyal maddelerinden da seyyaldir. >> (51)

Perispriyi doğrudan doğruya tesbit etmeğe çalışanlar çok olmuştur. Mesela hemen ölümü müteakip cesedin birkaç gram kaybettiği görülerek aradaki bu ağırlık farkı perispriye atfedilmiştir. Fakat yukardaki sözlerden de anlaşıldığı gibi dünyamızın maddeleri arasında yer tutmıyan seyyal bir maddenin kaba dünya ölçüleriyle doğrudan doğruyo tesbit edilemiyeceğini kabul etmemiz lazım gelir. << Perispri, bu günkü dünya vasıtalariyle kabili

vezin değildir. >> diyen Üstat bu hususta sormuş olduğumuz bir suale aşağıdaki mütemmim izahatı da ilave ederek bizi tenvir ediyor: << Siz perisprileri doğrudan doğruya idrak edemezsiniz. Ancak muavin vasıtalarla onu tabii halinde tesbit etmek mümkün olur. >>

Fakat araştırıcılar bu vasıtalara da baş vurmamış değillerdir. Mesla; 1934 senesi Barselon Uluslararası İspritizma kongresine verilen bir rapora göre Amerikalı Dr. Ra. Watters 1933 de Vilson odasının fizik imkanlarından ve şartlarından istifade ederek orada çekirge ve fareleri öldürüp bu hayvanların perisprilerini fotoğrafla tesbit etmeğe muvaffak olmuştur.

Bu tecrübeye ait kongreye verilmiş rapordan bazı parçaları hulasa ederek yazıyorum.

Bu hususstaki tecrübeleri yapan zat, Bay Dr. Ra. Watters'dir. Kendisi Amerika Birleşik Devletleri ülkesinde ilmi bir enstitünün müdürüdür ve tanınmış birinci sınıf alimlerdendir.

Tecrübeyi anlatmağa başlamazdan evvel atomun bünyesi hakkında kısaca görüşmek lazımgelir.

Maddelerin atomlardan müteşekkil oldukları malumdur, Atomlar menfi elektrikle mahmul elektronlarla, müspet elektrikle mahmul protonlardan mürekkeptir. Elektronlar, tıpkı şems manzumesinde yıldızların güneş etrafında dönmesi gibi, bir merkez etrafında, yani protonların etrafında hareket ederler.

Bir elektron mahrekini saniyede 1400 mil süratle kateder. Bu hesaba göre bir elektron, protonunun etrafında saniyenin bir milyonda biri kadar kısa bir zaman zarfında takriben yedi bin milyon defa döner!

Elektriki hamulesi bakımından bir atom nötür bir haldedir. Eğer bu atomun elektronlarından birkaç tanesi kaldırılırsa muvazene bozulur; yani protonun + elektriği galip gelir ve atom müspet bir iyon haline girer. Bilakis atoma elektron ilave edilirse gene muvazene bozulur, fakat elektronların – hamulesi atomda galip geldiği için o, menfi bir iyon haline girer. İşte bu hale iyonizasyon derler.

Son zamanlarda radyoaktivitenin keşfi atomun faaliyet tarzına ve bünyesine ait esrara biraz daha nüfuz edebilmemize imkan vermiştir.

Radyoaktif madenlerden alfa ve beta şuaları çıkar. Eğer, mesela, alfa şuaiyle bir atom bombardıman edilirse bu atomun bünyesine tetkike müsait birtakım reaksiyonlar hasıl olur; İşte bunları mütalaa etmek için << Vilsonun insibat odası >> ndan istifade edilir.

Aletin camla kapalı müşahede odasına tetkike muhtaç madde konur; burasını kuvvetli bir lamba tenvir etmektedir. Bir de odanın içinde istenildiği zaman suni bir sis vücude getirilebilir.

Sis tekasüf edince sulp cisimlerin üzerinde toplanmağa mütemayildir. Mesela bir suyu kaynatırken buhar halinde gördüğümüz madde su buharının kendisi değildir, zira su buharı görünmez. Bu manzara, hava zerreleri üzerinde toplanmış su buharının kesif bir halidir.

Bombardıman şuaı olarak kullanılan alfa şuaı fevkalade bir sürate maliktir. Bununla beraber bu şua mesela havanın atomlarından geçerken onların ancak bir iki elektronunu koparabilir. Fakat bu suretle elektronları eksilmiş olan atomlar bir iyon haline geçer, yani burada bir iyonizasyon hadisesi vukua gelir. İyonların hususiyetlerinden biri de rutubeti cezbetmeleridir.

İşte tecrübe esnasında alete su buharının sevkedilmesinin sebebi budur. Zira odada husule gelmiş iyonlar üzerinde buhar zerreleri toplanarak onları görünür ve hatta fotoğrafları alınabilir bir hale koyar.

Bunları kısaca anlattıktan sonra perisprinin bu usulle fotoğrafını almak ameliyesini daha kolay anlamak mümkün olur.

Mademki su buharı iyonlar üzerine konarak onları fotoğrafla tesbit edebilecek bir hale koymaktadır; o halde acaba - eğer iddia olunduğu gibi maddi bedenin dışında daha ince bir esir bedeni (corps etherique) varsa ne kadar ince olursa olsun - bu bedenin eczası üzerine de, iyonlarda olduğu gibi, konarak onu görünür, fotoğrafı alınabilir bir hale sokamaz mı?

İşte yukarda adı geçen Amerikalı doktorun tahkik etmek istediği mesele bu olmuştur. Doktorun burada tecrübe hayvanı olarak kullandığı mahluklar çekirge, kurbağa, kelebek ve faredir.

Tecrübe evvela çekirgeler üzerinde yapılmıştır ve şöylece hazırlanmıştır:

Çekirgeler uyuşturulduktan sonra eterle meşbu bir pamuğa sarılıyordu. Bu suretle hareketsiz bırakılan hayvanlar pamuğun içinde eterin tesiriyle, müşahede odasında, ölüme terkediliyorlardı. Artık böceğin can çekişme halini beklemek lazımdı. Bu anın geldiğine hükmedilince hemen odaya su buharı sevkedilerek fotoğraf makinesi harekete getiriliyordu. Hayvan, ölümünü müteakip, derhal müşahede odasından çıkarılıyor, kendisine kuvvetli bir münebbih olan adrenalin şırınga ediliyordu. Bazen adrenalin şırıngasını müteakip böcek tekrar canlanıyor ve bu suretle fotoğraf alınmasının uygun bir ana rasgelmemiş olduğu anlaşılıyordu.

Tecrübeler şu neticeleri vermiştir:

Evvela 100 tane çekirge alınmış, bunların ellisi esas tecrübeye, diğer ellisi de hangi nevi öldürme şeklinin muvafık olduğunu anlamak için yapılacak diğer bir tecrübeye ayrılmıştır.

50 çekirgeden: on dördüne ait plağın üzerinde çekirgelerin hayali görülmüştür. Bu çekirgelerin hepsi adrenalin tecrübesinden sonra 8-14 saat müşahede altında kalmış ve hiç birisi hayat eseri göstermemiştir. Mütebaki klişelerde hiçbir hayal görülmemiştir. Bunlardan bir kısmı fotoğrafı alındıktan sonra tekrar dirilen, yani ölmezden evvel resim alınan, diğer kısmı ihtimal henüz resmi alınmadan ölen çekirgelere ait klişelerdi. Yani, bunlarda ölüm anının tayiyinde bir isabetsizlik vardı. Çekirgeler muhtelif zamanlarda ölüyordu ve her vakit tahminde isabet vaki olmuyordu.

Burada hayali şekillerin birtakım gaz bulutlarına veya lekelere ait olması ihtimalini düşünenlere karşı doktor şu noktaları tebarüz ettiriyor: Gölgeler tamamiyle çekirgelerin bedenlerine benzemektedir. Ve cismani bedenle bu şeklin muhitleri birbirine tamamiyle

tetabuk etmektedir. Demek esiri beden cismani beden cesametindedir. Bundan başka kurbağalar, fareler ve kelebekler üzerinde de ayni tecrübeler yapılmış ve onlara ait klişelerde de bu hayvanların cismani bedenlerine müşabih ve uygun gölgeler görülmüştür. Mesela alınan birçok müspet klişelerde, hiç bir zaman kurbağanın gölgesi çekirgenin bedenine veya çekirgenin gölgesi kurbağanın bedenine uygun gelmemiştir.

Bu hususta yapılan yüzlerce tecrübelerden sonra müellifler şu kanaate varmışlardır: ölüm anında tıpkı bir elbiseden soyunuyor gibi cismani cesetten, o cesede müşabih esiri bir cisim ayrılmaktadır. Her ne kadar tecrübeler şimdiye kadar en basit hayat şeklini temsil eden hayvanlara münhasır kalmış ise de, insanlar da dahil olduğu halde, en yüksek hayat eşkalinde de aynı tecrübe şartlarına riayet etmek suretiyle aynı neticelerin istihsal edilebileceği bedihidir. Demek ki ölmek, cismani cesede muadil diğer bir cesedin serbes hale geçmesidir, ölüm de canlı uzviyette ancak cismani bedene müessir olmaktadır. Ve bu ilmen ve tecrübe ile sabit olmuş bir hakikattir. (105)

Buradaki ameliye perispiriyi tartmak gibi kaba bir iş değildir. Bu işteki muvaffakiyetin derecesi hakkında Üstadın mütalaasını sorduk ondan şu cevabı aldık:

<< Yapılan tecrübeler dünyanızda nakabili içtinap nevakıstan ari değilse de esasında isabet vardır >>

Demek ki bu teşebbüs perispirinin hakikatini araştırmak için akademik bir yolda atılmış ilk adımlardan birisidir.

O halde, henüz fizikoşimik tetkik sahamızda bulunmıyan perispriye ait yüksek maddeleri şimdilik nasıl ve nerde aramalıyız?

Anlaşılıyor ki bunlar dünyamızın maddeleri arasında, hemen elimizi uzatıvermekle bulabileceğimiz yerlerde değildir. Bu günkü görünüşe nazaran bu maddeleri emin bir yolda mütalaa edebilmek için, her şeyde olduğu gibi, burada da tabiatı taklit etmek suretiyle işe başlamak faydalı olur. Tabiat fizikoşimik maddelerle perisprinin arasına bir intikal vasıtası olarak yukarda bahsettiğimiz, daha yüksek tertipteki maddeleri, yani asabi seyyaleyi, hayat seyyalesini… koymuştur. Bunlar olmayınca perispri nasıl doğrudan doğruya dünyamızla münasebet peyda edemiyor ve ruh dünyadan ayrılıyorsa öylece, bu vasıtalara müracaat etmeden kaba aletlerimizle perisprinin mütalaası yapılamaz.

İşte başka alemlerdeki ruhun maddeler üzerindeki müesseriyetini araştırmak ve bilhassa dünyamızdaki kendi varlığımızı daha derin ve şümullü bir vukufta tanıyabilmek için perisprinin mütalaasını bu yoldan yapmıya çalışan bu günün metapsişikçilerini << ilmi çalışma yollarına aykırı >> bir yolda görmek fena bir itiyadın doğurmuş olduğu ruhi bir halettir. Ve bu, yukarda söylediğimiz sebeplerden dolayı ilmi bir düşünc mahsulü olmaktan uzaktır.

Mamafi eğer bu günkü mutat laboratuar vasıtalarımız bu ince maddelerden müteessir olabilecek kadar tekemmül ettirilebilirse hiç şüphesiz kolaylığı ve manipülasyon imkanlarının daha geniş olması itibariyle işe onlarla devam etmek belki de tercih edilir.

Binaenaleyh şimdilik yapılacak iş, iyi kullanılmak şartiyle, canlı varlıkların asabi va hayati seyyalelerinden ve hatta asabi cümlesinden istifade etmektir. << Asabi bir haldir >> diye

sükutla geçiştirmek istediğimiz bir çok psiko-fizyolojik öyle haller ve fenomenler vardır ki eğer şimdiye kadar onlar üzerinde ilmi bir selahiyet ve kudretle durulmuş olsaydı, bugün insan hakkındaki bilgimiz bambaşka olurdu. Zira o fenomenler, dünyaya sığmıyan varlığımızı, yüksek maddelerle alakamızı, nihayet bizzat kendimizi bize bugünkünden daha çok iyi tanıtmış olacaktı. Şimdiye kadar her metapsişik araştırma süjesi, hatta bu süjelere kıymet vermek istiyen her metapsişikçi insafsızca ve düşüncesizce << tımarhanelik >> telakki edilmişti. Fakat böyle kolayca verilmiş bir hükmün kendi öz varlığımıza ait bilgileri karartıcı neticelerinden mütevellit mesuliyeti bugün duyan ve takdir eden alimlerin sayısı kafi derecede çoğalmıştır. Burada misal olarak, herbiri akademik ilim sahasında bir otorite sahibi alimlerden birkaç tanesinin fikirlerini okuyucularıma takdim etmek, bu yolda uzun uzadıya söz söylemekten daha faydalı olacaktır:

Evvela meşhur kriminoloji mütehassısı ve Turin Ünivesitesi sinir ve akıl hastalıkları hocası Prof. CESARE LOMBROSO dan bahsetmek isterim. Zira bu zat tetkikatını yapmazdan evvel bütün metapsişikçileri tımarhaneye göndermek istiyenlerin başında bulunuyordu. Fakat ilmi karakteri ve derin görüşleri nihayet kendisini ikaz etti ve evvelki hareketlerinin manasızlığını alenen itirafa mecbur kıldı. İşte hakiki bir alime yakışan temizlikle bu zat şunları söylüyor:

<< İspiritizma fenomenlerinin fevkalade büyük bir ehemmiyeti haiz bulunduğunu ve ilim mahafilinin vakit kaybetmeksizin dikkatini bu tezahürler üzerine çevirmesi lazım geldiğini söylemeğe kendi kendimi mecbur addediyorum……. İspirtizma hadiselerinin imkanlarına karşı evvelce mücadele etmiş olduğumdan dolayı şimdi utanıyorum. >> (150)

Aşağıdaki sözler Darwin'in rakibi, İngiliz Antropoloji Cemiyeti reisi meşhur tabiat alimlerinden RUSSEL WALLACE'ındır:

<< Ben o kadar tam ve inanmış bir materyalist idim ki ruhani bir mevcudiyete ait kafamda hiç bir yer bulunamazdı. Fakat vakıalar muannit şeylerdir ve o vakıalar bana galip gelmişlerdir. İspiritizma fenomenleri diğer bütün ilimlerin vakıaları kadar müsbettir. >> (150)

Şimdi söz, SİR OLİVER LODGE'undur. Bu zatı bundan birkaç sene evvel Cumhuriyet Gazetesi memleketimizde beş makalesiyle tanıtmıştı. Kendisi elektrik bahislerinde ve bilhassa iyonlar hakkında ki nazariyesiyle şöhret kazanmış büyük bir İngiliz fizikçisidir.

<< Kendi hesabıma ve bütün mesuliyet duygularını idrak ederek derim ki bendeki itminan, psişizmadaki tetebbuatım neticesinde, tedricen ve uzun zamanla hasıl oldu. Yirmi senelik tetkikattan sonra yalnız şahsi mevcudiyetin (ölümü müteakip) devamının bir vakıa oluşuna değil, aynı zamanda Ispatyomdan, güç olmakla beraber bazı hususi şartlar altında bize gelebilecek bir muvasala (communiation) nın da mümkün olabileceğine şimdi inanmış bulunuyorum.

<< Bu hakkında kolayca hüküm verilebilecek mevzulardan değildir. Bu vakıalara ait deliller, ancak vakitlerini feda ederek bu işin mütalaasına ciddi bir surette kendilerini vermiş olanlara müyesser olur. >> (150)

Fizik aleminde birçok keşifleriyle tanınmış büyük İngiliz fizikçisi SİR WİLLAM CROOKES'un bu hususta ki sözleri evvelkilerden daha az kati değildir. Birçokları arasına:

Thallium'u, radyometreyi keşfeden, maddenin radyan halini tanıtan ve X şualarının mütalaasını kendi ismine izafe edilmiş (Crookes tüpleri) tüpleriyle kolaylaştıran ve katot şuaları üzerindeki tecrübeleri yapan bu büyük adamın metapsişik hakkındaki sözleri manasız olamaz.

<< Hakikatine inanmış olduğum ispiritizma fenomenleri hakkındaki şahadetimi reddetmek ahlaki bir alçaklık olur… Ben, bunların mümkün olabileceğini söylemiyorum; bunlar vardır diyorum……..

<< Adi insan zekasından gayrı zekalar tarafından kullanılan bir kuvvetin varlığı ıspat etmek için yaptığım tecrübelere dair zabıtnameleri otuz sene evvel neşretmiştim……. Bu gün, o zamanki ifadelerimde sebat etmekte olduğumu söylemekle beraber onlara birçok yenilerini de ekliyebilirim. >> (4)

FREDERİC MYERS, Cambridge Üniversitesinde profösörüdür, 1900 de Paris Uluslararası Psikoloji kongresinin fahri reisliğine seçilmişti. Bu alim şunları söylüyor:

<< Tecrip (eksperimentation) ve müşahede (observation), gerek bila vasıta ve gerek telepati ile yalnız yaşıyanların ruhlariyle değil, aynı zamanda bu arz üzerinde bulunanlarla, arzı terketmiş olanların ruhları arasında da muvasala (communication) nın vukuuna, biri de ben olan, bir çok araştırıcıları inandısmıştır. >> (4)

Misal çoktur, fakat bu kadarını kafi görüyoruz. Ve bütüm bu alimler yukardaki fikirlerini yazarken, bu işlerle yakından alakalı olmıyan birçoklarının <<tımarhanelik>> telakki ettiği insanlardan istifade etmişlerdir. Bize nazaran bunlar tımarhanelik değildir. Fakat tımarhanelerde bu bakımdan etüt mevzuu olacak ne kadar çok hasta vardır!

Perispri bizce bilinen maddelerden yapılmış olmadığı için onda bizim maddelere ait tanımadığımız vasıfları aramak beyhude olur. Hatta şunu da söyliyebiliriz eğer biz maddeyi ecdadımız gibi yalnız fizikoşimik vasıflar gösteren cevherlerden ibaret sanmış olsaydık, bu manadaki perispriyi maddelikten çıkarmağa ve ona gayri maddilik damgasını vurmağa mecbur olurduk. İşte evvelce de söylendiği gibi gerek şark ve gerek garp teozoflarının aldandıkları nokta buradadır. Onlar ruhu, muayyen bir kemal derecesinden sonra maddeden tamamiyle kurtulmuş ve saf bir hale gelmiş (veyahut hiç olmazsa maddi libaslarının böyle bir hale girmiş) olduğuna inanırlar. Bu inanış, hiç şüphesiz, maddenin şümulü hakkındaki düşüncenin ihmal edilmiş olmasından ileri gelmektedir.

Gene evvelce söylendiği, gibi maddenin bizim için nihayeti yoktur ve kainatımızda bulunan her şey maddedir, her ruhi tezahür ancak madde ile tahakkuk zemini bulabilir. Fakat bizim madde hakkındaki idrakimiz ne kadar genişlemiş olursa olsun, onun son merhalelerine kadar uzanmağa kafi gelmez. Ve bir an gelir ki orada bizim maddi idrakimiz durur. Bundan sonra, ya ötesini inkar ederiz veya maddeye gayrı maddilik vasfını yapıştırırız. Esasında ne o doğru olur, ne de bu. İşte perisprinin hali de birisi materyalistler, diğeri de teozoflar tarafından bu akibete uğratılmıştır.

e – Ruhların bedene tesir tarzı ve perisprinin halleri

Ruhlar bedene ne tarzda tesir ederler

Bu sualin cevabını layıkı ile vermek ve hatta tatmin edici bir şekilde onu cevaplandırmak mümkün değildir. Zira maddenin yüksek meratibi üzerinde ruh müessiriyetinin ne şekilde tecelli ettiğini anlamağa maddi idrakımız müsait değildir. Biz burada ancak, ruhun kaba maddeler üzerinde görebildiğimiz kaba tesirlerini tetkik mevzuu yapabiliriz. Fakat bunlar bile birçok yerlerde bizim için çözülmesi güç birtakım muammalar halini alır ve bizi çok defa çıkmaz yollara sevkeder.

Perisprinin halleri hakkında da aynı sözleri söyliyebiliriz. Hele yukarda bahis mevzuu edildiği gibi, perispriye ait cevherlerin bizim tetkik sahamızda bulunan maddeler arasında olmaması bu işi daha güç bir hale sokar. Binaenaleyh bu bahiste toplıyabileceğimiz bilgiler ancak yüksek tertipteki tetkik vasıtaları ile, yani sinir ve hayat seyyaleleri yolu ile, daha doğrusu insan bedeniyle mümkün olabilir. Ve biz ancak bu yoldaki çalışmalarımızla noksan, fakat çok faydalı bulduğumuz bilgileri edindik. Tıpkı bu bahisleri incelemeğe teşebbüs eden diğer araştırıcıların yaptıkları gibi.

Ruh, perispri vasıtasiyle maddelere istediği şekli verir. Ve gene o vasıta ile maddeleri, ihtiyacına göre, teksif veya tahfif eder. Fakat bunun için ruhun evvela kendi perisprisine hakim olması ve onun istediği zaman kolaylıkla her hangi bir seyyal madde ile münasebet haline koyabilmesi lazımdır. Ruh, ancak bu suretle kendinde meknuz olan yüksek melekelerini, yüksek gayelerine uygun bir şekilde kullanmak imkanını bulabilir. İşte ruhun madde kainatındaki tekamülü fikrine bu düşünce ile ulaşabiliriz.

Acaba ruh perispri üzerinde nasıl işler ve onu işlek bir hale getirmek, tekemmül ettirmek için nasıl hareket eder?

Ruhun kendi varlığında bir enerji mevcuttur. Bu enerji ile o, maddi rabıtalarını temin eden vasıtaları kurar. Bu vasıtalarda çeşit çeşittir. Her vakit tekrar ettiğimiz gibi, bir çok ispiritüalist ve hatta ispiritist kanaatlerin aksine olarak biz maddi rabıtayı bir illet değil, netice olarak kabul ettiğimiz gibi bu bağlardan kurtulmağı da tekamülün bir gayesi değil, vasıtası olarak kabul ediyoruz. Zira eğer maddi vasıtaları ruhun kendi enerjisinden doğan bir netice ve onlarla birleşmesini de bir vasıta olarak kabul etmezsek, ruhun yaratılışı ile maddi kainata girişini aynı şey olarak telakki etmemiz lazım geldiği gibi, ruhun madde kainatındaki hayatiyle tekamül vetiresi arasındaki münasebetleri de anlıyamaz bir hale geliriz. Üstat bu hususta söylüyor: << Ruhun maddeye olan tesiri, kendi varlığında mündemiç bir enerjiyle olur. Ve bu tesir, ruhun bu maddi rabıtalarını temin eden vasıtalardır. >> Ruh, perisprisini kainatın maddelerinden yapmıştır. Bunlar dünyamızın en seyyal, maddelerinden daha seyyal olmakla beraber kainatın yüksek hallerdeki maddelerine nispetle az çok kesif bir halde bulunur ve bunun kesafeti derecesini tayin eden şey de ruhun kemal seviyesidir. << Her ruh kendisine ait olan perispriyi maddeden alır. Bu madde tam esir değildir. Ruhun iradesiyle ve kabiliyetine uygun bir şekilde tekasüf ettirilmiş bir şeydir. >> (51) Anlaşılıyor ki ruhun kabiliyetine ve kemal derecesine göre değişen birbirinden farklı kesafette perispriler vardır. Ve ruh melekelerinin tezahürü prisprinin kesafeti derecesiyle mütenasiptir. Demek ruhun tekamülü ile perisprinin hiffeti arasında samimi bir münasebet vardır. << Evelce söylediğim gibi perispri ruhun yükseklik derecesiyle mütenasip olarak esirden daha kesif olduğu gibi daha hafifleşir de. Fakat o hafifleşme, ruhun tekamül safhasına tabi olduğu için muahhar olur. Zira ruhun tekamülü ile perisprisi gittikçe hiffet peyda eder. Ve ancak ruhun tekamülü ve madde üzerindeki müessiriyeti ile perisprisi hiffet peyda eder. Diğer taraftan ruh

tekamülü ile perisprisini esirden daha seyyal bir hale getirmiş ise, esirin fevkindeki bir alemde mevki işgal eder. >>

Burada ehemmiyetle tekrar etmek istediğim bir nokta vardır: Üstadın bu bahsettiği esiri alemle yukarda teozofların dilinden işittiğimiz esir aleminin münasebeti yoktur. Teozoflara göre bu alem dünyamıza en yakın olan ve hatta dünyamız maddeleri arasında bulunan maddeleri ihtiva eder. Halbuki Üstadın ifadesinde geçen esir, her türlü maddi idrakin üstünde ve hemen hemen üç buutlu alemle daha yüksek buutlu alem arasındaki hudut maddelerini teşkil edecek kadar seyyal maddelerdir. Netekim aşağıdaki ifadeler de bunu teyit ediyor. << Dört buutlu aleme mensup olan ruhların perisprileri esirden biraz daha hafiftir; sizin madde mefhumunuzun dışına çıkacak kadar yükselmiş olan perisprinin tahavvülatı mürtefiası sizin idrakinize girebilecek bir şekilde izah olunamaz. >> (51) Perisprital ihtizazları yükselmiş olan ruhlar, o nispette kozmik maddeler üzerinde müessiriyetlerini gösterip o maddeleri istedikleri gibi kullanmak imkanını elde etmiş olurlar. İşte ruhların madde alemlerindeki enkarnasyonlarının sebep ve hikmeti budur.

Bütün bu mütalaalardan sonra, her tekamül safhasında elbise değiştirir gibi ruhların perisprilerini, yani tesir vasıtalarını terkettikleri hakkındaki nazariyeleri, ruhun kainatımızdaki varlığını icabettiren maksatlara neden uygun bulmadığımızın sebebi daha iyi anlaşılır.

Ruhların perisprilerini kullanmaları demek, evvela onları istedikleri gibi hafifleştirip teksif edebilmeleri demektir. Ruhlar bu işte ne kadar kolaylık ve ustalıkla muvaffak olabilirlerse müessiriyetlerini kozmik maddeler üzerinde o nispette fazla göstermiş olurlar. Bu da onların madde alemindeki hakimiyetlerini o nispette arttırır.

Hülasa, ruhlar perisprilerini, müessiriyet göstermek istedikleri muhitlerdeki maddelerin hallerine uydurmağa ve bu yoldan onlar üzerinde hakim olmağa alışmış bulunmalıdırlar. İşte ruhun maddi esaretten kurtulmasının manası budur. Bu da, tekrar ediyoruz, ruhların muhtelif madde alemlerinde bir müddet yaşamasiyle ve perisprilerini o alemlerin maddeleri içinde yoğurmalariyle mümkün olur ki tecrübe ve görgü tabirinin ifade ettiği mana da budur. Demek ruhlar perisprilerine istedikleri şekli ancak tecrübe ve görgülerinin artması nispetinde, diğer tabirle, tekamülleri nispetinde vermeğe muvaffak olurlar.

<< Ruh madde üzerindeki hakimiyetini kullanarak onu istediği şekle koyabilir. Fakat ruhun müessiriyeti ilerleme ve gerilemesiyle mütenasiptir. Binaenaleyh o, perisprisine istediği şekli mahdut bir daire dahilinde verebilir. >>

Eğer ruhlar bu kainata ilk girdiği anlardan itibaren vasıtalarını istedikleri gibi kullanmak kudretine malik bulunmuş olsalardı bu kadar tekamül vetirelerine lüzum kalmazdı. Zira onlar bu vasıta ile kainatın en kesif ve en seyyal maddeleri üzerinde derhal hakim bir duruma girmiş olurlar ve bu kainata inmekteki gayeleri olan faaliyetlerini tam bütünlüğü içinde gösterebilirlerdi. Bu takdirde onların maddelere bağlanmalarını yani esir olmalarını, bu kadar çeşitli ihtiraslar, temayüller ve arzular içinde ıstırap çekmelerini ve nihayet madde kainatında bir müddet esaret hayatı geçirmelerini malandıramazdık. Şunu hatırdan hiç çıkarmamak lazımdır ki, ruhun tekamülünden maksat daha doğrusu kainata girmesinden maksat, ona hakim olmak ve ilahi kanunlar dahilinde teessüs etmiş olan bu hakimiyetini ebediyen muhafaza etmeğe muktedir bir duruma girmektir. Bunun için o, bu gayeyi temine

vasıta olan perisprisi üzerindeki müessiriyetini arttırmak ve onu ebediyen muhafaza etmek zaruretindedir.

Bütün bunlardan anlaşılıyor ki, ruhların tekamülü ile perisprilerinden ayrılmamaları, ve madde kainatındaki ebedi müessisiyetlerine vasıta olacak bir hale perisprilerini getirmeleri fikri birbirinden ayrılmıyan mefhumlardır. << Ruhlar perisprilerini istedikleri gibi teksif etmeğe kadirdirler, fakat seyyaliyetini ilerletmek ancak bir hadde kadardır, o had de tükamalü ile biter. >>

Acaba ruhlar perisprilerini nasıl teksif edip seyyal bir hale koyabilirler?.. Bu sualin cevabını yalnız fizikoşimik mutalara dayanarak kolay kolay veremiyeceğimizi aşağıdaki tebliğat gösterir.

Perisprinin << hiffet >> inden maksat, onun cüzüfertlerinin vahit hacmındaki mikdarının azalıp çoğalması değildir. [1] Buradaki hiffeti siklet mukabili olarak basit bir manada telakki etmemelisiniz. Ruhun perisperisi üzerindeki müessiriyeti derecei tekamülüne bağlı olmakla beraber perisprisini tekemmül ettirmek için kullandığı pek muhtelif vasıtalar vardır. Bu vasıtalardan bazıları da sizin söylediğiniz gibi perispriyi tekasüf ettirmek için ona madde ilave etmek, atomik ihtizazları değiştirmek misilli vetirelerin hepsidir. Maddenin meratibinde yükseldikçe evsafından pek çoğunun tebeddüle uğradığını biliyorsunuz. Bu suretle perisprinin evsafından bir kısmı zayi olur, onların yerine başka evsaf kaim olur. >> (51)

Ruhlar perisprilerini lüzumu derecesinde işlek bir hale getirmek için birçok tecrübeler geçirmek, birçok şeyler öğrenmek, bir kelime ile, perisprilerini kendi melekelerinin maddi kainatla alakalı olan kısımlarına uydurmak zorundadırlar. Bu işi temin eden bizim bildiğimiz veya bilmediğimiz birçok tekamül vetireleri vardır ki bildiklerimiz arasında ruhların kesif maddelerden müteşekkil dünyalarda yaşamaları gelir. Dünyamızda yaşıyan ruhlara enkarne ruhlar diyoruz. Bu tabir ispiritizmadan alınmıştır ve (ete girme) manasına gelir.

[1] Bu da Üstadın evvelce söylediği perispride dejenerasyon ve rejenerasyon olmıyacağı fikrine uygundur.

Enkarnasyon ve reenkarnasyon bahsi ikinci kitabımızı baştan başa dolduracağı için burada onun üzerinde durmuyoruz. Ancak perisprinin oynadığı rolden burada biraz bahsetmek lüzumu vardır.

Perisprinin kesif maddelerle irtibatı muayyen bir kesafet derecesine girdikten sonra mümkün olur. Demek ruhun mutat bir enkarnasyon veya tecribi ve kendiliğinden olma materyalizasyon tarzında dünya maddeleriyle irtibat peyda etmesi ve bu sayede dünya varlıklariyle münasebet haline girmesi için evvela perisprisini mutat halinden ayırması ve bir dereceye kadar teksif etmesi azımdır. Klasik ispiritizma talimatında olduğu gib,i ruhların dünyaya girmezden evvel ispatyomda bir hal değişimi geçirmeğe başlamaları, ağırlık duymaları, şuurlarında bulanıklık hissetmeleri bu suretle izah edilebilir. Bütün bu haller onların girecekleri dünyadaki maddelere göre perisprilerini teksif etmeğe başlamalarından ileri gelir. Zira ancak böyle kesif bir perispri üzerine onlar, dünya maddelerinden mürekkep bedenlerini kurabileceklerdir. [1] Perisperinin dünya maddeleriyle alakalı bir duruma girmesi lazımdır. Böyle bir perispri bedenin her kısmına nüfuz etmiş olarak onu kurar. Bunu kaba bir

misalle Wilson odasındaki atomlar üzerinde tekasüf etmiş olan ve bu suretle görünür bir hale giren su buharına benzetebiliriz.

Ruhlar bedenlerini teşkil etmezden evvel perisprilerini beden şekillerine göre biçime sokarlar. Bu ameliye, ruhların Ispatyomdaki iptidai enerjileriyle vukua gelir. Bu enerji, enkarnasyondan sonra, kesif maddelere bağlılık yüzünden, azalır. Bunu, kabaca, parlak bir ziya menbaının önüne konmuş kesif bir buzlu cam hikayesine benzetebiliriz. Bununla beraber ruhun Ispatyomdaki iptidai enerjisi ile teessüs etmiş olan maddi hakimiyeti bütün dünya hayatında devam eder. İşte bunun içindir ki henüz dünya maddeleriyle birleşmeden evvel perisprilerine istedikleri şekli veren ruhlar, ete girdikten sonra onu ve ona tabi bedenlerini esaslı bir şekilde değiştiremezler.

<< Ruh arzu ettiği maddeden bir hisse alarak onu cismani bir hale koyabilir. Mesela biz maddeyi teksif ederek size görünebiliriz. Ruhun arz üzerindeki varlığı ise madde ile irtibatı derecesindedir. Ruh perisprisi ile bedenin bütün aksamına hulul eder.

<< Ruh perisprisini istediği gibi değiştirebilir. Mesela Ahmet kılıklı bir insan ruhu maddeden hisse alarak vücudünü istediği şekle koyabilir. Hüviyetler birleşmemek şartiyle bu, olabilir. Ruhun madde üzerinde bütün enerjisini kullanması, dünyadaki alaikdan vareste olduğu zamandır. Binaenaleyh insanın doğumundan öleceği ana kadar geçirdiği normal cismani teşekkülat, ruhun madde ile [1] ile alaka hasıl etmezden evvelki iradesiyle olur. Madde ile merbut olduğu zamanda ruhun hakimiyeti devam eder, fakat enerjisi azalmıştır.

<< Ruh, madde ile alakasından evvelki iradesinin mahsulü olan hakimiyetini muhafaza ettiği için, bir beden dahilinde yaşarken perisprisinin ve bedeninin şeklini değiştiremez. Mesela bir insan teşekkül etmiş olan vücudünün eşkalini tesiri ruhisi ile değiştiremez, mavi gözlü bir adam kara gözlü olamaz, burnu, eli ayağı elhasıl bütün vücudü muayyen şeklini almış olan bir beden bütün bütün kendi şeklini değiştiremez. Çünkü bu eşkal, ruhun madde ile alakasından evvelki iradenin

[1] Burada bahis mevzuu olan madde, dünyamızdaki fizikoşimik maddedir.

mahsulüdür. Fakat dediğim gibi ruhu bütün enerjisini kullanmaktan alıkoyan, madde ile merbutiyetidir. Binaenaleyh her hangi bir sebeple dünyada iken ruh, madde ile irtibatını tamamen veya kısmen bertaraf ederse bu değişiklik olabilir. >> (51)

Yukarki beyanattan müstakbel metapsişik çalışmalarla, insan varlığı üzerinde ne kadar büyük değişmeler husule getirilebileceğini anlıyoruz.

3 – Neo-ispiritürlist görüşü ile ruh ve madde münasebetlerinin gayesi hakkında bir mülahaza

Mahlukat aleminin sonu yoktur. Burada başlangıç ve son, bizim için bahis mevzuu olmaz. Bu alemin bildiğimiz cüzi bir kısmı, madde kainatıdır. Fakat bu maddi kainat hakkındaki cehlimizin de ne kadar tam ve şümullü olduğunun farkındayız. Madde aleminin dışındaki varlıklara gelince bu hususta bir faraziye yürütmemize bile imkan yoktur. Mahlukatın sonsuzluğu hakkında Üstatla aramızda geçen bir muhavereyi şuracığa nakletmeyi faydalı görüyorum:

S – Şu halde maddeden gayri bir varlık daha mevzuubahis olabiliyor öyle mi?

C – Maddenin gayri varlıklar birden fazladır. Fakat maddenin gayrı olmak üzere biz yalnız ruhu görüyoruz.

S – Demek maddeden gayrı nihayetsiz varlıklar vardır öyle mi?

C – Evet, fakat ben onları size tarif edemem.

Bu sonsuzluk ve ebediyet içinde ruhun faaliyetini arttırması ve ilahi kanunlar altında müessiriyetini kainatlara teşmil etmesi zaruri görünüyor. Bu sebepten dolayı ruh, bir çok tekamül merhalelerinden geçecek ve her merhalede, o merhalenin imkanları dahilinde kudretlerini inkişaf ettirecektir. Fakat ruhun bu merhalelere uğraması oralardan gelip geçmek için değil, o merhalelerde ebedileşecek olan hakimiyetini tesis etmesi içindir. Böyle bir düşünce dışında ruhun mücerret ve hodbince bir kemalini hiçbir aklı selim kabul etmez. Bu hakimiyeti, tahakküm fikriyle karıştırmamalıdır. İlahi kanunlar bütün mahlukat hakkında caridir. Onların tatbikatında rol oynıyabilecek bir liyakat derecesine varmış olan ruhlar, kainatları idare ederler, yani ilahi kanunların tatbikatında müessir olurlar. İşte ruhun hakimiyetinden maksat budur. Maddi kainatımız da ruhların uğradığı bu sonsuz merhalelerden birisidir. Bu merhalelerin her biri birer ebediyettir. Maddi kainatımızda bizim için bir ebediyettir. Zira evvela onun başı ile sonu bizce meçhuldür, saniyen bu iki münteha arasındaki hudut ne zaman ve ne de mekan itibariyle bizim ölçülerimize girebilecek bir tabiatta değildir. İşte ruhlar bu madde kainatının bilmediğimiz bir noktasından başlayıp bilmediğimiz diğer bir noktasına doğru muayyen maksatlarına uygun olarak akıp giderler. Yukarıdanberi söylediğimiz gibi perispri bu hususta en temelli vasıtalık rolünü oynamaktadır.

Ruhun perisprısine nasıl bağlandığını bilmiyoruz ve bilemeyeceğiz. Hulasa, madde kainatında doğan bir ruhun kendisine vasıta olan perisprisini kendi iradesine her hususta muti ve muhitle her türlü münasebetlerini temine salih bir hale koymak için en ağırından en hafifine kadar bütün maddelerle onu karşılaşdırması ve bu yoldan tecrübe ve görgüsünü arttırmağa çalışması zaruridir. Bu, bir tekamül yoludur ve bu yol, ruhu maddi kainatın da üstüne çıkaracak ve ona, kainatı ilahi kanunlar altında idare etmesini öğretecektir. Esasen bu dereceye gelmiş olan bir ruh için kainatın içi veya dışı düşünülemez. Çünkü o, perisprisine olan ebedi bağlılığı yüzünden madde kainatının içindedir, fakat bu kainata hakimiyeti yüzünden, onun üstüne yükselmiş olması itibariyle de kainatın dışındadır.

Demek ruhun perisprisinden ayrıldığını düşünmek, maddi kainatla bütün alakalarının kesilmiş olmasını kabul etmek demektir. Bu hal ise, onun evvelce uzun uzadıya söylediğimiz gibi kainattaki varlığının illeti ile telif edilemez.

Ruhun hilkatinden ayrı telakki ettiğimiz kainatta doğmasını, orada tekrar ölmesiyle değil ebedileşmesiyle manalandırabiliriz. Böyle olunca biz << saf >> haldeki bir ruhun, bir takım gömlekler gibi giyip çıkarılan bedenlerinden, kavkaalarından.. v.s. bahseden bazı ispiritüalist düşünceleri kabul etmemekte mazur görülürüz.

ÖLÜM

1 – Ölüm hakkıdda kısa ve umumi bir mütalaa

Dünyamızda hangi tabiat kanunu vardır ki bize ölüm kadar tabii görünsün?... Her hadise mümkün veya gayri mümkün olabilir, fakat yalnız bir tek hadise vardır ki o, mutlaka vukua gelecektir. Buna biz ölüm deriz.

Ölüm, canlı varlıklara ait bir hadise olmakla beraber ruhun hayatı ile doğrudan doğruya alakalı olmıyan bir şeydir. Ölüm, camit maddelere, daha doğrusu bu maddelerle ruhun münasebetlerine ait bir değişme halinden başka bir şey değildir. O halde ölümü bir dar, bir de geniş manada düşünmek lazım gelir. Biz evvela onu herkes gibi dar manasında tetkik ettikten sonra bahsimizin sonunda geniş manası ile de kısaca gözden geçireceğiz.

Uzviyette iki büyük hayati fonksiyonun iflası insan ölümünü kati olarak vasıflandırır. Bunlardan biri nefesin, diğeri de kalbin durmasıdır. Bu iki hadise birbirine o kadar sıkı sıkıya bağlıdır ki bunlardan birisinin az veya çokça devamına mutlaka diğeri de refakat eder. Ve bu iki fonksiyonun nihayete ermesinden sonra insan vücudü tedricen maddi değişmelere, dağılmalara, daha doğrusu maddi teşekkülleri itibariyle yok olmaya mahkum kalır. Ve artık onu hiçbir vetire tekrar eski canlı haline getiremez.

Ölüm bir zarurettir. Bu zarureti anlamak insanın tekamül ihtiyacını ve madde kainatındaki varlığının zaruretini anlayıp kabul etmekle mümkün olur.

2 – Ülümün zahiri manası

Canlı insan şahsiyet sahibi bir varlıktır. Hayvanlarda da hal böyledir, fakat bunlardaki şahsiyet derece derece basitleşir.

İnsanın kendine mahsus bir oluş hali vardır. Bu hali vücude getiren unsurlar arasında insanın duyuş ve düşünüş tarzlariyle bu duyuş ve düşünüşle alakalı işgörümü kabiliyeti bulunur. O, bu sayede dışardan gelen iyi kötü, yapıcı veya yıkıcı bütün tesirlere karşı harekete geçer ve kendi varlığını korumaya çalışır.

Bu çalışma son dakikaya kadar devam eder. Son dakika yaklaştıkça vücudün bütün hayati fonksiyonlarında bir düzensizlik, bir ağırlık baş gösterir. Bu halin hastalık kelimesiyle vasıflandırdığımız ağır şekillerinden fenalık hissi dediğimiz hafif şekillerine kadar birçok dereceleri vardır. Maddi hayattaki bu durgunluk ve bozukluk halleri bütün tedbirlere ve arzulara rağmen arttıkça artar. Nihayet son dakikaların yaklaştığını haber veren hastalık çanı çalar.

Hasta ekseriya ölmek istemez. Ve dikkat edilirse çok zaman, ölümden kaçma arzusuna korku hissinin refakat ettiği görülü. Ölüm fikri son dakikalarda insanı en korkunç kabuslar içinde yaşatabilir. Hatta o kadar ki hastayı o sırada en ziyade üzen şey bu kabustan ileri

gelen şuursuzca bir korkudur. Bütün bu tesirler altında ölümden kaçmaya çalışan insan etrafındakilerden yaşıyacağına, ölmiyeceğine dair ümitsizce teminat bekler. O sırada kendisine söylenecek en belli bir yalan sözden dahi o, bir teselli duymağa çalışır. Fakat bütün bunlar beyhudedir. Çünkü ekseriya o da iyice inanmıştır ki hayatında mütemadiyen kafasından koğmağa muvaffak olabildiği ölüm fikri tahakkuk etmek üzeredir ve bunu hiçbir şey durduramayacaktır.

Ölümün eşiğinde bulunan insanda ölümle hayat arasında şiddetli bir mücadele vardır. Fakat dikkatli bir müşahit bu tabloyu seyrederken görür ki burada dağılmak veya başka maddi bir şekle inkilap etmek istemiyen fizikoşimik bir varlığın değil, fizikoşimik varlığını bırakmak istemiyen ve meçhul bir diyara doğru sürüklenip gitmekten endişe duyan başka bir varlığın karşısında bulunmaktadır. Hele bu mücadelenin, hayatını fena kullanmış veya ademci fikirlerle beslenmiş kimselerde daha şiddetli olması o müşahidin ayrıca dikkat nazarını çeker.

Can çekişenin ve etrafdakilerin ölüme mani olmak için gösterdikleri bütün gayretler boştur. Ne doktorun deveran ilaçları, ne hastanın ölmemek için yaptığı mücadeleleri fayda vermez. Her vakit olduğu gibi şimdi de yüksek tabiat kanunu hükmünü yapacak ve bütün gafilce ve cahilce mukavemetleri kıracaktır.

Nihayet hastanın şuuru bulanmağa başlar. Bir uyuşukluk hali, hatta tatlı bir istirahat hali teessüs eder. Bütün ağrılar diner, ıstıraplar durur. Hasta bütün hayatı müddetince geçirdiği ölüm korkusunun beyhudeliğini kendisine haber veren bu ilk alametlerin ekseriya henüz manasını anlıyamaz. Fakat artık şiddetli mücadele kalmamıştır. Yalnız cesetle görülen şey ruhun ondan kurtulmak için yapmakta olduğu sarsıntılardır. Böylece bir taraftan hasta hakiki hayatına girerken diğer taraftan etrafındakiler hala işin farkında olmadan onu << ölümün pençesinden >> kurtaramadıklarına üzülürler. Fakat şurası muhakkak ki eğer onların bu arzusu tahakkuk etse ve hastanın fikrini sorabilseler hasta çok defa bu isteği şiddetle reddedecek ve yoluna mani olmamalarını onlardan istiyecektir. Tecrübelerin ve tebliğlerin öğrettiğine göre burada ruhun bir tek arzusu vardır, o da önünde açılmakta olan yeni aleme doğru atmış olduğu adımlarını sıklaştırmak ve kendisini ezen maddi yükünden bir an evvel kurtulmaktır.

Bütün şiddetli gayretlerine rağmen bedenin kuvvetli bağlarını müşkülatla koparan ruhun bedende tezahür eden çırpınışları da ekseriya dışardakiler tarafından yanlış tefsirlere uğrar. Ve pek az kimse bunun kurtuluş yolunda sarfedilmekte olan ulvi bir cehit olduğunu anlayabilir. Arasıra işitilen şiddetli hırıltılar, cesette görülen silkinmeler ruhun serbesleşmek için gösterdiği gayretlerin dünyamızdaki son maddi tezahürleridir. Ruh hemen hemen bedenini bırakmış gibidir. Hayat sahibi bir yüzün mütemadiyen değişen ifadeleri artık bu cesette kalmamıştır. Yalnız son bir tek ifade orada sabit olarak yerleşir ki o da ruhun cesetle tecelli eden son duygularına ait bazen büyük bir huzurun ve ekseriya korkunç bir ıstırabın ifadesidir. Bu suretle donuk bakışlarla, sönük dudakların son sözünü söylemek ister gibi titreyişleriyle etrafındakilere heyecanlı ve üzüntülü dakikalar, saatler ve hatta günler geçirten agoninin son tablosu tamamlanırken şiddetli bir iki çırpınma, bir iki çene oynatışı ve nihayet önüne kattığı bir miktar köpüğü göğüsten boğaza kadar sürükliyen son hırıltılı nefes sahnenin perdesini kapatır. Ve o zaman yalnız maddelere mahsus olan bedenin atıl hali bir anda teessüs ediverir.

Bu sırada neler olur, kaba bir gözün tam miyopluğu içinde görebildiği bu hadiselerin arkasında diğer ne gibi maddi hadiseler gizlenmiştir?

Gene ölümün zahiri olan diğer bazı tecelliyatı daha vardır ki bunu ancak hassas insanlar (sensitif) görebilir. Bunun kendiliğinden olma veya tecribi müşahedelere dayanan birçok misalleri vardır; bir tanesini yazıyorum; bu, Dr. Burgess'in Dr. Hodgson'a göndermiş olduğu ve sinir mütehassısı Dr. Renz'in şahadet ettiği bir vakaya aittir.

<< Zavallı zevcemin son beş saatlik hayatı esnasında gözümün önünde cereyan eden şeylerden sonra zihnen bir hallüsinasyona mı uğramıştım, yoksa bilakis bir klervuvayyans melekesini mi kazanmıştım meselesini çözemiyecek bir hale geldim.

<< Bu hadiseleri yazmağa başlamazdan evvel bu sayfaları okuyacak olanların alakası bakımından şunu ilan ederim ki ben asla ne alkolik içkiler, ne morfin ne de kokain kullanmış değilim. Her şeyde daima mutedildim, mutedil oldum. Asabi mizaçlı değilim, zihnen hayali bir adam değilim. Daima hesaplı, sakin ve metin bir insan olarak tanınmışımdır. Şunu da ilave edeyim ki ben, (medyanimik materyalizasyon) hadiseleriyle, (görünen astral beden) leriyle ispiritizmaya sadece inanmamış olmakla kalmadım, aynı zamanda bu nazariyelerin daima düşmanı oldum.

<< Zevcem 1902 senesi 23 mayıs ayının cuma günü saat 11,45 de ölmüştü. O gün öğleden sonra saat dörtten itibaren bütün ümitlerin kaybolduğunu anlamıştım.

<< Meşum saati beklemek üzere birçok dostlarla beraber yatağın etrafına toplanmıştık. Doktor ve iki hastabakıcı hemşire de vardı. Ben muhtazırın yatağının başucuna oturmuştum. Sağ elini elimle tutuyordum. Dostlar odada dağılmışlardı. Bazısı oturuyor, diğerleri ayakta duruyordu. Hiç kimse konuşmuyordu. Herkes hastanın gittikçe zayıflayan teneffüs hareketlerine dikkat ediyordu. Hiçbir değişiklik olmadan böylece iki saat geçti. Hizmetçi, akşam yemeğinin hazır olduğunu haber verdi; fakat bundan kimse istifade etmek ister görünmüyordu. Saat 6,30 da ben dostlara, doktora ve hastabakıcılara vakit geçirmeksizin yemek yemelerini israrla rica ettim. Zira intizar daha uzıyabilirdi. Tavsiyem kabul edildi.

<< Bundan 15 dakika sonra, yani saat 6,45 de (saatin doğruluğundan eminim, çünkü karşımda bir saat vardı.) Kapıya doğru bakmıştım. Eşiğin üzerinde ve havada birbirinden ayrı, ufki vaziyette duran, çok bariz üç küçük bulut gördüm. Bunlardan herbirinin boyu takriben dört kadem uzunluğunda idi. Hacmı da 6-8 parmak kadardı.

<< Benim ilk düşüncem şu oldu: (Bu haksız hükmümden dolayı hazırundan özür dilerim) eşiğin öbür tarafında sigara içilmiş ve sigaranın dumanı odaya girmişti. Bu işi yapanları muaheze etmek üzere bir hamlede yerimden fırladım. Gördüm ki ne eşikte, ne koridorda ve ne de odada kimse yoktu. Mütehayyir olarak tekrar odaya döndüm ve bu küçük bulutlara bakmağa başladım. Bunlar ağır ağır, fakat emniyetle yatağa yaklaşıyorlardı. Yatağı tamamıyla kucakladılar. Ben bu bulutların arasından bakarken muhtazırın yanında, boyu üç kademden büyük olmıyan bir kadın şekli gördüm. Şeffaftı. Fakat aynı zamanda altın renginde parlak bir ziya neşrediyordu. Manzarası o kadar ihtişamlı idi ki bunu kelimelerle tarif etmek mümkün olamaz. Üzerinde yunan tarzında, kolları uzun, geniş ve sarkık bir elbise vardı. Başında da bir çelenk bulunuyordu. Bu kadın muhteşem güzelliği içinde bir heykel gibi hareketsiz dikiliyordu.

Ellerini zevcemin başına uzatmıştı. Ve, bir misafiri sevinçle fakat ciddiyetle karşılayıcı bir hal arzediyordu. Azçok bariz diğer şekiller de etrafında dalgalanıyordu.

<< Zevcemin üzerinde ufki vaziyette çıplak beyaz bir şekil uzanmıştı. Bu şekil, sol gözüne temas eden bir kordonla muhtazırın bedenine bağlı bulunuyordu. Bu tıpkı onun << astral >> bedeni gibi idi. Asılı bir halde duran bu şekil bazı anlarda tamamıyla hareketsiz bir halde duruyor ve sonra tekallüs ediyor, ancak 15 pus tulünde minüskül bir cesamet alıncıya kadar küçülüyordu. Fakat kadının şeklini daima muhafaza ediyordu. Baş mükemmeldi, beden mükemmeldi, kollar ve bacaklar mükemmeldi. << Astral beden >> tekallüs edip küçüldüğü zaman şiddetli bir mücadele başlıyordu. Bedenden mutlaka kurtulmak ve serbesleşmek için şiddetli ihtilaçlar ve etrafın hareketleri görülüyordu. Yoruluncıya kadar bu mücadele devam ediyor ve onun arkasından bir sükunet devresi geliyordu. Bu devrede << Astral beden >> büyümeğe başlıyor fakat biraz sonra tekrar küçülüyor ve evvelki mücadele gene kendini gösteriyordu.....

<< Zevcemin son beş saatlik hayatında bu sersemleştirici vizyonu fasılasız bir surette gördüm. Gözlerimi kapandığım zaman veya dostlarla konuşmak üzere onlara baktığım zaman veyahut başımı diğer bir tarafa çevirdiğim zaman bu vizyon kayboluyordu; fakat tekrar yatağa bakınca aynı hali evvelki gibi görüyordum.

<< Bu beş saat zarfında başımda, kol ve bacaklarımda acaip bir ağırlık duyuyordum. Göz kapaklarımın, sanki uyku halinde olduğu gibi, ağır olduğunu hissediyordum. Vizyona refakat eden bu haller beni aklımdan korkutmağa başladı. O kadar ki ekseriya doktora hitap ediyor ve (doktor deli oluyorum,) diyordum.

<< Nihayet meşum saat geldi. Son bir ıspazmostan sonra muhtazırın nefesi kesildi; ve aynı zamanda << Astral şeklin >> kendisini kurtarmak için gayretini iki misli arttırdığını gördüm. Zahiren bir ölü halini alan zevcem birkaç saniye sonra tekrar nefes almaya başladı. Son olarak iki, üç nefes daha aldı ve hepsi bitti. Son nefes ve son ıspazmosiyle beraber << Astral bedeni >> bağlıyan kordon koptu. Bir anda
<< astral >> bedenin kaybolduğunu gördüm. Aynı zamanda diğer ruhani bedenler ve odaya giren bulutlar da birdenbire kayboldu. Ve şu da gariptir ki üzerimde bulunan ve beni tazibeden ağırlık da kayboldu. O kadar ki kendimi lazım gelen hazin merasimi hazırlamak ve idare etmek için icabeden emirleri verecek halde her vakitki gibi sakin, metin ve tedbirli buldum. >> (43)

Bu zatın bir halüsinasyon [1] geçirdiğini söyliyecekler bulunur. Bunun münakaşası yeri burası olmadığı için üzerinde durmayacağım. Ancak, sinirlilikle akıllarına hemen ilk gelen hükmü vermeden ve kolay, klasik teşhisler içinde düşüncelerini hapsetmeden evvel okuyucularıma bu sahadaki bol ve şümullü diğer materyelleri tetkik etmelerini ve daha acelesiz, daha sakin bir hüküm vermelerini tavsiye ederim.

İşte ölümün en geniş manadaki zahiri ve sathi görünüşü budur. Fakat böyle maddi bir manadaki olümün varlığını kabul etmek ne kadar zaruri ise insan ruhunun bu manada bir ölüme maruz kalmasının bahis mevzuu olmıyacağını da öylece kabul etmek zaruri olur.

[1] Dışarda mevcut olmıyan bir şeyin varlığını mevcutmuş gibi duymak.

3 – Ruh ölür mü?...

Ruh hastalanmaz ve ölmez. Üstatla aramızda geçen bir görüşmede onun söylediği şeyler bu fikrimizi takviye edecek mahiyettedir:

S – Mesela delilik hali dediğimiz ruhi bir hastalığın en ağır şeklinde bulunan bir adam, dışardaki hadiselerin hiç biriyle alakadar olmazken etrafında geçen bu hadiseler onun ruhundaki bilgiyi ve kabiliyetleri arttırabilir mi?

C – Evvela ruhta hastalık olmıyacağına nazarı dikkatinizi çekerim, saniyen sualinize evet ! derim.

Diğer bir yerde de üstat: << Ölüm, ruhun bedenden müfarekatıdır. >> diyor.

Hastalık ve ölüm halleri ancak beden teşekkülatının zaruri ve tabii olan değişmelerine bağlı bir vetiredir. Halbuki mütemadi tekamül halinde bulunan ruhta bu maddi değişmelere benzer hadiseler cereyan etmez. Beden bahsinde de bu fikir üzerinde uzun uzadıya durmuştuk. O halde ruh hayatı karşısında ölümün manası ne olabilir?

Evvelce de söylediğimiz gibi biz, sayısı belli olmıyan alemlerden birinin içinde yaşıyoruz. Her alemde olduğu gibi bizimkininde de bir çok maddi icaplardan doğma realiteler vardır. Biz bu realitelerden geçmek zorundayız. Tekamül bahsindeki en temelli veriteyi bu teşkil eder. Şu halde bir nihayet, bir son, bir adem demek olan ölüm fikri karşısında ruhun durumunu gözden geçirmek için onun muhtelif hayat çağlarına ait realitelerini mütalaa etmekle işe başlayacağız.

a – Hayatın muhtelif çağları ve realiteleri

Üç yaşındaki bir çocuğun kendisine mahsus bir realitesi vardır. O, bu realitenin dışındaki şeyleri tanımaz ve hatta onlara karşı isyankar bir tavır takınır. Onun oyuncak bebeği, otomobili kendi aleminin tam bir realitesidir. Bu oyuncaklara malik olmak, onları hayati ruzmerresine karıştırmak ve nihayet onlardan kendi alemini yaratmak bu yaştaki insanın en mühim meşguliyetlerinden birini teşkil eder. Çocuğun bu meşguliyeti, 45 yaşındaki kahil bir insanın meşguliyetlerinden daha az ciddi değildir. 45 yaşındaki insanı yükseltecek olan hayat icapları kadar bu üç yaşının icapları da çocuğu yükseltmeğe yarıyacaktır.

Binaeaaleyh 45 yaşındaki adam, işlerinin bozulmasından ne kadar müteessir olursa, 3 yaşındaki adam da oyuncaklarının elinden alınmasından o kadar müteessir olur. İnsan ruhunun tekamülü bakımından bu iki teessürün keyfiyet ve kemiyetindeki zahiri farkların hiç bir ehemmiyeti yoktur.

45 yaşındaki insan bir makine icat etmek, bir hastalık amilini bulup meydana çıkartmak gibi henüz bilmediği şeyleri araştırmak hususunda ne kadar samimi bir tecessüs hissi ile hareket ederse üç yaşındaki insan da kendi kendine koşan oyuncaklarını hangi şeytanın yürüttüğünü öylece ve aynı tecessüs hissi ile bulup meydana çıkarmaya çalışır. Yatarken bebeğinin gözlerini kapaması karşısında o, kahillerin akıl erdiremedikleri birçok tabii hadiselere karşı duydukları heyecanı ve hayranlığı aynen duyar. Bu hadiselerin esrar perdesini yırtmak için bir çok otomobiller ve bebekler feda edilir.

Fakat zaman durmaz, seneler geçer. 3 yaşındaki çocuk 18 yaşına girer, 3 yaşındaki çocukla 18 yaşındaki çocuk aynı adamdır. Muhit aynı muhittir, aile ocağı aynı ocaktır. Lakin çocuğun realitesi bariz bir şekilde değişmiştir. 18 yaşındaki bir gencin ruhunu, 3 yaşındaki çocuğun oyuncakları artık tatmin edemez. Onlarla uğraşmak bu genç için beyhude ve hatta gülünçtür. Onun nazarında << ciddi hayat >> böyle << çocukça >> aldatıcı oyunlarla kabili telif olmaz. O, ne kendisinin pek fazla altındaki, ne de pek fazla üstündeki hayatı beğenmez: Altındakiler çocukçadır, üstündekiler de bayatlamış şeylerdir. Binaenaleyh o, 3 yaşındaki çocuğun hayatına istihzalı nazarlarla bakarken 60, 70, 80 yaşındakileri de eskimiş, acıkli bir hayatın, yerine göre, merhamete veya nefrete değer zavallı insanları gibi görür. Ona göre hayatın en mükemmel ve en cazip hadiseleri ancak kendi yaşının veya ona yakın yaşların icaplarına uyan temayül ve ilcalarla taayyün etmiş olandır.

Gerçi o, ne istediğini, daha doğrusu neleri istemesi lazım geldiğini katiyetle de bilmez. Her şeyde taşkınlık hali onun bütün varlığını sarmıştır. Fikri bir anarşi içindedir. Onun ruhunda muhayyel arzuların hududu yoktur.

Bazen zihninde ideal bir tip canlanır. Ona göre en mükemmel insan bu tipe uygun olandır, ve kendisi de mutlaka öyle olacaktır. Bu tip, ya servetiyle ya cesaretiyle veya her hangi bir sahadaki teknik kabiliyetleriyle insanların üstünde görünen bir insan tipidir. Dünyada bunun gibi olmıyan insanın ne kıymeti vardır? Binaenaleyh bu tipe uygun olmıyan bütün insanların bu genç nazarında hiçbir manası ve kıymeti yoktur.

Fakat bazen de o, hayran olduğu, taptığı diğer bir tipe bütün varlığını verir. Artık o, yalnız o tipin esiridir. Ve ebediyen öyle kalmalıdır. Dünyanın, kainatın bütün kıymetleri ancak o taptığı tipte toplanmıştır. Onu elinden kaçırmak korkusu, veya ona malik olamamak endişesi bütün kainatı kafasına yıkacak kadar ıstıraplı ve karanlık hisleri kendisinde doğurur. Zira onun için << onsuz >> hayatın hiçbir kıymeti ve manası yoktur. Mabudesiyle beraber o, bütün varlığını ve hayat kaynaklarını kaybedeceğini zanneder. O halde onu kaybetmektense ölmek daha iyidir.

Bu ve buna benzer sahneler on sekiz yaş çağının icaplarından doğmuş bir realitedir. Ve genç adam, mütemadiyen değişen bu çağın baş döndürücü saadet ve felaketleri içinde yuvarlanırken onlardan duyduğu sevinç ve ıstıraplarında tamamiyle haklıdır. Yalnız, üç yaş çağının realitesi nasıl on sekiş yaş çağının realitesi kadar ehemmiyetli ise öylece on sekiş yaş çağının realitesi de üç yaş çağının realitesi kadar çocukçadır.

Hayat binası kuran ve yükselen seneler birbiri üzerine durmadan yığılmakta devam eder. On sekiz yaşındaki genç kırk beş yaşında kahil bir insan olur. Bu esnada dünya gene evvelki dünyadır. Fakat kırk beş yaşına varan gencin telakkileri ne kadar çok değişmiştir !.. Artık o, güya, hayatın asıl manasını şimdi anlamıştır !..

Kırk beş yaşındaki insan, çocukluğundaki << çocukça >> oyunlarının, on sekiş yaş gençliğindeki << Havai ve hayalperestane >> arzularının ne kadar manasız şeyler olduğunu takdir ettiğini inanır. Artık o, kendince olgunlaşmıştır. Bu olgun adam ilk yaşlarındaki gibi mevhum ve budalaca hayaller peşinde koşmıyacak, tam manasiyle aklı başında bir hayat adamı olacaktır. Şahsi, ailevi,maşeri birtakım menfaat düşünceleri onu işgal eder ve birçok teşebbüslere sürükler. Artık onun yaptığı bu işler << ciddi >> dir. Fakat bütün realitelerde olduğu gibi kırk beş yaş çağının bu << olgun >> realitesi de bütün hatalarla dolu ve zamanı

gelince ölüme mahkum bir realitedir. Gerçi bu yaştaki adam kendince en makul düşünen bir adamdır ve kendisine göre, hakikat ancak kendi düşüncelerine uygun olan şeydedir. Fakat böyle bir iddianın kıymeti yaşlara nispeten üç yaşındaki bir çocuğun hakkındaki iddiasından daha ileride değildir.

Nihayet zaman gelir, bu da geçer. Ve kırk beş yaşındaki adam altmış beş yaşına girer. Bu yaştaki adamın düşünce ve telakkilerinde ne üç yaş çağının pasif körlüğü, ne on sekiz yaş çağının budalaca megalomanileri, ne de kırk beş yaş çağının ihtiraslı faaliyet zaruretleri kalmamıştır. Hayat gemisini kullanan kaptanın şimdiye kadar gemisine vermiş olduğu istikamete göre ya saadetli ve huzurlu veya hicaplar ve endişelerle dolu bir hayat, bu yaş çağının realitesinde layt motifi teşkil edecektir. Altmış beş yaşındaki insan geçmiş realiteleri daha parlak ve açık olarak görür. O, bunların hakiki manalarını şimdi biraz daha iyi anlar. Binaenaleyh, şimdiye kadar geçirdiği hayatının kullanma şekline göre az çok kazandığı kabiliyetlerle o, gerek kendi hayatının ve gerek içinde bulunduğu cemiyet hayatının icapları ve telakkileri hakkında yanlış veya doğru tenkitler yapar ve birtakım hükümler verir.

Fakat, cezri bir değişme mıntakasına, hayatın kati dönüm noktasına yaklaşmış olmak düşüncesinden doğan bazı duygular onun ruhi hayatında arasıra hakimane bir mevki tutar. Bu duyguların ıstıraplı veya zevkli olması onun şimdiye kadar geçirmiş olduğu hayat tarzına bağlıdır. Fakat şüphesiz ki şimdiye kadar geçen realitelerin en olgununda yaşıyan bu adamın realitesi de ölüme mahkumdur. Buradaki duygu ve düşüncelerde de bir miyopluk ve hatta çok defa evvelki yaşların realitelerinde olduğundan daha fazla bir kararsızlık ve vuzuhsuzluk vardır. Mesela onun kafasına şimdiye kadar ekseriya gelmiyen bazı sualler hücum eder: (Ben kimim, nerden gelip nereye gidiyorum, ölüm nedir, acaba kendimi öbür tarafa hazırlayabildim mi?) O, bütün bu sualleri kendisine, ekseriya titremeksizin soramaz. Bu karışık ve çapraşık meseleler kemal derecesine göre insanı ya zevkli dakikalarda yaşatan ve hatta az çok yakın bir saadeti müjdeliyen vuzuhsuz fakat tatlı bir takım duyguları veyahut, bunun tamamiyle tersine olarak ıstıraplı ve korkunç endişeleri uyandırır.

En nihayet hayatın kışı gelir. Üç yaşındaki çocuk 85 lik ihtiyar olur, artık her taraf bembeyazdır ve herşey beyaz rengin temsil ettiği safiyeti almıştır. Saçlar beyaz, düşünce ve duygular beyaz, bütün tabiat beyazdır. İnsanın bütün hayatında ulaşabileceği en yüksek realite mertebesi hiç şüphesiz bu çağda olandır. Henüz bu yaşlara varmadan bu yaş realitesinin kıymetini düşkün görenlerin hali 45 yaşındakilerin realitesinden hiçbir şey anlamıyan üç yaşındaki çocukların haline benzer. 85 yaş çağının realitesi, o yaşa kadar geçmiş olan bütün realitelerin realitesidir.

Fizyolojik hayatta husule gelen sefalet, bedenin günden güne çökmesi son yaşlarda beyin faaliyetinin hakim rolünü artık kaybetmeye başladığını gösterir. Fakat buna mukabil birtakım yeni duygular ve hadiseler, yani, ruhun daha yüksek maddeler arasında tezahür etmeğe hazırlanan faaliyeti ara sıra sahnede kendini gösterir. Ruhun derin yerlerinde yerleşmiş olan ve asla kaybolmıyan hatıralar ve tecrübelerden alınmış intibalar beyin baskısının azalması nispetinde zaman zaman parlar ve ruhun ziynetlerini müjdeliyen bu parıltılar onun, yeni başlıyacak olan hayatına hazırlanmağa çalıştığını ifade eder gibi olur.

İhtiyar kendi içinde yaşar, ve bu iç hayatında yaşarken, yakında kavuşacağı şuurlu alemi, ufukta parlıyan bir sabah yıldızı gibi görmeğe başlar.

Gözleri genç yaş realitelerinin maddi parlaklığı ile henüz kamaşık duran zavallı bazı insanlar, ihtiyarın gittikçe artan maddi sefaleti ve çöküşü karşısında ona acırlar. Zira ihtiyarın bu iç hayatından onların haberi yoktur.

Son hayat realitesinin adamı bir beyin adamı değil bir iç duygusu adamıdır. Çünkü o, bu hayatının daha yüksek bir aleme kendini ulaştıracak olan hududuna yaklaşmıştır. Ve o hududun karşı tarafındaki faaliyet beyne değil iç duygularına ait olacaktır.

İhtiyar adam, eğer ruhi hayatını dünyada zenginleştirmiş ise, mesuttur ve bu saadet birkaç adım ileride duran hududun öbür tarafındaki hayat sahalarından serpinti halinde gelir. Fakat onun şimdiki saadeti, evvelki yaşlarda beyhude yere peşinden koştuğu halde kendisini asla tatmin etmemiş olan maddi saadetten bambaşkadır. Bu çağın saadeti, peşinden koşulupta yakalanmıyan bir vahime değil, kendi kendine ruhta doğan bir huzur ve sevinçtir. Mesut ihtiyar, yarı yarıya diğer bir alemde yaşamıya başladığını anlamış ve buna inanmıştır. Ancak muayyen bir olgunluk derecesinde kazanılan bu ruhi hal içindeki ihtiyar, etrafında bulunan toprağa ait her türlü ihtirası ve heyecanı tıpkı 3 yaşındaki çocukların ihtiras ve heyecanlarını bizim gördüğümüz gibi çocukça görmekle beraber, onların zaruretlerini de sükunetle takdir ve kabul eder. Ve bu keyfiyet, onda geniş bir tolerans hali doğurur. O, arkasında bıraktığı gülü az, dikeni çok hayat yollarında itişe kakışa, düşe kalka ilerlemeğe uğraşan beşeriyetin genç yolcularına belki derin bir sevgi ile karışık merhamet hissi içinde bakarken kendi hayatındaki kazançlarının kıymetini daha iyi anlamış gibi olur.

Mesut ihtiyar için ıstırap hemen hemen yok denecek kadar azalmıştır. Çünkü o, ıstırabın ne kadar fani bir şey olduğunu hayatında çekmiş olduğu binlerce mihnet ve meşakkatten sonra anlamıştır. Ve belki de o, öğrenmiştir ki ıstırap, insanı muayyen bir gayeye, yani kemal gayesine doğru yükselten ve geride bırakılmağa mahkum olan bir kurtuluş yoludur.

Olgun ihtiyarın insanlar arasında, çocuk haleti ruhiyesini anlamış büyük bir mürebbinin çocuklar arasındaki haline benzer bir hali vardır.

b – Dünyadan ayrılmak üzere bulunan insanın son ruhi halleri

Seneler, aylar, günler, saatler geçer; nihayet ihtiyar dünyadaki varlığının son dakikasına yaklaşmış olduğunu anlar. Eğer kafi derecede olgunlaşmış ise onu müphem, fakat tatlı bir heyecan içinde karşılamağa hazırlanır.

Bu sırada o, kendisinde başka bir halin peyda olduğunu duyar. Zaten o, kendisini dünyaya bağlıyan ve bilhassa son senelerinde süratle çözülmeğe başlıyan bağların çoğundan kurtulduğunu duymamış mı idi?.

Fakat şimdi içinde bulunduğu halin bambaşka hususiyetleri vardır. Bu hal, onun yepyeni bir realite ile karşılaşmak üzere bulunmasının ruhunda doğurduğu reaksiyondan ileri gelmektedir ki bunu tarif etmek mümkün değildir. Zira böyle bir halin tezahür imkanlarını saymak ve tahdit etmek imkansızdır. Ne kadar insan varsa bunun da o kadar çeşitli şekli vardır denilebilir.

Fakat nasıl bir insan olursa olsun artık o, bu dakikada dünya hayatının eşiğinde bulunmaktadır. Ve bir iki adım daha attıktan sonra icapları ve kanunları başka diğer bir madde alemine geçecektir. Senelerdenberi Newton'un, Einstein'in ve diğer alimlerin fizik dünyasındaki malum ve muayyen kanunları altında yaşamağa alışmış olan insan, daha yüksek maddelerin icaplarına uygun büyük bir değişiklik karşısında kalınca, bir taraftan mutat hayat şartlarının altüst olduğunu görmekten, diğer taraftan da yeni hayatın yabancılığı karşısında kalmış olmaktan mütevellit büyük bir şaşkınlığa düşecektir.

Teknik hayatın girmediği Afrikanın ortasında doğmuş ve büyümüş bir vahşiyi birdenbire Newyork'un ortasına koyarsanız ilk anlarda bu insanın ruhi hallerinde büyük bir teşevvüşün husule geldiğini görürsünüz. O, memleketinde cansız şeylerin kendi kendine yürüdüğünü görmemiştir, kocaman kütlelerin oradan oraya koşuşmaları, onun fizik muhitinin iptidai kanunlarına ve telakkilerine sığmaz. Havada uçan tayyareler onun nazarında canlı birer canavar halini alır. Dümdüz bir perde üzerinde konuşan, döğüşen insanlar hayvanlar ve tabıatın görülmemiş manzaraları ona mucize gibi görünür. Bir yerine dokunmakla bir tahta kutunun içinden çıkan feryatları o, insan üstü varlıkların sesleri zanneder. Hulasa bütün bunlara alışıncaya kadar zavallı vahşi tam bir ruhi teşevvüş içinde kalır.

Fakat, değiştirdiği realite aykırılığı yukarki misaldekinden daha çok geniş bir ölçüde vukubulan ihtiyarımızın hali, ilk zamanlarda çok defa bundan daha biçare olur. O, öyle bir muhite öyle bir madde dünyasına giriyor ki orada dünya hayatında iken görmeğe alıştığı hadiselere uygun olmıyan sayısız hadiseler tufanı vardır. (25, 35, 37, 39) Gerçi o muhitte de maddeler ve onları idare eden kanunlar vardır. Fakat bu kanunlarla, bu maddelerle inisiye olmıyan; onları tabii görebilmesi, Afrikalı vahşinin Newyork şehrindeki hadiseleri tabii görebilmesinden daha güç bir iş olur. Zira buradaki değişiklikler daha esaslı ve daha inanılmaz bir haldedir. Mesela, insanın düşündüğü ve istediği bir yere hemen bir ziya veya fikir süratiyle gidivermesi, yüksek yerlerden aşağı düşmemesi, bütün hareketlerde arz cazibesinin iflas etmiş görülmesi, zaman ve mekan mefhumunun zayıflaması, istenilen şeylerin kendi kendine oluvermesi, maddi manialaın ortadan kalkması, beş duygunun kaybolup yerine daha şümullü umumi bir duygunun gelmesi gibi sayısız ve mutat dışı sürprizlerle karşılaşması... Newyorktaki vahşinin karşılaştığı sürprizlerden daha büyüktür.

İşte böyle bir cezri değişme anında ihtiyarımız, son defa ve bir yıldırım süratiyle bazen bütün dünya hayatının bir revüsünü seyredebilir. Bu, bir veda temaşası gibidir. Orada hayatın en ufak teferruatı, bütün çıplaklığı ile tekrar canlanır. Otomatikman husule gelen bu ruyet manasız bir şey değildir. Belki müstakbel hayatındaki yüksek ruhi faaliyetinin bir resmi küşadıdır. Biz bunu ilerdeki bahislerde mufassalan mütalaa edeceğimiz, kendiliğinden olma bir ekminezi hadisesi gibi kabul ederiz.

c – Dünyadan ayrılış

Eğer insan, öbür alemin realitelerine bir dakikada geçivermiş olsaydı, yukarda bir kısmını saydığımız değişikliklerden hiç birisine tahammül edemezdi. Bereket versin ki tabiat hadiseleri tatlı bir seyir takibeder. Ve ilahi kanunlar; tecrübesi, görgüsü az, zavallı bir zenciyi, göz kamaştırıcı, muazzam bir şehrin ortasına birdenbire atıvermez; bir çocuğu birdenbire ihtiyar yapmadığı gibi bir ihtiyarı da birdenbire yüksek bulutlu aleme göndermez.

Esasen ruh hayatının maddi kainattaki uzun ömrünün sebebi de varılması mukadder olan yüksek basamaklara tedricen çıkmak zaruretidir.

Tabiat kanunları, tedricen birbirine intikal eden realitelerle yaş ve zaman değişmelerini insanlara nasıl tatbik ediyorsa, iki büyük alem arhsında realite değişmesinde de öylece tedricen hareket eder. Belki burada nispi bir sürat fazlalığı varsa da bu, ruhun daha yüksek kabiliyetlerinin tecelliyatı karşısında kabili tahammüldür.

İnsan dünyadaki son dakikasını bitirince gözünü hemen bambaşka bir alemde açmıyacaktır. Bu geçiş, ruhun ihtiyaç ve tahammül derecesine göre bir takım sübjektif hadiselerin arıya girmesiyle ve az çok insanı öbür aleme alıştırıcı vetirelertn gayrimuayyen bir zaman içinde vukua gelmesiyle tertiplenmiş bulunur. Şu halde her insana göre başka türlü geçiş sahnesi vardır. Diğer bir bakıma göre objektif olan bu sübjektif hayat, o kadar sinsi bir halde akıp gider ki insan daha dünyadaki son aylarından ve hatta bazen son senelerinden itibaren bu hayata ilk adımını atmıştır, denilebilir. O, yavaş yavaş öbür aleme hazırlanmak üzere dünyada tabii görmediğimiz birtakım haller içinde kalır. Son dakika gelince bu yürüyüşün temposunda bir sürat peyda olur. Fakat bu sürat de gene ruhun tahammül kabiliyetine göre ayarlanmıştır.

Can çekişme dediğimiz ve yukarda maddi evsafını tetkik ederken korkunç gördüğümüz, hadise, ruhun dünyaya ait maddi telakkilerinin sona ermekte bulunduğu ana tekabül eder. Buradaki ruhi haller, zahiren bedende gördüğümüz ihtilaçlı tezahürlerin bizim üzerimizde bıraktığı intibalardan başka türlüdür. Denilebilir ki ruhi şaşkınlık hali bu sahnenin mihverini teşkil eder. Can çekişme halinin devamı müddetince ruh, dünya hayatının idrak vasıtası olan beş duygu uzvunun esaretinden kurtulmağa başlamıştır. Fakat bunun yerine henüz kendisinin de anlıyamadığı yeni ıtla vasıtaları kaim olmaktadır. Bu esnada ruh adeta iki alemde yaşıyor gibidir. Bir taraftan hazin ve matemli tavırlariyle etrafındaki dünya kardeşlerini sisli bir atmosfer içinde duyarken, diğer taraftan da yeni alemin karışık ruyetleri karşısında kalır. Fakat bu anda onun için herşey müphemdir. Ve her şey gittikçe kesafetini arttıran sisli bir perdenin arkasında cereyan eder.

Saniyeden saniyeye değişen ve birbirini tutmaz bibi görünen bu hadiselerin ruhta doğurduğu ilk netice bir şaşkınlıktır. Fakat bu haller, gittikçe artar ve sürprizler birbirini takipetmeğe başlar. Onun görüş tarzı esaslı bir değişikliğe maruz kalmıştır. Eşya daha mufassal ve daha şumullü görünür. Mesela o, bir kürenin bütün sathını, zerrelerini ve zerrelerinin her kısmını aynı zamanda görür. Bu küreden çıkan inşaatı da farkeder. Bu inşiaatın renk ve şekilleri o kadar canlanır ki onların intibaı asıl kürenin intibaını gölgede bırakır. Bütün bunlar ihtiyara yabancı gelir.

Can çekişme maddi bir görünüştür. Bu sırada ruh maddeden kısmen kurtulmuş bir haldedir. Ve saniyeden saniyeye ondan daha ziyade kurtulmağa çalışmaktadır. (43) Artık onun hasta ve aciz bedeni kendi fani alemine terk edilmelidir. Zira bunlar o alemin demirbaş eşyasıdır, oradan dışarı çıkarılamazlar.

Ölüm esnasında ruhun yeni realitelere doğru yükselmeğe çalışan hali ile bedenin ters bir istikamette maddi tabiatına uygun olarak atalete, zevale ve toprağa avdet etmesi halini birbirine karıştırmamak lazımgelir. Doğum hadisesı ile bu misafirhaneye giren ruhun, ölüm hadisesiyle asıl vatanına dönmesi lazımdır.

Can çekişen insan, maddi bakımdan henüz ölmemiştir. Fakat ruhi telakkileri bakımından çoktanberi ölmüş bulunmaktadır. Dünya realitelerinin son haddini beş duyu uzvunun iflası nispetinde o, çoktan aşmış bulunmaktadır.

Maddi ölüm hakikatte değilse bile zahiren anidir. İnsanın maddi unsurlarından bazıları kalbin ve nefesin durmasından sonra bir müddet daha yaşamakta devam ederse de kaba manada şahsın ölümü olarak kabul ettiğimiz hadise birdenbire ve bir anda vukua gelir. Bir saniye önce sağ olan insan herkesin gözü önünde birdenbire yok oluverir. Fakat burada böyle birdenbire kaybolan şey nedir?.. Onu kimse bilmez. Çünkü, beden gene aynı beden olarak ortada durmaktadır. İşte gafil insanları ölümden korkutan amillerden biri de budur. Fakat ruh, her ne kadar bedenini böyle bir anda terkediyorsa da ondaki değişmeler böyle yıldırım süratiyle olmaktan çok uzaktır. Biraz evvel söylendiği gibi o, daha dünya hayatının son anlarında başlamış olduğu tedrici değişmelerine bedenden ayrıldıktan sonra da, belki biraz daha süratli bir yürüyüş ile, devam eder. Bu esnada onu işgal eden şey bedenden kurtulmak için vukua gelen mücadelesi değildir. Ve hatta o, hemen hemen bedenden ayrıldığı anı bile her vakit bilemez. Bu sırada kalb ve nefes durmuştur, ceset bir pislik yığını halini almıştır. Ve hatta çukura bile atılmıştır. O, sayısız tefessüh amillerinin tesirleri altında dağılıp kokmağa başlarken ruh, bu hadiselerden bihaber olarak, daha hastalık anlarında iken başlamış olduğu, yeni hayatının yolunda parlak ve güzelliğini tekrar kazanmış olan asıl bedeni ile, - yani perisprisiyle - sarhoş ve şaşkın bir halde yaşamasına devam eder.

4 – Ölümün hakiki manası ve ehemmiyeti

Ruhun muhtelif alemlerde yaşaması, oralarda müessiriyet gösterecek bir duruma girmiş olması demektir. Her hangi bir alemden uzaklaşmak istiyen ruhun her şeyden evvel bütün alakalarını o alemin maddi bağlarından kurtarması lazımdır. Bu da onun daha yüksek maddi alemlerde yaşama kabiliyetini kazanması nispetinde mümkün olur. Esasen bir madde alemi, kendisinden daha yüksek diğer bir alemin maddelerini kullanmak imkanını verdiği için ruha yükseltici bir mektep gibidir. Demek ruhun şu veya bu dünyada yaşaması süs kabilinden bir şey değil, tekamül kanununun bir zaruretidir ve insanın daha yüksek bir aleme geçmesi için eski alemi bırakması da tekamül kanununun icabıdır.

Eğer << ölüm >> kelimesinin manası bir insanın bu dünyadan ebediyen ayrılması olsaydı yukardanberi tavsif ettiğimiz hadise dünyamız için hakiki bir ölüm hadisesi olurdu. Halbuki ruhların bedenlerinden ayrılmaları mutlaka dünyadan ebediyen ayrılmaları değildir. İkinci kitabımızdaki reenkarnasyonizma bahsinde görüleceği gibi ruhlar bu dünyaya birçok defa gelip gitmektedirler. Binaenaleyh belki çok kısa bir zaman sonra tekrar gelmek için dünyadan ayrılan bir insanın bu seyahatine, yukarki manada kabul olunan ölüm damgasını yapıştırmak doğru olmaz.

Muhtelif zamanlarda ruhlar dünyaya gele gide nihayet oradan alacaklarını alırlar ve orası ile bağlarını çözerler. O zaman daha yüksek realiteler içinde ebedi tekamül yollarında devam etmek için bu küçük dünyadan büsbütün ayrılırlar ve daha yüksek, daha mesut bir halde diğer dünyaların müsait şartlarından istifade etmek üzere oralara giderler ki dünya hayatına nazaran insanların kabul ettikleri manadaki ölüm asıl bu olur.

Şu halde zahiren bizim gördüğümüz şey hakikatte ölüm değildir. Biz ölümü iyi tarif ediyoruz. Fakat o tarifin tatbikatındaki hükümlerimizde yanılıyoruz.

Haydi herkes gibi ölümü bedenden ayrılmakla bir tutalım; fakat böyle bir ayrılış hadisesinden ilk zamanlarda ruhların ekseriya haberi olmadığı gibi haberleri olduktan sonra da bu, onlar indinde bizim verdiğimiz ehemmiyeti haiz olmaktan uzaktır.

Ölüm anında ani değişmelerin olmıyacağını evvelce söylemiştik ve ölümden sonra karışık, şaşırtıcı birtakım sürprizlerin de ruhu teşvik edeceğinden bahstmiştik. Hele ölümle ani ve nihai birtakım değişmelerin vukuuna inanmış olanlar ve bunu bekliyenler için bu teşevvüş hali bittabi daha bariz ve daha sıkıntılı olacaktır. Ademe inanmış bir kimse veya hayatında iken ölümün maverasiyle meşgul olmaktan ürkecek kadar ölüm hadiselerini tabiat dışı farzede insan, kafasındaki bu tahminlere aykırı hadiselerle karşılaşınca şüphesiz daha büyük bir şaşkınlığa düşecektir. Fakat hatalarını anlamaktan veya daha doğrusu henüz anlıyamamış olmaktan doğan bu şaşkınlık bir taraftan onların az çok huzursuzluklarını mucibolurken diğer taraftan yeni realitelerine uyabilmelerini temin eder.

Esasen insanların bir çoktarı buna benzer realite değişmelerine hayatlarında, muvakkaten bazen tesadüf ederler. Mesela bir senkop halindeki insan, vizyonlarını bir realite olarak kabul eder. Onun bu realitesi mutat hayatına uygun olmadığı halde, hatta bazen o sıralardaki hayat şartlarına zıd bir istikamette bulunduğu halde kendisine o kadar yakın ve samimi görünür ki mutat hayatındaki bütün hadiseteri o anda ona unutturur. Kendi başımdan geçen bu nevi iki hadiseyi bir misal olarak yazıyorum.

1 – 25 sene evvel Prağ'da idim. O sıralarda hayatım pek hoş geçmiyordu. Maddi ve manevi bir sürü güçlükler peşimden koşuyordu. Hatta hayatımı tehdit edici hadiselerle bile karşılaşıyordum. Ufak bir gripten sonra bir gün baygınlık geçirdim. Bu esnada ruhumda kuvvetli intibalar bırakan bir vizyonla karşılaştım; fakat çok gariptir ki vizyonum esnasında, içinde yaşadığım, hadiseler mutat hayatımdakilerin tamamiyle aksi istikametinde cereyan ediyordu: İstanbulda huzur içinde, mesut bir hayat geçiriyordum. Bu tatlı hayatım o kadar reel idi ki bana uyanık haldeki hastalığımı ve ıstıraplı hayatımı tamamiyle unutturmuştu.

2 – 15 sene kadar evvel zahmetlice bir diş çektirme ameliyesi geçirmiştim. Gerçi kuvvetli bir anestezinin yardımı ile ameliye esnasında ağrı duymamış idiysem de iş olup bittikten ve anestezinin tesiri geçtikten sonra hiçbir şeyle sükunet bulmıyan fasılasız ve şiddetli bir ağrı bütün yüzümü kaplamıştı. Istırabımdan hiçbir şeyi gözüm görmüyordu. Tahammülümün son haddine varmış olduğumu hissediyordum; tam bu anda kendimi kaybetmişim. Herşey birdenbire değişmişti. Fakat benim bu değişme halinden haberim yoktu. Ben sadece bambaşka bir hayatta yaşadığımı duyuyordum. Hayatımda görmediğim ve tasavvur dahi edemediğim güzellikler arzeden, namütenahi ufuklara doğru yayılan ve tabaka tabaka değişen, tarifi gayrikabil bir alem önümde açılmıştı. Burası neresi idi? Asla bilmiyordum ve bilemiyeceğim; zira oradaki şekiller, renkler ve manzaralar dünyada görülmesi mümkün olmıyan şeylerdi. Bu güzelliğin tafsilatından mühim kısmı hafızamdan uzaklaşmıştır. Ancak onun sevinç ve saadetle dolu, intibaı unutulmaz bir şekilde ruhumda yerleşmiştir. Burası esiri bir alemdi. Orada her şekil vardı, fakat aynı zamanda herşey şeffaftı. Bununla beraber bu şeffaflık bir şeklin veya bir rengin diğerine karışmasına asla mani olmuyordu. Etrafım, nihayetsiz nüanslariyle ve muhteşem bir armoni içindeki tatlı renkleriyte, şekilleriyle değişen tarif edilmez bir seyyaliyet arzediyordu. Burası bende adeta tecessüm etmiş bir güzellik

intibaını bırakıyordu ve orada ben kendimi o kadar hafif ve mesut görüyordum ki yüz bin sene orada kalmış olsaydım ne o sırada yüzümü koparacak kadar şiddetle duymakta olduğum ağrıyı, ne de bayılmış veya ölmüş olduğum fikrini aklıma bile getiremezdim. Bu güzelliğin sinesinde saadeti yudum yudum içerek ne kadar yaşadığımı bilmiyorum. Fakat bana oldukça uzun görünen bir zaman sonra birdenbire kendimi tekrar dünyanın kapısında buldum. Ve bu soluk, donuk, kesif kapının önünde mahut, tahammül edilmez ıstıraplarım beni beklemekte idi. Bu baygınlık hali esnasında evdekiler etrafıma üşüşmüşler ve büyük bir korku içinde kalmışlardı. İşte ölmekte olan insanın duygu ve telakkisiyle etrafındakilerin zahire kapılarak sathi görüşleri arasındaki nispet budur.

Tecribi veya kendiliğinden olma bu yoldaki bütün hadiselerin iyice mütalaasından sonra görülür ki zahirde, yani madde aleminde ölüm sahnesinin doğurduğu meşum ve karanlık fikirler asıl o sahnenin içinde yaşıyanların telakkisine uygun değildir. Ve dünyadan ayrılanların telakkisi dünya gözü ile yaşıyanlarınkinden bambaşka manaları haiz bulunmaktadır. Dünyada görülen hadise maddenin kendi alemine dönmesinden ibarettir. Hakikatte cereyan eden hadise ise ruhun da kendi alemine dönmesidir. Dünyada kalanlar maddenin, dünyayı terkeden ise kendi varlığının peşini takibeder. İşte aradaki muazzam görüş farkı ve insan oğlunun ölüm manzarası karşısında kafasında yarattığı yanlış telakki bundan doğar.

Metapsişik tetkik sahasında ruh - beden münasebetlerini gevşetici tecrübeleri yaptığımız sırada, bu hususta çok öğretici neticeler alıyoruz. Bu tecrübelerde maddi bedeninden kısmen kurtulmuş olan hiçbir süjenin aklına ölüm fikrinin gelmediğini de görüyoruz. Süje saatlerce somnambül halinde kalıyor, hipnoz halinde bulunuyor. Ve bu sırada mutat halinin realitelerine hiç de uymıyan birtakım realitelerde yaşıyor ve onları bize anlatıyor. Fakat ölümden veya ölüme yakın bir halden asla bahsetmiyor. Halbuki bu yolda çalışanların bildiği gibi somnambülizma ruhun kesif alemimizle alakasını muvakkaten gevşeterek daha ince ve esiri bir alemde yaşaması halidir. Bu bakımdan somnambülizmanın ölüm haline yakın olduğunu kabul etmek lazımgelir. Hakikaten bu sahada çalışmış olanlar bilirler ki ölümün ilk anlarında ruhta peyda olan telakkiler somnambülizma halindeki süjelerin ruhlarındaki telakkilere aşağı yukarı benzer. Biz klasik hipnoz hallerinden telkin devresi'ni (etat de suggestion), ölenlerin teşevvüş haline; donukluk devresi'ni (catalepsie); öldükten sonraki uyuşukluk haline ve nihayet somnambülizma devresi'ni (somnambulisme) de Ispatyomdaki açık duygululuk (lucidite) haline benzetebiliriz. Ölümle hipnoz hali arasındaki bu benzeyişler ruhla beden arsındaki maddi bağların birincisinde tam, ikincisinde kısmen kopmuş olması yüzünden şüphesiz derece farkları ile birbirinden ayrılır.

Şu halde rüya gören, bayılan, somnambülizma halinde bulunan bir insan, vizyonları esnasında ölüm fikrini nasıl düşünmüyorsa ve içinde yaşadığı fevkalade hayatını nasıl tabii ve reel görüyorsa maddi ölüm hadisesinin vukuu esnasında bize göre << ölmüş veya yok olmuş >> sanılan bir insan da öylece içinde yaşamağa başladığı yeni realitelerinde ölüm fikrinden uzak olarak kalır.

Hulasa can çekişen birinin karşısında bizim << öldü >> damgasını vurduğumuz zamandan daha çok evvel onun şuurunun bulanmağa başladığını, öbür aleme intikalin yarı yarıya vukua gelmiş olduğunu ve bu halin cesetten ayrıldıktan sonra da, biraz daha süratli bir tempo ile, bir müddet daha devam ettiğini, fakat nihayet daha yüksek ve parlak realiteler içinde yeniden doğmağa hazırlandığını ve bütün bu işlerin dünyaya gelirken olduğu gibi sessizce cereyan ettiğini mülahaza etmek lazımdır. Bu vakıayı çürütmeğe çalışacak, tecrübe dışında kalan ve

itibari kıymetlere dayanan her hangi bir hükmün müessir rolü olamaz. Burada asıl ehemmiyeti haiz olan şey, vakalar ve hadiselerdir. Zira hiçbir şey bizi bu vakaların ve hadiselerin hakiki kıymetleri içinde ergeç yaşamak mecburiyetinden alıkoyamaz.

ISPATYOM

1 – Ispatyom kelimesine dair birkaç söz

Şimdiye kadar << Ruh alemi >> adı altında anlaşılan manayı Ispatyom kelimesi ile ifade etmek istiyoruz. Bu tabir evvelkinden daha şümullü olduğu gibi birtakım yanlış düşüncelerden de bizi kurtarabilir.

Ruh alemi sözü doğru değildir. Zira evvelce yazdığımız gibi maddesiz ruhlar ve maddesiz ruhlardan müteşekkil alemler bizim maddi kainatımızda bahis mevzuu olamaz. Nerde olursa olsun bir ruh alemi, ancak ruhun maddeler arasında tezahürat gösterdiği alem olabilir. Bu bakımdan dünyamız da bir ruh alemidir. Zira nebatlık, hayvanlık ve insanlık da ruh varlıklarının dünyamızdaki maddeler arasındaki tezahürlerinden doğmuştur.

Demek dünyamızın dışında kalan ve ölümü müteakip dünya varlıklarına kapılarını açan alem de, daha yüksek ve ince tertipte, bir madde alemidir. Ve ruh dünyaya olduğu gibi oraya da ancak maddi vasıtaları ile intikal eder. Biz dünyamız dışındaki bu alemleri dünyadan ayırabilmek için nispi olarak Ispatyom (Latincede: Spatium) kelimesiyle adlandırmak istedik. Esasen bazı klasik eserlerde de bu kelime bu manada kullanılmıştır.

Ispatyomun türlü türlü isimleri vardır. Ruh alemi, ahret, öbür dünya, ölüler diyarı, darıbaka, v.s. Fakat kullanılan tabir ne olursa olsun, insan zihnini karıştırıcı ve yanlış yollara sevkedici manada olmamalıdır.

Şu halde Ispatyom da maddi bir alemdir. Ve maddi tabiatını bilmemekliğimiz onu, madde dışında bir alem olarak kabul etmemize hak kazandırmaz.

1 – Ispatyoma girerken

A – Ispatyom hayatına ait tetkikata girişebilir miyiz?

Acaba Ispatyoma geçen bir insanın oradaki hayatı nasıl başlar ve nasıl geçer? Sualinin cevabını araştırmak hakkına malik miyiz?..

Her şeyden önce şunu beyan edelim ki bu, geçmiş asırlarda düşünüldüğü gibi; artık ne gülünç ve manasız, ne de mukaddes bir meseledir. Bir veremlinin, bir nefropatın, bir kardiyakın fizyopatolojisini, teşhisini, inzar ve tedavisini araştırdığımız gibi bu meselenin araştırılmasında da aynı hak ve salahiyetlere malik olduğumuzu artık idrak etmeliyiz.

Bu gün, insanın ölümü anındaki ve ölümünden sonraki hayatını tetkik edecek vasıtalara ve usullere az çok malik bulunuyoruz. Gerçi bu hususta henüz çok noksanız ve aldığımız neticelerin hata ihtimali çok fazladır ve Ispatyomun derin mıntakalarına girmek istedikçe imkansızlıklarımızın artması ve bundan mütevellit hata nispetlerimizin çoğalması mukadderdir. Fakat esasen dünyamızın hangi ilmi yolunda hatasız ve kati neticelere varabilmiştir?.. Eğer hataya düşmek korkusu ile ilim yapmaktan vazgeçseydik bu günkü hayatımızın ilk asırlardakinden farkı kalmazdı.

Hatalar bizi yeni hamlelere sevkeder. Ve biz ancak bu suretle ebedi kemal yolunda durmadan ilerleyip yükselebiliriz. Vasıtalarımızın ve bilgimizin noksanlığı, geriliğimizin bir neticesidir, tecrübe ve görgümüzü arttırmak cehdini göstermedikçe inkişaf etmemiz mümkün değildir. Nasıl ki bu dünyada bulunmamız da tecrübesizliğimizi ve görgüsüzlüğümüzü mümkün olduğu kadar azaltmak için cehitler göstermek maksadına matuftur.

İnsan oğlu hiçbir şeyde hiçbir vakit Mutlak Hakikate varamayacaktır. Her şey gibi bütün bildiklerimiz ancak izafi ve nispi bir takım realitelerden ibarettir. İşte bu hakikati bütün açıklığı ile takdir ederken Ispatyoma ait bulgularımızda zülal gibi hakikate vasıl olmıyacağımızı tabiatiyle kabul etmiş bulunmaktayız. Fakat ilmin her sahasında olduğu gibi burada da böyle bir inanış, cesaretimizi asla kıramaz.

Ispatyoma ait bütün bilgileri ve meseleleri burada halletmenin lüzumuna kani olanlardan değiliz. Kainatın sonsuzluğu hakkında şimdiye kadar her fırsattan istifade ederek söz söyledik. Böyle sonsuz ufuklarda yayılıp giden bütün alemlerdeki hayatı şu kısa aklımız ve miskin vasıtalarımızla tetkik etmeği aklımıza bile getiremiyeceğimiz aşikardır. Fakat bu hal hiçbir vakit imkanlarımız nispetinde bu sahadaki bilgimizi arttırmak şevkinden bizi alıkoyamaz. Esasen bütün ilim hayatında hal böyledir. İlim kainat kadar sonsuzdur. Fakat ilim sonsuzdur diye kimsenin aklına onunla meşgul olmaktan çekinmek fikri gelmez.

İtiraf ederiz ki Ispatyoma ait edineceğimiz bilgiler mütevaziane olacaktır, bununla beraber bu bilgiler lüzumludur. Zira insanın müstakbel hayatındaki ve ruhi hayat sahasındaki tatbikatı bakımından onların kıymeti fizikoşimik alemimizdeki emme- basma bir tulumbanın mihanikiyetine ait bilgiden daha az değildir.

Şu halde akademik ilim hayatında nasıl kazandığımızla iktifa ediyor ve bununla yeni hamleler alıyorsak Ispatyom hayatına ait bilgilerde de aynı şeyi yapıyoruz. Bundan anlaşılıyoruz ki bu işi de bir laboratuvar, bir mektep haline getirmek ve bu yoldaki talimatı didaktik bir hale sokmak lazımdır.

B – İç duygularının insan hayatındaki hakimane rolleri

Yukarda söylediğimiz gibi ruhun dünyadan ayrılması ile realitelerinde cezri bir değişme vukua gelmeğe başlar. Ve bundan doğan şaşkınlık insanın o esnadaki başlıca haleti ruhiyesini teşkil eder.

Bu şaşkınlık bir komplekstir. Ve türlü türlü iç duyguları bu kompleksin esas unsurlarını teşkil eder. Öbür aleme geçenler ilk zamanlarında hemen kaide olarak fikirlerinden ziyade duygularının esiri olurlar.

Dünyadaki hayatımızı inceleyince orada da buna benzer halleri görürüz. Birçok kötü itiyatlarımızın kötülüğüne fikren inandığımız halde onlardan kendimizi kurtaramamaklığımız, temayüllerimize karşı koyamamaklığımız ve iyliğine hükmettiğimiz bir maksada ulaşmak teşebbüsünde muvaffak olamamaklığımız hep temayüllerimizin ve insiyaklarımızın hakimane tesirlerinden ileri gelir.

Esasen dünyadaki muvaffakiyet ve ademi muvaffakiyetlerimiz doğrudan doğruya duygu ve temayüllerimizin terbiye ve itiyat yolu ile şu veya bu istikamette inkişaf etmiş olmasına bağlıdır.

Bir insanın herhangi bir işte muvaffak olmasını istemesi ve hatta bu muvaffakiyetin tahakkuk yollarını bilmesi kafi değildir. Eğer onun duygu ve temayülleri muvaffakiyet şartlarına uygun değilse o insanın muvaffakiyetsizliği hemen hemen muhakkaktır.

Dünyadaki fikri hayatımızın ehemmiyeti; bu hayatın faal durumumuz üzerinde doğrudan doğruya müessir olup olmaması bakımından değil, faal hayatımız üzerinde doğrudan doğruya müessir olan duygu ve temayüllerimizin terbiyesine yardım etmesi bakımından düşünülebilir.

İşte bu sebepten dolayıdır ki iyi gördüğümüz ve yapmağa çalıştığımız birçok işlerdeki muvaffakiyetsizliğimizden doğan üzüntülerle çoğumuz karşı karşıya bulunmaktayız.

Fikrimize göre, telkin ve kendi kendine telkin bahsinin doğru mütalaasını yapabilmek için de bu bilgiye lüzum vardır. Okuyucularımız bu fikrin daha geniş ve tecrübeler müstenit izahını ikinci kitabın unutma ve hatırlama bahislerinde bulabileceklerdir.

C – Ispatyomda ilk adım

Ruh hayatının daha yüksek maddi tezahürlerine zemin teşkil eden Ispatyoma girerken, beynin baskısı ve bu baskıdan mütevellit dünya maddelerine bağlı bütün kayıtlar ortadan yavaş yavaş kalkmağa başlar. Buradaki süratin temposu ruhun kemal derecesine bağlıdır. Ruh ne kadar ileride ise bu bağlar o kadar çabuk çözülür ve yeni sahnelerin perdesi o kadar sürat ve emniyetle açılır. Bu suretle dünyada iken vicdan duygularına gem vuran maddi bağlar ve bu bağlarla mukayyet hesaplı işler ortadan kalktıkça insan kendi iç duygularına samimiyetle kavuşur. Bu o kadar sıkı bir kavuşmadır ki ona kendi varlığı dışındaki alemi unutturur. Bu esnada ruhun bütün iç duyguları objektif birer varlık halinde tecessüm etmiş olarak onun etrafını sarar ve az çok kesif bir avra içinde ruhu hapseder. Bunun neticesinde ruh, aşağı yukarı ruyada olduğu gibi iradesi haricinde tecelli eden hadiseler içinde ve çok defa yarı şuurlu bir halde yaşamağa başlar. Demek ki Ispatyomun ilk merhalesindeki hayat, insanın bilmeden içinde yaşadığı iyi kötü birçok duygu ve temayüllerinden müteşekkil bir komplekstir. Bu kompleksin kıymetini daha iyi anlıyabilmek için tahayyül bahsini gözden geçirmek muvafık olur.

Ispatyoma geçmiş bir insanın tahayyül melekesi dünyadaki halinden birçok misli artmıştır. Zira ağır maddi baskılardan oldukça kurtulmuş olan ruhun iradesi burada daha büyük faaliyetlere kavuşur. Fakat şunu da unutmamak lazımdır ki buradaki iradenin ve tahayyülün faaliyetine ait işlerden ilk merhaledeki ruhun hemen hemen haberi yok gibidir. Biz Üstattan aldığımız bir tabirle bu hale << kendiliğinden tahayyül >> (Imagination spontane) diyoruz. Okuyucularıma bu fikir belki biraz karışık veya mutat dışı görünür. Halbuki bu, insanlar için o kadar mutat bir haldir ki insan şimdiye kadar bu hususta zihnini işletmediğine hayret eder. Takriben kalbimizin saniyede bir defa atması, ve otomatik olarak nefes alıp vermemiz, evvelki bahislerde yazdığımız, bedenimizde fasılasız cereyan eden binlerce hayati hadise hiç şüphesiz bizim kendi tahayyüli faaliyetimizin bir neticesidir. Fakat bundan hiç birimizin o kadar haberi yoktur ki bu faaliyetin bize ait olduğunu bile tereddütsüzce inkar etmekten çekinmeyiz. Ve her an kendi irademizin, kendi kontrolumuzun tesiri altında olup biten bu işleri sanki kendiliğinden oluyormuş veya başka bir irade tarafından yapılıyormuş gibi düşünmek gafletine de düşeriz. İşte Ispatyomun ilk merhalesindeki imajlar da, daha geniş ve ruha hitabedici bir şekilde böyle cereyan eder.

Ispatyomda serbestleşen duygu ve temayüller, tahayyül vetiresiyle canlanır ve ruh varlığı için hakiki bir hayat sahnesi halinde tecelli eder. (25) Anlaşılıyor ki sahnelerin laytmotifini ruhta ön saflarda bulunan duygular ve temayüller teşkil etmektedir. Ruh bilmeden kendi kurduğu bu sahnelerde kendinden müstakil fakat aynı zamanda kendinden asla ayrılmıyan bir alemde yaşar gibi yaşar.

Bu halin dünyada da küçük çapta nümuneleri vardır. Bu nümunelerden bazılarını biz, vizüel, oditif, olfaktif hallüsinasyonlarla müterafık cinnet hallerinde görürüz. Bu zavallılar ekseriya kendilerinin ve bazen de başkalarının kurduğu, hemen hemen kendi duygu ve temayüllerine uygun monoton birtakım sıkıcı imajları, hariçte mevcut birer varlık halinde duyarlar. Ve onları bu realitelerinden, bu inanışlarından ayırmak çok vakit mümkün olmaz. Cemiyetin mutat nizamına uygun gelmiyen bu telakkilerinden ayrılamamaları yüzünden bu talihsizler, senelerce tımarhanelerde yaşamak zorunda kalırlar. İşte imajlarının tesirine kapılan tecrübesi ve görgüsü az geri bir Ispatyom adamının ilk anlardaki hali, aşağı yukarı bu mecnunun haline benzer.

Fakat dünyada iken beyin baskısının ve bu yoldan gelen dış maddi amillerin tesiriyle bu intibalar ruhta gizlenmiş ve uyuşmuş bir halde saklanır. Bütün maddi vazife görümü ile beraber beynin müdahalesi ortadan kalkınca yukarda bahsettiğimiz duygu kompleksini kuran unsurlar (burada korku, hiddet, acıma, hicap ve bilhassa hakimane rolü oynıyan pişmanlık) bütün canlılığı ile uyanır ve vicdanın direktifi altında tahayyüli vetirelerle canlanarak objektif imajlar halinde sahneyi doldurur. Ruh bu sahnenin içine o kadar gömülür ve kendini oradan o kadar kurtaramaz ki artık onun için bu imajların dışında bir alem mevzubahis bile olamaz, bu sahneler onun için bir alem ve bir ebediyet olur. Mesela, maktulün yarasından korkunç bir şekilde kanlar boşandığı halde mütemadiyen kendisine hücum eder gibi görünmesi, agonizan, hırıltılı ve acıklı bir sesin ve arasıra tazallümkar iniltilerin kulağına çarpması, meçhul yerlerden gelen gürleyici tevbihkar ve tehditkar seslerin işitilmesi, birtakım karanlık ve fantomatik meçhul gölgelerin fena maksatlarla ortalıkta peyda olması v. s. gibi sayısız çeşitte, fakat daima aynı mevzu etrafında monoton imajların ardsız arasız devamı bu zavallı katilin ruhu için en büyük bir işkence halini alan devamlı kabuslardır. O bütün bu imajlardan ne kaçabilir, ne de gizlenebilir. Ve bu imajlar onu, ruhu kadar, yakın bir alaka ile her zaman,

her yerde kendisini takibeder durur.]1[Ruhun Ispatyomda çekeceği ıstırapların çoğu bu yoldan vukua gelir. Mesela bir katili ele alalım: Bu adam, katil sahnesinin bütün intibalarını ruhunda taşımaktadır. Geçmiş hadiselerden hiç birisinin unutulmıyacağına dair ileride yazacağımız misaller ve mütalaalar bu iddiayı takviye edecektir.

Bu halin devam müddeti ona malum olmaz. Hakikatte bu sahneler mücrimin ruhundan bu imajlara sebebolan duygu ve temayül unsurlarının silinip kaybolacağı ana kadar devam eder. Fakat bu an ruh için bir ebediyet kadar uzun olabilir. Zira Ispatyomdaki zaman mefhumu bizdekinden çok ayrıdır. (35, 36, 45). Denilebilir ki yüksek hallerdeki maddelerin elastikiyeti nispetinde ruhta mevcut olan zaman telakkisi, ihtiyaca göre uzayıp kısalabilir. Demek her ruhun bilerek veya bilmiyerek kurduğu alemin icaplarına uygun bir zaman telakkisi vardır. Öyle ki bizim ölçümüzle mesela, bir saniyelik bir zaman içine ruh bizim birçok senelerimizin hadiselerini sığdırabilir ve o kadar sene yaşadığına zahibolur. Şu halde ruhun dünyadan ayrılması anından itibaren bizim hesaplarımıza göre mesela, birkaç günlük çekeceği ıstırap ona asırlarca süren bir işkence halinde görünür. Aşağıda vereceğimiz misallerden de anlaşılacağı gibi, böyle ıstırap çeken ruhlardan hangisine sorulursa sorulsun dünyadan henüz birkaç ay, birkaç hafta veya birkaç gün ayrılmış olmalarına rağmen, hiçbirisi zamanı tayin edemiyor ve bu halin uzun zamanlardanberi devam ettiğini ve ebediyen böyle kalacağını söylemek hususunda hepsi beraber görünüyor. Eğer evvelce yazdığımız madde bahsi üzerinde biraz durulur ve maddi hallerin imkanları ve birbiriyle münasebetleri tetkik edilirse ruhların bu duygularında fantazi yapmadıkları ve bir realiteyi ifade ettikleri kolaylıkla kabul edilir. Biz bu halin küçük bir nümunesini ruyada görürüz. Keza tecribi somnambülizma hali de bunun zengin misallerini bize verir. Ruyada kendimize göre bir realite içinde yaşarken geçen zamanı takdir edemeyiz.

Demek Ispatyomun bu sahnelerinde rol alan tipler şuurlu birer şahsiyet değildirler. Bunlar ruh tarafından canlandırılmış birtakım mizansenlerdir. Karanlık ve görgüsüz bir durumda olan geri bir ruh, bu mizansenlerin nasıl husule geldiğinden bihaberdir. Bu sebepten dolayı o, bunları kendisini tazibetmek için gelmiş şuurlu, müstakil ve müşahhas varlıklar zanneder. Ve onun bu inanışı sahnenin dehşetini büsbütün arttırır.

Bu sahnelere yol açan duygular pek muhteliftir. Ruhun bilgisi, görgüsü, son dünya hayatındaki eprövlere karşı göstermiş olduğu reaksiyonları ve nihayet geriliğini intaceden bütün halleri bu duyguların sayısız şekillerini doğuracak ve bundan da çeşitli manzarada sahneler meydana gelecektir.

Yukardanberi söylediğim şeyler basit bir faraziyeden ibaret değildir. Bu fikirler muhtelif zamanlarda muhtelif tecribi ispiritüalist mekteplere mensup otoritelerin toplamış oldukları tecribi müşahedelere ve bizzat kendi tecrübelerimizden almış olduğumuş ilhamlara dayanmaktadır ki bütün bu muhtelif kaynaklardan gelen bilgilerin ana hatlarında inkarı mümkün olmıyan bir ayniyet vardır. İşte okuyucularımıza daha vazıh ve müspet bir fikir verebilmek için muhtelif menbalardan aldığımız misallerden birkaçını yazmak istiyoruz.

Ispatyomdaki varlıkların ilk hayatlarına ait intibaları

Bazı ruhlarda, bir öfori bu sahnelerin laytmotifini teşkil eder. Yani ruh, içinde yaşadığı manasız ve hatta sıkıntılı hayatının tatsızlığı ile münasebeti olmıyan bir neşe hali gösterir. Aşağıdaki misal böyle ruhlardan birinin ifadesidir.

Ufff ! Peki, mademki benim yardımımı istiyorsunuz!.. (bu ruh evvelki bir celsede kendisini komik şair olarak takdim etmiştir.)<<

<< Fakat… ben bu makinede (medyomun bedeninde demek istiyor) kendimi pek şen duymuyorum. (Kadınlara hitaben :) Bonjur, güzeller! elinizi bana uzatmak ister misiniz?

<< Ah! Bu sizin nazariyeleriniz ve çalışmanız yok mu? Siz yürüyorsunuz, fakat aile ve zevciyet saadeti diye tuttuğunuz yolda ilerliyemezsiniz, Bakalım siz bütün bunlara inanıyor musunuz?..

<< (Celsede bulunan bir asistan kadına hitaben:) Ben senin için geldim. Eski zamandaki gibi benim zevcem olmak ister misiniz? Ah! Ne kadar zaman geçti! Fakat artık kıskanç olmamalısınız! Kocan var mı?.. Bilmiyorum. Fakat bunun ne zararı var?.. Ah!. Kocanı o kadar seviyorsun ki… Onun için beni reddediyorsun. Bu hal bana dokunuyor. Ben reddedilmeğe alışmamışımdır……. Öbür alende benim zevcem olman için sana bazı şeyler vermek istiyorum. Ben sana zevcelerimden birisinin elbisesini getireceğim. Kadınlar hediyelerle elde edilir.

<< Ispatyomda bizim saraylarımız seyyaleden sütunlar üzerine kurulmuştur. Bunlar tıpkı sizin saraylarınızın mermer sütunları gibidir, Ben sevimli bir sarayda oturuyorum….. Yalnız değilim. Fevkalade güzel kadınlarla beraberim! Burada her zaman her türlü eğlencelere malikiz. Bu hayatın zevki gayrıkabili tasvirdir…. Benim haremimden bahsetmemi mi istiyorsunuz? Orada iki harem ağası tarafından muhafaza edilen güzel kadınlarım vardır…… Onlar yalnız benimdir. Dünyada rasgelmiş olduğum bütün kadınlara burada mülaki oldum…….. Hizmetçilerim de var….. >>

Bize göre bu ruh, henüz teşevvüş içindedir. Fakat bu teşevvüş inbisati bir zeminde cereyan ediyor. Bu bakımdan aşağıda misallerini vereceğimiz ıstıraplı hallerden ayrılır. Buradaki saraylar, güzel kadınlar, hizmetçiler v.s. objektif olmakla beraber imajiner mizansenlerden başka birşey değildir. Bu ruhun haliyle, tımarhanede cennette yaşadığını zanneden bir delinin hali arasında fark yoktur. Tecrübelerin öğrettiğine göre dünyadaki hayatını serseriyane ve zevkperestlikle geçirmekten başka bir iş yapmamış olan insanların bir çoğu Ispatyomda oldukça uzun bir zaman böyle aldatıcı müşevveş bir hayat içinde yaşamağa mecbur kalmaktadırlar. Binaenaleyh tecrübesi ve görgüsü henüz çok noksan olan bir ruhun bu geçici ve aldatıcı neşe halini ileride daha yüksek realiteler takibedecek ve o halini ileride daha yüksek realiteler takibedecek ve o zaman onda bu neşeden eser kalmayacaktır. Zira bu hal sefaletin ve ıstırapların en büyüğü içinde yaşamakta olan bir insanın birkaç saniyelik neşeli ruyasına benzer ve uyanmak, hakikatle karşılaşmak pek hazin olur.

Aşağıdaki misal mücrim bir adamın sözleridir. Bu ruh, dünyadaki cürümlerini her hangi bir surette gizliyebilmiş ve beşeri adaletten kendini kurtarmıştır.

<< …. Ziya beni kamaştırıyor ve nazik varlığıma keskin bir ok gibi saplanıyor….. Bu menfur ziya ile mücadele edeceğim. >> (35)

Dünyadaki kabahatlerini gizlemek için sağken yapmış olduğu ruhi mücadele bu ruhun vicdanında, kendisinden kaçılmaz, ok gibi saplanıcı bir ziya tufanı halinde tefsir edilmiş ve objektif bir kıymet kazanmıştır. Yoksa, hakikatte bu ruh, evvelden mevcut olan ziyalı bir muhite girmiş değildir. Netekim ruhun bu ilk duygusu ortadan kalkınca o, yaptığı kabahatlere tekabül eden imajiner diğer sahneleri de görmeğe başlıyacak ve hayatında Ispatyomun bu ilk merhalesine ait yeni bir değişikliğe uğrıyacaktır.

Gelecek misal, evvelki hayatının bir hatası neticesi olarak son hayatında mezara diri diri gömülen bir ruhun, öldükten sonra dahi bu korkunç akibetinin imajlar halinde devam eden duygularını göstermektedir:

<< Servi ağaçlarında inliyen ruzgarın sesini işitecek miyim? Canlı olarak beni bir tabuta koyacaklar mı? Mezarın buz gibi soğukluğunu duyacak mıyım? Ölüler diyarında tek başına canlı kalarak!.. (Bu ifadeler ruhun henüz mezara girmeden evvel, herkesin kendisine, ölmeden, öldü dediği zamana ait intibalarıdır.)

<< Bütün feryatlarıma, bütün umutsuzca istimdatlarıma rağmen bu korkunç vaziyette kalıyorum. Herşeyi duyuyorum, vücsdüm lime lime oluyor, parçalanıyor. Ben şimdi bir iskeletten başka bir şey olmadığımı duyuyorum. Efsus! Beni neden acele gömdüler?..

<< Istıraplarım geçmişti. Tatlı bir istirahat devresine girmiştim. Tamirkar bir uyku başlamıştı. Ve hemen gene sıhhat haline dönmek üzere idim. Tam o sırada birdenbire haykırışlar ve ağlaşmalar duydum. Bir masanın üzerine beyaz bir örtü ile iki yanan mum arasında İsanın heykelini, mukaddes suyu ve bir şimşir ağacı dalını getirip koydular. Dostlar defin merasimini hazırlıyorlardı… Yarabbi, ben dalmış olduğum uyuşuk halden bir türlü kendimi kurtaramıyordum…

<< Ertesi günü bir tabut getirdiler. Çocuklarım son defa üzerime atıldılar: Ve artık bir kadavra zannettikleri canlı bedenimi kucakladılar….. Ve tabuta yatırıldım!!! Tabutu kapatmak için üzerine mıhlanan her çivi sanki bana saplanıyor gibi oluyordu….. Çocuklarımı terketmek, canlı olarak gömülmek! ve (ben sağım) diye bağırmamak!… Bundan sonra alay yola koyuldu. Kilisede papazların dualarını işitiyordum. Bu sırada hakikaten ölmeği ne kadar özlüyordum!.. Alay mezarlığa girdi. Henüz herşey kaybolmamıştı. Daha ümidim vardı….. Belki dilim çözülür diye umutlanıyordum. Belki bu sayede bir ses çıkartabilirdim, fakat heyhat !.. Hiç !.. Hiç !.. Donuk ve meşum sesler çıkararak üzerime birer birer kürekle toprak atılmağa başladı. Bende istimdat için hiçbir kuvvet yoktu !..

<< Bitkin bir halde uyudum. Ne kadar uyudum? Bilmiyorum. (Ruhun buradan aşağıki intibaları, Ispatyomdaki hayatının ilk safahasına aittir.) Uykumda korkunç bir kabus başladı. Bedenimin yavaş yavaş kaybolduğunu gördüm. Kemiklerim ruhumu donduruyordu. Şimdi benim etim ve kanım nerdedir?.. Benim bedenim ne oldu? Bu bedenim tabuta konmuştu. Müthiş !.. Müthiş !.. >> (36)

Bu ruhun Ispatyom vasıtaları maddeten, bedenle olan alakasını çoktan kesmiştir. Onun kendisini hala mezarda görmesi, kemiklerinin soğukluğunu duyması ve facialı sahnelerin içinde yaşaması imajiner fakat objektif hallerdir ve ruhun müşevveş durumiyle alakalıdır.

Şimdi vereceğimiz misal hayatında birçok fenalıklar yapmış ve ruhunu kötü işler ve düşüncelerle beslemiş bir insanın ilk Ispatyom adımında şuursuzca yarattığı sahneleri tavsif eder:

<< >>….. Yirmi dört yaşında terketmekte olduğum hayat, benim için o kadar kuvvetli idi ki onun ziyaına inanmıyordum. Bedenimi arıyordum. Ve bir sürü gölgelerin ortasında kendimi kaybolmuş görmekten hem ürküyor, hem de hayret duyuyordum. Nihayet kendi hakkımdaki bilgi ve bütün enkarnasyonlarımda irtikabetmiş olduğum kabahatlerin meydana çıkması birdenbire vaki oldu. Ve amansız bir ziya kendini çıplak hisseden ruhumun en derin kıvrımlarındaki sırları aydınlattı. Ben, benim için yeni malum olan şeylerle meşgul olarak bu ziyanın ifşa ettiği şeylerle karşılaşmaktan kurtulmağı denedim. Esirdeki parlak ruhlar benim tadamadığım bir saadet içinde bulundukları fikrini bana veriyorlardı. Tesellisiz ve karanlık varlıklardan bazıları hazin bir ümitsizliğe dalmış, diğerleri istihzalı veya hiddetli bir halde benim etrafımda ve bağlı olarak kaldığım arz üzerinde kayar gibi dolaşıyorlardı….. Bir fani, etinin ürperişleriyle maddi işkenceleri duyabilir. Fakat ümitle yumuşıyan eğlencelerle tadil olunan ve nisyan ile ölen sizin cılız ıstıraplarınız, durup dinlenmeksizin ümitsizce ıstırap çeken bir ruhun sıkıntılarını size anlatamaz. Uzunluğunu tayin etmekten aciz bulunduğum bir zaman geçti. İhtişamını sezdiğim güzidelere gıpte ederek, ve beni alaylariyle takibeden fena ruhlardan nefret ederek derin bir ezginlikten manasız bir isyana geçtim.

Bu ifadede geçen parlak ruhları, müstehzi varlıkları hakiki bir müşahhas varlıklar halinde kabul etmek hatadır. Bunlar ekseriyetle, hadisenin içinde yaşıyan ruhun vicdanından kopan imajlar ve kısmen de onu yükseltmek için tahayyüli faaliyetle ona imajlar gönderen diğer hami ruhların eserleridir.

Biraz yukarda verdiğim diri gömülen adam hikayesinde olduğu gibi, ölüm esnasında husule gelen imajlar bazen ruhta uzun müddet devam edebilir. Bu hal bilhassa ani ölümlerde veya imajları doğuran intibaların pek şiddetli olduğu vakalarda vukua gelir, Aşağıdaki misal bunlardan birisine aittir. Bu misalde ifade veren ruh, geçmiş bir hayatında birçok insanları çuvala koyup denize attırmak suretiyle öldürmüştür.

<< ….. Korkunç bir çukurdayım. Yarabbi, beni buradan kim çıkaracak?

<< Denizin yutmuş olduğu bu talihsize kim halaskar elini uzatacak?

<< Gece o kadar siyah ki; korkuyorum… Her tarafta dalgaların uğultusu var. Bu ali zamanda bana yardım edecek, beni teselli edecek bir tek dost sesi yok mu?..

<< Derin bir gece içindeyim. Bütün dehşetiyle gelen ölümdür!.. Ben sevdiğim şeyden asla ayrılmış değilim. Bedenimi görüyorum. Ve benim şu anda uğradığım şey, ölüm esnasındaki korkunç hatıradan başka birşey değildir…. Oh!.. Deniz…. Soğuk…. Yutuluyorum!.. İmdat!.. Boğuluyorum. Dalgalar beni yutuyorlar……>>

Görülüyor ki bazen en müthiş caniler bile içinde yaşamakta oldukları halin bir hatıradan ibaret olduğunu duyabiliyorlar. Fakat bu bilgi o hatıraların objektif kıymetlerini azaltmıyor ve ruhun onlardan duyduğu ıstırabı hafifletmiyor. Ruhlar bu aldatıcı sahnelerin içinde bile bile hakikatte olduğu gibi yaşıyorlar. Yukarki adamın ilk tebliğinden iki ay sonra diğer bir tebliği alınmıştır. Burada çekilen ıstırabın daha canlı ve şuurlu ifadesini okuyoruz:

<< Daima ıstırak çekiyorum. Ve Allahın izniyle felaketimin bir nihayeti olduğunu sezebiliyorum….. Fakat heyhat!.. Uçurum açılıyor, tethiş, ıstırap Allahın rahmetinin bütün hatıralarını siliyor… Gece, daima gece!.. Su, bedenimi yutan dalgaların gürültüsü, zavallı ruhumu kaplıyan haşyetin ancak zayıf bir imajıdır…>>

Burada da evvelkilerde olduğu gibi herşey bir imajdır. Ve bunlar bazen ruhtan, bazen de dışardan gelmiştir. Ispatyomda deniz, boğulma, gece v.s. gibi şeyler yoktur. Bunlar ancak ruhların ihtiyacına göre muvakkaten ve hususi mahiyette teşekkül etmiş şeylerdir. Ve gene ruhun ihtiyacına göre az çok uzun bir müddet devam edecek zarurettedir.

Hasislik, kıskançlık, intikam v.s. gibi dünyada iken ruhta nemalandırılan bazı ihtirasların da ilk Ispatyom hayatında yukardakiler gibi objektif birer kıymet alarak ruhu tazibedeceğine dair elimizde birçok misaller vardır. Aşağıdaki misal bir hasis adamın Ispatyom hayatına aittir.

<< Benden daha ne istiyorsunuz?

<< Çalmış olduğunuz paralarımı bana iade etmekle daha iyi bir harekette bulunmuş olursunuz. Her şeyimi aldınız, beni mahvettiniz, sokakta kaldım… Başımı nereye koyacağımı bilmiyorum. Oh! Lütfen bana paralarımı iade ediniz. >> (49)

Aşağıdaki misal de bu nevidendir :

<< Bütün benden aldıkları paraları istiyorum. Sefiller onu paylaşmak için benden aldılar! Onlar çiftliklerimi, evlerimi her şeyimi paylaşmak için sattılar. Sanki bana ait değilmiş gibi bütün mallarımı gasbettiler. Lütfen adaleti yerine getiriniz. Çünkü onlar beni dinlemiyorlar. Ve ben böyle bir alçaklığa şahit olmak istemiyorum. Benim mürabahacı olduğumu söylüyorlar, bunu sebep göstererek paralarımı tutuyorlar! Mademki bu para fena yollarda kazanılmıştır, niçin tutuyorlar ve bana iade etmiyorlar?..

<< ….. Hayır. Ben fakir olarak yaşamak istemiyorum. Beni yaşatacak param olmalıdır….. >>

Bütün bu gasıplar, bütün bu para ihtiyaçları tahayyüli şeylerdir. Zira Ispatyomdaki ihtiyaçlar para ile temin edilmez. Ve orada para ile oynıyan, para taksim eden varlıklar yoktur. Bütün bunlar ruhun farkında olmadan kendi ihtiraslariyle kurduğu objektif hayallerdir.

Bu misallerin yanında diğer büyük canilere ait öyle korkunç misaller de vardır ki bunlarda görünen aldatıcı imajlar, bu aldatıcılığına rağmen ruhlar için hakiki bir işkence mahiyetini alır. Burada ruhlar bu müthiş sahnelerin içinde sahiden yaşarlar ve bu sahnelerin boğuk, donuk, sisli fakat ateş gibi yakıcı veya buz gibi dondurucu ıstırapları çok canlı ve ruhta devamlı tesirler yapıcı bir şiddettedir. Bu hallere en ziyade intihar edenlerle adam öldürenler arasında rasgelinir. Bunlara ait bir iki misal veriyorum: Birinci misal boğazını ustura ile keserek intihar eden bir bedbahta aittir.

<< Yaşayıp yaşamadığımı bana söyleyiniz… Tabutta boğuluyorum. Öldüm mü?

<< Hayır… Bedenimin içindeyim. Ne kadar ıstırap çekiyorum, bilmiyorsunuz!.. Boğuluyorum… Bu işi bitirecek merhametli bir el yok mu!.. Ben ıstıraptan kaçtım fakat işkenceye yakalandım…

<< Hayatta yalnız kalmıştım ve ölüme susamıştım. İstirahat arıyordum. Ümitsizdim. Düşünmedim. Fakat hayatım hala sönmedi. Ruhum bedenime bağlı. Kurtların bedenimi kemirdiğini duyuyorum. >> (36)

Bu misal bize ruhtaki teşevvüş halinin en yüksek derecesini gösteriyor. Ruh bir taraftan henüz ölmediğini ve tabutun içinde mütemadiyen boğulmakta olduğunu duyuyor ve başkası tarafından bir an evvel öldürülmesini istiyor, diğer taraftan da kurtlar tarafından bedeninin kemirildiğini duyuyor. Bu tezat oldukça şiddetli bir işkencedir. Bu işin aslı aranırsa artık onun ne bedeni vardır, ne de boğulması veya boynunun kesilmesi kalmıştır. Bütün bu hadiseler olup bitmiştir. Fakat duygular canlı ve hakiki imajlar halinde objektif olarak devam etmektedir.

Şimdiki misal, birbirini seven fakat evlenemedikleri için beraberce intihar eden iki insanın Ispatyomdaki korkunç imajlarını bize gösteriyor.

Kadının ruhundan alınan tebliğ:

<< Hiçbir şey görmüyorum. Hatta içinde bulunduğum muhitte varlıklarını duyduğum ruhları bile görmüyorum. Ne karanlık bir gecedeyim!.. Ve yüzüme gerilmiş olan örtü ne kadar kalın ve kesif!.. (Ispatyomdaki ilk adım:) Üşüyordum. Aynı zamanda yanıyordum. Veritlerimden buzlar geçiyordu. Alnımda ateş vardı! Acaip bir şeydi. Bir taraftan buz, diğer taraftan ateş beni mahvediyordu. Öldükten sonra tekrar ölecek dereceye geliyordum. Bütün ıstırabım dimağımda ve kalbimdedir. Oh, ben daima, daima böyle kalacağım. Arasıra cehennemi handeler işitiyorum. Korkunç sesler ulur gibi şunları söylüyor: (Daima böyle kalacaksın!) (Bu sırada tecrübe celsesinde hazır bulunanlar ruhu teselli etmek için bazı şeyler söylüyorlar.) Neler diyorsunuz?..

<< Şimdi sizi de işitmez oldum… Ah, bana ondan bahsetmeyiniz. Onu unutmak istiyorum. Ben gördüğüm bir şeklin hayalinin silinmesini istiyorum… Bu şekil uzun zaman için mahvına sebebolduğum ıstırap çeken bir adamdır. >> (35)

Burada da duyulan sıcaklık ve soğukluk duyguları, işitilen sesler ve görülen şekiller kadının iç duygulariyle ve intiharına sebebolan ruhunun cılız taraflariyle alakalı, uydurma imajlardan ibarettir. Ve o, bu imajlarla karşılaşmaktan mütevellit dayanılması güç ıstıraplarını uzun müddet çekeceğine inanmıştır.

Aşağıdaki misal gene bir aşk yüzünden aşıkı eliyle içtiği zehiri müteakip ölen bir kadının Ispatyomdaki ıstırap verici imajlarini gösteriyor.

<< Ne hüzünlü bir an! Ne hüzünlü günler! Ruhum ne kadar örtülü!... Neden bu kadar aşağı yuvarlandım?..

Neden gözlerimin önünde evvela ışıklar parlıyor sonra birdenbire her taraf gene karanlıklara bürünüyor?..<<

<< Oh!.. Tehditkar haykırışlar ve hala dumanları tüterek akan kan!.. Ey korkunç hayaller, neden, neden benim kanımı onun kanına karıştırmak için mütemadiyen alıyorsunuz?..

<< Heyhat!.. Gözümün önünde bu kanın kimbilir daha ne kadar zaman akmakta devam ettiğini göreceğim! Gelip geçici bir iki ümit arasında çekilen dehşetli ıstıraplar… Ah!.. İşte benim hayatım.

<< …… Ben tam sizin anladığınız manada bir ifriti seviyorum. Fakat sizin onu gördüğünüz gibi ben göremiyorum. Ondan uzak olarak ıstırap çekiyorum. Sizin, sizi bekliyen dostlarınız var fakat, o!.. Ben onu bekliyorum. Fakat heyhat!.. Dünyadan ayrılmış olduğu halde o beni göremiyor. Onun bedeninin seyyaleleri benim alemime girmesine mani oluyor. Ben onsuz ve daima onsuz olarak yaşayacağım. Ve ansuz olarak geldiğim yerlere döneceğim. Daima onsuz!.. >>
<< Sevdiği insan için ölen ve oldükten sonra ya sevgilisine kavuşacağını veya ebedi bir uyku ile herşeyin bir daha canlanmamak üzere unutulup gideceğini tasarlıyan bir insanın, ebedi bir hayatta uyandıktan sonra sevdiği insanı bir daha bulamıyacağına inanması ve onu aynı şiddette sevmekte devam etmesi tahammül edilecek ıstıraplardan değildir. Bu misalden diğer bir hakikati daha öğreniyoruz: İnsanın sübjektif hayatının Ispatyomdaki objektif tezahürleri bazı hallerde kendisini hakiki muhitinden ayırabilmektedir; mesela, burada erkeğin ruhu kadınınkinin yanında olduğu halde kadının imajlarından müteşekkil avra onunla her türlü temasa mani olmaktadır. Diğer taraftan kadının bahsettiği akan kanlar, acı haykırışlar, karanlık veya şiddetli aydınlık hayaller v.s. onun ön saftaki realitesini teşkil eden aldatıcı imajlardır.

Katillerin ilk Ispatyom hayatı şimdiye kadar bahsettiklerimizden daha az korkunç değildir. Şimdi vereceğimiz misal genç bir katil paprzın halini göstermektedir:

<< Ne istiyorsunuz?..

<< Ben nerde olduğumu bilmiyorum… Ben deliyim… Korkuyorum. Dua etmeğe cesaretim yok!.. Bana bir ses geliyor. Bu << o >> nun sesine benziyor, bana: << Seni istemiyorum >> diyor. Fakat bu benim tahayyülümün mahsulüdür!.. Ben deliyim. Ben deliyim diyorum size… Çünkü bedenimi bir tarafta, başımı da diğer tarafta görüyorum. (Bu katil giyotin ile idam edilmiştir.) Bununla beraber ben hala yaşıyarum. Ve kendimi arz ile sizin gökyüzü dediğiniz şeyin arasında muallakta görüyorum. Hatta boynuma düşmüş olan bıçağın soğukluğunu da duyuyorum. Ölüm korkusu içindeyim… Etrafımda bana merhametle bakan bir sürü ruhlar görüyorum. Onlar benimle konuşuyorlar. Fakat söyledikleri şeylerin hiçbirini anlamıyorum… (Ölümünden üç gün sonra:) Artık şimdi anlıyorum ki ben dünyada değilim. Yaptığım işlerden müteessirim ve bunun ıstırabını çekiyorum… >> (35)

Gelecek misal gene bir katilin ilk Ispatyom hayatındaki müşevveş hallerini ifade etmektedir:

<< Ah ! Merhamet… Benim ne kadar ıstırap çektiğimi bilmiyorsunuz!.. Hayır siz onu bilmiyorsunuz, siz onu anlıyamıyorsunuz. Bu korkunçtur!… Benim şimdi çekmekte olduğum ıstırapların yanında giyotin nedir?..

<< O, bir ana mahsus azaptır. Fakat beni yakan ateş, devamlı bir ölümdür. Bu, ne dinlenen, ne de fasıla veren ebedi bir işkencedir.

<< Öldürdüğüm insanlar oradalar, etrafımda… Bana yaralarını gösteriyorlar. Onların bakışları beni her yerde takibediyor. Onlar oradalar, önümde duruyorlar. Hepsini görüyorum. Evet hepsini… Hepsi orada…Onlardan kaçamıyorum!.. Ya bu kan birikintisi!.. Ya bu kana bulanmış altın!.. Hepsi burada… Hep benim gözümün önünde… Siz kan kokusunu duyuyor musunuz?.

<< Kan!.. Her yerde kan!.. İşte onlar!.. Zavallı kurbanlarım, bana yalvarıyorlar… Ve ben merhametsizce vuruyorum… Vuruyorum, daima vuruyorum. Kan aklımı başımdan alıyor…

<< …… Ölümümden sonra herşeyin nihayet bulacağını zannederdim… Fakat kendimi ebediyen ölmüş zannettiğim sırada müthiş bir uyanma vaki oldu. Oh!.. Ne müthiş!.. Etrafımın kadavralarla ve tehditkar şekillerle çevrilmiş olduğunu gördüm. Kan üzerinde yürüyorum. Bana öldüm gibi geliyor. Fakat yaşamakta olduğumu görüyorum. Ne müthiş şey!.. Korkunç ve iğrenç!.. Arzın en korkunç şeylerinden daha korkunç!..

<< Eğer bütün insanlar hayatın ötesinde olup biten şeyleri bilselerdi dünyada katil kalmazdı… Ben onları altınları için merhametsizce öldürdüm… Ve onların yalvararak uzattığı elleri reddettim…

<< Ben zalimdim. Onları alçakça öldürdüm… Merhamet, Allahım. Ah! Merhamet!.. Merhamet!.. Sana yalvarırım. Bana karşı yumuşak ol. Beni bu dehşetli, işkence verici, korkunç imajlardan kurtar!.. Beni bu kandan ve …. ve gözleri beni delerek bir hançer gibi kalbime saplanan bu maktullerin imajlarından kurtar. >> (35)

Bize göre uydurma birer imajdan olan bu hayaller, onların realitesine inanmağa müsait bir ruh haleti içinde bulunanlar için ne kadar sıkıcı ve ıstırap verici şeylerdir!.. Ve belki bunlar bizim dünyada görebileceğimiz hakiki imajlardan daha müessirdirler; zira onlarla karşı karşıya kalan bir ruh hiçbir şekilde distraksiyon imkanına malik değildir. O, fasılasız bir surette dikkatini bu imajlar üzerinde teksif etmeğe mecburdur. Daha doğrusu bu imajlar onun kendi ruhunda, kendi varlığında yaşamaktadır. Bir kelime ile onun sübjektif hayatı bütün teferruatına kadar objektif kıymet almış bulunmaktadır.

Şimdi sıra bir evlat katili bir ananın Ispatyomdaki ilk hayatına ait intibalarına geliyor:

<< Korkuyorum!.. Istırap içindeyim!.. Üşüyorum!.. Beyhude konuşuyorum. Beni kimse işitmiyor. Ve karanlıklar her tarafımı kaplıyor. Sesim nerelere gidiyor?.

<< Niçin gecenin bu meşum sükutu içinde yalnız birtek ses, yeni doğmuş bir çocuğun sessi kulağıma geliyor?..

<< Evet!.. Cehennemde mi, arafda mı, veya insanların bilmediği başka bir yerde mi olduğunu bilmiyen kaybolmuş, mihnetkeş ruhlar var. Fakat ben şimdiki ıstıbımla ne cehennemin korkunç görünen hususiyetlerini, ne de hiç olmazsa ümit veren arafı bulamıyorum. Hayır, ben bir karanlık gecedeyim. Ve bütün vücudüm donmuş bir haldedir. Ah!.. Bana o kadar zalim bir çehre içinde anlatılan cehennem bundan daha mı müthiştir?..

<< Bununla beraber ben yaşıyorum. Ben varım. Ve hatta vaziyetimin dehşetini takdir ediyorum.

<< Burada çocuk sesleri duydum. Karanlıklar içinde yürüdüm. Çocuk sesleri!.. Genç kız sesleri de var. Bu temiz kalplerin karşısında kendi yavrumu öldürdüğümü itirafa cesaret edecek miyim?.

Ey misli görülmemiş ıstırap!.. Hançer gibi saplanan acılar!.. Benim kalbimde ne kadar ezici ümitsizlikler var!.. Yavrumu oraya çağırıyorum ve o gelmiyor!.. Yırtılan kalbim ümitsizce ıstırap çekmekten başka birşey yapamıyor. Kulaklarım bu zavallı yavrunun bana gönderdiği acıklı haykırışlardan başka birşey duyamıyor… O yaşıyor… Çünkü ben onu işitiyorum. Ey Allah, Senin için herşeye kadirdir diyorlar bana karşı iyi ol! Yavrumu bana ver. Bana onu canlı olarak ver!.. >> (36)

Bir insan reel olarak tanıdığımız ıstıraplardan hangi birisinin için de bu kadar candan yaşar?.

Fakat Ispatyomdaki ilk adım böyle daima ıstıraplarla dolu değildir. Yeni bir ispiritüalist görüşün ana hatlarını teşkil eden bir kısım unsurları kendisinden aldığımız ve bilhassa ispiritizma mahafilindeki son tebliğler arasında hususi bir kıymet verdiğimiz A.

Pauchard'ın Ispatyoma intikalinden sonra iki ciltlik bir kitap içinde dünyamıza hediye ettiği tebliğlerinden bazılarını kısaca ve bahislerimizi alakadar edecek şekilde yazıyorum. Büyük bir zevkle naklettiğim bu tebliğlerde de görülecektir ki ruhun, yükseklik seviyesi ne olursa olsun, Ispatyoma ilk geçişte az çok bir teşevvüş halinden kurtulmasına imkan yoktur. Bununla beraber Pauchard'da olduğu gibi ileride bulunan ruhlar bu hallerinde de az çok bir lüsidite göstermekte ve kendi durumlarını diğerlerinkine nazaran daha iyi takdir edebilmektedirler:

<< Sevgili dostum bilseniz insan dünyada ne kadar çok cüruf yakarsa o kadar iyidir. Çünkü burada yakılması lazımgelen herşey maddi bedenin azaltıcı seyri olmaksızın yakılır…

<< Eşik bekçisi<<Hepimiz mevcut olduğumuz müddetçe batınımızda bir tortu tabakası taşıyoruz ki bunun mevcudiyetinden haberdar değiliz. Bunun ne kadar doğru olduğunu buraya gelinceye kadar bilmiyordum. Araf bir hülya değil bir realitedir. Siz ve ben iyi adamlarız. Buraya gelirken ben burada sadece şeref ve neşat bulacağımı zannediyordum. Fakat ilk kurtuluş duygusu geçince >> denilen şeyle yüzyüze geldik…

<< Doğrusunu söylemek lazım gelirse bu, hususi hüviyete malik bir varlık değildir. Lakin bir dereceye kadar hususi hüviyeti de vardır. Yani kendimizi onunla bir yaptığımız zaman ona verdiğimiz hüviyet demek istiyorum. Onun hayatiyeti ve kudreti buradan çıkıyor. Fakat haddizatında o, kendi mazimizin bütün yenileşmiş kuvvetlerinin mihraklaşmasından başka birşey değildir. >> (108)

dan sonra dört buutlu alemden almış olduğumuz tebliğatın mefhumuna göre onları tefsir etmek zaruretinde kaldık. Ve böylece daha vuzuhlu ve şümullü bir bilgi edinebileceğimize inandık.'ın bütün tebliğatında şimdiye kadar hiç söylenmemiş veya kapalı kalmış bazı hakikatlerin canlı bir ifade ile beyan edildiğini görüyoruz. Bununla beraber yenilikleri bakımından bazı noktalardan klasik konsepsiyona uymaz gibi görünen ifadeler üzerinde durmak ve onların kıymetlerini ayrıca tebarüz ettirmek lazımgeliyor. Eğer böyle yapılırsa bu kıymetli araştırıcının sözlerinden eski ifadeleri nakzedici değil onları tamamlayıcı ve manalandırıcı yeni yeni bilgiler çıkarmak mümkün olur. Biz de bu düşünce ile, naklettiğimiz

bazı parçalarını kesmek ve Pauchard'ın tebliğini simdiye kadar tebliğlerinden bazı parçalar verdiğin diğer alelade ruhlarınkinden ayrı tutmak isterim. Zira hayatında metapsişik ilimler sahasında çalışmış ve tenevvür etmiş bir zatın sözleri hiç şüphesiz öğretici büyük kıymetleri haizdir. Hakikaten Pauchard' A. Pauchard

ın' Pauchard << yenileşmemiş kuvvetler >> tabirinden anladığımız mana, insanın dünyada iken tashihini taahhüt etmiş olduğu bazı hatalı ve geri taraflarını, tashih etmeden ve onları yeni meziyetlerle değiştirmeden olduğu gibi tekrar Ispatyoma götürmesidir. Bu suretle dünyadaki hayatta vukubulacak her sukut, her ihmal bir cehit noksanına delalet eder; o cehit ki insanın itilasına mani olan görgüsüzlükten kurtulması için kabul edilmiş dünya eprövlerindeki muvaffakiyetleri temin edecektir. Cehitle yenileştirilmemiş ruhun eski hamuleleri öbür tarafa aynen avdet edince şüphesiz ki ruh hayatında yeni yeni eprövleri zaruri kılacaktır. A.P. ın tebligatının aşağıdaki kısımları bu fikri daha açık olarak izah ediyor:

<< Bu münasebetle bilinmesi lazımgelen bir nokta vardır: Doğduğumuz zaman bu müthiş kuvvetlerden bir kısmını beraber getiririz. Fakat yalnız bir kısmını. Çünkü aksi takdirde yükün altında eziliriz. Bu getirdiğimiz kısım, üzerinde bu dünyada işlemeği taahhüt ettiğimiz bir parçadır. >> (108)

Buradaki ifade çok açıktır. Ruhun dünyaya gelmesinde amil olan şey, geriliğini mucibolan hallerden kurtulması için lüzumlu tecrübelere girişmesidir. Ve birtek hayatta ruhun bütün geriliklerinden kurtulması için dört beş hayatlık tecrübeleri topyekün bir hayata sığdırmağa da imkan yoktur. Ruh muhtelif hayatlarda, tahammülü nispetinde azar azar tecrübelerini ikmal ederek yükselir.

<< ben<<Vukufu tamme ile size şunu söyleyebilirim: Benliğimizin bütün şubeleriyle doğrudan doğruya yüzyüze konulmaktayız. O zaman muhtelif >> ler bize ayrı ve müstakil şartlar gibi görünür. Lakin bunlar kendi vicdanımıza sıkı bir surette bağlıdırlar… Bundan birtakım neticeler çıkarmak zor değildir. Şu muhtelif manzaralar altında kendi benliğimizle objektif mülakatlarımızdan çıkan manaları hatırınıza bile getiremezsiniz. >>

Bu sözler bizim yukardanberi söylediklerimizin diğer bir ifade ile tekrarıdır. Bizim diğer kaynaklardan da aldığımız tebliğlere istinaden bir nazariye halinde ortaya attığımız bu fikirlerin bilhassa kompetan bir metapsişikçi tarafından Ispatyomdan teyit edilmesi, bizim için memnuniyet verici olmuştur.

<<]1[Emin olunuz neşeli olmıyan birtakım dakikalar geçirmek icabediyor. Bununla beraber şunu iyi anlayınız ki (irtikap edilen hatalar için ceza) nevinden hiçbir fikir yoktur…

<< Anlatayım: Buraya gelince ve mesut kurtuluş ile sevinçli tekrar gürüşe ait ilk dakika geçtikten sonra az çok karanlık bir mıntakaya iniyoruz. Ve orada mahut Eşik Bekçisine rasgeliyoruz. Öyle görünüyor ki her şahsa göre ahval biraz farklı cereyan ediyor. Benim vaziyetimde, tuhafı şu ki, tenha yol boyunca yapayalnız giderken yabani arılar veyahut buna benzer şeyler bana hücum ettiler ve beni sokmak tehdidinde bulundular. Gök gürlemesi gibi bir ses bana dedi ki:

<< – Haydi canım, şikayete hakkın yok. Ya onlar seni soksalardı halin nice olurdu?..

<< Bana kendiliğinden bir anlayış geldi. Ve arz üzerinde pasif kalarak müsamaha ettiğim bütün kızgınlıklar ve bütün tenkit fikirleri ile bu işin mütenasip olduğunu düşündüm. Eğer ben onları beslemiş olsaydım yaban arıları beni sokacaklardı, eğer bilakis onları kovsaydım hiç yabanarısı bulunmıyacaktı. Halbuki bu fikirlerden epeyce bir miktarı bende, onları yenmek iradesi uyandırmaksızın ruhumdan geçebilmişti. Ve işte şimdi onları burada tekrar buldum. Tuhaf bir hadise var ki o da yaban arılarının vızıltıları ben de - son derece daha şiddetli olarak - bu arıların temsil ettikleri fikirleri uyandırıyordu. Şimdi bana göre bu fikirler, objektif bir şey, benden hariç birşey olmuşlardı. Ve onlara hakim olamıyordum. Gök gürlemesi gibi olan ses bana:

<< – Yürü!.. Yürü!.. dedi.

<< Yürüyordum, yürüyordum!.. Bana bu, uzun, bitmiyecek kadar uzun görünüyordu. Son derecede öfkelenme hissine tabi olmamak pek zordur. Zira size şunu söylemeliyim ki burada duygular ve intibalar tıpkı bir lamba üzerinden kalın ve koyu renkli bir abajur kaldırılınca nasıl ziya şiddetlenirse onun gibi yüz misli kuvvetlenir. >>

Okuyucularımın bu fikre ayrıca dikkat nazarlarını çekerim.]1[

Bu sözlerin kuvveti karşısında ona ilave edilecek bir kelime bulamıyorum.

Aşağıdaki tebliğde de ruhların Ispatyomdaki ilk hayatlarına ait hususiyetleri tebarüz ettiren ifadeler vardır:

<< ….. Tıpkı fırtına geçtikten sonra daha uzun müddet dalgalı kalması gibi, fizik bedenin de artık mevcut olmamasına rağmen bu otamatizma, (arza mahsus itiyatlardan mütevellit şuursuz imajinatif kreasyon mahsullerinin temadisi. müellif), oldukça uzun müddet devam eder. Nihayet onlar yavaş yavaş sararır ve tıpkı denizin tekrar sakinleşmesi ve semayi aksettirmeğe başlaması gibi bizim tabiatımız da sükunet bulur. Ve daha yüksek bir mefkureye cevap verir…

<< O andan itibaren serbest irade kendini gösterir. Bu istihalenin vukubulduğu anı tesbit etmek güçtür. Umumiyetle bu vetire tedricen vaki olur.

<< Şunu da söyliyelim: Sizin astral beden dediğiniz << arzular bedeni >> kuvvetli bir tuzaktır. Fakat bu tuzağın büyük bir kısmı fizik ihtiyaçlarla beslenmektedir. İmdi, arza en yakın olan mıntakalarda hayat, geniş bir surette arzda olduğu gibi devam eder. - Nispeten - mekteplerle, kiliseleriyle, bütün şehirleriyle, hatta hastaneleriyle ve umumi binalariyle hayat devam eder. Fakat tekamül ilerledikçe bütün bunlar kaybolur.

<< Yalnız bunların kaybolması bir dış kuvvetin tesiriyle << ilga edilme >> şeklinde vuku bulmaz; hayır! Bunlar daha ziyade içerden boşalırlar. >> (108)

Bu satırlarda derin hakikatler vardır. Bu hakikatlere nüfuz etmek için biraz düşünmek kafi gelir. Filhakika ilk Ispatyom hayatı dünyadaki itiyatların tesiriyle vukua gelen kendiliğinden tahayyül << İmagination spontanèe >> (Üstadın Tabiri) hayatı olunca oradaki hadiselerin aşağı yukarı dünyadakilere benzemesi lazımgelir. Esasen Pauchard'dan verdiğimiz diğer misaller arasında bunu teyit eden başka tebliğler de vardır.

Klasik ispiritizma tebligatı arasında, bilhassa bu tebliğler Ispatyomun arza yakın mıntakalarındaki ruhlardan gelmiş iseler, ruhların dünyadaki hayatlarına ait telakki ve intibalariyle bulaşık tebliğlerin mevcut olmasını bu bakımdan tabii görmek icabeder. Binaenaleyh, bir papaz Ispatyomda, dünya hayatında iken kilisede öğrendiği birtakım dini talimattan bahsdebilir; bir hoca, kafasını dolduran cennet veya cehenneme ait imajlar içinde yaşadığını söyleyebilir; her hangi bir akide sahibi, orada, doğru veya yanlış, bu akidesinin realiteleri ile karşılaşmış olduğunu iddia edebilir. Zira herkes dünyada iken inanarak kendi ruhunda yaşatmış olduğu duygu ve düşünceleri orada görür ve bil meksizin onlardan kurmuş olduğu, ken dince büyük, bir alemin içinde yaşar.

Gene A.P. dan verdiğimiz aşağıdaki misal bu nazariyemizi gayet açık bir ifade ile kuvvetlendirmektedir:

<< Kendisinden bahsetmek istediğim diğer bir tip te hayatında çok zengin olan birisiydi. Bir kriz neticesinde bu adam servetinin mühim bir kısmını kaybetmişti. Bununla beraber gene onun, sizde ve bende olduğuna göre, sade bir hayat geçirmeğe medar olabilecek kadar işlerinin yoluna konulmasına yarıyacak miktarda parası kalmıştı. Buna rağmen o, bir züğürtlük duygusu içinde bunalmıştı. Kendisini sefil hissediyordu. Ve bu hayali fakirliğin yükü onu o kadar çökertmişti ki bundan onun sıhhati adamakıllı mutazarrır oldu. Bünyesi mukavemetini kaybetti ve son zamanda bir gırip hastalığı onu dünyadan kaldırdı.

<< Şimdi o burada partal elbiselerle dolaşıyor. Kendisine birisinin yaklaştığını görünce utancından saklanıyor.

<< Ben istiyorum. - Ah! Ne kadar istiyorum! - ki ona, kendisinin ancak hayalden fakir olduğunu söyleyebileyim. Fakat onun beni anlıyacak saati henüz kendisi için gelmedi. >>

Misalde geçen ifadeler açıktır, ayrıca izaha mühtaç değildir.

Bütün bunlar düşünülünce, İspiritizmada söylenmiş olan bütün sözlerin hakiki kıymetlerini takdir edebilmenin ne kadar zor ve aynı zamanda ne kadar lüzumlu olduğu kolayca anlaşılır. Ruh aleminden gelen her söz bir realitedir. Bir taraftan bunu böylece kabul ederken diğer taraftan da her realitenin mutlaka verite [1] olması lazım gelmediğini ve bu realitelerin yükseklik derecelerinin şahıslara ve şahısların tekamül durumlarına tabi olduğunu bilmeliyiz.

Binaenaleyh, bilhassa müptedi ve henüz kafi derecede olgunlaşmamış, ispiritizma celselerinden alınan tebligatın hakiki kıymetlerini araştırmak zarureti vardır. Bunların takdim etmekte olduğumuz neo-ispiritüalizma ölçüleriyle tetkikinde bu bakımdan büyük faydalar vardır. Bu ölçüler bize, her hangi bir ruhtan gelecek olan tebliğin, o ruhun şahsi telakki ve duyguları ile, daha doğrusu şahsi ve moral kıymetiyle mütenasip olduğunu öğretir.

Bütün bu verdiğimiz misallerden anlaşılıyor ki insanın Ispatyoma ilk geçtiği anlarda objektifleşmiş sübjektif bir hayatı vardır. O, bu ameliyeyi bilmeden kendisi yapar. Ve burada onun gayrı meşur iradesi vicdanının direktifi altında hareket ederek bu işin husulünde amil olur. Buna nazaran ölümü müteakip anlarda insanın karşılaşacağı manzaralar pek muhteliftir ve bunlar o kadar sonsuzdur ki her insanın kendi hususi durumuna göre ayarlanmış orada ayrı bir alemi vardır denilebilir.

D- İlk merhaleyi müteakip

Bu ilk devreden sonra ruhların Ispatyomdaki hayatlarında birtakım yeni hususiyetler tebarüz etmeğe başlar ve bu hususiyetler onlarda yeni ve daha esaslı, daha şümullü duygu ve bilgileri husule getirir.

Ruhların kemal dereceleriyle Ispatyomdaki durumları arasında çok büyük münasebetler vardır. Bu münasebetler ruhların oradaki açık görüleri, anlayış ziyadelikleri, efal ve hareketlerinde geniş bir şuura sahip bulunmaları üzerinde tecelli eder. Tekrar dünyaya inmek, hem de süratle inmek ihtiyacı Ispatyomun birçok geri varlıklarında tahammül edilmez bir meyil halinde mevcut bulunur. Dünyanın maddi iştihalarını tatmin edememek hırsı oradaki bu ruhların hakiki işkencesi olur. Uzun zamandanberi aç kalmış bir kedinin mutfağa koşması gibi bunlarda adeta şuursuz bir ilcanın tesiriyle dünyaya çekilirler. İşte ruhların daha yüksek Ispatyom mıntakalarına çıkamaması da gene bu alçak ilcalar yüzündendir. Şu halde böyle ruhlar için az çok uzun süren birinci merhaleyi müteakip ihtiraslarını tatmine yarıyacak kesif mıntakalara inmek tabii bir zaruret halini alır. Fakat ileride, tekamül bahsinde uzun uzadıya izah edeceğimiz gibi ruhun bu ilcalarını, bu aşağı çekici duygularını illet değil, netice olarak kabul etmek lazımgelir, aksi takdirde bazı ispiritüalistlerin düştüğü hatalara düşmek tehlikesi hasıl olur.

Fakat diğer kısım ruhlar daha vardır ki muhtelif tekamül vetirelerini takibettikten sonra dünya ile bağlarını çözmüş veya adamakıllı gevşetmiş bir hale gelmiş bulunurlar. Dünyanın fizik ve sosyolojik şartları bunlardan birincilere hiçbir şey öğretmiyecek, ikincilere de pek az şeyler öğretebilecektir. İşte bu ruhlar Ispatyomdaki ilk merhaleleri atlattıktan sonra tekamül dereceleri nispetinde diğer daha yüksek merhalelere ulaşırlar. Bu merhalelerde de, birincide olduğu gibi imajinatif faaliyetler vardır, fakat bunun evvelkinden farkı, buradaki faaliyetlerin şuurlu ve bilerek, maksatlı bir surette yapılmış olmasıdır. Bu sebepten dolayı bu derecedeki ruhların kendileri için olduğu gibi, başkalarını yükseltmek için de yüklendikleri birtakım vazifeleri, hizmetleri vardır. (37, 50)

Ispatyom hayatı sonsuzdur. Bizim tasavvur edebildiğimiz ve tasavvur edemediğimiz herşeyin vukuu orada mümkündür. Bu hususta birçok tetkikat yapılmış ve eserler yazılmış olmakla beraber eksiklerimiz daha pek çoktur.

Şimdi ilk Ispatyom merhalesini takibeden anlara ait hayat hakkında bazı mütalaaları ve bazı tebliğleri vereceğim. İlk sözü çok samimi olarak tanıdığım Kardesist Ispiritlerden Leon Denis'ye bırakıyorum:

<< Faziletkar bir ruh, ihtiraslarını yenip zafer ve ıstırap vasıtası olan sefil bedenini bıraktıktan sonra sonsuzluk içinde yükselir. Ve Ispatyomdaki kardeşlerine vasıl olur. O, mukavemet edilmez bir kuvvetin tesiriyle ahengin ve ihtişamın bulunduğu mıntakalarda dolaşır… O, kendisini arza bağlıyan zincirin koptuğunu, mesafeleri kavramak kabiliyetinin arttığını, hududu olmıyan boşluklara daldığını, alemlerin mahrekini aşıp gittiğini görmekten mütevellit ne büyük hafiflik, ne tatlı sevinç duyar !..

<< ….. Dünya çirkinliğinin yerine latif şekillerde, seyyale halinde bir beden, şeffaf, parlak, idealleşmiş bir insan şekli kaim olur. Ruh dünyada sevdiklerini orada bulur. Onlar sanki

kendisini bekliyor gibidirler. Onlarla serbesçe görüşür… Evvelce birlikte yürüyerek kendisiyle beraber acılar çekmiş olan, son enkarnasyonun kendisinden ayırdığı sevgililere kavuşur. Beraberce ak ve kara günler geçirdiği, beraberce ağladığı ve ıstırap çektiği herkesle karşılaşır. Bütün hatıralarının o andan itibaren uyanmasiyle onun duyduğu saadeti tasvir etmek mümkün olmaz… İç duygularını örten kalın libas, ağır manto yırtılınca onun idraki yüzlerce misli artar. Onun için ne hudutlar, ne de mahdut ufuklar kalır…

<< Geri ruhlar için sessiz ve soğuk olan bu nihayetsizlik onun karşısında canlanır… Maddeden tecerrüt etmiş ruh, yavaş yavaş esirin tatlı ihtizazlarını duyar. Semavi kolonilerden inmiş ince ahenkleri idrak eder… O, sükut içinde çınlıyan alemlerin bu şarkısına, sonsuzluğun bu sesine gaşyoluncıya kadar nüfuz eder. Ve onları tadar. Huşu ve heyecan içinde esir dalgalarında yüzer. Hafif, çalak ruhlardan mürekkep kalabalığın derin yerlerine dalar. Alemlerin doğuşlarına iştirak eder. Onların satıhlarında hayatın doğuşunu ve büyüyüşünü görür. Onları dolduran beşeriyetin inkişafını takibeder. Ve bu manzara karşısında o, her yerdeki faaliyetin, hareketin, hayatın kainatta bir nizam dahilinde birleştiğini görür. >> (50)

Ruhlar bir defa teşevvüs halinden kurtulduktan sonra muhitlerine ve kendilerinin Ispatyomla olan münasebetlerine karşı yavaş yavaş şuuru artan bir alaka duymağa başlarlar. Bu hal onların Ispatyomdakı hakiki durumlarını kendilerine belirtmeğe başladığı bir merhaledir. İşte biz bunu izafi olarak üç buutlu Ispatyomun orta bir merhalesi addediyoruz. Birinci merhaleden orta merhaleye kadar geçen zamanın uzunluğu ruhun kemal derecesine, ihtiyaçlarına ve diğer birtakım şartlara tabidir. Ve ruhlar bu zamanı doğru olarak tayin etmekten aciz bulunurlar. Bu yolda araştırmalar yapan bütün ispiritüalist alimlerin vardıkları neticeler birdir. Her ciddi araştırıcı Ispatyomun bir köşesi hakkında bizi tenvir edici müşahedeler ortaya koymuştur. Okültizma üstatlarından Papus'un aşağıda bir kısmını naklettiğimiz müşahedesi Ispatyomun takriben orta merhalesine ait ruh hayatı hakkında kıymetli bilgiler veriyor. Bu parçalar teşevvüş devresini bitirmiş bir ruhun ikinci merhalede karşılaşacağı ilk sürprizlerden bir kısmını çok açık ve güzel bir ifade ile bize öğretmektedir. Hatta yalnız bunları okumakla bile Ispatyomun bu merhalesinin başlangıcı hakkında oldukça etraflı bir bilgiye sahibolmak mümkündür:

<< Ne zamandanberi ölmüş bulunuyorum ?..

<< Bunu bilmiyorum… Yalnız bir nevi yarı şuurlu letarji halinin bu zamana kadar devam ettiğini müphem bir şekilde hatırlıyorum… Kaba maddi uzuvlarımın hangi yüksek hikmetle ortadan kalktığını anlıyorum. Zira onlar varlığımdan fışkıran şiddetli ziyaya ne vasıta olabilirlerdi, ne de tahammül edebilirlerdi. Beden kamilen ziyadardı. Fakat o, dünyadaki bedenimin şeklini hemen hemen tamamiyle muhafaza etmişti. Bununla beraber bedenimden münteşir bir halde çıkan ziya henüz zayıftır. Zira bu yeni halimde yeni doğmaktayım…

<< Hamdolsun ki arzda iken inkişaf ettirmiş olduğun iradem yeni uzviyetimin hakiki bir muharriki oldu. Ve Arzu'da bütün amellerin (actions) mihveri haline girdi. Filhakika hareket işi ani oluyordu. Ve bu alemin her hangi bir yerine gitmek arzusiyle yapılan ufak bir irade darbesi, ani olarak bulunmağı mümkün kılıyordu. Bu suretle, hareket noktasiyle muvasalat noktası arasında intikalin mevcut olmaması bir arz insanının en güç kavrıyabileceği duygulardan biridir. Ben enkarne olduğum zaman, ruyada arzın kırlarında uçardım. Böylece ruyada havada uçarken alınmış duygular, buradaki ani yer değiştirmelerden elde edilen saadet hakkında ancak kaba bir fikir verebilir.

<< Bu yeni halimde lamise duygusu ortadan tamamiyle kalkmıştır. Bir ağacın en küçük tafsilatını kavramak için dikkati ona doğru çevirmek kafi geliyor. Eğer kaba bir tarzda ifadeye cesaret edebilirsem derim ki ben ruyetimle lemsediyorum. Bu garip alemde ziya ile hava, uzuvlarımızın ihtiyacı olan yegane gıdadırlar… Lamise duygusunda olduğu gibi, zaika duygusu da ortadan kalkmıştır. Aynı zamanda faydasız olan karnımızın tamamiyle atrofiye olmasiyle bedenimiz hafifçe bir şekil değişikliğine de uğramıştır… Ruyet duygusu değişmiştir. Eşyanın doğrudan doğruya ziyasına nüfuz ederek onların harimini görmek melekesi peyda olmuştur. Fakat beni en ziyade mesteden ve aynı zamanda ürküten şey, başkaları istediği zaman onların düşüncelerini işitmek melekesidir. Bu, benim için yepyeni bir melekedir... Arz üzeride iken karanlıkta kalan hads (intuitions) ler burada o kadar kuvvetli bir halde tebarüz etmişlerdir ki bu yoldan vukua gelen iç duyguları hemen hemen bizim cari hayatımızın ihsasatı halindedir.

<< Biraz da müessiriyet uzuvlarımdan bahsedeceğim… Arz üzerinde iken ben, muhitimde dört tarzda müessiriyet gösterebilirdim. Yürümekle (bacaklar), hareketle (kollar), kelamla (hançere), nazarla (gözler). Lamise kaybolmuştur. Burada yürümek yoktur. Hareket hususi bir surette şeklini değiştirmiştir. Eğer ben bir noktaya müessir olmak istersem oradaki her hangi bir objeye, yerimi değiştirmeden kollarımı uzatmam kafi gelir. O anda parmaklarımdan renkli birtakım hatlar çıkmağa başlıyor. Ve o objenin neşrettiği ziya ile karışıyor… Burada nazar bir muharriktir. Ve herşey nazarla hareket haline giriyor… Fakat benim yeni melekelerimin arasında en iyisi ve hemen hemen ilahi olanı, bir fikri, kelamla hakiki bir varlık haline koyabilmektir… Eğer bir fikir bana güzel gelirse onun canlanmasını söylemem kafi geliyor. Ve bu fikir derhal benim neşrettiğim ziyadan bir miktarını alarak muvakkaten bir beden haline giriyor ve bana o şekilde görünüyor. Bu ameliye hafif bir yorgunlukla müterafık oluyor. Fakat dünyadaki kaba maddelerden, hatta masa gibi bayağı bir şekli meydana getirmek için sarfedilen zahmetli yorgunlukla mukayese edilince buradaki bu kadar hoş bir işi yapmak için sarfedilen bu emeğin hiçbir ehemmiyeti kalmaz… Fakat herbirimiz tarafından yaratılan bu canlı şekiller gelip geçicidir. Ve sizin uykunuza tekabül edecek bir şeklide bizim geçirdiğimiz tatlı bir letarji halini müteakip bu yaratılmış şekillerin artık mevcut olmadığını görürüz. >> (45)

Bu ifadelerden açıkça anlıyoruz ki ruh, zamanını tayin edemediği bir teşevvüş halini müteakip muhitiyle olan münasebetlerini anlamağa başlıyor ve oradaki durumunu arzdakiyle mukayese edebilecek bir hale geliyor. Bundan başka yarı karanlık bir bilgi ile oradaki imajinatif kabiliyetlerine ait faaliyetlerini de takdir edebiliyor. Fakat ruhun dediği gibi bu merhaledeki tahayyüli kreasyonları yapabilen ruhlar, vücude getirdikleri eserleri uzun zaman yaşatabilecek kadar kuvvetli ve ileride değildirler. Bunun sebebi de aşikardır. Ruhların vücude getirdikleri imajlar onların bilerek veya bilmiyerek dikkat ve duygularını bu imajlar üzerinde teksif edebildikleri müddetçe paydar olabilirler. Halbuki ruhun da söylediği gibi bu merhalede böyle bir imajinatif faaliyet az çok bir yorgunlukla müterafık oluyor ve bu da bir dinlenme ihtiyacını ruhta husule getiriyor. İşte dikkatini, teşkil ettiği imajlardan ayırmakla müterafık olan bu << leterji >> anında bittabi imajlar derhal dağılıyor. Gelecek bir misaldeki incil hikayesi bu hadiseyi daha canlı olarak gösterecektir. Netekim aşağıda oryantal imzasiyle tebliğ vören diğer bir ruh da bu istirahat ve uyku hallerinden bahsetmektedir. Halbuki Ispatyomun daha ilerideki merhalelerine doğru yükselmiş ruhlarda böyle yorgunluk ve dinlenme ihtiyacı kalmamıştır. Çünkü bu ihtiyaç daha ziyade maddidir. Ve perisprinin henüz kafi derecede kesif maddi halinden kurtulamamış olmasının bir neticesidir. Ruhlar tekamül

ettikçe perisprileri hiffet peyda edecek ve o nispette de maddelere mahsus olan yorulma ve dinlenme ihtiyacından azade kalacaktır. Esasen teşevvüş halinden yeni kurtulduğunu söyliyen ve henüz ikinci merhalenin evsafını tamamiyle iktisabedememiş olan bir ruhun bu halde bulunacağını da pek tabii görmek lazım gelir. Bununla beraber muhitini az çok anlıyabilecek bir duruma girmiş bu ruhun Ispatyomdaki ikinci merhalenin ilk safahatına ait ifadeleri bize çok kıymetli şeyler öğretici mahiyettedir. Bu mıntakalardaki Ispatyom manzaraları hakkında da aynı ruhun verdiği tafsilatı gözden geçirmeği faydalı görüyoruz:

<< Arz üzerinde herşey yarımyamalak ziyadar bir fon üzerinde karanlık görünür. Arzın ziyası cisimlerin cidarlarına çarparak onların şekillerini ve renklerini gösterir. Burada ise herşey ziyadardır. Bu ziyanın fonu koyu mavidir. Ve her objenin, her varlığın kendisine mahsus bir ziyası vardır… Bu anda ben, ayaklarımın altında hafif küçük ziyalar görüyorum. Bunların renkleri barizdir. Bunlar bizim maden yığınlarımız ve taşlarımızdır, Bunların aralarından birçok nurlu saklar yükseliyor. Bu saklar türlü türlü renkleriyle ve renk şiddetleri birbirinden farklı çiçekleriyle birbirinden ayrı olan binbir türlü nebata aittir. Arasıra şimşek suretiyle bir böcek geçiyor… Bir varlık tekamül merhalesine ne kadar yükselmiş ise onun neşrettiği ziya o kadar şiddetli olur. Bu sebepten dolayı buradan bir insan geçse ziyasının şiddetiyle bütün tabiat aydınlanır. Fakat eğer onun iradesi seyrini bir müddet yavaşlatmazsa bu aydınlık şimşek süratiyle olup biter. Zira evvelce söylediğim gibi bizim yer değiştirmemizin ani vukua gelmesine mukabil şunu da bilmemiz lazımdır ki biz irademizle seyrimizi yavaşlatabiliriz. Ve o zaman Ispatyomda irademizle adeta uçar gibi yavaşça yer değiştirir. Tavsif etmekte olduğumuz çayırımıza dönelim: Bu çayırın etrafı geniş bir ormanla çevrilmiştir. Ve bu ormanın büyük nebati ziyaları benim önümde uzanıp gidiyor. Başımın üzerinde koyu esiri ummanın seyyaleden dalgaları yuvarlanıyor. Ve bizim bütün alemimiz bu ummanla çevrilmiştir ki arzın havasından daha çok hafif olmasına rağmen, bu ummanın dalgaları henüz maddelikten kafi derecede kurtulamamış olanları sürükliyecek kadar dehşetlidir. Bizleri haki alemden ayıran budur. Ve bizim alemimizin en geri varlıkları bunun içinde yüzer… Arzdaki bazı enkarne ruhlarla görüşmek için bizim yaptığımız bütün cehitlere karşı koyan gene bu müthiş cereyanlardır.

<< Ey sevgili çocuğum, ben misli az görülmüş şiddette bir arzu ile ve aynı zamanda yapabildiğim kadar bir dua ile, sana mülaki olabildim. Fakat bu astral cereyan geçtikçe şiddetleniyor. Ve artık kaybolmağa mecbur kalıyorum. Dua et ve bekle gene geleceğim. >>

Bu ifadeler bir realitedir. Ve diğer kaynaklardan alınanlara tamamiyle uygundur. Bunlardan anlaşılıyor ki Ispatyomun az çok kesif bir merhalesinde bizim fizikoşimik maddelerimizin, daha çok seyyal, birer modeli vardır. Ve ruhlar daha yükseldikçe bir idrak içinde Ispatyomun bu merhalesinde de, dünyadaki hayatlarını andıran muhitleri bulabilirler. Fakat bu merhale de fanidir ve ruhun hayatında bir gaye değildir. Biz buna dünya hayatına pek yakın bir alem nazariyle bakabiliriz. Fakat buradan geçmek zarureti hepimiz için vardır.

Bu ruhun bahsettiği << müthiş esir dalgaları >> nın bizim tarafımızdan duyulamaması onlarla doğrudan doğruya alakası bulunmıyan fizik bedenimizin, kalkan gibi, ruhumuzu muhafaza etmesinden ileri gelir. Bu bedenden kurtulup seyyal olan perispri ile kalınca, perisprinin kesafeti nispetinde bu dalgalar bize de az çok kesif bir halde varlıklarını şüphesiz hissettireceklerdir. Kitabımızın madde, buut ve beden bahislerini okumuş olanlara bu ifadeler yabancı gelmiyecektir. Bu fikirleri hazmedemiyenlere ve gayrı tabii görecek kadar

dünyamızın fizikoşimik maddeleri içinde boğulup kalmış olanlara karşı bu alemlerin mütalaa kapıları kapanmış olacaktır.

Şimdi << Oriental >> imzasiyle bazı mühim tebliğler vermiş olan diğer bir ruhun, gene Ispatyomun aynı mehalesine ait tebliğlerden birkaç parçasını yazacağız. Okuyucularım aynı mevzuun başka bir ifade ile izah edildiğini göreceklerdir. Fakat bu ifadelerde evvelkine nazaran biraz daha genişlik ve şümullülük vardır:

<< Doğan ve batan sonsuz güneşli dünyalarda inşiatta bulunarak yaşamağa davet olunan ve içinde bulunduğu dünyayı mütalaa eden serbes varlığın ulaştığı zirvelere kadar yükselelim.

<< İstirahat anlarında onun ruyeti çok yukarlara yükselir. Hatta müstakbel hadiseleri bile evvelden görebilecek kadar yükselir. Evet dezenkarne istirahate kavuşur. Fakat o, içinde yaşadığı seyyalelerle münasebetli olan bir istirahate kavuşur. Fakat o, içinde yaşadığı seyyalelerle münasebetli olan bir istirahate kavuşur. Hatta o, bu huşu vaktini bekler ve arar. Arzdışı (supra-terrien) varlığın uykusu, bir ölüm benzeri olan uyuşmak değildir. Onun uykusu esnasında perisprisi atıl bir beden gibi terkedilmiş değildir. Ruh yükseldikçe onun zarfı da o nispette ince, nazik ve elle tutulmaz bir hal alır. Perisprital tabaka onu, yani onun batını düşüncesini daha az ağırlaştırır. Ve sideryenin [1] uzuvları ne kadar az ağır olursa onun uykusu da o kadar şuurlu olur…

<< Bedeni incelmiş öbür alemin bu sakini bütün ihtizazları, bütün tesirleri duyar. Ve onun ruyeti bedeninin her tarafına aynı zamanda yayılır. Tıpkı arz üzeride degaje olmuş somnambülün göziyle değil ruhiyle görmesi gibi.

<< Evet Ispatyomda sideryen uyur, fakat bu uyku izafidir. Bu, bir istirahattir. Ne kadar yüksek olursa olsun o da sizin gibi hatıralarında yaşar. Enkarne insan gibi o da kendi kendine dalar ve kendi varlığını tetkik eder. Fizik yorgunluk onun için bahis mevzuu olmaksızın o, uyuduğu halde uyanıktır. Onun ruyası hemen hemen uyanık halde gibi cereyan eder. İstirahat halinde o, harici görmez. Fakat bizzat kendini görür, uzun mazisini görür. Bununla beraber arzdışı varlık bazen, bazı hadiseleri unutabilir. Sizin haki varlığınızda bile tafsilatını unuttuğunuz şeyler gibi o da büyük mazisinden bazı şeyleri unutabilir. Arada şu fark var ki sizin unuttuğunuz şeyi hatırlamanız gayrı mümkün olduğu halde o, unuttuğu şeyi kendisinde daima bulabilir. Onun görüşü daha uzundur, düşüncesi daha derindir. O, kendi ruhunu açık bir kitap gibi okur, bütün varlıklarında mazinin bütün amellerini görür. Ruh ne kadar yaşa ve ne kadar gençliğe malik ise, yani onun kuvveti ve güzelliği ne kadar fazla ise mazisi sonsuz istikbalinin ufuklarını o kadar fazla genişletecektir…..

<< Ispatyomda da bir şark vardır. Orada da öyle bir an vardır ki o zaman semalar binlerce güneşi kucaklar.

[1] Bu tabir Ispatyomda yaşıyan varlıklara izafe edilmiştir.

Orada da alemlerin ve nebülöz nehirlerinin akışı vardır. Ve sideryan nurlarla mücehhez olduğu halde, renkleri alaimi semanınkilerle mukayese edilemiyen binbir lemanın içinde gömülür. Onların sideral şekilleri ve bedenlerinin muhtelif kısımları sihirli nüanslarla değişir, ahenkli renklere bürünür. Bundan daha güzel, daha tatlı bir şey yoktur! Şark güneşinde, mavi gök bütün berraklığı ile görünür. Oradan elmas, yakut, zümrüt renkleri akseder. Fakat insanlar

için meçhul olan bu renkler birer harikadır. Orada herşey renktir, herşey bir güzelliktir. Herşey sihirdir. Ah!.. Bunları söyliyebilmek için kelime yoktur! Onları ancak Ispatyom diliyle tarif etmek mümkün olur. Ve ben bu dili, bu dildeki kelimeleri, şimdi vasıta olarak kullandığım medyomun beyniyle size nakletmeğe muktedir olamıyorum. Ve siz de bunları anlıyamıyorsunuz. Zira dil sizin icad ettiğiniz şeydir. Bizim kullandığımız dili ise siz ancak burada anlıyabilirsiniz… Ruhun hayatı asla durmaz, ruhun arzda olduğu gibi gıdası vardır. Onun yegane gıdası tekamüldür. Terakkisiz hiçbir şey olmaz. Sizin arz üzerinde daha iyi olmasını öğrendiğiniz gibi; zekanızı genişlettiğiniz, hikmette ve sevgide büyüdüğünüz gibi Ispatyomun sakini de faaliyetler gösterir. Şundan emin olunuz ki kainatın büyük kadrosu içindeki mütalaa meselesinde ihatası kabil olmıyan şey, yani tekamülü takibetmek yolundaki çalışmalar birbirine benzer. Hiç şüphesiz ki sizler için bir hamlede bütün hakikatleri, bütün ilimleri öğrenmek mümkün olmaz. Fakat sizin birçok enkarnasyonlarınız size bunları yavaş yavaş temin eder. >> (36)

Yalnız burada bahsi geçen uyku halini bir iki misal evvelkinde söylenen uyku haliyle bir tutmamalıdır. Evvelkinde letarjik bir halden bahsediliyordu.

Bu da aşağı yukarı bir uyuşukluk halidir. Halbuki burada ruhun kendi içinde yaşaması faaliyeti vardır ve bu da imajinatif bir hayattır. Demek ruhlar Ispatyomun bir merhalesinde arzu ve bilgileri altında mazilerini görürler ve mazinin herhangi bir safhasında halen yaşıyormuş gibi yaşarlar. İkinci kitabımızda az çok tafsilatiyle bahsedeceğimiz Ecmnesie halinin mütalaası bizi ruhların bu hayatına alıştırır. Zira ekminezi yolu ile biz aynı hali süjelerde husule getirebiliriz.

Ispatyom hayatı hakkında çok şey okumakla, çok şey görmek ve dinlemekle ve okunan, görünen, dinlenen şeylerin hakiki manalarını iyi anlamağa çalışmakla bir fikir elde etmek mümkün olur. Fakat nihayeti olmıyan bir hayatın bilgisi de sonsuz olacağından Ispatyom hakkındaki bilgiler ne kadar çok olursa olsun gene noksan kalmağa mahkumdur ve her zaman ona yeni bir bilgi, sürprizlerle dolu yeni bir müşahede ilave etmek mümkün olacaktır. İşte bu mülahaza ile kitabımızın müsaade edebildiği kadar müşahedeleri çoğaltmak istedik. Zira ancak bu suretle bu geniş mevzuu üzerinde az çok açık bir fikir edinmek mümkün olurdu. Aşağıdaki misal Ispatyomun gene aşağı yukarı orta merhalelerine ait bir hayatı tasvir eden tebliğin bazı parçalarıdır ve bizi başka bir bakımdan Ispatyom hayatı hakkında tenvir etmektedir:

<< Yer yüzündeki insanın üç türlü hayatı vardır: Maşeri hayatı (publique), hususi hayatı (perivee), mahrem hayatı (intime)… Maşeri hayatı, maddi meşguliyetlere; hususi hayatı, aile hayatına; mahrem hayatı da yalnız kendi vicdanına aittir…

<< Ispatyom sakinlerinin hayatı sizinkine benzer. Arzdışı varlıkların da aile hayatı vardır. Onlar da sizin gibi cemiyet halinde yaşarlar. Birbirlerine karşı feragatkar muamelede bulunurlar. Ve kemal derecelerine göre birbiriyle kaynaşırlar… Fezada hakiki müebbet aileler vardır. Orada da arz üzerinde olduğu gibi iş anları vardır. Orada da yapılan iyi hareketlerden sonra tatlı istirahat anları vardır. Çünkü diğerlerine nazaran daha büyük zahmetler içinde bulunan dezenkarneler vardır. Ve geride kalanları kurtarmağa çalışan diğer dezenkarneler vardır. Orada feragat her saat, her an mevcuttur. Fakat bütün bu mücadele ile geçen anlardan sonra ve bir vazifeyi müteakip ruhlar ellerini birbirine uzatırlar… Ispatyom sakinleri arasında mahrem hayat da vardır. Çünkü ruhlar birbirlerine karışmış bir halde değildirler.

Onlar yükselmek için birbirinden ayrı olarak muhtelif şekillerden geçmişlerdir. Ve onların ilerlemelerine yardım eden alemler, ayrı alemler olmuştur. Her varlığın tekamülü aynı tarzda vukua gelmemiştir. Uzun ve zahmetli bir çalışmadan sonra ruhlar birbiriyle birleşmek için aynı yolu takibetmemişlerdir. Aynı bir nebat, aynı bir çiçek olmamışlardır. Aynı dikenler tarafından iğnelenmemişlerdir. Ve hepsi aynı güzelliği görmemiştir. Bununla beraber onlar öbür alemde birbirini bulunca toplu bir ahenk teşkil ederler. Muhtelif duygular, muhtelif görüşler, muhtelif kazançlar birleşir. Ve her zeka öğrenmiş olduğu şeyi başkasına getirir…

<< Ispatyomun sekenesi de kabahatler yapabilir. O, bir vazifeden vaz geçebilir, himaye ettiği kimseyi terk edebilir. Ve kendisinin meydan vermemeğe muvaffak olabildiği fena bir tesir altında; himaye etmesi lazım geldiği varlığın sukutuna göz yummuş olabilir, diğer faziletkar bir varlığı kırabilir. Mahrem hayatta gizli bir hayat, bizzat sizin kendi hayatınız vardır. Orada siz kendinizle karşı karşıyasınız. Ve hiçbir kardeşiniz oraya giremez. Böylece Ispatyomda her tekamül derecesinde bulunan ruhların kendilerinden daha yüksek olanlardan madasının nüfuz edemiyeceği bir perde ile örtülü mahrem hayatı vardır. >> (36)

Bir Brahma imzasiyle başka bir tebliğ veren ruhun ifadesi de yukardakilerle alakadardır:

<< Arzın ailesi daima ruhani ailenin aynı olamaz. Biz bazen dünyada bize yabancı bir aile içinde enkarne olmak üzere Ispatyomdaki sevdiklerimizi terkediyoruz. Ve belki de orada ihtiyacımız olan sempatiyi bulamıyoruz. Çünkü Ispatyomdaki aile bağları sevgiden yapılmıştır. Ben burada hissi bir aşktan bahsetmiyorum. Bu alemde gördüğümüz ve anladığımız sevgiden, bir sevgi - seyyale (= amour-fluide) den bahsediyorum. Bu, öyle kuvvetli bir bağdır ki varlıklar birbirinden bir ebediyet içinde dahi ayrılmış olsalar bu bağ kopmaz. Ve onlar daima birbirini bulacaklarından emindirler.

<< Yabancı bir aile içine sevgiyi öğretmek ve kendi sevgisi seviyesine onları yükseltmek için inilir. Sevgi kudretlidir. O, sevenin etrafını kuşatır, ve bir kuvvet, bir nur sevişen varlıkları ıslah eder, yükseltir, güzelleştirir.

<< Ispatyomda sevgililerini terketmek fedakarlığında bulunmuş bir kimse onları tamamiyle terketmiş değildir. Geceleyin o, sevdiklerini bulur. Fakat gündüzleri kendisini ezen ve acılara sevkeden arz üzerindeki kapanına tekrar dönmeğe şüphesiz mecburdur. Ve burada o, bazen kendileri ile yaşamakta olduğu insanların nevazişlerinden bile ıstırap duyar. Fakat sabır lazımdır. Diğerlerine karşı beslenen ve kendisine karşı beslenmiş olan antipatilerle mücadele etmek lazımdır. Sebat lazımdır, fakat asla teslimi nefsetmek değil! Bu kelimenin asla yeri olmamalıdır. Mücadelede devama yarılan cesarete ve sebata malik olmalıdır, mücadeleden vaz geçirtecek teslimiyete değil! Sebat sevgi ile olmalıdır. Zira Ispatyomun sevgisi bir zevk ise arzın sevgisi bir ıstıraptır. >> (36)

Okuyucularımızın şüphesiz dikkat nazarlarından kaçmamış olan bir şey vardır: Orta merhaledeki Ispatyom hayatına dair buraya kadar vermiş olduğumuz misallerde yeni yeni beliren bazı hususiyetler görünüyor. Mesela, ilk zamanlarda yalnız kuru bir imajinatif faaliyetten bahsedilirken müteakip tebliğlerde yavaş yavaş sevgiden ve gzüelliklerden bahsedilmeğe de başlanıyor. Bu hal, şüphesiz ruhları tedricen yükselmiş oımalariyle alakadardır. Binaenaleyh, Ispatyomun her merhalesinde birbirine belirsiz nüanslar içinde geçen derece farkları vardır. Herşeyin büyük bir gayeye matuf olduğu düşünülünce,

Ispatyomda zahir olan yeni melekelerin de böyle sevgi ve güzelliğe doğru inkişaf eden bir yürüyüş takibetmesini tabii görmek icabeder. Vasıtalar yavaş yavaş gayelerin teminine medar olacaktır. Hiçbir faaliyet boşuna olmadığı gibi ruhun yüksek imajinatif kurucu faaliyetleri de kuru ve boş bir şey değildir. Onun sevgiye, güzelliğe ve kim bilir daha nelere yarıyan tarafları vardır.

Aşağıda vereceğimiz diğer misal Ispatyomdaki estetik duyguların inkişafına ve onların güzelliklerine temas etmektedir:

<< Arzdışı varlıklar azçok inşaata maliktirler. Onların nazarları tekamül derecesine göre kainatın içindeki şeyler hakkında azçok nüfuz kabiliyetine maliktir. Hakiki terakki sadece iyi olmağa vabeste değildir. Bu iyiliğe faziletleri, kaliteleri ve mütalaa planında kazanılmış bilgileri ilave etmek lazımdır. Bunlardan anlarsınız ki, sizin enkarnasyonlarınız, sonradan bizim aramıza döndüğünüz zaman göreceğiniz ilk vizyonu muhakeme etmeğe, duymağa, öğrenmeğe ve bu yolda çalışmağa sizi hazırlamak için mutlaka zaruri olan bir tekamül yoludur. Ve sizin, Ispatyomda göreceğiniz işlere nispeten hiç mesabesinde olan dünyadaki işleriniz ne kadar küçük olursa olsun öbür alemde önünüze konacak her şeyi daha iyi kavramanız için zekanızı genişletmeğe yarıyacaktır. Bu kavrayış kudreti ilerlemiş ruhların nurunu ve güzelliğini teşkil eder.

<< Ey insanlar!... Siz arz üzeride hakiki güzelliğe malik olunabileceğine inanır mısınız?..

<< Bir insan yüzünde toplanmış olan güzellik yalnız fizik güzellik değildir. O yüzde iyilik ve ilim parlaklığının ifadeleri de vardır. Hulasa, terakkiye karşı bu kadar asi olan bu dünyanın en mütekamil zekasında gördüğünüz güzellik; küçük ve alçak bir ruh kıvılcımını hakikaten güzel, nurlu ve bir güneş gibi parlak bir ruh haline getirinceye kadar binlerce ve binlerce asırlar geçirmiş olan varlıkların güzelliği yanında hiç bir şey değildir. Siz terakkinin bu şahikalarına geldiğiniz vakit göreceksiniz ki dünyanızda hayran olduğunuz bütün güzellikler; hudutsuz kemal sahasında tezahür eden sideryenlerin seyyalevi yüzlerindeki cazip ifadelerin yanında pek az bir şey olur. Oh!.. Bu cazibeyi tavsif etmek benim için mümkün değildir. Ancak şu kadar söyliyebilirim ki, tatlı bir iyilikle meşbu bir bakışı, sakin ve kuvvetli bir ifadeyi, ve bütün yüzden fışkıran nurlu bir şeyi tasavvur ediniz!...

<< Ey beşerin zafı!... Arz üzerinde güzel görünmekle tefahur edildiği zaman Ispatyomdakiler bu tefahur hakkında nasıl mülahazalarda bulunuyorlar bilseniz. >> Ispatyomun, mütalaasında bulunduğumuz bu orta merhaleleri hakkında bazı diğer bilgileri topluca L. Denis nin aşağıdaki sözlerinde bulabilirsiniz:

<< …… Nihayet bir gün gelir ki, ruh dünyadaki seyahatlerini bitirmiş olarak temiz bir halde ruhani hayata girer. Orada fenalık, karanlık ve hata yoktur. Ve son maddi tesirler orada sönmüştür. Orada eski zamanı endişeleri ve acıları yerine sükunet, huzur ve derin bir emniyet hakim olmuştur. Orada ruh, tecrübelerinin son haddine varmıştır. Artık o, bir daha ıstırap çekmiyeceğinden emindir… Münevver, sebatkar ve tatlı ruhların ortasında yaşadığını hissetmek ne kadar hoş bir şeydir! Hiç bir şeyin koparamayacağı sevgi bağlariyle onlara bağlanmak, onların ilhamlarına, meşgalelerine, zevklerine iştirak etmek ve keza onlar tarafından anlaşılmış olduğunu, desteklendiğini, sevildiğini duymak ve ölümden kurtulduğunu, asırların değiştiremiyeceği bir gençliğe kavuştuğunu bilmek ne kadar mestedici bir şeydir!...

<< Yüksek mıntakalar, bütün sanatların ilham aldığı, mükemmel ve ideal bir güzelliğin vatanıdırlar… Yüksek ruh için sanat, bir çok vicheleriyle bir duadır. Ebedi Prensibe yapılmış bir ibadettir.

<< Bizzat seyyalevi olan ruh, Ispatyomun seyyalelerine tesir eder. Onun kudretli iradesi bu seyyaleleri birleştirir. Ve arzusuna göre tertipler, kendi gayesine uygun bir tarzda onlara renkler ve şekiller verir….. Esiri mıntakalarda ruhani bayramlar vardır. Nurlar içinde parlıyan temiz ruhlar, oralarda aileler halinde guruplanırlar. Dünyanın akortsuz gürültülerine mukabil tatlı bir armoni onları teshir eder… Sayısız bir kalabalık halinde bulunan ruhlar, birbirini tanır ve aralarında sevişir. Ölümle kesilmiş olan maddi hayattaki sevgi bağları bir daha kopmamak üzere tekrar teessüs eder.

<< Bu sevişen ruhlar Ispatyomun muhtelif noktalarından, muhtelif yüksek alemlerden gelerek toplanırlar. İfa etmiş oldukları vazifelerin, işlerin neticeleri hakkında birbirine tebliğatta bulunurlar. Ve muvaffakiyetlerinden dolayı birbirini tebrik ederler. Güç işlerde birbirine yardım ederler. Bu nezaket kazanmış ruhların arasında hiçbir ikiyüzlülük, hiçbir kıskançlık duygusu nüfuz edemez. İlahi elçilerden talimat alan ve daha ziyade yükselmek için yeni vazifeler kabul eden bu ruh topluluklarında sevgi, itimat ve samimiyet hakimdir. Bunlardan bazıları milletlerin ve dünyaların tekamülüne ve terakkisine nezarette bulunmadığı deruhte ederler, diğerleri feragatle maddi dünyalarda enkarne olurlar ve bütün insanları ilimde ve ahlakta tenvir ederler. Diğer bir kısmı da enkarne insanlara bağlanarak yol gösterici ve hami sıfatiyle onları maddi varlıklarının haşin yollarında doğum anından ölüm anına kadar ve bir çok hayatlarda takibederler ve bu işlerden himaye görenlerin haberi olmaz…

<< Bu ruhlardan biri bir küçük kardeşinin himayesini bir defa üzerine aldıktan sonra ne kadar dostça bir iştiyakla onu destekler ve ne kadar büyük bir sevinçle onun muvaffakiyetlerini karşılar ve önüne geçemediği sukutların karşısında ne kadar derin acılar duyar!...

<< Ruhlar arasında sınıflar vardır; bu sınıflanmanın dayandığı esas çalışmakla ve ıstırapla elde edilmiş meziyetlerdir.., >> (50)

Şimdi Ispatyomun bu merhalesine ait son sözü evvelce okuyucularıma takdim etmiş olduğum sayın dezenkarne dostlarımızdan Albert Pauchard'a bırakıyorum. Bu mesajın dikkatlice okunmasiyle, ruhların Ispatyom mıntakalarında üç buut telakkisinin şahikalarına doğru tedricen nasıl yükseldikleri anlaşılabilir:

<< İlk zamanlarımla şimdiki zamanlarım arasında fark imajinatif kreasyon'un iptidalarda irade dışı olarak yapılması, şimdi ise istikametini iyi almış bir irade ile yapılmış olmasıdır. Bu, tedricen öğreniliyor. Etrafımda rasgeldiğim insanlarda da vaziyet böyledir. >> (37)

Büyük bir realiteyi ifade eden bu fikri, yanlış bir istikamette kabul edilmesi endişesiyle kendi zaviyemizden biraz tavzih etmek zarureti hasıl oluyor. Evvelden beri söylediğimiz gibi Ispatyom hayatının muhayyile mahsulü sahnelerinin mevcudiyetini Pauchard çok güzel bir ifade ile burada tekrarlamış oluyor. Ancak, iradesiz bir imajinasyanun mümkün olmıyacağını biz kendi hususi çalışmalarımız neticesinde rehperlerimizin tebliğatından öğrenmiş bulunuyoruz. Bu bilgilerin bir realiteyi ifade ettiğini, bir çok tetkikattan sonra da anlamış ve kabul etmişiktir, Bu hususta gerek tahayyül ve gerek tekamül bahislerinde lüzumlu olan

mülahazalar ve tebliğler zikredilmiştir; fakat sırası gelmişken burada da Üstadımızdan almış olduğumuz bu baptaki bazı tebliğlerden bir iki tanesini yazmağı faydalı gördük.

<< İmajinasyon (tahayyül) irade ile başlar, irade ile biter.... Spontane (kendiliğinden) olan imajinasyonlar da gene hakikatte ruhun iradesiyle olur. Demin söylediğim gibi imajinasyon irade ile başlar, irade ile biter; bu irade sizin nazarınızda her zaman aşikar olmasa bile hakikatte mevcuttur. >> (51)

İradesiz bir tahayyül bahis mevzuu olamaz. Fakat imajinatif (tahayyuli) bir faaliyette iradenin her vakit aşikar olması şart değildir. Bazen bu irade, tahayyül eden varlık için gizli kalabilir. İşte Pauchard'ın irade dışı terakki ettiği tahayyülü biz bu neviden bir tahayyül olarak kabul ediyoruz. Şu halde buna irade dışı imajinasyon demekten ziyade bize göre, kendiliğinden imajinasyon demek daha doğru olur. [1]

Hakikaten bir çoklarımızın böyle kendiliğinden bir tahayyülle yaptığı işler çoktur. Bu işlerin kendi tarafımızdan yapıldığını çoğumuz bilmeyiz. Öbür aleme geçen ruhlar da böyledir. Ruhların ilk Ispatyom adımlarında bilmeden vücude getirmis oldukları imajların çoğu şüphesiz kendi eserleridir. Ve bunlar şüphesiz kendi iradeleriyle olmuştur. Fakat bu iradeden onların haberi olmadığı için imajların nerden geldiğini bilmezler ve onlara objektif kıymetler verirler.

Dünyamızda iradenin her vakit şuur sahasında görünmediğini söylemiştik. Bu fikri daha iyi kavramak için bazı misaller bulabiliriz.

Hayvanlardaki irade bu misallerin başında gelir. Bir hayvan, iradesiyle herhangi bir işi yaptığı halde onun iradesinden haberi yoktur. Hatta hayvanların iradesi hakkındaki şuursuzluğuna bakarak bir çoklarımız onlardaki iradenin mevcudiyetini bile inkar etmişizdir.

Fakat bize bu hususta en iyi fikri verecek olan gene insanlara ait gizli irade tezahürlerinden alınmış misallerdir. Çok dikkate değen bu ruh haletini Pauchard'ın diğer bir tebliği açıkça izah etmektedir. Bu tebliğde bahis mevzuu küçük S. Papa, Pauchard ve arkadaşlarının dostlarından olup, Pauchard'an sonra Ispatyoma geçmiş bir zattır ki tebliğ bu küçük S. Papa'nın Ispatyoma geçisinden üç gün sonraki hayatına aittir.

[1] Bu, tamamiyle neo-ispiritüalizmaya ait bir düşüncedir.

<< Küçük S. Papa'yı mı soruyorsunuz ?... Ben ona hemen hemen değişmesini müteakip müsadif oldum. Ona dair size bazı şeyler söylemek isterim. Çünkü bu işte oldukça eğlenceli bir hikaye vardır.

<< Ben onun intikali anını duymadım. Ancak küçük S. Papa beni gelip kendisi buldu. Onun mesut, fakat tantanalı bir tavrı vardı. Redingotu ile, silindir şapkasiyle, ceketinde çiçeği ile ve elinde küçük incili ile arzı endam ediyordu. birbirimize rasgelmekten çok memnun olmuştuk. Ben:

<< – Pekala Küçük S. Papa, dedim. Buraya geldiğinizden dolayı memnun musunuz ?

‹‹–Evet! tabii, dedi. Zevceme kavuştum. Sizi aramak istiyordum ve… İşte tesadüfen size rasgeldim.

‹‹ Ben, bu karşılaşmamızda tesadüf olmadığını, benim onun arzusunu derhal duyduğumu kendisine izah ettim. Gençleşmiş bir halde bulunmasından dolayı kendisine komplimanlarımı sundum. Fakat, niçin böyle debdebeli bir kıyafette bulunduğunu kendisine sorduğum zaman bana: Böyle bir alemde hiç şüphesiz en iyi tarzda giyinmesi lazım geldiğini söyledi.! Hulasa bir müddet beraberce iyi bir vakit geçirdikten sonra ben tekrar görüşelim diye kendisinden ayrılacağım sırada o, elindeki incilinin kaybolduğunu gördü. O sırada incilini düşünmediği için kaybetmişti. Buna çok canı sıkıldı. Fakat ben, incilini beyhude yere aradığını söyledim. Çünkü burada bir şeyi aramak, onun mevcut olmadığını düşünmek ve bu suretle onun olmamasını neticelendirmektir. Ona dedim ki:

‹‹ – kendi kendinize incilinizin elinizde bulunduğunu söyleyin o, elinizde olacaktır.
‹‹ O, benim şaka söylediğimi zannetti ve :

‹‹ Uzun zamandanberi ahrette olduğunuz halde siz hep ayni Pauchard'sınız! dedi. Ben:

‹‹ – Fakat işte, inciliniz elinizde duruyor, dedim.

‹‹ Eline baktı, hakikaten doğru idi ›› (38).

Burada küçük S. Papa'nın elindeki incili, redingotu ve silindir şapkası hep kendisi tarafından vücude getirilmiş şeylerdir. Fakat o, bunun henüz farkında değildir. Zira o, henüz Ispatyomun ilk merhalesinde yaşamaktadır. Netekim Pauchard'ın ihtarı üzerine bilmeden yaptığı bir irade ile incilini tekrar vücude getirmiştir.

Fakat ruhlar Ispatyomun bu ilk merhalesini geçtikten sonra şuurlarında bir berraklık peyda olmağa başlar. Ve o zaman şuurlu bir irade ile çalışarak tahayyüllerini ve onların neticelerini müdrik olurlar. İşte, Pauchard'ın bahsettiği müteakip safhalardaki istikametini iyi almış bir irade ile yapılan kreasyon' u budur. Birinci halde ruhta bir teşevvüş vardır; ruh, dış alemi dolduran bütün hadiselerin kendisinden bazen de başkalarından gelmiş imajlar olduğunu fark edemez. Vakasına göre bu onun için bir istırap veya bir haz kaynağı olabilir. İkincisinde ise ruh, gerek kendisinin ve gerek başkalarının tekamülünü temin etmek için bilerek ve iyice ayarlıyarak bir takım imajlar husule getirir. Ve bu meleke onun yükseklik derecesiyle mütenasiben artar.

Çok ehemmiyetli gördüğümüz bu ruh halini daha yakından tetkik etmek için okuyucularımıza kitabımızın tahayyül bahsini mütalaa etmelerini tavsiye ederiz.

Bu izahattan sonra Pauchard'ın sözlerine devam ediyoruz:

‹‹ ….. Etrafımda peyzaj ve aynı zamanda binalar görüyorum. Evet, hatta kliseler, fabrikalar, kimya laboratuarları, keresteci dükkanları… görüyorum. Fakat bütün bunlar o tarzda bir nura gark olmuş haldedirlerler ki ben bu hali ancak semavi tabiriyle ifade edebilirim. Buradaki eşya dışarıdan aydınlanmış değildir. Ziya, onların kendilerinde vardır. Ve onlar kendiliğinden ziya neşrediyorlar. Burada her varlık, her şey ziya içinde ziyadır,

zulmetleri aydınlatan zulmet içinde bir ziya değildir. Arıyorum, fakat size nasıl daha iyi bir izah yapabileceğimi bilmiyorum.

<< Bu hal, izahın yokluğundan değil, şunu göz önünde iyi tutmalı ki, sizin haki varlığınızın mahdut olmasından ileri gelmektedir….

<< Ben demin laboratuarlardan, fabrikalardan ve inşa tezgahlarından bahsettim. Bu, şunu anlatır ki burada herkes kendi idealini ifade etmek ve haki hulyalarını tahakkuk ettirmek imkanına maliktir. O, ne beyin, ne de dış şartların mahdut çerçevesi arasında mahsur değildir. Onun telakkisi nurani bir şekilde ifade edilir ve kendiliğinden şekil alır. >> (37)

Kıymetli kardeşimizin sözünü gene keseceğiz; çünkü ifadenin açıklığı, güzelliği ve en büyük realiteyi bu kadar canlı bir tarzda anlatmış olması üzerinde biraz durmadan geçmek mümkün değildir.

Pauchard'ın dediği gibi Ispatyom hayatının öyle bir merhalesi vardır ki oradaki ruhlar bilerek bir takım eşyayı, şekilleri - hatta mekanizmasını anlamağa lüzum görmeksizin - vücude getirirler. Bu, ilk zamanlarda bahsettiğimiz şuursuz faaliyetlerden başka bir iştir. Burada Pauchard'ın bahsettiği tezgahlar, fabrikalar v.s. hep ruhların tahayyül melekesini kullanarak teşkil etmiş oldukları şeylerdir. Ve bunların kurulmasında hem kendilerinin hem de diğer varlıkların türlü faydalanmaları gayesi vardır.

Esasen Ispatyomda olduğu gibi kainattaki her maddi şekil, ilahi kanunların icabatına uygun bir halde ruhlar tarafından meydana getirilir. Hatta şunu söylemekten çekinmeyiz ki muazzam maddi dünyalar dahi böylece kurulmuş ve böylece yaşamakta devam edegelmiştir; ancak bu kadar yüksek kudretleri haiz ruhlar, hiç şüphesiz ne tatbiki ne de nazari tetkik sahamıza girebilecek mıntakalarda değildirler. Ruhların Ispatyomda kurdukları şeyler çok kısa veya çok uzun ömürlü olabilir. Bu müddet bir kaç saniyeden, bize göre bir ebediyet olan milyarlarca senelere kadar sürebilir. Bu işlerin kurulmasında hakim bütün gaye, ruhların tekemmülleri için lüzumlu vesaitin hazırlanmış oımasına matuftur. Her ruh tabiatın bu muazzam işinde kendi kudreti derecesine göre amelelik vazifesini az çok bir muvaffakiyetle yapmağa çalışır.

Burada Mutlak'a ait Hilkat bahsi ile bu söylediğimiz teşkil etme, kurma hadisesini, haşa, birbirine karıştırmamak lazımdır. Bir şeyi yoktan var etmek başkadır, mevcuda şekil vermek başkadır. Bizim Hilkat hakkında hiç bir bilgimiz olamaz ve bu hususta bir tek söz bile söylemek kabiliyetinde değiliz. Zira biz yokluğu idrak edemeyiz ki ondan hasıl olan varlıklardan bahsedebilelim. Bizim cılız idrakimize yokluk mefhumu hiç bir vakit giremez. Ve biz yokluktan hiç bir mana çıkaramayız. Hatta gelişi güzel bir yokluğu kabul etmek bile gene bir varlığı kabul etmekle müsavi olur. Yokluğu aklımız almayınca Hilkatten bahsetmek abes bir iş olur.

Büyük ve henüz tanımadığımız ruhların milyarlarca asırlar payidar olan muazzam dünyaları, baş döndürücü büyüklükteki nebülözleri teşkil etmelerini yaratma tabiriyle ifade etmek tamamiyle uydurma bir söz olur. Zira bunların hiç birisi yoktan var edilmiş değildir. Hepsi maddelerin inkilaplarını tayin eden ilahi kanunlardan istifade edilerek ruhlar tarafından

ve esasen mevcut olan maddelerden vücude getirilmiş teşekküllerdir. Bu fikrimi bir misal ile daha iyi anlatabilirim:

Bir heykel heykeltraşın eseridir. Fakat bu, onun yoktan var ettiği bir şey değildir. Ancak mevcut eşyaya kendi imajinatif faaliyetiyle vermiş olduğu bir şekildir. Bir sanatkarın böyle bir çamur parçasını alıp ondan bir heykel vücude getirmesiyle aklımızın ermediği yüksek ruh mertebelerine varmış dev gibi ruhların esir maddelerini bilmediğimiz yüksek kabiliyetleriyle bir araya toplıyarak bir dünyayı vücude getirmesi ve onu uzun zaman yaşatabilmesi arasında fark yoktur. Bunların ikisi de eserlerini yoktan var etmiş değildirler. Esasen mevcudolan maddeleri onlar muayyen maksatlara göre bir araya toplamışlar ve şekillendirmişlerdir. Böyle basit ve yalnız mahlukata mahsus ameliyeyi hiç bir mahlukla nispeti bahis mevzuu olmıyan Halika, Mutlaka izafe etmek Onun hakkındaki duygu ve bilgi noksanından ileri gelmiş bir hatadır.

Bahsimiz biraz taşan bu mülahazaları yukarki fikirlerimizin yanlış anlaşılmaması için kısaca yazdıktan sonra Pauchard'ın tebliğatına devam ediyoruz:

<< …… Arzu ve iç çekişleri (Aspirirations), bizim alemimize mahsus maddede kendine has tahakkukunu otomatikman temin eder. Burada sizdeki gibi, ona mani olacak ağır ve mukavim hiç bir madde yoktur. Bu şunu da intaceder ki bu ameliyede aklın (intellect) müşterek müdahelesi o kadar zaruri değildir.

<< Bir an gelir ki o zaman eşyanın seyri esnesında bu imajinatif kreasyon imkanları tükenir; bu takdirde diğer bir arzu belirir; bu da onun nasıl ve niçin olduğunu anlamak arzusudur.

<< İşte bu noktada mantal faaliyete kayılmış olur…. Benim burada etrafımı kaplıyan muhitle münasebetlerim tamamen bu son faaliyet şeklindedir. Zira ben, bahis mevzuu bu iki alemin hududunda bulunuyorum. Bunlar iç duygusu (sentiment) ve akıl (intellect) alemleridir ki siz bunlara astral ve mantal diyorsunuz >> (37)

Teozoflarca uzun uzadıya tasniflere tabii tutulan astral ve mantal planların şemasını Pauchard şu iki cümle içinde vuzuhla çizivermiştir. Beden bahsinde münakaşasını yaptığımız gibi burada da bu münesabetle tekrar ediyoruz ki Ispatyomda ayrı ayrı bedenler giyerek veya çıkararak girilecek birbirinden bıçakla kesilmiş gibi ayrı planlar yoktur; fakat ruhun tekamülü ve faaliyetlerinin tezahür zeminleri vardır.

Demek ki A. Pauchard'ın son ifadesinden de anlaşıldığı gibi üç buutlu Ispatyom telakkisinin son merhalelerinde eşyanın illetini ve oluş hallerini araştırmak işi başlıyor. Nitekim aynı hakikati L. Denis aşağıdaki cümlelerle ifade etmektedir: << ..... Ondan sonra nihayetsiz eseri mütalaa etmek, temaşa ve tebcil eylemek, her yerde adaleti, güzelliği, semavi iyiliği tanımak ve onlarla birleşmek, yüksek ruhları vazifelerinde ve hizmetlerinde takibetmek ve daima, daima yeni hazlara yeni çalışmalara ve bizi bekliyen terakkilere doğru yükseleceğini anlamak: İste Hayatı ebediye budur >>

Fakat bir an gelir ki ruhların üç buutlu alemdeki görgü ve tecrübeleri tekemmül eder. Ve o zaman onlarda daha yüksek bir alemin icapları içinde yaşamak ihtiyacı başgösterir. Zira bu derece gelmiş ruhların telakkilerinde esaslı değişmeler olmuştur. Üç buutlu maddi dünyaların realiteleri bu incelmiş ve yükselmiş telakkiler karşısında tatminkar olmaktan çok uzak kalmıştır. İşte ruh halinde husule gelen bu esaslı değişme, ruhların üç buutlu alemi

müteakip bir aleme intikalini zaruri kılar. Evvelce de seylediğimiz gibi biz bu aleme bile bile, yanlış olarak dört buutlu alem demek zorunda kalıyoruz. Bu aleme geçen ruhların hayatı derhal bizim müdrikemizden siliniyor. Zira oralarda, bizim düşünebildiğimiz ve anlıyabildiğimiz manada ne şekil, ne renk ve ne de obje mevcyttur.

Fakat böyle yüksek alemler hakkında bilgi edinebilmemizin mümkün olmadığını kabul etmekle beraber o kainatın üç buutlu alemimizdeki bazı inikaslarını, çok güçlükle de olsa bir duygu halinde bize ihsas eden bazı tebliğlerden müstefit olarak duyabilmeğe çalışıyoruz.

E – Dört buutlu alemin eşiğinde

Dört buutlu kainatın varlıkları insanlar için o kadar anlaşılmaz ve o kadar yükselmiş bir haldedirler ki zaman zaman bunlarla ancak bilvasıta tsmas haline geçmek saadetini tatmış olan insanlar bu kainatın yüksek varlıklarını uluhiyet derecesinde karşılaşmışlar ve tebcil etmişlerdir. Din tarihinde de gördüğümüz gibi, Allahla görüştüğünü zannedenler, veyahut kendilerini uluhiyet vehmedenler, ya doğrudan doğruya duyulmuş veyahut başkaları tarafından anlatılmış bu yüksek alemlerin varlıkları ile vukua gelen vasıtalı temasların tesiri altında kalmış olanlardır. Mutlak, Halık mefhumu ile kendi idraki arasında aşılmaz uçurumlar bulunan beşerin insanüstü varlıklara Allahlık isnat etmelerini tabii görmek lazım gelir, zira insanın Allah Hakkındaki duygu ve düşüncesi onun tekamülü ile yükselir ve kıymetlenir.

Biz o kader geriyiz, o kadar görgüsüz ve tecrübesiz ki en ideal bir düşünce ile bulabildiğimiz ilahi vasıflar, ilahi kudret, ilahi güzellik ve ilahi her şey, her mefhum Allaha gitmek şöyle dursun, ededi ve ezeli kainatlar içinde bir zerre dahi olmıyan fakat bizlere ebedi ve ezeli görünen yüksek buutlu alemierin henüz ilk merhalelerinde rasgeldiğimiz bir mahlukta, bir ruhta takılıp kalıyor. Ve insanlar için bundan daha tabii bir hal olamaz. İnsan hi bir vakit Halik olmadı ve hiç bir vakit Halik olmıyacak… Esasen ezelde ve edette ruhlar ve diğer bütün varlıklar Allah olmadığı ve olmıyacağı için Allah Halik, ruhlar ve bütün varlıklar da mahluk olmuşlardır. Bu iki mefhumu hangi mantık ve hangi sebeple olursa olsun, birbirine karıştırmak gafletinde bulunanların bir dalalet içinde kaldıkları muhakkaktır. Kendimizi biraz riyazetle, biraz da tecerrüt haliyle bir allah hissedebilmemiz mümkündür. Fakat bu, görgü ve tecrübelerle kafi derecede olgunlaşmamış kör bir iman meselesi olur. Bu bakımdan bu hali tabii görmek kabildir. Bununla beraber bu hal bir arızadır ve gelip geçecektir. Zira tekamül vetiresi olan görgü ve tecrübe hayatı, insanı bir an bile fasıla vermeden önüne takıp sürükler ve bu sürükleniş insan ruhunda saplanmış birtakım dikenlerin, pürüzlerin ve arızaların ruhtan sökülüp atılmasiyle neticelenir. İşte kurulduğu andan itibaren beşerivetin mukadderatı bu olmuştu ve bu olacak.

Dört buutlu kainatın varlıklarına dair hiçbir bilgiye sahibolamıyacağımızdan evvelce bahsetmiştik.

Biz evvelce de yazdığımız gibi medyomumuz vasıtasiyle oradaki yüksek varlıklara ait hiç bir şekil görememiştik. Ve böyle bir şeklin orada mevcut olmadığını da gene onlardan öğrenmiştik. Fakat bu varlıklar gene kendi ifadeleri ile bize istedikleri zaman maddeden bir hisse alarak görünebileceklerini de söylemişlerdi:

<< Bulunduğunuz bu planda sizin görebileceğiniz bir şekil yoktur. Vesaitinizle göremezsiniz. Buradakileri görememeniz, sizin vesaitinizin eksikliğinden ileri gelir. Çünkü siz yalnız görmek mefhumu ile anlıyabiliyorsunuz. Halbuki umum duygunuzla görmenizdir asıl görmek.

<< Binaenaleyh aşağı planlarda gördüğünüz tarzda bir şekil burada yoktur. Fakat biz istersek bu olabilir, zira biz, maddeyi teksif ederek size görünebiliriz. >>(51)

Bu sözlerden iyice anlıyoruz ki oradaki varlıkların bizdeki gibi şekilleri yoktur. Fakat onlar müessiriyet kudretlerini kullanarak maddelere istedikleri şekli verebilirler ve eğer her hangi bir maksatla bizim idrak sahamıza girmek lüzumunu duyarlarsa o zaman maddelere bizim anlıyabileceğimiz şekilleri vererek bize görünebilirler. Biz buna lüzum görmediğimiz için tecrübelerimizde bu nokta üzerinde ısrar etmedik. Zira bu görünüş ne kadar yüksek olursa olsun dört buutlu alemin hakiki manzarasını bize vermiyecektir. Oralardaki bir varlığın bizim idrak sahamıza düşmesi, muhakkak hakiki durumundan o nispette ayrılmış olması demektir. Bundan başka, böyle bir görüşün diğer bakımdan da büyük bir kıymeti olmıyacaktır: bu yüksek varlıkların kendilerini bizim realitemize uygun birer şekil halinde gösterebilmeleri ancak muhataplarının alabilme kabiliyetleri nispetinde ve ona uygun bir tarzda vukua gclecektir. Buna nazaran bu görünüş sabit olmıyacaktır, her insana ve hatta insanın muhtelif tekamül safhalarına göre değişik olacaktır. İşte bu hal, bu görünüşün tetkik bakımından bize büyük birşey öğretmiş olmıyacağını anlatmağa kafi gelir.

Bununla beraber bu hususta hiç olmazsa pek iptidai bir fikir vermiş olmak için başka bir kaynaktan verilmiş bilgileri okuyucularıma takdim etmeği faydalı görüyorum. Bunu için gene Pauchard'ın tebliğatına döneceğim; zira bu bahiste en iyi bilgiyi bize vermiş olan bu zattır. Onun sözlerini gözden geçirirken okuyucularım, etrafını iyice anlamış bir ruh göziyle ve belki kavrıyabileceğimiz en yüksek bir tasvirin imkanı nispetinde dört buutlu kainatın yüksek varlıkları hakkında oldukça maddi bir fikir edinebileceklerdir. Ancak daima söylendiği gibi, bütün bu tasvirleri hakiki manasında almamak ve bizim anlayış kabiliyetimize göre uydurulmuş şeyler olduğunu unutmamak lazımdır. Zira Pauchard' ın tarif ettiği bu varlıklar, onun bu tarifine girmiş olduğu müddetçe hakiki planlarından ayrılmış ve bizim üç buutlu realitemize girmiş bulunmaktadırlar; biyaenaleyh aşağıki satırlar dört buutlu varlıkları alçaltarak tasvir eder:

<< Bu gün, sizin yüzünüzden, ben gene bu latif varlıkla temas haline geçtim. Bu zamana kadar böyle insanüstü Alemle alakadar değildim… Onun dili ile heceli diller arsında hiçbir münasebet yoktur. Onun Aleminde böyle konuşulmuyor.

<< Benim ondan almış olduğum ilk intiba, tatlı yeşil bir ziyadır… Onun etrafında büyüleyici bir atmosfer vardır… Sanki tabiatın bütün musikisi ondan intişar ediyor, Veyahut onu ihata etmiş gibi. Nasıl söyliyeceğimi bilmiyorum. Evvelce tasvir ettiğim Grand Viellard (37) da belki böyledir fakat o, insan cinsindendir. Bunu hesaba katmağı unutulmayınız. Onun görüşü, hatta parlaklığı benim için o zamana kadar hiç tecrübe edilmiş olmamakla beraber, bana yabancı bir unsur halinde gelmiyordu. Halbuki burada…! Eğer siz suallerinizle bana yardım ederseniz ben de onu tasvir edebilmek için elimden geldiği kadar çalışırım.

<< O şeffaftır. Ve daima mütehavvil bir haldedir. Birçok şeyler fazla olarak beşeri bir terakkiye bürünüyor…

<< Fikirlerini bizlere intikal ettirirken onun bütün varlığı o kadar ihtizaz halinde ve o kadar şiddetli bir canlılık içinde ki sizin bu realiteye, hatta uzaktan biraz olsun yaklaşabilmeniz için pek fazla bir imajinasyon sarfetmeniz lazım gelir.

<< Onun ağırlığı yoktur, ve tekrar ediyorum onda daima bir değişme hali vardır. Yalnız, onun yüzü benim önümden kaybolmadı. Onun yüzü tapılmağa layık bir halde sedef renginde, şeffaf ve içerden nurlanmıştır.

<< … Tam manasiyle bir ayak görmüyorum. Fakat ayakların bulunması lazım gelen yerde bir takım nurlu ihtizazlar görüyorum ki bunlar manyatik cereyanlar gibi onun şeklinin yukarı taraflarına doğru çıkıyor… Bazen de dalgalı hareketler yapan bir el intibaını alıyorum. ve bu elin her hareketi hayati bir takım inşaat saçıyor. Fakat müstesna anlar bertaraf edilirse onun şeklinde sabit olan hiçbir şey yoktur.

<< Gözlerini mi soruyorsunuz?..

<< Onu yakalamak çok güçtür. Bu güçlük hiç olmazsa benim için. Bir bakış görebildim. Fakat… hakikati söylemek lazım gelirse gözleri göremedim…

<< Biliyor musunuz dostum, bu fakirane taslağı size hem de ne kadar çok noksan olarak - daha ziyade bir tirbuşonla veriyorum!?

<< Onun tebessümü mü ?

<< Bu, büyüleyicidir!.. Nur saçıcıdır!.. Fakat bu, beşeri bir tebessüm değildir. - Yani beşeri tarzda değildir, demek istiyorum. Bu, fevkalede canlı, manalı ve ziya saçan bir çehrenin tebessümüdür. Fakat bu, bir << çehre hatlarının hareketi >> olmaktan ziyade bir << ziya oyunu >> dur…

<< Onunla beraber olmak kalbe neşat veriyor. Ve hayatı mesudediyor. İnsanda bulunan poetik manadaki tohumlar onunla temas neticesinde intaş ediyor!

<< Bu Güzellik, Şiir ve Neşat Mahlukunun sırası gelince hem uyanık ve hem de huşu içinde bir peri, feragat ve fedakarlık yolunda yürüyenlere rehberlik eden müntahap bir Ajan olacağını bizim beşeri idrakimiz anlıyamaz… >> (108)

A. P…ın güçlükle tavsif etmeğe uğraştığı bu tipe, dört buutlu alemin bir varlığı demekten ziyade, o varlığın, üç buutlu alemimizin en yüksek mıntakalarına inikas etmiş bir tezahürüdür demek doğru olur.

3 – Ispatyom hakkında umumi bir mülahaza

Ispatyom hayatına dair verilmiş tebliğler o kadar dağınıktır ki bunları bunlar bir araya toplıyarak kati bir tasnif yapmağa imkan yoktur. Bunu pek tabii görmemiz icabeder. Zira imkanları sonsuz olan, varyeteleri bütün beşeri tahminlerin dışında kalan bir alemi dar ölçülerle tahdit edemeyiz. Bizim kıymet ve ölçülerimiz karşısında orada her şey mümkündür.

Ve her insana, her varlığa göre teferruatı değişen bir Ispatyom hayatı vardır. İşte bu yüzden A. Pauchard ilk tebliğatını ihtiva eden kitabının adına: L'AUTRE MONDE: SES POSSIBILITES INFINES (Öbür alem: Sonsuz imkanları) demiştir. (37)

Fakat insanların bir zafı vardır: Hadiselerin grup ve sınıflara ayrılmasını ve bunların birbiriyle mütekabil münasebetlerinin tebarüz ettirilmesini isterler. Biz de bu zaruretten kendimiz kurtarmış değiliz ve bu sebepten dolayı, ne olursa olsun, Ispatyomun bariz gördüğümüz ana hatlariyle bir tasnifini yapmak zorunda kaldık. Fakat şunu ehemmiyetle söylemek isterim ki buradaki merhaleler de, tabiatın bütün hadiseleri hakkında ekseriyetle düşündüğümüz gibi, keskin hudutlarla birbirinden ayrılmış ve bütün teferrüatiyle söylenmiş değildir.

Her şeyden evvel şunu söylemek lazımdır ki üç buutlu Ispatyom mutat olarak kullandığımız manadaki kesif bir madde dünyası değildir. Orası dünyadaki görgü ve tecrübeler nispetinde kazanılmış duygu ve fikir unsurları ile, tezahür zeminini genişletmek kudretini arttırmış ruh faaliyet ve müessiriyetinin, şuurlu veya şuursuz maddi tahakkuk imkanlarını temin eden ve hazırlıyan bir yerdir. Subjektif ruh hayatının Ispatyomdaki seyyal maddeler yardımı ile, binbir çeşit teşekkülat içinde objekleştirilmiş halleri de bu mefhum içine girer.

Hangi derecesinde olursa olsun üç buutlu Ispatyomda yaşıyan bir ruh üç buutlu dünyaların bütün intibalarını ve hatıralarını kendisinde taşır. Dünyada iken kaba maddeler, kaba vasıtalar müsaade etmediği için ruhun sübfektif hayatı layıkiyle objektif kıymetler kazanamaz. Bununla beraber bir insan, tahayyül yolu ile istediği gibi sübjektif hayatını kurabilir. Bu ameliyedeki imkanların derecesi onun iç hayatının zenginliği derecesine, yani evvelce geçirilmiş tecrübelerden kalan kazançlarının çokluğuna bağlıdır. Fakat ruh; Ispatyoma geçtikten sonra, kesif maddelerin bağlarından kendini kurtarınca, bilerek bilmiyerek, istiyirek istemiyerek sübfektif hayatının objektif kıymetler kazanmış olduğunu görür. Yani dünyada iken inziva zamanlarında hayalen kurduğu imajları burada hakiki varlıklar gibi etrafında müşekkel olarak tekrar bulur. Bu ameliye için cehit sarfetmeğe lüzum yoktur. Onlar kendi kendine adeta otomatikman tahakkuk ederler. Ruhun bilerek veya bilmiyerek yaptığı bir irade darbesi bu işe kafi gelir.

Verdiğimiz misallerde de görüldüğü gibi mesela, bir kitabı düşünen ve istiyen bir varlık, o kitabı derhal karşısında bulur, ve bunun için bu ameliyenin ne suretle olduğunu, nasıl vukua geldiğini onun bilmiş olması şart değildir. Fakat bir varlık kendi objektifleşmiş sübjektif hayatında yaşadığı gibi, münasebet halinde bulunduğu alakalı ruhların objektifleşmiş sübjektif hayatlarında da öylece bilerek veya bilmiyerek yaşıvabilir. O zaman bir ruh için, Ispatyomda geçirdiği hayatın mütemadiyen değişen sonsuz çeşitleri meydana gelir. Ve ruhlar bunlardan türlü türlü faydalar elde ederler.

Demek üç buudlu Ispatyom, her derecesinde, ruhların kesif dünyalarda binbir meşakkatle kazanılmış oldukları duygu ve fikir unsurlarının bir inkişaf yeridir. Fakat ruhlar için bu Ispatyom hayatı büyük bir realitedir. Onların bu realiteleri, gerek kendi iradeleriyle gerek daha yüksek ruhların yardımiyle, ihtiyaçlarına göre tertip ve tanzim edilir.

Ispatyomdaki bu işlerin kolaylaşması için yüksek ruhların vukubulan yardımları yalnız oralarda değil dünyada da, bilhassa metapsişik çalışmalarda kendisini hissettirir. Buna dair bir fikir verebilmek için kendi tecrübelerimizden birisine ait bir misal yazıyorum.

Dört buudlu alemlerde medyomumuzun ilk dolaştığı gün, oradan aldığı intibalar, o zamanki acemiliğimiz yüzünden bize anlaşılmaz görünüyordu. Bu acemiliğimizi gidermeğe çalışan üstatlarla aramızda geçen bir muhavere bu hususta kafi derecede fikir verebilir.

(12/4/936 tarihli celse zabıtnamesinden :)

<< S – Pekala bu planda etrafınızı iyice tetkik etmeğe başlayınız.?

<< C – Aydınlık içinde, sezme halinde mevcudat hissediyorum.

<< – Sezme halinde?... Onları iyi tetkik etmeğe çalışınız, ne gibi mevcudattır onlar ?

<< – Hiçbir şey görmediğim halde, yanımda bir çok varlıklar hissediyorum.

<< – Bir şey görmüyorsunuz, fakat varlıklarmı hissediyorsunuz?

<< – Kulağıma << varız >> diye bir ses geliyor.

<< – Pekala, varız! diyen şahsa rica ediniz kendisini size göstersin?

<< – İsteme görünmemi, diyor.

<< – İsteme görünmemi, diyor; öyle mi? Pekala bundan maksadı nedir acaba?

<< – Alışmadın, diyor. Göremeyişinin de alışmadığının nişanesidir, diyor.

……

<< – Evet, aşağı planla bu plan arasında ne fark var, bizim anlıyacağımız şekilde?

<< – Burada şimdiye kadar alıştığınız tarza uymıyan şeylerle karşılaşacaksınız. Binaenaleyh bunlara tahammül edemezsiniz, diyor.

<< – Bu tahammülsüzlük ne bakımdandır?

<< – tahammül edememek, gözünüzün kamaşmasında ne rahatsızlık duyarsanız duygularınızda da aynı şeyi duymanız bakımındandır, diyor. Ben bunu ancak böyle sizin anlayışınızla anlatıyorum, diyor. [1]

……

<< – Pekala alışmak için biraz dolaşın; o varlık size biraz direktif versin?

<< – Burada ne kadar dolaşsanız kimseyi göremiyeceksiniz, göreceğiniz bir ziyadan ibaret, diyor. Yalnız etraftaki mevcudatı hissedeceksiniz, bir sezme halinde, beş duygumuza taalluk etmiyen bir sezme.

<< – Şimdi bir şey daha soracağım: Gene görmemek şartiyle daha yükselmek ,stiyoruz?

<< – Mümaresenizi arttırmadıkça daha yukarı gitmenize müsaade etmem, yoksa bu ziya gözünüze rahatsızlık verebilir, diyor. Tedrici elden bırakmayınız, korkarım ki gözlerinize zarar verir, diyor. [2]

<< – Bizim acele etmeğe niyetimiz yok. O plana ait söyliyeceği bir şey var mı?

<< – Tahammülünüz arttıkça malumatınız da tekessür edecektir. Yalnız, tahammülünüzü zorlamayınız. İlla ki her şeyi az zamanda öğrenmeğe kalkmayınız, diyor. Kim söylüyor bilmiyorum.

<< – Bir şey daha soracağız: Aşağıdaki planda bulunmak bizim için daha mı iyidir, yoksa bu planda mı kalalım ?

<< – Daima yükseliniz, daima yükseliniz. Yükselmek gayeniz olmalıdır bunda kaide hüsnüniyet ve tedriçtir, diyor.

<< – O halde biz bu planda bulunmakla daha iyi yapmış oluvoruz, öyle mi?

<< – En iyi değil; iyisi, diyor. Bundan şimdi bir zarar gelmiyecek. Gözlerinizin kamaşmadığı gibi hissiyatınızın da kamaşmadığını gördünüz. tedricen hareket ediniz.

<< – Şimdi bu söz bende bir şüphe bıraktı: Daha iyisi üçüncü planda mı kalmaktı?

<< – Daha iyisi tedriçtir.

<< – Yani buraya daha çıkmamalı mı idik?

<< – Bu dördüncü, beşinci lafızlarını bırakınız. Burada mahdut adetle mahdut tabaka düşünmeyiniz, diyor.

<< – O halde kendisi bize bir şeyi hatırlattı: Bundan evvel İlyas efendi isminde aşağı planda bir zatla tanışmıştık.[1] Bu dostumuz, bu zat hakkında bize bir şey söyler mi ?

<< – Diyor ki alemi ervahta her şey bir kaideye tabidir. Onun da karşınıza çıkması muhtemeldir. Ben ne lehte ne de aleyhte bir lakırdı söyliyemem.

<< – Pekala bize daima yükselmemizin esas olduğunu söylüyordu, halbuki İlyas efendi planında kalırsak…

<< – Kalın demedim, daima yükseliniz, fakat sizin bu gibi ruhlara tesadüf etmeniz…

<< – Yani biz tenkit istemiyoruz…

<< – İlyas efendi kendisine emredilen vazifeyi görmüştür. Ben ne onu…

<< – Demek, İlyas efendiye hariçten mi vazife verilmiştir?

<< – İlyas efendi bir müesserdir, sizin önünüze çıktı. O, müşahhas bir şey değildir. >> (51)

[1] Geçmiş tecrübelerin birinde, medyomumuz üç buutlu Ispatyomda dolaşırken, karşımıza bu isimde bir tip çıkmış ve bize bir takım yanlış sözler söylemişti.

Burada okuyucularımın dikkat nazarı önünde tebarüz ettirmek istediğim bir nokta vardır. O güne kadar bu dört buutlu alemin icapları hakkında hiç bir bilgimiz yoktu. Ve oradan doğrudan doğruya almış olduğumuz bu ilk tebliğata da henüz lüzumu derecesinde ehemmiyet ve kıymet vermemiştik. İşte bu halin neticesi olarak bu muvasalada Üstatların tebliğatını adeta itimatsızlıkla karşılıyormuşuk gibi bir tavır takınmıştık. Hatta bu hal bir münakaşa haline varmıştır. Buna rağmen Üstatların bizi tehlikeli bir yoldan uzaklaştırmak, faydalı yollara sevk etmek hususunda muhavereyi sükunet ve basiretle idare ettiklerini okuyucularım anlamışlardır.

<< – Müşahhas bir şey değildir, demekten maksatları bir ruh değildir mi demektir?

<< – Ruhun vasıtası imiş.

<< – O tesiri tabi olduğu bir ruh hissi bir ruh imiş?

<< – Haddi zatında kendisi bir ruh değilmiş, bir vasıta imiş. Bu hadiseleri tanzim eden ruhlardır, böyle yüksek tabakalara vasıl olmak maksadını takibedenlere türlü talimatta bulunmak ve onları hazırlamak için bir takım geçirecekleri yollar vardır. Bu onların tensibidir, diyor.

<< – Burası size ağır mı geliyor (medyomda hafif bir rahatsızlık görüldü). Pekala üçüncü plana inelim?

<< – Üçüncü plandayım burası karanlık bir yerdir. Üçüncü diyoruz ama üçüncü değil.

<< – Neredesiniz şimdi?

<< – ……

<< – Tekrar sizinle konuşan ruha fikrinizi çeviriniz ve ondan hitabesini isteyiniz, cevap alıyor musunuz?

<< – Hazırım, diyor. Burada fikirler bana yukardan geliyor, sanki şakul vaziyetinde beynime iniyor.

<< – Pekala yukarki plandaki suallerimize devem etmek istiyoruz, zihnimizin takıldığı bir nokta var: İlyas efendi hakikate uymiyan bazı şeyler söylemişti…

<< – Bunlar mukadderdir, bunlar böyle yapılmak icabederdi. Birdenbire size hakikati

göstermek, sizin idrakinizin fevkindedir, diyor.

<< – Fakat bu söz de bize kanaat vermiyor, böyle hatalı neticelerle karşılaşmak bizi sarsıyor. Eğer maksat bizi yıkmak ise bu fena bir şeydir?

<< – Unutmayınız ki sizin dünyanızda her şey bir çalışmanın, bir cehtin mevlududur. Nasıl aleminizde her istediğiniz şeye bila zahmet nail olamıyorsanız ve maniasız, hatasız vasıl olamıyorsanız. bu da tıpkı onun gibidir. Siz dünyanızdan çıkmış değilsiniz. Sizi himaye eden ruhlar hataya sevkeder. Taki dünyanızdaki kaidelerin hilafına hareket etmiyesiniz.

<< – Bu son cümleyi biraz daha izah eder mi?

<< – Siz dünyevi kanunlara tabisiziz, bu kanunların ahkamından sizi kurtarmak lehinizde olmaz. Binaenaleyh cehitsiz, hatasız sizi her hakikate nail etmek sizin lehinizde olmaz.

<< – Burada bir nokta kalıyor: Bizim öbür tarafta sarfedeceğimiz emekler boşe çıkacak gibi görünüyor. Zira maksat bilgi sahibi…

<< – Anladım, diyor….

<< – Bizde dünyamızın kanunlarının hilafına çalışacağız bu da maksadımıza mugayır olacaktır…

<< – Öyle demiyor. Size söylediğimi yanlış anladınız; şiz dünyada hakikatlere nasıl meşakkatle nail olabilirseniz, o kadar meşakkatle bu ahret havadisine nail olabilirsiniz. Yoksa dünyadaki kaideler hilafına hareket edilmiş olur. Hrkikate nail olamazsınız; çünkü dünyadaki mesaide bir çok aldanmalar vardır. >> (51)

Yukarki muhavere ruhların bizi nasıl himaye ettiklerini ve bilhassa bazı şekilleri ve mizansenleri bizim tekamülümüze uygun bir şekilde nasıl vücude getirdiklerini gösteriyor.

Bir ruhun mazisi ne kadar zengin ise: o, ne kadar fazla dünyalarda tecrübelerle bilgi ve görgüsünü arttırmış ise onun Ispatyom hayat o kadar zengin ve güzel olur. Ve yukarda verdiğim izahtan sonra bunun sebebini anlamak kolaylaşır. Demek tekamül fikrinde dünyalarda iken kurulan sübjektif hayatı mümkün olduğu kadar zenginleştirmek mefhumu da vardır. İşte bu noktada, dünyada iken estetik duygulara; güzelliği, iyiliği, vicdan huzurunu hazırlayıcı sanat ve fikir hareketlerine verilmesi lazım gelen kıymetin manası anlaşılır. Ruhlar Ispatyom hayatında yaşarken kendilerinde eksik gördükleri şeyleri tamamlamak ve sübjektif hayatlarını daha zenginleştirmek ve güzelleştirmek ihtiyaciyle ara sıra üç buutlu dünyalara inerler. Zira üç buutlu bilgi ve duyguların eksik kalmış tarafları ancak üç buutlu dünyalarda yapılacak fikri ve hissi tecrübe hayatiyle tamamlanabilir.

Bütün bu ifadelerden çıkan neticeye göre Ispatyomdaki bir ruh, diğer buutlu bir hayata geçinceye kadar, üç buutlu dünyalarla sübjektif ve objektif olan münasebetlerini devam ettirecektir. Ve bu bakımdan üç buutlu dünyalarla Ispatyomları arasında mütemadi bir münasebet mevcuttur, bu münasebetin şekli ve sayısı da namütenahidir.

Fakat dediğimiz gibi bir an gelir ki ruhun üç buutlu alemdeki işleri tekemmül eder. O, bu alemden almış bulunur. Ve binnetice bu aleme hakim bir duruma girer. İşte o zaman ruh, bilmediğimiz ve tahmin dahi edemediğimiz şartlar altında alemini değiştirir. Ve diğer buutlu alemlere geçer. Bilvasıta alemimizle münasebetlerini devam ettirmekle beraber artık o, başka alemlere bağlanmış ve maddi şartları bambaşka olan kainatın diğer alemleri ile doğrudan doğruya münasebet haline girmiştir. İşte bu derecelere yükselmiş bir ruhun bizim dünyamızda reenkarne olması artık bahis mevzuu değildir.

Şu halde bizim kabaca yaptığımız tasnifin dördüncü merhalesini bu yüksek buutlu Ispatyom teşkil etmektedir ki bu bize göre bambaşka bir alemdir. Fakat biz bu alemi tarif ve tavsif etmek için değil, sadece onun Ispatyomumuzdan sonra gelecek bir merhale olduğunu ifade etmek için zikretmiş olduk. Binaenaleyh Ispatyom hayatını yalnız üç merhalede mütalaa ile iktifa edeceğiz ki bunun bile tavsifinden ve son merhalelerine ait bilgilerden uzun uzadıya bahsetmeğe cesaretimiz yoktur.

Şimdi kabaca üç merhaleye ayırdığımız, üç buutlu Ispatyomumuzun bu merhalelerini ayrı ayrı ve Ispatyomdan alınmış tebliğata göre, bariz gördüğümüz vasıfları ile mütalaa etmeğe başlıyoruz.

İlk merhaledeki üç buutlu Ispatyomumuzun vasfı bir nevi şuursuzluk ve teşevvüş halidir. Bu merhalede bulunan ruhlar, kendi telakkilerine uygun gelmiyen yabancı bir muhitin birbirini müteakip, ekseriya tatsız hadiseleri ve sürprizleri karşısında şaşkın ve bulutlu bir ruh haleti içindedirler. Etraflarında olup biten şeyleri yalan yanlış tefsir etmeğe uğraşırken onların nasıl husule geldiğini bilmezler ve kendileriyle bu hadiseler arasındaki münasebetler hakkında çok defa hiçbir fikre malik bulunmazlar. Bu merhale bir intikal merhalesidir.

Buradaki varlıklar birçok şeyleri meydana getirirler, fakat karşılarında buldukları bu objelerin kendi tahayyüllerinin mahsülü olduğunu bilmezler. A. Pauchard'ın << gayrı iradi imajinatif kreasyon >> dediği bu hale biz, kendiliğinden [1] imajinasysn yolu ile husule getirilen imajlar diyoruz. Bir sözün veya tabirin kıymeti, onun delalet ettiği hadiselerdedir. Binaenaleyh bu iki ifade arasındaki farkı okuyucularımız bu bahsin mütalaasından sonra takdir etmişlerdir.

Şu halde Ispatyomun ilk hayatı kendiliğinden tahayyül mahsülleriyle tezahür eden bir hayat şeklidir. Buradaki ruhlar bilmeden teşkil ettikleri imajların, mizansenlerin ve sahnelerin içinde yaşarlar ve bu hayat onlar için yerine göre ıstıraplı, yerine göre ıstırapsız olur.

Burada geçen hayat müddetini hiçbir ruh tayin edemez. Bizim zaman ölçülerimize göre pek kısa, mesela birkaç saatlik bir müddet, ruhların telakkilerine göre pek muhtelif uzunlukta olabilir. Umumiyetle ruhlar, ne kadar ileride iseler bu müddet o kadar çabuk geçer. Geri bir ruh için bu, asırlarca uzun görünür. Ve belki dinlerin bahsettikleri azapları sinesinde taşıyan ahret, Ispatyomun bu merhalesidir, yani ruhun kendi bilgisi dışında, vicdanından koparak teşkil olunan Cennet, Araf, Cehennem buradadır.

Bundan sonra ikinci merhale gelir, Fakat bunu birinciden keskin bir hudutla ayırmamak lazımdır.

[1] Buradaki << kendiliğinden >> tabiri, gayrı iradi değil, fakat bilinmiyen bir irade ile oluşu ifade eder.

Esasen tabiatta keskin hudutların olmadığını, herşeyin birbirine tatlı meyillerle intikal ettiğini evvelce de söylemiştik. Binaenaleyh bütün bu Ispatyom devreleri binlerce nüans içinde birbirine tedricen inkılabeder.

İkinci merhalede de imajinatif kreasyon devam eder ve hatta evvelkine nispetle artar bile. Fakat bu, ilk merhaledeki gibi kendiliğinden olma değildir, yani ruh burada imajinatif faaliyetlerindeki iradesini müdriktir. Demek bu merhaledeki ruhlar, etraflarındaki objelerin nerden geldiklerini tekamül dereceleri nispetinde az çok bilirler. Ve kendi imajinatif kreasyonlariyle başkalarından gelmiş imajları, gene tekamül dereceleri nispetinde birbirinden ayırd edebilirler. Fakat demin dediğim gibi bu işlerdeki şuurluluk hali yavaş yavaş ve müterakki bir şekilde inkişaf eder. Mesela birinciden ikinci merhaleye ancak uzun bir zaman sonra, müşkülatla geçebilen geri bir Ispatyom varlığında, daha ziyade birinci merhaledeki vasıflar sahneye hakim olur. İlk zamanlardaki şuursuzluk hali pek az tadile uğramıştır, bulanık ve bulutlu hal pek az değişmiş olarak devam eder. Hatta bazılarında ara sıra yarı berraklaşan idrakin devamı bir şimşek müddeti kadar gelip geçici olur. Ve böyle ruhlar Ispatyom hayatının belki mühim bir kısmını ve belki de hepsini bu halde geçirirler. Bunların hali dünyada, ne yaptığını ne olduğunu bilmeden rasgele yaşar gibi görünen bir sürü basit ve iptidai insanların haline benzer. Demek bu insanlar da birinci merhaledekiler gibi yüksek varlıklar tarafından himaye görecek ve desteklenecekler dir. Misaller bize gösteriyor ki bilhassa bu mertebeden yukarı çıkamayan Ispatyom sakinlerinin oradaki hayatları oldukça kısa sürmektedir. Ve bunlar daha yukarılara yani ikinci ve üçüncü merhalelere çıkamadan tekrar üç buutlu kesif dünyalara inerler. Zira bunlar Ispatyomda, oranın icaplarına uygun bir şekilde kendilerini tatmin edici hayatı kurmak için lüzumlu olan ruhi kazançlardan mahrumdurlar ve bunu temin edecek olan yer kesif maddeler alemidir. Ruhlar burada karşılaşacakları hadiselerle ve o hadiselerden elde edecekleri bilgi ve görgülerle öbür alemdeki yüksek hayatlarını kurmağa yarıyan unsurları elde etmiş olurlar. Bu sebepten dolayı ruhlar kendilerine lüzumlu olan bu anasırı toplamak için tekrar maddeye bağlanmak zaruretinde kalırlar ki bu da birtakım arzular, ilcalar vasıtasiyle tahakkuk imkanını bulur.

Sırası gelmiş iken şunu söyliyelim ki her vakit tekrarladığımız gibi biz, arzuları ve ilcaları bu bakımdan; bir gaye değil, başka gayelerin tahakkukuna yarıyan bir vasıta olarak kabul ediyoruz. Fakat buradaki vasıtalarla gayeler birbirine o kadar sık bir surette bağlıdır ki biraz daha dikkat etmezsek bunlardan birini diğerinin yerine koymak hatasına düşmüş oluruz. Bunu şuna benzetebiliriz: şehvani arzular birçok fenalıkların anası olabilir, buna nazaran bu arzu ruh için bir gereklilik sayılabilir ve ondan kurtulmak da bir gaye telakki edilebilir. İşte böyle bir düşünce hatadır. Zira insanı hakikaten birçok fena yollara sevkedebilen bu arzu baştan savulması lazım gelen bir şey değildir, çünkü o, dünyadaki jenerasyon kanununun tahakkukunu temine yarıyacak en kudretli bir ilcadır, bir vasıtadır. Bu vasıta ile ruhların dünyaya, birtakım tecrübeler geçirmek üzere inmesi mümkün olacaktır. Yeter ki bu vasıta iyi kullanmış olsun!.. İşte bu vasıtaların iyi kullanılıp kullanılmaması ruhun tecrübe hayatını kuracak ve o hayatın neticelerini tayin edecektir.

Gene misaller bize gösteriyor ki dünyada iken bilhassa ahlaki, ruhi bilgilerle, sanatla, güzellikle ve iyi hareketlerle amil olarak manevi varlıklarını kıymetlendirmemiş ve bu sahada hiçbir cehit sarfına lüzum görmemiş olanlar, vakitlerini sadece maddi zevkleri peşinde koşarak geçirenler Ispatyomun bu geri varlıklarını teşkil etmektedirler. Fakat bu hali asla bir ceza mahiyetinde değil, büyük illiyet kanununun bir lazımesi olarak kabul etmek icabeder. Zira dünyada iken yalnız midesini şişirmekten ve etlerinin zevkini tatmin etmeğe çalışmaktan başka bir iş yapmamış olanlar, şüphesiz bu vasıtaların temin ettiği gayeleri unutmuşlar ve kendilerini yüksek alemlere hazırlayacak olan bu vasıtalardan istifade edememişlerdir. Ve bunun neticesi olarak onların dünyaya gelmiş olmaları yarı yarıya boşuna gitmiştir. Ispatyom

hayatında bu vasıtalar yoktur. Dünyadaki bu vasıtalar ruhları ancak Ispatyom hayatına hazırlamağa yararlar. Bu vasıtaları dünyada iken gaye zannederek ona göre hareket edenler Ispatyoma, elleri bomboş olarak değilse bile, pek az bir sermaye ile dönerler. Binaenaleyh onların evvelce kendilerini dünyaya sevkeden eski durumlarına aşağı yukarı benzer bir durum içine tekrar düşmeleri tabiidir.

Diğer taraftan ikinci merhalenin bütün icaplarına uyabilecek kadar yükselmiş olan ruhlar bir müddet burada kalırlar ve buranın sonsuz güzellik ve iyilik imkanlarından istifade ederek mesudane bir hayat geçirirler. Burası şuurlu bir imajinatif kreasyon alemidir. Fakat bu şuurluluk hali, en iptidai bir dereceden başlıyarak, illiyet prensibine göre yükselmek üzere tedricen inkişaf eder. Buradaki ruhlar hem kendilerinin, hem de başka ruhların muayyen yükseltici maksatlarla kurmuş oldukları hadiselerde ve bu hadiseler kompleksinden müteşekkil çeşit çeşit alemlerde yaşarlar. Burası adeta bir mütalaa yeridir, bir tatbikat sahasıdır. Ruhlar üç buutlu kesif maddeler aleminde görmüş, geçirmiş oldukları hadiselerin burada tatbikatını bilerek yaparlar ve bu suretle kazanmış oldukları müessiriyet kudretlerinin derecesini denemek imkanını elde ederler. Yani ruhlar bilhassa son enkarnasyonlarında görmüş ve içinde yaşamış oldukları hadiseleri kudretleri nispetinde ve onlardan istifade edebildikleri kadar Ispatyomda başka kombinezonlar ve yeni teşekküller içinde tekrar kurarlar ve onlar üzerinde kabiliyetleri derecesine göre az çok sathi veya az çok derin faaliyetler gösterirler.

Ispatyomun her safhasındaki ruhlar imajinatif faaliyette bulunurlar. Ve bu faaliyet Ispatyomdaki son derece seyyal ve işlek maddeler vasıtasiyle ve onlar üzerinde tahakkkuk ettirilir. Ruhlar bu maddeleri bilerek veya bilmiyerek istedikleri şekle, kabiliyetleri nispetinde, istedikleri kadar yaşatabilirler. Fakat bunlar ilk hatıra gelebileceği gibi, kaprisle yapılan manasız ve lüzumsuz şeyler değildir. Bu mesai, ruhun madde kainatındaki kudretlerini arttıracak bilgi ve görgüyü tatbikat sahasına çıkarmak için yapılır. Ancak bu işte ruh, muvaffakiyetini görür ve gösterebilirse o zaman yaşamış olduğu madde alemlerine hakim bir duruma girmiş ve orada bir daha enkarne olmağa lüzum kalmadan birtakım ilahi kanunları tatbike memur yüksek varlıklar arasına karışmış olur.

Görülüyor ki, dünyada iken içinde ekseriya körü körüne yaşanılan hadiselerin tatbikatı Ispatyomda yapılır ve ruhlar bunlardan ne dereceye kadar istifade etmiş olduklarını ancak Ispatyomdaki tatbikat sahasına geçtikten sonra görüp takdir edebilirler ve alacakları neticeye göre, ya tekrar dünyalara geri dönerler veya daha yüksek mıntakalarda da inkişaf etmek için yollarına devam ederler.

Ruhlar evvela şuursuzca, sonra da gittikçe inkişaf eden bir şuur haliyle ikinci merhaledeki bu imajinatif faaliyetlerinde kafi derecede tekemmül ettikten sonra üçüncü merhaleye girerler. Fakat tekrar ediyorum, bu yürüyüş, keskin hudutları aşarak değil, muhtelif zamanlarda, muhtelif dünyalara girip çıkmalarla, birçok tecrübeler geçirmekle ve bu tecrübelerden istifadeyi temin için birçok cehitler sarfetmekle yavaş yavaş vukua gelir. Ve bir insanın dört yaşından seksen yaşına girinciye kadar belirsizce yükselen hayatı gibi bu yükseliş de belirsizce olur.

Üçüncü merhaleye bir illiyet (causalite) alemi diyebiliriz. Zira bu dereceye ermiş olan ruhlar, kendileri veya başkaları tarafından yapılan işlerin mahiyetlerini araştırmağa ve bu yoldan kainatı idare eden Büyük İllete idraklerini biraz daha yaklaştırmağa namzet bir

duruma girmiş bulunurlar. Burada geçen hayat daha ziyade bir kontamplasyon hayatıdır, fakat bunu bizim anladığımız manada cansız ve pasif bir tefekkür ve teemmül haliyle bir tutmamak lazımdır. Buradaki kontanplatif hayat, baştan başa bir faaliyettir. Burada ruh, milyarlar ve milyarlarca senedenberi geçirmiş olduğu hayatının bütün müşahedelerini inceden inceye tetkik ederek, onların neticelerinden edindiği bilgilerle en yüksek hudut hatlarında dolaştığı üç buutlu alemi idare eden ilahi kanunların hikmetine nüfuz etmeğe çalışır. Zira o, artık üç buutlu alemin eprövlerine veda etmek yolundadır. Geçmiş müşahedelerin bu tetkiki bizim düşünebildiğimiz kadar basit bir iş değildir. Burada tatbiki ve nazari bütün faaliyet mevcuttur. Biz buradaki varlıkları üç buutlu idrak aleminin en son haddinde kabul ediyoruz. Ve zannediyoruz ki bu merhale üç buutlu realitelerin bütün icaplarını idrak etmiş olanların illet-netice zinciri halinde birbirini takibeden halkalarının esrarına nüfuz etmiş varlıkların meskenidir. Buradaki varlıkların enkarnasyonları belki bizim layikıyle takdir edemiyeceğimiz yüksek sebepler altında vukua gelebilir. Ve bunların Ispatyomdaki meşguliyetleri bizim bugünkü makulat sahamıza ya hiç girmez veya pek çok noksan olarak girebilir.

Fakat ne olursa alsun, Ispatyomun bütün merhalelerindeki varlıklar üç buutlu idrakten kendilerini kurtaramamışlardır. Renkler, şekiller hep üç bu'da ait şeylerdir, duygular, düşünceler, telakkiler hep üç buutlu realitelerin tesiri altındadır. Acaba bu merhale ruh hayatının son merhalesi olabilir mi ?..

Şüphesiz hayır! Idrakimizin son merhalesini teşkil eden bu mıntakalardan sonra ruhların nasıl ve ne suretle vukua geldiğini tayinden katiyetle aciz bulunduğumuz bir geçişle, daha yüksek buutlu bir aleme intikal ettiklerini, şimdiye kadar almış olduğumuz tebliğatın tetkiki neticesinde, kabul etmek zorundayız. Kitabımızın muhtelif bahislerinde temas ettiğimiz bu aleme biz dört buutlu alem diyoruz.

Buradaki varlıkların artık bizim üç buutlu dünyalarımızla doğrudan doğruya bağlılığı kalmamıştır. Ve onların bu dünyalarda enkarne olmaları hem mümkün değildir hem de buna lüzum yoktur. Artık onlar başka bir alemin başka kanunları altında ve başka realiteleri içinde yaşıyan ve ebedi yükselmesinde devam eden başka varlıklarıdır. Ve o mıntaka bizim bütün kabiliyetlerimizin nihayet bulduğu bir yerdir. Fakat bu yer bize göre öyle bir nihayettir ki hilkatin ebedi ve ezeli varlığı içinde belki henüz başlangıç bile olamaz !..

ENKARNASYON

1 – Enkarnasyon nedir?

Enkarnasyon ete girmek demektir. Tecribi ispiritüalizmada, umumiyetle ruhların dünyada bir beden vasıtasiyle tezahür etmelerine, yani kabaca tabirle bedene girmelerine verilmiş bir isimdir.

Evvelce de söylediğimiz gibi, ruhlar spatyomda az çok bir müddet yaşadıktan sonra kesif dünyalardan birine inerler. İlahi kanunlar dahilinde geçen bu hadise o kadar katidir ki ruh bu bağlılığın devamı müddetince kendini o kesif alemden kurtaramaz.

Bu irtibat perispri vasıtasiyle olur. Yani ruh, kendinde mündemiç müessiriyeti sayesinde perisprisi vasıtasiyle ineceği dünyaların maddelerinden, o dünyalardaki kesif bedenini kurar. Ve gene aynı müessiriyetin devamiyle bu bedeni orada bir müddet canlandırır.

Enkarne olmuş bir ruh mutat yaşayışı ile Ispatyom hayatından çok uzaklaşmıştır. O Ispatyomdaki hayatının aksine olarak ekseriya kendi iradesinin dışında cereyan eden kesif maddi hadiselerle karşı karşıyadır. Ve çok defa arzularına, temayüllerine uymıyan bu hadiseler içinde kendi nefsiyle mücadele etmek zorundadır.

Demek enkarnasyon, Ispatyom bahsinde izah olunan serbes iradeli hayattan muvakkaten uzaklaşmayı ve dış iradelerin tesiriyle dış alemde cereyan eden hadiselerin icaplarına bir müddet uymayı zaruri kılan bir vetiredir. Bu manada alındığına göre enkarnasyonu tam bir mahpes hayatı olarak kabul etmek lazımgelir. Zira Ispatyomun gerek şuurlu ve gerek şuursuzca cereyan eden imajinatif iradi faaliyetlerine mukabil dünyaların irade dışında geçen, gerek ruhun Ispatyomdaki serbes iradesiyle ve gerek daha yüksek varlıklar tarafından ruhun tekamül planına uygun olarak tertiplenen hadiseleri içinde kendi nefsiyle ve arzuları ile durmaksızın mücadele ederek yaşamak zoru vardır. Bu bilgi bizi şu nokta üzerinde durmaya sevkediyor: Dünyada iradenin müessiriyeti olup olmadığı hakkında tereddüt vardır. Bu tereddüt, ruhun Ispatyom hayatındaki serbes iradi hareketlerine ait dünyaya getirmiş olduğu intibalariyle, dünyadaki iradesinin doğrudan doğruya ademi tahakkuku arasındaki mübayenetten doğmaktadır.

Dünyada iradenin doğrudan doğruya tahakkuku bahis mevzuu olamaz. Zira dünya maddelerinin tabii şartları buna müsait değildir. İradenin dünyadaki vasıtalı tahakkuku ise illet ve neticeler halinde zincirlenen bir sürü hadisat içinde gizlenir ve daima az müdekkik olan enkarne ruhun nazarından ekseriya kaçar.

Hülasa dünya hayatı bir tecrübe hayatıdır ve ruhu bazı mecburiyetlere katlanmaya sevkeder. Burada ruhun arzularını tahakkuk ettirebilmesi için iradesini serbesçe kullanmasına intizar etmemek lazım gelir.

Demek dünya hayatındaki hadiseler, bizim gene kendimizin Ispatyomda ihtiyaca göre ve daha yüksek ruhların rehperliği yardımı ile ana hatlarını tesbit etmiş olduğumuz şartlar ve planlar dahilinde cereyan eder. Ve dünyada bunlardan kurtulup kaçmak bizim elimizde olmaz. İşte dünya hayatının bir epröv, bir tecrübe hayatı olmasındaki sırları burada aramalıdır. İrademizin dışında geçen bütün bu hadiseler karşısında muhalif kalan arzularımız ve temayüllerimizle mücadele etmek lazımdır. Dünyalarda öğreneceğimiz şeyleri ancak bu sayede öğrenebilir ve ruhumuzu maddi kainata hakim kılacak kudretleri bu sayede kazanabiliriz.

Bittabi dünyaya bu suretle tekamül etmek için gelmiş bir ruhun bu ince ve karışık ruhi mihanikiyetleri bilmesine ve tek başına tatbik etmesine imkan yoktur ve burada bizim bilgimiz ve irademiz dışında vaki yüksek varlıkların yardımlarından hemen hemen hiçbirimizin haberi yoktur. Bu huausta Üstadımız bir yerde şunu söylüyor. << Bütün ahval ve harekatınız kendinizden başkalarının ve ekseriya hamilerinizin asarıdır. >> İlerideki bahislerde geçecek

olan iradi fiilleri buradaki << ahval ve harekat >> ile karıştırmamak şartıyla bu tebliğde yüksek bir hakikatin mevcut olduğunu görmek mümkündür.

Görülüyor ki enkarnasyon baştan başa bir mektep hayatını hazırlar. Ve insanın dünyaya inmesi, orada zevk, arzu ve kaprislerini tatmin etmesi değil onları yüksek idealler uğrunda, iyi bir surette kullanarak ruhunun müessiriyet sahasını genişletmesi ve tatbikatta yüksek mütekamil durumları kazanabilmesi içindir. Bu tatbikat sahasının ilk merhalelerini de Ispatyom bahsinde kısaca görmüştük.

Hülasa kaba bir şekilde diyebiliriz ki dünya, ruhun Ispatyomdaki sonsuz hayatının sonsuz tatbikat imkanlarını hazırlayan ve bu hayatın güzelliklerini, kudretlerini neticelendirici unsurları temin eden bir talim ve terbiye müessesesidir. Enkarne ruh öğrenir, dezenkarne ruh yapar. Bu düstur hatırda kalırsa enkarnasyon vetiresinin birçok esrarlı tarafını aydınlatmak kolaylaşır.

2 – Ruhlar dünyaya nasıl iner?

Evvelki bahislerde uzun uzadıya yazdığımız gibi [1] biz maddenin başlangıcını ve sonunu bilmiyoruz. Bu bakımdan ruhun ilk madde ile, yani perisprisi ile ne vakit ve nasıl birleşmiş olduğu meselesi bizim duygu ve düşünce imkanlarımızın dışında kalır ve bahis mevzuu olamaz.

Demek dünyamızın fizikoşimik maddelerine bağlanacak bir ruh, esasen maddi hayat imkanlarına malik, maddi evsafı haiz bir varlıktır. Binaenaleyh ruhun dünyada nasıl enkarne olduğu meselesi bu evsafı kendisine kazandıran perisprisinin dünya maddelerine nasıl bağlandığı meselesidir.

Ruh dünya maddelerine nasıl tesir eder ve nasıl bağlanır?..

Ruhun tahayyül kudreti derece derece süptilleşen maddelerden şekilleri ve kütleleri kurmak imkanına maliktir. İradesi ile başlayan iradesi ile biten bu tahayyülü sayesinde ruh, kainatın maddelerinden kabiliyetine göre, istediği şekli ve kütleyi meydana getirebilir. Yani o, bilmediğimiz bir teknikle kozmik atomların hareketleri üzerinde müessir olarak atomların evsafında bazı tahavvüller vücude getirmek ve bu suretle onları bir araya toplamak veya dağıtmak gibi ameliyeleri ifa etmek kudrdtine muhtelif derecelerde maliktir ki bu dereceler de onun kemaliyle taayyün etmiş bulunmaktadır.

Esasen maddelerin görünüş ve oluş hallerinde atomik hareketlerinin rolü vardır. Bu hareketler üzerinde gösterilebilecek müessiriyetle muhtelif madde şekilleri ve halleri meydana getirilebilir. Bu hususta Üstattan aldığımız tenvir edici bazı tebliğatı yazıypruz:

<< Atomların vaziyetleri, maddelerin insanlara göre görünüş şekillerini ihtilaflandırır. Maddelerin inkilaplarını yapan, atomların hareketleridir. Ve atomların hareket şekilleridir ki hacimlerindeki tenevvüatı husule getirir. Atomların batınlarındaki ihtizazların büyük mikyasta misalini görüyorsunuz: Mesleki şemsiniz bu bapta size fikir verebilir. Yani bir merkez etrafında deveran eden birçok cisimler.. Mesleki şemsinizde olduğu gibi her yerdeki

hareket devridir. Devri hareket başlıca rolü ifa eder. Fakat bu hareketten başka tali birtakım hareketler de inzimam eder ki bu da maddenin eşkali mutelifesinde tali haller tevlid eder. İşte bu tali hareketlerde tenevvüat vardır: Bazen dairevi, bazen helezoni, bazen müstevi olurlar. Bir atomun yaptığı bu muhtelif hareketler müctemi bir haldedir. Ve bu hareketlerin muhassalasıdır ki maddenin şeklini vücude getirir. >>

Şu halde bu ihtizazların şekillerini değiştirebilecek imkanlara malik bulunduğumuz takdirde maddeleri daha kesif veya seyyal bir hale getirebileceğimiz gibi, onların kütlesi ve evsafı üzerinde de istediğimiz değişikliği yapabileceğiz. Perisprilerinin süptilliği sayesinde bu kudretlere muhtelif derecelerde malik bulunan ruhların tekamüllerine yarıyacak tarzda maddi şekilleri ve kütleleri meydana getirebileceklerini tabii görürüz. Fakat ruhlar ve bilhassa geri olanlar, ekseriya bu işin mekanizmasını bilmezler.

Üstadın bu yolda bizi tenvir edici diğer bazı tebliğatını da yazıyorum :

<< Maddeye olan bağdan murat, bütün maddi faaliyeti ifa etmesi için ve bu faaliyetleri sayesinde tekamülünü temin edebilmesi için ruhun madde aleminde bir müddet geçirmesidir. Maddi rabıtaları temin eden vasıtalar ruhun maddeye olan tesiridir, ruhun maddeye olan tesiri kendi varlığında mündemiç bir enerji ile olur.

<< Ruhun arz üzerindeki varlığı ancak madde ile olan irtibatı derecesindedir. Yoksa, maddeden ayrıldıktan sonra derecesine göre dünyaya irtibatını muhafaza edebilir. O irtibattan halas da olabilir.

<< Ruhun dünya maddesine irtibatı evvelki celselerden birinde mevzubahsolan perispri iledir. Perispri de gene, ruhun kendi enerjisi ile tekasüf ettirdiği hafif bir maddeden ibarettir.

<< Evvelce de söylediğim gibi ruh, perisprisine istediği şekli verebilir. Fakat bir bedene merbut olan ruh, perisprisini daima o beden şeklinde tanzim eder. Ruhun enerjisinden çıkan iradesi daha evvel perisprisi üzerine tesir eder, ona şeklini verir, sonra maddeyi onun üzerine kurar.

<< Geçende söylediğim gibi her ruh kendisine layık olan perispriyi maddeden alır. Bu madde tam esir değildir. Ruhun iradesiyle, ruhun kabiliyetine uygun şekilde tekasüf ettirilmiş bir şeydir. Perispri, evvelce de söylediğim gibi ruhun yüksekliği derecesiyle mütenasip olarak esirden daha kesif olduğu gibi daha hafifleşir de.

<< Ruhun tekamülü için bedenine vermek ihtiyacında bulunduğu mekanizma, ruhun buraya gelmezden evvelki iradesiyle intihabedilmiştir. >>

Bu sözlere ilave edilecek bir kelime bulamıyorum. Yalnız son cümle üzerinde biraz durmak istiyorum. Buradaki fikre göre dünya bedeninde gördüğümüz mihanikiyet, ruhların buraya gelmezden evvelki iradelerine aittir. Nitekim ruhların bedenlerine verdikleri şekil hakkında da vaziyet böyledir. Yani Ispatyom, ruhun imajinatif kreasyon yeridir. İrade orada tahakkuk eder. Ve dünyaya indikten sonra bu serbeslik kalmamakla beraber ruhun oradeki iradesi dünyada da tahakkukunu gösterir. Aşağıda Üstattan vereceğimiz pasajlar bu hususta bizi biraz daha aydınlatacaktır.

Demek ruhlar ihtiyaçlarına uygun bir şekli Ispatyomdaki bedenlerine, yani perisprilerine, oradaki serbes iradeleriyle verirler ve bu da, belki ruhların Ispatyomdaki en mühim vazifelerinden birini teşkil eder. Bu işi yaptıktan sonra ruhlar, onu dünyada tahakkuk ettirecek şartlardan istifade etmenin yolunu ararlar ve ona göre enkarne olurlar. Yani perisprileri üzerine dünya maddelerinden ibaret maddi bedenlerini tedricen kurmak üzere dünyaya bağlanırlar.

<< Ruhun bütün enerjisini kullanabilmesi, maddi alaikten vareste olduğu zamandır. Madde ile merbut olduğu zamanda (ruhun) hakimiyeti devam eder, fakat enerjisi azalmıştır.

<< Bedenin neşvünema değişiklikleri ruhun henüz bedenle münasebete geçmezden evvel göstermiş olduğu ilk enerji mahsulüdür. Ruh bedenle birleştikten sonra gene beden üzerinde kısmi müessiriyetini muhafaza eder. Buradaki kısmi tabirine dikkat etmelidir. >>

Demek ruh, Ispatyomda bedenine vermiş olduğu şekli dünyada değiştiremiyecektir. Fakat onun bu aczi maddi hayatın bir zarureti olduğu gibi tecrübe hayatının da lüzumlu bir icabıdır. Zira bedenini her an istediği gibi değiştirebilen bir ruhun dünyadaki tecrübe hayatı muhtel olur. Bu hususdaki mütemmim bilgiyi aşağıki tebliğlerden alıyoruz:

<< Bir beden dahilinde bir hayat müddetince yaşarken ruh perisprisini değiştirmek kudretini haiz değildir. Bedenin dünyadaki neşvüneması esnasında vukua gelen mütemadi tahavvül, madde ile alaka hasıl etmezden evvelki iradesinin hakimiyeti ile olur. Mesela bir insan teşekkül etmiş olan vücudünün eşkalini tesiri ruhisi ile değiştiremez, mavi gözlü bir adam kara gözlü olmaz. Burnu, eli, ayağı, elhasıl bütün vücudü muayyen şeklini almış olan bir beden, bütün bütün kendi şeklini değiştiremez. Bu eşkal ruhun madde ile olan alakasından evvelki iradenin mahsulüdür. Eğer her hangi bir sebeple ruh madde ile irtibatını tamamen veya kısmen bertaraf ederse onun bu ilk enerjisi istikametini değiştirebilir. Zira, dediğim gibi ruhu, bütün enerjisini kullanmaktan alıkoyan madde ile merbutiyelidir.

<< Ruhun beden ile dünyada alakasını kesmesi bazen iradesiyle olur, bazen de harici müessiratla olur. Mesela manyatizma hadisesinde madde ile alakasının inkıtaı nispetinde ruhun enerjisinin madde üzerindeki müessiriyeti artar, yalnız bu sırada ruhun madde ile olan alakası tamamen munkatı olmadığı için enerjisini istimal edebilmesi ancak nispidir. Zira burada ruh, maddeden, ölüm dediğiniz hadisede olduğu gibi tamamen müfarekat ederek istiklalini almış değildir. Binaenaleyh mesela manyatizma gibi bir hadise ile kısmen bedenden tecerrüt etmiş bir ruh, bedeni üzerinde, tamamiyle bedeninden tecerrüt etmiş bir ruhun yapabileceği tesiri yapamamakla beraber bedene merbut bir ruha nispetle bedenini değiştirmek hususunda daha müessir olabilir. >> (51)

Ruhun dünyada intihabedebileceği beden şekli, aile, cemiyet ve ırk şartları onun keyfine tabi olmayıp tekamül ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir durumda olacaktır. Ruh, bütün bu hazırlıklarını yapıp bitirdikten sonra planını çizmiş addedilir ve sıra o planın dünyadaki tahakkukuna gelir. Bu tahakkukun müeyyidesi, ruhun Ispatyomdaki tahayyülünü dünyada mekni bir şekilde temadi ettiren gayrımeşur iradesidir. Zira ruh dünyaya inmeğe hazır bir hale gelince daha orada iken yavaş yavaş maddeye gömülmeğe başlar ve bu hal ilerledikçe onun Ispatyomdaki serbes iradesi, söylediğimiz gibi, kudretini kaybeder. Buna dair elimizde Ispatyomdaki varlıklardan alınmış epeyce tebliğat vardır, ancak bu hal, her şahsa göre teferruatı değişen modaliteler gösterdiğinden biz, okuyucularımıza kabaca bir fikir

verebilmek için, bunlardan yalnız bir iki tanesini yazmakla iktifa edeceğiz. Vereceğimiz iki tebliğde ruhların dünyaya inmek için Ispatyomdaki hazırlıklarına dair bazı faydalı bilgiler vardır.

<< ….. Ruh, ruhani planda gerek kendisinin ve gerek diğer ruhların tekamülleri için eprövlerden geçmenin lazım geldiğini anlar. İşte o anda büyük fedakarlığın yapılması lazım geldiği zaman hulul etmiştir.

<< O, bütün geçmiş enkarnasyonları hakkında şuur sahibidir, son dünya hayatında neler kazandığını, neler kaybettiğini bilir. Burada hakiki bir agoni başlar…..

Ruhta gelecek hayatının ıstırapları karşısında müthiş bir mücadele hasıl olur …..

<< Çok zayıf bir iki zevkli, kısa anla araları kesilmiş olarak geleceğini sezdiği tecrübelerden: Istıraplı izdivaçlar, çocuklarının ölümü, sevgililerden ayrılmak, şerefinin kırılması ve belki de kürek cezaları gibi acı akibetlerle ruhu dolar, ve kendi nurlu varlığının parlaklığı kararmağa başlar. O zaman bağırır. Onun feryadı görünen ve görünmiyen alemlerde çınlar….

<< O zaman hami ruhlar araya girerler. Ecdada ait bütün nurlu varlıklar, yüksek mıntakaların gönderdikleri ilahi nurlar fatal tekamül yolcusunun sıkıntıdan kararmış bu ziyası etrafında toplanırlar, semavi ahenk onu kuşatır ve takviye eder. Ulvi bir hayranlık anında ruh, kendisiyle beraber tekemmül edecek olan bütün planları ve varlıkları gözünün önünden geçirdikten sonra bağırır : (Allahım, ben hazırım, yalnız arz üzerinde Allahımızın bir neferi olarak kalmaklığıma müsaade et, ve beni terk etme, içine ihtiyarımla gömüldüğüm bu haki cehennemde senin varlığın beni kurtaracaktır). Bunu müteakip nisyan deryasının seyyaleleri, astral derya, inmek üzere bulunan ruhu kuşatır. >> (45)

Yalnız bunun bir misal olduğunu ve inme hazırlığının her ruha, her ruhun kabiliyet ve telakkilerine göre değiştiğini unutmamak lazımdır. Fakat bütün bu nüanslar ve hatta bariz bir şekilde değişen tablolar içinde sabit olarak her ruhun dünyaya inişinde tezahür etmesi icap eden bir hususiyet vardır ki, o da ruhu yavaş yavaş derin bir nisyana götüren ve gittikçe ağırlaşan bir uyuşukluk, bir letarj halinin teessüsüdür.

Aşağıda vereceğim misal, ruhların öbür alemden dünyamıza inmeğe nasıl hazırlandıklarını A. Pauchard'ın güzel sembolik ifadesiyle bize göstermektedir:

<< Biraz bu bahsedeceğim yer, bir Alemdir, bu, ruhların arza inmezden evvel bulundukları bir Alemdir.

<< Ruhlar daha şimdiden orada bir (çocuk) haline girmişlerdir. Bu sizin astral demeğe alışık olduğumuz alemlerden birisidir. Fakat burası ruhların ölümü müteakip geldikleri yer değildir.

<< Birincisinde ve diğerinde Hayat Dalgaları birbirinin aksine cereyan eder. Dünyaya dönen Yoldaki Alemlerde zahiri bir (küçülme) vardır. Burada ruhlar çocuk manzarası arzederler…

<< Benim işim bu, doğumdan evvelki plandadır… Benim vazifem henüz çok mütevazıdır. Ben çocuklara nezaret etmek ve onları son merhalelerine ulaştırmak vazifesile mükellefim.

<< Ben onlarla oynuyorum. Ve onları talim ediyorum… >>

Burada biraz duracağım: Pauchard'ın ifadesinde kullanılan bazı tabirleri yanlış tefsir etmemek lazımdır. Buradaki (oyun) tabiri de böyledir; Bu tabirin yüksek terbiyevi bir manası vardır. Yoksa bundan Pauchard'ın, can sıkıntısını defetmek için oradaki çoluk çocukla oynamağa kalkışması manası çıkmaz. Netekim bizim nazarımızda manasız görünen bir çok oyuncakların da çocuklar için çok mühim öğretici kıymetleri olduğunu biliriz. Devam edelim:

<< Biraz benim kafilemden size bahsedeyim mi? Evvela buna (benim) kafilem demek biraz iddiakarlık oluyor! Hakikatte o Kafile çok YÜKSEK ve çok ESRARENGİZ bir varlık tarafından sevk ve idare edilmektedir. >>

Burada Pauchrd'ın bahsettiği bu VARLIK Ispatyom bahsinde zikrettiğimiz yüksek alemlere mensup varlıklardan birisi olmalıdır.

<< … Onun tabiatı bütün çocuklarında denize benzer bir intiba bırakır; Bu intiba:

<< Hudutsuzluk

<< Varılmıyan bir dipsizlik

<< Ve daima büyük hareketlilik

ifade eden bir varlık intibaıdır.

<< Böyle bir varlığın çocukları nasıl haki bedenin bağları içinde tutunabilecekler? ! …

<< Ben sevinç içindeyim. Ve aynı zamanda çocuklarımın çekecekleri ıstırapları görerek ağlıyorum.

<< Sevinç ve ıstırap Hayat Şarkısında baş başa gider. Bu, iyidir - İYİ !

<< Bunun iyi olduğu görülünce hazırlanılmıştır… Hazırlanınca Hayat Şarkısını iyi teganni etmek için bir daha Dünyaya dönmek mecburiyeti yoktur. Fakat eğer istenirse, bu yapılır. >>

Buradaki Hayat Şarkısından murat, ruhun aktif hayatını kuran ahenktar hadiseler mecmuasıdır. Ruh, bu Şarkıyı iyi teganni etmesini öğrenmek için dünyaya inmeğe mecburdur. Zira bu işin yeri burasıdır. Bu şarkıda hüzün ve neşe, ahenktar bir şekilde birleşmiştir. Bütün marifet, bu ahengi görebilmekte ve şarkıyı İYİ teganni etme kabiliyetini iktisabetmiş olmaktadır ki bu da bir çok acı tatlı tecrübeler geçirmekle mümkün olur. Bu temin edildikten sonra artık, Pauchard'ın dediği gibi, dünyaya gelmek mecburiyeti kalmaz. Devam edelim:

<< Bazen benim böyle hazırlanmış çocuğum oluyor. Fakat buna rağmen o da inmek istiyor. Bu hali görmek çok güzeldir. >>

Hakikaten olgun bir hale gelmiş ruhlar da bazı vazifeler görmek için arzulariyle dünyaya inerler. Ve bu vazifeler insanı heyecana getirecek yüksek bir sevginin tecellisidir. Mesela bütün dünyadaki tecrübe hayatını ıstıraplariyle ikmal etmiş ve ıspatyomun parlak mıntıkalarına yükselmiş bir ruh, dünyadaki zalim, sert kalbli bir kardeşinin kalbini yumuşatmak ve bu suretle gerilik felaketinden kurtaracak hamleyi ona kazandırmak için dünyaya, o zalim kardeşinin yanına alil, aciz, sefil ve merhamete şayan bir beden içinde inmeğe razı olur. Gerçi bu hal, bize göre tahammül edilmez bir fedakarlık gibi görünebilir; fakat olgun ruhlar için bu hiçbir şey değildir. Bu hususta Üstadımızdan almış olduğumuz bir tebliği de sırası gelmiş iken yayıyoruz:

Sual: – Tekemmül etmiş ve yükselmiş bir ruh vazife icabiyle dünyaya gelirken kusurlu bir beden alabilir mi, alırsa bunun sebebi nedir?

Cevap: – Demin söylemiştim, ruh ifa etmek istediği vazifeye en uygun şekli seçer. Binaenaleyh, mütevazı ve merhametli calibolmak maksadına uygun ise ona münasip bir beden teşkil eder. >>

İşte A. Pauchard'ın bahsettiği <<hazırlanmış>> çocuk, Üstadın sözünde geçen bu olgun ruhlardan birisidir. Pauchard'ın tebliğine devam ediyorum:

<< Bütün benim çocuklarım güzeldirler. Fakat onların hepsi henüz renklere malik değildir. Onlar saftırlar ve şeffaftırlar. Oralarında buralarında renkler belirmeğe başlamıştır. Bazılarında bu renkler azdır. Bazılarında ise daha çoktur. Fakat hazırlanmış olanlar etraflarına muhteşem bir renk gamı neşrediyorlar. Bunlar meleklerden daha güzeldirler…

<< Çocuklarım benden daima esefle ayrılırlar. Ben onları valdelerine ilka ederken buradaki bağlarımızı temhir etmek için her birine muhtelif hatıralar veririm: bazısına şiir veririm. Diğerine musiki. Ötekine bir peri masalı. Başkasına, hürriyet ihtiyacını uyandırmak için, bir hapishane odası. Ve bütün kalblere alemşümul sevginin tohumunu ekerim.>> (38)

Bu iki misalde geçen iniş hazırlığına ait bilgiler bize, ruh hayatının bu kısmına ait sonsuz modaliteler hakkında iptidai bir fikir verebilir. Şu halde ruhların dünyaya girişi oradan çıkışı kadar şahsa göre mütehavvil nihayetsiz hususiyetleri ihtiva eden haller içinde vukua gelir.

3 – Dünya maddelerine bağlanış

Ruh şiddetli bir cazibenin tesiriyle enkarne olacağı muhite ve maddeye doğru şuursuzca çekilir. Bu hal perisprisinin kesafeti nispetinde artar. Bu maddeye bağlanış hakkında elimizde her bakımdan bizi tatmin edici kuvvette bir tebliğ yoktur. Fakat perakende olarak topladığımız bilgilerle bu hususta bazı şeyler düşünebiliriz. Her halde insan varlığına ait bilgilerin daha diğer birçok yerlerinde olduğu gibi bu kısmında da uzun tetkiklere ihtiyaç vardır.

Denebilir ki maddeye bağlanış, ruhun şuursuzluğu içinde vukua gelir. Adeta dünyada kalbimizin, midemizin, ve diğer iç uzuvlarımızın bizden habersiz olarak vukubulan hareketleri gibi ana rahmindeki cenine bağlanmamız da şuursuzca ve sessizce olur. Ruh böylece mihanikiyetini henüz layıkı ile bilmediğimiz bir tarzda dünya bedenini kurmak üzere onun en iptidai haline perisprisiyle nüfuz eder. Artık o andan itibaren o, bu bedene bağlanmış bir halde tesbit edilir ve dünyanın fizikoşimik kanunlarına tabi olmak zaruretinde kalır.

Burada akla bir sual gelebilir: maddi mania tanımıyan, fizikoşimik mekanda yer tutmıyan, ve mevcudiyetini hiçbir görünür maddi vasıta ile belli etmiyen ince ve seyyal bir varlık nasıl olurda bir dünya bedeninin fizikoşimik kaba maddeleri içinde hapsolup kalabilir?

Bu sualin cevabını vermezden evvel bazı eski bilgilerimize müracaat etmeği faydalı görüyoruz. Evvela şunu hatırlatalım ki bedene bağlanan ruh değil, ruhun da kendisine bağlı olduğu perispridir. Halbuki perisprinin bedene doğrudan doğruya bağlanmadığını, ancak asabi seyyaleler dediğimiz maddelere müşabih bir takım mutavassıt ince maddelerle bağlanmış olduğunu beden bahsinde söylemiştik. Hatta gene orada, dünyaya inmek üzere hazırlanmış olan perisprinin, fizikoşimik maddelerle alakalanabilecek kadar tabii halinden ayrılıp tekasüf ettiğini de zikretmiştik. Perispri ile beden arasında mevcut olan bağ, hiç şüphesiz asabi seyyaleler ile bilmediğimiz diğer seyyal maddi amiller arasındaki ihtizazların ahengi ve kaynaşması yolu ile temin edilmektedir. Almış olduğumuz tecrübelerin neticeleri bizi böyle bir fikrin kabulüne sevkediyor.

Bir maddenin diğer bir maddeye başka maddelerden daha yakın ve hususi bir alakasının olduğunu biliyoruz. Evvelki bahislerde bizi bu meseleye yaklaştıran sözler geçmişti. [1] Mesela, iki albümin nevinin birbirine karşı olan hususi alakasından ve hatta sanayide, tababette, adli işlerde bundan istifade edildiğinden bahsetmiştik. Fakat bu alaka bizim kaba bilgimiz ve tetkik vasıtalarımız ile tayin etmiş olduğumuz hadlerden daha çok şümullüdür. Bu suretle uzviyetin ayakta durmasında kullanılan maddi alakaların hususiyeti yalnız neviler, cinsler ve fertler arasında değil, hatta bir ferdi teşkil eden muhtelif uzuvların en küçük unsurları arasında da mevcuttur.

Demek beden, birbiriyle alakalanmış ihtizazlara malik, şahsa mahsus madde unsurlarından müteşekkil kompleks bir varlıktır. Öyle ki, mesela Ahmetle Mehmedin aynı uzuvlarının aynı yerlerindeki iki huceyre, kaba fizikoşimik haliyle aynı olduğu halde henüz inceden inceye ayırdedemediğimiz biyolojik evsaf bakımından ayrı ayrı şeylerdir. Yani, birisi Ahmedin bedenini ihya eden şahsi hayat ihtizazlariyle, diğeri de Mehmedin bedenini canlandıran ve Ahmedinkinden ayrı olan hayati ihtizazlarla ayarlanmış bir haldedir. Bu ihtizazları biyolojik veya metapsişik usullerle kontakt haline getirip birbiriyle alakalandırmadıkça Mehmedin huceyresini Ahmedin bedeninde ve Ahmedinkini de Mehmedin bedeninde barındıramayız.

Bütün bu mülahazalardan anlaşılıyor ki, bir şahsın bedenini yalnız o şahsa mahsus, mahiyetini henüz bilmediğimiz, birtakım ihtizazlarla alakalanmış maddi unsurlardan mürekkep bir kül halinde mütalaa edersek, perispriyi bedene bağlıyan ve bedeni teşkil eden unsurlar arasındaki sinir seyyalesi, hararet dalgaları, manyetik dalgalar v.s. diğer bilmediğimiz ince maddeler gibi mutavassıt unsurları da bu umumi ve şahsi ihtizaz ahenginin tesiri altında görmemiz lazım gelir. Bu hali manyatizma tecrübeleriyle müsbet bir şekilde tahkik etmek mümkündür: Bütün manyatizörler bilir ki :

Evvela, somnambül haline konmuş bir süjeye manyatizörden başka hiç bir kimse doğrudan doğruya dokunamaz. Manyatizma diliyle kontakt denilen ameliye yapılmadan, yani somnambüle temas edecek insanın eli manyatizörün eli tarafından süje ile temas haline getirilmeden, yabancı insan somnambüle dokunursa süjede tehlikeli neticeler doğurabilecek korkunç ve şiddeti azçok değişen birtakım ihtilaçlar başlar. Ancak bu kontakt ameliyesinden sonra o kimse süjeye zarar vermeden dokunabilir. Fakat süje üçüncü bir şahsın temasına karşı gene yabancı kalır, bunun için de ya manyatizörün veya ikinci şahsın süjeye bu üçüncü şahısla kontakt haline getirmesi lazımdır.

Burada ne oluyor, neden süje kontakt halinde bulunmadığı kimselerin temasları karşısında müteessir oluyor?...

Şimdi uzun uzadıya izahına lüzum görmediğimiz bir vetire ile manyatizör, süjesini manyatizma ederken onun şahsi ihtizazlariyle kendi ihtizazlarını ahenk teşkil edecek duruma, bilmeden, koymuştur. Ve esasen somnambülizma halinin husulünde lazım olan şartlardan birisi de budur. Diğer taraftan manyetik uyku halinde bedeninden azçok ayrılmış süjenin perisprisi, uyanık halde olduğu gibi, dışardan gelen kaba fizik ihtizazları frenliyerek perispriye gönderici bir bedenin koruyucu tesirinden mahrum bulunmaktadır. İşte süje üzerinde husule gelen bu sarsıntılı tezahürat, onun ahenktar olmadığı dış ihtizazlara karşı fevkalade hassas presprisinin doğrudan doğruya o ihtizazlarla temasından ileri gelmektedir. [1]. Bu hali, evvelce bahsettiğimiz [2] alerji veya anafilaksi hadiselerine benzetebiliriz, fakat daha yüksek bir tertipte düşünmek şartiyle.

Saniyen, manyantik somnambül yalnız operatörden, yani kendisini manyatize edenden gelen sözleri duyar, diğerlerinden gelen sözleri duymaz. Başkalarının sözlerini duyabilmesi için onun mutlaka operatör tarafından o kimselerle kontakt haline getirilmiş olması lazımdır. Yukarki izahatımız bunun da sebebini anlatır. Demek insanın maddi varlığını kuran ince seyyaleler, kaba fizikçe mahiyetleri aşağı yukarı bir olan, muhtelif insanlardan çıkmış aynı seslerin ihtizazlarını, fizik bedenden daha yüksek bir hassasiyetle, ve hatta onlardan bazılarını hiç duymamak suretiyle birbirinden ayırd ediyor.

Ve nihayet, gene manyatizörler bilir ki, süje ile operatörü arasında büyük bir yakınlık vardır. O kadar ki, somnambülzma esnasında manyatizör süjesini o halde bırakıp uzak bir mesafeye giderse somnambül bundan müteessir olur ve rahatsızlık duyar. Bunun da sebebi, arada teessüs etmiş bulunan ihtizaz ahenginin doğurmuş olduğu rabıtalardır.

Bunlardan ne çıkar ?...

Perispri mutavassıt hayati unsurların yardımı ile tedricen bedenini kurmuştur. Bunun manası şudur: Ruh, kendine mahsus ihtizazlarla ayarlamış olduğu perisprisini kullanarak dünyanın maddi ihtizazları üzerinde fizikoşimik kanunların icaplarına göre ve tekamül gayelerine uygun bir yolda müessiriyet kudretini tecelli ettirir; daha kısa bir ifade ile söyliyeyim, ruh, bağlı bulunduğu perisprinin ihtizazlarını, mutavassıt ihtizazlarla, bedenin ihtizazlarına bağlamıştır. Yukarki manyatizma hikayesinde söylediğimiz, operatörle süje arasındaki muvakkat ve arizi ihtizaz alakasından, daha sıkı ve ayrılmaz bağları husule getiren perispri ile beden arasındaki bu birleşmeyi alelade manada, bir şeyi kapalı bir kap içinde hapsolup kalmasına benzetmemek lazımdır.

Perispri dünyanın en yüksek maddi unsurlariyle alakalanabilecek kadar Ispatyomda kesafet peyda ettikten sonra, adeta arzın bu yüksek maddelerinin cazibesine kapılarak onlardan bazılarına bağlanır. Yani onların ihtizazlariyle kendi ihtizazlarını birleştirir. Ve canlandıracağı hayati-maddi unsurları bu ihtizazlar etrafında toplamağa başlıyarak kendi hususi bedenini tedricen kurar. Görülüyor ki, bütün bu unsurlar birtakım ahenkli ihtizaz kompleksleriyle, ayrılmıyacak tarzda birbirine kenetlenmiştir. Ve, ya perisprinin ihtizazları her hangi metapsişik bir yoldan mutat harici değişmelere maruz kalmadıkça, veya bedenin ihtizazları hastalık, uyku v.s. gibi patolojik ve fizyolojik şartlar altında mutat şeklini değiştirmedikçe yani mutat dışı zoraki hallerden birisi vukua gelmedikçe, hulasa perispriye ait ihtizazlarla uzvi ihtizazlar arasında daima veya gelip geçici nispetsizlikler vaki olmadıkça, perispri bedenden ayrılamaz.

İşte ruhun bedene bağlılığı ifadesinden anladığımız mana budur. Bütün bu ihtizazları sevk ve idare eden varlığın ruh olduğunu ve bunu kendi tekamül ihtiyaçlarına göre ve kudreti derecesinde yapabildiğini unutmamalıyız. Bütün bu işleri ruh, evveldenberi söylendiği gibi Ispatyomdaki serbes iradeli imajinatif faaliyeti ile yapar.

Ruhun bu imajinatif faaliyetiyle tahakkuk eden müessiriyetinin, dünyadaki hakimiyeti, kendinden daha kuvvetli bir maniaya rasgelinciye kadar devam eder. Bu devam hali, adeta muayyen gayesine varmak üzere kurulmuş bir otomatizma tarzında cereyan eder. Bu hususta insanla hayvanın bir farkı yoktur. Dünyaya böylece inen, ruhun, daha Ispatyomda iken yavaş yavaş kararmağa başlayıp dünyaya ilk inişte tamamiyle kapanan şuuru, doğumdan ancak bir müddet sonra ve gene yavaş yavaş açılmağa başlar. Bu açılış nispetinde insanlarla hayvanlar arasında olan mesafe genişler. Şuurun, dünyadaki açılışı, Ispatyomdaki açılışına benzemez. Burada, dünya kanunlarının maddi icaplarına uymak ve onların hududunu tecavüz edememek zarureti vardır. Binaenaleyh ruh, Ispatyomdaki melekelerinin pek çoğu tamamiyle kaybolmuş ve geriye kalanı da değişmiş ve fakirleşmiş bir halde dünyada uyanır.

4 – Dünya bedeninin teşekkülatı

Bedenin şekli tekamül planına uygun olarak ruhun hakimiyeti altında husule gelir. Maddi beden şekilleri ruhun dünyada geçireceği tecrübelere müsait bir durumda olmalıdır. Demek bedenin şekli ruhun halihazırdaki yükseklik derecesiyle mütenasibolmayıp, onun dünyaya inmekteki maksatlarına uygun bir halde bulunur. Bundan şu çıkar ki, ekseriya yapıldığı gibi, bir insanın şekil ve suretine bakarak o adamın ruhen yüksekliği derecesi hakkında müspet veya menfi hükümler çıkarmak doğru olmaz. Burada bizim takdir kabiliyetimizdeki noksanlıktan sarfınazar, yukarda söylediğimiz sebepten dolayı esasen bu işte bir isabetsizlik vardır. Üstatlardan aldığımız tebliğler bu hususta bize çok şeyler öğretiyor, bunlardan birkaçını yazıyorum:

<< Bir insanın yüzüne, tenasübüne veya şekli haricisine bakıp o adamın ruhi kemalatı hakkında az çok bir fikir edinmek meselesinde iki suretle yanılabilirsiniz: Biri, sizin istidlalinizdeki hata ihtimali. Diğeri, o, harici manzaranın hakikate uygun olmaması ihtimali… Bu harici manzara her vakit sadık bir delil addolunamaz. Evvela buradaki ahenktarlık veya ahenksizlik, sizin hükümlerinize tabi kalıyor. saniyen esasen ruhun manzarai hariciyesi ile hüviyeti batınası arasında mutlaka mutabakat vardır, denilemez; mesela, verdiğiniz misaldeki

gibi, pehlivan kılıklı, dev cüsseli bir adamda ince ve faal bir ruh ve ona mukabil narin, zayıf yapılı insanlarda da durgun ve kaba bir ruh bulunabilir.

<< Keza, bedende mutlaka ruhun muayyen kusurlarını ifade edici muayyen ayıplar zahir olmaz. Ruhun beden şeklini intıhabetmesindeki nizam, tabiat kanunları tahtında cereyan eder. Fakat tabiat kanunlarının sizin ihata edemiyeceğiniz kadar şümullü ve muğlak olduğunu da hatırlayınız.

<< Ruh istediği kalıbı kendi iradesiyle intihabeder. Binaenaleyh ruhun her hangi bir hayatında irtikabettiği kusurun mukabili olarak kendi bedenini o yolda seçmiş olması da melhuzdur. Yalnız her kusurlu bedende mutlaka kusurlu bir ruh bulunduğuna hüküm vermemelisiniz. Keza her kusursuz ruhun mutlaka kusurlu bir bedene girmesi kaide değildir.

<< Ruh kusursuz hale geldikten sonra dünyaya ancak vazife ile gelir. Ve bedenini o vazifesine en uygun olacak şekilde seçer. Binaenaleyh, mütevazı ve merhameti calip maksadına uygun ise ona münasip bir beden teşkil eder. >>

Bu ifadelerde ne büyük hakikatler var!... İnsan varlığı ve mukadderatı hakkındaki bilgilerimiz arttıkça bu sözlerin manasındaki zenginliğe nüfuz etmek mümkün olacaktır. Zira insan bedeninin kurulması, bizim sathi ve maddi telakkilerimizden daha çok yüksek ve esaslı sebeplere bağlıdır ki biz onları ancak derin bir tetkikten sonra anlıyabiliriz.

REALİTE

1 – Realite nedir?

Bu bahsin mütalasına başlarken realitenin tarifini mümkün olduğu kadar iyi yapmak ve bu kelimenin ifade ettiği manayı iyice tesbit etmek lazımdır.

Realitenin muhtelif tarifleri arasında en şümullü olanı Üstadın tarifidir: << İnsanlar için realite, hislerinin taalluk ettiği mevcudiyete kani olmalarıdır. >>

Bu tarifte üç unsur tebarüz ediyor:

a – Bir mevcudiyet,

b – Bu mevcudiyetle alakalanmış insan duygusu ve

c – İnanış.

Demek, realitenin insanlar indindeki kıymeti bazı şartlara bağlıdır. Ve bu şartlar her an herkeste değişik olabilir. O halde mühim olarak tesbit etmemiz lazım gelen ilk fikir, insanlar için olan realitelerin Mutlak olmayıp nispi kıymetleri haiz bulunmalıdır.

Ruhun duygusu her yükseklik mertebesinde bir değildir. Ruh tekemmül ettikçe duygu kabiliyetlerinde evvelki ile kıyas edilemiyecek derecede inkişaflar vukua gelir. Bu da onun diğer varlıklarla olan alaka sahasını genişletir. Yani yüksek bir ruhun duygu sahasında nispeten daha çok mevcudiyetler ikamet eder.

Bundan başka tekamül icabı olan tecrübe ve görgünün artması da duygu sahasındaki mevcudiyetler hakkında daha şumullü bir tetkik yapmak ve vukuf peyda etmek imkanını arttırır ki bu da ruhta bir inanış halinin husulünü intaceder. Bütün bunlardan, ruhlar yükseldikçe realitelerinin genişlemesi zaruretini çıkarabiliriz.

Duygusu az, fikri dar bir budalanın; tecrübeli ve bilgili bir insana nazaran duyup inanabileceği mevcudiyetler pek mahduttur. Şu halde böyle bir budalanın realite sahası adamakıllı dar olacaktır. Yalnız burada bahis mevzuu olan inanış hiç bir duyguya ve mevcudiyete taalluk etmiyen kör bir imandan ayrıdır. Ve eğer böyle bir iman hakikaten realitenin dayandığı unsurlara müstenit bulunmuyorsa realite sahası dışında kalır.

Buna mukabil, bilgi ve görgüsü pek artmış olan, duyguları iyice inkişaf etmiş bulunan insanların realiteleri aşağı tabakalardakilerin nüfuz edemiyecekleri kadar zengin ve şümullüdür. Üstat bu fikri aşağıdaki misalle çok güzel izah ediyor:

<< Ruhun kabiliyeti nispetinde realiteler değişir. Ruhlar yükseldikleri nispette realiteye maliktirler. Kendinizi bir ovada farzediniz; orada ufkunuzu mahdut görürsünüz. Fakat yüksek bir tepeye çıktığınızı farzediniz. Yukarı, zirveye doğru çıktıkça daha bir çok şeyler görebilirsiniz. >>

Bizim bütün bilgilerimiz izafi kıymetlere dayanır. Felsefedeki, içtimaiyat ve ahlakiyattaki, ilimdeki ve sanattaki telakkilerimizde Mutlak Kıymetler aramak caiz olmaz. Üstat: << …Sizin ancak maddi vesait nispetinde bilginiz vardır, vesaitiniz haricindeki bilgilerde muhakemeniz iş görmez. >> diyor. Şu halde esasen böyle mahdut bir bilgi ile, Mutlak Realiteden bahsetmeğe imkan yoktur.

Mutlak Realite ancak Halika mahsustur. Biz ne kadar yükselirsek yükselelim bilgi ve duygularımızın Mutlak Kıymete varabilmesi bahis mevzuu olmaz. Üstadın aşağıdaki söyleri bu fikri müdafaa etmektedir:

<< Mutlak Realite Halik Hakkında düşünülebilir. Nisbi realitenin Mutlak Realite karşısında kıymeti sıfırdır. Yani nispet kabul etmez. Ancak birbirine nazaran kıymet kazanan izafi realiteler, en yüksek derecelerinde dahi hiçbir vakit Mutlak Realite Kıymetini alamazlar. Bu; uluhiyet iktisabetmek olur. >>

2 – Realite ile verite arasındaki münasebet

Verite nedir? Verite ile realite arasında nasıl bir münasebet olabilir? Bu sualin cevabı üzerinde şimdiye kadar uzun uzadıya durulmamıştır.

Bu iki mefhumu karşılaştırmak için evvela onları ayrı ayrı tarif etmek lazım gelir. Realiteyi tarif ettik. Şimdi de gene en iyi ve tatminkar bulduğumuz Üstadın verite hakkındaki tarifini veriyoruz: << Verite, düşüncenin nefsülemre tevafukudur. Buradaki nefsülemirden murat, Allahın kanunları neticesindeki vaziyettir. >>

Tarifi biraz genişleterek ifade edelim: Allahın kanunları neticesindeki duruma uygun, ruhun düşünme kabiliyetini kullandığı bütün mevzular veritedir. Buna göre, realite ile verite arasındaki farkı ve münasebeti şöylece düşünebiliriz: Evvela her reel olan şey vire (vrai) değildir. Yani insanın duyup inandığı bir mevcudiyet Allahın kanunları neticesindeki vaziyetlerden birisine ya uyar veya uymaz. Eğer uymuş ise o şey vire'dir, uymamış ise bir hataya düşülmüş olur. İşte hatanın tarifini de buradan güzelce çıkartabiliriz. Bu sözümü bir misal ile izah edeyim: A + B = S diyorum, bu neticeye ve düstura ben müşahedemle inanmışımdır. Binaenaleyh bu benim için bir realitedir. Fakat benim bu realitemin bir verite olup olmadığı ayrı bir meseledir. Yani, bu realitemin verite olması için tabiat kanunlarının neticelendirdiği bir duruma uygun olması lazımdır.

İnsanlar evvelce güneşin arz etrafında döndüğüne inanıyorlardı. Bu, onlar için bir realite idi; fakat bu gün anlıyoruz ki bu bir verite değildir. Zira bu inanış tabiat kanunlarına uygun düşmüyor. Fakat acaba arzın güneş etrafında döndüğüne dair olan bizim bu günkü realitemiz bir verite midir? Belki evet, belki de hayır. Fakat, ileride bahis mevzuu edeceğimiz gibi insanların yükseldikçe daha az hataya düşeceklerini kabul ettiğimizden bizim bu günkü realitemizin geçmiş zamanlardakinden daha ziyade veriteye yakın olduğunu düşünebiliriz. Ve elimizdeki tetkik vasıtalarının nispeten bu günkü mükemmeliyeti de ayrıca bize bu düşünce hakkını verir. Demek realitemizin verite olup olmadığını kati bir lisanla iddia etmekten de aciziz. Esasen bütün ilimdeki araştırmalarımızın, teknik vesaiti tekemmül ettirmekteki gayelerimizin hedefi de kendimizi bu acizden mümkün olabildiği kadar kurtarmaktır. Şu halde dünyamızda aldanmaktan kendimizi hiçbir vakit kurtaramıyacağız. Netekim Üstat bunu şu kelimelerle ifade ediyor: << Hata ihtimali daima mevcuttur. Düşüncenin nefsülemre tevafuk edip etmediği noktası haddizatında ya bilfiil tahakkuk etmiştir, veya etmemiştir. Etmiş ise vire'dir. Etmemiş ise herhangi hatadan birine düşmüş olursunuz. >>

Biraz da dünyamızın maddi ve manevi hayatında içtinabı mümkün olmamakla beraber insan tekamülünde kıymetli ve lüzumlu bir rol oynıyan hata bahsi üzerinde durmamız faydalı olacaktır.

3 – Hata, dünyadaki tekamülün kıymetli ve lüzumlu bir zaruretidir.

Hata kelimesinden anladığımız mana yukardaki fikirlerden çıkarılabilir. Burada üzerinde duracağımız nokta, hatanın lüzum ve kıymeti ve ondan içtinabın mümkün olup olmadığıdır.

Biz << yüksek hakikatlerden >> dem vururken çok defa yanılmakta olduğumuza dikkat etmeyiz. Bir münakaşada herkesin hakkı ve hakikati kendi tarafında görmesi ve mücadelelerin, kavgaların meydana çıkması hep bu gafletin neticesidir. Herkes veya her gafil, Mutlak Realiteye vasıl olmuş gibi iddiakarlığa girişir ve bundan da hakikatin en yüksek tahtına

oturduğunu zanneden dini, felsefi, ilmi, içtimai, ahlaki v.s. <<ekol>> sahipleri meydana çıkar. Bütün bu <<ekolcü>>ler aralarında boğuşurlarken düşünmezler ki hiç birisi inanışında Mutlak Realiteye vasıl olmuş değildir ve hepsinin azçok hatalı tarafı vardır. Fakat işin asıl müşkül tarafı şudur ki hangi şefin, hangi noktada diğerinden daha ziyade hakikate yakın bulunduğunu takdir etmeğe azçok yarıyacak miyarlar da herkesin kolayca kullanıp tatbik edebileceği şeyler değildir. Bu hal bir çok aldanmaları ve bu aldanmalar neticesinde doğacak mühim ve karışık bir sürü istifadeli hadiseleri mucibolur.

İnsanın realite sahası ne kadar darsa o kadar fazla hata yapmak ihtimali mevcuttur. Buna binaen, denilebilir ki en iptidai bir duygu ve düşünce ile yaşıyan bir insanın hükümlerinde ve inanışlarında hemen hemen yok denecek kadar az isabetler vardır. Üstat diyor ki: << Aşağı derecedeki ruhlar için olan realitelerde, daha yüksek derecelere nispetle hata ihtimali daha fazladır. Ruh yükseldikçe bu ihtimal tenakus eder. Fakat hata ihtimalinden kurtulmak bizim gibilere de müyesser olmaz. >>

Şu halde ruh madde aleminde ne kadar yükselmiş olursa olsun asla hatadan salim değildir. Bu hata, nispet itibariyle geri ruhlarınkine nazaran azdır, fakat tamamiyle madum değildir. Üstadın aşağıdaki sözleri bu fikri tamamlar:

<< Yüksek seviyelere çıktıkça ufku ruyet genişler, hata ihtimali azalır; bunun ikisi bir gider. Fakat - sadece dünyada değil !- maddeye merbut kaldığınız müddetçe, yani vesaitinizin noksanlığı içinde kaldığınız müddetçe, hatta demin söylediğim gibi bizim dereceye gelenlerin bile hatadan salim kalmaları ihtimali yoktur. >>

Bu sözlerin hakiki kıymetini taktir edebilmek için Üstadın tekamül derecesi hakkında azçok bir fikir sahibi olmak lazımdır. Mevzuumuz bu olmadığı için bu nokta üzerinde durmıyacağım. Ancak şu kadarını itiraf etmek zorundayım ki senelerce süren tecrübe hayatımızın devamı müddetince Üstadın işgal ettiği mertebe bizim bütün duygu ve düşüncelerimizin üstünde kalmış ve takdir imkanlarımızı aşmıştır. Burada yanılıyor muyuz, doğru mu düşünüyoruz bilmiyorum. Yalnız bugün benim için bir realite olan şey şudur ki bizim şu andaki kabiliyetlerimiz bu yüksek planlardaki zevatın kemal mertebelerini takdir etmeğe müsait değildir. Buna rağmen Üstadın müteaddit defa: << bizler de hatadan masun değiliz. >> demesi bizim için, belki çok kimselerin henüz kavrayamıyacağı derin manaları ihtiva eder. Aşağıdaki tebliğler de aynı fikirlerin tafsilatını verir:

<< Şunu biliniz ki dünyamızda ne kadar yüksek olursa olsun hatadan salim bir fert yoktur. Her zaman bazı şeylerin hatalı tarafları olduğunu göz önünde tutunuz. Zülal gibi hakikate desteres olmağı beklemeyiniz. Bütün hakikati anlıyamazsınız. >>

Hatta dünyanın ağır hayatından kurtulmuş fakat henüz bütün maddi bağlarını çözememiş varlıkların bile hatadan salim olmıyacakları düşünülürse bizim gibi dünyanın içinde yaşıyanların hatadan muaf kalacaklarını farzetmek gülünç bir iş olur.

Hata, bilhassa dünyamızdakilerin kemal yolunda geçirecekleri tecrübe unsurlarından birisi addedilebilir. Tecrübe ve hata birbirini yürütür ve ikmal eder. Binaenaleyh hatadan masun bir tecrübe hayatının manası yoktur. [1] Her hakikati kolayca ve cehit göstermeden hatasızca elde edebileceğimize inandığımız anda faaliyetimiz durur. Halbuki insanın madde kainatındaki varlığı, maddeler üzerindeki müessiriyetini artırmak içindir ki bu da ruhun faaliyetini kullanmağa alışmasiyle mümkün olur. Cehit göstermek ihtiyacını duymıyan bir ruh

atalete mahkumdur ve bu hal ruhta mündemiç müessiriyet melekesiyle asla kabili delif değildir. Halbuki insanın cehdini kamçılayan ve idame ettiren en mühim amillerden biri de aldanmalar neticesinde husule gelen vaziyettir. Şimdi vereceğim tamamlayıcı tebliğler bizi bu sahada daha ziyade aydınlatacaktır: [2]

<< Siz dünyada hakikatlere nasıl meşakkatle nail olabiliyorsanız. o kadar meşakkatle bu ahret havadisine nail olabilirsiniz. Yoksa dünyadaki kaideler hilafına hareket edilmiş olur… Çünkü dünyadaki mesaide birçok aldanmalar vardır.

<< Ununtmayınız ki sizin dünyanızda her şey, bir çalışmanın, bir cehdin mevlududur. Nasıl aleminizde her istediğiniz şeye bila zahmet nail olamıyorsanız ve onlara maniasız, hatasız vasıl olamıyorsanız buradaki mesainiz de tıpkı onun gibidir.

<< Siz, dünyanızdan çıkmış değilsiniz. Sizi himaye eden ruhlar da sizi hataya sevkedebilir. Taki dünyanızdaki kaidelerin hilafına hareket etmiyesiniz. >> Bu son cümle hemen fikirleri altüst edebilir. Netekim ilk işittiğimiz zaman bizde de aynı şeyi yapmıştı. Zira insanın hamileri, yardımcıları tarafından hataya sevkedilmesi fikri, böyle bir düşünce tarzına henüz alışmamış olanların zihnini teşviş edebilir. İşte biz bu teşevvüş hali içinde üstattan şöyle bir sual sormuştuk: << – Bu son cümleyi biraz daha izah eder misiniz? >>

Fakat aldığımız cevap tatminkar olmuştu. Ve şimdiye kadar üzerinde durduğumuz fikrin iyi bir hülasasını vermektedir: << –Siz dünyevi kanunlara tabisiniz. Bu kanunların ahkamından sizi kurtarmak lehinizde olmaz. Binaenaleyh cehitsiz, hatasız sizi her hakikate nail etmek sizin lehinizde değildir. >>
Bu sözlerin iyice tetkikinden sonra himaye edilmenin hataya sevkolunmakla münasebeti daha iyi anlaşılır. Üstadın sözlerine devam edelim:

<< Aldanmak sizin mukteziyatınızdandır… Dünyada isabetle hatanın yan yana gittiğini, hakikatle sevabın yan yana gittiğini söyledim. Netekim aldanacaksınız, hamle yapacaksınız… böyle aldanarak, hamleyi arttırarak aradaki fazla bilgiden istifade edeceksiniz…

<< Her vakit tekrar ettiğim gibi hakikatleri kolayca ve eziyetsizce size tebliğ edemem. Bu, lehinizde olmadığı gibi içinde bulunduğunuz dünyanın kanunlarına da muhaliftir… Yalnız size mütevazı bir hakikati anlatmakta beis yok… Fakat istikbalde cehitlerle, hatalarla, istihsal edeceğiniz hakikatleri birer birer anlatmağa muktedir olmadığımı tekrar ederim. >>

Buradaki iktidarsızlığı keyfi veya rasgele bir hal gibi telakki etmemelidir. Muhtelif yerlerde geçen sözlerden de anlaşıldığı gibi bu, tabiat kanunlarının değişmez bir neticesidir. Ve hiçbir mahlukun iradesi bunun önüne geçemez. Fakat şunu da unutmıyalım ki her şeyde olduğu gibi burada da tabiat kanunları daima bizim taalimize yarayıcı neticeler doğurur.

Nihayet sevgili Üstatlarımız, son muvasalamızda, son celselerini gene bu mevzua ait tebliğleriyle kapatmışlardır:

<< ……. Diğer bir kısım hatalar dünyanızda hakim olan kanunlar iktizası olarak kalacaktır. Hatalar insanlara yeni hamle ve daha büyük hatadan içtinap gibi faydalar temin eder. Tebrikler, sevgiler, elveda. >>

Zaten tabii hayatımız bize bu hükümlerin en canlı misallerini bol bol vermektedir. Hangi insan oğlu ta doğduğu günden itibaren bütün hayat programını katiyetle, evvelden bilmekte idi?

O, bir defa gözü kapalı olarak hayata karıştıktan sonra, hayat şartlarının namüntenahi ve daima sarp, ve dikenli yollarında yuvarlana yuvarlana yürümeğe çalışır. Yarın ne olacak? Başladığı bir işin sonunda kendisine ne gelecek? …

Bütün bunlar meçhul olmakla beraber o, yürümesinde devam eder. Burada ona kuvvet ve cesaret veren bir tek amil vardır, o da ekseriya aldatan ümit. Fakat belki ümitler boşa gider, belki emeller tahakkuk etmez. Fakat bu yolda sarfedilmiş cehitlerin gayesi, muhakkak surette tahakkuk edecek olan, bizim asla düşünemediğimiz ve tasavvur dahi edemediğimiz daha faydalı istikametlere müteveccih idi! Binaenaleyh cehit yapılmış ve bizim bilgimiz dışında gayesini tahakkuk ettirmiştir. Bunun dünyevi telakkilerin esareti altında beklediğimiz, zahirde şu veya bu neticeyi vermemesi olsa olsa ancak onların karşısında göstereceğimiz reaksiyonlar bakımından mühim olabilir. Gene aldanma hikayesi! …

Dünyadaki aktif ve yaratıcı insanların hayatlarını araştırırsanız istinasız olarak onların kendilerini klasizma çenberinden kurtarmış olduklarını görürsünüz. Hata yapmaktan ve hatasını kabul ve itiraf etmekten korkanlara karşı ilim kapıları kapalı kalır; zira bu hal, insanı cesaretsiz ve uyuşuk yapar. Buna mukabil iyi niyetle ve iyilik için çalışan insanların düşeceği hatalar yükseltici kuvvetleri haizdir. Böyle bir hatayı itiraf ve kabul ederken insan sıkılmaz, sevinir. Bu sevinç hatayı yaptığı için değil, onu keşfedebildiği içindir; zira bu hal onun bir ilerleme adımı olmuştur.

Bir mektep çocuğu öğrenmek için bir çok hatalar yapacaktır. Bir çırak hatalar yapacaktır. Bunun gibi bir talimgah olan dünyamızın insanları da hatalar yapacaklardır. Yeter ki bu hatalar kasten ve kötü maksatlarla yapılmış olmasın. Ve böyle olursa onlar esasen hata kadrosundan çıkar. Şu halde tekamül yolunda hata insanın hakkıdır, onun bu hakkını refetmek suretiyle serbesliğine karşı yapılacak taarruz zahirde iyi görünse bile, hakikatte zararlı olur.

Demek akıllı bir adam kendisinden daha yüksek düşünen ve duyanlara karşı büyük bir saygı gösterirken geri realitelerde yaşıyan küçük kardeşlerine de geniş bir müsamahakarlık duygusu besler. Ve o, bilir ki bu küçük kardeşi ne kadar hatalarda yuvarlanıyorsa kendisi de o kadar hatadan kurtulmuş değildir.

4 – Realite ayrılıkları

Şimdiye kadar söylenen sözlerden çıkan netice her insanın diğerlerine nazaran azçok yüksek veya alçak bir realiteye sahip bulunmasıdır. İnsanlar duygu, düşünce ve bilgilerinde ne kadar inkişaf ederlerse o kadar yüksek realitelere sahibolurlar. Demek insanların yükselmeleriyle realitelerinin genişlemesi baş başa gider. Denilebilir ki her insana göre ve hatta bir insanın muhtelif hayat devrelerine göre çeşitli realiteler vardır. Evvela Üstadı dinleyelim:

<< Sizin için realite olmıyan bir çok şeyler. sizden yüksek ruhlar için realite olur. Ve daha ileriye doğru o kadar derecesi yükselmemiş olanlar için realite olmıyan şeylerde daha

yüksek ruhlar için realitedir. Mesela sizin realitenizle bizim alemimizin realiteleri arasında [1] çok fark vardır. Bu farkı ancak burası ile ülfet kesbetmiş olanlar anlıyabilir. Binaenaleyh sizin realiteleriniz haricinde kalan bir çok realiteler vardır. Demin de tekrar ettiğim veçhile ruh aleminde bile birine nispetle mevcut olanın diğerine nispetle mevcut olmaması izafi bir realitedir. [1] Dört buudlu alem

<< Aşağı derecelerde bulunanlar için henüz realite olmıyan şeyler yukardakiler için bir realitedir, aşağıdakiler daha yüksek realiteler mevzubahis oldukça onlardan haberdar olmazlar. >>

Şu halde realitelerin değişmesi tekamülün bir zaruretidir. Bu hakikati görmiyen insan tekamül halinde olduğunu fark edemez. Bir fikre, bir inanışa bir telakkiye saplanıp kalmak, onlara Mutlak Realite kıymeti vermek ancak, henüz tecrübeleri noksan olan ruhların yapabileceği bir iştir.

Kemal derecelerinin nihayeti yoktur. Bu sonsuz yollarda tezahür eden realitelerin de nihayetsiz olacağı tabiidir. Her şey değişecektir, ve değişmelidir. Eğer realitelerimiz kolay kolay değişmiyorsa kemal yolunda oldukça yavaş yürüdüğümüze inanabiliriz. Bir insanın hayatında tabiatiyle ve zaruri olarak değişen realitelerden evvelce bahsetmiştik [1]

Karşı karşıya iki adam tasavvur ediniz, bunlardan biri gözündeki bilmediği bir arıza yüzünden evvelce kendisince malum sarı renkleri mesela mavi ve mavi renkleri de sarı görmeğe başlasın. Bunlara sarı renkli bir kağıdın rengini sorduğumuz zaman normal adam onun sarı olduğunu, arızalı adam ise mavi olduğunu iddia etmeğe başlıyacaktır. Sizin gözünüz bunlardan hangisinin görme şartlarına uygun ise siz de onun tarafını iltizam edeceksiniz. Fakat eğer sizinkinde de bir arıza varsa ve siz de onu bambaşka bir renkte, mesela kırmızı renkte görüyorsanız o zaman aranızda kıyamet kopacak demektir. Burada bittabi herkes kendi görüşünü müdafaa edecek ve diğerleri galatı ruyet sahibi olmakla itham edecektir. Çünkü burada herkes duygusunun taalluk ettiğini mevcudiyete inanmakla, kendince haklıdır. Bu, bir komedyadır, fakat zannediyor musunuz ki hayattaki bütün kavgaların sebebi olan ayrı görüş ve düşünüşler bundan daha az komiktir? …

Renk gibi elle tutulur en maddi hadiselerde bile mümkün olabilen bu görüş ve kavrayış farkları, bizim idrak sahalarımızdan gittikçe uzaklaşan yüksek ruhi ve maddi haller karşısında nasıl kendini göstermiyebilir?

O halde kimin Mutlak Realiteden bahsetmeğe hakkı vardır?…

İşte bu haksızlığı görebilen bir insan, devamlı ve sonsuz bir araştırma mecburiyetini ve << intihai bilgi >> efsanesinden uzaklaşmak zaruretini kabul eder.

Mutlak Realiteye inanmak, beşerin en büyük felaketi olmuştur. Gerçi Mutlak Realiteden bahsetmiş olmak ithamını birçokları red eder ve bunu kabul etmez görünür, fakat hakikatte pek çok kimseler, realitelerinin değişebileceğini akıllarına dahi getirmeğe tahammül edemezler. İşte bu tezat bile, başlı başına bu hareketteki basiretsizliği göstermeğe kafi gelir.

Bir realiteye saplanıp kalmak, ne bahasına olursa olsun ondan vazgeçmemek büyük bir beladır, insan ruhunu kemiren musibetlerin en büyüğüdür. Bu belanın, bu musibetin yapacağı ilk büyük fenalık tekamülün zarureti olan, bütün insanlar arasındaki şümullü segivi düşmanlığa çevirmek ve kini, nahveti ve hodbinliği körüklemektir. Dikkatli olanlar görmüşlerdir ki beşeriyetin başına ne zaman büyük ve küçük bir felaket gelmiş ise insanların bir takım nispi ve hatalarla dolu realitelerini bir ideal haline sokmaları buna sebeb olmuştur.

Esasen geri varlıklarla dolmuş dünyamızın geri realitelerine bir de Mutlak kıymetler izafe edilerek tapılırsa dünya bir cehennem olmaktan kertulamaz. Bunun neticesi ruhi tekamülün yavaşlaması ve ıstırabın artması olacaktır; zira bu iki şey baş başa gider. Dini, ilimi, felsefi içtimai ve emsali bahislerde bu yüzden doğan taassubun fena neticelerine her gün rasgeliyoruz.

Bir gün bir peygamber çıkar; bazı realitelerden bahseder, bu zatın talimatı şüphesiz o zaman için geri olan muhitine nispetle yükseltici ve öğretici kıymetleri haizdir. Netekim onun irşadatı işini görür ve bir çok insanları karanlıktan biraz daha kurtarabilir. Demek her realitenin doğuşu gibi onun da doğuşunun insanlık için faydalı ve yükseltici illetleri vardır. Yalnız unutulan veya anlaşılamayan nokta, bunun da her realite gibi Mutlak olmadığı ve devresini bitirdikten sonra yerini daha yüksek bir realiteye bırakması lazım geldiğidir. Fakat buradaki değişmeler tedrici ve daima müterakki bir tarzda vukua gelecektir.

İşte bu hakikatin anlaşılamaması yüzünden bu dinin temin ettiği faydalar zamanla ortadan kalkar, onun yerine gözleri kapalı taassup sahiplerinin kavgaları ve bu kavgaların zararlı neticeleri kaim olur. Bu, bizim iddiamız değildir, tarihin sözüdür.

Diğer birgün, akademik ilim kürsüsünden bir ses duyarsınız; bu ses herhangi bir bahis üzerinde Mutlak hükümlerden bahseder. Eğer o ses sahibinin fikir temposuna dikkat edersiniz kendisinde kainatın sanki en son hakikat dünyasında doğmuş olduğunu zannedenlere mahsus bir tavır görürsünüz. Bu ses bir << Ekol >> kurar. Bu ekolün asırlarca hüküm süren şakirtleri birbirini takibeder. Bütün bu şakirtler şüphesiz bir realitenin peşinde koşmaktadırlar. Ve bu da tekamülün bir icabıdır. Fakat eğer bu ekolün salikleri günün birinde bu realitelerinin değişmeğe mahkum bulunduğunu ve ancak daha yüksek bir realiteye basamak teşkil ettiğini bilmiş olsalardı dünyada tekamül ne kadar çok süratli olurdu!.. Maalesef böyle olmaz; netekim o realite bütün realiteler gibi dünyada devresini ikmal eder ve günün birinde onun yetiştirdiği ilim ruhu eskimeye başler; daha yüksek ilmi realitelere kabiliyetli ruhları hazırlar. Fkat ekol taassubu yerinde saymakta devam eder. Asırlardanberi devam eden bir kanaatin değişmez hakikatleri ihtiva ettiğine dair olan kör bir iman eskimiş kafalarda mıhlı olarak durur. Vaktiyle zamanının çok güzel ilmi realitelerini ifade eden bu ekolün esasları, artık bütün bu kıymetlerinden kendisini tecrideden doğmatik ve klasik bir çehre içinde sırıtmağa başlar. Binlerce talebe hocalarının sözünden başka türlü düşünmeği günah sayar, hocalar ise kara kaplı kitaplarından ayrılamaz olur. Fakat bu sırada güzel kainatın harikulade laboratuvarlarında tabiat hadiseleri namütenahi ebedi yükselişinde mutat sessizliği ve sükuneti ile, asla geri dönmemek üzere ilerlemesine devam eder. İşte bu hali sezen bazı ruhlar, bu taassup çerçevesini kırarlar ve yeni realitelerin öncüleri halinde, yeni bir ekol kurarlar. Fakat, bir taassup çenberinin kırılması zorluğu içinde kurulan bu ekol de az çok bir zaman sonra doğmatik çehresini sırıttırmakta gecikmez.

Takriben 1935 senelerinde bir profesörün Üniversitede talebesine ders verirken, yirmi senedenberi müdafaa ettiği bir nazariyesinin yanlış olduğunu anladığı için muarızlarının fikirlerini kabul eden ve kendi iddialarından vazgeçen başka bir alim hakkındaki sözlerini burada tekrarlarsam ilimdeki taassubun güzel bir misalini vermiş olurum: Bu profesör diyor ki; << F… nazariyesini yirmi sene hararetle müdafaa etmiştir. O, bu müdafaasında samimi idi. Fakat yirmi sene sonra mağlup oldu ve muarızlarının fikrini kabul etti. Bu hal ciddi bir alime yakışmaz. Yirmi senelik bir zaman, ilim hayatının yarısı demektir. Bazen de bir ilim hayatı demektir. Bir alimin bütün hayatınca bağlandığı, müdafaa ettiği bir fikri yıkması ilimde bir intihar sayılır, bunu yapmaktansa ölmek daha iyidir!.. >>

Bu hocanın sözlerine iştirak etmekte mazurum.

Metafizikte de bundan daha aşağı olmıyan taassupkar hareketlere oldukça sık rasgelinir: Mesela birgün bir ses duyarsınız; bu ses şöyle bağırır: Kainatta maddeden gayrı bir şey olamaz! Her şey bizim hasselerimiz tarafından kabul edilen maddelerle onların hususiyetlerinden (attributs) ibarettir. Binaenaleyh insanda maddeden başka bir varlığın mevcudiyeti düşünülemez. O, kendisini teşkil eden maddelerin değişmesiyle düşünen ve duyan varlığını ebediyen kaybeder. Allah, ruh gibi varlıklar mücerret tasavvurlardan ibarettir, v.s…

Bu sesin madde hakkında söylediği sözler hiç şüphesiz bir realitedir. Ve bu realite bir vakitler fikir aleminin mahrum kaldığı maddi bilgi noksanlığını tamamlamak için ruhları kamçılamış ve onların düşüncelerini ataletten kurtararak tekamül kanununa hizmet etmiştir. Fakat bu hikayelerle kurulan materyalist ekol salikleri, inanmış oldukları ademciliğe Mutlak Realite kıymetini verdikleri andan itibaren bu fikirler beşeriyetin manevi bünyesini eritip darmadağınık edecek bir zehir kudretiyle ortalığa yayılmağa başlamıştır. O zaman bu ekol salikleri realitelerinin daha yüksek maddi bilgilere basamak olduğunu tamamiyle unuttular ve doğmatik bir taassup içinde boğulup kaldılar.

Şüphesiz, madde, dünyamızın ve hatta kainatımızın esasıdır. Ve bizim için namütenahidir, kabili ihata değildir. Biz maddesiz hiçbir surette düşünemeyiz ve hiçbir şeyi idrak edemeyiz. Gerek madde ve buut hakkında söylediğimiz sözler, gerek şimdiye kadar maddeye her hasusta verdiğimiz kıymetler, maddeyi şümullü manada düşünmek ve ademci olmamak şartiyle, bizim de ne kadar ileride bir materyalist olduğumuzu gösterir. Bu bakımdan materyalistler haklıdır; fakat yalnız bu bakımdan!... Zira evvela madde, ademci materyalistlerin düşündüğü gibi kaba hislerimiz tarafından tahdit edilmiş olan basit birkaç haldeki maddeden ibaret değildir, ikincisi, maddenin sonu ve ondan sonrası hakkındaki son sözü söylemek bizler için mümkün olmaz, üçüncüsü metapsişik bazı kuvvetlerle fiziko-şimik maddi hususiyetler arasında müşterek noktaların bulunduğunu - materyalistlerin ifadesinde olduğu gibi - mutlak bir hükümle iddia etmeğe hak verdirecek ortada hiçbir ilmi delil yoktur. Halbuki ilmileşmiş bütüm metapsişik hadiseler bunun aksini göstermektedir. Böylece, materyalistlerin yaptığı gibi, sırf hissi ve keyfi hükümlerle Mutlak Realite binasının kurulabileceğinden bahsedilebilir mi?..

Eğer buna rağmen insanlar ademci bir materyalist görüşe bağlı bulusuyorsa bu, yalnız bir taassubun neticesi olabilir.

Beşeriyetin başına bir bela halinde çöken taassubun karanlık misallerini çoğaltmağa lüzum görmüyorum. Engizisyon işkenceleri, din ve hele son zamanlarda ırkçılık uğrunda yapılan

boğuşmalar ve cinayetler üzerinde durarak okuyucularımın ruhunu ağır kasvet bulutlariyle örtmek istemiyorum. İlimde, sanatta, fikir ve duygu hayatında ortalığı karartan, sahaları daraltan, ruhları kıskıvrak bağlıyarak, onların bütün serbes tekamül hareketlerine mani olan şey taassubolmuştur. Taassuba bilgisizliğin, görgüsüzlüğün, bir kelime ile, ruh geriliğinin bir nişanesi halinde bakabiliriz. Bundan insanı kurtaracak bir tek yol vardır, o da hiçbir bilginin, hiçbir düşüncenin ve hiçbir inanışın Mutlak olmadığını ve bütün bunların zamanla değişmek ve daha yüksek bilgilere, düşüncelere, inanışlara yerlerini terk etmek zaruretinde bulunduğunu anlamanın çaresini araştırmaktır ki bu da ruhun tekamülü ile olur. Yalnız kitaba, yalnız hocaya körükörüne bağlanmak tekamülün yolu değildir. Eğer kemal bu kadarcık bir işle elde edilmiş olsaydı ne kadar kolay olurdu!.. İnsan ruhunun ilerlemesinde göstereceği cehdin lüzum ve zaruretinden kitabımızda çok bahsedildi ve bahsedilecek de… Bu cehdin gösterilmesine imkan hazırlıyan saha, tabiat ve onun içindeki tecrübelerdir. Bu da tam serbesliğini kullanarak ruhun muhtelif tabiat hadiseleri içinde yaşamasiyle tahakkuk eder. İnsan burada kendi iradesiyle ve kendi cehdiyle düşe kalka yürüyecek ve ilerliyecektir. Gene tekrar ediyoruz: vicdan hürriyetinin bulunmadığı yerde itila yoktur ve taassupla vicdan hürriyeti asla bağdaşamaz!

Burada bir çoklarının düşündüğü gibi klasik bağlardan kurtulup serbes bir fikir ve tecrübe hayatına atılınca, insanın başı boş bir halde hayal ve hata alemlerinde uçmağa başlıyarak kendini kaybedeceğinden korkmak hataların en büyüğüne düşmek olur! Şunu asla hatırdan çıkarmamak lazımdır ki - eğer bir tehlike melhuz ise - büyük bir iyi niyetle ve yükselmek, tabiatta faydalı bir unsur olmak maksadı ile tabiatın nihayetsiz güzelliklerini, ibretli hadiselerini temaşaya koyulmuş bir ruhun uğrayacağı muhakkak olan hatalı yollar; tozlu bir kitaba, geçmiş realitelere bağlı örümceklenmiş beyinli müteassıp bir hocanın donmuş ve modası geçmiş telakkilerine taassupla bağlanıp atalete düşen ve bütün vicdan hürriyetini kaybetmiş olan kimselerin içinde uyuşup kaldıkları hatalı yollar kadar tehlikeli değildir.

5 – Tarif ettiğimiz realite karşısında realizma ve idealizma meselesi

Buraya gelince karşımıza yeni bir mevzuu çıkıyor; realiteyi bu kadar geniş bir manada kabul ettikten sonra, acaba filezofların şimdiye kadar anlatmış oldukları idealizmayı aynen kabul etmemiz mümkün olur mu? Malumdur ki bir kısım filezoflar insan tasavvuratı dışında eşyaya hakiki bir kıymet verirler. Bunlarca eşyayı hariciye tasavvuratla uydurulmuş şeyler olmayıp hakikatte mevcut olan şeylerdir. Yani insan düşüncesi ve tasavvuratı olmasaydı eşyayı hariciye gene mevcut olacaktı, işte kısaca hülasa ettiğim bu fikre salik filezofların mesleğine realizma denir. Halbuki bunların yanında diğerleri de vardır ki bunlar asıl kıymeti alemi haricide değil tasavvuratta ararlar. Bunlara göre alemi haricide mevcut olan şeylerin hakikat olup olmadığı meçhuldür. Onlara hakikattır dedirten, bizim tasavvuratımızdır. Bunlar da idealizma mesleğine salik kimselerdir. Sanatta, sosyolojide, ontolojide aynı düşüncenin muhtelif tarzda ifade edilmiş şekillerini görürüz.

Realite ve imajinasyon hakkındaki sözlerimiz gözden geçirildikten sonra realizma ve idealizmadan bizim başka türlü bir mana çıkarmamızın icap ettiği takdir olunacaktır.

Filezofların, yukardaki gibi tasnife uğrıyan, fikirlerinden şu veya bu tarafı iltizam edebilmek için bir noktanın iyice tenvir edilmiş olması lazım gelir: İnsan ruhu olmasaydı

realite bahis mevzuu olur muydu, madde kainatı mevcut olmasaydı insan ruhu için realite mevcut olur mu idi? Realite, maddi kainattan ve o kainatı dolduran hadiselerden doğmuştur; ve bunu da doğuran, insan ruhudur. Şu halde insan ruhunda dış alemden tamamiyle mücerret bir realite bahis mevzuu olamıyacağı gibi, ruh tarafından duyulmamıs ve inanılmamış, maddi kainatta mücerret bir realite de öylece bahis mevzuu olamaz. Farzımuhal olarak hiçbir ruh varlığının mevcut olmadığı bir kainat tasavvur ediniz; burada realite nerdedir ve kime nispetledir?

Keza bunun gibi bütün maddi mefhumdan tecerrüt etmiş bir ruh alemi kabul edebilirsek buradaki ruhlarca realitenin ne manası ve kıymeti kalır?

Fakat biz ne birinci şıktaki, ne de ikinci şıktaki ihtimali düşünüp tasavvur edemiyeceğimiz ve kabule şayan göremiyeceğimiz için sadece maddesiz ve ruhsuz bir realitenin bahis mevzuu edilemiyeceğini söylemekle iktifa etmek zaruretindeyiz.

Böyle olunca bütün tasavvurlar maddi mefhumlara dayanır, hem de sadece üç buutlu maddi mefhumlara. Zira, yeryüzünde, gerek vasıtalı, gerek vasıtasız, maddi mevhumlarla alakalı olmıyan tasavvurlar mevcut değildir. Burada değişebilen ve uydurulması mümkün olan tasavvurat ancak şekillere ve tertiplere ait olabilir ki bunların reel veya irreel olduklarını tayin edebilmek için de üç buutlu kainatın birçok yüksek realitelerini idrak etmiş olmak lazımgelir. Bu cesareti kendinde görecek bahtiyar adam kimdir?

Ben kanatlanarak uçan bir insanı tasavvur ediyorum, bu hareket, sanatta, kabul edilen klasik inanışa göre, idealizmadır. Fakat acaba?..

Bu acabayı hatır için söylüyorum. Zira hakikatte adam kifayetinde bir ruhun uçması şu duvarda asıllı saat rakkasının hareketi kadar realitedir, fakat bu realite şimdilik bana göre. Yarın da inanmıyanlara göre olabilir. O halde uçan bir adamın, tasvir edilmesi benim telakkime göre, sanatta realizma mıdır, idealizma mıdır?

Eğer siz kendi telakkinizi esas tutarak buna idealizma derseniz bana haksızlık etmiş olursunuz, netekim benim gibi diğer biri daha çıkıp da kendi bilgisini klasik realizma ve idealizma mefhumlarına uydurmağa çalışarak, bu harekete realizma derse o da size karşı haksızlık yapmış olur. O halde burada hem sizi hem de beni aynı mevzu hakkındaki zıt hükümlerimizde haklı veya haksız çıkaran amil nedir?

İşte ben bu amili realizma ve idealizma hakkında yapılmış tariflerin veya bu manada anlaşılan realizma ve idealizma mefhumlarının pek fazla indi bir düşünceye dayanmış olmasında buluyorum.

Keza bu gün her hangi bir mevzu üzerinde ortada mevcut bulunan düşünce ve telakkiye aykırı bir realiteden bahseden birini idealist olarak kabul etmek için elimizdeki kriteryom nedir?

Mesela fikir ve iş hayatında << ben realistim >> diyen bir adam bu sözü ile neyi kasdetmektedir?

Eğer bu ifadenin manası, ruhunda yaşattığı realiteden başka bir realiteyi tanımamak ise buna biz tam manasiyle bir realizma diyemeyiz, bu nihayet bir taassubolur ve böyle bir insan, kendi realitesinin dışındaki realiteleri boş birer tasavvurdan ibaret şeyler kabul etmekte ne kadar haklı ise başka bir realite içinde duyan ve düşünen diğer bir insan da onun realitesini realite dışı addetmekte aynı sebeplerden dolayı o kadar haklı olmak icap eder, değil mi?

Netekim bugün insanların binlerce kilometrelik yüksek semalarda uçması bir realitedir. Amerikadaki bir insan sesinin ve hatta nefes alıp vermesinin Avrupada bulunan bir evin içindekiler tarafından işitilmesi de bir realitedir. Ve bu gün bu hadiselerden bahseden bir insana biz realist diyoruz. Fakat acaba aynı insan hadiselerden 1000 sene, hatta 100 sene evvel bahsetmiş olsaydı kabul edilen tarife göre ona gene realist diyebilir miydik?

Hayır. O zamanki insanların bu adama idealist demeleri lazım gelirdi, zira o zamanın telakkisine göre bu adamın bahsettiği şeyler realite olmayıp tasavvuri şeylerden ibaret addedilirdi.

Bu gün ben bu kitabımda eski telakkilerin çoğuna uymıyan bazı şeyler yazmış oldum. Cari telakkilere uymuyor diye ben bu kitaptaki fikirleri ortaya atmakla idealist mi oldum?

Eğer böyle düşünenler varsa onlara söyleyebilirim ki benim müdafaa eitiğim mevzu, kendilerinin inandıkları her hangi bir mevzudan daha fazla bir realitedir. Bu bakımdan ben, klasik manada bir idealist değilim. Fakat bir idealistim. O halde benim idealizmadan anladığım mana başkadır; realizmadan anladığım mana da başkadır.

Kainatın hadiselerini sonsuz, ruh tahayyülünü hudutsuz ve realiteleri de sayısız addeden bir insan, bu günkü telakkiye göre bir realist veya idealist olabilir mi?

Realist diyor ki: Ben realitelerim dışındaki rivayetlere kulak asmam. Onlar uydurma birer tasavvurdan ibaret şeylerdir. İdealizmayı ciddi bir bilgi ve inkişaf yolu kabul edemem. Binaenaleyh ben, kendi realitelerimin çerçevesi içinde yükselmek istiyorum. Ve bu realitelerin dışında hakikatlerin mevcut olabileceğine ve onların bana saadet getireceğine inanmıyorum.

Böyle düşünen bir realist, Mutlak Realiteye inanıyor ve o realitenin de kendi realitesi olduğunu zannediyor. Böyle bir kanaatin ne kadar büyük bir gaflet eseri olduğunu yukarki bentlerde münakaşa ettik. Tekrar oraya dönmiyeceğiz.

İdealist de diyor ki: Ben kabıma sığamıyorum; etrafımda olup biten şeylerin hiç biri beni tatmin edemiyor. Her şey saçmadır. Bu gün itibarda olan bütün reel hadiseler manasızdır. Asıl kıymetler benim kafamda ve kalbimdedir. Ben ne düşünür ne duyarsam ona taparım.

Bu idealiste soruyoruz: Sen düşünce ve duygu unsurlarını nerden alıyorsun?

Eğer sen kafanın ve kalbinin dışındaki kıymetleri tanımıyorsan o kıymetler içinde bir kıymet olan senin varlığının ve varlığınla kaim düşünce ve duygularının ne kıymeti kalır?...

Burada ben, nihayetsiz buutlar içinde yayılan ve her biri bir realite olan madde alemlerinin teşkil ettiği büyük kainattan bahsetmiyorum; sadace bu kainat içinde mahdut ve küçük bir varlık gösteren bize göre muazzam, üç buutlu alemimizin telakkileri ve maddi realiteleri bile ortadan kalkınca ne düşünce, ne de tasavvur diye meydanda bir şey kalmaz. Zira bütün bu düşünce ve tasavvurlar o realitelerden doğmuştur ve onlarla kaimdir.

Demek yukarki manalara göre ne idealist ne de realist görüşler, bizi selamet diyarına götüremiyor. O halde biz neyiz?

Neo- ispiritüalist görüş ile, eğer mutlaka birbirinden ayrılması lazım geliyorsa, realizma ve idealizma şu manalarda kullanılabilir:

Realizma, içinde yaşadığı realiteyi gaye ittihaz edinen ve bütün inkilapları ancak o gaye yolunda arıyan bir düşünce tarzıdır.

İdealizma ise, bir realitenin büyük bir gaye uğrunda, daha yüksek diğer bir realiteye vasıta olduğunu kabul eden ve hiçbir realitenin gaye olmıyacağını idrak etmiş bulunan bir düşünce tarzıdır.

İşte bizim realizma ve idealizmadan anlıyabileceğimiz en açık mana budur. Bu düşünceye göre realist, tekamül yolunda yürürken; gözlerini, bir daire içinde mahpus adımlarından ayıramıyan ve daima yerinde sayan; İdealist ise gözlerini adımlaryile iyi takibederken bir daha geri dönmemek üzere mütemadiyen parlak, yüksek yeni tekamül merhalelerine varan insandır.

Ben kitabımı yazarken belki bu manada bir idealist oldum. Fakat her attıgım adım, hiç olmazsa benim için bir realitenin ifadesi oldu. Demek dikenleriyle, uçurumlariyle geçilmesi güç, fakat yukarı doğru müteccih düz istikametteki yollarda, bir çok maddi ve manevi acılar elemler ve inkisarlar içinde hiç durmadan ilerliyen adımlarım, her hangi bir realistin olduğu yerde sayan ayaklarının zincirlenmiş bulunduğu sahalara basarak yoluna devam etti. Şu halde ben, bu manada bir idealistim, nasıl ki gene bu manaya göre, tekamülü seven bir insan, günden güne daha yüksek, daha görgülü ve tecrübeli bir varlık haline girmek için cehit göstermek kararında bulunan bir varlık ta bir idealisttir.

Tekrar ediyoruz: Mutlak Realite insanlar için bahis mevzuu değildir. Buna inanmadıkça tekamüle hız vermek mümkün olmaz. Ve insan ergeç taassup belasının pençesine düşer. Bu belanın doğuracağı felaketlerden kurtulmanın yolu, her realitenin kendinden daha şümullü diğer bir realiteyi hazırlayıcı bir basamak olduğunu kabul etmek ve her realitenin hata ihtimali daima mevcut olabileceğini düşünerek, hiçbir realiteyi bir mabut haline getirmemek ve nihayet efal ve harekatını bu anlayış zihniyetine göre düzenlemektir. Bunu becerebilen bir idealist aynı zamanda, merhaleden merhaleye yükselen iyi bir realist sayılabilir.

TESADÜF

1 – Tesadüf nedir?

Eski bir Üniversite profesörü bana, başından geçen şu hikayeyi anlatmıştı: Kendisi bir tarihte laboratuvarı için devlet hesabına bazı mübayaatta bulunmak üzere Viyanaya gitmiş. Gazinolardan birinin önünde bir koltuğa kurulmuş, kahvesini içmiş ve garsonla hesabını görerek dışarı çıkmış. Tramvayda giderken cüzdanını yoklamış, fakat ekserisi kendisine ait olmayan külliyetlice bir parayı muhtevi cüzdanının yerinde olmadığını görmüş. Devlete ait birkaç bin liranın böyle yok oluvermesi, maddi bir felaketten ziyade manevi rezaleti mucibolacağını düşünerek aklı başından gitmiş. Deli gibi tramvaydan atlayıp koşa koşa tekrar gazinoya gelmiş, garsonu çağırmış. Oturduğu koltuğu, yeri, masanın üstünü, altını velhasıl cüzdanının düşmesi melhuz olan her yeri aramışlar. Cüzdan bulunmamış. Nihayet gazinocular paranın orada kaybolmadığını, olsa bile birisinin eline geçip götürülmesi muhtemel bulunduğunu söylemişler bu suretle ümidi büsbütün kesilen profesör yıldırımla vurulmuş gibi ayakta duramaz olmuş ve evvelce oturmuş bulunduğu koltuğa takatsizce çöküvermiş. Fakat bu hadisenin doğurduğu sıkıntıdan, dökmekte olduğu terini silmek üzere pantolonunun arka cebindeki mendilini çıkartmak için elini arkasına götürmüş, nasılsa eli cebine gideceği yerde dışarı kaymış ve koltuğun iç kenarına sıkışıp kalmış olan ve profesör oturunca ucu meydana çıkan cüzdana değmiş, bu suretle kaybolan parasını tam olarak bulmuş.

Bu hikayede, profesörün cüzdanını bulmasına yarıyacak şekilde sıralanan hadiseler acaba rasgele olmuş şeyler midir?

Profesörün vaka yerinden daha ziyade uzaklaşmadan cüzdanını yoklaması, tekrar gazinoya gelinceye kadar kimsenin gelip mahut koltuğa oturmamış olması, cüzdanının koltuğa düşmesi, koltuğun kenarına sıkışması, görünmez bir halde kalması, profesörün aynı koltuğa oturmak ihtiyacını duyması, o sırada terlemesi, terini silmek için elini arka cebine kütürürken elinin kayması ve nihayet tam cüzdanının bulunduğu hizaya elinin uzanması rasgele mi sıralanmışlardır ?..

Rasgele ne demektir ?..

Bizim bu tabirden anladığımız şey, hiçbir maksada matuf olmadan ve evvelce tasarlanmadan hadiselerin birbiriyle karşılaşmasıdır.

Tesadüfte şuurlu bir tezahür aranmaz. Yukarda verdiğimiz misaldeki sekiz on hadisenin birbirine bağlanmak üzere sıralanması, milyarlarca imkanlardan bir tanesidir !. Ve bu milyarlarca imkanlardan ancak bu bir tanesidir ki profesöre parasını buldurtmuştur. Acaba bu sayısız imkanlardan bu bahsettiğimiz karşılaşmalar rasgele vukua geldiği için mi profesör parasını bulmuştur, yoksa parasını ona buldurtmak için mi bu milyarlarca imkanlardan en müsaidi intihabedilmiştir?

Bu ikinci ihtimali kabul etmek daha çok yerinde olur zannındayız. L. Denis'nin güzel bir teşbihini burada tekrarlayacağım: Avucunuza bir sürü harf alıp onları yere serpsek acaba muntazam bir cümle meydana çıkar mı?

Veyahut daha doğrusu bu şekilde hareket etmekle istediğimiz fikri ihtiva eden her hangi bir cümleyi meydana getirebilir miyiz?

Tesadüfle böyle bir şeyin vukubulması milyarda bir ihtimalden daha uzak olsa gerektir.

Halbuki bizzat kendisinin tesadüfle izah etmek istediği profesörümüzün başından geçen bu hadiseye benzer << tesadüfler >> nadir değildir ve hatta pek çoktur. O halde tesadüf nedir?

Hadiselerin arkasında gizli duran illetleri inkar etmek için hiçbir bilgiye ve esasa dayanmaksızın kullandığımız bu kelime neye delalet eder?

Tesadüfün en iyi tarifini üstat veriyor: << Tesadüf, hadiselerin umulmadık bir zamanda vukuudur. Ummak veya ummamak insanların havvasındandır. Binaenaleyh tesadüfü tarif ederken insanlık nazarı itibarda tutulmalıdır. >>

Bu sözler çok şey ifade ediyor. İnsanlar bütün hadisatın hangi amiller altında ve hangi maksatlara matuf olarak cereyan ettiğini bilmezler. Bu bilgisizlik, hadiselerin husulü hakkında onların hiçbir tahminde bulunmalarına imkan bırakmaz. Binaenaleyh bu hadiselerin husulü insanlara göre umulmadık bir zamanda umulmadık bir tarzda vukua gelebilir. Fakat acaba insanlar için böyle olan hal hakikatte de böyle midir ?..

Daha doğrusu tabiattaki bütün hadiseler evvelden tasarlanmamış ve neticeleri taayyün etmemiş hareketlerin rastgele çarpışmalarından mı ibarettir ?..

2 – Tabiatta tesadüf var mıdır?

Tabiatta nispeten iyi tetkik edebildiğimiz hadiseler arasında illet - netice prensibini gösteren muntazam rabıtaların bulunduğu malumdur. Hadiseler arasındaki bu münasebetler ve bağlar katidir. Fakat, bilgimizin nihai hudutlarına yaklaştıkça bu hadiseler zincirini kuran halkaların arasındaki bağlar bize göre yavaş yavaş gevşemeye başlar. Ve nihayet büsbütün çözülür. O zaman biz, karanlık bir sahada bu halkaların teker teker parladığını görürüz. Fakat bilgimizi teşkil eden nur, o sahayı aydınlattıkça bu mücerret gibi görünen halkaların arasında, evvelce varlığından şüphe bile etmediğimiz sıkı birtakım bağların da parlamağa başladığını görmekte gecikmeyiz.

Tabiatla her hareketin kemal haline doğru yürümesi, milyarlar ve milyarlarca değişmelerden daima güzel, daima yüksek ve daima maksatlı neticelerin doğması, bir tek kelime ile tabiatta ne yaptığını bilen ve istediği gibi yapabilen şuurlu müessiriyetlerin tezahürlerinin görünmesi bizi orada cereyan eden bütün hadiselerin evvelden tasarlanmış ve düşünülerek muayyen maksatlar uğrunda yapılmış şeyler olduğuna inanmağa zaruri olarak sevkediyor. Ve biz bu zarureti ancak fikir ve duygularımızın inkişafı nispetinde anlıyabiliyoruz. << Tabiatta meşur kuvvetler yoktur, bütün hadiseler rasgele çarpışmalardan doğmuştur >> diyebilmek için her şeyden evvel tabiatta eserlerini gördüğümüz değişmez kanunları inkar etmemiz lazımgelir. Bunu nasıl inkar edebiliriz ?..

Eğer tabiat kanunlarını ve onların nizam üzere olan maddeler üzerindeki tecellileri inkar edersek herşeyden evvel bütün ilim kapılarımızı kapatmamız lazımgelir. Zira, ilim tabiattaki münasebetler kanunu üzerine müessesdir. Bu hakikatı reddettiğimiz anda şimdiye kadar toplamış olduğumuz bütün bilgilerin bir hayalden ibaret olduğunu ilan etmiş oluruz.

Etrafımızda her şeyin muntazam kanunlar altında cereyan etmesi, illetler hakkındaki nüfuzu nazarımız arttıkça tesadüfi görünen hadiselerin azalması bize bu hadiselerin müselsel bir surette birbirini takibettiği ve tabiatta tesadüfün yeri olmadığı fikrini telkin eder. Biz, müspet ilim sahasında münasebetler kanunundan azade hiçbir hakikat tanımıyoruz; birçok münasebetleri de yeni yeni öğrenmemiz, bilmediğimiz birçok münasebetlerin mecudiyetini gösteriyor. Şu halde bazı hadiselerin hiçbir münasebet kaydına tabi olmadığını neye nazaran iddia edebiliriz?

Üstadın aşağıki tebliğatı bu hususta bizi aydınlatır.

<< Hadiselerin tabiat kanunlarına göre [1] umulmadık tecellisi mevzubahis olamaz. Kevni hadiselerde tesadüfün rolü yoktur. Herşey gayet muntazam kanunların neticesidir. Tesadüf yalnız insanlar nazarındadır. >>

Şu halde tabiatta herşey illiyet prensibi ile birbirlerine bağlanmış bulunmaktadır. Tabiat kanunları ahkamınca her hangi bir hadiseyi doğuran diğer bir hadise, gene aynı kanunlar altında başka bir hadiseden doğmuştur. Tabiatta tek başına olup biten bir hadisenin mevcut olabileceğini bugünkü terbiyemiz kabul etmeğe müsait değildir. İlliyet prensibi tekamülün ve belki de kainatın en temelli ve manalı bir tezahürü olarak kalacaktır. İlerlemek isteyen her insanın bu kanununa inanması ve onun etrafında araştırmalar yapmağa çalışması lazımdır. Kainatta << niçin >> i olmıyan hadiselerin mevcudiyetine inananlar henüz yaşları kafi derecede ilerlememiş olandır. [1] İnsanlara göre değil ! (müellif)

Maddi kainatta hiçbir şeyin yoktan var olmadığını her şeyin başka şeylerden teşekkül ettiğini ve başka şeyleri teşkile vasıta olduğunu bugünkü ilim alemi sezip dururken, hadiselerdeki teselsülü ve rabıtaları inkar etmek münasebetsiz bir iş olur.

Her hareket bir hadisedir. (A) hareketi (B) hareketini husule getirmek için olmuştur. (B) hareketi ise (A) hareketinden ötürü hasıl olmuştur. İşte ne yaparsak yapalım buradaki << için >> ile << ötürü >> kelimelerinin ifade ettiği manaları değiştiremeyiz. Ve bunlardan birincisi illeti, ikincisi de neticeyi tayin eder. Bir tek hadise hakkında kabul etmek zorunda kaldığımız bu muta bütün hadiselerde caridir. Zira bir hadise hakkında mevcudolan bu zaruretin diğer bir hadise hakkında gayrıvarit olduğunu gösterecek, isbat edecek elimizde hiçbir ilmi delil yoktur.

3 – İnsan bilgisi ve duygusu ile tesadüfi görünen hadiselerin münasebeti

Bir tek halka bir zincir değildir. İnsanın zinciri kabul etmesi için birçok halkanın birleşmiş olduğunu görmesi ve bilmesi lazımdır. Hadisat hakkında da vaziyet aynen böyledir.

Tabiatta tesadüfün yeri olmadığını, herşeyin muntazam ve müselsel kanunlar dahilinde, illiyet prensibine uygun olarak cereyan ettiğini tam manasiyle duyup anlıyabilmek için kainatın bütün illetleri hakkında vukuf sahibi olmak, yani bütün hakikatlere (verites) ermiş bulunmak icabeder. Bu derecelere yükselmiş bir ruh mertebesi, olsa olsa bizim ideal gördüğümüz fakat

mahiyetini anlıyabilmekten çok uzak bulunduğumuz tekamül şahikalarına varabilmiş ruhlar hakkında düşünülebilir.

Hadiseleri tayin eden kanunların çoğundan hiç birimizin haberi yoktur. Yarım yamalak bildiğimiz birkaç fizik kanununu ile canlı varlıklara ait yeni yeni sezmeğe başladığımız müphem bazı kaideler, kainatın hudutsuz sahalarındaki binihaye tabiat kanunlarının duygularımıza çarpan bir iki serpintisinden başka bir şey değildir. Fakat, şu dar dünyamızın icaplarını tecavüz edemiyen bazı maddi keşiflerde bulunmamıza yaradığı için, bu küçük bilgimize, büyük bir gaflet eseri olarak biz, bizi manasız bir iddiakarlığa sürükliyecek kadar fazla kıymetler vermekteyiz.

Bütün hadiselerin illetlerini bilmiyoruz. Bir misal verelim: Şiddetli ruzgarlı bir havada, bir çatının altından geçmekte olan bir adam tasavvur ediniz. Onun o saatte oradan geçeceğini bilen ve damda bulunan diğer bir dam, geçenin kafasını yarmak maksadiyle, kimseye sezdirmeden kocaman bir kiremidi kaldırıp onun kafasına atsa ve onu öldürse kiremidi atanın niyetlerinden ve oradaki varlığından haberi olmayan diğer insanların bu hadisede kolayca verecekleri hüküm şu olacaktır; Ruzgarın şiddetiyle damdan bir kiremit düştü ve << tesadüfen >> oradan geçmekte olan zavallı bir adamın kafasına << rasgelerek >> onu öldürdü! Burada iyice tasarlanmış ve belki de birçok güçlüklere ve cehitlerle tatbik sahasına konmuş planlı bir hareket vardır, fakat bu bazı müşahitler içinde << tesadüf >> den başka bir şey değildir.

Biz kendi zekamızın imkanları içinde bile ufak bir bilgi noksanlığı yüzünden bu kadar kolaylıkla aldanabildikten sonra, aklımızın bütün kavrayış imkanlarını fersah fersah aşan ve kainatın yüksek şuur sahipleri tarafından husule getirilen nihayetsiz hadiselerin illetlerine nasıl aldanmadan nüfuz edebiliriz ?...

Zahiren tesadüfi görünen fakat arkasında birtakım şuurlu maksatları gizleyen hadiselerin en iyi misalini hipnotizmada görürüz. Mesela: A... i hipnoz haline koyunuz, kendisine şöyle bir telkin veriniz: << Pazar günü saat ikide (...) sokağında (...) numaralı evin kapısının önünde dolaşınız, orandan B... geçecektir. Onun kafasına bir taş atınız. >> Aynı zamanda B... i de hipnoz haline koyunuz ve şu telkini veriniz: << Pazar günü saat tam ikide (...) sokağındaki (...) numaralı evin önünden geçeceksiniz. >> Uyandıktan sonra hiçbir süjenin aklında bu telkinlere ait hatıra kalmaz, fakat, vakti merhunu gelince her iki süje de kendilerine verilmiş olan emirleri harfiyen ifa ederler. Şimdi bu, hadise hakkında A... ne düşünür?

O, mahut yerde dolaşırken << tesadüfen >> B... in geçtiğine ve içinde ona bir taş atmak arzusunun doğduğuna inanır. B... de gene << tesadüfen >> oradan geçerken A... tarafından taarruza uğradığını zanneder. Bütün bu hipnoz işlerinden haberi olmıyan bir müşahit ise aşağı yukarı aynı şeyleri düşünür. Ve bunlardan hiçbiri perdenin arkasında gizli duran asıl amili, yani hipnotizörün maksatlı emirlerini nazarı itibare alamaz. Ve bu da hadisenin tesadüfe bağlanmasını intaceder.

Şüphe etmiyelim ki insan hayatının her safhasını dolduran hadiseler böyle ekseriya bizim meçhulümüz kalan ve perdelerin arkasında gizli duran amiller tarafından, çoğu bizim tekamülümüze ve iyiliğimize göre tertiplenmiş planlı birtakım insiyaklar ve ilcalar yolu husule getirilir. Ve bütün bunlar bizim tarafımızdan tesadüflere bağlanır. Üstadımızın bu fikri

kuvvetle canlandıran evvelce yazdığım bir tebliğini burada da tekrarlıyorum: << Bütün ahval ve harekatınız sizden başkalarının ve bilhassa hamilerinizin asarıdır. >>

İlletsiz hiçbir iş yoktur, fakat illetlerini bilmediğimiz binihaye işler vardır. Ve insanları tesadüf hurafesine inandıran amil de işte bu bilgisizliktir.

4 – İnsan tekamülü karşısında tesadüfün kıymeti

Yerler ıslandı, çünkü yağmur yağdı. Yağmur yağdı çünkü bulutlar gökyüzünde toplandı. Bulutlar gökyüzünde toplandı, çünkü bulutların gökyüzünde toplanmasını intaceden tabii ve cevvi şartlar bir araya geldi. Bu şartlar bir araya geldi, çünkü…… Bilmiyorum. Acaba bu hadiselerin bir araya toplanmasına ait illetleri benim bilmemekliğim, bunların mevcut olmadığına kafi bir delil teşkil eder mi?

Ben kimim ki << bilmiyorum >> dediğim yerde sonsuz tabiat hadiseleri durmak zorunda kalsın, alemşümul illiyet prensibi sıfıra müncer olsun! Kainat benim ilmim, benim marifetimle mi oldu onları ben mi yaptım ben mi kurdum ki benim: << Dur ! >> dediğim yerde orada ezelden beri cereyan etmekte olan hadiselerin zincirleme akışı dursun ve benim bilgim, duygum dışındaki bütün hadiseler yok olsun! Bu ne saçma ve ne budalaca bir iddia olur!

Buradaki <<bilmiyorum>> kelimesinin mevzu bulunduğu nokta bir cahil çocuğa, bir köylüye, bir mektep talebesine, bir alime, bir hakime göre daha ileride veya geride olabilir. Fakat mesela cahil bir insanın bulutlar toplandığı için yağmur yağdığını bilmemesi, bu yağmurun bulutlardan geldiği hakikatini ortadan nasıl kaldırmış olmazsa tıpkı onun gibi <<alim>> sayılan bir insanın da bulutları bir araya toplıyan tabii şartların sebeplerinden bihaber bulunması o sebeplerin mevcut olmamasını icabettirmez.

Şu halde realitelerin genişlemesi, ruhların yükselmesi tesadüf fikrini daraltır. Bir cahil için herşeyde tesadüf vardır. Onun etrafı rasgele hadiselerle doludur. Fakat realite sahalarında yükselmiş olan hakim bir insan bilmediği iletilerin de mevcudiyetine kani olabilecek ve kendisince malum illetler kadrosunu nispeten genişletebilecek bir duruma gelmiştir. Üstadın aşağıdaki sözleri bu bakımdan bizi tenvir eder:

<< İnsanlara tesadüfi görünen şeyler, insanların maddeye merbutiyet dolayısiyle idrak melekelerinin noksanlığından ileri gelir. Yoksa illetleri de, neticeleri de ihata etmeğe müsait vüsatı nazarları olsa ona tesadüf demezler. İnsanların tekamül dereceleriyle, tesadüfi hadiselerin azlığı veya çokluğu arasında çok münasebet vardır. Deminki izahatımdan da anlaşıldığı üzere insanların vüsatı ihatasını çoğaltan bütün inkişafları tesadüfleri azalır. Çünkü artık tesadüflerin bir kısmına başka bir nazarla bakarlar. >>

Fakat dediğimiz gibi insanların hiçbir vakit Mutlak Kemale ermesi bahis mevzuu olmayacağına göre hadiselerin Mutlak İlletlerine nüfuz edebilmeleri de düşünülemez. Binaenaleyh insanların <<vüsatı ihatası>> genişledikçe belki bazı hadiselerin ön illetleri kendilerince malum olabilir, ve nihayet kevni hadiselerin tesadüflerle olmadığı hakkında kendilerine bir bilgi husule gelebilir. Fakat bu, ancak muhakeme yolu ile mümkün olur. Netekim bu hususta Üstatla aramızda geçen bir muhavere bu fikrimize tamamiyle uygun

gelmektedir:

<< S – Şu halde insanlar ne kadar geri olursa onlar için tesadüfü şeyler o kadar fazla olur, bilakis ne kadar ilerlerse tesadüf mefhumu o kadar manasız ve kıymetsiz kalır öyle mi?

<< C – Evet. Manasız ve kıymetsiz demeyiniz. Çünkü ilerledikten sonra gene ihata edemediği geniş ve binihaye sahalar vardır. İnsan tekamülü durmıyacağı için ancak muhakemesiyle: (Öyle olmak lazım gelir.) şeklinde düşünebilir. Yoksa bütün illetlerin neticesini taktir edemez. >>

Esasen insanın bilgi ve görgüsünün artması ve realite sahasının genişlemesi ile, tesadüf şanslarının azalması ve hadiselerin illetleri hakkındaki vukufun şümullenmesi başbaşa gider ve bunların heyeti umumiyesindeki inkişaf, insanın kemalini tetviceder. Buna mukabil varlıklar tekamül serisinde geriledikçe bu inkişaflar azalır ve hatta bir müddet sonra kaybolur. Bir hayvan için illiyet prensibinin bahis mevzuu olmaması şöyle dursun, tesadüfe inanmak dahi onun fehim ve idrak sahasına sığmayacak kadar geniş bir mevzu olur. O kadar ki hayvanlık hayatında << niçin! >> mefhumu yoktur. Hayvan yalnız hadiselerle temasını duyar. Halbuki biraz daha aşağılara inip nebat hayatına girersek bu kadar basit bir duygunun dahi ortada kalmadığını görürüz. Onlar için ne illiyet prensibi, ne tesadüf faraziyesi, ne de duygu imkanı bahis mevzuu değildir.

5 – Hadiselerin oluşundaki gaye

Akla daima şöyle bir sual gelir: Acaba kainatta cereyan eden bütün hadiselerin oluşundaki gaye nedir?

Şimdiye kadar ileri sürmüş olduğumuz fikirler bu sualin tam bir cevabını vermek hususundaki aczimizi göstermeğe kafi gelir. Yalnız bu günkü malul realitelerimiz içinde şu kadar görüp söyleyebiliriz ki etrafımızda gördüğümüz, bütün hadiselerin cereyanında devamlı, tedrici ve asla geri dönmiyen bir ilerleme, bir tekamül vardır. Herşey iyiliğe, güzelliğe doğru, daha yüksek kudretler iktisabetmek üzere ilerliyor.

Hayatımız esnasında vukua gelen hadiseleri ekseriya biz hoş görmeyiz ve hatta onları kendi varlığımız için zararlı telakki ederiz. Fakat bu da yukardan beri yazdığım gibi illiyet prensibi hakkındaki bilgisizliğimizin neticesi, yanlış bir telakkiden ibarettir. Netekim evvelce çirkin ve zararlı görünen ve belki de zahiren felaketimizi mucibolan bir hadisenin sonradan hayırlı neticeler doğurmasına çok defa şahit olmuşuktur. Ben hayatımda hiç hoşuma gitmeyen, üzüntü ile karşıladığım birçok hadiselerin uzun zaman sonra hakiki selamet ve saadetime yardım edici diğer büyük hadiseleri hazırlamış olduğunu görerek evvelce onlara karşı isyankar davrandığım için ne kadar üzülmüşümdür ! Herkesin hayatında en aşağı bunun birkaç misali vardır:

Birgün en büyük bir felaketle karşılaşırsınız, o gün o felaketin sizce hiçbir manası ve iyi tarafı yoktur. Hatta siz onu bir gaddarlık, bir zulüm telakki edersiniz. Ve teselli kabul etmez ıstıraplar içinde kıvranırsınız. Bütün isyan hislerimiz kabarır, kainata ve hatta sizce mukaddes tanınmış varlıklara küfredersiniz. Dünyadaki iyilik ve adalet mefhumlarının boş şeylerden ibaret olduğunu söylemeğe başlarsınız. Fakat, bu karanlık hükmünüzde ne kadar aldanırsınız!.. Sizin bu haliniz, evde kimse yokken beş katlı bir binanın üst katından aşağı

yuvarlanmasın diye kapalı bir odaya hapsedilen küçük ve bilgisiz bir çocuğun ıstıraplı ve isyankar halinden farksızdır. Eğer çocuğun o sıradaki arzu ve temayüllerine nüfuz ederseniz onun bu halindeki mantıksızlığın, sizinkinden daha çok safiyane ve masumane olmadığını anlarsınız. Onun gözyaşlariyle sizinkiler aynı illetin, yani bilgisizlik ve görgüsüzlüğün neticesidir. Netekim sizde az çok bir zaman sonra ıstıraplarınızı mucibolan hadiselerin sizi büyük tehlikelerden korumağa ve size mesut günler getirmeğe sebebolduğunu görebilecek bir duruma gelince, evvelki isyanlarınızın ne kadar yersiz olduğunu sakinane bir tebessümle hatırlayacak ve filezofça düşünmeğe başlıyacaksınız.

Her şey iyiliğe, her şey Mutlak Yaratıcının hiçbir şeyle nispet kabul etmiyen, bizim ancak sevgi kelimesiyle ifade edebileceğimiz, ilahi Alakasının cazibesine kapılmış olarak ebedi kemal şahikalarına doğru ilerlemektedir. Ve bu itilayı hazırlayan ön safta görebildiğimiz kanun da illiyet prensibidir.. Bu kanun kainatın o kadar güzel bir kanunu, ilahi Alakanın o kadar adilane ve cazibeli tezahürüdür ki insan ona nüfuz edebildikçe ve onun tükenmez manalarını ceste ceste kavrıyabildikçe yalnız etrafında gelip geçen hadiseleri anlayıp zekasını inkişaf ettirmek gibi kemal yolunun zaruri fakat çorak bir kenarında yürümekle kalmaz, aynı zamanda her an karşısına çıkan binbir türlü ıstırabın manalandırdığı güzelliği ve hayatın sonsuz cilvelerini illetleriyle birlikte anlamak ve bundan mütevellit saadetleri doya doya tatmak imkanını da elde etmiş olur. Ve böylece insan ruhu; yüksek, şuurlu bir vecit halinde, kendisini yaratan Halika karşı duyduğu sevgi tufanı içinde akıp bizce meçhul semtlere doğru gider.

Akil olan bilir ki nasıl hadise ile karşılaşırsa karşılaşsın, o hadise uzak veya yakın bir istikbalde kendisine mutlaka bir iyilik getirecektir. Fenalık zannettiğimiz her şey gelecek bir iyiliğin müjdecisidir. Fenalık hakikatte yoktur. Fakat bu sözün manasını böylece kabul edebilecek kaç kişi bulunur!

Ve bunun içindir ki dünyada henüz ne kadar ıstırap ne kadar çok gözyaşı ve bu gözyaşlarını besliyen ne kadar yanlış görüşler ve inanışlar vardır !...

Ben bilirim ve kabul ederim ki bana fenalık yapmak istiyen bir insan bilmeden iyilik yapmaktadır. Ve o adam çok zavallı bir gafildir. Zira eğer bana yaptığı bu << fenalık >> ın büyük iyilikler getireceğini bilecek kadar hakim olsaydı bu fenalığı bana yapamazdı. Bu benim bu güne kadar varabildiğim en yüksek realitemdir. Ve ben bunu yükseltici ıstırabın bağlı bulunduğu illiyet kanunundan öğrendim. Bana kini, intikamı ve gelip geçici izafi kıymetler ve mefhumlar için beyhude kavgaları unutturan büyük bilgi bu oldu.

Acaba bütün insanlar böyle düşünebilselerdi bundan mütevellit telakkilerde belirecek vahdetin bu gün en korkunç cehennemden beter olan dünyayı ruhlar için biraz daha sakin, biraz daha mesut bir köşe haline koymasına yardımı olur mu idi dersiniz ?...

Fakat heyhat!... dünyanın belki daha çok uzun müddet bir chennem halinde kalması zaruridir. Çünkü orada o cehennemi hayattan ve onun sayısız acılarından faydalanarak yükselmek ihtiyacında bulunan bir çok ruhlar vardır. Biz kendi hesabımıza dünyayi böyle görmekten ne kadar meyus oluyorsak onlar hesabına da bu hali o kadar zaruri görüyoruz. Zira bu, illiyet prensibinin değişmez ve kıymetli bir tezahürüdür.

İMAJİNASYON
(TAHAYYÜL)

1 – İmajinasyon nasıl bir melekedir?

Varlıkların ancak insanlık mertebesinde başlıyan bu kurucu melekesini Üstat şöyle tarif ediyor : << İmajinasyon, bir şeyi ruhta suretlendirmektir. >>

Bir şeyi ruhta suretlendirmek ile laalettayin zihinde bir şeyi suretlendirmek manasına gelen tasavvuratı birbirine karıştırmamak lazım gelir. Binaenaleyh türkçeye << tahayyül >> diye çevireceğimiz imajinasyonu mütalaa ederken tasavvur halinde kalan zihni ameliyeden başka bir mevzu üzerinde bulunduğumuzu okuyucularıma hatırlatmak isterim. Tasavvur alelade bir düşüncedir, ve bu bahiste uzun uzadıya zikredeceğimiz tahayyül melekesinin yüksek kıymetlerini asla haiz değildir.

Bir şeyi ruhta suretlendirmek ruhun maddeler üzerindeki müessiriyetini kullanması ile başbaşa gider. Ve ruh, müessiriyeti ile bir objeye şekil vermek istediği zaman onu imajinasyon melekesinin yardımı ile yapar. O halde, imajinasyon ruhun tetkik edilmeğe değer, tanıdığımız en yüksek melekelerinden biridir.

İmajlar gerek doğrudan doğruya bir insanın ruhunda teşekkül etmiş olsun, gerek başkalarından gelmiş bulunsun alakalandıkları kozmik maddelerden kendilerine uygun kalıpları teşkil etmiş bir halde bulunurlar. Şu halde imajine edilmiş her şey, fizik alemimizdeki kaba tezahüratını göstermezden evvel süptil kozmik maddeler aleminde tahakkuk etmiş bulunur. Ruhi müessiriyetin imajinatif tahakkuklarına ait, elimizde çok misaller ve tecrübelere müstenit deliller vardır. Ruhun müessiriyet vasfını mütalaaya az çok yardımı olan bu imajinatif tahakkuklara yabanbı kalmamak, ciddi araştırıcıların ihmal edemeyeceği bir iş olmalıdır.

Hepimizin yapabileceği basit bir tecrübe vardır: Elinize bir kalem alınız, ucunu bir kağıda dayadıktan sonra bütün varlığınızı bir şekil, mesela bir daire üzerinde toplayınız, o kadar ki o anda sizin için, ruhunuzda canlandırdığınız bu daireden başka bir şey mevcut olmasın. Ruhunuzda kafi derecede bu daireyi canlandırabilmeniz için bir müddet beklemeniz ve bu suretle kendinizden geçmeniz lazımdır. Bunun da sebebi ruhunuzun maddeden, maddi alaiktan azçok kurtularak imajinasyon melekesini nispeten daha çok müessir olan serbest iradesiyle kullanabilmesini mümkün mertebe temin etmektir. Bu durumu temin edince elinizin hemen kendi kendine harekete geçtiğini ve sanki iradenizin dışındaki bir kuvvetle sevk ve idare edildiğini görmekte gecikmezsiniz. Eliniz, hatta bazen, dikkatinizin de takibedemiyeceği bir süratle bir çok daireler çizmeğe başlar. Bu ne demektir ?. Telkindir, diyeceksiniz değil mi? Fakat bununla ne demek istiyorsunuz ?...

Sinirleri tahrik eden seyyalelerden evvelce bahsetmiştik. Asabi merkezlerde imal edilen bu kuvvetler sinir yollarından geçerek fizyolojinin henüz izah edemediği bir tarzda adalelere tesir eder ve onların gerilmesini veya gevşemesini mucibolur. Bu ince mihanikiyet hareket fonksiyonunu temin eder. Bu hareketlerin maksatlı çalışması ancak bunu tevlit eden kör seyyaleye şuurlu bir varlığın müessir olmasiyle mümkün olur. Bu tecrübede ruhunuz bir

daireyi imajine etti. Bu imajinasyon perisprital ihtizazlar yolu ile asabi merkezlerdeki seyyaleye tesir ederek orada daire şekilleri vücude getirdi ve bu daire vibrasyonlarını hamil seyyalenin hakimiyeti altında bulunan adeleleriniz zaruri olarak, otomatikman, onun ihtizazlarına uydu ve daireleri kolunuza çizdirmeğe başladı. Binaenaleyh bu müessiriyet serbes iradenizle [1] hasıl olduğu için şuur sahanızda değildir ve bu sebepten dolayı siz onu yabancı bir kaynaktan geliyormuş gibi kabul edersiniz. Halbuki o, sizin öz malınız, yani ruhunuzun malıdır. Ve tahayyül yolu ile husule gelmiş bir otomatizmadır.

İmajinasyon yolu ile ruh, beden içindeki asabi seyyaleler üzerinde husule getirdiği bu hareketler gibi hareketleri, iradesine uygun bir hedefe doğru alakadar bulunduğu bütün kozmik maddeler üzerinde de hasıl eder. Netekim metapsişik tecrübelere esas olan bütün telestezik ve telekinetik hadiseleri en doğru olarak ancak bu yoldan izah edebiliriz.

Evvelki bahislerde konuşulduğu gibi, kainatta mutlak hala yoktur. Her yer maddelerle doludur. Bu maddelerin namütenahi seyyaliyet derecelerinde uzanıp gitmesi, bir çoklarının bizim idrakimizden uzaklaşmasını ve bunun neticesinde de idrakimizde bir takım boşlukların hasıl olmasını muciboluyor ki hala dediğimiz şey işte budur. Hala telakkisi bilgisizlikle mütenasiben artar. Bir cahile göre hava ile dolu boş bir şişenin içinde hiç bir şey yoktur. Tıpkı bunun gibi hava zerrelerinin arasındaki mesafelerde de hiçbir şeyin mevcut olmadığını zanneden evvelkinden daha az cahiller yok değildir. Fakat << Boşluk >> denilen mefhumun vehimden ibaret olduğunu kabul edenler bilirler ki bir insanın asabi merkezlerinden parmak uçlarına kadar uzanan sinirlerindeki asabi seyyaleler ruhun imajlarını nasıl hamil olabiliyor ve kaba maddeler üzerinde tezahürlerini nasıl gösterebiliyorsa bütün kainatı, bütün << boşlukları >> dolduran kozmik maddeler de öylece imajları taşıyarak fezada imajinasyon mahsüllerinin objektif kıymetlerini neticelendirirler. Bu imajların bizim tarafımızdan duyulup duyulmaması, onları hamil olan maddelerle duygu vasıtalarımızın alakası derecesine bağlı bir meseledir. İşte metapsişik bir süjeyi, bir medyomu hazırlamak demek, onun asabi seyyalelerini, bu kozmik ihtizazları alabilecek bir hassasiyet derecesine ulaştırmak demektir. Bu yapılınca bütün kainatı dolduran, normal duyguların almadığı binbir çeşit varlığa ait imajları yakalamak mümkün olur. [1] Ispatyoma ait iradenizle.

İmajinasyon mahsüllerinin objetif birer varlık halinde kıymet kazanmaları bir çok tecrübelerle sabit olmuş bir hakikattir. Bu tecrübelerden bir iki tanesini, bu hususta fikir verebilmek için kısaca yazmağı faydalı görüyorum. Evvela Dr. Ochorowiez'in fotoğraf plağı ile bu imajları tesbit etmek için yaptığı tecrübeleri hatırlatmak isterim :

Dr. Ochorowicz bedir halindeki ayı düşünmekte olan süjesinden 30-40 sm. uzak bir mesafede fotoğraf plaklarını bir müddet tuttuktan sonra onları develope etmiş ve üzerlerinde bedir halinde ay resminin hasıl olduğunu görmüştür. Hatta bu imaj plakta o kadar kuvvetli bir iz bırakmıştır ki pozitif hayalin tesbiti için klorürlü kağıdın beş saat, bromürlü kağıdın ise 80 saniye güneş ziyasına maruz bırakılması lazım gelmiştir. Bu tecrübe ile elde edilmiş fotoğrafı iktibas ettim. Bu resim imajine edilmiş, uydurulmuış, fakat kozmik maddeler arasında tahakkuk zemini bulmuş bir imajdır (şekil 1).

Bu tecrübe açıkça gösteriyor ki süjenin ruhunda mevcut imajlar kimyevi bir taamül vücude getirebilecek kadar maddeler üzerinde müessir olmakta ve onlara iradi şekillere uygun kıymetler verdirmektedir.

Şekil 1 – İmajiner bedir halindeki ay (53)

Diğer bir tecrübe de şöyle yapılmıştır: Süje hipnoz haline konduktan sonra, kendisine siyaha boyanmış bir disk gösterilmiş ve bunun bir kenarında bir imajın, mesela bir müsellesin mevcudolduğu telkin edilmiştir. Süje bu hayali şekli orada görmeğe başlıyınca disk kaldırılmış ve arkasına, süjenin hayali gördüğü yerin hizasına kimsenin fark edemiyeceği gizli bir işaret yapıldıktan sonra, kendisinden hiçbir surette tefriki mümkün olmıyan diğer 15-20 diskle karıştırılmış ve bütün diskler süjeye birer gosterilmeğe başlanmıştır. Süje mezkur işaretli diske gelinceye kadar gördüğü bütün disklerde hiçbir şekil göremediğini söylemiş fakat işaretli diske gelince onun üzerinde ve aynı noktada evvelki müselles şeklini görmeğe başlamıştır. Demek disk üzerinde görünen şekiller süjenin kafasında değil dışarda teşekkül etmiş bulunmaktadır. Netekim bunu tahkik etmek için yapılan mütemmim tecrübelerden, bu hususta hiçbir şüpheye meydan vermiyecek kati neticeler alınmıştır: Mesela, dışardaki imajla süjenin arasına ince veya kalın kenarlı adeseler konduğu zaman, adeselerin nevine göre hayaller süje tarafında daha büyük veya daha küçük görülmüştür, keza araya bir menşur konunca süje iki hayal gördüğünü söylemiştir. Halbuki süjenin bu malumatı uyduracak kadar optik bilgisi yoktur.

Esasen, herbiri ruhun imajinatif faaliyeti ile meydana gelen bedenimizin içindeki uzvi ve hayati bazı tezahürlerin son zamanlarda bazı ince usullerle hariçte tesbit edilebilmesi, bu yolda, henüz çok iptidai olmakla beraber, atılmış ilk akademik araşdırma adımlarından biri gibi telakki edilebilir. Dahili tababette birçok terakkilere yol açan elektrokardyoğrafi bunlardan biridir. Bu sayede kalbin hareketlerinden doğan ve şimdiye kadar meçhulümüz

kalan elektrik dalgalarını filimler üzerinde tesbit edebiliyoruz. Keza elektroansefaloğrafi ile de dimağda muhtelif ruhi faaliyetlere tekabül eden bazı ihtizazları tesbit etmek mümkün oluyor. Fersahlarca uzak mesafelere, hemen hemen zaman mefhumumuza sığmayan bir süratle, varan radyodifüzyon postalarının haberleri odamızdaki bir makineyi sarsacak kadar objektif tezahüratını gösterirken ondan daha yüksek bir kudret olduğu meydanda bulunan fikir dalgaları neden objektif kıymetten mahrum bulunsun ?

Hulasa bütün imajinasyon mahsulleri objektif kıymeti haizdirler. Fakat bunları yakalayabilmek için bu imajları hamil, maddi ihtizazlarla ayarlanmış duygu uzuvları lazımdır. Kendi sinir seyyalelerini, bir insan ne derece, bu imajinatif objelere ait ihtizazlarla alakalanacak kadar hassas bir hale koyabilirse o insan için kainatın hududu o kadar genişler. İşte metapsişik araştırmalarda biz medyomlara bunun için kıymet vermekteyiz.

2 – İradenin imajinasyondaki rolü

İrade nedir?

Burada da Üstadın tarifini esas tutacağız. O, iradeyi şöyle tarif ediyor: << İrade, her hangi bir canlı varlığın bir şeyi istemesidir. >>

Okuyucularım bu tarifin manasına birdenbire nüfuz edemiyecektir. Tarifin kıymetini belirtmek için biraz konuşmağa ihtiyaç vardır. Evvela, burada kullanılan << canlı >> tabiri yepyeni bir mefhumdur. Ve bu mefhumdan şimdiye kadar hiçbir yerde bahsedilmemiştir. Şu halde Üstat ağzından çıkan, iradenin tarifini hakkiyle anlıyabilmek için evvela bu << can >> tabirinin neye delalet ettiğini mütalaa etmemiz lazım gelir.

Can kelimesi esassen türkçede vardır, fakat ne dilimizde, nede başka bir dilde bu kelime Üstattan aldığımız manada kullanılmamıştır. Ve bu manada büyük bir hakikatin ifadesi mündemiçtir. Bunu ancak Üstattan aldığımız tebliğata dayanak neo-ispiritüalizma görüşü ile izah edebilmek mümkün olacaktır :

Dünyada bizim bildiğimiz nebat haliyle başlıyan ruh varlığı çok geri bir safhadadır. Hayvan varlığına yükselmiş ruhlar bu ilk safhadaki nebat ruhlarında görülemiyen bazı vasıflar izhar ederler ki bunlardan biri de iradedir. Bu safha hayvan ve insan mertebelerinde inkişaf ve devam eder. Ve insan mertebesinden sonra daha yüksek melekelerle iştirak eder. İşte Üstat, iradenin başladığı ruh safhasından, yani hayvan mertebesinden insanlığın üstündeki diğer bir tekamül merhalesine kadar geçen ruh safhasına can mertebesi demektedir. Ve bu safhadaki bütün ruhlar canlıdır. Bunun üstündeki ve altındaki ruhlarda ise can bahis mevzuu olmaz. Aşağıdaki tebliğler bu fikri açık bir dille ifade etmektedir:

<< Can, esas itibariyle ruh demektir. Fakat ruhun biraz tekamül etmiş olduğu safhava can diyorum. Ruh, candan daha umumidir. Gerek evvelce ve gerek şimdi verdiğim izahattan anlaşıldığı üzere ruh umumi, can hususi manayı haizdir. Binaenaleyh her nerde can varsa orada ruh verdır, demektir. Fakat her nerde ruh varsa orada can vardır, denilemez. Yani, ruhun biraz tekamül etmiş bulunduğu safhadan muayyen bir tekamül beklenildiği safhaya kadar olan devresine can tabirini kullanıyorum.

<< Can safhası hayvan mertebesinden başlar, hayvanlar da canlıdır. Binaenaleyh onların da kendilerine göre iradesi vardır. Nebatlarda irade yoktur. Çünkü onların ruhları henüz kendisine can denilecek safhaya varmamıştır.

<< Ruh tekamül ede ede biran gelir ki can safhasından kurtulur. İnsanlar dünyadan müfarekatından sonra bir tekamül safhası geçirince onlara da artık can denilemez. Saffeti arttıkça gene ruh ismini alır. Ruhun bu safhasına bir isim verilmemiştir. Fakat bu safha can safhasından daha yüksek bir varlığa aittir. >>

Bu tebliğata göre irade, ruhnn muayyen bir safhasına ait bir melekedir. Yani düşünüldüğü gibi, bizim anlıyabildiğimiz manadaki irade, ruhun en yüksek bir melekesi olmaktan çok uzaktır. Ve insanlık mertebesinin müteakip bir tekamül safhasından sonra bu meleke bizim anlayamayacağımız daha yüksek melekelerin yanında belki pek sönük kalacaktır. Zira iradenin tarifinde ruh yerine canlı varlık tabiri kullanılmıştır; canlı varlıkların bir şeyi istemesi şeklin de tarif edilen irade bu varlıkların ne altındakiler nede üstündekiler hakkında bariz bir vasıf olarak mütalaa edilemez.

Burada sırası gelmişken iradeyi alelade arzudan ayırmanın lüzumnu söyliyeceğim. Bu hususta sözü Üstada bırakıyorum: << Arzu, bir şeye temayüldür. Arzu ile irade arasında çok fark vardır. Zira temayül edilen bir şeyi bilfiil istemek ayrı bir şeydir. >> O halde iradenin imajinasyondaki rolünü araştırırken burada bir şeyi bilfiil istemekle müterafık olmıyan ruhi temayüllerin bahis mevzuu olmadığını daima göz önünde tutmamız gerekecektir.

Acaba iradenin imajinasyonda bir rolü var mıdır? Bu suale Üstat şu cevabı veriyor: İmajinasyon irade ile başlar, irade ile biter.
Şu halde imajinasyon iradesiz olmaz, ve imajinasyonun bütün imtidadınca irade müessirdir.

Burada belki şimdiye kadar dikkat nazarından kaçmış olan bir noktaya temas edeceğiz; acaba imajinasyonu sevk ve idare eden irade insanlarca her vakit bilinir bir halde midir? Ispatyom bahsinin bilhassa ilk devrelerine ait ruhi halleri tetkik ederken bu meseleye temas etmiştik. Burada vereceğimiz izahat onları tamamlamağa yarıyacaktır.

Bazı sebeplerden dolayı irade şuura geçmeyebilir. Bu sebeplerden en mühimi ruhun maddeye bağlılığı yüzünden hasıl olan melekelerindeki kapanıklıktır. Bundan şu neticeyi çıkarabiliriz: Bir ruh maddi varlıklar silsilesinde ne kadar geri ve maddeye bağlı bir halde bulunuyorsa o kadar iradi faaliyetlerinden haberdar olamaz. Hatta hayvanlarda iradenin mevcudiyetine rağmen onların bundan haberi olmaması da bu bakımdandır. Bu hal, madde aleminde şuurun, ancak tekamül nispetinde ve bunun neticesi olarak maddi esaretin azalmasiyle inkişaf etmesinden ileri gelir. Binaenaleyh maddi bedenlerini terketmiş olmalarına rağmen bilhassa ilk anlarda kendilerini henüz maddi esaretten kafi derece kurtaramamış Ispatyom sakinleri mutat dışı olan iradi faaliyetlerinden az çok bir müddet zarfında haberdar olamazlar. Zira onlar madeye bağlılıkları yüzünden, serbes iradelerine ait şuura malik değildir. Hatta bu yüzden A. Fauchard, bu tarzda ruhların yaptığı imajinasyona << gayri iradi imajinasyon >> demiştir. Biz ise Üstattan öğrendiğimiz gibi buna << Ispontane imajinasyon >> dediğimizi o zaman söylemiştik.

Burada çok ehemmiyet verdiğiniz bu meseleye dair Üstadın sözlerini aynen yazıyorum :

<< İradesiz dediğiniz ıspontane imajinasyonlar dahi gene hakikatte ruhun iradesiyle olur.

<< Demin söylediğim gibi imajnasyon irade ile başlar, irade ile biter. Bu irade sizin nazarınızda her vakit aşikar olmasa bile hakikatte mevcuttur. >>

Bu bilgi bir çok meselelerin halli hususunda bizi tenvir eder. Beden bahsinde söylendiği gibi, uzviyetimizde geçen yüzbinlerce hadiseyi ve hayatımızın muhtelif sahasında ekseriya kendi irademizin müdahalesi olmaksızın vukua geldiğini zannettiğimiz bir takım fiillerimizin neticelerini kendi ıspontane imajinasyonumuzun mahsulü olarak gösterebiliriz. Netekim Üstadın aşağıdaki tebliğatı bu fikri tebarüz ettiriyor:

<< Uzviyette laşuuri olarak husule gelen bütün vejetatif fonksiyonlar imajinasyonla olur. Yalnız imajinasyonun irade ile başlayıp irade ile bittiği ve bu iradenin bazen madde aleminde şuura intikal etmemesinin de mümkün olduğu evvelce mevzuu olmuştu. >>

Hatta bütün beden teşekkülatının dünya hayatı müddetince tamamiyetini muhafaza etmesinin dahi Ispatyomdaki irademizle mümkün olduğunu ve bundan haberimizin bulunmadığını da evvelce söylemiştik. [1] Bu fikri kuvvetlendiren aşağıki tebliğat dikkate değer :

<< Dünya hayatında bedenin neşvünema değişikliklerini yapan, ruhun madde ile alaka hasıl etmezden evvelki iradesidir. Nasıl ki evvelce dediğim gibi ruh, madde ile alakasından evvelki iradesinin mahsulü olan hakimiyetini tamamıyla muhafaza eder. >>

Bütün bunlardan çıkan büyük ilmi realite şudur:

Biz bilmeden bir çok işler yapıyoruz; ve bu işlerin husulünde amil olan irademizden o kadar haberimiz olmuyor ki ya onların başkaları tarafından yapılmakta olduğuna veyahut kendi kendisine vukua geldiğine inanacak kadar safiyet gösteriyoruz. Bunun en canlı misalini uzviyetimizde geçen hayati bir sürü hadiseler teşkil eder. Kalbimiz muntazaman atar, ciğerlerimiz işler, bedenimizde aklımızın alamayacağı muğlak biyolojik ve fizikoşimik hadiseler cereyan eder. Biz bunların hiç birisinden haberdar olmayız. Bunlar bize adeta kurulmuş bir makine halinde kendi kendine işliyormuş gibi gelir. Fakat, acaba dünya hayatımız için elzem olan ve en küçük bir inhirafı bile hastalık ve hatta ölüm hadiselerini husule getirebilen vücudümüzdeki bu işler kimin eseridir? Burada bizim irademiz görünmüyorsa kimin iradesi bahis mevzuu olabilir?... Gerçi burada zahiren sinir merkezlerinin, etlerin, kemiklerin ... Kendilerine düşen ayrı ayrı rolleri meycuttur. Ve bu rollere htiyaç vardır. Fakat bunlar kurulmuş bir makinenin, tıpkı bizim gördüğümüz gibi, pasif olarak çalışan aksamından başka bir şey değildir. Kendilerinde ne iradi, ne de imajinasyon kudreti bulunmıyan bu atıl maddelerin herhangi maksatlı bir eseri tahakkuk ettirmeleri mümkün değildir. Hatta burada atıl olmamakla beraber hayattar veya yalnız iradeli varlığın değil, aynı zamanda imajinasyon kabiliyetine malik varlığın müdahalesini kabul etmek zorundayız. Bunun içindir ki kendi imajinatif kabiliyetleri henüz inkişaf etmemiş varlıklara yüksek ruhlar yardım eder, diyoruz. Fakat burada mutlaka imajinasyonun inkişaf etmemiş olması da şart değildir. Bir ruha hakim diğer bir ruh, onun maddeleri üzerine, imajinatif faaliyetiyle ve bu ruhun iradesini kullanmak suretiyle müessir olabilir ki biz bu hali, ekseriya bu mihanikiyeti düşünmeden telkin kelimesinin mefadı altında tanırız. Bunun basit ve iyi misallerini gene hipnoz hallerinde görürüz.

Naney de Dr. Liebault'un Focachon'la yapmış olduğu meşhur bir tecrübesi vardır: Bu mücerripler hassas bir süjenin koluna yakı yapıştıracaklarını telkin ettikten sonra yakı yerine adi bir kağıt parçası yapıştırarak bir müddet beklemişlerdir. Fakat bu kağıt parçası tıpkı yakının yaptığı gibi süjenin kolunda papüller, püstüller ve nihayet cerahatlenmeler husule getirmiştir. [1] Buradaki hikaye nedir?

Burada operatör bir hadisenin vukuunu, yani süjenin elinin yanmasını düşünmüştür. Bu işte yakının veya kağıdın vasıta olmasına da lüzum yoktur, operatör sadece: (kolunuz yanıyor) deseydi bile bu yanma hadisesi vukua gelirdi, yeter ki operatörün husule getirdiği imajlara süje inanmış olsun ve serbest iradesiyle imajinatif faaliyetini bu istikamette kullansın. Bunun içinde süjenin iradesinin her noktada operatörünkü ile mutabakat halinde olması kafidir. Hipnoz halinde bunu temin eden şartlar mevcuttur. Kaba bir ifade ile, telkin ve kendi kendine telkin diye yadedilen hadisenin mihanikiyeti bize göre budur. Bu mihanikiyeti temin eden şartlar ne kadar yerinde olursa telkin ve kendi kendine telkinin tesiri de o kadar aşikar olur. Hayvanlara telkin yapamamamızın sebebi, onların imajinasyon melekesinden mahrum bulunmalarıdır. Keza insanlar üzerine telkinin en ziyade hipnoz halinde olması da evvela bu haldeki süjenin iradesiyle operatörün iradesini mutabakat halinde tutacak şartların mevcut olması, saniyen hipnoz halindeki bir insan ruhunun nispeten serbes iradesiyle ruhun imajinasyon melekesini daha iyi kullanabilmesi gibi sebeplerden ileri gelir.

İşte yukarki misalde olduğu gibi süje mutat dışı görünen bu hadiseyi tarif ettiğimiz yoldan kendi iradesinin muvafakatiyle ve imajinasyon kudretiyle yaptığı halde ondan kendisinin haberi yoktur ve bu işe kendisi ve hatta etrafındaki mücerripler iyi tarif edilmemiş bir telkin tesiriyle kağıdın sebepolduğunu düşünebilirler [1].

Ispatyomdaki insan ruhu da dünya hayatında tahakkuk ettireceği beden şekillerini orada imajinatif faaliyetlerde bulunarak tespit eder. Bu faaliyetin müessiriyeti enkarne olduktan sonra hakimiyetini muhafaza eder ve, aşağı yukarı hipnotik süjelerde olduğu gibi, insan bilmeden müessiriyetinin icaplarını dünyada tahakkuk ettirir. İkinci kitapta post hipnotik telkinlere dair vereceğimiz misaller bu meseleyi daha ziyade aydınlatacaktır.

İrademizin bu müessiriyeti o kadar şümullüdür ve biz ondan o kadar bihaberiz ki evvelce söylendiği gibi [2] gerek insan, gerek hayvan bedenlerindeki binihaye ruhları idare eden hayvanları bu işe inandırmak bile mevzuu olmıyacağı gibi insanları da inandırmak pek güç olur. Üstat diyor ki:

<< Hayvanlarda yetişmek üzere bulunan ruhlar, hayvan ruhlarının idaresindedir. Fakat nasıl, insan madde aleminde ruhun bu faaliyetine vakıf değilse hayvanlar da bilmez. >>

3 – İmajinasyon ve imaj

Buraya kadar yapılan mülahazalar içinde iki noktayı birbirinden ayırmak icabeder: bunlardan biri, ruhun iradesiyle bir şeyi suretlendirmesi işi, diğeri de bu işten doğan neticelerdir. İmajinasyonun mutlaka tahakkuk eden bir neticesi olacağı meselesi üzerinde ileride duracağız: bu tahakkuk eden neticeye, ister malumumuz olsun ister olmasın, imaj diyebiliriz.

Bütün imajlarda ancak imajinasyon sahibinin iradesi mündemiç olur. İmajda mündemiç olan bu iradeyi bulabilmek, onun sahibini bulmak demektir.

İmajlar ekseriya sahiplerinden gayrı varlıklardan sadır olabilirler. Bu hal, onların başkaları tarafından benimsenmiş olmalarından ileri gelir. Şu halde bir imajın hakiki sahibini bulmak için onun kimden sadir olduğunu bilmek asla kafi değildir.

İmajinasyonda ruhun kurucu bir faaliyeti vardır. İmajlar ise ruha, tabir mazur görülsün, saprofit olarak sokulmuş teşekküllerdir. Bunun bariz misallerini sanat eserlerinde görebiliriz.

Goethe'nin Faust'u, bu müellifin bir imajinasyonu mahsulüdür. Bu eser onun ruhunda suretlenmiş ve şahısları onun ruhunda canlandırılmıştır. Keza Beşinci Semfoni de Beethoven'in ruhunda suretlenmiş ve canlanmıştır. Binaenaleyh bu eserler bu sanatkarlarındır. Ve bunlar birer imajdır. Halbuki diğer taraftan Faust ile Beşinci semfoniyi ruhlarında istedikleri zaman tekrar ayniyle yaşatabilen, onları muhtelif vasıtalarla diğerlerinin ruhlarında da yaşatmağa muktedir olan belki milyonlarca adam bulunabilir. Fakat bunlardan hiç birisi bu eserlerin sahibi sayılmaz.

Bu hal bir makineyi vücude getiren mühendisle onu işleten işçilerin haline benzetilebilir.

Hayvanlarda da vaziyet böyledir. İradeye malik olan bu varlıklar İmajinasyondan mahrumdurlar. Bununla beraber onların bazı işlerine bakarak insan, hayvanlarda da imajinasyon olduğu zehabına düşebilir. Fakat, unutulmamalıdır ki bunlar daima kendilerinden yüksek varlıkların hazırlamış oldukları imajlara göre iradelerini kullanırlar. Eğer bir hayvan dayaktan kaçıyorsa evvelce yediği dayağın intibaıyla bu işi yapıyor demektir. Halbuki insan dayaktan kaçarken bu intibala beraber ondan daha mühim tesirler altında bulunur. Onun nefsini müdafaaya matuf imajinatif faaliyeti bu tesirlerin en mühimidir; dayağın neticesinde kafasının patlayıp ölebileceği, gözünün kör olabileceği, bir tarafının kırılabileceği ilh.. gibi << ihtimali >> bir takım tasavvurat onun dünya hayatındaki bakasına dair olan imajinatif faaliyetlerine uygun gelmez.

Demek bir hayvanda canlanan imajlar, tahtehşuurunda gizli kalmış şeylerdir. Hayvanın kendi iradesiyle imajları teşkil etmek kudreti yoktur. İşte bundan dolayıdır ki yeni şeyleri ibda etmek kabiliyetinden mahrumdurlar. Bir beygiri misal alıyorum: İmajinasyondan mahrum olan bu hayvan yer, içer, hareket eder, çiftleşir v.s. Fakat bu faaliyetlerin hiç birisi hakkında onun kafasında evvelden hazırlanmış bir plan yoktur. Bununla beraber onun birçok hareketlerinde maksatlı bir plana uygun işler vardır; insan oğlu bu beygiri bir arabaya koşar, arabanın hareketinden planlı ve maksatlı bir hadise doğar. Bu hareket şüphesiz beygirin iradesiyle olur, yani o istemezse araba yürümez. Ancak onun bu iradesini kullanması kırbacın tesiriyle olmuştur. Binaenaleyh ona bu hareketi veren amil dışardan gelmektedir. Eğer bu hayvan dile gelmiş olsaydı (kırbaçtan korktuğum için koşuyorum) derdi. Halbuki o, bu yürüyüşü ile maksatlı bir iş yapmış oldu. Ve o işi yapmak için yürüdü. O halde beygirin eseri gibi görünen bu iş hakikatte onun değil arabacınındır. Bundan şu neticeyi çıkarabiliriz: bir işin husulünde tek başına hiçbir müessiriyeti olmıyan irade, başkalarının imajlarına refakat ettiği zaman onların tatbik mevkiine konmasında mühim roller oynar.

4 – Tekamülle imajinasyon arasındaki münasebet

Acaba imajinasyonun inkişafı üzerinde ruhi tekamülün veyahut ruh tekamülü üzerinde imajinasyonun inkişaf ettirici müessir rolleri var mıdır?... Yüksek alemlerle temasımız esnasında bu mühim mesele de bizim için ayrıca bir tetkik mevzuu olmuştur.

İmajinasyonun irade ile kaim olduğunu öğrendikten sonra onun ruh tekamülü ile alakadar olduğunu kabul etmek zaruri olur. Nebatlarda iradenin olmadığına göre onlar hakkında imajinasyon bahis mevzuu olmıyacaktır. Üstadın söylediği bazı sözleri burada da iktibas edebiliriz : << Nebatlar intihar edemez. Nebatlarda can olmadığını ve iradenin canla başladığını evvelce söylemiştim. Binaenaleyh onların ölümü harici bir kanuna ve iradeye tabi olarak vukua gelir. >> İmajinatif faaliyetlerle, işlerin tahakknku arasındaki münasebeti mütalaa ederken geçecek olan sözlerle bu tebliği karşılaştırırsak nebatlarda imajinasyonun olmadığı neticesine varırız.

Acaba iradeye malik olan hayvanlarda imajinasyon kabiliyeti var mıdır? İmajinasyonun iradesiz olmıyacağını öğrendik. Şimdi de imajinasyonsuz iradenin mevcud olabileceğini göreceğiz. Üstat bir tebliğinde: <<İmajinasyonsuz irade mevcudolabilir >> diyor. Bundan şunu anlarız ki iradenin mevcudolduğu bir varlıkta mutlaka imajinasyon olması şart değildir. Netekim Üstat : << Hayvanlarda imajinasyon yoktur. >> söziyle bu meseleyi açıkça izah etmiş oluyor. Filhakika hayvanlar iç ve dış saiklerin ve amillerin esiri altında iradelerini kullanarak istedikleri gibi hareket etmekte serbestirler. Tabiatta bütün kudretler ruh melekelerinin inkişafı nispetinde kazanılır. Binaenaleyh hayvanlarda kendiliğinden hareketin görülmesi onlardaki irade melekesinin inkişafına bağlı bir iştir. Netekim bu melekeden mahrum olan nebatlarda hareket kudreti yoktur.

Şu halde imajinasyon melekesi insan mertebesinde başlar. Ve bunun içindir ki insanlarda bu melekenin kullanılmasına yarıyan kabiliyetler mevcuttur. Bütün bu sözlerden anlaşılıyor ki dünya varlıklarında irade melekesi imajinasyon melekesinden evvel inkişaf etmiş bulunmaktadır. İrade hayvanlarda hareket kabiliyetini temin ederken imajinasyon da insanlardaki kuruculuk ve yapıcılık kudretlerini inkişaf ettirir ki bu, insanlarla hayvanlar arasındaki en mühim farikayı teşkil eder. Eğer bir örümcek on bin senedenberi, ne kadar hesaplı olursa olsun, yapmakta olduğu ağını değiştiremiyorsa bu kabiliyetsizliğin sebebini imajinasyon yokluğunda aramak icabeder.

İmajinasyonu hangi yüksek varlıkta, hangi yüksek melekenin takibedeceğini bilmiyoruz. Fakat iradenin insan üstü bir varlıkta daha yüksek ruh melekeleriyle iştirak ettiğini ve imajinasyonun da irade ile kaim olduğunu düşünürsek insan üstü varlıkların bir mertebesinde imajinasyonu bizim şimdi tahmin etmekten çok uzak bulunduğumuz ruh kudretlerini tevlit edici daha yüksek melekelerin takibedeceğini söyliyebiliriz. Fakat kendisinin henüz mahrum bulunduğu imajinasyon melekesi nasıl bir hayvanın idrak sahasına giremezse, bu yüksek ruh melekeleri de onlardan mahrum olan biz insanların öylece idrak sahamıza giremez.

Fakat, imajinasyonun ruh kemalatı ile mütenasiben inkişaf ettiğini böylece kabul ederken bir noktayı gözden kaçırmamak icabeder; ruhun tekamül yolları pek muhteliftir. Bu yollardan bazıları onun imajinasyon melekesini, diğeri de başka melekelerini nispeten daha süratli olarak inkişaf ettirebilir. Mesela güzel sanatlar üzerinde, keşif ve ibda işlerinde fazla çalışmış olanların bu melekesi, ömrünü bir büroda yazı yazmakla geçirmiş insanlarınkinden şüphesiz daha ileride olmak lazım gelir. Zira evvelki şekildeki işler ruhun imajinasyon

melekesini daha çok kullanmasını icabettirir. Ruhun her hangi bir melekesi üzerinde fazlaca cehit sarfederek durması, tabiatiyle onun inkişafını mucibolur. Binaenaleyh bir insanın imajinasyon melekesinin yükseklik derecesi, onun her sahada tekemmül etmiş olduğunu göstermez. Üstadın aşağıki sözleri bu hususta bizi tenvir eder:

<< İmajinasyon ruhi kabiliyet ve kemalat ile mütenasibolarak inkişaf eder. Ancak, kemalat muhtelif istikametlerde vaki olduğu için imajinasyonun mevcudiyet ve inkişafı ruhun her sahada tekamülünü ifade etmez. Yani ruhun her noktai nazardan kemalatına imajinasyon kafi bir miyar olamaz. Binaenaleyh ruhun bir şubei tekamül takibetmesi ile imajinasyonun fazlalaşması kabil olduğu gibi, o şubei tekamülü takibetmiyen diğer bir ruhun imajinasyonundan daha dun mevkide kalması mümkündür. >>

Biraz da imajinasyonun ruh tekamülü üzerindeki tesirlerinden bahsedelim. Onun bu hususta oynadığı rol büyüktür. İmajinasyon kabiliyeti insanın tasavvur halinde bulunan düşüncelerini manen veya maddeten tatbik mevkiine çıkarmasına yarar ve bu da ruhun müessiriyetini arttırmak suretiyle onun tekamülünü mucibolur. Binaenaleyh imajinasyon melekelerini iyice inkişaf ettirmiş olanların ellerinde daha müsait tekamül vasıtaları ve imkanları vardır, demektir. Şu tebliğler bunu gösieriyor:

<< İmajinasyonun insan tekamülünde çok büyük rolü vardır. Tekamülde imajinasyonun rolü, tasavvur halinde bulunan ruhun düşüncelerini ya manen veya maddeten mevkii tatbikata çıkarmasiyle tecelli eder. >>

5 – Ruhi faaliyetin tahakkukunda imajinasyonun rolü

Bir işin tahakkuk edebilmesi ancak imajinasyonla mümkün olur. Yani ruhun maddeler üzerindeki müessiriyeti ancak imajinasyon yolu ile vaki olur. Bu söz bittabi bizim alemimiz hakkındadır, daha yukarılarda daha yüksek melekeleri iktisabetmiş ruhlar hakkında sözümüz yoktur.

Evvelce de söylediğimiz gibi bir işi yapan kimse bazı ahval dolayısiyle bu imajinasyonundan haberdar olmıyabilir, fakat, eğer bu iş kendisinin ise mutlaka o kimsenin imajinatif faaliyeti vukua gelmiştir. Üstadın aşağıda ki sözleri bunu ifade eder:

<< Bir işin olabilmesi için imajinasyon şarttır. İnsan ister bilsin, ister bilmesin muvaffakiyetle yaptığı bir işte muhakkak imajinatif bir faaliyet göstermiştir. >>

Burada akla bir sual gelebilir: acaba imajinasyondaki müessiriyet doğrudan doğruya bu melekeye mi aittir, yoksa imajinasyonu sevk ve idare eden iradaye mi aittir?..

Eski bilgilerimize göre bir işin yapılmasında müessir olan amil irade dir. Üstatlarla temasımızın bize öğrettiği realiteler arasında bu bilgimizi değiştirecek veya daha doğrusu tashih edecek noktalar vardır; işlerin tahakkukunda tek başına iradenin doğrudan doğruya hiçbir müessiriyeti yoktur. İrade ancak imajinasyon melekesinin bir unsuru haline girdiği zaman o melekeyi sevk ve idare etmek suretiyle hadiselerin tahakkukunda müessir olur. Yani

canlı varlıklar tarafından istenilen bir şey imajine edilerek veya imajlara tevafuk ederek tahakkuk imkanını bulur. Aşağıdaki tebliğler bunu gösterir:

<< İmajinasyonsuz irade mevcuttur: fakat tek başına irade, bir eserin tahakkukunda katiyen müessir olamaz. Bir işin tahakkuku için imajinasyon şarttır. >> (51)

Hatta Üstat daha ileri giderek bir iş yalnız irade ile meydana gelmiş görünürse o iş onu iradesiyle yaptı görünenin eseri olmaz, diyor. Fiilhakika bazen öyle olur ki hiç bir imajinatif faaliyet zahir olmaksızın bir insan tarafından bir eser ortaya konabilir ve bu insan bu eser hakkında hiçbir imajinatif faaliyette bulunmuş olmıyabilir. Bu eserin bu zat tarafından ortaya konulmasında şüphesiz onun iradesi rol oynamıştır. Bütün bunlara bakarak bu eserin imajinasyonsuz bir irade ile vukua geldiğine hüküm vermek doğru olmaz. Böyle bir hal iki yoldan mümkün olur: Birisi geçen bentte zikrettiğimiz gibi imajların doğrudan doğruya ikinci bir şahıs tarafından hazır olarak alınması ve benimsenmiş olmasıdır. Bir kompozitörün bestelediği bir parçayı çalan veya söyliyen bir virtüoz da olduğu gibi. Burada eser virtüozdan çıkar, onun iradesiyle olur, fakat kompozitörün eseridir; Zira onun imajıdır. Eğer biz kompozitörü tanımasak eserin virtüoza ait olduğuna inanabiliriz. O zaman bu eserin vücude getirilmesinde virtüozun imajinatif faaliyetinin geçmiş olduğuna inanmamız lazım gelir ki bütün bu düşüncelerimiz hatalı olur ve bizi bu hataya sevkeden amil de virtüozun iradesini kullandığını görmemiz olur. Şu halde tek başına irade ile yapılmış bir işin, mutlaka o işi yapanın imajinasyoniyle müterafık olup olmadığını doğrudan doğruya anlamak mümkün değildir. Bir eseri ortaya koyanla onu vücude getirenin muhakkak aynı kişi olması lazım gelmediği gibi bunları birbirinden ayırt etmek de ilk nazrda mümkün olmaz. Aşağıdaki tebliğat bunu açıkça gösterir.

<< Eğer bir ruhun imajinasyonu dışında tahakkuk etmiş bir iş varsa o, onu yapan ruhun eseri olmaz. Bir işi tahakkuk ettirmiş olan bir insan o işin sahibi sayılabilmek için muhakkak o iş hakkında imajinatif bir faaliyette bulunmuş olmalıdır. İnsan bunu ister bilsin, ister bilmesin! >>

Bir eserin meydana gelmesinde imajinyonun tezahür etmemesinin ikinci yolu da şudur : Evvelce de söylendiği gibi, imajinasyonu sevk ve idare eden irade, ruhun maddeye merbutiyeti yüzünden bazen şuur sahasına geçmiş olmıyabilir. Bu takdirde imajinatit faaliyetinden şahıs bizzat haberdar olmaz. Post hipnotik telkinlerin tahakkuku bunun en güzel misalini teşkil eder. Burada uyku halinde iken yapmış olduğu imajinatif faaliyetinin uyandıktan sonra, yani maddeye bağlılığını arttırdıktan sonra, hakimiyeti altında kalarak iş gören süjenin bu hususiaki imajinasyonundan haberdar olmaması sırf maddeye bağlanmış olmaktan mütevellit şuur sahasının daralmasından ileri gelmiş bir hadisedir. Hayvanlarda da hal bir çok defa böyle olur: Hayvan ruhlarının maddeye girmezden evvel azçok imajinatif faaliyetleri vardı, fakat onların sıkı sıkıya maddeye bağlanmış olmaları dünyadaki hayatlarını idameye imkan verecek hadiseler husule getirmeleri, bizim kabaca ve esaslı bir şey anlatmayan insiyak dediğimiz amilden daha derin ve yüksek amillerle yani, ruh halinde yapmış oldukları imajinatif faaliyetlerinin, madde dünyasında laşuuri olarak devam eden hakimiyetleriyle olur. Evvelce bahsettiğimiz veçhile bizim de hayati fonksiyonlarımızın cereyanında olduğu gibi. Bize bu ilhamı veren aşağıdaki tebliğler olmuştur:

<< Ruhun madde ile alakasının, onun melekatını gölgelendirdiğini evvelce söylemiştim. Binaenaleyh bu alakanın tesiriyle ruh bir iş hakkında imajinasyon yaptığının farkında olmasa bile gene imajinasyon eserini gösterir. >>

Şu halde yaptığımız veya yapar gibi göründüğümüz eserlerden hangisinin bize aidolduğunu ve hangisinin başkalarından geldiğini, eğer görünürde bir delil yoksa madde aleminde tayin etmek hakikaten kolay bir iş değildir. İşte bu yüzden kendi eserimiz olan bir çok işleri başkalarına veya başkalarına ait olan bir çok işleri de kendimize ait gibi düşünür ve bir çok hadiseleri de tesadüflerle izah etmeğe kalkışırız, bu hal bizim madde alemindeki çocukluk halimizin bir tezahürüdür !

Demek yaptığımız işler ya bizim şahsi imajinasyonumuzun mahsulü eserlerdir, o zaman biz bunlara haklı olarak kendi efalimiz diyebiliriz. veyahut bizim imajinatif faaliyetimizin dışında vücude gelmiş şeylerdir ki bunlar bizim eserimiz olamaz. Bunlara efalimiz demekten ziyade ahval ve harekatımız demek doğru olur, yani ahval ve harekatımız bizden başkalarının eseridir. Bunu Üstat şu dille ifade ediyor : <<Bütün ahval ve harekatınız kendinizden başkalarının ve ekseriya hamilerinizin asarıdır.>> Bunlar, faydalı olmak, bir felaketten kurtarmak, iyi yola sevketmek gibi maksatlarla ekseriya bizi seven, himaye eden varlıklar tarafından bizde birtakım ilcalar, insiyaklar v.s. uyandırmak suretiyle müessir olmak için gönderilmiş imajinasyon mahsülleridir. Fakat bunlar bazen de fena kaynaklardan gelip zayıf ruhlarımızı felakete sevkedebilir. Obsesyonlar bunun en iyi misalini teşkil eder.

İmajinasyonun tekamüldeki rolünü ilmi ve moral hayatımızda da bariz olarak görürüz. İmajinasyonsuz ilim olmaz. İnsan bilgisini arttıran bütün keşifler ancak imajinatif faaliyetle mümkün olmuştur. Ilmin laboratuvarlari, nazariyeleri, araştırmaları... herşeyi imajinasyon ile beslenir. İmajinasyonun yıkılması ilmin yıkılması demektir. En küçük sanatlardan en büyük ilmi araştırmalara kadar dünyadaki bütün işlerde görülen terakkiler imajinasyon sayesinde olmuştur.

Güzel sanatlarda imajinasyonun oynadığı ehemmiyetli rollerden uzun uzadıya bahsetmeğe lüzum görmüyorum. Diğer işlerdeki bütün ibdalardan daha fazla buradaki ibdalarda imajinasyon kendi mevcudiyetini hissettirir.

Moral sahada imajinasyonun iyi veya kötü istikametlerde rolü olabilir. İmajinasyon irade ile başlayıp irade ile bittiğine göre iradenin alacağı istikamete göre imajinasyon faydalı veya zararlı bir müessiriyet gösterebilir. Sevgi, fazilet, diğerkamlık gibi insanı yükseltici veya kin, intikam, hodkamlık gibi alçaltıcı duyguların seyri üzerinde imajinasyonun münebbih veya uyuşturucu tesirleri muhakkak vardır. Hatta yalnız bu bakımdan bile söyliyebiliriz ki gerek ilimde, gerek bilhassa güzel sanatlarda imajinasyondaki iradenin tabi bulunduğu iyi veya kötü duygularla alacağı istikamete göre ortaya çıkacak eserler gerek onların sahipleri için, gerek cemiyet için ahlak bakımından ya yükseltıcı veya geriletici hatta tehlikeli olur. Bu halin insan cemiyetlerinde .... zaman bir çok misallerini görmek mümkündür.

Bir alimin adam öldürmek için sarfettiği imajinatif faaliyeti neticesinde ortaya çıkacak bir eserin insanları saadete kavuşturacağına inanmak güç olur. Dünyaya egoyistçe fikirleri ve duyguları yayan bir filezofun zihinlerde yerleşmiş kötü imajları hakkında da aynı şeyi düşünmek icabeder. Hele uçkur havalarını terennüm eden saz, söz ye şekil sanatları hakkında söylenecek hiç bir söz yoktur. Bunlara güzel sanat demek caiz olmaz. İnsanı alçaltan, kaba ve

hayvani duyguları nemalandıran hiç bir şey güzel olamaz. Ete ve kaba maddelere müteallik hırsları, iştihaları körükliyen ve tatmin eden her hangi bir fikir ve duyguda güzellik kabul etmek geri realitelerden doğmuş bir telakki mahsulü olabilir.

Şu halde, cemiyetin ve insanlığın selameti, saadeti ve moral kıymetlerin inkişafı uğrunda beslenmiş asil duygularla imajine edilen şeyle; insanı iyiliğe, güzelliğe ve kemale doğru zaruri olarak yükseltirken sinsi bir eğoizma bataklığının alçak ve nefsani duygu çirkeflerine gömülerek kullanılmış tahayyül melekesi de tekamülün önüne ekseriya aşılması çetin uçurumlar ve manialar çıkarır. Demek, imajinasyonla yükselmek istiyorsak onu kullanırken başımızı yere değil gök yüzüne çevirmeliyiz; zira o, almış olduğu istikamete doğru bizi zaruri olarak sürükler.

6 – İmajinasyonun ehemmiyeti hakkında

İmajinasyon, bu kadar ehemmiyetine rağmen akademik mahafilde layık olduğu mevkii yazık ki henüz almış değildir. Birer imajinasyon mahsulü olan romanların, sanat eserlerinin, hatta çocuk masallarının bu günkü ilmi telakki karşısında << reel >> kıymeti yoktur. Bir çok << Ciddi >> insanlar indinde bunların kıymeti, ekseriya beyhude vakit geçirten, bir eğlence vasıtası olmaktan ileri gidemez.

Bundan başka bir çok insanları tahayyüli faaliyetlerden ürküten bir sebep de; onun kurucu, yapıcı ve daima, daima yenileştirici ve icadedici tabiatta olmasıdır. Esasen onun yükseltici ve insanlık alemini vasıflandırıcı tarafı da budur.

Halbuki, bilhassa henüz geri realiteler içinde yaşıyan insanların çoğu, yenileşmekten ve değişmekten hoşlanmaz. Hatta bu hoşlanmayış kendilerinin yükselmemesi pahasına dahi olsa.

Binaenaleyh, böylelerince tahayyüli faaliyetler yalnız << kıymetsiz >> olmakla kalmaz, << zararlı ve tehlikeli >> bile olur. Zira bu faaliyetler onların rahatlarını ve keyiflerini kaçırtabilecek neticeleri kendilerine ifham eder.

Sanatta, ilimde, içtimai hareketlerde kendini yeni eserleriyle göstermis imajinatif bazı faaliyetlerin zaman zaman tekfir edildiğini bildiren tarih sayfaları bu fikrimizin canlı misalini teşkil eder.

Hatta bu gün bile bu hususta gafletimiz bazen o kadar ileri gider ki fizik ve metafizik bahsinde imajine edilmiş şeyler, eğer her hangi bir sebepten dolayı akademinin donmuş kesif vasıtalariyle kıymetlendirilemiyecek bir durumda bulunuyorsa onlara, ilim hayatında tutunabilecek hiç bir yer vermek istemeyiz.

Ben üniversite kürsüsünde: << laboratuvarların bıçaklarını kullanmadan ruhi melekeler hakkında ciltler dolusu kitap yazan filezofların ve ruhiyatçıların hayalhanelerinde uydurmuş oldukları boş fikirler >> den bahseden hocaları dinledim. Bu sözlerin ilme ve ilmi araştırmalara ve bu faaliyetlerden doğacak kazançlara matuf manasına asla itiraz etmiyorum. Zira gene, içinde bulunduğumuz bahiste, umumi tekamülün imajinasyon melekesini inkişaf ettirmekteki ehemmiyetli rolünü kabul ettiğimize dair geçen sözleri unutmuş değilim ve tecrübe ile görgünün tekamülde ne kadar kıymetli ve esaslı bir unsur olduğuna da inananların başında

bulunmaktayım. Bizim hücumumuz << hayalhanede uydurulmuş boş fikirler >> tabirine karşıdır. Zira hayalhanede uydurulmuş boş fikir tabirinden maksat eğer evvelce bahsettiğimiz alelade zihinde bir şeyi suretlendirmek manasına gelen tasavvurat değil de imajinatif faaliyetlerin neticesi ise biz bunların boş şeyler olduğuna inanmıyoruz. Ve şuna da kaniyiz ki << boş şeyleri doğuran >> hayalhane, bu sözleri söyliyen muhterem hocaya yalnız ilmi hüviyetini kazandırmış olmakla kalmamıştır, aynı zamanda ona insanlık vasıflarını da iktisabettirmiştir. Zira evvelce de söylediğimiz gibi eğer imajinasyon melekesine sahibolmasaydı bu zatın, on binlerce seneden beri yaptığı ağının şeklini değiştiremeyen bir örümcekten farkı kalmazdı.

Bir masal bir çocuğun şu veya bu tertipten bir insan olmasında, çoğumuzun henüz anlamaktan uzak bulunduğu büyük tesirlere maliktir. Ve bu da laboratuvarların bıçak oyunlariyle anlaşılabilecek işlerden değildir. Büyük bir filezofun, büyük bir müzisyenin, büyük bir romancının, nihayet imajinasyon melekesi iyice inkişaf etmiş büyük bir alimin cemiyet hayatında oynadığı rollerin gizli tesirlerini görmek lazımdır. Bu tesirlerin insanlık hayatında çok iyi veya çok kötü neticeleri olabilir. Binaenaleyh insanlığa istikamet veren bir ruh melekesinin << boş >> şeyler doğurduğunu kabul etmek bir gaflet eseri olur.

Tebliğatından çok istifade ettiğimiz A. Pauchard'ınbu bahsi alakalandıran şu iki cümlesini zikretmeden geçemeyeceğim:

<< Şunu iyice anlayınız! şiir (Poesie) hayat kaynağına (Source de Vie) mantıktan (Logique) daha yakındır. << Peri masalları >>, << Tarihi vakıalar >> dan daha reeldir. >> (38)

İmajinasyon vasıtasiyle ruhun müessiriyeti iyice mütalaa edilmedikçe Pauchard'ın bu sözlerindeki manayı anlamak mümkün olmaz.

İyice tahayyül edilmiş bir roman tabiatta diğer varlıklar için reel bir sahne olabilir; onu okumuş olan bir insan, hususi usullerle tecerrüt haline [1] sokulduğu zaman hakiki bir hayat sahnesinde yaşıyormuş gibi romanın bütün teferruatında yaşar. Bir tablo veya bir semfoni ve opera parçaları karşısında da vaziyet aynen böyledir. İyi tahayyül edilmiş bir obje, mesela bir bina bir alet, bir heykel... Tahayyül edenin kabiliyeti derecesine göre az çok süptil ve az çok devamlı bir halde tabiatta mevcuttur. Bunların süptillik dereceleri yüksek esiri ihtizazlardan adeta donmuş şekillere kadar değişik farklar gösterir. Bize göre fikir intikallerinin, telepatilerin, ilhamların ve hatta sonradan husule gelmiş bazı sempati ve antipatilerin.... teknik izahına bu noktadan girmek icabeder. Binaenaleyh tahayyül sahibinin bu işteki kudreti derecesine göre, tahayyül mahsülleri, istikametini aldığı yollardaki canlı veya hatta bazen cansız varlıklar üzerinde az çok bariz tesirler yapabilir. Bu tesirler iyi olabileceği gibi kötü de olabilir. Fakat bu sözlerin manasını iyice anlıyabilmek ruh bilgisine, daha doğrusu, ruhun maddeler üzerinde müessiriyeti bahsine ait etütleri derinden derine tetkik etmiş olmağa vabestedir. Bu işi, halihazırdaki fizikoşimik bilgilerle veya onun çizmiş olduğu hudutlardan dışarı çıkmayan klasik ruhiyat bilgisi ile kavrıyabilmek pek güç ve zoraki bir iş olur. Zira bütün bu klasik çalışmalar ruh müessiriyetinin maddelerle olan münasebetleri üzerinde değil, yalnız maddenin ahvali (o da pek mahdut) ve evsafı (attributs) üzerinde toplanmaktadır. Binaenaleyh, amili mütalaa edilemediği için inkar olunan veya pek fena hurafevi telakkiler içinde boğulan bir müessiriyetin bu yarım yamalak mütalaası, ruhun maddeler üzerinde gene maddeler yolu ile olan yüksek tesir mihanikiyetlerini açık ve ilmi bir dille izah etmeğe imkan bırakmaz. [1] Her hangi bir usulle şuur baskısından şuur altını kurtararak onu bağımsız ve serbest bir hale sokmak

İmajların ruhumuzda nasıl objektif birer kıymet aldıklarını mütalaa etmek hakikaten enteresandır. Ve bu mütalaanın ilerlemesi bizi birçok yeni düşüncelere ve hakikatlere götürür. İleride okuyucularım bu bahse ait bazı orijinal tecrübelerimin neticeleriyle karşılaşacaklardır. Mesela orada bahis mevzuu olan Bayan N... yalnız bir göz atışı ile görebildiği adi bir resimde mevcut imajların içinde, tecerrüt halinde iken, hakikatte yaşıyormuş gibi yaşamaktadır; bir Arabistan çölünü tasvir eden resim ona uzaktan bir tablo halinde görünmüyor: Bayan N... kendisini; kumların üzerinde yürüyen, develerle, devecilerle ve ehramlarla karşı karşıya bnlunan, çölün ortasındaki bir insan halinde duyuyor. Onun o andaki realitesi ile çölün ortasında olduğu zamanki realitesi arasında hiçbir fark yoktur.

Ruyalarda da hal böyledir. Gündüz ruhta, şuurlu veya şuursuz, yerleşmiş olan bir imaj, yarı maddi saiklerin tesiri altında bazen olduğu gibi, bazen de sembolik sahneler içinde canlanır. Ve insan bunları, kendisinin veya başkalarının imajinasyonları mahsulü olduğunu düşünmeden, bir realite olarak kabul eder.

Ispatyom bahsinde verilmiş misallerden bazıları burada da gözden geçirilebilir. İmajların reel kıymetlerini yalnız şekil ve kelam işlerinde değil, aynı zamanda ses işlerinde de görürüz; A. Pauchard, iktibas ettiğimiz aşağıdaki sözleriyle bunu bize pek güzel anlatıyor:

<< ... Ben uzakta, uzakta, uzaktayım - siz beni işitemiyorsunuz... Bir ay ışığı üzerinde daha yaklaşmak istiyorum:

<< Büyük baba beni böyle çağırıyor!

<< İşte geldim.

<< Ben fülütün inci sesleri üzerinde geldim.

<< Evet: Önümden berrak bir çay akıyordu. İçinde inciler vardı. Bunlar ayaklarımın basabileceği kadar büyüktü.

<< Ben bu suretle inciden inciye atlıyarak geldim. Ve çayın öbür ucunda büyük baba beni çağırmak için bu incileri (fülütünden) çıkartıyordu. >> (38)

Bu sözler ruh ve madde münasebetlerine ait bilginin esaslarından haberi olmıyanlara göre bir takım saçmadan ibaret kalır. Fakat tetkikatta ilerlemiş olanlar, tabiat bilgisinin yüksek öğretici hakikatlerini Pauchard'ın bu sözlerinde sezmeğe başlarlar.

Büyük baba diye anılan mücerriplerden birinin çaldığı fülüt sesleri, görülüyor ki, Ispatyomda inci tanesi kadar kesif ve oranın maddi bedenlerine çarpacak kadar sert bir hale giriyor. Dünya maddeleri arasında ancak kulak uzvumuzu harekete getirebilen bu ihtizazların yüksek maddeler aleminde ne kadar bariz tezahür imkanlarına malik olduğunu bu misal de bize gösteriyor. Bir imajinasyon mahsulü olan bu ihtizazların hedeflerine vardığı zaman orada elle tutulur bir hale girişini, perispriye dair evvelce vermiş olduğumuz izahla imajinasyon bahsini karşılaştırdıktan sonra anlamak kolay olur.

Şu halde imajinasyonu iyi mütalaa etmekle onu şu veya bu yolda kullanmak imkanlarını daha kolay bulmuş oluruz. Bu kazancın dünyadaki tecrübe hayatımız üzerinde büyük ve faydalı

tesirleri olacaktır. Ve bu faydalardan biri de yaptığımız işler kadar tahayyül ettiğimiz işlerden de vicdanımıza karşı mesul bulunduğumuzu öğrenmektir. Binaenaleyh biz işlerimizdeki ve tahayyüli faaliyetlerimizdeki gizli ve kapaklı kabahatlerin, hiçbir << hilei şeriye >> ile hafiflemeksizin, hesabını vicdanımıza karşı daima vermeğe mecbur olduğumuzu biliriz ki bu hesap da evvelce misalleriyle gösterdiğimiz gibi bütün çıplaklığı ile Ispatyomda verilecektir [1].

İmajinasyonun tabiat kanunları karşısındaki durumu da çok mühimdir. İşlerimizdeki mesuliyet meselesini alakalandıran bu durum gelecek bahiste gözden geçirilecektir.

DETERMİNİZMA

1 – Fatalizma ve determinizma

İnsanlar arasında hemen herkese mahsus ayrı bir hayat şekli vardır. Bir taraftan sarfedilecek yeri bulunmıyan zenginlik, diğer taraftan bir insanı günün zaruri ihtiyaçları içinde kıvrandıran fakirlik; bir taraftan sıhhat ve neşe, diğer taraftan hastalık ve ıstırap; bir taraftan şan ve şeref, diğer taraftan hakaret ve rezalet; bir taraftan hürriyet, diğer taraftan esaret… Ve bütün bu tezatların sayısız nüanslarından müteşekkil binbir çeşit hayat halitası dünya sahnesinin kesret halini doğurur.

Acaba bu kahkahalar ve bu göz yaşları insanlar arasında gelişigüzel serpili mi vermiştir ? Hayır, bunlar asla sebepsiz değileir; eğer böyle olsaydı, dünyanın ve orada geçen realitelerin hiçbir manası ve hatta güzelliği kalmazdı.

Bu kesretin rastgele hadiselerden olmadığını tesadüf bahsinde uzun uzadıya yazmıştık; tekrar oraya dönecek değiliz. Bütün bu tezatlara rağmen, gayet muntazam kanunların umumi ahengi ve güzelliği içinde akıp giden hayat sahnesindeki hadiselerin muhakkak meşur kuvvetler tarafından, muayyen maksatlar yolunda idare edildiğini kabul etmek zarureti vardır. Bu hususta lüzumundan fazla delil toplamağa çalışarak yorulmak lüzumsuzdur. Zira duygu ve bilgisini kafi derecede inkişaf ettirmiş her insan, ne tarafa elini uzatsa orada bu halin bariz tezahürlerini yakalamakta güçlük çekmez.

Fakat eğer bu işler şuurlu bir varlık veya varlıklar tarafından idare ediliyorsa, maksat ne olursa olsun, bütün bu müsavatsızlıklar bir adaletsizlik olmaz mı ?

Hem evet, hem hayır…

Bu hususta hüküm verebilmek için evvela gücümüz yettiği kadar bu musavatsızlığın illetlerine nüfuz etmeğe çalışmamız icabeder. Eğer bütün bu işler fatal bir görüşe dayanıyorsa burada adaletsizlik vardır, determinist bir görüşe dayanıyarsa yoktur.

Acaba dünyadaki hayat fatalist bir telakkiye göre mi, yoksa determinist bir telakkiye göre mi taayyün etmiştir ?

Fatalizma nedir ?

Fatalizma, bütün hadiselerin hiçbir kimse tarafından değiştirilemez surette evvelden tabiat üstü bir İlleti Ula tarafından tespit edilmiş olduğuna inanan bir felsefe şubesidir. (109)

Bu itikada göre, biz hiçbir hadiseyi değiştirmeğe muktedir değiliz. Çünkü bizim üstümüzdeki irade onu öyle yapmak istemiş ve öyle yapmıştır. Hatta daha ileri gidilirse bunun sebebini dahi soruşturmak beyhudedir. Bütün sebepler, bütün illetler o iradede toplanmıştır. Binaenaleyh bizim, olacak veya olmayacak hadiseler karşısında tam bir teslimiyetle boyun eğmekten başka yapacak işimiz yoktur. Ve bu hususta bütün cehitlerimiz faydasızdır. Yalnız, eğer yalyarmak suretiyle O İradeyi keyfimize uygun bir şekilde yumuşatmak için kandırabilirsek ne ala; ve illa susmak, kabul etmek ve teslim etmek ve teslim olmak lazımgelir.

Bu kanaate göre Mutlak İradenin keyfi icraatı bahis mevzuudur. Ve burada sebebaramak abestir; zira bizim aklımız ona ermez. Eğer Ahmet zengin ise İrade Sahibi öyle istemiştir. Mehmet fakir ise İrade Sahibi onu da öyle istemiştir. Bundan başka sebebaramağa lüzum yoktur.

Determinizmaya gelince; determinizma, her hadiseyi maddi veya manevi bir takım sebeplerin zaruri neticesi olarak kabul eden diğer bir felsefi şubesidir. (109)

Bu itikada göre de hadiselerin husule gelmesindeki şartları iyice bilen ve tatbik edebilen herkes onların seyrini değiştirebilir. Varlıklar, müessiriyetlerini tabiat kanunlarının her türlü icaplarından istifade ederek tam bir serbeslikle ve hiçbir kayda tabi olmadan kullanabilirler. Demek, illiyet prensibi (Causalite), yani illeti malulüne bağlayan nispetler kanunu bu inanışın temelini teşkil etmektedir. Gerçi burada da Allaha yalvarmakla hadiselerin şekilleri üzerinde ruh müessiriyetinin artacağı kanaatı vardır; fakat fatalistin yalvarışı ile deterministin yalvarışını sevk ve idare eden iki ruhi halet arasındaki büyük ve esaslı farkları, bu iki mesleğin ana hatlarını birbirinden iyice ayıran okuyucular çok iyi takdir ederler.

Bu iki tariften fatalizma ile determinizma arasındaki bariz farklar çıkarılabilir. Birincisinde insan iradesinin kıymeti sıfırdır. Burada bazı güçlü itirazlara karşı bir kalkan olarak fatalistler tarafından kullanılan << iradei cüziye >> gibi uydurma bir mefhumun hiçbir manası yoktur.
Bu işte düşünceler derinleştikçe bu terkipteki manasızlık tebarüz eder.

Fatalislere göre insan istesin istemesin, hadiseler başka iradenin istikametine uyacaktır. Ve insan şu veya bu yolda ne kadar cehit sarfederse etsin, netice daima onun üstündeki iradeye göre vukubulacaktır.

İkincisinde ise vaziyet böyle değildir; burada bir takım tabiat kanunlarına itibar edilir ve insan bu kanunlardan, onları kullanmasını bilmek şartiyle istediği gibi istifade ederek istediği hadiseyi vücude getirebilir. Demek, insanın görgüsü, tecrübesi ve kudreti nispetinde iradesinin eşya üzerindeki müessiriyeti artar.

Fatal bir insan pasiftir ve öyle kalmalıdır. Ona düşen vazife budur. O, yapan ve yaptığı işin neticesini bekliyen bir insan değil, sadece gelecek hadiselerle iktifa eden bir insandır.

Determinist insan aktiftir. O, hiçbir şeyin kendi kendine gelmiyeceğine, herşeyin birçok sebepler altında vukuuna inanır. Hadiseleri kendine saadet ve selametine uygun yollara sevketmenin çarelerini araştırmak ihtiyacını duyar ve bu ihtiyaç onu mütemadi bir faaliyete sevkeder ki bu faaliyet de durmadan onun yükselmesini mucibolur.

Acaba bu iki inanıştan hangisi neo- ispiritüalizma görüşüne uygun gelir. Bu sualin cevabı kitabımızın hemen her sayfasında verilmiş bulunmaktadır. Yalnız burada kısaca söyliyelim ki biz, en maddi ve geri insanlara mahsus, nefsine mağlup, her gün değişen arzular ve ihtiraslarla istiyen ve hükmeden ve bu gün isteyip hükmettiğini yarın, niçin olursa olsun, bozmak ve değiştirmek zafını ve hatasını gösteren mutlak her hangi bir kuvveti tanımıyoruz. Böyle bir varlık mutlak olamaz. Bizim tanıdığımız Mutlak İllette ne beşeri, ne de diğer her hangi bir mahluka ait vasıflardan hiçbirinin bulunması bahis mevzuu olamaz. Hatta iradeyi bile biz ona izafe edemeyiz. Nasıl edelim ki bizden bir merhale ilerdeki mahluk varlıklarda bile iradeyi gölgede bırakacak bizim anlamaktan aciz bulunduğumuz nice yüksek ruh melekeleri vardır.

Allah hakkındaki bu sonsuz cehlimizin karşısında daha fazla söz sarfetmenin beyhudeliğini düşünerek sadece deriz ki hiçbir şeye nispet edilmesi bahis mevzuu olmıyan Allaha, bizim miskin ve belki ruh meratibinde ancak en geri merhaleleri vasıflandırabilen irademizi nispet etmeğe kalkışmamız manasızdır. Ve binaenaleyh bize göre fatalizma bir hakikat yolu değildir.

Eğer fatalizmayı doğru bir yol olarak kabul edersek bütün irademizi, cehit ve gayretlerimizi, bunların hepsinden daha mühim olarak ruhumuzun mümeyyiz vasfı olan müessiriyet kudretimizi, şahşi hüviyetimizi ve nihayet hadiselerin ve varlıkların oluşlarındaki sebep ve illetleri ve bilhassa tekamülü bir kalemde ortadan kaldırmış oluruz. Böyle bir neticenin manasızlığını bu kitap, başından sonuna kadar izah edici fikirlerle doludur. Bu neticeyi kabul etmenin bizi ulaştıracağı yol, kendimizi Mutlak derecesinde görmek veya Mutlakı kendi derecemize indirmek gibi, yolların en sakimlerinden ve en kötülerinden biri olur.

Bizim, haşa Allah olmamız şöyle dursun, ona hiç bir suretle nispetimiz bile bahis mevzuu değildir.

2 – Determinizma ve reenkarnasyonizma

Fakat determinizma en iyi delaletini ve en iyi manasını reenkarnasyonist görüşle kazanır. Determinizmayı reenkarnasyonist görüşten başka hiçbir görüşün eni boyuna uygun bir duygu ve düşünce ile candandırmasına imkan yoktur.

Reenkarnasyonizmaya göre insan, içinde yaşadığı bütün hadiseleri kendisi meydana getirir. Bu hadiseler arasında insanın cehit ve gayretinden veyahut ihmalkarlığından doğmuş olmıyan bir tek hadise bile yoktur. Eğer, bazı ahvalde, dış iradelerin tesiri bulunursa bu da gene insan durumunun neticelendirmiş olduğu hallerden mütevellittir. Ve bu hallerden kurtulmak insanın elindedir.

İnsan bilmeden gelecek hayatını kendi efal ve harekatiyle, yani kendi iradesiyle hazırlar. Binaenaleyh bir hayat, kendinden evvelki hayatta sarfedilen cehit ve gayretlerin neticesi olduğu gibi gelecek hayatı da neticelendiren bir illet olur. Demek hadiseler kompleks'inden ibaret olan dünya hayatı, ruhun umumi hayat zinciri içinde kendisini hazırlıyan bir evvelki halkaya ve kendisinin hazırladığı müteakip halkaya çözülmez bir şekilde bağlıdır.

O halde bir reenkarnasyonist nazarında irade, insanı cehit ve gayretlere sevkeden ve imajinasyon melekesine ve faaliyetine istikamet veren ve bu suretle insanın gelecek mukadderatını tabiat kanunları icabına uygun bir şekilde tayin eden müessir bir unsurdur.

İnsan şu veya bu işi yapmak istemekte tamamiyle serbestir. Ve serbes olmalıdır. Fakat insanın istediği şeyin istediği zaman ve mekanda tahakkuk edip etmemesi ayrı bir meseledir. Hayatında iyi veya kötü niyetle bir işi tahayyül eden insanın bu tahayyülü tahakkuk etmemiş bile olsa onun ruhta husule getireceği reaksiyonlar, istikbalde mutlaka tezahür zemini bulacak ve ruhun yeni hayat şartlarını tayin eden unsurların başında gelecektir. Ispatyom bahsinde imajinasyonun oynadığı rollerden uzun uzadıya bahsetmiştik.

Hayatımızın akışı sırasında, irademizin dışında olmuş gibi görünen hadiselerin çoğu, uzak veya yakın bir mazide ruhumuza kendi ekmiş olduğumuz tohumlardan çıkmıştır. Üçüncü kitabımızda bu hususta kafi sözler geçeceğinden burada tafsilata girişmiyorum. Binaenaleyh yarınki hayatımızı kendimizin kurduğunu bilirsek bugünkü hayatımızın irademiz dışında vukua geldiğini zannetmek hatasına düşmeyiz.

Eğer başımıza bir musibet geldi ise bunun sebebini herşeyden evvel kendimizde aramalıyız. Çünkü onu kendimiz yarattık. Bu hususta bilgimizin olup olmaması, o musibetin vukuu veya ademi vukuu üzerinde müessir olmaz. Bu hakikati bilmenin şu iyiliği de var ki eğer bu gün her hangi bir şeyi imajine ederken yarınki hayatımızın bir hadisesini yarattığımızı düşünürsek tekamülümüzü daha süratli ve emin adımlarla ilerletmiş oluruz. Zira tekamülün bizim için zaruri bir gaye olduğunu anlarız.

Hiçbir şey tesadüfle olmadığı gibi, hiçbir şey de layık olmadığımız halde bize zorla kabul ettirilmiş değildir. Ancak evvelce de söylendiği gibi irademizi iyi veya kötü kullandığımıza göre ya tekamül planımızla çizilmiş yollarda veya kar ve zararımızı mucibolacak şekillerde bazı dış müdahaleler ahval ve harekatımız üzerinde müessir olur ki buna imkan ve müsaade veren amil gene kendi kurduğumuz oluş halimiz ve durumumuzdur. Bir varlığın dünyadaki iradesi ve imajinatif kabiliyetleri ne kadar az inkişaf etmiş ise onun üzerindeki dış müessirlerin baskısı o kadar fazla olur. Eğer hayatımızın bazı anlarında serbesliğimizi kaybetmiş bulunuyorsak bunun sebebini anlamak için bu kaideyi hatırdan geçirmek faydalı olur.

İradenin inkişafiyle, imajinasyon melekesinin artan kudretiyle öyle hadiseler meydana gelir ki bunlar sayesinde ruhun serbesliği ve istiklali gittikçe müterakki bir şekilde zaruri olarak teessür eder. İradesi mahdut, imajinasyonu madde aleminde henüz inkişaf etmemiş bir hayvanın dış tesirler altında yaşamasının şans nispeti imajinasyonu inkişaf etmiş insanınki ile ölçülemiyecek kadar fazladır. İnsanlarda da vaziyet aynıdır. İrade ve imajinasyonu ile tekamül etmiş bir insan diğerlerine nazaran daha ziyade kendi kendisinin sahibi ve efendisidir.

Hulasa, insanın bir hayattaki huzur ve saadeti, hürriyeti ve hatta müteakip hayat şartlarını tayin etmek husunda göreceği kolaylıklar veya uğrıyacağı güçlükler, menşelerini geçmiş hayatındaki imajinasyon melekesini kullanma şeklinden alır. Ve bu bakımdan denilebilir ki reenkarnasyonizma determinizma üzerine kurulmuştur.

3 – İrade ile muvaffakiyet şartları arasındaki münasebet

Akla bir sual gelir: Dünyada birçok hadiselerin oluşu veya olmayışı hakkında, ister irademizle, ister imajinasyonumuzla olsun, ciddi ve devamlı gayretler sarfettiğimiz halde bunların seyrini ekseriya değiştiremiyoruz. İrade, söylendiği gibi, eğer imajinasyon yolu ile tahakkuk ediyorsa bu muvaffakiyetsizliğimizin sebebini neye hamletmemiz icabeder ?

Bunun iki sebebi vardır:

Birincisinde, evvela söyliyelim ki imajinasyonun muhakkak bizim irade ettiğimiz şekilde veya istediğimiz zamanda tahakkuk etmesi icabetmez.

İmajinasyonun tahakkuk edebilmesi için onun mutlaka tabiat kanunlarıyla muvafakat halinde bulunması şarttır. Tabiat kanunlarına uygun olmıyan imajinasyon tahakkuk edemez. [1] Yalnız bunu << imajinasyon hiç tahakkuk etmez >> manasına almamalıdır. Zira, tabiat kenunları bizim düşünebildiğimiz bütün imkanlara ve idrakimize sığmıyacak kadar geniş ve hatta namütenahi modalitelere maliktir. Madde ve kainat bahislerinde kainatın ve maddenin sonsuz imkanları hakkında söylediğimiz sözler ilahi kanunların sonsuzluğu karşısında hiç mesabesinde kalır. Binaenaleyh bize göre bir bakımdan tabiat kanunları dışında kalan bir imaj, bizim bilmediğimiz diğer bir tabiat kanununa tevafuk ederek o yoldan tahakkuk imkanını bulur. Şu halde nihayetsiz tabiat kanunları karşısında muhakkak kendisine bilmece bulabilecek olan bizim mahdut imajinasyonlarımızın hemen daima tahakkuk imkanları mevcudolduğunu düşünmek hatalı olmasa gerekir. İmajlarımızın düşündüğümüz gayeye ulaşıp ulaşmayacakları meselesi de ayrı bir iştir. Ve bu da gene tabiat kanunlariyle taayyün etmiştir. Bu hususta Üstat şu tebliğatı veriyor :

<< İnsan iradesinin tabiat kanunları karşısındaki mevkii, o kanunlara tevafuk ettikçe tesirini göstermesi muhalefet ettikçe göstermemesidir.

<< Fakat evvela şunu söyliyelim ki tabiat kanunları sizin ihata edemiyeceğiniz derecede çok şumullü ve muğlaktır. Binaenaleyh, bir kısım tabiat kanunlarına muhalif gibi görünen bir irade, diğer bir takım tabiat kanunlarının tesiriyle kendisini tahakkuk ettirir. >>[1] Bu düşünceyi fatalizma imanı ile karıştırmamak için arada mevcut olan ince, fakat çok esaslı farklara dikkat etmelidir.

İradenin muvaffakiyetsizliğe uğrar görünmesinin ikinci sebebi de şudur : İnsan iradesi ruhun maddeye bağlılığı nispetinde, diğer bütün melekelerde olduğu gibi, örtülür ve bu yüzden müessiriyeti kaybolacak derecede azalır. Yani insan bedeninde enkarne olmuş bir ruh Ispatyom hayatındaki serbes iradesine malik değildir. Bunun için ruhun serbes hayatına ait

müessiriyeti insan bedenindeki bir ruh hakkında düşünülemez. Üstat: << Ruhun bütün enerjisini kullanılabilmesi maddi alaikten vereste olduğu zamandır, madde ile merbut olduğu zamanda hakimiyeti devam eder, fakat enerjisi azalmıştır. >> diyor.

Biz dünyada her hoşumuza gitmeyen hadiseyi istediğimiz gibi değiştiremeyiz. Zira bu hadise serbes ruh halimizdeki irade kudretimizin müessiriyeti ile taayyün etmiştir. Maddeye bağlı varlığımızın iradesi onu değiştirmeğe muktedir değildir. Bu da bizim dünya hayatındaki tecrübelerimizin muvaffakiyet şartlarına uygun bir vetiredir. Eğer biz dünyadaki irademizi Ispatyomdaki kadar serbesçe kullanabilmiş olsaydık dünyadaki hadiseleri istediğimiz biçime sokar ve bu suretle, görgü ve tecrübemizi temin edecek vasıtaları ortadan kaldırmış olurduk. Böyle olunca hadiseler arasındaki cehit ve gayretimizi kullanmak fırsatını kaybeder ve bu suretle ruhumuzu kuvvetlendirecek nahoş gerginlikler ve tersliklerden müstefit olmazdık. Şu halde dünyaya inmekteki gayemizin istihdaf ettiği tecrübe hayatının selametiyle Ispatyom iradesinin dünya iradesine hakim bulunması vetiresi arasında münasebetli bir muvafakat vardır. Buna nazaran dünyamızda zahiren muvaffakiyetsizlikle neticelenmiş görünen bir çok istek ve teşebbüslerimizin hakikatle bizim için daha büyük muvaffakiyetleri hazırlamakta olduklarını unutmamalıyız. Ancak bu muvaffakiyetler, bizim her şeyi muvakkaten unutmuş olduğumuz gelecek bir hayatta kendisini gösterecektir.

Alınan tebliğattan ve yapılan tetkikattan anlaşılıyor ki Ispatyomda serbes halindeki iken ruh, müstakbel dünya planının ana hatlarını çizer. Ve dünyaya bağlanmış ruh, bazı yeni şartlar araya girmedikçe, bu planın istikametini değiştiremez. Mesela beden bahsinde yazdığımız gibi ruhun serbes iradesiyle taayün etmiş bedenin esas şekli, maddeye bağlı irade ile değiştirilemez. Fakat serbes iradenin taalluk etmediği ruhun tecrübe imkanlarını genişletici feri değişmeler hakkında bağlı iradenin azçok müessiriyeti olabilir. Diğer hadiseler hakkında da vaziyet böyledir.

Hulasa bütün bunlardan çıkan neteceye göre insanın Ispatyomdaki iradesiyle taayyün eden bir takım hadiseler vardır ki bunları o, dünyadaki iradesiyle değiştiremez. Fakat gene tecrübe ve plan icabı, serbes irade ile taayün etmiyen bir çok küçük ve gelip geçici hadiselerin husulünde ruhun maddeye bağlı iradesi bir dereceye kadar müessir olabilir. Şu halde biz irademizle hem geçmiş hayatımızı kurduk, hem bu hayatımızı kurmaktayız, hem de gelecek hayatımızı kuracağız.

Burada mühim bir iki sual akla gelir : Acaba insan gerek kendisinin, gerek başkalarının imajinasyonu ile hastalanabilir mi, bir hastalıktan kurtulabilir mi veya ölümünü tacil veya tecil edebilir mi ?

Yukardanberi söylenen sözlere bakılırsa bütün bu suallere karşı << evet >> demek icabeder. Esasen Üstadın bir tebliği bu hususta bize ilk düşünce kapısını açmıştır: << Nebatlar intihar edemez; nebatlarda can olmadığı ve iradenin canla başladığını evvelce söylemiştim. Binaenaleyh onların ölümü harici bir kanun ve iradeye tabi olarak vukua şelir. >>

Bu tebliğden sarahatle anlaşılıyor ki irade sahibi olan varlıklar intihar edebilir. Bundan sonra hayatlarını bir dereceye kadar uzatabileceklerini kabul etmek kolay olur. Fakat bütün bu işlerde hüküm vermek isterken evvelce söylenmiş olan sözleri gözönünde tutmak lazımgelir. Yani, insanın dünyada göstereceği bütün iradi cehitler, Ispatyomda iken istikametini almış iradesiyle ve tabiat kanunlarının o yoldaki icaplariyle tezat halinde

bulunmamalıdır. Bu fikirlerden şu da çıkar ki hipnoz, degajman gibi ruhun nispi serbesliği hallerinde onun hadiseler üzerindeki müessiriyeti biraz daha artmış olabilir. Fakat bu müessiriyetin de tahakkuku gene tabiat kanunları ahkamı dairesinde olur.

Burada akla şu sual gelir: Mademki bu dünyada bütün iradeler tahakkuk edemiyor, daha doğrusu istediğimiz şekilde tahakkuk edemiyor ve insan yapacağı işlerin bir çoğunda muhtelif amillerden doğan kayıtlarla bağlanmış bulunuyor, o halde bu irade serbesliğinin ne manası kalır ?

İnsanın dünyadaki hikmeti vücudü iyice araştırılırsa bu itirazın yerinde olmadığı anlaşılır. İnsan dünyaya hadiseleri yaratmak için gelmemiştir. Evvelce gene ekseriya kendisi tarafından doğrudan doğruya tertiplenmiş hadiselerin içinde bir müddet yaşamak ve onlara karşı tahammülünü denemek için gelmiştir. Bu tahammülünü her sahada deniyebilmesi için iradesini serbesçe kullanarak bir takım teşebbüslere girişmesi lazımdır. Ispatyomdaki irade, hadiseleri vücude getirir. Dünyadaki irade ise bu hadiseleri, dünyaya gelmekteki tekamül gayelerine uygun veya aykırı yollarda kullanmak için insanı bir takım teşebbüslere sevkeder. Görülüyor ki serbes irade, müşterek bir gayeye doğru yapılacak işleri tekemmül ettirmek hususunda tam bir muvafakat halinde ayarlanmıştır.

Dünya ruhun atelyesi değildir. Bu durum Ispatyoma aittir. Dünyadaki ruh esasen kurulmuş bir atelyede kendi varlığı üzerinde işlemekle ve varlığının bir çok kaba ve münasebetsiz taraflarını yontmakla mükelleftir. İşte iki dünya hayatı arasındaki Ispatyom hayatı, dünyada bu << yontma >> işi için lüzumlu olan unsurları Ispatyom atelyesinde imaletmek maksadına matuftur. Binaenaleyh onun buradaki iradesi hadise yaratmak için değil, hadiseler karşısında kendisine çeki düzen verebilmek içindir. Ve onun bu yolda sarfedeceği iradenin iyi veya kötü neticeleri dünyadan ayrıldıktan sonra ve diğer hayatlarda neticelerini, bilvasıta, gösterecektir ki bu bilvasıta olan tecelliyat hakkında üçüncü kitabımızdaki reenkarnasyon bahsi kafi derecede bilgileri ihtiva etmektedir.

4 – İradenin serbesliğine dair bazı tebliğat

İnsanların iradelerini serbesçe kullanmaları dünya hayatının selameti için lüzumludur. Bu serbeslik ancak ruh kemalatiyle dünyadaki en yüksek derecesine varabilir. Esasen başbaşa giden bu iki hadise, ruhların gittikçe daha süratli ve daha emniyetli bir yürüyüşle yükselmelerini mucibolur. Ve onun içindir ki insan ale mindeki tekamül, hayvan alemindekinden ve bu sonunculardaki tekamül de, nebat alemindekilerden daha çok süratlidir.

Bu o kadar mühim bir vakıadır ki Üstatlarımızla yaptığımız bütün görüşmeler esnasında buna dair sık sık ve kendiliğinden tebliğler gelmiştir. Bunlardan bazılarını, bu bahsin ehemmiyetini tebarüz ettirmek için, bolca miktarda iktibas ediyorum:

<< S – Terakkimiz için hat ve hareketimiz hakkında bir tavsiyeniz var mı ?

<< C – Her şey cehtinize tabi ve onunla mütenasiptir. >> (36/XXVI).

Buradaki ifade çok sarihtir. Bütün terakkilerimizin cehtimize bağlı olduğunu ancak cehtimiz nispetinde yükselebileceğimizi bundan daha açık bir sözle anlatmak mümkün değildir. Gelecek tebliğlerde de Üstadın ısrarla bu nokta üzerinde durması bu işte verdiğimizden daha büyük kıymetlerin bulunduğunu gösterir:

<< S – Hayrımıza nurlanmamıza, yükselmemize yarıyacak bir nasihatınız var mı ?

<< C – Hayır. (56/XIII).

<< S – Bu akşam bize ilerlememiz için yahut tecrübelerimizin selameti için yapılacak bir tavsiyeniz var mıdır ?

<< C – Sizin terakkiyatınız nispetinde ufku ıttılaınız genişleyecektir; bunu evvelce de söylemiştim. >> (56/XIV).

<< S – Bize ve insanlara faydalı gördüğünüz tavsiyeler var mı ?

<< C – Tavsiyem yok. Daha ziyade yükselmenizi temenni ederim. >>

<< S – Bu akşamki celsemizde bize bir tavsiyeniz var mı ?

<< C – Hayır. >> (68/XVI).

<< S – Acaba bizim ve insanların selameti namına bize verilecek bir tavsiyeniz var mı ?

<< C – Hayır. Sevgiler. >> (43/XVII).

<< S – Gerek kendimizin ve gerek hemcinslerimizin taalisi için bize verilecek nasihatınız varsa lutfunuzu rica ederim. >>

<< C – Hayır, taalinizi temenni ederim. >> (67/XXI).

Görülüyor ki hemen her celsemizde kendilerinden almak istediğimiz direktif hakkındaki ricalarımız boşuna gitmiştir. Hiç bir vakit Üstattan bir emir ve hatta dünyadaki hat ve hareketimiz hakkıhda irademiz üzerine müessir olabilecek bir tavsiye dahi almak mümkün olmadı. Bazı anlar oldu ki tecrübelerimizin istikametinde asistanlar arasında ahengi alakalandıran sebeplerden dolayı, vukua gelen teşevvüşler yüzünden nasihata hakikaten ihtiyacımız görüldü, yolumuzu tayin etmekle güçlüğe uğradık ve aldığımız cevaplar yukarda yazdıklarımızdakinden başka türlü olmadı:

<< S – Bir arkadaşımızın içimizden ayrılması mecburiyeti hasıl oldu… Daha ziyade hazırlamış olarak huzurunuza çıkabilmek için muvakkat ve gayrı muayyen bir zaman için tecribi celselerimizi tatil etmek istedik. Bu kararımız musip midir ?

<< C – Münasiptir. Ne zaman kendinizi hazırlanmış buluyorsanız o zaman tekrar başlıyabilirsiniz.

<< S – Bu tatil ne kadar uzatılırsa faydalı olur, bu hususta bize takribi müddet tayin etmek ister misiniz ?

<< C – Hayır. Söylediğim kafidir.

<< S – Bu müddet çok kısa olabildiği gibi çok uzun da olabilir, çok uzun veya çok kısa olsa mı daha iyi olur ?

<< C – Gene söylediğim gibi.

<< S – Mesela, 1-2 sene kadar uzaması lazım gelse bundan dolayı sizinle olan münasebetlerimize bir ziyan gelebilir mi ?

<< C – Demin söylediğim gibi mesele hazırlığınıza mütevekkiftir. Bunun fazla uzaması şimdiye kadar istihsal ettiğimiz kabiliyeti paslandırabilir.

<< S – Bu tatil kararlarımızda sizin rıza ve muvafakatımız var mıdır ?

<< C – Demin söylediğim gibi münasiptir.

<< S – Tatil esnasındaki nazari çalışmalarımızda takibetmemiz lazım gelen hal ve hareket hakkında bize lütfen faydalı tavsiyelerde bulunmanızı diliyoruz.

<< C – Bunu iradenize bırakırım.

<< S – Teşekkür ederiz. Şimdiye kadar sizlerden çok şeyler öğrendik… Eski durumunuza nispetle bilgimiz artmıştır… Yardımlarınızı unutmayacağız. Bize söylemek istediğiniz bir şey var mıdır ?

<< C – Cehtinizin semerelerini iktitaf ediyorsunuz. Benden taalinizi temenni etmekten başka bir vazife yoktur. >> (Celse: XXII).

Bu görüşmeğe dikkat edenler dört buutlu denilen bir alemden bir çok kıymetli fikirleriyle bizi tenvir etmiş bir varlığın irademize ne kadar büyük bir titizlikle saygı gösterdiğini ve bütün taalimizin ancak onu serbesçe kullanmakla mümkün olduğunu ne kadar açık bir dille izah ettiğini takdir etmekte güçlük çekmezler.

Hele bunu takibeden son celselere doğru aldığımız tebliğatta gene temposu değişmeyen Üstadın bu yoldaki yürüyüşüne sevgi hislerinin de karıştığına dikkat edersek bu tebliğattaki samimiyete ve yakınlığa daha ziyade nüfuz etmiş oluruz:

<< S – Gene bir çok şeyler öğrendik size teşekkür ederiz… Bizim için faydalı gördüğünüz bazı tavsiyeler var mı ?

<< C – Terakki ediyorsunuz, sevgiler. >> (62/XXVI).

<< S – Bu akşam çok istifade ettik, bize gerek kendimiz için ve gerek başkaları için faydalı tavsiyeleriniz var mıdır ?

<< C – Her cehit, onunla mütenasip semere verir. Sevgiler. >> (51/XXVI).

<< S – …. Bugünkü görüşmemizde çok nurlandık. Sizinle temaslarımız bize inbisat ve huzur veriyor. Gerek kendi terakkimiz ve gerek hemcinslerimizin iyiliği ve terakkileri için bize verilecek bir nasihatınız var mıdır ?

<< C – Her şey cehtinize tabi ve onunla mütenasiptir. >> (119/XXIX).

Hele aşağıdaki tebliğ katidir:

<< S – ….. Bu izahatınız bizim için ciltler dolusu sözden daha veciz ve faydalı oldu… Sizinle her karşılaşışımızda yeni şeyler öğreniyoruz… Şükranlarımızı nasıl ödiyeceğimizi bilmiyoruz.

<< C – Her vakit söylediğim gibi kendi cehtinizin semeratını iktitaf ediyorsunuz. Hiç kimseye şükran borcunuz yoktur. >> (45/XX IV).

Bu kadarı kafi. Bu tebligat gösteriyor ki realitelerin iktisabı esnasında insan hiç bir şeyi kabul etmeğe zorlanmıyor. Ve insanın serbes bir hayatta en iyi inkişaf zemini bulabileceği anlaşılıyor. Bütün tecrübelerimiz bize göstermiştir ki insan, kendine verilenlerden değil kendisinin alabildiklerinden faydalanır. Bu da ancak ve ancak serbeslikle kaimdir. Bilhassa vicdan serbesliği ile. İnsanın tekamülünü kolaylaştırmak bakımından bu nokta üzerinde ne kadar israr edilse azdır. İyliğe müteveccih serbes bir irade ve bu irade ile yapılacak bütün teşebbüsler insanı ve cemiyeti muhakkak yükseltir. Bu, değişmez tabiat kanunları icabatındandır. Ve insanlık alemi bugünkü seviyesine ancak bu yoldan varabilmiştir. Serbesçe yapılacak teşebbüsler esnasında hiç şüphesiz bir çok hatalar olacaktır. İşte, hata bendinde de söylendiği gibi, asıl bu yoldandır ki insan bilgi ve görgülerini arttırmak ve faaliyet sahasını daha büyük hatalara düşmeden genişletebilmek imkanını elde etmiş olur.

5 – Mesuliyet bahsinde imajinasyonun rolü

İnsanın, iradesini serbestçe kullanabildiğini ve imafinasyonu ile şu veya bu istikamete müteveccih bir takım işleri tahakkuk ettirdiğini gördük. Fakat bu bilgi ile beraber mesuliyet fikri de derhal kafamızda doğuverdi.

İnsan yaptığı her işten mesuldür ve onun bu mesuliyeti serbestçe iradesini kullanabilmesini zaruri kılar. Fakat, burada kullandığımız mesuliyet tabiriyle biz, bir cezaya çarpılmağı veya bir şeyin hesabını başka birisine karşı vermeği kasdetmiyoruz.

Tabiatta ceza ve mükafat yoktur. Ceza ve mükafat fikri bizim madde ile irtibatımızdan doğan bugünkü telakkimize bağlı bulunan iyilik ve kötülük mefhumunun tesiri altında kalmış olmamızdan ileri gelmiştir.

Bizim burada kullandığımız mesuliyet kelimesinin manası, illet ve netice zinciri ile birbirlerine bağlı hadiselerin ruhumuzda husule getireceği tabii ve zaruri reaksiyonlardır.

Bir işi, tabiat kanunlariyle taayyün etmiş neticeleri zaruri olarak takibeder. Fakat tekrar ediyoruz: Bu kanunlar bizim için binihaye olduğundan onların neticelendirdikleri işler bizim kavrıyamıyacağımız şekillerde tecelli edebilir. Fakat şunu katiyetle söyliyebiliriz ki her

işin bilmediğimiz şartlar altında, bilmediğimiz neticeleri vardır. Tesadüf bahsinde geçen sözler burada da tekrarlanabilir.

İşte mesuliyetten kastettiğimiz manayı bu cepheden görebiliriz. Elime ateşi alırım, mutat ve malum şartlar altında ateş elimi yakar. Elimin yanması, ateşi tuttuğum içindir. Bu işte ne bir ceza, ne de bir kabahat bahis mevzuu değildir. Fakat basit bir telakkiye göre ben << ateşi tuttuğum için bir kabahat işledim, bunun cezasını çekiyorum >> diyebilirim. Halbuki tabiat kanunları bakımından düşünürsek bu hikayede böyle bir şeyin varidolmadığını anlarız. Ve gene anlarız ki bu hüküm benim canımın yanmasından doğan izafi bir realitenin mahsulüdür. Netekim eğer elimin yanmasından hiçbir zarar görmeseydim bu hadiseyi bir kabahat ve bir ceza mahiyetinde telakki etmeği aklıma bile getirmezdim.

İşte nispi görüş ve deşünüşle insan her şeyde olduğu gibi burada da aldanabilir. Mükafat telakki edilmesi yüksek bir realite icabı olan her hangi bir hadiseyi aldanarak ceza maskesi içinde görmek çok defa mümkündür. Bu hal tecrübesiz bir çocuğun, yaldızlı güzelliğine aldanarak kendisine zehir veren bir insanda gördüğü itibari iyiliğe benzetilebilir.

Hulasa iyilik ve fenalık mefhumu üzeride kati hükümler vermeğe imkan yoktur. Zira evvela bunu takdir etmek mümkün değildir, saniyen, hakikatte esasen böyle bir şey yoktur. Bu telakki maddi rabıtalardan doğan gelip geçici bir realite mahsulüdür. Demek biz imajinasyonun akibetleri üzerinde dururken, iyilik ve fenalık mefhumunu ancak bu cepheden kabul etmekteyiz.

İmajinasyonun tabiat kanunları ahkamına göre tahakkuk edebileceğini söylemiştik. İmajinasyon bir faaliyettir; her faaliyet gibi bunun da bir neticesi olmak lazım gelir. Ve bu netice de her şeyden evvel ruhun reaksiyonları şeklinde kendini gösterir. Fakat bu reaksiyonlar sabit değildir; aynı imajinasyon birisi için iyi diğeri için fena görünen reaksiyonlar doğurabilir. Buradaki iyilik ve fenalık telakkisini vücude getiren amil yukarda söylediğimiz gibi dışardan gelmiş olmayıp ruhun bizzat kendisinde mevcuttur. Ve bu amil de ruhun vicdan melekesidir. O halde vicdanın iyi dediği şeylere karşı ruhta daima iyi reaksiyonlar, fena dediği şeylere karşı da daima fena reaksiyonlar uyanır. Ve bunlar iyilik veya fenalık derecesine, daha doğrusu vicdanın vermiş olduğu hükümlere, göre ruhta azçok neşat veya azçok ıstırap hali tevlit ederler. Binaenaleyh iyilik ve fenalık duygularını belirten meleke vicdanımızdır.

İmajinasyonu sevk ve idare eden iradenin iyi veya fena maksada müteveccih olduğuna göre ruhta iyi veya fena reaksiyonlar uyanır. Ve bu reaksiyonlara göre de insanın acı veya tatlı akibetleri hazırlanır. Buradaki niyetlerin iyiliğini veya fenalığını vicdan tayin eder.

İşte bu suretle ruhun vicdan melekesi tarafından takdir olunan iyilikten veya fenalıktan mütevellit neşatı veya ıstırabı, onu geri durumlardan kurtarmağa ve yükseltmek çarelerine baş vurmağa icbar eder ki bu çarelerin başında da yeni bir dünya hayatının ağır yükleri altına girmeğe katlanmak gelir. Bu suretle ruh, geçmiş hayatında tahakkuk ettirememiş gördüğü cehitlerinin neticelerini, tekrar değiştirilmesi güç olan gelecek dünya hayatında tahakkuk ettirmeğe hazırlanır.

Demek bir hayatta sarfedilen imajinatif faaliyetler o hayatta tahakkuk etmeseler bile müteakip hayatlarda tahakkuk edeceklerdir.

Acaba, gelecek hayatta veya başka bir zamanda acı veya tatlı neticeler verebilmesi için, bir iradi teşebbüsün mutlaka tatbik sahasına çıkmış olması şartmıdır ?

Mesela, bir insan imajine ettiği bir hırsızlığı her hangi bir sebepten dolayı yapmağa muvaffak olmasa acaba o hırsızlığı yapmış gibi bir akibete uğrar mı ?

Şimdiye kadar bu mühim sualin cevabı her vakit tehlikeden ari bir şekilde verilmiş değildir.

İmajinasyon hakkında söylenilen sözler ve bilhassa imajinasyonun tarifi üzerinde durulursa bu sualin en iyi cevabı kendiliğinden meydana çıkar. Bir şeyin ruhta suretlendirilmesi, onun ruhta tahakkuk etmiş olması demektir. Binaenaleyh ona karşı ruhta her hangi bir reaksiyonun uyanması için onun ayrıca dışarda da tahakkukuna lüzum yoktur. Zira esasen yukarıdan beri söylendiği gibi bu reaksiyonlar dışardaki değil, içerdeki, yani ruhtaki amillerin tesiri altında doğar. Binaenaleyh bir imajinasyonun acı, tatlı neticelerini tatmak için, onun dış alemde tahakkuk zeminini bulup bulmamış olması mühim rol oynamaz. Burada iç amilleri tenbih edici şartlar, yani vicdanı harekete getirici iyi veya kötü imajlar mevcut olduğundan vicdanın harekete geçmesi ve akibetin ona göre taayyün etmesi zaruri bir hal olur. O halde imajine edilen her şey ister o anda tahakkuk etmiş, ister etmemiş olsun imajinasyonu idare eden iradenin iyi veya kötü niyetlere göre almış olduğu istikamet tatlı ve acı akibetleri zaruri olarak hazırlar. Binaenaleyh bize göre evvelce de söylediğimiz gibi << hilei şeriye >> yoktur. Zira herkesi aldatabiliriz, fakat kendi harimimizde daima uyanık duran ve bizden ayrılmayan vicdanımızı asla !..

Demek ki, bir şeyin kimse tarafından götürülüp bilinmeden yapılmış olması ile insanın kendini onun akibetinden kurtarabilmesi söyle dursun, hatta o şeyin hiçbir kimse tarafından sezilmemekle beraber imajine edilip te tahakkuk etmiş olmaması bile onun iyi veya kötü akibetlerinden insanı masun kılmaz. Üstadın aşağıdaki sözleri bu hususstaki müeyyidemizi teşkil eder:

<< İnsan iradesi, tabiat kanunlarına tevafuk ettikçe tesirini gösterir. Muhalefet ettikçe göstermez. Her iki takdirde eğer maksadı hayır ise ona göre, şer ise gene ona göre akibete vasıl olur. >>

TEKAMÜL

1 – Hayattaki varlıklar arasında görülen tekamül farklar

Dünyadaki hayattar varlıkları tetkik ettiğimiz zaman onlar arasında bir takım tekamül farklarının bulunduğu gözümüze çarpar. Birbirine göre olan bu ilerleyiş farkları; nebatlarda muhtelif neviler arasında, hayvanlarda muhtelif neviler ve fertler arasında, insanlarda ise muhtelif neviler ve ferler arasında olduğu gibi, aynı ferdin muhtelif zamanlarında da kendini gösterir. Nebatlarda bir ot parçası bir küften daha mütekamil uzviyette malik olduğu gibi, bir gül ağacı da bu ot parçasından daha ileri durumdadır. Fakat bu güllerin, otların ve küflerin

bütün fertleri hiç olmazsa bizim takdirimize göre hemen hemen aynı tekamül derecesinde görünmektedir. Hayvanlarda bir köpek bir koyundan daha ileride görünmekle beraber, iki köpek de birbirine nazaran bir çok noktalarda tekamül farkı gösterir. İnsanlara gelince, bunların hiçbiri diğerine benzemez. Bundan başka insan hayatının hemen her saatinde, bir evvelki saatine nazaran azçok bariz bir ilerleme vardır. En geri olanlarından en yükseklerine kadar bütün insanlarda bir tekamül gayret ve faaliyetini görmek mümkündür. Hatta şuursuzca vuku bulan bütün hayati faaliyetlerde bile tekamül gayesi yolundaki tezahürleri görmemek mümkün değildir. Hayat mücadelesi, dünyadaki varlığın temadisi yolunda gösterilen insiyaki bir cehittir. Ve bu da tekamüle hizmet eder. Şahsın ve cinsin bakası için sarfedilen bütün emekler umumi tekamül kanununun zaruretidir.

Bir küften en mütekamil insana gelinceye kadar olan mesafe uçurum halinde değildir. Bu, belirsiz tatlı ve meyilli bir yol arzeder. Fakat bilgisizliğimiz bu yolu layıkiyle takibetmeğe imkan bırakmamaktadır. Bundan başka bu yol dünyamızda, bilmediğimiz bazı sebeblerden dolayı bir iki yerinde kesilmiştir de. Mesela ileride de söyleneceği gibi insanlarla hayvanlar arasındaki maddi ve ruhi irtibatı temin eden varlıklar halihazırda bu dünyada yoktur.

Fakat ne olursa olsun bu yolun iki müntehasındaki varlıklar arasında tebarüz eden tekamül farklarını kimse inkar edemez. Esasen dünyada müsavatsızca serpilmiş hayat şartları, bu tekamül farklarının doğurduğu kesret halinden ileri gelir. Dünyada ideal bir müsavatın kurulabileceğini düşünmek hatadır. İnsanlar arasındaki müsavatsızlığın kaybolması onların her noktada birbirinden farksız bir halde birleşmiş olması demektir. Bu nasıl mümkün olur?

Bilhassa şahsiyetini kazanmış olan hiç bir varlık diğerine benzemez. Bunların birbirine benzediğini kabul etmek, ideal kemale vardıklarını kabul etmekle bir olur. Halbuki dünyadaki bütün varlıklar böyle bir kemal mertebesinden çok uzaktadır.

Etrafımıza bakarsak varlıkların birbirine nispetle çok muntazam bir yükseliş yolu takibettiklerini görürüz. Nebatlarda olan her hususiyet veya onun benzeri, hayvanlarda mevcuttur. Fakat hayvanlarda bulunan bir çok tezahüratı nebatlarda göremeyiz. İnsanlarla hayvanlar arasında da aynı hal caridir. Nebatlarda hemen hemen göremediğimiz şahsiyet hayvanlarda kendini göstermeğe başlamıştır. Bir kediyi diğerine tercih ederiz. Fakat aynı güzellikte açmış iki çiçeğin intihabında bu kadar titiz davranmayız. Bunun sebebi hayvanlarda mevcut olan şahsiyete bağlanmış olmamızdır. Hele dünyada, şahsiyetin en yüksek derecesini kazanmış insanlar hakkındaki bu intihap meselesi daha derin his ve fikir unsurlarına dayanır. Nebatlarda inkişaf etmemiş şahsiyetin hayvanlarda tebarüz etmesi, insanlarda en yüksek derecesini alması ve bu işlerin tedricen ve müterakki bir şekilde cereyan etmesi, dünyadaki hayattar varlıklar arasında muntazam bir yükselişin mevcudolduğunu göstermeğe kafi gelen delillerden biridir. Üstadın aşağıdaki sözleri bu bahsi tenvir eder:

<< Dünya üzerindeki en iptidai ruhun maddi varlığı ile en mütekamil bir insan arasında geçen bütün tekamül safahatı muntazaman yükselen müterakki bir silsileyi takibeder. Nebatat hayvanlardan daha geridir, hayvanlar da insanlardan geridir. Tekamülde muntazam ve müterakki bir teselsül mevcut olduğuna göre bir hayvanın bir daha nebat olmasına imkan yoktur. >>

Bilhassa son sözlerden çıkan manaya göre, varlıklar arasında gerilemenin mümkün olmadığını ve daima ilerleyişin bulunduğunu öğreniyoruz. Yalnız, burada bazı cihetleri de gözden uzak tutmamak lazım gelir. Gerek dünyada geçirilecek tecrübe icaplarına, gerek bilmediğimiz bir takım diğer sebeplere göre bir varlık kendi nevini değiştirmemek şartiyle evvelkine nispeten biraz daha geri bir durumda dünyaya tekrar gelebilir. Bu halin biraz evvel bahsettiğimiz muntazam yükselişlerle tezat teşkil ettiğine hükmedilemez. Zira evvela bu ilerleyiş maddi bakımdandır, ruhun yüksekliğine halel getirmez, saniyen bu maddi gerileyişte de gene ruhun taalisine yardım edecek hal ve hareketler mevcuttur. Üstadın Aşağıdaki sözleri bu fikri tamamlar:

<< …. Fakat bir nevi varlık arasında mütekamil olan bir ferdin aynı nevide daha az mütekamil olarak dünyaya gelmesi mümkündür. Zira muayyen bir dereceye kadar yükselmiş olan bir ruh, gerek kendisinin müessiratı hariciye altında maddeye merburiyetini hissetmesi, gerek fena muhitlerde buluna buluna onların ihtizazatına uyması ile tekrar maddeye merbutiyetini arttırabilir. Fakat bu, fazla bir sukut olmaz ve sırf ruh bakımından bir gerileme sayılmaz. Çünkü o, kendisi için kazanılmış bir mertebedir. Yani yükselmiş bir ruh için tam sukut yoktur, ufak sukutlar vardır ki o da madde alemindedir

2 – Cemadatla hayattar varlıklar arasındaki ayrılık

Madde ve ruh bahislerini okuyanlar bunların arasındaki farklara dair kitabımızda bazı şeylerin söylenmiş olduğunu hatırlarlar. İçinde bulunduğumuz bahsi bazı noktalardan alakalandıran oradaki fikirlere tekrar ve kısaca avdet edeceğiz.

Etrafımızdaki varlıkların iki büyük guruba ayrıldıklarını görüyoruz. Bunlara iki büyük gurup dememizin sebebi, bariz vasıflarla birbirinden ayrılmış olmalarıdır. Birinci guruptakilerin mümeyyiz vasfı müessiriyet kudretleridir. İkinci guruptakilerin mümeyyiz vasfı ise müesseriyet kabiliyetleridir. Yalnız şu var ki bu müessiriyet ve müesseriyet hususiyetlerini ayırmak her vakit kolay ve hatta mumkün olmaz. Bu imkansızlık da hadiselerin illetleri hakkındaki vukufsuzluğumuzdan ileri gelir. [1] Her hadisede müessir görünen amillerin hakikaten müessir olup olmadıklarını katiyetle takdir edebilmek için bu vukufa mutlaka lüzum vardır. Biz bu vukufsuzluğumuz yüzünden ekseriya müesser olarak hadiselere müdahale eden amilleri müessir amiller gibi kabul etmek hatasına düşeriz. Ve bu gibi hatalardan içtınap bizler için mümkün olmaz. Netekim bilgimiz ilerledikçe evvela müessir gibi gördüğümüz bir amilin başka bir müessirle tahrik edilmekte olduğunu bilahare anlıyabilmemiz sık sık vaki olan hallerdendir. [2]

Hayattar varlıklar müessirdir. Buradaki müessiriyet kelimesinin ifade ettiği manada maksatlı bir takım neticelere doğru hareketleri tertipleyicilik mündemiçtir. Camitlerde görülen atalet hali bu vasfın yokluğu ile ondan ayrılır.

İlmin öğrettiğine göre maddenin en karakteristik vasfı onun ataleti ve oluş şartlarındaki sebatlılığıdır. Bu vasıf daha ilk bakışta müessiriyet fikrinden ayrılır. Zira kendi kendini değiştirmek kudretinden mahrum bir varlıkta müessiriyet kudreti aranmaz. Madde ebedi varlığında kendiliğinden tahavvüller göstermez. Radyoaktif bazı maddelerde görülen değişmelerin bu bahsettiğimiz tahavvüllerle müşabeheti yoktur. Oradaki değişmeler de gene

tabiat kanunlarının çizmiş olduğu plan dahilinde vukua gelen atıl hareketlerdir. Ve o maddenin oluş şartlarına bağlı bir zaruret burada hakimdir. Üstatla aramızda geçen bir görüşmede, onun ruha mahsus bu müessiriyet hassasına ne kadar ehemmiyet verdiğini anlıyoruz.

<< S - Maddenin ruha nazaran en karakteristik hususiyetine atalet dersek doğru olur mu?

<< C – Ruhun müessiriyet hassası bulunduğunu evvelce söylemiştim, en büyük farkı mümeyyiz budur. >>

3 – Gene materyalizma ve ispiritüalizma davası

Hayattar varlıkların müessiriyet, camitlerin de müesseriyet rollerini iyice kavradıktan sonra onların birbirini tamamlıyan bu aktif ve pasif durumlarının kainattaki büyük ahenk içinde ne kadar yakışıklı bir yer tuttuklarını ve bunlardan birinin eksikliğini kabul etmekle bu ahengin ne kadar derin çöküntülere uğrıyacağını anlamak kolay olur. Hayat sahipleri mevcudolmadan cemadatın varlığını veya cemadatsızız hayat sahiplerinin mevcudiyetini kabul etmek kainatımızın ve kendi varlığımızın hikmeti vücudünü ortadan kaldırır. Ve o zaman << kainat ve biz niçin varız? >> sualinin cevabı hakkında söylenecek bir söz kalmaz. Binaenaleyh madde ve ruh bahsinde de söylediğimiz gibi kainatımızda maddeyi ruhtan ve ruhu maddeden ayırmak imkanı yoktur. Tek başına maddeci ve tek başına ruhçu olmakla doğru yol bulunmaz.

İşte bu düşünce ile biz, fikir hayatında arasıra çarpışan materyalizma-ispiritüalizma konsepsiyonlarının birleşmeleri lazım geldiğini ve birinin diğerini tamamladığını söylüyoruz. Buradaki hikaye şudur: Madde kainatında daima yükselmek zaruretinde bulunan hayat sahibi varlıklar gerek kendilerinin, gerek başkalarının tekamül gayelerini tahakkuk ettirmek için maddedeki müesseriyet hassasından istifade ederek onların sonsuz halleri üzerinde müessir olurlar ve bu müessiriyetle o hallerin birini diğerine tahvil etmek, hareketlerinin tabiat ve istikametlerini değiştirmek…. gibi bildiğimiz veya bilmediğimiz sayısız maddi kombinezonları vücude getirerek neticede doğacak hadiselerden kendi gayeleri yolunda çeşit çeşit faydalar temin ederler. Demek bütün bu camit maddeler hayattar varlıkların milyarlar ve milyarlarca kombinezonlar içinde kullanddıkları birer tekamül vasıtasından ibarettir. İşte maddi hareketlerde görebildiğimiz veya göremediğimiz zeka tezahürleri, hayattar varlıkların maddelerden asla eksik olmıyan bu müdahalelerinden doğar.

Günün birinde görüyoruz ki tabiatta camidolarak tanıdığımız azot, karbon, hidrojen, oksijen…. gibi maddeler bir araya toplanıyorlar. Milyonlarca tertipler içinde bir insan bedenini kuruyorlar. Ve bazılarımıza öyle geliyor ki ayrı ayrı oldukları zaman kendi kendine hareket istikametini değiştiremiyen ve kendi kendine başkalarının üzerinde atalet vasfından ari tahavvüller husule getiremiyen bütün bu camit maddeler bir araya geldikleri zaman, bu meşhur maddi vasıflarını kaybederek bildiğimiz maddi evsaftan hiçbirine benzemiyen yüksek insan dehasını yaratabilecek kudrette müessir ve şuurlu birer varlık haline giriveriyorlar. Her noktasında kuvvetli ve yıkıcı itirazlarla karşılanmağa namzet bu çürük fikri uzun uzadıya tenkit etmeğe lüzum görmüyoruz. Çünkü bu mesele şimdiye kadar çok söylenmiş fakat asla ispat edilememiş bir davanın saçmalığı bedahat haline girmiş hikayesidir. Buna karşı yalnız şu kadar sözü kafi görürüz: Harici müessirlerin yaptığı yüz binlerce değişik müspet veya menfi tesirlere karşı koyarak hayatı muhafaza etmeğe çalışan bu şuurlu varlık, gayesi yolunda

icabeden bütün tedbirleri almakta ve bu hususta büyük bir basiret göstermektedir. Böyle yüksek bir basireti camit ve atıl maddelere izafe etmek için elimizde hiçbir delil yoktur. Eğer maddelere bu vasfı mal edebilseydik bu gün ilimde kabul olunan maddi karakterleri inkar etmemiz lazım gelirdi.

Modern ilimde maddenin tarifi şudur: << Maddenin tarif vasfı kütledir, kütle kendisini iki tarzda gösterir: birincisi atalet ikincisi ağırlıktır. >> (55) Ataletle ağırlığın ilmi manasını göz önünde tutmak şartiyle maddelerin böyle sekiz on tanesinin değil, milyarlarca tanesinin bir araya gelmesinden bile fizik ve kimyanın madde hakkındaki tarifinde yeri olmıyan sevgi, kin, intikam, haset, şuur, irade, imajinasyon, vicdan…… gibi bir çok ruhi vasıfları havi komplsks ve ataletle telifi imkansız müessir bir varlığın meydana gelebileceğini şimdiye kadar hiç bir ilim kitabı kendi usulü dahilinde bize göstermiş olmadığı gibi, bunu bir faraziye halinde kabul etmek de madddenin ilmi tarifine aykırı bir hareket olur. Binaenaleyh bütün bunlara rağmen fizikoşimik maddelerin şu kadar miktarının şu veya bu biçimde tesadüfi olarak bir araya gelivermesinden atalet fikriyle telifi kabil olmıyan şuurlu bir varlığın, bir müessirin meydana geldiğini mümkün saymak uydurma bir faraziyeden ibaret kalır.

Hulasa kainatta birbirini destekliyen, birbirinin yardımı ile tezahür imkanları bulan ve nihayet birinin aktif müessiyet kudreti ile diğerinin pasif müesseriyet kabiliyeti ahenkli bir şekilde birbirine bağlanmış bulunan bu iki guruptaki varlığın mevcudiyetini kabul ettikten sonra materyalizma-ispiritüalizma davasının manası kalmaz. İşte neo-ispiritüalizma, ikilik kabul etmiyen bu tek yol üzerinde yürümektedir.

4 – Umumi tekamül

A – Cemadatta tekamül

Biraz evvel söylendiği gibi hayattar varlıklarla cemadatın kainatımızdaki mukadderatı birbirine bağlıdır. Binaenaleyh birincilerin devamlı bir tekamül halinde bulunduklarını kabul edersek onların müessiriyetinden azade kalmıyan cemadatın da bizzarure tekamül halinde bulunduğunu kabul etmemiz icabedecektir. Hakikatte hal böyledir. Ruh ve beden bahislerinde gördüğümüz gibi ruhun tekamülü persprisinin tekamülü ile mütenasib olarak vukua gelir. Hatta orada ısrarla üzerinde durduğumuz gibi ruhun tekamülü perisprisi ile münasebetinin tekamülü demektir. Perispri sadece bir maddedir. Ve ruhun tesiri altındadır. Ruhun tekamülü ile inkişaf eden perisprisi gittikçe daha yüksek ihtizazlarla alakalanabilecek durumlara girer. Demek bir taraftan ruh prisperisinin bu inkişafiyle kainatta daha geniş müessiriyet imkanlarını bulurken diğer taraftan da onun tedricen inkişafını temin etmiş olur. Üstat şunları söylüyor: << Ruhun tekamülü ile perisprisi gittikçe hiffet peyda eder. Perisprinin kesafetten seyyal hallere geçmesi, ruhun tekamülü ve madde üzerindeki müessiriyeti ile olur. >>

Perispri nasıl böyle ruhların müessiriyeti ile gittikçe tekamül ediyorsa kainatın bütün maddeleri de öylece yüksek şuurlu varlıklar tarafından ilahi kanunlara göre kullanılarak tekamül ettirilmektedirler ki bu varlıkların hemen hemen hiçbirisinden bizim haberimiz yoktur.

Maddelerin tanıdığımız halleri, onların en kaba olanlarıdır. Sulp, mayi, gaz… gibi haller belki birinden diğerine geçebilecek kadar birbirine yakın aynı guruptaki maddi varlıklardır. Madde bahsinde de söylendiği gibi, çok yüksek maddi hallerin bu saydıklarımızınkilerle münasebeti olmaması icabeder. [1] Bütün maddeler bu ve bundan daha kaba haldeki durumlarında tedricen yüksele yüksele alemden aleme geçmekte ve ruhlarla beraber geriye dönmemek üzere tekamüllerine devam etmektedirler. Biz farzedebiliriz ki arzımız bütün maddi varlığı ile bizim duyamadığımız bir tarzda, yavaş yavaş fezada kaybolmaktadır. Bütün maddelerde radyoaktif halin mevcudolduğunu ilim alemi elbette bir gün tastik edecektir. Bu, maddi tekamülün bir neticesidir. Ve bunu bir alem içinde vukua gelen ileri-geri maddi değişmelerden ayırmak lazım gelir. Burada, bize göre bati, fakat geriye dönmemek üzere vukua gelen maddi kainatın bir tekamülü bahis mevzuudur. Üstadın aşağıdaki tebligatı bu fikrimize yol vermektedir:

<< Her şey gayet mükemmel tabiat kanunları ahkamına tabi olarak cereyan etmektedir. Güneş ve onun seyyareleri fezada sabit bir noktada durmazlar. Heyeti umumiyesi ile fezada yerlerini değiştirirler. Kainatta sabit bir şey yoktur. Hep hareket hep tekamül. Bütün ecramı semaviye kainatta cereyan eden tekamül kanunlarının sevkiyle mütemadiyen değişmeğe maruzdurlar. Mecmuai şemsin fezada heyeti umumiyesi ile hareketleri esnasında katettikleri mesafe sizin ölçünüze girmiyecek kadar yüksek bir sürattir. Bu hareketler tekamül kanunlarının hakimiyeti altında devam eder. >>

Maddenin tekamülü üzerinde dururken bunu hayattar varlıkların tekamülü ile karıştırmamak icabeder. Zira bu iki varlığın tekamülü ayrı ayrı yollarda yürür. Maddenin, tekamül ettikçe, müesseriyet hassasının artmasına mukabil ruhların tekamülü bilakis müessiriyet kudretlerinin inkişafını mucibolur. Ve zaten umumi tekamül bu iki hadisenin biribiriyle mütenasiben vukua gelmesine bağlıdır.

Demek madde ve ruh tekamüllerinin zıt yollarda birbirinden gittikçe ayrılan, fakat o nispette birbirini tamamlıyan ve karşılıklı inkişaflarına sebebolan yürüyüşleri vardır. [1] Biz burada tezat içinde bir vahdet ve bir ahenk görüyoruz. Yüksek ruhlar en iyi müessiriyet imkanlarını en iyi müesseriyet kabiliyetine malik maddeler arasında bulabilecekleri gibi, yüksek müesseriyet kabiliyetine malik olan maddeler de ancak yüksek ruhların müessiriyet sahalarında yüksek maddi kıymetlerini kazanabilirler. Kaba bir ruh yüksek maddi muhitte asla yaşayamaz. İşte madde kainatında, daima söylediğimiz gibi, ruhların tekamül ihtiyaçlarını onlara duyuran amillerin başında bu ahenksizlik gelir. Ruhların bu ahenksizliği idrak etmeleri, çeşit çeşit ruhi reaksiyonları davet eder ki bunlar ruhlar için, kendilerini cehitlere sevkedecek hakiki birer ıstırap kaynağı olur. Hulasa maddeler pasif oluş hallerinde ebediyen nasıl yükselmekte iseler ruhlar da buna mukabil aktif oluş hallerinde öylece ebediyen yükseleceklerdir. Ve bu iki nevi yükseliş, kainatımızda birbiri için zaruri olan ve birbirini tamamlıyan iki esaslı harekettir.

B – Hayattar varlıkların tekamülü

a – Ruhun kainata girişi

Evvelce de söylediğimiz gibi ruhların ilk yaratılışlarına ait ne bir bilgimiz, ne de bir tahminimiz vardır. Yalnız bazı yüksek tebliğlere ve ruhun müselsel tekamül safhalarına

bakarak umumi tekamül bahsinde ruhun madde ile olan münasebetlerine ait bazı istihraçlarda bulunabiliriz.

Ruhlar madde kainatında doğdukları zaman bütün melekeleri kendilerinde mevcut bulunuyordu. Ve her biri ferden ayrı birer şahsiyet sahibi idiler. Ancak bunlar, kendilerinde noksan olan görgü ve tecrübelerini arttırmak için maddelere bağlandıkları zaman melekeleri tabiatiyle kararıyordu. İşte madde dünyalarında tezahürlerinin gittikçe arttığını gördüğümüz ruhun yüksek melekeleri, onun tekamül vetiresiyle madde bağlarından kurtulması nispetinde, tedricen kendilerine birer tezahür zemini bulabilmelerinden ileri gelmektedir. [1] Bizim madde ve ruh hakkında düşündüğümüz tekamül istikametlerinin zıddiyeti ile Lead Beaterin ruh ve elemantal varlıklarda kabul ettiği tekamül yolu zıddiyeti arasında büyük fark vardır.

Demek ruhun geriliğini vasıflandıran şey, bilgisizlikleri veya amiyane tabiriyle fena tabiatta olmaları gibi yanlış hükümlere bağlı izafi vasıfları değil, görgü ve tecrübelerindeki noksanlıklarıdır. Bu noksanlık da onların maddelerle karşılaşmalarından ileri gelmiştir. Netekim bu noksan taraflarını gidermek için maddeler kainatına girmişler ve maddelere ilk zamanlarda gene bu görgü ve tecrübesizlikleri yüzünden bağlandıkları için de melekelerinin bir çoklarından mvvakkaten mahrum kalmışlardır. Ruhların kainatımızdaki ilk durumlarına ait Üstattan aldığımız bazı tebliğleri yazıyoruz:

<< Ruhlar ilk yaratılışlarında ferden ayrı birer şahsiyet sahibi olmakla beraber diğer hususatta bir seviyede idiler. Onların ilk zamanlarda kendilerine ve muhitlerine ait bilgileri vardı ve aktif idiler. Fakat onların tecrübeleri ve görgüleri yoktu. Ruhun geriliği, tecrübe ve görgüsünün eksikliğindedir. Görgü ve tecrübe ancak onları istihsale hadım olan vesait sayesinde müyesser olur. >>

Kainatımızda ruhlar maddelerden vareste kalamazlar. Bu, tabiat kanunlarının pir icabıdır. Evvelce yazdığımız bir tebliğde de söylendiği gibi, madde ruhun lazım gayrımüfariki olmamakla beraber ruhun bir makarrı olmak itibariyle ondan ayrılmaz. [1] Ruh ancak maddi vasıtalarla bu kainatta müessiriyet kudretini gösterir ve inkişaf ettirebilir. Şu halde ruhlar kainatta maddi vasıtalariyle, yani perisprileriyle, beraber doğmuşlardır, diyebiliriz. İşte evvelce de söylediğimiz gibi, bu düşünce bizi mütemadiyen elbise değiştirir gibi ruhların beden değiştirdiklerine dair olan teozofik iddialardan ayırmaktadır. Zira esasen hikmeti vücudü ruha vasıta olmakta bulunan bu maddelerin tekamüldeki rolü, ruhların onlarla olan münasebetlerini inkişaf ettirmelerinde tecelli etmektedir. Hulasa ruhlar madde alemine tekamül etmek için girerler. Üstat bu hususta şunları söylüyor:

<< Ruhun tekamülü tabiat kanunu iktizasınca maddelerin içinde bulunmasına vabestedir. Ruh bütün maddi faaliyetini ifa etmek için ve bu faaliyetleri sayesinde tekamülünü temin edebilmek için madde aleminde bir müddet geçirir. >>

Ruhtan ayrılmıyan perispri; ruhi faaliyet sayesinde gittikçe seyyalleşerek, gittikçe ruhun elinde daha işlek daha elverişli bir vasıta haline girerek onun kainattaki müessiriyet kudretinin daha büyük tezahür imkanlarına zemin hazırlar. Evvelki bahislerde ruhla perisprinin münasebetlerine, ruhun perispri üzerindeki müessiriyet kudretine ve ruhi tekamül ile perisprinin seyyalleşmesine dair Üstattan aldığımız bazı tebliğleri yazmıştık. [2] Onların bu bahsi okurken de gözden geçirilmesi faydalı olur.

Bütün bunlardan anlaşılıyor ki ruhlar, madde kainatında doğuşlarından itibaren merbut bulundukları perisprilerini daha kesif madde alemlerinde bir müddet geçirmekle daha hafif bir hale koyarak bu sayede müessiriyetlerini arttırmaya çalışırlar. İşte bu sebepten dolayı bir ruhun kainata ilk girişi ile tekamül safhalarında ilerledikten sonra olan faaliyeti arasında pek büyük farklar vardır. Üstat aşağıdaki sözleriyle bunu tebarüz ettiriyor:

<< Ruhun ilk zamanlardaki aktivitesi ile tekemmül ettikten sonra bilahara olan aktivitesi arasında çok fark vardır. Ve bu fark tekamülün mahsulüdür. Ruhu tekamüle isal eden bütün vasıtalar onun müessiriyetini teyideder. >>

Maddi kainattaki ruhların tekamülleri muhtelif merhalelerden geçe geçe vukua gelir. Bu yükseliş gayet muntazam ve müterakki bir şekilde olur. Fakat ruhların bizim dünyamıza gelinceye kadar geçirdikleri tekamül merhaleleri hakkında bizim hiç bir bilgimiz yoktur. Dünyamızda nebat içindeki hayatiyle başlıyan ruhun tekamül safhası onun, bizim görebildiğimiz en geri maddi varlığını teşkil eder. Yalnız, gene Üstatlarımızdan öğrendiğimize göre henüz nebat halinde olmıyan ruhun dünyamızda daha iptidai bir safhası vardır ki biz ona << küf >> ismini vermekteyiz. Fakat Üstatlardan aldığımız tebliğler küf ruhunun üç buutlu alemde en geri bir ruh olduğunu söyliyebilmemize imkan bırakmıyor, zira bu tebligata nazaran bu alemde küften daha geri maddeler içinde enkarne olan bilmediğimiz diğer varlıklar daha vardır. Buna dair olan tebliğlerden bazılarını yazıyorum:

<< Ruhun nebatlardan evvel cemadata en yakın olarak geçirdiği diğer merhaleler de vardır. Siz buna küf diyorsunuz. Küf ruhun; sizin dünyanızda ilk maddi hayatlarından biridir. Fakat, cemat ile nebat arasında mevcudolan sizin anlamadığınız daha bir çok varlıkler vardır. >>

b – Nebatlarda tekamül

Nebatat ile cemadat arasında ne fark vardır?..

Nebatatın cemadata nazaran olan yüksek hususiyetlerini ilk nazarda takdir etmemek mümkün değildir. Evvela nebatlarda görülen hayati tezahürlerden hiç biri cematlarda yoktur. Bu hal, üzerinde uzun uzadıya durmak lüzumunu hissettirmiyen bir realitedir.

Fakat biz, herkes tarafından bilinen bu biyolojik realiteden daha az dikkat nazarını çekmiş olan bazı hususiyetlere temas etmek istiyoruz. Bunlardan birisi şahsiyettir. Hayvanlarla insanlara karşı; nebatlarla cematlar, kendilerinde şahsiyetin olmamasiyle müşterek bir cephe almış bulunmaktadırlar. Bu fikrimiz kapalı kalmaması için evvela burada kullandığımız şahsiyet kelimesi ile neyi kasdettiğimizi söylemek icabeder.

Bizim anladığımız manadaki şahsiyet, maddeler mahsus tenevvüatı husule getiren hususiyetler kompleksinin ifaddesi değildir. Eğer arzu edilirse mesela, (H) maddesine, fizikoşimik hususiyetine göre, bir şahsiyet izafe edilir. Ve bu manada maddi şahsiyetten de bahsedilebilir. Fakat bu, ayrı bir düşünce mahsulü olur.

Şahsiyet kelimesiyle bizim kasdettiğimiz şey, bir varlığın madde alemindeki müessiriyetinin, ferdi irade ile, istikameti taayyün etmiş tezahürlerine bağlı bir mefhumdur. Bütün kainattaki H atomları aynı şeydir, bunların kendi aralarında hiçbir şahsiyeti yoktur. Fakat H atomlarının diğer madde atomlarına nazaran, şahsiyet diyemiyeceğimiz, farklı hususiyetleri vardır. Bunlara şahsiyet diyemiyeceğimizi söyledik, çünkü bu hususiyetler sabittir ve onların değişmelerinde irade gibi, ferdi şahsiyeti tebarüz ettirecek bir unsurun rolü yoktur. Halbuki irade sahiplerinin, dış tesirlere karşı göstermiş oldukları müessir reaksiyonları onlara ferdi kıymetler verir ve bu da şahsiyetin tebellür etmesine yarar.

İşte cematlarda göremediğimiz bu hali aşağı yukarı nebatlarda da göremiyoruz. Nebatların iradesi madde aleminde tecelli etmediği için, irade ile kaim olan şahsiyetleri de bu alemde henüz zahir olmamıştır. Bir gül ağacının dış amillere karşı iradesiyle, diğer bir gül ağacına nazaran kendi ferdiyetini kıymetlendirecek reaksiyonları yoktur. Aynı cinsten bütün gül ağaçları hiç olmazsa bizim nazarımızda aynı şeydir. Çünkü hepsinin hayat tezahürlerinde; muhtelif şartlar altında, muhtelif fizikoşimik hadiselerin muayyen neticeleri ön safta görülür ki bu da onlarda iradenin henüz tecelli etmeyişinin bir neticesidir. Üstat bu noktayı şu cümle ile ifade ediyor: << Şahsiyet irade ile kendini gösterir. Nebatatta ise iradenin bulunmadığını evvelce söylemiştim. >>

Fakat, aradaki bu müşterek hususiyete bakarak acaba cematlarla nebatları aynı guruptan saysak doğru olur mu?

Hayır.

Zira evvela nebatlarda görülen hayati diğer vasıflar buna manidir, saniyen gerek küflerde ve gerek nebatlarda görülmiyen irade ve şuur halleri esasen bunların ruhlarında mevcuttur. Ancak bu geri ruhların madde ile olan kuvvetli rabıtaları onların bu melekelerini karartmıştır. Binaenaleyh bunlarda şahsiyetin olmayışı ancak madde alemindeki, yani dünyamızdaki, bir görünüştür. Ve hatta her ne kadar bunların dünyadaki şahsiyetleri tebellür etmemiş dahi olsa cemadatla mukayese edilince nebatatta, nispeten ferdi kıymetlerin, pek iptidai ve maddi şekilde bir şahsiyet taslağını düşündürebilecek mahiyet arzettiği görülür. Her (H) atomu birbirine benzer. Fakat hiçbir gül çiçeği diğerine benzemez. Bu hal nebatlarda mukaddem bir iradenin varlığını gösteren müessiriyet kabiliyetini ifade eder ve bunu cemadatta olmıyan bir hususiyet olarak tanımamız lazım gelir. Üstadın aşağıdaki ifadeleri bu fikrimize hak verdirir:

<< Küf ruhu küfe girmezden evvel kendisini müdrik idi. Ruh esasen kendisini müdriktir. Fakat küf haline girince idrakini kaybeder. Ruhun nebatatta geçirdiği devre, görgüsüzlüğünü telafi için katlanmağa mecbur olduğu ilk merhalelerdendir.

<< Nebatatın ruhu evvelki celselerde söylediğim gibi, madde üzerinde iradesini tecelli ettirecek safhaya gelmediği için onu ruhlar idare eder, ve nebatatın tekamülleri bulundukları muhit şeraitine ve sair tadadı mümkün olmıyan müessiratı dahiliye ve hariciyeye tabidir. Yani nebat şekli müessiratı dahiliye ve hariciyeye tabi olarak bir tekamül devresi geçirir.

<< Nebatların ruhları üzerinde yüksek ruhların iradesi nafizdir. Bu itibarla nebat halinde bulunan ruhlarda şahsiyet yoktur. >>

Nebatlar aleminde de fertlerin birbirine nazaran daha az veya çok ileri bir durumda bulunduklarını görüyoruz. Adi bir ot parçası, bir sinek kapan veya bir meyve ağacı arasında çok bariz tekamül farkları vardır. Fakat nebatların gerek cesametlerine ve gerek harici manzaralarına bakıp onların kemal dereceleri hakkında hüküm vermek doğru olmaz. Zira hayvan ve insan ruhlarında da olduğu gibi nebat ruhları karşısında maddi varlık, tekamülün gayesi değil vasıtasıdır. Zahiren şekillerde görülen güzellik veya çirkinlik, büyüklük veya küçüklük gibi farklar ruhun hakiki yükseklik derecesi ile mütenasiptir, gibi bir kaide yoktur. Bu hususta Üstat şunları söylüyor:

<< Ruhlar nebat halinde muhtelif şekillere girip bazen uzun, bazen kısa müddet bir safhai tekamül takibeder. fakat insan ve hayvanlarda olduğu gibi nebatlarda dahi tekamül madde noktainazarından değil, ruh noktai nazarından hedeftir. Binaenaleyh nebatatta maddi olan büyüklük, küçüklük, uzunluk veya kısalık gibi mesail hakiki tekamül mahiyetinde addolunamaz. Yani tekamül zahiri görünüşe göre hükmedilmemelidir. >>

Ruhların yükselmelerini tayin eden kanunlardan birisi ve en mühimlerinden biri de tekamülleri esnasında bilerek veya bilmeyerek kendilerinden daha geri durumlarda bulunan diğer ruhlara taali yolunda yardım etmeleridir. Şimdiye kadar edindiğimiz bilgilerden şunu çıkarabiliriz ki kainatta veya hiç olmazsa bizim tanıdığımız alemlerde mücerret veya münferit bir tekamül yoktur. Tekamülün kollektif bir faaliyetle tahakkuk etmesi bir zarurettir. Hodbinliğin, tekamülü güçleştirmesindeki rolünü bu bakımban daha iyi anlıyabiliriz. Keza sevgi ve şefkat duygularının da tekamülü süratlendirici vasıflarını gene bu yoldan anlamak kolaylaşır. Zira bunlardan birincisi ruhu tecridetmeğe, ikincisi ise bilakis diğer varlıklara ve kollektif faaliyete yaklaştırmağa sevkeder. İşte bütün tekamül merhalelerinde gördüğümüz bu kanun nebatlar aleminde de caridir. Bir ağacın gövdesinde bir çok saprofitler sembiyoz halinde yaşar. Buna dair nebatat ilmi bize bir çok misaller verecektir. Fakat burada bizim göstereceğimiz misal şimdiye kadar söylenmiş olanlar arasında bulunanlardan değildir.

Nebat ruhları tekamül merhalelerini geçirmek üzere dünyamızda nebat halinde yaşarken bedenlerini kuran huceyrelerinde de sayısız ruhları yaşatarak onların tekamüllerine vasıta olmaktadırlar. Nebat bedenindeki bu ruhlar nebatların ruhlarından çok geri bir durumda bulunmaktadırlar. Yalnız, nebatlarda henüz şahsiyet teşekkül etmediği için hem bunları, hem de nebatları daha yüksek ruhlar idare eder. Ve bittabi nebat ruhlarının bu işlerden nebat halinde iken haberleri olmaz. Nebat bedenlerinde yaşıyan bu ruhlar çok geri olmakla beraber mustakil birer varlık halindedirler. Ancak onların kendi tekamüllerini yapmak için gösterdikleri faaliyet, nebat ruhunun tekamülü için yapacağı faaliyetle ahenktardır. Yani bütün bu binihaye huceyre ruhlarının faaliyeti kendileriyle beraber nebat ruhunun tekamülünü de temin eder. Fakat böyle yetişmek üzere bulunan geri ruhlar yalnız nebat bedenlerinde olmayıp hayvan ve insan bedenlerinde de vardır. Bnnunla beraber hayvan bedenindekiler nebatlardakinden ve insan bedenindeki ruhlar da hayvanlardakinden daha ileridirler. Hatta insan bedeninde bulunan bu sayısız ruhlar bizzat nebat ruhlarından biraz daha ileridedir. Fakat bunlarda da irade olmadığından şahsiyet mevcut değildir ve bu bakımdan bu ruhlar hayvan ruhlarından daha geridir. Bu bahse dair üstatlarımızdan aldığımız bilgileri veriyoruz:

<< İnsanların, hayvanların ve nebatların bedenlerinde yetişmek üzere bulunan binihaye ruhlar vardır. Hayvanlarla insanların bedenlerindeki ruhlar insan veya hayvan ruhunun idaresi altında olduğu halde nebatların bedenlerindeki ruhlar onların idaresinde değildir. Heyeti

umumiyeyi idare eden şahsın ruhu ile huceyrelerin ruhu arasındaki müşterek faaliyet, aynı bedenin müşterek faaliyeti yolunda birleşmekten ibarettir. Şahsın ruhu mevcudolmazsa demin söylediğim vechile heyeti umumiyenin inzibatını temin eden faaliyet ortadan kalkmış olur.

<< İnsan bedenindeki ruhlar nebatattan biraz daha ileridedir. Fakat ne nebatatta, ne de bunlarda irade olmadığından, şahsiyet ise irade ile kendini gösterdiğinden bu ruhlarda ve nebat halinde bulunan ruhlarda şahsiyet yoktur.

<< Bedenlerdeki bu huceyreler tevalüt ve tenasül ile devam ederler. Bunların bazılarının hayatı diğer bazılarınınkinden daha uzunca veya daha kısaca olabilir. >>

Bu sözler bize insan ve hayvan bedenlerinden ayrılan parçaların dışarda bir müddet daha yaşatılabilmeleri imkanını izah etmektedir. Mesela Bir küpek kalbi bedenden alınarak dışarda bir müddet yaşatılabiliyor, keza A. Carrelin yaptığı gibi bir örgü parçası dışarda uzun müddet yaşatılıp üretilebiliyor (Explantation). Halbuki bu kalbin ve bu nescin ait olduğu beden ruhu çoktan ayrılmış bulunmaktadır.

c – Hayvanlarda tekamül

Nebatlardan sonra ruhun dünyada tanıdığımız müteakip tekamül safhası hayvan bedenlerinde cereyan eder. Fakat nebat alemiyle hayvan alemi hemen birbirini takibetmez. Bunların aralarında bir takım diğer varlıklar mevcuttur ki bu varlıkların bir kısmı başka dünyalarda bulunmaktadır. Dünyamızda bulunan diğer bir kısmı ise henüz bizim bilgi sahamıza girmemiştir. Üstat bu hususta diyor ki:

<< Nebatlardan hayvanlara geçiş safhası müteaddit alemlerde vukua gelir. Sizin dünyanızda da böyle geçiş safhaları vardır ki siz bunlara isim vermiyorsunuz. Bunları istikbalde kısmen tanıyacaksınız. Bu gün siz bunların mevcudiyetlerinden tamamen bihaber bulunuyorsunuz. >>

Hayvanlarda nebatlar arasında büyük bir tekamül farkı görüyoruz. Acaba bu fark ne bakımdandır? Evvelce iradenin nebatlarda olmadığını söylemiştik. Halbuki ruhun bu kıymetli melekesi hayvanlarda görünmeğe başlamıştır. İşte iradenin hayvanlarda bu tezahürü onları büyük bir uçurumla nebatlardan uzaklaştırmaktadır.

Filhakika evvelce söylendiği gibi iradenin hayvanlarda tecellisiyle beraber ruhun bir tekamül mertebesini ifade eden can safhası da haynanlarda başlamıştır. Şu halde bu safhaya, arzımızın tekamül serisine dahil olan dünyalarda, ruhun şahsiyetini ilk gösterebildiği bir safha nazariyle bakabiliriz. Demek can safhasiyle başlıyan irade ve şahsiyet, hayvanları nebatlardan bariz bir şekilde ayırmaktadır.

Hayvanların beden şekilleri tabiat kanunları tarafından tayin edilmiş şekillerden biridir ki bunu hayvan ruhu dünyaya girmezden evvelki iradesiyle intihabetmiştir. Daha yüksek ruhlar tarafından kendi kabiliyetleri nispetinde arzedilen bu şekillerden birini intihab etmekte hayvan ruhu serbestir. Bu bapta Üstattan şu sözleri dinliyoruz:

<< Hayvanlar kanunu tabiat ahkamı dahilinde kendilerine münasibolan biçimi seçerler. Hayvanların şekilleri evvelce ruhun iradesiyle tayin ettiği şekillerdir. Bunlar, henüz tekamül etmemiş bir ruhun tabiat kanunlariyle muayyen olan birtakım biçimleridir ki gayrı mütekamil ruhlar bu kanun haricinde bir biçim ihtiyar edemezler. >>

Hayvanlar bu bakımdan insanlara nazaran farklıdır. Onlar insanlar derecesinde görgü ve tecrübe sahibi olmadıklarından bedenlerini intihab etme serbesliğine insanlar kadar malik değildirler.

Nebatlar hakkında sorulan sual burada da sorulabilir: Acaba beden teşekkülatı ile hayvan ruhunun tekamül derecesi arasında bir münasebet var mıdır? Burada iki noktayı birbirinden ayırmak lazım gelir. Birincisi cesamet, şekil v.s. gibi bedenin harici manzarasiyle, diğeri de beden mekanizmasının inceliği ile ruhi tekamül arasındaki münasebetlere aittir.

Bedenin dış görünüşü ile ruh tekamülü arasında sabit ve kati münasebet yoktur. Mesela bir fil gövdesinin büyüklüğü onun ruhunun küçücük bir bedene sığan maymun ruhundan daha mütekamil olduğunu göstermiyeceği gibi bir tavus kuşunun güzel renkli tüyleri de onun ruhunun çirkin suratlı bir maymundan daha ileride olduğunu göstermez. Binaenaleyh gerek hayvanların, gerek insanların bedenlerini intihabetme meselesinde cüsse ve cesametin ve beden güzelliğinin tekamül derecesiyle kati münasebetleri yoktur. Bu mesele daha ziyade diğer bazı tekamül zaruretlerini alakadar eder. Bu hususa dair evvelki bahislerde bazı sözler geçmişti. [1] Binaenaleyh hayvanların zahiri şekillerine bakarak onların tekamül dereceleri hakkında kati hükümler veremeyiz. Üstat: << Cüsse ve cesametle ruhun tekamülü arasında münasebet yoktur. Cüsse itibariyle her büyüklük, mekanizma muğlakiyetini icab etmez. İnsanların bedenleriyle kablettarih yaşıyan hayvanların cüsselerini mukayese ederseniz ince bir fonksiyonman gösteren bir bedenin mutlaka şu kadar cesamette olması lazımdır, gibi bir kayıt konulamıyacağını anlarsınız. >> diyor.

Halbuki buna mukabil bir bedendeki mihanikiyet inceliğinin ve muğlaklığının ruh tekamülü ile münasebettar olacağı tabiidir. Zira her şeyden evvel böyle bir bedeni idare etmek bir görgü ve tecrübe işidir ve bu da ruhun tekamülü ile alakadar, madde üzerindeki müessiriyetinin inkişafı meselesidir. Halbuki Üstadın biraz yukardaki sözlerinden de anlaşılıyor ki beden fonksiyonmanındaki incelik ve muğlaklıkla cesamet ve güzellik arasında münasebet yoktur. Netekim tüylerinin rengindeki güzelliğe rağmen bir tavus kuşunun bedenindeki ve bilhassa sinir cümlesindeki muğlakiyet maymun bedeninde olduğu kadar fazla değildir. Üstadın aşağıdaki sözleri bu fikri iyice tenvir eder: << Binnispe karışık bir mekanizmayı, ancak onu idare edebilecek kabiliyette bir ruh kendine mal eder. Mesela insan ruhuna yükselmiş safhasında bir ruhun ihtiyaçlarına ne bir protozoer ve ne de bir fil bedeni cevap vermez. >>

Burada akla bir sual gelir. Acaba bir varlığın diğer varlıktan mütekamil sayılabilmesi için onun kullandığı bedenin her noktasının diğerininkinden daha muğlak bir vazife görünümüne malik olması mı lazımdır? Gerek aldığımız tebliğler, gerek müşahedeler bunun aksini gösteriyor. Geri bir ruhun kullandığı beden, daha ileri bir ruhun bedenindeki muğlakiyetten bazı noktalarda daha ince muğlakiyet gösterebilir. Mesela her itibarla karışık teşekkülata malik insan bedenine nazaran bazı hayvan bedenlerinde daha yüksek evsafı haiz bazı uzuvlar bulunabilir. Bir insan gözü kartal gözü kadar keskin değildir. Bunun gibi nebat silsilesinin en son safhalarında da bazı nebatlar vardır ki bunlar iptidai hayvan bedenlerinden

bazı noktalarda daha az muğlak olabilirler. Bu hal, ruhların tekamül ihtiyaçları nispetinde vesaite malik olmak zaruretinden ileri gelir. Aşağıki tebliğler bunu açıkça gösteriyor:

<< Nebatlar silsilesinin son mertebelerindeki bazı bedenlerin hayvanlar silsilesinin ilk mertebelerindeki bedenlere nazaran bazı cihetlerden daha muğlak olması mümkündür. Tekamülün çok muhtelif yolları vardır. Mesela insanlar kadar mütekamil olmadığı şüphesiz bulunan bazı hayvanlarda insanlardakinden daha yüksek hasseler görürsünüz. Binaenaleyh hayvanlar silsilesinin ilk mertebede muğlakiyetinin, nebatlar silsilesinin son mertebelerinde bulunan bedenlere nispetle daha basit olmalarında hayret edilecek bir cihet yoktur. >>

Bu fikirlere göre de bir hayvanın şu veya bu vazife görümündeki yüksekliğe bakarak onun diğer bir hayvandan daha yüksek olduğuna hükmetmek doğru olmaz. Daha iyi koku alıyor diye bir kediyi bir insandan daha yüksek telakki edemeyiz. Burada, bedenin umum vazife görümünün muhassalası düşünülür.

d – İnsanlarda tekamül

Yeryüzündeki ruh tekamülünün nebat ve hayvan safhalarını müteakip insan safhası gelir. İnsan safhası imajinasyon kabiliyetinin madde aleminde ilk tezahür ettiği bir merhaledir. [1]

Hayvanlarla insanlar arasındaki geçit safhaları halen dünyamızda mevcut değildir. Binaenaleyh biz, reenkarnasyonist olarak bir taraftan Derwin'in nazariyelerini kendi zaviyemize göre kabul ederken diğer taraftan insanın hemen maymundan geldiğini zannetmiyoruz. En iptidai bir insanla en mütekamil gördüğümüz dünyanın bir hayvanı, mesela bir maymunu arasında derin tekamül farkları vardır. Kainatta bütün hadiselerin tedrici inkilaplarla vukua geldiğini ve hiç bir inkilabın keskin hudutla kendisini hazırlayan hadiselerden ayrılmadığını kabul ettiğimizden, iptidai bir insanla mütekamil bir hayvan arasında gördüğümüz keskin hududa bakarak bunların hemen birbirini takibetmediklerini düşünebiliriz.

İnsanla maymun arasındaki farkı niçin keskin bir hudut halinde görüyoruz?

İmajinasyon kabiliyeti bir tekamül safhasını vasıflandıran olağan üstü bir melekedir. Ne kadar yüksek görünürse görünsün, hiç bir hayvanda bu melekenin mevcudiyetine ait bir emare göremiyoruz. Belki maymunlarda imajları daha iyi zaptetmek ve onları diğer hayvanlara nispeten daha büyük bir sadakatle tekrar husule getirmek (taklitcilik) gibi kabiliyetler mevcuttur. Fakat bu hal ile insanlara mahsus yapıcı imajinasyon kudretinin aynı şey olmadığını tekrarlamağa lüzum görmüyorum. [1] Maymun hayatında, bin sene evvelki zamanla bu günkü zaman arasında hiç bir fark yoktur. Halbuki insanlar arasında seneden seneye tebarüz eden tekamül farkları herkesin bildiği bir şeydir. Bu farkı belirten amil imajinasyon bahsinde uzun uzadıya söylenmiştir. Ve ruhun bu yüksek melekesi ancak insanlarda tecelli etmiş bulunmaktadır. Biz, insanlarda tecelli eden bu melekenin dünyada birdenbire doğduğunu görüyoruz. Kendisinde bu melekenin daha iptidai safhalarını inkişaf ettirmekte olan hiç bir hayvan tanımıyoruz. Fakat bu varlıkların muhakkak mevcut olması lazımdır. O halde bunlar nerdedirler?.. Bu sualimize karşı Üstat şu cevabı vermektedir:

<< Mütekamil hayvanla gayrımütekamil insan arasında çok büyük mesafeler vardır. Bu mesafe insanların en mütekamili ile en az tekamül etmiş bulunanları arasındaki mesafeden daha çok fazladır.

<< Hayvanlarla insanlar arasındaki geçit safhaları evvelce bu dünyada bulunuyordu. Şimdi başka alemlerdedir. >>

İradesi, imajinasyon melekesinin inkişafiyle daha ziyade tebarüz etmiş olan insanlarda şahsiyet, bu dünyada halen mümkün olabilen en yüksek derecesine varmıştır. Bu sebepten dolayı biz insanların tekamüllerini daha kolaylıkla takibedebiliyoruz. Ve gene bu sebepten dolayıdır ki insanlık alemine girmiş olan ruhlar evvelki alemlerdekilerden daha süratle tekamül etmektedirler.

İmajinasyon insanlık aleminde başladığı gibi bu alemde daha diğer bazı mühim melekelerde tecelli etmeğe başlar ki bunlar da şuur ve vicdandır. Görülüyor ki ne nebatlarda, ne de hayvanlarda mevcudolmıyan bir takım ruhun nispeten yüksek melekeleri insanlara birdenbire belirliveriyor. Üstat: << Şuur ve vicdan dünyanızda insan mertebesinden başlar >> diyor.

Şuur ve vicdan nedir?. Bu iki meleke hakkında Üstadın verdiği tarifi yazarsak okuyucularımızı tatmin etmiş oluruz:

<< Şuurla vicdan, ruhun melekesi olmakta müttehittir. Yalnız şuur, ruhun içindeki umumi bilgisidir. Vicdan ise hayrı ve şerri tefrik eden ruhun melekesidir. >>

Acaba şuurun madde aleminde inkişafiyle ruhun tekamülü arasında bir münasebet var mıdır? Bu münasebet vardır, fakat tek taraflıdır. Yani mevcudun tekamülünde şuurun bir rolü yoktur. Netekim şuursuz imajinasyonların mevcudolduğunu evvelce de söylemiştik. Keza nebatlarda ve hayvanlarda şuur olmadığı halde onlar pekala tekemmül etmektedirler. Fakat şuurun tezahür ve inkişafında tekamülün rolü vardır. Ruh ne kadar mütekamil bir halde bulunursa onun madde alemindeki şuuru o nispette aşikar olur. Üstat bu hususta şunları söylüyor:

<< Şuur ve vicdan dünyanızda insan mertebesinde başlar, mevcudün tekamülünde şuurun rolü yoktur. Şuurun inkişafında mevcudün tekamülünün rolü vardır. >>

Bundan şu neticeyi çıkarabiliriz: Şuur tekamülün illeti değil neticesidir. Ve mevcudün şuur sahasındaki gelişmeleri onun tekamülü nispetinde mümkün olur. Esasen ruh tekamülünün gayeleri üzerinde dururken ve ruhun madde kainatındaki doğuşundan bahsedilirken bir çok ve hatta bütün melekeleri gibi şuurun da ruhta esasen mevcudolduğundan ve ancak madde alemindeki tekamülü nispetinde tezahür edebildiğinden daima bahsedilir. Netekim ruhun insanlık aleminde de kapalı kalmış daha nice yüksek melekeleri vardır ki onların hiç birinden haberimiz yoktur. Ve insan madde alemindeki sonsuz tekamülü ile onları yolu üzerinde ceste ceste bulacaktır.

Mamafi insanlık aleminde inkişaf etmiş olmasına rağmen insanlar arasında şuurun muhtelif derecelerde tezahürleri vardır. Hatta bu hal aynı insanın muhtelif zamanlarında da görülür. Bunun, insanlar arasındaki tekamül farklarından ileri geldiğini söylemeğe lüzum yoktur. Fakat daima olduğu gibi burada da kati hükümlerden içtinabetmek lazımgelir. Zira tekamül planı

icabı olarak ilerlemiş bir ruhta nispeten az şuurluluk halinin tezahür etmesi de mümkündür. Yeni doğmuş bir insan halini buna misal olarak gösterebiliriz. Bir çok yerlerde hakim olan bilgisizliğimiz bu meselede de bizi hatalı hükümlere sevkedebilir. Üstat şunları söylüyor: << Ruh maddeye merbut olduğu nispette şuurunda eksiklik olur. Şuur hakkında verdiğim izahattan anladığınız veçhile, ruhun bu melekesi bedenine merbutiyet dolayısiyle muhtelif safhalar arzeder ki insanlar bu safhaların bazılarına dikkat ederek sübkosiyans, enkosiyans, konsiyans v.s gibi itibari isimler vermişlerdir. >>

Ta nebatlardan insanlara gelinciye kadar yeni yeni ilavelerle tedricen arttığını gördüğümüz ruhun melekeleri bize bütün varlıklar arasında tekamül hareketinin çok muntazam kanunlar altında cereyan ettiğini gösterir.

İnsanlarda iyice tebellür etmiş olan şahsiyet, onları birbirinden bir çok ince veya kaba nüanslarla ayırdettirir. Her insanın müessiriyet tarzı diğerinden farklıdır. İnsanlar yükseldikçe bu farklar tebarüz eder. Ve şahsiyetler de bu suretle daha hususi mahiyetlere bürünür.

Şu halde biz, tekamül ettikçe ruhların şahsiyetlerini kaybedip birbiriyle kaynaşarak bir tek mütekamil varlık içinde yok olacaklarını düşünenlerden değiliz. Böyle düşünce ruhun tekamülü fikriyle taban tabana zıt neticeler verir. Zira dünya varlıklarında birbirinden daha yüksek olarak tebarüz eden ruhi vasıtalar bir itilanın delilidir. Bütün bu yüksek melekelerle beraber, insanlık aleminde en bariz şeklini almış şahsiyet hali ve ruhun ileride gelecek daha yüksek melekeleri eğer en son bir itila mertebesinde mahvolup gidecekse evvelce de söylendiği gibi, bu ceste ceste ve tekamülle mütenasiben müterakki bir şekilde aşikar olan ruh melekelerinin hiç bir manası kalmaz. Ve esasen tekamül esnasında görülen her hadise bu düşüncenin doğruluğunu ispat etmeğe kafi gelir. Ruhlar şahsi kıymetlerini yok etmek için değil, belki onu aklımızın alamıyacağı yüksek derecelerine ulaştırmak için tekamül ederler.

I – Tekamülün bir insan hayatındaki tezahürleri

Bir insan hayatının dünyadaki tarihçesi nedir?... İnsanı bir günlük, bir aylık, bir senelik, on senelik... Hayatlarında tetkik ederseniz dikkate şayan bir çok psikolojik neticelere varırsınız. [1] Bilhassa çocukluk devrinden gençliğe doğru yürürken hafıza ve tecessüs melekeleri, insan ruhunun en mütebariz tezahürleri miyanında bulunur. Bu iki meleke iptidai bilgileri temin etmenin en iyi vasıtasıdır. Çocuk manalı manasız her şeyi sorar, her şeyi öğrenmek ister. Kendisine öğretilen şeyleri kolaylıkla aklında tutabilir. Acaba ilk bilgileri elde etmeğe yarıyan bu iki kıymetli meleke çocuk ruhiyatının neden sıklet merkezini teşkil eder?... Neden çocuklukta bariz olan bu melekeler ihtıyarladıkça zayıflar?...

Malum olmuştur ki çocuklar yeni öğrendikleri şeyleri akıllarında kolayca tutup hadiseler üzerinde dikkatlerini iyice tesbit edebildikleri halde ihtiyarlar bilakis bu dikkatlerini tesbit edebilme ve yeni şeyleri akıllarında tutabilme kabiliyetlerini nispeten kaybetmişler, fakat buna mukabil eski hatıralarını ihya etmek melekesine kavuşmuşlardır. İşte bu psikolojik hadisede tekamül kanununun güzel bir tezahürünü görüyoruz; Bu dünyaya müteallik hadiseleri öğrenmeğe başlamak ihtiyacında bulunan çocuğun bu ihtiyacını karşılayacak melekeleri haiz bulunması tabiidir. Bu, tekamül kanununun birinci tezahürüdür. Fakat artık bu dünya

hadiselerine ait şimdilik yeni bilgi ihtiyacından vareste kalan ve bu sahada işini bitirmiş olup sadece iktisabettiği eski bilgileri üzerinde işlemek suretiyle ruhunun mustakbel hayatını kurmak yolunda bulunan ihtiyarın bu ihtiyacını karşılayacak melekelere sahibolması tekamül kanununun diğer bir tezahürüdür.

Çocuk bu iki melekesinin yardımiyle olgun yaşına girinceye kadar geçireceği kısa zamanda bir çok lüzumlu ilk bilgileri süratle öğrenir. Ve yeryüzündeki şahsiyetini tebarüz ettirecek vasıfları bu suretle temin eder. İşte çocukluk böylece onun bir tekamül merhalesi olur.

Çocukluk ve gençlik yaşının realiteleri olgun yaşlılık ve ihtiyarlık realitelerinden bam başkadır [1]. Ve ileri yaşlardakilere göre çocukça telakki edilen hayatın ilk zamanlarına ait bu realiteler manasız değildir. Çocukluk hayatına girmedikten sonra bu hayata ait kazançları elde etmek kolay bir iş olmaz. Siz, elli yaşındaki düşünce ve duygularınızla beş yaşındaki bir çocuğun hayatına girseydiniz haliniz nice olurdu?... Her şeyden evvel sizin bugünkü realitenizden doğmuş olan izzeti nefis hakkındaki telakkiniz o hayatı sizin için tahammül edilmez bir hale koyardı.

Olgun yaş çağına girelim. Bu devrede muhakeme ve yapıcılık kabiliyetinin inkişafiyle beraber diğer taraftan da neslin temadisine, aile hayatının selametine müteallık ruhta bir çok melekeler tebarüz eder. Bu çağ, hayatın en iyi tatbikat imkanlarını temin eder. Bu çağda bulunanlar yeni şeyleri öğrenmekten ziyade öğrenilmiş şeyleri muayyen gayeler yolunda kullanmağa mütemayildirler. ve bu da sakin, dürüst ve ameli bir duygu ve düşünce ile mümkün olur. İşte bu yaştakilerde bariz olan ruhi vasıflar da bu merkez etrafında toplanır.

Nihayet ihtiyarlık çağının ruhi melekeleri de, evvelce söylediğimiz gibi, bu devrenin ihtiyaçlarına göre kendini gösterir. İhtiyar bu dünyada kendisinin varabileceği en yüksek tekamül devresine ulaşmıştır. Yani o, burada hayat planı geregince öğrenmesi icabeden şeyleri öğrenmiştir. Ve şimdi onun önünde yeni ufuklar açılmaktadır. O ufukların arkasında, yeni bir hayatın icapları başlıyacaktır. İşte ihtiyar daha şimdiden bu hayata hazırlanmağa başlamıştır. Bunun için onun bu dünya ile olan bağlarından yavaş yavaş kendini kurtarması icabeder. Daha parlak mustakbel hayatımızı görmekten aciz bulunan biz faniler, ihtiyarın bu hazırlığının farkına varamayız. Sadece, bu dünyada onun gittikçe sefalete düşen maddi ve zahiri varlığı nazarımıza çarpar. Ve bu zahiri manzara bizde, yerine göre ya manasız bir acıma veya manasız bir istikrah duygusu uyandırır. Halbuki, insan ilk nefesini aldığı saniyeden son nefesini vereceği ana kadar dünyada mütemadiyen yükselmektedir ve onun tabii olan maddi sefaleti de yükselişinin diğer bir modalitesidir.

II – Tekamülün maşeri hayattaki tezahürleri

Ferdi hayatta olduğu gibi maşeri hayatta da devamlı bir tekamül vardır. Benim yedi batın evvel gelen ceddim yedi batın sonra gelecek hafidim kadar yetişkin değildi. Bunun gibi medeni bir milletin çocuklarındaki kabiliyetleri vahşi çocuklarında göremeyiz. Hatta aynı medeni cemaatlar arasında ve hatta bir cemaatin muhtelif hayat safahatında bariz kemal farkları görünür.

Dünyadaki bütün fenalıklar: intiharlar, katiller, harpler, hırsızlıklar v.s. şüphesiz birer hata mahsulüdür. Ve bu hatalar da ruhun maddi alemlerle olan şiddetli rabıtalarından doğmaktadır.

[1] Fakat dünyada mevcut bütün bu fenalıklara bakıp insanların ilerlemediğine hükmetmek doğru olmaz. Zira evvelce, hata bahsinde söylediğimiz gibi, esasen irtikabolunan bu hatalar ruhu geriletmeğe değil, ilerletmeğe sai birer amildir. [2] Hiç bir hata yoktur ki ruhu intibaha davet edecek bir netice doğurmuş olmasın.

O halde bir cemiyetin tekamül halinde olup olmadığını anlamak için onun hayatını geçmiş zamandaki hayatiyle mukayese etmek daha doğru bir iş olur.

Mesela, evvelki harpleri gözönüne getirelim; Evvela geçmiş zamenın harp sebepleri bu günküne nazaran daha basit duygu ve düşüncelere dayanıyordu. Evvelki insanlar ekseriya bir tek zalim hükümdarın kaprisleri uğrunda birbirine girer ve hayvan sürüleri gibi maksatsız ve şuursuzca boğuşurlardı. Bir hükümdarın gelip geçici bir arzusu, veya şahsi ihtirasları, bir çok insanların birbiriyle boğuşmasına kafi bir sebepolabilirdi. Tarihi bilenler bize bu hususta birçok misaller verebilirler. Bu günkü harplerde artık ne bir şefin bir kadına karşı olan aşkı, ne bir padişahın can sıkıntısı, ne de şuursuzca fütühat hırsı insanlar arasında kolay kolay bir harp sebebi olamıyor ve böyle bir küstahlık vaki olsa bile süratle ve müessir bir şekilde cezasını görüyor. Bu günkü harplerin sebeplerini daha derin ve şumüllü meselelerde arıyabiliriz. Bu meseleler milletler ve cemiyetler arasındaki anlaşmazlıktan doğan içtimai, iktisadi veya ideolojik bir takım gerginlikler halinde ortaya çıkıyor. İşte evvelki ve şimdiki harp sebepleri arasında görülen bu fark yeniler hesabına mühim bir ilerleme sayılır.

Harbin şekline gelince: Bu günkü harplerin daha vahşice cereyan etmekte olduğu zannı sathi bir görüşe dayanır. İyice dikkat edilirse daha bol olan ezici ve öldürücü vasıtalarına rağmen, bu günkü harplerde eski harplerdeki vahşetin olmadığı görülür. Birden bire paradoksal bir iddia sayılması mümkün olan bu sözüm üzerinde biraz durmak lazımdır.

Ben şuna kaniim ki bu gün uzakraki binlerce adamı öldürmek üzere kapalı gözle atılan bombalar ve mermiler ortadan kaldırılarak iş evvelki süngü muharebelerine dökülmüş olsaydı bu günün cengaverleri harp meydanlarında eskiler kadar şiddet göstermezlerdi. Bu gün karşısındakinin gözünü ve kalbini hiçbir ürperme hissi duymaksızın süngüsünün ucu ile delebilecek ruhtaki insanlar henüz ortadan tamamiyle kalkmış olmamakla beraber eski zamanlardakine nazaran bir hayli azalmıştır denilebilir. Eski zamanın insanı harpte hasmının kalbini eliyle parçalardı ve o, bundan belki de bir zevk duyardı. Bunun en iyi misalini eski gladyatörlerde görürüz. Birbirini binlerce seyircinin duyduğu heyecanlar içinde parçalamak üzere karşı karşıya gelen ruhlar bu gün çok yumuşamış bir haldedir. Bu günün insanı harpte evvelkinden daha çok insan ölümüne sebebiyet verdiği halde kurbanlarının çoğundan haberi yoktur. O, bir bomba savurur, bomba nereye gider, ne yapar? bütün bunlar onun için ayrı birer meseledir. Ve bu mesele adam ölmesinden ziyade muayyen bir gayeye vasıl olma hırsı ile alakadardır. Eğer, önündeki bir manevelayı, harekete getirmekle belki binlerce adamın ölümüne sebebiyet veren, bu muharibe süngüyü verirseniz bir kişiyi öldürmek için bile onun bir hayli heyecan geçirdiğini görürsünüz.

Vahşet bizzat hadiselerde değildir; Vahşi görünen hadiselere karşı insan ruhunda beslenen sevgide ve ihtiraslardadır. İstemiyerek ve bilmiyerek bin kişiyi öldürmekten istemiyerek fakat bilerek bir kişiyi öldürmek daha vahşiyanedir. İstemiyerek fakat bilerek bin kişiyi öldürmekten de istiyerek fakat bilmiyerek bir kişiyi öldürmek daha vahşiyanedir; İstiyerek fakat bilmiyerek bin kişiyi öldürmekten ise hem istiyerek hem de bilerek bir kişiyi öldürmek daha vahşiyanedir.

Yeni harplerin askerleri arasında belki gözü kapalı, bilmeden ve hatta belki de istemeden bir çok adam öldüren kimseler vardır. Fakat eski muhariplerin yegane harp gayelerini istiyerek ve bilerek adam öldürmek zevki teşkil ederdi.

Bu günkü harplerde teknik ruhu hakimdir. Bir mühendis maroken koltuğunda otururken tayyare planlarını, infilak maddelerine ait planları hazırlar. Fabrikalar bu planlar mucibince tayyareleri ve bombaları yaparlar ve bu işte onbinlerce amele çalışır. Bakılırsa bunların hiçbiri adam öldürmez. Nihayet başkumandan olan zat muayyen bir sahanın işgalini emreder, bir çok askeri ümera tertibat alır ve bu tertibat mucibince tayyareciler tayyarelerine binerler, muayyen sahalar üzerinde havadan bombalarını yere bırakırlar. İşte bütün bu işlerin neticesinde binlerce kişi ölür. Burada öldürmek istiyen kimdir? Herkes veya hiçkimse.

Bir adamın gözlerini aheste aheste oymak, uzaktan ve görmeden bir taş parçası atarak onun kafasını parçalamaktan daha çok vahşiyane bir iştir. Eskiler düşmanlarının gözlerini parmaklariyle oyarlardı. Şimdikiler ise görmeden attıkları taş parçalariyle bir çok kafaları patlatıyorlar!...

Harp sonu işleri bakımından da eski ve yeni zamanlar arasında büyük tekamül farkları vardır. Eski zamanlarda harp esirlerine yapılan muamelelerle bu günkü medeni milletlerin harp esirlerine karşı gösterdikleri muamele arasındaki farkı herkes bilir. Artık eskiden olduğu gibi esirlerin gözleri oyularak ehramların muazzam taş yığınlarını onların sırtlariyle semalara yükseltmek ve esirlere hayvan muamelesi yapmak adetlerini bu günkü insan cemiyetleri nefret hissi duymadan düşünemez. Evvelce olduğu gibi galip milletlerin mağluplara karşı yaptığı hodserane zulümler ve işkenceler bu gün çok az yerlerde kalmıştır. Ve hatta galiplerin mağluplara karşı harp sonunda azçok yardım etmek için gösterdikleri gayretler de gözönünde tutulursa dünyanın eski zamanki haline nazaran oldukça ileride bulunduğu kabul edilmek lazım gelir.

Fakat unutmamalıdır ki tekamül çok ağır seyreder. Ve insan ne de olsa gene insandır. Onları tekamülün zirvesinde görmek maalesef henüz mümkün olmıyacaktır. Binaenaleyh onun bu günkü tekamülü de her şey gibi nispidir. Eski ve yeni zamanların harplerini mukayese ederken bu günkü harpleri bir kemal eseri gibi göstermek istemediğimi ayrıca izaha lüzum görmüyorum. İdeal kemal bakımından düşünülürse bu günkü harplerin de birer vahşet nümunesi olduğuna tereddütsüzce hükmedilebilir. Ve bu hal alemimizin daha yüksek dünyalarını dolduran mütekamil varlıkları arasında bizim ne kadar geri bulunduğumuzu gösterir. Binaenaleyh yukarki sözlerimiz tamamiyle nispidir.

Cemiyet hayatına bakarsak beşeriyetin evvelki zamandakine nazaran tekamül farklarını daha iyi görürüz. Eski zamanlardakine nispetle bugün şahsın ve ailenin hakları ve masuniyetleri daha emniyet altındadır. İnsanlar arasındaki yardım hareketleri bu gün daha genişlemiş ve daha teşkilatlandırılmıştır. Yetim ve yardım evleri, dispanserler poliklinikler, sıhhat yurtları, talim müesseseleri v.s. medeni teşkilat insanların ıstıraplarından bir kısmını hafifletmekte ve onlara yardım ve teselli kucağını açmaktadır.

Teknik hayatta atılan adımlardan -bir çoklarının fena yollarda kullanılmasından sarfınazar edilirse diğer- bir çoklarının beşeriyete yaptığı iyilikleri görmemek ve onların bir tekamül mahsülü olduğunu kabul etmemek mümkün olmaz. Evvelce insanları sürüler halinde süpürüp götüren salgın hastalıkların hemen hemen kaybolması, dünyanın birbirinden uzak iki ucundaki

insanlarını birbirine yaklaştıran bir çok nakil ve muhabere vasıtalarının işlemeğe başlaması, duygu ve fikirleri birleştirecek matbuat hayatının teessüs etmiş bulunması eski ve yeni dünyalar arasındaki tekamülü göstermeğe kafi gelen delillerdendir.

Bir kaç yüz sene evvel, okunacak bir kitabı tedarik etmek büyük fedakarlıkların sarfını icabettirirdi. Eskiden ilim, adetleri mahdut üstatların bizzat ağzından alınırdı. Bir çak ilim severler marifet kazanmak sevdasiyle uzun ve yorucu seyahatler yapmak suretiyle vakit ve kudretlerinden bir çoğunu israf etmek zorunda kalırlardı. Bu gün bilgi edinmek için ufak bir irade, az bir cehit kafi gelmektedir. Öğrenme vasıtaları o kadar bollaşmıştır ki insan ne tarara dönse orada bir bilgi kaynağının taşkın feyizleriyle karşılaşabilir. Bu kazanç tekamülün ne büyük bir tecellisidir!...

Eskiden ölüme mahkum sayılan bir şeker hastası, bir veremli, bir kanserli ve kudurmağa namzet bir insan karşısında artık insanlar kollarını kavuşturup seyirci kalmıyorlar. Bu zavallılara çatması muhakkak olan bir felaketi önliyebilmek kısmen mümkün oluyor. Evladının ana ve babasının, eşinin veya sevgili bir dostunun, sevgilisinin ölümünü bekliyen bir insana bu felaketlerden kurtulabilmek umudunu vermek suretiyle teselli veren keşiflerin bulunması bu günkü dünyanın tekamülü lehine kaydedilecek hallerdendir.

Hala birçok yerlerde olduğu gibi hesapsız ve yersiz gelen bir sel, bir tufan felaketinin çok yerlerde önüne geçilmiş ve bu yüzden mamureler kurtarılmış ve harabeler mamure haline çevrilmiştir.

Fizik ve kimya ilimlerinde, bilhassa son asırda vukua gelen terakkiler ve teknik hayattaki büyük keşifler kimsenin inkar edemiyeceği realitelerdir.

Bazen denilir ki: Belki eski zamanın insanları bilgi hayatında bu günkülerden daha ileride bulunuyordu. Bu iddiayı beslemek için de eski zamana ait şurada burada, yer altından çıkan bakır tellere ve pişmiş tuğlalar hikayesi öne sürülebilir. Yer altından çıkmış bütün bu malzemeye rağmen geçmiş zaman insanlarının maddi bilgi hakında bu günkü insanlardan daha ileride olduklarını iddia etmek esassız bir faraziye olur. Hatta maddi bilgilerden sarfınazar, fikir ve güzel sanat hayatında da aynı şeyi düşünürsek hata etmiş olmayız. İddia olunabilir ki insan bilgisi şimdiye kadar hiçbir zaman bu günkü kadar şümullü bir hal almamıştır. Ne ilim ve ne sanat tarihinde bunun aksini gösterecek kuvvetli bir delil yoktur. Dünya en mütekamil devrinde bu gün yaşıyor. O, bu kemaline bir çok asırlardanberi devam eden bazen maddi, bazen de manevi yollardaki çalışmalariyle erebilmiştir. Ve şüphe edilmemelidir ki insanın bu günkü seviyesini bulmasında amil olan en esaslı unsur maddi bilgi olmuştur.

C – Diğer dünyalarda tekamül

Camille Flammarion'un, eserlerinde müşteri yıldızının müstakbel ve daha mütekamil meskenimiz olduğuna dair ileri sürdüğü fikirleri aynen kabul etmemekle beraber bu sözlerde bir hakikatin mevcudolduğunu tasdik ederiz (109).

Bütün kainatta bir zerre bile olmıyan dünyamız hayattar varlıkların yegane meskeni değildir. Bu fikirde olmıyanların hiç bir münakaşaya lüzum kalmadan, sadece kainat kakkındaki hudutsuz görüşleri esas tutarak düşünmeleri, hakikati görmelerine kafi gelir.

Kainatta her yer meskundur. Tekbaşına ruh düşünülemiyeceği gibi tekbaşına maddenin de düşünülemiyeceğine dair evvelce söylenmiş sözler bu iddianın en makul bir izahını yapmağa kafidir. Üstat: << Bütün kainat varlıklarla doludur >> diyor.

Yalnız dünyanın meskun olabileceğine dair insanda husule gelen yanlış kanaatin muhtelif sebepleri vardır. Ve bunları ayrı ayrı tasrih etmenin faydası yoktur. Burada sadece şu noktayı tebarüz ettirmek kafidir: İnsanların kötü bir itiyadı vardır. Kötü olmakla beraber tabii görülmesi lazım gelen bu itiyat insanın, her hadiseyi ancak kendi zaviyesinden görmesi ve gördüğü gibi olmasını istemesidir. Bunun dışındaki realiteler insana haşin veya nahoş gelir. Binaenaleyh diğer dünyalarda ve alemlerde varlıkların olup olmadığını düşünürken insan her şeyden evvel dünyasındaki tabii şartlarla, kendi maddi varlığının o şartlar karşısındaki durumunu gözönünde tutar. Ona göre hayattar bir varlığın yaşaması için muayyen bir hararet derecesine ihtiyaç vardır. Onun hududunu ne aşağıdan, ne de yukardan aşmamak lazımdır. Hava tazyiki, suhunet derecesi, su ve hava ihtiyacı gibi meselelerde hep aynı düşünce hakim olur. İnsan bu telakkisine o kadar sıkı sıkıya bağlanmıştır ki bu telakki dışındaki her hangi bir realiteyi aklına bile getirmek istemez. Mesela ayda su yoktur; bir varlık susuz nasıl yaşar? Onun bu hükmü vermesi çok kolaylıkla olur. Ve bu hükmün aynı telakkiye aynı taassupla bağlı diğer insanlar tarafından kabul edilmesi de o kadar kolay olur. Keza güneş hakkında da diğer bir bakımdan aynı muhakemeler yürütülür; güneş narıbeyza halindedir, ateşin içinde kim yaşıyabilir?.. Tabii böyle bir iddianın karşısında itiraz etmek kimsenin aklından geçmez.

Tek taraflı hükümlerden içtinabetmek daima iyidir. Bu da hadiseleri etraflıca tetkik ettikten sonra düşünmekle mümkün olur. Bizim dünyadaki maddi hayatımız nedir?.. Bu sualin cevabı iyi verilirse gayrı mümkün gibi görünen yukarki meselelerin tabii imkanları ruhun dünya maddelerini kullanması suretinde tecelli eder. Bedeni teşkil eden unsurlar bu dünyanın maddelerinden müteşekkildir. Su, hava, gıda, v.s. tabii şartlara olan ihtiyacımız bu cihetten kendini gösterir. Acaba dünyanın maddelerini beden halinde kullanan bir ruh ayın veya güneşin maddelerini de aynı surette kullanamazmı?.. Eğer oralardaki maddeleri kullanırsa o maddelerin de dünyamızdaki tabii şartlar altında mı mevcudiyetlerini izhar etmeleri lazım gelir? Kaldı ki ruhun bir vasıta olarak kullanabilmesine, dünyamızın maddeleri diğer dünyaların maddelerinden daha az müsaittir ve onun içindir ki dünyamıza geri bir dünya diyoruz. Bu kadar geri durumdaki maddeleri, kendi tabiatlarına uzak bulunmasına rağmen, kullanmak imkanına malik olan veya böyle bir zarurette bulunan ruhlar yüksek tabiatlarına nispeten yakın, daha yüksek maddeleri beden halinde birer vasıta yapmağa neden muvaffak olmasınlar?..

Yalnız şu var ki ademci bir materyalist gözü ile bu muhakemeleri yürütmeğe imkan yoktur. Ruhu inkar eden, hayatı maddi vasıflarda arıyan düşünce sahipleri, hayatın yalnız bu dünya maddelerine mahsus olduğu iddia ederlerse buna karşı bir diyeceğimiz kalmaz. Ancak bu iddianın kıymet kazanabilmesi için ademci materyalist mektebin esas prensiplerinde davasını kazanmış olması lazım gelir ki onun bunda asla muvaffak olamıyacağının sebeplerini evvelce yazmıştık.

Hararet, ateş, su v.s. nin bizce kıymeti, bunların dünyadaki fizik bedenimizle olan alakaları bakımından bahis mevzuu olabilir. Ruhun perisprisi, mutat halinde iken, yani bu dünyanın maddelerinden tamamiyle tecerrüt etmiş bir halde iken ne ateşten, ne sudan, ne de dünyanın her hangi bir maddesinden asla müteessir olmaz. Onun bunlardan müteessir olması ancak dünya maddelerine bağlandığı nispette mümkün olur ki bu da enkarnasyon veya materyalizasyon hadiseleriyle vukua gelebilir. Bundan başka burada müteessir olan doğrudan doğruya ruh değildir, ruhun tabii şartlar altında iradesini kullanarak dünya maddeleriyle, alakalandırdığı perisprisi ile olan münasebet halidir ki ruhta has intibaları uyandırır. Dünyada ateş insanı yakarsa yanan ruh değildir, dünyanın maddelerinden kurulmuş olan bedendir ve bundan doğan duygular da bu maddelere bağlı prispri ihtizazlarının ruha aksetmesinden ileri gelmiştir. Bu hal ruhun enkarne olmak istediği her dünyadaki maddeler hakkında aynen caridir. Dünyada yanacak maddeler vardır ve ruhlar da bedenlerini bunlardan kurmuştur, onun için yanarlar. Halbuki güneşte yanacak maddeler belki yoktur veya bütün maddeler yanar haldedir ve ruhlar da bedenlerini bu maddelerle kurdukları için onlar hakkına yanmak bizdeki gibi bahis mevzuu olmaz. Hatta belki de oradaki maddelerin tabiatları ruhi cevherlerinkine, nispeten daha yakın olduğundan, o dünyalarda enkarne olan ruhlar bizimkilerde bulunan ruhlardan daha rahat ve müsait bir durumda yaşarlar. Bu fikri Üstat açık bir dille tasdik ediyor:
<< Dünyanızdaki şeraitte değil, fakat büsbütün başka şeraitte güneşte de enkarne ruhlar vardır. >> [1]

Esasen madde ve Ispatyom bahisleri tetkik olunurken görülmüştür ki kızgın güneşimizden çıkan enerji süper fizik maddelerden doğan enerjinin yanında pek sönük kalır. Ve eğer biz bugünkü maddi durumumuzla mümkün olsa da Ispatyomun hatta en alçak mıntakalarına girebilsek bir anda eriyip gideriz. Dört buut bahsinde medyomun uğradığı tehlikeli duruma dair yazılmış olan misal bu bahiste de tekrar gözden geçirilebilir. Halbuki yalnız perisprileriyle kalan ve bu tesir vasıtalarını oradaki maddelerle ayarlamış bulunan ruhlar sadece o maddelerden zarar görmemekle kalmıyorlar aynı zamanda derecelerine göre Ispatyomun yüksek mıntakalarında büyük bir huzur ve saadet içinde yaşıyorlar. Ve tekrar ediyorum, bu yerler, bizim maddi durumumuz karşısında korkunç olan en şiddetli güneşlerimizin bile, bir lahza dahi, barınamıyacağı kadar yakıcıdır. [1] Artık bunlara << enkarne >> demek bittabi doğru olmaz.

Her yerde olduğu gibi burada da ahenk meselesi bahis mevzuudur. Güneşe bakamamaklığımız onun yaydığı ihtizazlarla göz uzvumuzun kabul edebileceği ihtizazlar arasındaki uygunsuzluktan ileri gelir. Eğer bu uzvumuzun alabileceği ihtizazların hududunu kafi derecede genişletebilirsek gözümüz kamaşmadan güneşe pekala bakabiliriz. Bu kamaşma hali bir ahenksizliğin ifadesidir ve ruhun bağlı bulunduğu vasıtalarla uygunsuzluk gösteren her ihtizaz karşısında duyulur. Biz Ispatyoma gönderdiğimiz medyomların << Müthiş bir ziya tufanı içindeyim, bütün vücudüm kamaşıyor, dayanamıyorum, beni buradan indiriniz. >> gibi yalvarmalarına sık sık rasgeldik. Bununla beraber bu medyomların bedenleri dünyamızda ve kamaşma ile münasebeti olmıyan tabii oda şartları içinde bulunuyordu. Demek ruhun kullandığı tesir vasıtası hangi şartlara adapte olmuş bir bedene bağlı bulunuyorsa ancak o bedenin tabii bulunduğu dünyada onun yaşaması mümkün olur. Üstat: << Her muhitte o muhite uygun varlıklar yaşar. >> diyor. Bu kaidenin dışına çıkılınca yerine göre ya sırasiyle kamaşma ve

yanma, yahut uyuşma ve donma duyguları şeklindeki tabiatın ihtarı insana o muhitle kaynaşmamış olduğunu bildirir.

Dünyamızda enkarne olacak ruhların evvela perisprilerini Ispatyomda kesifleştirmek mecburiyetinde kaldıklarından evvelce bahsetmiştik.

Her dünyada ruhlar enkarne olmuştur. Bunların enkarne olduğn maddeler o dünyaların tabii şartlarına uygun bulunmaktadır. Bu sebepten dolayı her hangi bir dünyada enkarne ruhların takibedecekleri tekamül yolları da o dünyadaki maddi şartların icaplarına tabiatiyle uygun olacaktır. Bu sözlerle söylemek istediğimiz şey şudur:

Dünyamızda nebat, hayvan ve insan serisinde vukua gelen tekamül, ruhların tekemmül etmeleri için takibedecekleri yegane yol değildir. Bu yol binihaye tekamül yollarından ancak bir tanesidir. Her hangi bir tekamül yolunu tutmuş ruhlar artık hep o yolda inkişaf eden tekamül serisini takibederler ve ancak bu serideki maddi varlıklara müsait durumlardaki dünyalarda enkarne olurlar.

Halbuki üç buutlu alemlerden bahsederken söylenilen sözlere göre bu alemlerdeki oluş imkanlarının bize nazaran sonu yok gibidir. Her dünyanın kendine mahsus tabii şartları vardır. Ve aşağı yukarı müşterek tabii şeraiti haiz dünyalar olduğu gibi bu hususta birbirinden tamamen ayrılanlar da vardır. Buna nazaran aynı guruptaki dünyalarda tedricen tekamül eden bir seriye, mesela, nebat, hayvan ve insan serisi halindeki varlıklara mukabil diğer guruptaki dünyalarda bambaşka varlıklar serisinde yükselişler olur. Ve bütün bu serilerde tekamüllerini takibeden varlıklar muayyen bir tekamül merhalesinde tekrar buluşmak üzere üç buutlu alemde birbirinden ayrı yollarda yürürler.

Mesela yıldızlar arasında, tabii şartları dünyamızdakine uyanlar vardır ki bunlardan birisi merihtir. Binaenaleyh bu yıldızda bulunan varlıkların nebat, hayvan ve insan serisinde tekamül eden ruhlar olması tabiidir. Netekim Üstat bu hususta şunları söylüyor:

<< Merihteki enkarnelerin size kısmen müşabeheti vardır. Orada insanlar mevcuttur. Oradaki insanlar size nazaran biraz daha ileridedirler. Sizin bu günkü yürüyüşünüzle oradaki insanların tekamül derecelerine varabilmenizi sene ölçüsü ile göstermekte isabet olamaz. Oradaki insanlar arasında yükseliş oranının şeraitindeki farkla alakadardır. Orada manevi cihet daha kıymetlidir.

<< Onların şekillerine gelince: Merihteki insanlar da şekil itibariyle arzın insanlarına müşabehet arzederse de şeraitin başkalığı diğer bazı noktalarda ayrılığı icabetmiştir. Onların altı hisleri vardır. Altıncı his uzaktan birbiriyle görüşmeğe yarar. Oradaki insanların muhitlerine uygun bir şekilde etrafı ulviye ve süfliyeleri vardır.

<< Keza oranın şeraiti ile sizin dünyanızdaki şerait arasındaki azçok müşabehet dolayısiyle ve o nispette oranın insanları arasında sağlık ve hastalık mevhumu vardır.

<< Oradaki insanların ömrü hususunda vasati veya takribi olarak dahi söylemenin filen semeresi yoktur. Mahaza orada vasati ömrün gene oradaki insanlar tarafından 25-30 kendi seneleri olmak üzere hesabedildiğini söyliyebilirim

<< Oradaki insanlar arzınızda yaşıyan insanlar hakkında azçok bir bilgi edinmişlerdir. >>

Bu sözlerden anlıyoruz ki merihin arzımızınkinden daha yüksek veya daha müsait tabii şartlara malik bulunması, orada bizdekinden daha yüksek varlıkların yaşamasına imkan vermiştir.

Aydaki şartlar da aşağı yukarı arzımız gurubundaki tabii şartlara uygundur ve bu sebepten dolayı orada da bize müşabih varlıklar yaşar. Fakat bu iki dünya arasında gene mevcudolan bazı şeraiti tabiiye farkları orada yaşıyan insanların bizlerden biraz daha yüksek bir durumda olmalarını kolaylaştırmıştır. Buna dair Üstat diyor ki:

<< Aydaki varlıkların, sizin dünyanızdakilere nazaran daha genç olmalarını lüzum şeklinde tasvir etmeniz doğru olmaz. [1] Fakat aydaki varlıkların dünyanızdakinden daha genç olmadığını biliniz. Aydaki varlıkların takibettikleri kemal yolları hususunda arza nispetle büyük fark yoktur. Yalnız bugünkü vaziyet devam ettikçe farklar tebarüz etmektedir. >> [2]

Fakat gene şemsimiz manzumesine ait olduğu halde tabii şartları arzımızdakinden oldukça ayrılan diğer dünyalar vardır ki buralardaki varlıklar bizdekilerden bambaşka maddi durumlarda teşekkül etmiş bulunmaktadırlar. Bumların başında güneş gelir. Burada materyalize olan ruhlarda nebatlık, hayvanlık ve insanlık vasıfları yoktur. Fakat bunların insanlık merhalesinden geçmediklerine bakarak oradaki varlıkların bizden geri olduğuna hükmedemeyiz. Üstadımızın buna dair verdiği şu bilgi bu fikrimizi izah eder:

<< Güneşte yaşıyan enkarneler nebat, hayvan ve insandan hiç birisi değildir. Bunların nebat, hayvan ve insandan daha geri olması da mevzubahis olamaz. İnsan ancak sizin aleminizde ve ona benzer alemlerde en yüksek derecededir. Başka alemlerdeki varlıklar insan addolunmaz. >>

Bu bendin başında Camille Flammarion'un sözüne her noktasında iştirak edemiyeceğimizi yazmıştık, filhakika müşterinin de diğer yıldızlar gibi meskun olduğunu kabul etmekle beraber oradakilerin nebat, hayvan ve insan merhalelerinde tekamül etmediklerini de öğrenmiş bulunuyoruz. Gerek bu yıldızın ve gerek zuhal seyyaresinin tabii şartlarındaki fazla değişiklik oralardaki ruhların maddi teşekkülatında da bizimkilerden ayrı manzaraların zuhura gelmesini tabiatiyle intacetmiş bulunacaktır. Netekim Üstadın sözleri bu nokta üzerinde durmaktadır:

<< Müşteri ve zuhaldeki varlıklar Nebat, hayvan ve insan şeklinde değildir. Bunlardan başka bir şeydir.

Bunların arzınızdaki varlıklara nispetle kemal dereceleri biraz daha ileridedir. Buna nazaran arzınızdaki kemal derecesini ikmal ettikten sonra müşteri, ruhlar için müteakip maddi bir merhale olamaz. >>

[1] Bu meseleye dair Üstattan şöyle bir sual sormuştuk: Aydaki enkarnelerin bize nazaran daha genç olmaları lazım gelir mi, gelirse bizim onlardan daha mütekamil olmaklığımız lazım gelir mi?

[2] Üstat planındakinden ayrı bir menbadan aydaki hayata dair bazı sözler aldık. Bunların sıhhati hakkında hiç bir garantiye malik değiliz. Fakaz bu sözlerde bazı enteresan noktalar gördüğümüz için ve aynı zamanda onların sıhhatı hakkında kati delillere malik olmadığımız için her türlü ihtiyati kayda riayetle onları metin dışı olarak okuyucularımıza takdim etmeğe

karar verdik. Tekrar etmek isterim ki burada verilen fikirlerin Üstatlardan aldığımız tebliğat ile hiç bir alakası yoktur ve bunların hakikate ne dereceye kadar tevafuk ettiklerine dair müteakip tecrübeleri de maalesef henüz yapmış değiliz:

Süjenin sırf kendi intibalarını ihtiva eden bu celseye ait zaptın bizi burada alakalandıran bazı kısımlarını aynen yazıyorum:

<< S – Kamerde ne görüyorsunuz? C – Donuk ziyalı, üzerinde girintili ve çıkıntılı arızalar var. Ölü gibi cansız görünen bir kocaman küre. S – Bu küreye yaklaşınız. C – Üzerindeyim dolaşıyorum. S – Etrafınızda neler görüyorsunuz? C – Bütün sahalar kayadan mürekkep. Nebat yok. S – Hayvan da yok mu? C – Yok. S – Her hangi diğer bir varlık var mı? C – ..... Bunlar şeffaf ve gayrı maddi gibi birer vücutten müteşekkil. Kısa boylu, adama benziyor. Fakat bizim görmeğe alıştığımız adamlardan olmıyan mahluklar ..... S – Acaba kamerin şeraitine uygun enkarne ruhlar mıdır? C – Hayır enkarne değil. Kamerin şeraitine uygun şekilde bedenlenmiş mahluklar. Et olmadığı için enkarne denilemezmiş. S – Şu halde onlara ne denirmiş? C – Maddileşmiş denir. Bizim bildiğimiz şekilde değil, bu sözler içimde söyleniyor. S – Pekala, kamerdeki bu mahluklarla münasebete girişebilir misiniz. Buna çalışınız. C – Bunlar ile ruhi anlaşma mümkün. Boyları kısa başlarının üst kısımları geniş, çeneye doğru olan kısmı dar, elleri binnisbe uzunca..... S – Demek bunlarda şekil var öyle mi? C – Demin söylediğim madde şekli. S – Bu şekil üç buut kanunlarına mı tabi? C – Evet. S – Şu halde orada da tul, arz, umuk var? C – Var, netekim şekilleri de var. S – Pekala, hayatlarını idame etmek için bunların da zaruri ihtiyaçları var mıdır? C – Vardır. S – Bu ihtiyaçları ne gibi şeylerdir? C – Havadan ve üzerinde bulundukları maddelerin inşiaatından kendilerine gelen hisse ile telafi ediyor. S – Demek bunlar daha seyyal maddelerden istifade ederek yaşıyorlar öyle mi? C – Evet, ancak, buradaki hava bizim bildiğimiz bir terkipte değil, kamere mahsus. Evsafı çok farklı. Evsafı hikemiye ve kimyevimsi çok farklar gösteren bir havayi nesimi. S – Pekala bu havanın terkibinde, arzımızda bulunan maddelere benziyenler var mıdır? C – Kısmen, hatta kısmı azamı benziyor. S – Orada bu varlıklar arasında çoğalma nasıl oluyor? C – Arzımızda cari olan tenasül kaidesinden ayrı bir şekilde. Yalnız iki muhtelif cinsin başka türlü bir teması ile oluyor. S – Demek orada da kadın ve erkek gibi iki muhtelif cins vardır? C – İki muhtelif cins var, fakat isimleri kadın ve erkek değil. S – İsimleri nedir? C – Onlar aralarında bir ve iki diye ayrılırlar. İki bizim dünyadaki kadına ve dişiye muadil. Erkeğe bir, kadına ve dişiye iki denilmesi tekessür hadisesinin onda vukuundan dolayı imiş. S – Orada bu ikinin teksir hadisesi nasıl olur? C – Demin söylediğim gibi iki cins arasında bizim dünyamızın vukuatına benzemiyen bir şekildeki temas ile kadında bir başka vücude menşe olmak salahiyeti husule geliyor. S – Orada da dünyamızda olduğu gibi kadının aylarca beklemesi lazım gelir mi? C – Beklemesi lazım geliyor, fakat dünyadaki kadar uzun müddet değil. S – Ne kadar lazım? C – Orada üç ay isabet ediyor.... S – Kamerdeki bu bahsettiğiniz varlıklar bize nazaran ne derecei tekamüldedirler? C – Bir derece aşağı. S – Biz kamerdeki varlıkların bizden daha ileride olduklarına dair dört buutlu alemden tebliğat almıştık. Acaba sizin gördüğünüz varlıklar bunlar değil midir? C – Hayır. Bizim dünyamızda yalnız insanlarla hayvanlar ve nebatlardan ibaret bir zümrei mahlukat vardır, dersek bu yanlış olur. Bütün kainat milyonlarca ve miyarlarca çeşit varlıklarla meskündur. Kamerde benim gördüğüm ve demin bahsettiğim mahluklar insanlardan bir derece geri olanlardır. İleri olanlar benim gördüklerim değildir. S – Demek kamerde sizin gördüklerinizden başka olarak dünyadaki insanlardan daha ileride varlıklar var öyle mi? C – Evet. Dünyada olduğu gibi. Dünyadaki varlıklar da aynı mertebede değildir. Hatta gözle gördüklerimiz de muhtelif derecelere münkasemdır. Görmediklerimiz nazarı dikkate alınırsa bunlar arasında da çok yüksekleri vardır. S – O halde mademki ilk olarak bunlara rasgeldiniz, biz de biraz bunlar üzerinde duralım, bu bahsettiğiniz varlıkların

vasati ömürleri ne kadardır? C – Kamer senesiyle bunlar 30, nihayet 40 sene yaşıyabilirler. S – Kamer senesi bizim zamanımıza nispetle ne kadardır? C – Kamer senesi dünyanın günlerinden 285 gün kadardır. S – Bu varlıklar aralarında nasıl anlaşıyorlar? C – Gayet mahdut bazı ses ve evza ve hareket işaretleriyle anlaşırlar. S – Bunların çıkardıkları sesler neye benzer? C – Bizim hava vasatında duymağa alıştığımız ses şeklinde değil. Fakat ona bizim tabirimizle sesten başka bir şey denemez. S – Pekala, burada bizim dikkat nazarımızı çeken bir nokta var, demin bu varlıkların bizden bir derece daha aşağı olduğunu söylemiştiniz; ondan evvel de bunları tavsif ederken bu varlıkların adeta gözle görülemiyecek kadar seyyal olcuklarını ve maddi ihtiyaçlarını nesimi maddelerden temin ettiklerini söylediniz. Bu sözlere nazaran bu varlıkların daha seyyal ve daha esiri olması lazım geliyor, öyle ise bunlar bizden daha mütekamil değil midirler? C – Hayır. Bizim gözümüzle görünmemeleri mutlaka esire yakın bir hiffette olmalarını istilzam etmediği gibi gıdalarını bizden başka surette temin etmeleri de dünya mahlukatına tefevvukları için miyar olamaz. S – Kamarin en yüksek varlıklariyle bu varlıkları bizim dünyamızdaki hangi varlıklar arasındaki nispete muadildir? C – Kamerdeki bu varlıklarla gene kamerde bulunan en yüksek varlıklar arasındaki mesafe bizim dünyamızdaki insanlarla hayvanlar arasındaki mesafeye hemen hemen muadildir. S – O halde diyebilir miyiz ki bunların hayvanları bizimkilerden bir derece aşağı insanları da bizlerden aşağıdır. C – Hayır.

<< (Nota: Burada dikkate şayan bir nokta vardır: Operatör yanlışlıkla son suali ters sormuştur, buna rağmen cevap medyomun kamer hakkındaki diğer sözlerine uygun olarak verilmişti. Suali sorarken operatör şöyle düşünüyordu << dünyanın hayvanları ve insanları kamerinkilerden bir derece aşağı mıdır?) >>

Üç buutlu kainatta ruhların tekamül yolları başka başkadır. Ve her yolu hazırlayan maddi vasıtaların hususiyetlerindeki tenevvü bu ayrılıkları husule getirmiştir. Fakat bütün ruhların gayesi bir olduğu için böyle ayrı ayrı yollarda yürümekle beraber, ruhlar arasındaki münasebetler ebediyen intikaa uğramış değildir. Hatta daha, maddi dünyalarda bile onlar tekamülleri nispetinde birbirinden haberdar olurlar. Üstadın aşağıdaki sözleri bunu gösterir:

<< Jüpiter ve satürndeki varlıkların, sizin arzınız hakkında, sizin onlar hakkındaki bilginizden daha çok bilgileri vardır. Ve onların bu hususta kullandığı vasıtaların bir kısmı maddi, bir kısmı ruhidir. >>

Bazı ecram da vardır ki oradaki varlıklar dünyamızdakilerden daha geri şartlar altında yaşarlar. Mesela astromonların söylediklerine göre güneşten takriben yüzmilyon fersah uzakta bulunan ve merihle müşteri arasında görülen seyyareler mecmuası bu miyandadır. Bunlar hakkında Üstat şunları söylüyor:

<< Bu mecmuai seyyarat, diğer seyyarelerin teşekkülüne hakim olan kanunlar dairesinde vücut bulmuş binlerce küçük ecramı semaviyedir. Bu küçük seyyarelerdeki varlıklar sizin dünyanızdaki şeraite nispetle daha geri şerait altındadır. >>

5 – Dünyamızdaki geri hayat şartları
tekamülün bir zaruretidir.

Zamanımıza kadar geçen beşeriyetin hayatını tetkik ettiğimizde muntazam ve müterakki surette tekamül etmiş olduğunu görürüz. Daha uzun müddet devam edecek olan bünyesindeki yırtıcılık hislerinin tezahürlerine rağmen, bu günkü beşeriyeti iki bin sene evvelki beşeriyetle mukayese edince aradaki büyük tekamül farklarını görmek mümkün olur. Bununla beraber hayat mübarezesi dünyamızda daha çok uzun zaman, belki en kıymetli bir tekamül vasıtası olarak kalacaktır.

İnsanların daima tekamül halinde bulunduklarını kabul etmek için bu gün onları birer melek gibi görmek istemek; dünyanın muayyen bir gayeye, tekamül gayesine doğru kurulmuş hayat şartlarını inkar etmek olur. Zira bu şartlar, insanın hayat mübarezesine atılmasında teşvik edici ve hatta zorlayıcı icapları ihtiva eder. Ruhun buna olan ihtiyacı kendisini bu dünyaya çekmiştir. O halde dünyamızda bir çok bin sene örümcek sineği, eşek arısı ve büyük balık da küçük balığı yemekte devam edecektir. Her ne kadar nispi bir tekamül mertebesine ulaşmış olsa bile insan da bu kanunun ahkamından hariç kalamaz. O da yaşamak için mutlaka koyunu boğazlıyacak, ve azçok sert usullerle hemcinsleri arasında bir çok mücadelelerde bulunacaktır. Bunun aksini istemek ideal kemale ulaşmak arzusu bakımından hiç şüphesiz tebcile şayan bir hareket olmakla beraber dünyamızın realitelerinden uzaklaşmış bir hareket sayılır. Ve binaenaleyh tahakkuku mümkün olmaz. Sezgilerimize göre umumi tekamül kanununda şu madde yazılıdır: Ruhlar yükselmek için görgü ve tecrübe hayatı geçirecektir. Görgü ve tecrübe hayatı uyuşukluk içinde geçmez. O, bilakis her türlü faaliyetin mevcut bulunduğu bir sahada cereyan eder. Bizim kafamızda doğan iyilik, kötülük mefhumları o sahada aynı kıymette yer tutar. Istıraplar, mihnetler, ölümler ve bütün felaketler bu görgü ve tecrübe hayatının unsurları arasında, hoşumuza giden diğer hadiseler kadar ve hatta onlardan daha mühim ve lüzumlu birer tekamül unsurudur.

Dünyamızın kapıları her duyguyu taşıyan ve yontulmağa muhtacolan bütün mahluklara açıktır. Kan, ölüm ve cinayetten ders almak ihtiyacında bulunan bir ruh bizim dünyamız gibi dünyaları arar. Ve hayat şartları arasında bu işlere en çok yer ayıran dünyalardan biri de maalesef bizim, içinde yaşadığımız dünyadır. Buraya inen bir ruhun bütün bu icaplardan istifade etmeğe hakkı vardır. Bir örümcek bir sineği yemekten menedilemez. Örümcek nesli dünyadan kalkıncaya kadar onun bu hakkını kimse ortadan kaldıramaz. Örümcek aleminin bu hakları dünyanın diğer alemlerinde başka başka tecelli eder. Ve bu alemler yükseldikçe ideal gayelere yaklaşmak ve ideal gayelere yakleştıkça da bu dünya ile olan sıkı bağları çözmek mümkün ve müyesser olur.

Dünyamız diğer dünyalar gibi birtakım tabiat kanunlariyle taayyün etmiş maddi bir varlıktır. Ve bu maddi varlığın hikmeti vücudü muayyen bir tekamül merhalesinde bulunan ruhlara bir müddet için görgü ve tecrübe sahası olmasındadır. Binaenaleyh burada ruhun tekamülü ancak hadiselerle karşılaşarak, onlar içinde yoğurularak vukua gelir. Bu hadiseler içine girmek lüzumunu Ispatyomda görüp dünyaya inmiş bir ruh için onlardan kaçmak tekamül kanununa uygun olmaz. Bilhassa maddelerden teneffür duygusunu besliyen bazı müfrit ispiritüalist telakkilerin, tekamülü geciktirici olmaları bakımından oldukça tehlikeli bir yola sapmış bulunduklarına kani bulunuyoruz. Eğer tekamülün gayesi maddelerden nefret etmek olsaydı bunun en iyi çaresi ruhun kainata, yani maddi kainata girmemiş bulunması olurdu. Ve bu da ruhların hilkatteki mevcudiyetlerine halel getirmezdi. O halde ruhların maddeler kainatına girmekle takibettikleri daha yüksek ve daha derin maksatları vardır.

6 – Yükseltici unsurlar

Tabiat kanunları insanların ve bütün varlıkların yükselmesi için lazım gelen unsurları hazırlamıştır.

Yüksek alemlerden insanları olgun duygu ve düşüncelere sevkedici ilcalar, insiyaklar ve hatta gayet açık fikirler halindeki tebliğler mütemadiyen arzımıza inmektedir. Ve her insan, her varlık bunlardan kendi kabiliyeti nispetinde bilerek veya bilmiyerek istifade etmektedir. Henüz görgülerinin eksikliği yüzünden bu yüksek tezahürlere ve ilhamlara karşı ne kadar müteasi durumda olursa olsun insanlar bu yükseltici unsurların gizli veya aşikar tesirlerinden kendilerini hiçbir vakit kurtaramazlar. Zira kendilerini bunlardan kurtaramamak ruhların tabiatı icabatından ve en büyük ihtiyaçlarından biridir. İşte diğer yüksek maddi alemlerden ve Ispatyomdan gelen bu ilhamlar ve tebliğler dünyamızı yavaş yavaş o alemlere yaklaştırıyor. Dünyamızın bu yüksek alemlere yaklaşması demek yükselmesi demektir.

Efal ve harekatını tabiat kanunlariyle nispeten daha ahenkli bir duruma sokabilmiş olan insanlar da dünyadaki daha geri kardeşlerinin tekamüllerinde müessir roller oynarlar. Bütün beşeriyet tarihinde zaman zaman görünen veya gölgede kalmış bulunan büyük simarların, ruhları yükseltici tesirlerini, görmesini bilen hiç bir göz inkar edemez.

Buddha ruhlara yeni bir tekamül hızı vermiştir. İsa da böyle yapmıştır. Ve böyle yapan ve azçok farklı tekamül merhalelerinde bulunan diğer birçok büyük insanlar dünyaya gelmiştir. Peygamber, alim, sanatkar, hakim, mürşit kılığında yeryüzüne feragatle inen bir çok büyük ruhlar, beşeriyetin bu güne kadar tekamül yolunda attığı her adımda hisse ve şeref sahibidirler. Bunların, geri ruhları sevgi, bilgi, şefkat, diğerkamlık duygulariyle yumuşatarak ileri doğu götürmeleri çoğumuzun henüz akıl erdiremediği bir çok amillerin ve yüksek maksatların tesiri altında olmuştur.

Fakat insanları tekamüle sevkeden unsurlar arasında yalnız fertler yoktur. Cemiyet hayatı da bu işte mühim rol oynar. İleri milletler geride kalmış olanları uyandırır. Ve bu uyandırma işinde görülen zahiri sebeplerden daha yüksek ve şümullü sebepler vardır ki bunlar insan gözünden kaçabilir.

Tekamül pek yavaş yürür ve onun yolları sayısızdır. Afrika ormanlarında yarı şuurlu bir halde yaşıyan bir vahşiyi bir hamlede olgun ve medeni bir insan yapmak mümkün olmaz. Vahşinin bu hale gelebilmesi için geçireceği bir çok merhaleler vardır. Ve bu merhaleler de birbirinden oldukça uzak mesafelerle ayrılmış olabilir. İnsanı bir merhaleden diğerine sevkedecek yollar muhteliftir. Geri bir insanı bu merhalelerin birinden diğerine ulaştıran şey bazen zalim bir şefin kırbacı, bazen şefkat ve sevgi silahı ile mücehhez bir mürşidin kudretli ve okşayıcı elleri olur. Bazen de birtakım medeni ve yükseltici kanunlarla teşkilatlandırılmış kocaman bir cemiyet olur. Fakat bütün bu hareketler sinsice ve hakiki maksatlarını ekseriya göstermeden cereyan eder. Şef mazlumunu kırbaçlarken ona << Seni tekamül ettirmek için bunu yapıyorum >> demez. Ve o, bunun farkında bile olmadan bu işi yapar. Bütün bu işler tabiat kanunlarının nizamı altında ve yüksek amillerin nezareti tahtında vukua gelir. Ve her ruh düştüğü tatlı veya acı insaflı veya insafsız bir tekamül yoluna, illiyet kanununu mucibince mutlaka müstahak olmuş bulunur.

Her hareketin ya doğrudan doğruya veya bilvasıta yükseltici bir neticesi vardır. Zira sebepsiz hiçbir hareket olmaz ve madde kainatındaki bütün sebeplerin başında ruhların yükselmesi gelir.

Dünyamızı kuran ve onu idare eden ruhtar vardır. Bir insan ruhu bedenini nasıl kuruyor ve bedeninin her huceyresinde yaşıyan binihaye ruhları nasıl sevk ve idare ediyorsa yüksek bir ruh da öylece bir dünyayı kurabilir. Ve onun her zerresinde yaşıyan binihaye ruhların tekamülleri hususunda yardımcı bir amil olabilir. Fakat bütün bunlar ancak ilahi kanunların ahkamı dahilinde cereyan eder.

Evvelki bentte bazı müfrit ispiritüalist mekteplerin zararlı telakkilerinden bahsetmiştim. Ehemmiyetine binaen tekrar oraya avdet ediyorum. Ruhun dünyadaki tekamülünü temin eden en büyük unsur maddeler arasındaki faaliyetidir. Esasen böyle olmasaydı onun dünyaya inmesine hiç bir lüzum kalmazdı. Üstat: << Dünyevi işlerinizden dolayı dünyada bulunuyorsunuz. >> diyor. Bu faaliyetin hakiki manasına nüfuz edebilirsek maddelerden teneffürü meslek ittihaz eden düşüncelerin ne kadar hatalı olduğunu kolaylıkla anlıyabilirsiniz.

Filhakika bazılarına göre << Nefsi ıslah >> yolunda yapılan ve taassupla inanılan bir takım zahidane ameliyeler vardır. Bu ameliyelerin bütün gayesi insanların ruhunu maddi alakalardan ayırmaktır. Bu da maddelerden nefret etmek, maddi hadiselerden uzak durmak, bir kelime ile, insanları aktif hayattan uzaklaştırıp pasif bir hayata sevketmekle mümkün olur. Bu suretle ruhun yükseleceği ve ideal saadetin tahakkuk edeceği zannedilir. İnsanları bu batıl düşüncelerinde aldatan amiller çoktur; bunların başında ruhun maddi alaikten uzaklaşması nispetinde, kendi serbestliğini alacağı için, tezahür etmeğe başlıyan olağanüstü kudretleri gelir. Yani ruh bir çok melekelerini karartan dünyaya merbutiyetinden kurtuldukça tabiatiyle serbes halindeki kudretlerini tekrar göstermeğe başlar. Ruh bilgisi hakkında vukuf sahibi olmıyanlar için, fevkaladeliği yüzünden, bir yükselme alameti gibi düşünülebilen bu halin hakikatte, ruhun dünyaya inmekteki tekamül gayeleriyle hiçbir münasebeti yoktur. Bilakis böyle yanlış tutulmuş bir yolun neticesinde yapılamıyan işlerin geri kalması yüzünden bu tekamül yavaşlar. Ve bundan doğan büyük zararları, dünyada iken gösterilmiş olan olağanüstü gösteriler, marifetler telafi edemez. İleride bu fikre başka bir münasebetle tekrar dönülecektir.

İradenin ruhi kemalatla münasebeti bulunduğunu evvelce yazmıştık. Bir taraftan ruhun tekemmülü esnasında bir çok melekeleriyle beraber iradesi de inkişaf ederken, diğer taraftan bu melekeler onun tekamülünü kolaylaştırır. Binaenaleyh iradenin tekamülde oynadığı roller vardır. Üstat şunları söylüyor: << İradenin tekamüldeki rolü vardır. İradenin tekemmülü için olan şartlar da çok müteaddittir. Bilhassa ruhun tekemmülü başlıca rolü ifa ederse de gayrı mütekamil ruhlarda da diğer bazı esbab ile iradenin kuvvetli gibi göründüğü vakidir. >>

Bazı temayüller ve ihtiraslar ruhu herhangi bir işi yapmağa sevkedebilir. İlk nazarda irade mahsülü gibi görünen bu hali göz önünde tutmak lazımgelir. Bilhassa geri ruhlarda sık görülen bu temayüllerden ve ihtiraslardan doğma hareketler irade kuvvetini göstermiş olmaz. Üstadın sözlerine devam edelim: << Fakat gayri mütekamil bu ruhlarda kuvvetli gibi görünen bu irade hakikatte kuvvetli değildir ve temayülat ile ihtirasatın kuvvetinden iradeye bir kuvvet geçmiş bulunur. >>

Üstadın bahsettiği böyle bir iradeyi << inatçılık >> ın bir sinonomi olarak kabul edebiliriz. Bir kedinin fare deliği önünde saatlerce beklemesi irade kuvvetinden doğan bir hadisedir. Bunun gibi bir çok geri insanların fenalık yolunda maddi menfaatleri peşinde gösterdiği devamlı faaliyetler de bir takım geri temayüllerden ve ihtiraslardan hızını almış kuvvetli bir irade mahsülü gibi görünebilir.Fakat iyi niyetle ve yüksek gayeler uğrunda kullanılmış iradenin yükseltici rolüne mukabil, böyle kötü temayüllerden ve ihtiraslardan doğma bir inatçılığın insan tekamülünü ne kadar çok mutazarrır edici tesirleri vardır!...

İnsanın tekamülünde hissin ve fikrin de rolü vardır. Bunun gibi ruhi tekamülün şu veya bu sahada inkişaf etmiş olması ya daha ziyade hissi veya daha ziyade hissi unsurların varlıkta tebarüz etmesine sebebolabilir. Mesela hissen yükselmiş bir insanın fikren yükselmiş olandan mutlaka daha ileride olduğu iddia edilemez. Bunun aksi de böyledir. Bununla beraber nazari olarak yalnız hassasiyeti ile en yüksek dereceye varmış olan ile mukayese edersek birincisine daha yüksektir diyebiliriz. Zira hassasiyetin rolü firkin oynadığı rollerden daha esaslıdır. [1] Bu hususu iyice kavramak için Üstadın aşağıdaki sözlerini tetkik etmek muvafık olur.

<< İrade his yolu ile mi yoksa fikir yolu ile mi inkişaf eder, meselesine gelince: Mutlak şu veya bu şekilde irade tekemmül eder, denemez. Bazen şeraite göre şu şekilde, bazen de bu şekilde tekemmül etmesi mümkündür.

<< Tekamülün çok muhtelif şuabatı olduğunu evvelce söylemiştim. Tabiidir ki düşüncesiyle hassasiyeti dünyada mümkün olabilen tekamüle varmış bir ruh o hadde varmıyan diğer bir ruhtan daha mütekamildir.

<< Esasen her ne kadar (pense) ile (sensibilite) nin sizin aleminizde mahiyetleri daima ayrı olsa bile, ruh aleminde bir mertebe vardır ki orada artık onlar daha yüksek bir meleke halinde; daha şümullü olarak birleşirler. Ancak şu var ki dünyanızda yalnız hassasiyeti ile en yüksek dereceye varmış bir insanı ve yalnız düşüncesiyle en yüksek dereceye varmış diğer bir insanı karşılaştırırsanız, hassasiyeti ile yükselmiş olan daha tekamül yolunda ilerlemiş bulunur. >>

Hakikaten, etrafındakilere karşı büyük bir feragatle muamele edecek ve onları sevecek kadar hissen yükselmiş bir çoban, fikri ileri olmakla beraber duygu ve düşünceleri kapkara bir profesörden daha tekamül yolundadır.

7 – Tekamül nedir ?

Fikirlerimizin daha açık olabilmesi için kemal ve tekamül diye kullandığımız kelimelerin analadığımız manadaki dalaletleri üzerinde biraz durmak istiyoruz. Bizce bu, şimdiye kadar görebildiğiz yerlerde tatmin edici şekilde açıklandırılamamış çok mühim bir mevzudur.

Kemal nedir?... Her düşünce tarzına göre bunun ayrı bir tarifi vapılabilir. Fakat ruhların kainattaki mevkilerini mümkün olduğu kadar şümullü münasebetler içinde tayin ettiğimiz nispette kemalin manasını geniş bir ölçüde anlamak imkanını elde etmiş oluruz.

Evvelce de söylediğimiz gibi, muhtelif kaynaklardan toplanmış bilgilere dayanarak edinmiş olduğumuz kanaate göre, biz ruhun hayatının maddi kainatta başlamadığına kani bulunuyoruz. Bu bakımdan da ruhların mebdei ve hilkatı bizim duygu ve düşünce sahamızın tamamiyle dışında kalır. Ruhta meknuz bütün melekeler ancak kendilerine tezahür zemini buldukça inkişaf eder. Ve ruhların sonsuz melekatının inkişafına yarıyacak sonsuz tezahür zemini vardır. Bu sahalar kainat içinde kainatlardır ki biz bunlardan ancak bir tanesini yarımyamalak anlıyabiliyoruz. Ve buna madde kainatı diyoruz. İçinde bulunduğumuz halde, bu kainat hakkındaki bilgimizin ne kadar noksan olduğunu evvelce söylemiştik. O kadar ki kainatımızın füshati içinde bttiabi mahdudolmasl lazım gelen ruhi hayatımızı bile namütenahi addetmekten kendimizi kurtaramadık. Halbuki bu kainatlardan daha tükenmez, daha şumullü ruhun melekelerine inkişaf zemini olacak diğer kainatlar içinde bizim bu kainatımız, sonsuzluğa nazaran bir hiç mesabesinde kalır.

Ruhlar kendilerini Halika yükseltecek, yani Onun kanunlariyle kendi varlıklarını tevhidedip her sahada onlarla amil olabilecek duruma kendilerini namzet kılan ve sevk eden melekelerini inkişaf ettirmek zaruretindedirler. İşte kemal dediğimiz şey bu zaruretin tahakkukudur. Bu nasıl olur?... Bunun nasıl olabileceğini düşünmezden evvel tabiat kanunları altında yadettiğimiz ilahi kanunların derecei şümulünü ve sonsuzluğunu düşünmek lazımgelir.

Madde kainatında doğmuş bir ruh, ondan evvel daha birçok kainatlardan geçmiş bulunuyordu. Netekim sonsuz gördüğümüz kainatımızı ikmal ettikten sonra o, diğer kainatlarda da ebediyet içinde doğup yaşamakta devam edecektir. Ruhun ebedi hayatı hakkındaki sezişlerimiz bize bu kanaati veriyor. Bunlar hangi kainatlardır?. Kim bilir!... Fakat şimdilik bize bunların ne isimleri, ne de biçimleri lazım değildir. Zira maddi kainatımız henüz bize daha çok ve çok zamanlar mesken olmakta devam edecek ve bize zaman merhumumuzla ölçülemiyecek bir ebediyet içinde sayısız inkişaf merhalelerini hazırlıyacaktır. Binaenaleyh ruhların bu kainattaki kemal derecelerini ne evvelki kainatlardaki ve ne de gelecek kainatlardaki halleriyle nispet etmek mümkün ve lüzumlu değildir.

Ruhun kemali deyince aklımıza, onun melekelerinin maddi kainattaki melekatından ancak kavrıyabildiğimiz kadarına ait kısımlarının münkesif hali gelir. Ruhun bu kainattan evvelki ve sonraki hayatı hakkında biç bir bilgimiz ve tahminimiz olmadığı için ruhların oralardaki durumlarını kemal vasfıyla nispet edemeyiz. Üstat diyor ki:

<< Ruhun maddelere bağlanmazdan evvelki hayatında daha mütekamil durumda olup olmadığını soruyorsunuz. Bu sıfatlara hacet olmadığını söylemiştim. Evvelce bahsettiğim vechile ruhun maddelere bağlanması, görgüsünü arttırmak için tekamül safhasına katlanmasıdır. >> Bundan iyice anlaşılıyor ki tekamül safahatı da birer vasıtadır ve asıl gaye ruhun görgüsünü arttırmasıdır.

Bu gayeye varmak için ruhlar tekamül safhalarını ikmal etmek üzere maddi kainata girerler. Ve tabiatiyle buraya ilk girdikleri zaman maddeler karşısında tamamiyle görgüsüz ve tecrübesiz bulunurlar, yani bu maddeleri tabiat kanunları ahkamınca kullanabilecek durumdan mahrumdurlar. Zira bu işler için lüzumlu olan melekeler kendilerinde henüz münkesif olmayıp meknuz bir halde bulunur.

İşte bunların inkişafına yarıyacak şekilde, maddeler arasında tecrübeler yaparak rusuh ve kudret sahibi olmak için ruhlar muvakkaten daha kesif madde dünyalarına bağlanırlar. Fakat

bu bağlılık bir esaretttir. Zira ruhun bir çok melekelerini kararttığından serbesliğine mani olur. Fakat muvakkat olan bu esaret şüphesiz daha geniş bir ruh serbesliğini kazanmak için bir vasıta olacaktır. Şu halde ruhlar görgüsüzlükleri nispetinde maddelere bağlanmak zaruretindedirler ki bu da o nispette onların serbesliğini ortadan kaldırır.

Diğer taraftan ruhların bu kesif maddelere esir bir durumda bulunmaları, kendilerinde o maddelerin tabi bulundukları tabiat kanunları muktezası olarak bir takım temayüllerin ve ihtirasların doğmasına sebebiyet verir. Demek maddi teamül ve ihtiraslar ekseriya zannedildiği gibi esasen ruhun bünyesinde mevcudolan bir nakisa değil, maddi rabıtalardan doğma arızi bir netice ve aynı zamanda da tekamül gayesinde matuf bir vasıtadır. Bu noktayı gözden kaçırmamak tekamül bahsinde bizi çok hatalı yollara sapmaktan kurtarır. Bütün bu hakikatlere göre ruhların geri temayüllerinden kurtulması, maddelere ve maddi hadiselere esir olmayıp hakim bir duruma girebilmeleri ile başbaşa gider ve bu da onların tekamül gayelerine bağlı bir netice olur. Üstadın aşağıdaki sözleri bu fikrimizi takviye eder:

<< Ruh bütün maddi faaliyetini ifa etmek için ve bu faaliyetleri sayesinde tekamülünü temin edebilmek için madde aleminde bir müddet geçirir. [1]. Ruhun madde ile incizabını azaltıcı onun maddi rabıtasını iradesiyle azaltabilmesi, yani tekamül edebilmesi için olan vasıtalardır. >> Bu sözlerin mefadı şudur: ruhu tekemmül ettirecek vasıtalar, onun maddi bağlarının çözülmesini intaceden maddi faaliyetidir. Ruh bu faaliyeti göstermek için maddeye bağlanır.

Hulasa tekamül fikri bu günkü anlayışımıza göre, ruhun madde kainatındaki durumu ile alakadar bir mefhumdur. Maddeyi ve bütün maddi mefhumları ortadan kaldırınca ruhun bizzat varlığı gibi, tekamül fikri de ortadan kalkmış olur.

İçinde bulunduğumuz kainatta hiçbir şeyi madde düşüncesinden ayıramayız. Hatta en << gayrı maddi >> tasavvur ettiğimiz saf ruhi haller bile ancak maddi mefhumlarla kabili idrak ve takdir olabilir. En saf ve en ilahi bir sevgi bile, asla unutulmasın ki, maddi mefhumla yaşıyabilir. Biz maddeden ve maddi mefhumdan tecerrüt etmiş bir ruhu sevemeyiz. Zira o, bizim için bir ademdir ve adem sevilemez. En saf sevgiyle sevdiğimiz şey, ruhun hiçbir vakit kıymetlendiremediğimiz kendisi değildir. Onun çeşit çeşit maddeler arasındaki faaliyetlerinin tezahürüdür. Biz bu hakikatı hiçbir okulun hatırı için görmemezlikten gelemeyiz. Yalnız şunu takdir ederiz ki ruhun bu faaliyet tezahürlerine zemin olan maddeler ne kadar seyyal bir hal almış ise onlara karşı gösterdiğimiz sevgi de o kadar yüksek bir karakter alır ve ilahileşir. Gayrı maddi telakki etmemize en müsait görünen sevgi hakkındaki bu düşüncemizi diğer duygularımız hakkında da belki daha kolaylıkla tatbik edebiliriz.

Binaenaleyh bizim bu günkü yükseklik derecemiz ancak kainatımızdaki görgü ve tecrübelerle elde edilmiş bir kazançtır. Ve tekamülün halen revaçta olan klasik manası bu bakımdan genişletilmek icabeder. Maddeler kainatında yaşıyan ruhlar için maddi münasebetlerden, maddi bilgi ve görgüden azade bir <<kemal>> düşünemeyince bu kainatın dışındaki varlıklar hakkında bizim anlıyabildiğimiz en yüksek manasındaki kemal mefhumunun bile hakikaten ne kadar uzak kalacrğını takdir etmekte gecikmeyiz. Zira bu mefhum ancak ruhların madde kainatiyle olan münasebetleri bakımından bahis mevzuu olabilir. [1] Üstadın buradaki madde aleminden kasdı kesif madde dünyalarıdır.

Sık sık tekrarlandığı gibi ruhun fena ve geri temayüllerinden kurtulması, maddi ihtiraslarından azade kalması kemalin illeti değil neticesidir, gayesi değil vasıtasıdır.

Filhakika ruhun kemal kelimesiyle ifade olunan yüksek gayesine varması, maddeler arasında tecelli eden kötü vasıflarından kurtularak güzel vasıflar iktisabetmesi ile beraber yürür. Fakat bu güzel vasıfları kazanmak maddi esaretten kurtulmanın, daha doğrusu maddelere hakim olmanın zaruri bir neticesidir.

Her vakit söylendiği gibi ruh haddizatında fena değildir. Bir lemai ilahiyede bizatihi fenalığın bulunabileceğini düşünemeyiz. Bunun içindir ki gerek teozoflar, gerek ispiritler ve verek birçok diğer ispiritüalist meslek erbabı fenalığın ancak madde ile irtibattan ileri geldiğine inanmışlardır. Maddi rabıtalar ruhları geriletir. Fakat bu manadaki gerilemeği ruhların maddi kainata inmekteki gayesi olan tekamülün tam zıddı gibi telakki etmemelidir. Zira bu gerileyiş kemalin zıddı değil ancak ona yardım eden bir tekamül vetiresidir. O halde maddi dünyalarda geri durumlar içinde yuvarlanan ruhları bu bakımdan takbih değil tebcil etmek lazımgelir. Çünkü onlar bu halleriyle tekamül yoluna girmiş bulunmaktadırlar. Hatasız ve günahsız, hakikatlere varmak ve yükselmek mümkün değildir.

8 – Tekamülün gayesi

O halde ruhların maddi kainata inmelerinde bizi en ziyade tatmin edici ve ruh bilgisindeki ilmi kanaatlerimize uygun gelici mahiyette bir gayenin bahis mevzuu edilmesine ihtiyacımız vardır. Bu gaye nedir?...

Tekamül fikri ancak ruhun maddelerle olan münasebeti bakımından kıymet kazanır dedik, şu halde ruhun tekamülündeki maddi mefhum ne olabilir?...

Şimdiye kadar söylediklerimizden çıkan manaya göre biz tekamülü ruhun maddelerden ve maddi kainattan alakasını keserek onu ebediyen terketmesi şeklinde kabul etmiyoruz. Bilakis tekamül ruhun bu kainata hakim olacak bir daruma girmesi ve bu suretle faaliyetinin, yani maddeler üzerindeki hakimiyetinin ebedileşmesi demek oluyor. Henüz maddi kainatın esareti altında bulunan ruhlar için bu gayenin tahakkuk etmiş olması bahis mevzuu olamaz.

Ruhların maddeye bağlanmaları, bizim kastettiğimiz manada bir münasebet tesis etmiş olmaları demek değildir. Bu manadaki münasebet esasen ruhların madde kainatına inmelerindeki gayeyi teşkil eder. Yani bizim düşündüğümüz manadaki münasebette, ruhların maddeye hakimiyeti fikri mündemiçtir. Fakat ruhların böyle ideal bir mertebeye çıkabilmeleri için evvelemirde kainatın içinde, onun anasırı arasında yoğurulmaları ve bazen pasif, bazen de nispeten aktif roller alarak birçok tecrübeler geçirmek suretiyle tabiat kanunları ahkamına göre kainata hakim bir duruma girmesini öğrenmelerilazımdır. İşte görgü ve tecrübe devresi dediğimiz bu devre ruhun maddelere bağlı ve esir olarak kalması haline tevafuk eder. Bu devrede tabiatiyle ruhlarda mevcudolan bütün yüksek melekeler kararacak ve maddi esaretle, ruhların maddi icaplarına uygun birtakim maddi temayülleri ve ihtirasları elele yürüyecektir. Binaenaleyh maddi kainatın muhtelif dünyalarında ruhlarda görünen geri durumlar onların madde ile irtibatlarının zaruri bir neticesidir, onların bu bağlardan kurtulmaları da maddelere hakim durumlara girmelerinin, yani tabiat kanunları mucibince kainatta müessir roller almalarının bir neticesi olacaktır.

Fakat tekrar ediyoruz: maddi bağları çözmek veya maddi esaretten kurtulmak maddelerle olan münasebetleri kesmek değildir. Bilakis evvelce ruhun mahkumiyetini intaceden bağların çözülmesiyle onların yerine maddeler üzerindeki ruh müesririyetinin kaim olması, ruhla maddi kainat arasındaki hakiki ve ideal münasebetlerin ebedileşmesini ifade eder.

Pek tabiidir ki sonsuz bir kainatta aktif ve hakim bir rol oynıyabilecek salahiyetini kazanmış bir ruh, bu muazzam faaliyeti ile alakadar bütün yüksek melekelerini inkişaf ettirmiş bulunacaktır.

Görülüyor ki bizim tekamül gayesi hakkındaki davamız, ruhun faaliyet imkanları üzerinde toplanmaktadır. Zira bildiğimize göre ruhun mümeyyiz vasfı olan müessiriyet kudreti kainattaki en yüksek derecesini bu faaliyet sahasında gösterir.

Fakat şurasını da unutmamak lazımgelir: faaliyet, ruh müessiriyetinin tabiat kanunlarına intibakının zaruri bir neticesidir. Ruhlar, müessiriyet kudretlerini tabiat kanunları ile ahenkleştirebildikleri nispette kainatta faal durumlara zaruri olarak girerler. Demek ruhun tekamülü, kainatta ilahi kanunları tatbike memur tabii ve şuurlu bir amil haline girmesi gayesine matuftur. Fakat böyle muazzam bir gaye hakkındaki bu ifademiz ne kadar aciz ve noksandır!.. Bu noksanlığını ve sonsuz kainatın herbir zerresinin bile bizim için gene sonsuz bir kainat kadar anlaşılmaz bir büyüklüğü ihtiva ettiğini düşünmek kafidir.

Ruh kemalinin maddi münasebetlerle kaim olduğunu kabul ettikten sonra tekamül gayesi bahsinde, maddi unsurları gözönünde tutmak lazımgelir. Ruhun kainattaki kazançlarını maddeler dışında ve maddi münasebetlerden uzak olarak düşünmek istersek onun bu kainata inmiş olmasının manasını anlıyamayız. Eğer ruhların tekamülü gayesinde maddi mefhum ihmal edilirse, eğer ruhların bu kainatta bir müddet yaşadıktan sonra ayrılıp onunla bütün alakalarını kestikleri, farazi olarak, düşünülürse yani daha doğrusu tekamülün gayesi maddelerden ayrılmak, bütün maddi münasebetleri ebediyen kesmek şeklinde kabul olunursa o zaman ruhun bu kainattaki kazançlarının yalnız kendi manevi bünyesinde husule gelmiş bir değişmeden ibaret olduğunu tastik etmek mecburiyeti hasıl olur.

Fakat, evvela böyle bir değişikliği hiçbir insan oğlunun tasavvur edebilmesine imkan yoktur, saniyen madde ile alakası bulunmıyan böyle bir değişikliğin maddeler vasıtasiyle vukua gelmesi zaruretini anlamak güç olur.

Bir ruhun dünyalarda tecrübe hayatı geçirmesi, bu tecrübelerin gayesiyle ona vasıta olan maddi hadiselerin ahenkleştirilmesine doğru cehitler sarfetesi demektir. Bu fikre göre dünyadan kemaliyle ayrılmış bir ruh demek, oradaki maddi şartların üstüne yükselmiş, yani onun üzerinde bütün müessiriyet imkanlarını kullanabilecek bir duruma girmiş bir ruh demektir. Bunu böylece kabul etmedikten sonra ruhun ne dünyalara girmesinin, ne de tekamül etmesinin mantıki ve makul manasını anlamak mümkün olmaz. İşte aramızdaki tekamül safhalarını ikmal edip yükselmiş bir ruh karşısında arzın bu durumu ne ise kainatımızın bütün tekamül safhalarını ikmal etmiş yüksek bir ruh karşısında da kainatın durumu, bittabi daha geniş mikyasta, odur.

Ruhlar muhtelif maddi tekamül yollarında yürüyerek üç buutlu alemin bütün realitelerinin fevkine çıktıktan sonra tekamüllerine daha yüksek bir tertipte devam etmek üzere, dört buutlu alemde birleşirler. Ve buraya kadar yükselmiş olan ruhlarda artık bizim kainatımızda

olduğu gibi bedenler, şekiller v.s. kalmaz ve bunun neticesi olarak oradaki varlıklar hakkında ne cinsiyet, ne insanlık - hayvanlık - nebatlık veya kainatımızın dünyalarına mahsus her hangi maddi bir varlık hali bahis mevzuu olmaz. Üstattan aldığımız bazı tebliğler bu hususta bizi tenvir etmiştir:

<< Ben de insan aleminden geldim, bu bakımdan kendime insanım, diyorum. Fakat tetkik ederseniz bu gün sizin aleminizde olmadığımı anlarsınız. Bu gün kendime insanım dememin sebebi sizin dünyanızdan geldiğimi anlatmaktadır. >>

Ruhların, tekümül ettikçe müessiriyetlerinin artması da gene belki bizim tahmin bile edemediğimiz büyük bir illiyet prensibine dayanmaktadır. Bu sayede ilahi kanunların icabatından olan bütün mahlukatın nizamı temin edilir. Evvelce de temas ettiğimiz gibi Hilkat, maddi kainatın sayısız çeşitlerini meydana getiren teşekkül hallerinden ayrı bir şeydir. Bizim kainatımızda ne yoktan var olan, ne de yok olan hiç bir şey yoktur. Binaenaleyh yoktan var olma manasına gelen Hilkat hakkında bizim hiç bir fikrimiz olamaz. Kainatımızda mevcut bütün hadiseler maddelerin hal ve şekil değiştirmelerinden ibarettir. Ve bu da ilahi kanunların tatbikına memur veya daha doğrusu böyle bir faaliyete istihkak kazanmış yüksek bir takım varlıkların maddeler üzerindeki müessiriyet kudretlerini bütün kemaliyle kullanabilmeleri sayesinde mümkün olur. Kainatların sonsuzluğu, ruhların sonsuz sahalar içinde tekamüllerine devam etmeleri ile büyük bir mutabakat halindedir. Bu başbaşa yürüyüşün sonunu görebilmek ve hatta bu bapta her hangi bir tahminde bulunabilmek bizim gibilere müyesser olmıyacaktır. O halde ruhların tekamüllerinin hakiki gayeleri hakkında kati söz söylemek şöyle dursun bir thminde dahi bulunmanın imkanı olmadığını unutmıyacağız. Bu hususta söyliyebildiğimiz şeyler ancak ruhların kendi alemlerimizle olan münasebetlerine ait bilgi ve tahminden ileri gidemez. Ve biz alemlerimizde cereyan eden ruhların yukarda bahsettiğimiz faaliyetleri hakkında da ancak bazı müşahedelere malik bulunuyor ve ona göre fikir yürütüyoruz.

Evvelce de söylenmişti: Bizlere göre ne kadar sonsuz ve şumullü görünürse görünsün mahlukat yalnız içinde yaşadığımız maddi kainattan ibaret değildir. Ve ruhlar, madde kainatının dışındaki bilmediğimiz diğer varlıklar arasında, bilmediğimiz yollarda hayatlarını geçirirler. Ve bu miyanda, uzun cehitlerle temin etmiş oldukları madde kainatı üzerindeki müessiriyetlerini ebediyen temadi ettirirler. Ruhların kainatımızdaki tekamülü mahlukat arasında ilahi kanunların ahkamını tatbik edecek yüksek amiller miyanına girebilmeleri gayesine matuftur. Ruhlar maddi kainatın varlıklarına esir olmamak, orasını tabiat kanunlarına uyarak idare etmek gayesiyle maddelere bağlandıktan sonra, orada uzun bir müddet görgü ve tecrübe hayatı geçirirler, bu hal onların yavaş yavaş madde kainatı üzerindeki faaliyet ve müessiriyet bütünlüğünü inkişaf ettirir. Bu faaliyetin şahikasına varmış ruhların durumları bir insan oğlunun idrakine sığmaz.

Kolaylıkla söyleyiverdiğimiz, fakat hakiki ve yüksek mahiyetinden haberdar olmadığımız bu idealin ne vakit ve nasıl tahakkuk edeceğini bilemeyiz. Zira bizim bulunduğumuz tekamül derecelerinden başlarsak bu gayenin tahakkuku için bir ebediyet kabul etmemiz lazım gelir.

Bir karınca ruhu bedenini teşkil edebilecek duruma girmiştir. Fakat o, henüz bir insan bedeni kuramaz. Karınca basit yuvasını yapabilir, fakat insanların vücude getirdikleri muazzam şehirleri meydana getiremez. Netekim bir gül ağacının ruhu da gül ağacını yapabilir; fakat ne bir karınca bedenini, ne de karınca yuvasını teşkil edemez. Bir insan kesif maddeleri

bir araya getirerek veya dağıtarak bir çok eserler meydana koyar. Taşlardan ve diğer maddelerden heykeller, abideler... ilh. yapar. Perakende sesleri toplıyarak onlardan bir semfoni vücude getirir. Bütün bunlar sanat aleminin birer dünyasıdır. Bununla beraber insan oğlunun eseri ne kadar yüksek olursa olsun, sonsuz tekamül basamaklarında yükselmiş olan ruhların muazzam eserleri yanında pek az bir şey kalır. Dört buutlu alemdeki varlıklarla aramızda bulunan mesafenin, insanla hayvan arasındaki mesafeden kıyas kabul etmiyecek kadar büyük olduğu gözönünde tutulunca oralardaki faaliyetin bizdekinden ne kadar yüksek olduğu düşünülebilir.

Dört buutlu ve ondan daha yüksek buutlu alemlerdeki varlıklar, insanların yaptıkları gibi, üzerlerinde işlenme kabiliyeti sıfır mesabesinde olan kesif taş parçalarından heykeller veya mahdut seslerden semfoniler yapmazlar. Onlar kozmik seyyal maddeler üzerinde çalışarak bu maddelerden diğerlerini ve onlardan da daha diğerlerini teşkil etmek suretiyle alemleri ve dünyaları kurup dağıtırlar. Fakat bu söz ilk hamlede anlaşılabilecek manadaki kadar basit değildir, bu faaliyetler bizim idrak edemiyeceğimiz bir takım müessiriyet tarzları ile ve idrakimiz dahilinde olan zaman ve mekan mefhumları dışında vukua gelir. Bütün bu işlerde yalnız Allaha mahsus yoktan varedicilik bahis mevzuu olmayıp onun kanunlarına mutabık bir surette kuruculuk hali vardır.

Hulasa ruhlar yükseliyor ve yükseldikçe maddi esaretten kurtularak ilahi kanunlara intibak ediyor. Bu hal onların tabiattaki müessiriyet kudretlerinin o nispette artmasına zaruri kılan bir amildir. Üstatlarımızın aşağıdaki tebliğatı bu yolda bizi nurlandırmaktadır:

<< Tabiat kanunları iktizasınca ruhun tekamülü, onun maddi varlıklar içinde yaşamasına vabestedir. Ruhun dünyada maddi varlığı, demin de söylediğim gibi maddeye olan bağdan ibarettir. Maddi faaliyeti sayesinde tekamülünü temin edebilmesi için ruh madde aleminde bir müddet geçirir.

<< Ruhun madde ile olan incizabını azaltıcı çareler onun madde ile olan bu rabıtasını azaltabilmesine yardım eder, bu da ruhun maaliyata temayülü ile olur. Maaliyattan ne kasdettiğimi anlıyorsunuz.

<< Bir ruhun mebdeinde melekeleri kapanık değildir. Maddeye merbutiyet bu melekeleri gölgelendirir. Maddeye merbutiyet temadi ettikçe bir taraftan ruh tekamül eder; fakat maddeye merbutiyet bu tekamülün tezahürüne meydan vermez. Diğer taraftan ruh maddeden kurtuldukça hasıl olan inkişaf bir zemini tezahür bulur. >>

Şu halde bizim idrakimize göre ruh kemalinin zirvesi ve nihayeti yoktur. Bu tekamül ebediyet içinde ve bilmediğimiz bir istikbale doğru uzanıp gidecektir. Ebediyet içinde ebediyet, sonsuzluk içinde sonsuzluk! İşte kainat hakkında olduğu gibi, ruhların tekamülü bahsinde de duygu ve düşüncelerimizin varabildiği münteha nokta budur.

PERİSPRİNİN BEDENLE MÜNASEBETLERİNİN MUTAT HALİYLE GEVŞEMESİ

1 – Umumi mütalaa

Perisprinin bedenle münasebetlerine dair kitabımızın birinci cildinde bazı şeyler söylenmişti. Bir takım ahval ve şerait altında perispri bedenle olan münasebetlerini gevşetebilir. Bu gevşeklik kısmi veya tam olabilir. Tam olunca ölüm dediğimiz hal vukua gelir.

Perisprinin bedenle münasebetinin gevşemesi haline degajman deriz. Değajmanın derinliği nispetinde insan; dış alemden, yani dünya maddelerinden az çok alakasının kesildiğini duyar.

Degajmanın muhtelif dereceleri vardır. İnsanın mutat hayatında yaşarken muvakkaten etrafiyle alakasını kesip kendi kendine dalmasına degajmanın en hafif bir şekli diyebiliriz. Ve bu hale de tecerrüt hali (isolement) deriz. Binaenaleyh tecerrüt veya dalgınlık hali degajmanın bir başlangıcıdır, onun ilk merhalesidir. Demek, iptidai bir tecerrüt halinden başlıyan perispri - beden münasebetlerinin gevşekliği tedricen arta arta ve şuurla şuur altının disosyasyonu, uyku, hipnoz ve letarji halleri gibi kaba duygularımızın takdirine göre noktaladığımız bir sürü merhalelerden geçe geçe tam bir ayrılma hali olan ölüm hadisesine kadar ilerliyebilir. O halde bizim ölçülerimize göre ölüm, izolman halinin müntehası olduğu gibi, izolman da ölümün başlangıçıdır.

Bu iki münteha arasında mevcut psişik merhaleler bir çok sebepler altında kendiliğinden veya arzuya göre vukua gelebilir. Bu sebepler; asabi, toksik, biyolojik, fizyolojik, patolojik, psikolojik, ilh. olabilir. Mesela sinirli bir kadıcağız korkunç ve mutat dışı bir hadise karşısında düşüp bayılıverir. Bu hal, bünyevi şartlara göre derinliği azçok ileride bir degajman halidir, asabi yoldan vukua gelme bir beden- perispri gevşekliği hadisesidir.

Hipnotik vetirelerle husule getirilen uyku halleri de böyledir. Esrar çekmiş veya kloroformlanmış bir insanın degajmanı toksik sebeplerledir. Ağır bir hastalık, bir koma halindeki hastaların degajmanı gene toksik ve patolojik bir degajmandır. Manyatizma yolu ile olan somnambülizma halini vital ve hipnoz halindeki degajmanı da asabi sebepler altındaki degajman hallerine misal gösterebiliriz. Nihayet, manastırlarda dindar kadınların, çilehanelerde yaşıyan zahitlerin vecit halleri esnasındaki degajmanları psikolojik sebeplerden ileri gelir. İleride, dedubluman bahsinde bu noktalara tekrar avdet edilecektir.

O halde bizim degajman ismi altında mütalaa ettiğimiz hadiseler bedenle perisprinin arasındaki münasebetlerin bazı sebepler altında değişmesinden mütevellit fizyo-psikolojik birtakım fenomenlerdir. Diğer tabirle degajman, ruhun bedenle olan münasebetlerinin gevşemesi yüzünden azçok serbesleşerek Ispatyoma doğru kaymasıdır, denilebilir.
Perisprinin bedenle münasebetini gevşetmesi, o nispette ruhun serbesleşmesini ve Ispatyom hayatına dalmasını zaruri olarak neticelendirir. O halde degajmanın derinleşmesi, ruhun o nispette Ispatyom hayatına dalması ve o nispette Ispatyom hayatının dünyadakilere münkeşif olması demektir.

Bundan şu netice çıkar ki gerek kendiliğinden, gerek tecrübe yolu ile olan degajmanların iyi ve vukufla mütalaasını yaparak Ispatyom hayatı hakkında müspet ve ilmi birçok hakikatlere ulaşmak mümkündür. Filhakika muhtelif araştırıcılar tarafından Ispatyomdaki ruhlardan oranın çeşitli merhaleleri hakkında verilmiş izahlar ve tarifler; degajman yolu ile topladığımız ve bizim gibi çalışan diğer müelliflerin (Caslan) topladıkları müşahedelere birçok noktalardan uygun gelmektedir. Ve hatta bazen hadiseler birbirine o kadar yaklaşır ve bağlanır ki bunların iyice tetkikiyle ilmi birtakım neticeler ve kanaatler tebarüz ettirilebilir. Mesela enkarne

insanların degajmanları halinde iken vaki ifadeleri, dezenkarne varlıkların, bilhassa ilk Ispatyom hayatına dair intibalarına benzemektedir. Buna mukabil birinciler de, ikincilerdekiler kadar candan ve yakından duygular yoktur ki bunun sebebini de müteaddit defa yazdığımız maddi bağların frenleyici tesirlerinde aramak icabeder. Aşağıda degajman halindeki süjelerden alarak vereceğim misalleri tetkik ederken okuyucularım bu fikirlerimi tasdik edeceklerdir. Bu misaller arasında bazı süjeler karanlık içinde kaldığını, bazıları üşüdüğünü, bazıları dikenlerin vücutlerine battığını... ilh. söylemektedir. Bunlar İspatyom bahsinde verdiğimiz misallerle karşılaştırılırsa bilhassa oranın ilk merhalelerindekilerle bunlar arasında büyüm müşabehetlerin bulunduğu derhal göze çarpar.

Görülüyor ki burada, insan bilgisine ve mukadderatına dair çok geniş ve sonsuz bir çalışma sahası vardır. Bu hususta mevcut bol materyellerden istifade edilebildiği takdirde beşeriyetin tekamül yolundaki inkişafı şüphesiz hızlanacak, bu günkü soğukluk, huzursuzluk bütün sebepleriyle birlikte insanlrın arasından yıkılıp gitmeğe yüz tutacaktır. Fakat dünyanın şu anda donmuş, kökleşmiş ve idealleşmiş maddi geri hırsları insanların gözüne kalın bir perde halinde gerilmiştir. Bu günkü beşeriyette henüz onu söküp atabilecek ruhi enerji yoktur. Bu hal, şimdilik pek küçük bir zümreye münhasır kalan bu yüksek mebahisin mütalaasına yayılma imkanı vermemektedir. Bununla beraber tekamül zaruretine inanan herkes gibi biz de bu karanlık durumun muvakkat olduğuna ve insanların bu günkü, bilmeden kendiliğinden tahayyülleriyle yaşattıkları kabuslarından bir gün kurtulacaklarına kani bulunuyoruz.

İşte bu kanat bizi insan bilgisine ve mukadderatının mütalasına başlangıç olabilecek mevzular üzerinde bazı fikirler yürütmeğe ve bu kitabı yazmağa sevketti. Biz kitabımızdaki mevzuları ve bilhassa üçüncü ciltteki bahisleri alakalandıran degajman hallerinin mütalaasına ehemmiyet veriyoruz. Bu sebepten dolayı bu hadiseyi kitabımızın hacmine uygun bir tarzda kısaltarak mütalaa edeceğiz.

Ruhun degajman hali didaktik bakımdan iki modalite içinde tetkik olunabilir. Bunlardan biri; perisprinin aşağı yukarı mutat, yani saf haliyle bedenden ayrılması, diğeri de bedenden bir kısım partikülleri beraber alarak ondan ayrılması şekline aittir.

Biz bunları birbirinden ayırmak için birincisine perisprinin bedenle münasebetinin saf haliyle gevşemesi, ikincisini de perisprinin bedenle münasebetinin bulaşık halde gevşemesi diyeceğiz.

Bu bahsimiz perisprinin bedenle münasebetinin saf haliyle gevşemesine tahsis edilmiştir ki bunu da iki yoldan tetkik etmek mümkün olur: Bu yollardan biri hipnoz yoludur, diğeri ise mutat halde psikolojik infisal hali diyebileceğimiz (dissociation psycholojique) yoldur.

Hipnoz halindeki süjenin mutat şuuru ortadan tamamiyle kalkmıştır, yani süje dış alemle olan bütün alakasını kesmiş ve bütün dikkatini sübjektif hayatı üzerine çevirmiştir. Burada idrak, ileride izah edileceği gibi mutat dışı bir yoldan vukua gelir. Bilhassa bu mesele üçüncü ciltteki mebahisi çok yakından alakalandıracağı için hipnoz halinin bazı tezahürlerinden orada da istifade edilecektir.

Bu bahiste degajmanın tetkik yollarından ikincisi, yani psikolojik disosyasyon hali evvelkinden farklıdır; burada süjenın mutat şuuru ortadan kalkmamıştır. O, bütün dikkatini şuur altı sahasına, yani kendi varlığına çevirmiş olmakla beraber onu her an dış alemle alakalandırabilecek halde bulundurmaktadır. Diğer tabirle süje burada uyumamıştır. Yalnız

şuurla şuuraltı birbirinden ayrılmıştır. Buna psikolojik disosyasyon dememizin sebebi de budur. Bu haldeki süjelerde şuur ve şuur altı tezahürleri birbirinden ayrı müstakil şahsiyetlere aitmiş gibi uyanık dururlar. Mutat şuur, asılı bir halde bulunmakta ve şuur altına müdahale etmemektedir. Şimdi bunlar üzerinde ayrı ayrı duracağız.

2 – Hipnoz veya somnambül hali

A – Manyatizma ve hipnotizma nedir ?

Gerek hipnoz, gerek somnambülizma bir uyku halidir. Bunların husule getirilmesi için kullanılan usuller ayrı ayrı olmakla beraber çok defa hem bu usuller, hem de onların neticelendirmiş oldukları uyku halleri, yani hipnoz ve somnambül halleri birbirine karışır ve karıştırılabilir.

Bunlar üzerinde ayrı ayrı durmak kitabımızın mevzuna dahil değildir. Zira biz burada ancak bu uyku hallerinin neticelerinden istifa ediyoruz. Fakat bu iki halin ayrı ayrı neticelerini kıymetlendirmek, daha büyük faydalar elde etmek bakımından arzu edilen bir şeydir. Binaenaleyh teknik prosedürleri ve fenomenik tezahürleri (Les manifestations phenomeniques) ayrı olan bu iki psikolojik hadise hakkında evvela birkaç söz söylemek istiyorum.

Manyatizma namı altında çok defa yalan yanlış anlaşılan ve bir çok hokkabazlarca istismar vasıtası olan bazı gösteriler, bittabi bizim burada bahsedeceğimiz şeyler değildir. Taklit - ve çok kaba ve kusurlu bir taklit - yolu ile bu nevi tezahürlerin her çeşit sui istimale ve istismarcılığa müsait olması, onun ekseriya yanlış anlaşılmasına sebebolmuştur. Manyatizma hokkabazlık değildir. Ve bir hokkabaz manyatizör olamaz. Nasılki fenni manipülasyonlariyle bir fizikçi ve bir doktor da hokkabaz olamaz. Hem fizikçinin, hem de doktorun yaptığı işlerdeki yüksek gayeler bir hokkabazın küçük maksatlariyle kabili telif değildir. Tıpkı bunun gibi bir manyatizörün yaptığı işlerdeki yüksek kıymetler de hokkabazın değersiz kurnazlıklariyle nispetlendirilemez. Bu sözleri bana söyleten amil, metapsişik tezahürlerin ve bilhassa manyatizmanın bahis mevzuu olduğu yerlerde, hatta aklı başında sayılan kimselerin bile derhal söze, zamanın bir takım hokkabazlarının isimlerini karıştırmağa kalkışmalarına sık sık şahidolmaklığımdır.

O halde manyatizma ve hipnotizma nedir?

Takriben bundan 150 sene evvel Mesmer isminde Viyanalı bir doktor kendine mahsus nazariyesiyle desteklediği manyatizma fikrini ortaya atmıştır. Fakat bu vetire ile bir uyku halini, somnambülizmayı ilk defa husule getiren zat Marquis Puysegur olmuştur. Bunu müteakip diğer bir çok araştırıcı, bu çalışmalar üzerinde durarak manyatizma ve somnambülizmanın yavaş yavaş inkişafına yardım etmiştir. (Deluze, Du Potet, Ch. Lafontaine, Hektor Durville... v.s.)

Bu sahada çalışan her müellif birbirine yaklaşan veya birbirini tutmıyan birtakım nazariyelerle manyatizmayı izah etmeğe çalışmışlardır. Bütün bu nazariyelerin muhassalası olarak biz bu gün manyatizmayı şu manada kabul ediyoruz: Bazı maddelerde daha bariz olmak üzere her maddeden bir takım emanasyon çıktığı gibi, uzyi maddelerden de öylece ve

evvelkilerden daha yüksek tertipte bir takım emanasyon çıkar. Bunların hayat sahibi varlıklar üzerinde tecrübe ile husule getirebildikleri bir takım fizyolojik ve psikolojik tesirlere bakarak bunu hayati hususiyetlere malik bir seyyale gibi kabul edebiliriz. Manyatizörler bu seyyaleye bir sürü isimler vermişlerdi. (Hayvani mıknatısiyet, beşeri mıknatısiyet, manyatik kuvvet, asabi kuvvet, beşeri radyoaktivite... ilh.)

Bilhassa H. Durville manyatik ihtizazlara ait yaptığı bir çok kıymetli tecrübeleriyle bunların fizyolojik ve psikolojik tezahürlerini ilmi ve tecribi yollardan tahkik etmiş, hatta bir takım kanunlarını da meydana çıkarmıştır. (2,14)

Gerek bu araştırıcıların yapmış oldukları tecrübelerin tetkiki, gerek bizim şahsi tecrübelerimiz manyatizmanın ortaya konmuş fizik kanunlarının sıhhatine bizi inandırmıştır. Mevzuumuz dışında kaldığı için burada bu kanunlardan ve onlara ait tecrübelerden bahsedemiyeceğim.

Şu halde manyatizma, insandan çıkan henüz mahiyeti ne akademiye mensup fizyolojiciler, ne de fizikçiler tarafından tetkik edilememiş bir takım thtizazlar (veya seyyaleler) yolu ile hayattar uzviyetler üzerinde bazı fizyolojik ve psikolojik tezahürlerin husule getirebileceğini kabul eden bir ilim şubesidir.

Fakat yukarda söylediğimiz gibi manyatizörler ve bilhassa Charles Lafontaine manyatizmanın hakiki ve ilmi kıymetlerini tamim etmeğe uğraşırken manyatizmanın nazariyelerine muarız bir çok aleyhtarlar da aynı hadiseleri başka yollardan, daha doğrusu sinir cümlesinin fizyopatolojik durumlarından istifade ederek husule getirmeğe çalışıyorlar ve bunda muvaffak olduklarını iddia ederek manyatizörlerin bedenden çıkan seyyalelerini veya ihtizazlarını çürütmeğe uğraşıyorlardı. İşte burada muarız bir mücerribolarak ilk ortaya atılan zat İngiliz doktoru Braid olmuştur. Bu sebepten buna braidizma derler ki hipnotizma dediğimiz şey budur. Netekim manyatizmanın da diğer ismi onu ilk defa tamim eden zata izafeten mesmerizma'dır.

Braidizma veya hipnotizma nedir?

Braid manyatizörler gibi operatörün bedeninden bir takım seyyalelerin veyahut ihtizazların çıkıp süjeye tesir ettiğini kabul etmiyor. Ve süjede görünen hipnoz halinin gayri tabii, histerik bir tezahür olduğunu ve bunun kendiliğinden telkinle veya asabi sistemi yorucu her hangi bir vasıtayı kullanmakla husule getirebileceğini ileri sürüyor. Ona göre manyatizörlerin iddia ettikleri << hayati veya mıknatısi seyyaleler >> e lüzum kalmadan onlar vasıtasiyle yapıldığı söylenen hipnotik
tezahürleri bu son vasıtalarla ve bilhassa telkinle husule getirmek pekala mümkündür. Bu telakkiye göre manyatizörlerin iddia ettikleri emanasyonlar boş, manasız ve mevhum şeylerdir. İşte bu yüzden bir taraftan mesmeristler, diğer taraftan braydistler uzun bir mücadeleye tutuşmuş ve her biri hakikatin ancak kendi tarafında olduğunda ısrar etmiştir. Biz burada bunların münakaşasına girişecek değiliz, yalnız şu kadar söyliyelim ki hipnotik hadiselerin husulü için kullanılan muhtelif vasıtaları müdafaa etmekte iki tarafın da hakkı vardır, zira hem mesmeristlerin, hem de braydistlerin müdafaa ettikleri tez aynı fizyo-psikolojik bir hadisenin prosedeleriyle ve fenomenik tezahürleriyle birbirinden ayrı yolda tezahürler gösteren iki modalitesine aittir.

Mesela bize göre manyatik hipnoz ile hipnotik hipnoz perispri-beden münasebeti bakımından birbirine benziyen iki hadisedir, yani perisprinin bedenden az çok kurtulma halidir, bir degajmandır. Yalnız, bu degajmanın her iki halde keyfi ve kemmi farkları görülür. Ve burada uzun uzadıya anlatılması mümkün olmıyan sebeplerden dolayı manyatik hipnozda görünen yüksek psikolojik tezahürler hipnotik hipnozda bulunmaz.

Şu halde hipnozun iptidai tezahürlerini tetkik etmek için braydizmaya müracaat edilebilir, fakat yüksek fizyo-psikolojik tetkikatı bu yoldan yapmağa kalkışmakla büyük muvaffakiyetler elde edilemez, o zaman daha derin ve tabii bir degajman hali olan manyatik hipnozdan istifade edilmelidir.

Biz kendi hesabımıza hipnotik vetirelerden büyük faydalar görmedik, hatta bu halin husulü için kullanılan prosedeler bakımından hipnotik hipnozu asabi seyyalelerin şiddetli, ani ve sarsıcı boşalmasiyle müterafık, sinirleri yorucu, binaenaleyh tehlikeli bir hal olarak kabul ederiz. Fakat mevzuumuz bu olmadığı için bunları kısaca söyleyip geçmek zorundayız.

Şu halde hipnotik hipnoz ancak fizyo-patolojik tetkik bakımından enteresan olabilir fakat fizyo-psikolojik bakımından tavsiyeye değmez. Burada manyatizmadan istifade edilecektir.

Manyatizma, evvelkinin tersine ne şiddetli, ne de yavaş bir asabi seyyale boşalması (Decharge nerveuse) ile müterafık değildir. Bilakis burada operatörden çıkan seyyalelerle süjenin sinir cümlesi takviye (Fortification) edilmektedir. Binaenaleyh bu, evvelki gibi zararlı ve tehlikeli olmadıktan mada faydalı ve hatta sıhhidir. Onun için hastalıkların tedavisinde de bugün bir çok mahafilde bundan istifade edilmektedir. Ve bu tedavi sistemine biyoterapi ismi verilmiştir.

Hipnotik tezahürlerin mütalaasına başlamazdan evvel şunu söylemek isterim ki biz, bir taraftan hem mesmeristlere, hem braydistlere hak verirken diğer taraftan ikincilerin birincileri yalanlamalarına iştirak etmiyor ve bu hareketi braydistlerin hesabına eksik yapılmış bir tetkik mahsülü sayıyoruz. Zira dediğim gibi ruhi incelemeler bakımından şüphesiz braydizmadan daha çok verimli ve yüksek tezahürlere zemin olan manyatik somnambülizma, manyatizörlerin söyledikleri gibi insandan ve hatta madeni, nebati ve hayvani varlıklardan çıkan bir takım emanasyonlarla husule getirilir. Bu bir hakikattir ve elimizde bu hakikati gösteren sayısız müşahede vardır. Maalesef bunlar üzerinde uzun uzadıya duramıyacağız. Yalnız okuyucularıma bir fikir vermek için insan bedeninden çıkan emanasyonların tesbiti için şimdiye kadar muhtelif müellifler tarafından müracaat edilen ilmi tetkik vasıtalarından bir tanesine temas edeceğiz. Bu da, bu emanasyonların muhtelif usullerle alınmış fotoğraflarıdır. Aşağıda verdiğim bir şekilde (şekil 2) bir el resmi görüyorsunuz. Bu resim göründüğü gibi alelade bir fotoğraf makinesinin karşısında tutularak bildiğimiz yollardan alınmış bir elin fotografisi değildir. Daha doğrusu bu resim elin kendisine aid değildir. Elden çıkan seyyalelerin resmidir. Bu, nasıl elde edilmiştir ? Bu sualin ceyabını mücerribinin bizzat kendisinden, yani G. Delanne'dan kısaltarak dinliyelim: (48)

Şekil 2 – Plağa değmeden alınmış bir el eflüvyoğrafisi (48)

<< Evvelce ismi geçen mücerriplerin müşahedelerinden ve bu müşadeler hakkkında yapılmış tenkitlerden istifade ederek bir kaç sene fotoğraf plaklarının üzerindeki bu seyyalelerin izlerini tetkik ve mütalaa ettim. Ben burada yalnız, beşeri seyyalenin dışardaki tesirini, inkarı kabil olmıyacak bir şekilde ispat ettiğine kanaat getirdiğim tecrübelerden birkaç tanesini yazacağım.

<< Şunu hatırlatmak isterim ki bu işi yaparken ihtimamla hareket etmek için gereken bütün tedbirler alınmıştır: Hassas plağın temiz olmasına, jelatin tabakasına toz gibi yabancı cisimlerin yapışmamasına, izhar banyosunun süzülmüş olmasına ve emanasyonların resmi alınacak elin plağa değmemesine, uzaktan tutulmasına ve nihayet developman esnasında izhar banyosunun mütemadiyen çalkalanarak bir takım hayalleri taklit edebilecek tortuların plak üzerinde teressübetmemesine dikkat edilmiştir.

<< Bu tecrübeleri Bayan W. B. ile yaptık. Bayanın eli plağa karşı o tarzda konulmuştur ki eğer hararette mevcudolan enfraruj ziya dalgaları plağa tesir ediyorsa buna imkan bırakılmasın. Bundan başka ciltteki Tarchanoff'un elektrik cereyanlariyle hayallerin izahını da önlemek için eli ne plağa, ne de plağın mevzuu bulunduğu küvete temas ettirmedik.

<< Biz bu şartları tahakkuk ettirmek için iki türlü tertibat kullandık: Evvela, öyle bir mahlul bulmak lazımdı ki bu, karanlık haruri radyasyonları emsin ve geçirmesin. Alun bize bu iş için en münasip bir madde göründü. Zira malumdur ki içinde kesif alun mahlulü bulunan bir balon güneş ziyasına tutulursa kırılmış şualar öbür taraftan geçerler ve bu şualar sanki tıpkı bir adeseden geçmiş gibi arka tarafta çok parlak bir mihrak meydana getirirler. Fakat, güneşten gelen bu ziyalar arasında bütün karanlık ziyalar mahlul tarafından imtisas edilmiş ve öbür tarafa geçirilmemiş bulunur. Çünkü alun vasıtasiyle süzülmüş şuaların parlak mihrakına konan bir parça pamuk barıtı orada hiç bir tesire maruz kalmadan istenildiği kadar tutulabilir.

<< İşte alunun bu tesirinden istifade ederek bir küvet içine onun kesif mahlulünü yaparak koyduk ve suyu tebahhura terkettik. Su tamamiyle kaybolduktan sonra küvetin dibinde kalan takriben 15 milimetre kalınlığında ince bir alun tabakası hasıl oldu. Hassas plak ise hidrokinon mahlulünü havi ikinci bir küvette bulunuyordu. Alunu ihtiva eden küveti plağın mevzu bulunduğu ikinci küvet içine koyduk. Bu şartlar altında operatör Bayan W. B. nin eli ne plağa, ne küvete, ne de mahlule temas etmiyecekti. Bundan başka plakla el arasında alun tabakası

bulunduğundan ve söylediğimiz gibi karanlık şualar bu madde tarafından massedildiğinden onların alttaki plağa tesir etmeleri de bahis mevzuu olamazdı.

<< Tecrübe tam bir karanlıkta yapıldı. Takriben otuz dakikalık poz verdik. Bunun neticesinde doğrudan doğruya eflüvyoğrafi yolu ile bir elin tabii cesametteki resmini almak mümkün oldu. Burada bizzat elin fotoğrafisi bahis mevzuu olamaz, çünkü bu iş nihayet elden çıkan karanlık haruri şuaların enerjisi ile olabilirdi ki bunlar da alun tarafından zaptedilmişlerdir. Keza bundan başka elden çıkması melhuz olan her hangi bir enerji de fizikçe bilinen bir amil değildi. Zira bu, alundan ve küvetin camından inkisara uğramadan doğrudan doğruya geçmiş ve elin, parmakların hemen hemen tabii hututunu meydana getirmiştir. >>

Fakat bu tedbirlerden başka haruri şuaların tesiriyle bu işin olabileceği fikrini ortadan büsbütün kaldırmak için G. D. şahit bir tecrübe daha yapıyor. Evvelki gibi plağı alun tabakasını ihtiva eden cam küvetin altına sakladıktan sonra etrafı pamukla sarılmış (bittabi dibi serbes) ve içine kırk hararet derecesinde ısıtılmış suyu havi bir bardağa operatörün elini tuttuğu mesafeden plağın üzerinde 35 dakika tutuyor. Bu sırada hararet derecesini düşürmemek için hususi bir sifon tertibi ile sıcak suyu mütemadiyen yeniliyor. Fakat bütün bu çalışmalara rağmen neticede plağın üzerinde hiç bir hayal veya leke görülmüyor. Bu hal evvelce çıkan el resminin haruri şualarla alakası olmadığını ispat eder.

Buna benzer tecrübeler diğer bir çok müellifler tarafından yapılmış ve daima müspet neticeler alınmıştır. Aşağıdaki fotoğraf da gene aynı ihtimamla tesbit edilmiş iki el görüyoruz, (şekil 3) bu ellerden birisi kitabımızda ismi arasıra geçen alim manyatizörlerden H. Durville'indir. (2) Diğeri ise Majewska isminde bir genç kızın elidir. Burada bilhassa dikkati çeken şey şudur:

İki elden çıkan emanasyonlar resimde birbirini defetmekte ve birbirinden uzaklaşmaktadır. Bu hal H.Durville'in didaktik bir şekilde ortaya koyduğu fizik-manyatik kanunlardan biriyle (polarizasyon kanunu) alakalı bir hadisedir. Bu kanuna göre aynı isimli (izonom) seyyaleler karşılaştıkları zaman birbirlerini defederler. (14) Buradaki ellerin ikisi de sağ eldir. Binaenaleyh bu, izonom bir tatbiktir ve aynı isimde, yani pozitif seyyaleleri neşreder.

Halbuki aynı müellifin tecrübelerine ait aşağıda iktibas ettiğim diğer bir resim yukardakinin tersidir. (Şekil 4).

Şekil 3 – Aynı isimli iki el eflüvyoğrafisi (2)

Burada ayrı ayrı emnasyonlar neşreden sağ ve sol eller vardır. Gene fizik-manyatik'in polarizasyon kanunu mucibince ayrı isimler taşıyan (Heterenom) seyyaleler birbirini çeleceğinden bu resimdeki seyyaleler de birbirini çekmiş ve birbirine karışarak elleri tefrik edilmez bir hale koymuştur. Bu resimdeki ellerden altta olanı manyatizör Bay Durville'e aittir ve onun sol elidir. Bu el fizik manyatik tecrübelerden alınmış neticelere göre negatif emanasyonlar neşreder. Üstte olanı ise Bayan Majewska'nın sağ elidir ve bu da pozitif emanasyonlar neşretmektedir. Eğer iyi düşünülür ve ilmi bir düşünce ile hareket edilirse fotoğraftan başka tesbit olunan fizik-manyatik kanununun bu tezahürü bile bu emanasyonların realitesini kabul ettirmeğe kafi gelir.

Şekil 4 – Ters isimli iki el eflüvyoğrafisi (2)

Tekrar ediyoruz ki bu resimle mutat usullerle alınmış alelade el resimleri olmayıp bir kısmını yukarda dercettiğim hususi usullerle tesbit edilmiş emanasyonlara ait fotoğraflardır.

B – Hipnozun fenomenik tezahürleri

Şimdi manyatik veya hipnotik hipnozun bizi ilgilendirecek ve faydalandıracak fenomenik tezahürlerine geçiyorum. Fakat evvelce de söylediğim gibi burada hipnozdan bahsederken daima manyatik vetirelerle elde edilmiş haller nazarı itibara alınmıştır.

Mutat insanı bazı hususi ameliyelerle hipnoz veya somnambül haline koymak mümkündür. Burada uzun uzadıya bu işin fenni prosedürlerinden bahsetmeyeceğim. Bu hususta söyliyeceğim şeyler pek kısa ve burada ancak bize lüzumu derecesinde olacaktır.

Süje, bir iskemleye oturtulur, operatör karşısına geçer ve fenni bir takım usullerle onu hipnotize veya manyatize etmeğe başlar. Bu ameliyenin süjedeki ilk tesiri bir ağırlık duygusundan ibarettir. Bu tesir süjenin bünyevi kabiliyetine göre ya bu derecede kalır veya daha ileri gider. Eğer süje müsait bir durumda ise üzerindeki ağırlık hissi kendisini, keni iradesiyle harekete imkan bırakmıyacak bir tarzda atalete ve uyuşukluğa sevkeder. Bu sırada

şuuru bulanmağa başlar, gözleri kararır, etrafı yavaş yavaş silinmeğe yüz tutar. Bu haller süjenin dış alemle münasebetlerini gittikçe gevşetmeğe başladığını bütün alametleriyle tebarüz ettirir. Süjenin bu duygusuzluğu ve küntleşen şahsiyeti arta arta ve şuuru bulana bulana bir an gelir ki o, dış alemle münasebetlerini tamamiyle keser ve bu hal süjeye şahsiyetini dahi unutturacak bir dereceye kadar ilerler. Artık o, hiçbir şey değildir veyahut her şey olabilir. İşte bu hale, mücerripler inanma, telkin, şarm v.s. halleri gibi bir takım isimler vermişlerdir. Biz buna biraz aşağıda göstereceğimiz sebeplerden dolayı kendiliğinden tahayyül devresi diyeceğiz. [1]

Hipnozun bu devresinde bulunan süjenin şuur sahasını ilgilendiren kendi üzerindeki kontrolü tamamiyle felce uğramıştır. Zira o, tam bir teşevvüş halindedir. Onun bu teşevvüşünü intaceden sebepler, aşağı yukarı Ispatyomun ilk merhalesine intikal etmiş ruhların teşevvüşü hakkında söylediğimiz sebeplerin aynıdır. [1]

İşte bu teşevvüş halinin neticesi olarak operatörün iradesi süjenin imajinasyonunu sevk ve idare eden iradesine istikamet verir. Burada esas olan şey, operatörün iradesiyle husule gelen imajlara süjenin inanmış olmasıdır ve bu da her şeyden evvel onun vicdaniyle alakalı bir meseledir. Mesela; bir kadın olan süjeye operatör, erkek bir garson olmasını söyler söylemez o, derhal kendisini tam bir teslimiyetle bırakır. Zira operatörün iradesiyle uyanan kendiliğinden imajinatif faaliyet, süjeyi bu hale inandırmıştır. Bu sırada operatör fikrini değiştirip ona satıcı bir çocuk olmasını söylerse süje derhal satıcı bir çocuk haline girer ve satılacak mallarını bağıra çağıra satmağa başlar...

Burada bir noktaya işaret etmek isterim: Yukarda geçen sözler iyi tetkik edilirse ekseriya sanıldığı gibi, hipnoz haklinde bulunan bir süjenin iradesinin ortadan kalktığını veya manyatizörün iradesinin mutlak bir surette hakimiyeti altına girdiğini düşünmek hatasına düşülmemiş olur.

Bu haldeki süjenin gösterdiği karakteristik fenomenlere ait bazı misaller üçüncü kitabın hatırlama bahsinde yazılıdır. Burada hipnozun bu devresine ait ruhi halleri tebarüz ettirmek için bir iki misal daha verilecektir. Aşağıdaki misal Charles Richet'in tecrübelerinden alınmıştır.

Bu misalde dindar, namuslu, ağır başlı bir aile kadınına, hipnoz halinde iken yapılan telkinle onun köylü kadını, hoppa ve kayıtsız bir bar kızı, cessur bir asker, bir Başkomutan rollerinin bütün inceliklerini temsil ettiğini ve bu esnada mutat şahsiyetini tamamiyle unuttuğunu görüyoruz:

<< ... Süjeye biraz evvel bir köylü kadını olduğunu telkin etmiştik. Kadın hala köylü tipinin asık ve meşakatli çehresini muhafaza ediyordu. Bu sırada ona bir bar kızı olduğunu söyledik. Çapkın bir tebessümle şöylece söylenmeğe başladı: << Şu etekliğimi görüyorsunuz ya... Bunları patron uzattırdı... Bu patronlar da ne kadar can sıkıcı oluyorlar!.. Etek ne kadar kısa olursa insana o kadar iyi yakışır... Hem bütün elbiseler de fazla... Bir incir yaprağı kafi değil mi?.. Sen benim gibi düşünüyorsun değil mi canım? Lucie'nin bacaklarına bak!... Amma da bacakları var... Söyle bana bakayım (gülerek) sen kadınlardan niçin bu kadar utanıyorsun? Arasıra bana gel! Bilirsin ki ben her gün... ilh. >> (64).

İşte ağır başlı bir ev kadınının şuur altından nelerin çıkabileceğini burada görüyoruz. Fakat iş bununla bitmiyor. Profesör Richet aynı kadına evvelki tecrübeyi müteakip bir asker olduğunu söylüyor:

<< ... Kendine komutan olduğunu söylendiği zaman hemen amirane bir tavır aldı ve şu emirleri vermeğe başladı: << Dürbünümü veriniz!... İyi, iyi... altıncı Zuaf alayının komutanı nerde?... Düşmanların karşıdaki hendeği aştığını görüyorum. Komutan!... Bir müfreze alınız şu herifleri oradan koğunuz!... Bir sahra bataryası da almağı unutmayınız!... ilh. (böylece bir müddet söylendikten ve subayları tenkit ettikten sonra:) Zuaflar da ne kadar iyi asker oluyorlar!... Tepelere ne güzel tırmanıyorlar!... (yüksek sesle bağırarak) haydi çabuk kılıcımı getiriniz! (kılıç kuşanır gibi yapar) ileri!... Marş!... Ahhh!... vuruldum... >> (64).

Burada ne oluyor? Bu misalin iyice tetkikiyle şimdiye kadar söylediklerimizin lehine bazı hakikatlere varmak mümkün olur. Mücerrip süjede, daha doğrusu süjenin ruhunda telkin yoliyle bir imaj husule getiriliyor. Bu ne demektir?

Biliyoruz ki hipnozun bu devresi ruhun bedene olan irtibatını gevşettiği ilk merhaledir. Binaenaleyh Ispatyom bahsinde de söylediğimiz gibi bu merhale ruhun hemen hemen Ispatyomdaki ilk zamanlarına ait teşevvüş halini iptidai ve daha haki bir şekilde taklid eder. O halde burada da ruhun kendiliğinden tahayyülü (imagination spontanee) yoliyle bir takım imajlar husule gelir. Fakat bu imajlar süjenin ruhunda mevcut saklı fikir ve duygu unsurlarından teşekkül etmiştir. Binaenaleyh Ispatyomda olduğu gibi burada da süjelerin, istikametini vicdandan almış iradeleri, bu unsurları bir takım kombinezonlar içinde birleştirerek objektif bir alem vücude getirirler. Demek operatörün buradaki iradesinin rolü, süjenin ruhunda mevcut imajları tebarüz ettirmekten ibaret kalır. Ve bu suretle tenbih olunan ve süjenin teşevvüş haliyle kendiliğinden husule gelen imajinatif faaliyetlerden süjelerin haberi olmaz. Onlar, tıpkı Ispatyomun ilk merhalelerindeki varlıkların yaptıkları gibi kendi kurdukları bu alemin realitesini kabul ederler. Binaenaleyh, tekrar ediyoruz, telkin burada esas rolü oynamaz. O, ancak zaten ruhta mevcut duygu ve bilgi unsurlarını uyandıracak bir münebbih vazifesini görür. Hipnozun bu haline ait misallerden bolca miktarı tetkik edilince bu hakikat anlaşılır. Hulasa operatörün iradesiyle süjenin vicdanında husule gelen intibalar derhal onun iradesini harekete getirir. Ve bu irade de süjenin imajinatif faaliyetini kendisi bilmeden sevk ve idare eder. Demek hipnozun bu birinci devresinde görünen tezahürlerin zenginliği süjenin ruhundaki bilgi ve duygu unsurlarının zenginliğine bağlıdır.

Bu fikri biraz daha aydınlatmak için aşağıda şahsi tecrübelerimizden bir tanesine ait bazı tafsilatı veriyorum. Bu tecrübe 1931 senesinde bir şoför üzerinde yapılmıştı:

<< (Süje hipnozun ilk safhasındadır.)

<< S – Zannediyorum ki siz şimdi bir hakimsiniz ve mahkemede katil fiilinden şüphe altında bulunan bir maznunu muhakeme ediyorsunuz?

<< C – Evet!... Görüyorum, salon çok kalabalık, gürültü yapıyorlar (imajinatif samilere hitaben bağırarak) susunuz! Gürültü yapanları dışarı attıracağım!... Müddeiumuminin iddiası doğru değil... Avukat da iyi müdafaa edemiyor...

<< S – Neyi müdafaa edemiyor?

<< C – Maznunu. Bu adam katil değil!

<< S – Buna neden hükmediyorsunu?

<< C – Çünkü görüyorum. Katil başkası, onun nasıl öldürdüğünü görüyorum. O, kaçıyor. Bu adam günahsızdır.
<< S – Fakat bunu sizin karşınıza katil diye getirmişler, herhalde elde kuvvetli deliller olsa gerektir.

<< C – Hayır! Katilin, şaşırtmak için katil mahallinde bıraktığı bazı eşyaya bakarak aldanmışlar. Bu adam katil değildir. Onun beraetina karar veriyorum. Asıl katilin tevkifini istiyorum.... İlh. >>

Bu misal tetkik edilirse << telkin >> merhalesinde vukua gelen haleti ruhiyenin dışardan görüldüğü gibi operatörün << emriyle >> vukua gelmediği anlaşılır. Zira operatör, katilin maznun olduğunu telkin edici sözler söylediği halde süje bunu kabul etmiyor, kendi düşünce ve duygusunu müdafaa ediyor.

Burada süjenin herhangi bir şahsiyeti veya hadiseyi temsil edebilmesi için mutlaka ona inanması lazımdır. Bu inanma da ancak o şahsiyete veya izlerin bulunmasına vabestedir. Operatörün telkini sadece bu intibalara ve izlere göre süjenin vicdanını ve iradesini tenbih etmekten ibaret kalır. Bir defa bu hal vaki olduktan sonra süje kendi ıspontane imajinatif faaliyetiyle objektifleştirmiş sübjektif hayatında yaşamağa başlar.

Bu hakikati az çok sezen başka mücerripler de vardır ve hatta onlar bu yüzden hipnozun ilk merhalesine << inanma hali >> demişlerdir. Eğer süje operatörün emirlerine inanmazsa, daha doğrusu kendi ruhunda bu emirlere uygun intibaları ve izleri taşımazsa telkin boşuna gider ve operatör ne kadar ısrar ederse etsin süjesine emirlerini kabul ettiremez. Eğer manyatizör süjenin inanmadığını ve tahammül etmediği emirlerinde lüzumundan fazla ileri giderse süje histerik krizlere düşer veya uyanır ve o emri yerine getirmez. Aşağıdaki tecrübeler bu hakikati gösterir.

<< Biliyoruz ki bazı süjeler karakterlerine uygun gelmiyen telkinlere karşı mukavemet ederler. Hatta bu hal insanların bir dereceye kadar seciyelerini anlamağa da yarar. Mesela; süjelerin arasında sinirli ve sefih bir kadın vardı ki hırsız, müfsit, kabadayı, kavgacı ve muharibolmağı büyük bir istekle kabul ederdi. Halbuki aynı kadın bir alimi, ahlakçı, terbiyeci olması telkinini tahammülsüzlük ve isyanla karşılardı. Buna benzer diğer süjeler de vardır ki bunlar erkeklik ve kadınlık gibi büyük cinsiyet farklarını gözetmeden bu rolleri kabul ettikleri halde karakterlerine uymıyan bazı şahsiyetleri reddederler. İşte Col ve Chiarl bu nevi süjelerdendir.

<< Hipnoz haline koyduğum bu iki üniversiteli gence bir hırsız olduklarını söylediğim zaman, başka vakit yaptıkları gibi emirlerime itaat etmeleri lazımgelirken bunu yapmamak için derhal odadan dışarı fırlarlar ve deli gibi koşmağa başlarlardı. Mamafi bir tecrübede bunlardan birisi haydudolmağı nihayet kabul edebildi. Fakat ikisi de paçavracı rolünü reddediyordu.

Hatta eğer kabul edilmemiş bir telkinde fazlaca ısrar edersem Chiarl derhal uyanıyordu. >> (70)

O halde hipnozun bu devresindeki bir insanın, operatörün emri altında değil, kendi imajları içinde yaşadığını kabul etmek zorundayız.

Fakat hipnozun gene bu merhalesinde diğer ruhi bir halet daha vardır ki bu, yukarki sözlerimi zahiren çörütür gibi görünür. Zira burada operatörün emirleri ve telkinleri aşikar surette tahakkuk etmektedir. Buna << post-hipnotik telkin >> derler. Bu meselenin münakaşasına girişmezden evvel post hipnotik telkini izah edelim. Zira bizce başka bir bakımdan mühim olan bu ruhi haletten üçüncü kitabımızdaki ununtma bahsinde de istifade edilecektir. Hem oradaki mebahisin daha kolay anlaşılabilmesi, hem de yukardaki itirazın cevaplandırılması için post-hipnotik telkin hadisesi üzerinde durmak faydalı olacaktır.

Hipnozun ilk devresindeki süjelere uyandıktan sonra muayyen bazı işlerin yapılması telkin edilirse süjeler o işleri mevut vakti gelince yaparlar. Bizim bu yolda yaptığımız tecrübelerden birisine ait müşahedeyi aşağıya yazıyorum:

<< (Süje hipnoz haline konulduktan sonra sırasiyle katalepsi ve somnambülizma hallerine götürülüp tekrar geriye doğru telkin devresine getirildi.)

<< S – Rahatsızsınız değil mi?

<< C – Evet!

<< S – Şimdi sizi uyandıracağım fakat evvela, uyandıktan sonra yapmanızı arzu ettiğim bir iş vardır, bunu bana va'dediyor musunuz?

<< C – ..... (Burada süjenin sükutu yukardaki hükümlerimizin lehinde manaları ihtiva eder. Görülüyor ki süje her hangi bir va'di körü körüne kabul etmek istemiyor.)

<< S – Tekrar ediyorum sizin elinizde olan yapabileceğiniz bir işi uyandıktan sonra yapmanızı istiyorum. Bana va'dediyor musunuz?

<< C – Evet va'dediyorum.

<< S – Saat onda uyanmış bulunacaksınız, uyandıktan on beş dakika sonra, yani saat 10,15 de bay K.nın (Psödonim olarak kaydetmek mecburiyetinde kaldığım Bay K.... İçtimai mevkii yüksek ve süje ile hususiyeti ve yakınlığı olmıyan bir zattır.) yanına gideceksiniz onun ceketinin dış cebindeki mendilini alacaksınız ve ceketinizin yan cebine koyacaksınız.
<< Süje va'di tekrarlamak suretiyle bu teklifimi kabul etti. Ve bunu müteakip tam saat onda ufki paslarla uyandırıldı. (Yukarda söylediğim gibi süjenin Bay K.... ile olan münasebeti mutat halinde iken böyle bir işi yapabilmesine asla müsait değildir.)

<< Saat 10,15 e kadar süje hiç bir söz söylememiş ve yapacağı işe iyice karar vermiş insanların ruhi haleti içinde beklemişti. Fakat neyi beklediğini ve ne yapmak istediğini bilmiyordu. (Zira hipnoz halindeki süjeler uyandıktan sonra her şeyi unuturlar.)

<< Saat 10,15 olmazdan iki dakika evvel süje bir hamlede yerinden fırladı ve kimsenin sual sormasına veya düşünmesine vakit bırakmadan kati, mukarrer ve metin adımlarla hızlı hızlı yürüdü. Bay K.nın yanına gitti ve tereddütsüzce elini uzatarak ceketinin ön cebindeki mendili şiddetle çekip aldı ve lambaya doğru tutup eliyle mendili silkti << ne güzel mendil! >> dedikten sonra onu gene aynı katiyet ve metanetle yan cebine koydu. Mendil cebine girer girmez bir anda aklı başına geldi. Derhal değişti, tavır ve hareketlerinde evvelki cesaretten ve katilikten hiç bir eser kalmadi. Şimdi şaşkın, mahcup ve kabahatli bir hale düşmüştü. Özür dilemeğe ve yalvarmağa başladı:

<< – Affedersiniz Beyefendi... (Kekeliyerek ve bir iki saniye zarfında bir şeyler uydurmağa çalışarak:) Bunu ben kendi mendilim zannetmiştim. Affedersiniz. >>

İşte yukarda varidolacağını bahis mevzuu ettiğim itiraz burada kendini gösterebilir:

Evvelce söylemiştik ki bir ruhun serbes halindeki iradesi bedene bağlı iradesine nazaran daha müessirdir. O kadar ki bedene bağlanmazdan evvelki iradesini bedene bağlandıktan sonraki iradesiyle değiştiremez. Halbuki burada az çok degaje olmuş, yani az çok Ispatyoma kaymış bir süjenin serbes iradesi operatörün bedene bağlı iradesine mahkum bir vaziyette görünüyor. Birbirini çürüten bu iki hadiseyi nasıl izah etmeli?

Bu görünüş sathidir. Eğer misaller iyi tetkik edilir ve serbes iradenin müessiriyetine dair gerek Ispatyom ve imajinasyon bahislerinde ve gerek biraz evvel kendiliğinden imajinasyona dair söylenmiş sözlerde geçen fikirler göz önünde tutularak düşünürse bu görüşteki sathilik tebarüz eder.

Burada da hikaye evvelce söylediğimiz gibidir: Operatör iradesiyle süjenin ruhunda bazı imajları uyandırmıştır. Tıpkı Ispatyomun ilk merhalelerindeki varlıklarda olduğu gibi, teşevvüş halinin inangaçlığı içinde bulunan süje bu imajların realitesine inanmıştır. Bu hal teşevvüş halindeki serbes Ispatyom hayatında, vicdanın direktifi altında hareket eden ve hareket noktasını operatörün telkin ettiği imajlardan alan iradesiyle süjeyi derhal imajinatif faaliyete sevketmiştir.

Tabiat kanunlarına uygun her imajinasyonun tahakkuku zaruri olduğundan bu imajinasyon da tabiatiyle tahakkuk zemini bulacaktır. Diğer taraftan biliyoruz ki serbes iradi faaliyetin müessiriyeti bedene bağlı irade ile değiştirilemez. [1] Binaenaleyh süjelerin uykuları esnasında serbes iradeleriyle vermiş oldukları kararları tatbik etmeleri zaruri bir iş olur. Fakat burada << vermiş oldukları kararları >> tabirine dikkat etmek lazım gelir. Zira onlar bu kararı vermemiş iseler o işi uyandıktan sonra yapmazlar. Netekim aynı süje ile yaptığımız diğer bir tecrübede, orada hazır bulunan bir bayanı uyandıktan yarım saat sonra, herkesin karşısında öpmesini ısrarla istemiştik. Süje, bu teklifimizi, ısrarlarımıza rağmen, kabul ettiğine dair hiç bir şey söylemeden uyandırıldı. Teklifin mevut vakti gelince süje kendi kendine gülümsemeye başladı, başını iki tarafa << sallıyarak: acaip, dedi. Aklıma tuhaf şeyler geliyor. >> Bunun ne olduğunu sorduk. Söylemedi. Bir iki dakika daha aynı mütebessim ve hayret ifade eden yüzü ile başını sallıyarak aklına gelen fikri uzaklaştırmağa çalıştı ve bu işte kolaylıkla muvaffak oldu, post-hipnotik telkinimiz tahakkuk etmedi. Tekrar herşeyi unuttu ve mutat halini aldı. Bu sırada kendisini gene hipnoz haline koyduk. Uyanık iken aklına gelen şeyin ne olduğunu sorduk. << Aklıma, (....) ı öpmek geldi >> dedi. Bu işi neden yapmadığı sualimize karşı: << Yapmak istemedim. >> dedi. << Neden? >> dedik. << Münasip görmedim >> dedi.

Görülüyor ki post-hipnotik telkin hadisesi, akla ilk geldiği gibi hipnozdaki serbes iradenin mahkumiyetini değil, bilakis müessiriyetini ifade etmektedir. Ve her post-hipnotik telkinin uyandıktan sonra süjeler tarafından mutlaka yerine getirilmesi de lazımgelmez. Burada serbes ve gizli iradenin sıkı sıkıya bağlı bulunduğu vicdan baş rolü oynar.

O halde operatör tarafından süjelere verilen emirlerin rolü zahiri ve talidir. Teşevvüş halinde bulunan ruhlarda murakebe zihniyeti felce uğramıştır. Böyle bir ruh, içinde yaşadığı sahnelerdeki imajlara körü körüne inanır ve onlara inanması da kendisinde gömülü fikir ve duygu unsurlarına karşı olan samimi bağları ile ilgili bir hadisedir. Bu suretle bu gömülü unsurlar vicdanın direktifi altında serbes irade yoluyla amil olan imajinasyon, bu haldeki süjelerin şuuruna çarpmadan tahakkuk eder.

Bahislerimizi yakından ilgilendiren hipnozun bu ilk merhalesi biraz mufassalca zikrettikten sonra diğer merhalelerini de süratle ve kısaca gözden geçirelim:

Hipnozun birinci devresini müteakip donma hali (etat de catalepsie) denilen ikinci devresi gelir. Burada süjenin gözleri açıktır. Fakat donuktur. Her şey donmuştur. Ellere, ayaklara, yüze velhasıl bütün iradi adalelere verilen vaziyetler uzun müddet sabit kalır. Süje konuşmaz, sadece hareketlerin ve bir de musikinin tesiri altında görünür. Etrafındaki diğer gürültülerden hiç birini duymaz. (62)

Bundan sonra klasik tertipte uykunun üçüncü hali gelir ki buna da somnambülizma derler. Somnambül halindeki süje kendi üzerindeki kontrol kabiliyetlerini mutat halinden daha şuurlu ve şümullü olarak tekrar kullanmağa başlar. Artık doğrudan doğruya telkin mümkün olmaz. Süje ancak ikna yoluyla sevkedilebilir. Yani birinci devrede telkinin kendiliğinden imajinasyon haline geçmesi otomatik olarak şuursuzca vukua gelir. Bu devrede ise telkin, tahayyüli faaliyeti, ancak muhakeme yoliyle ve süjenin az çok şuurlu iradesiyle harekete getirebilir. Bu noktanın hipnoz halinde vukua gelen bir çok hadiseleri izah etmesi bakımından büyük ehemmiyeti vardır. Somnabülizma halinin bir çok tali tezahürleri ve devreleri vardır ki bunlar derece derece uyku halinin derinleşmesi neticesidir.

Tezahürlerini pek noksan ve kısaca tavsif ettiğimiz hipnoz haline ait bu bilgiler bu bahisteki mütalaamıza yardım etmeğe kafi gelecektir.

O halde suni uyku ne demektir? acaba hakikaten bu hal bir uyku hali midir?

Tecrübelerde kullanılan fenni usullere göre alınmış neticeler katiyetle gösteriyor ki bu hal, bizim bildiğimiz bir uyku hali değil, belki onun tamamiyle tersine vuku bulmuş ruhun bir faaliyet halidir. Binaenaleyh buna suni uyku demek yanlıştır. Bunların münakaşasını ve izahını, burada lüzumsuzluğuna binaen yapacak değiliz. Biz sadece ve kısaca bu hale hipnoz veya somnabülizma hali deyip geçeceğiz ve bu tabirle de bu halin realitesini şimdilik en iyi ifade ettiğimizi zannetmekteyiz.

C – Hipnozun husulü mekanizmasının Neo-ispiritüalizma görüşüyle izahı

Acaba hipnoz hali, hangi ruhi mihanikiyetle husule geliyor ve burada cereyan eden fizyo-psikolojik hadiseler nelerdir?

Bu hususta şimdiye kadar herkes bir şey söylemek istemiştir. Bunlardan birisi de biz olacağız. Hangi fikrin hangi nazariyenin bu işi daha iyi aydınlatmış olacağını zamanla, araştırmalarla ve müteakip tecrübelerle bulup tebarüz ettirecek veya bunlardan daha iyisini ortaya koyabilecek ilim adamları şüphesiz gelecektir.

Biz bu hadise hakkında gerek kendi şahsi tecrübelerimizden almış olduğumuz neticelere ve gerek bu işte hakikaten salahiyet ve bilgiyle çalışmış büyük araştırıcıların ortaya koydukları tecrübe ve müşahedelere dayanarak burada arzedeceğimiz hükümlere varmış bulunuyoruz.

Ruhun bedenle doğrudan doğruya münasebette bulunmadığını ve arada perispri gibi daha seyyal maddi bir vasıtanın mevcudolduğunu evvelce söylemiştik. Ve gene evvelce bahis mevzuu ettiğimiz gibi perisprinin de doğrudan doğruya bedene yapışmış olmadığını biliyoruz. Buradaki irtibat, üç buutlu dünyamızın bir takım seyyal maddelerinden asabi, haruri, mıknatısi ve daha bilmediğimiz bir takım süptil seyyalelerin be bilhassa asabi seyyalenin yardımiyle mümkün olmaktadır. Öyle ki gerek hararetin ve gerek asabi seyyalenin azalmasiyle veya çoğalmasiyle perisprinin bedenle münasebetleri gevşemeğe yüz tutar, hatta bu amiller gerek aşağıdan gerek yukardan hududa biraz daha yaklaştıkları zaman vücudün adeta bir ölüm halini aldığını görürüz. Bu hal, hayati seyyalelerin tevziatında husule gelen münasebetsizlikler yüzünden perispri ile beden arasındaki irtibatın gevşemesi ile husule gelir. Eğer bu mutavassıt seyyalelerin azalıp çoğalması aşağıdan veya yukardan hududu aşarsa perispri tamamiyle ve kati olarak bedenden ayrılır ki buna ölüm deriz.

Bedenle perisprinin münasebetine yarıyan ve asabi sistemden ayrılmayan en mühim hayat amili asabi seyyale ile, aynı hayati gayelere matuf diğer mutavassıt avamil, ruhi müessiriyetin tesiri altında birbirine intikal edebilir. Mesela; manyatik seyyaleler asabi seyyalelere, haruri seyyaleler asabi veya manyatik seyyalelere geçebilir. Bu işi idare eden ruh, kendi plan ve maksatlarına göre bu seyyal maddeler arasındaki muvazeneyi düzgün tutarak perisprinin bedenle irtibatını mümkün olduğu kadar idame etmeğe çalışır.

Bu noktayı iyice düşünüp kavradıktan sonra hipnoz halinin mihanikiyetini anlamak kolaylaşır. Zira bizim manyatik ve hipnotik vetirelerle yaptığımız iş, perispri ile beden arasında muvazene halinde bulunan bu mutavassıt seyyaleleri azaltıp çoğaltarak veya vücudün bir kısmından diğer bir kısmına aktarma ederek bu muvazeneyi bozmaktan ve böylece perisprinin bedenle münasebetlerini gevşetmekten ibarettir.

Şimdiye kadar hipnoz hadisesinin izahına dair serdedilmiş mütalaalar arasında bu fikir, zannımızca, hipnoz halinin diğer nazariyelerinden daha akla yakın bir tarzda izahına yarıyabilir. Bu nazariye ileride okuyucularımıza takdim etmeğe çalışacağımız diğer bir eserde misalleriyle uzun uzadıya müdafaa edilecektir.

Şu halde hipnoz, perisprinin bedenden az çok ayrılış, daha doğrusu bedenle münasebetlerini az çok gevşetmiş bir halidir, yani bir degajman halidir.

3 – Psikolojik infisal (La dissociation psychologique)

A – Psikolojik infisal halinin ilmi manası ve metapsişik tetkikatte faydası

Fakat ruhla beden münasebetlerinin gevşemesi yalnız ve mutlaka hipnoz haline bağlı bir hadise değildir. İnsan uyumadan da az çok derece farkiyle bu gevşekliği husule getirebilir.

Esasen biz farkında olmadan bu gevşekliğin çok hafif şekillerine sık sık düşeriz. Mesela; her hangi bir şeye dalarsınız, bu sırada dış alem sizin için yok olmuştur. O kadar ki etrafınızda konuşulan şeyleri, gürültüleri duymazsınız, gelip geçenleri görmezsiniz. Hulasa bambaşka bir alemde, daha doğrusu kendi aleminizde, kendi içinizde yaşamağa başlarsınız, kendi varlığınıza dalarsınız. O sırada sizin iradeniz dışında gibi görünen bir takım düşünceler ve imajlar, hatta biraz ileri derecelerde, objektif denecek kadar bariz olarak sizin varlığınızda canlanır. Ve siz bu düşüncelerin ve imajların içine gömülürsünüz. Hiç unutmayınız ki bu anda sizin perispriniz bedenle irtibatını az çok gevşetmiş bir halde bulunmaktadır. Bu gevşemeden mütevellit ruhunuzun serbesleşmesi, unutulmuş bir takım eski hatıralarınızın canlanmasına, hatta mutat hayatınızda beceremeyeceğiniz bir takım parlak fikirlerin doğmasına sebebiyet verebilir. İşte buna dalgınlık veya tecerrüt hali (isolement) derler.

Fakat metapsişikte, bu halin tecribi yollarla daha ustalıklı ve daha metodik tezahürlerini meydana getirmek mümkündür. Yani hipnoz tevlidetmeden bazı metapsişik teknik vasıtaları kullanarak perisprinin bedenle münasebetlerini gevşetmek ve bu gevşeklik nispetinde ruhu Ispatyomun muhtelif merhalelerine göndermek kabildir. Fakat bu tabiri doğru söylemedim: Burada ruhu Ispatyoma göndermek tabiri yerinde değildir. Zira ruhun Ispatyoma gitmesi esastır. Onun bu dünyadaki varlığı arızidir ve maddeye olan irtibatından ileri gelmiş bir neticedir. Bu irtibat gevşeyince ruhun dünyadan ayrılıp Ispatyoma girmesi zaruri olur.

Şu halde perisprinin bedenle münasebetlerini gevşetmek, onun Ispatyoma girmesini zaruri kılmak demektir. Üçüncü cildin ekminezi bahsinde de tekrarlanacağı gibi bu yoldan bir çok kıymetli metapsişik tetkikatın muvaffakiyetle yapılması mümkündür.

Bu nasıl olur? Burada esas mesele, ruhun alakasını muhtelif psikolojik usullerle dünya maddelerinden kesmeğe çalışmaktır. Bu iş yapılınca perispri-beden münasebetleri kendi kendine gevşer. Şu halde buradaki teknik, süjede tecribi bir dalgınlık halini husule getirmeğe matuftur.

Bu iş yapılınca süje maddi alem hakkındaki bilgisini kaybetmez. Ne yaptığını ve ne halde bulunduğunu bilir. Binaenaleyh uyumamıştır. Fakat o sırada bu bilgiler onu ilgilendirmez. Yani o, dış alemdeki hadiseler karşısında alakasız yabancı bir adam gibi kalır. Onun asıl ilgisini çeken, dikkatinin temerküz ettiği yer kendi iç alemidir ki biz bu aleme, adet yerini bulsun diye herkes gibi şuur altı (Subconscience) deriz.

Ruhun dış alemden, yani dünyanın maddi hayatından ayrılması her şeyden evvel kendi içine dalmasını intaceder ve bu da onu zaruretiyle Ispatyoma doğru sürükler. Binaenaleyh

Iskatyomla yer yüzü arasında bir eşik, bir geçit noktası vardır ki bu da şuur altıdır. İşte ilk dalgınlık halinde, dış alemle ilgisi kesilmiş bir ruhta Ispatyomun eşiğindekilere mahsus kendiliğinden imajinasyon derhal faaliyete geçer, daha doğrusu o, faaliyet mahsüllerini, yani imajları objektif olarak tahakkuk ettirmeğe başlar. Fakat bilhassa tecrübesiz süjeler, tıpkı Ispatyomun ilk merhalesinde veya hipnozun telkin mertebesinde bulunan varlıklar gibi, bilmeden kurdukları imajların manasını ve menşeini anlıyamazlar. Dünyadaki maddi itiyatlarının tesiri altında kalarak, süjeler bu imajları dış alemde kendi kendine teşekkül etmiş bir takım objeler halinde kabul ederler.

Degajman halindeki varlıklarla Ispatyomdaki varlıkların ruhi halleri arasındaki bu benzeyiş metapsişik tetkikatta, bilhassa ölüm ötesi hadiselerinin mütalaasında degajmanın ne kadar kıymetli bir tetkik vasıtası olabileceğini düşündürmeğe kafi gelir.

Demek perisprinin bedenle münasebetlerinin gevşemesi, adi dalgınlık hallerinden başlıyarak derece derece artmak suretiyle ölüm hallerinde görünen tezahürlere kadar ileri gider ve perisprinin bedenle münasebetleri gevşedikçe ruhun serbes iradesini kullanması ve daha yüksek maddi ihtizazları yakalayabilmesi imkan dahiline girer.

Şu halde metapsişikte perisprinin bedenle münasebetlerini gevşetmek yolunu takibederek ölüm ötesi hadiselerine ait iptidai bilgilerin mütalaasını yapmak pekala mümkün olur.

Bu işlerle yakından uğraşmamış kimseler, degajman halinde beliren bu imajlara << şuur altına ait uydurma şeyler >> deyip geçivermek isterler. Fakat bu, üstünkörü bir düşünce olur. Zira bu imajlar filhakika şuur altına ait oldukları için onları saçma ve değersiz şeyler zanneden kimselerin dayandığı deliller yalnız kendi kafalarında kalır. Bir insan, şuur altı umanından fışkıran imajların saçmalığını iddia ederken kendi varlığının o ummanda yüzdüğünü unutmamalıdır.

Bize göre degajman halinde iken imajların bilhassa şuur altiyle ilgili olması onların insan varlığına ait tetkikattaki kıymetini daha ziyade tebarüz ettirir. Burada tekrar hatırlatmak isteriz ki Ispatyom bahsinde uzun uzadıya söylediğimiz gibi oranın ilk merhalelerindeki ruhi faaliyetlerin sıklet merkezini bu şuur altının doğurduğu imajlar teşkil etmektedir. Bu hususta kolay görünen bazı hükümleri vermezden evvel üzerinde durulması lazım gelen bir takım meseleler vardır.

Şuur altı nedir, imaj nedir, imajinasyon nedir? Bütün bu suallerin üzerinde ayrı ayrı durmak ve düşünmek lazımdır. Biz bu bahislere ait kafi derecede söz söyledik ve Ispatyomdaki hayatımızda bunların oynıyacakları baş rollerden de uzun uzadıya bahsettik. Şuna eminiz ki meselelerin mütalaasiyle Ispatyomdaki hayatımızın mütalaası baş başa gider. Esasen Ispatyom bahsinde geçen fikirleri incelemiş olanlar bizim degajman haliyle ölüm ötesi hadiseleri arasındaki yakınlığa verdiğimiz kıymeti takdir ederler.

Ölümü müteakip ruhların ilk karşılaşacağı unsur Pauchard'ın tebliğinde söylenen << eşik bekçisi >> dir ki bu da vicdanımızın, bu << şuur altı >> ndaki imajlarla gizli veya aşikar irademizi kullanarak kurduğu objektif ve reel hayatımızdır. O halde bir kalemde bütün bu vicdanın verdiği istikametleri, mekni iradeleri ve şuur altı imajlarını kıymetten düşürmek ve onları, mukadderatımızla ilgili mebahisin mütalaasında değmez, abes ve irreel saymak büyük bir gaflet eseri olur. İşte bu hakikati bilmeden ve takdir etmeden Ispatyoma geçmiş kimselerin

vicdanlariyle, mekni iradeleriyle ve şuur altı imajlariyle baş başa kaldıkları zaman ve bütün hayatlarının, muhitlerinin ve alemlerinin bunlardan ibaret olduğunu gördükleri zaman büyük bir şaşkınlığa, huzursuzluğa ve belki de sıkıntılara düşmeleri muhtemeldir.

Şunu bilmeli ki manevi varlığımız bizim için en büyük bir realitedir. Bu varlığımız şuur yardımiyle idrak edebildiğimiz şahsiyetimizdir. Halbuki şahsiyetimiz ancak vicdanımızla, gizli ve aşikar irademizle ve şuur altında gömülü geçmiş yaşamlara ait kazançlardan mütevellit milyonlarca ve milyonlarca imajlarla zenginleşir. Bizim için bunlardan daha kıymetli ve daha reel ne olabilir? Acaba bizim bu reel kıymetleri tanımamak itiyadımıza sebebolan yer yüzünün avutucu ve gelip geçici maddi hadiseleri bu ebedi varlığımızdan daha mı reel ve daha mı kıymetlidir? Eğer bu sonuncuların evvelkilere birer vasıta olduğunu anlıyabilirsek daha doğru düşünmek imkanını buluruz.

Bütün tecrübeler, bütün misaller ve bilhassa önümüzde her an canlanan ve canlı varlığını çoğumuza göz yaşı döktürerek ara sıra hatırlanan ölüm hadisesi, ölüm ötesi alemde uyanması mukadder şuur altındaki imajlara, gizli iradeye ve vicdana kıymet vermiyen bir telakkinin boşluğunu ve hatta zararlarını göstermeğe kafi gelmiş olmalıdır. İlla insanın bütün düşünme, muhakeme etme kabiliyetleri uyuşmuş ola.

Biz gerek ölüm ötesi hadiselerine ve gerek üçüncü kitabımızda derinden derine mütalaasına başlıyacağımız reenkarnasyonizmadaki tetkikata yarıyacak bu hallerin üzerinde ehemmiyetle durmağı faydalı görüyoruz. Zira biz kendimizi, istikbalimizi ve mukadderatımızı öğrenmek ihtiyacındayız ve bu ihtiyacımızı tatmin edeceğini beklediğimiz her yoldan faydalanmağı gaye edinmişizdir.

Uyumadan vuku bulan basit degajman halleri bazen kafi derecede derinleştiği zaman yüksek kozmik ihtizazlarla süjelerin temas haline girmesi mümkün olur. O zaman bu yoldaki mütalaalar daha şümullü ve daha yüksek neticelere bizi götürür ve artık süjenin sadece halini, istikbalini araştırmaktan daha ileride tetkik mevzıları karşımıza çıkar zira bu dereceye getirilmiş süjeler yüksek alemlerden gelen ihtizazları bize intikal ettirebilirler. Bu sayede Ispatyoma geçmiş dostlarımızdan, sevdiklerimizden ve nihayet bizi bilgileriyle, duygu ve tecrübeleriyle aydınlatmak istiyen yüksek kardeşlerimizden, Üstatlerımızdan fikirler almak, onlarla muvasala halinde bulunmak imkanını elde etmiş oluruz.

İşi bu kadar ileri götürebilmek, tabiatiyle kolay değitdir. Bu yüksek etütlere vasıta olan degajman halleri ilk mertebelerdeki, yalnız sübjektif hayata ait imajinatif faaliyetlere tezahür zemini olan haller gibi basit değildir. Bu yüksek psikolojik infisal halleri üzerinde etüt yapacak kimselerin umumi bilgi ile beraber bilhassa metapsişik bilgiler hakkında daha derin ve çok şümullü bir vukuf sahibi olmaları lazımdır. Bundan başka burada yüksek bir ahlak, soğukkanlılık ve bilhassa irade ile desteklenmiş sebatkar bir çalışma ve bütün bunların fevkinde de büyük bir hüsnüniyet şarttır.

Biz bu kitaba esas olan fikir unsurlarını kıymetli bir kardeşimizin büyük feragatle ve hüsnüniyetle kabul ettiği ve sebatla sonuna kadar götürdüğü bir mesaiye medyunuz. Bu sayede dünyamızda mümkün olabilen en yüksek derecesindeki psikolojik infisal mertebelerine ulaşan bu kardeşimizin metapsişik vesatetinden istifade ederek kitabımızın muhtelif yerlerinde << Üstat >> namiyle andığımız yüksek alemlerin varlıklarından faydalanmak saadetini idrak ettik. Medyomumuz bu halinde iken insan oğlunun asla duyamayacağı tatlı,

huzur verici yüksek alemlerin varlığını belirten fikir ve duygu ihtizazlarından mütevellit psişik dalgalar içinde yükselmek saadetini doya doya tattı.

Fakat hemen şunu da ilave edeyim ki degajman hallerinin bu en yüksek mertebelerine girerken yolda uğranacak sayısız geri merhaleler ve konaklar da vardır ki bunlardan elde edilecek faydalar hiç de mühimsenmiyecek şeyler değildir. Hemen her ciddi ve sebatkar araştırıcının görme ve araştırma kudretinin yettiği nispette bu konaklarda bulacağı öyle zengin mütalaa mevzuları vardır ki insanı daha yüksek merhalelere hazırlıyan bu mevzular sadece dünyanın donmuş fizikoşimik ilimlerindeki usulleri kullanmakla tetkik edilemez.

B- Psikolojik infisale ait bazı müşahedeler

Evvelce degajman hallerinin mütalaasiyle Ispatyom hayatına ait bazı tetkikatın mümkün olacağını ve infisal (dissociation) halindeki süjelerle Ispatyomdaki varlıkların sözleri arasında müşabehetlerin bulunduğunu söylemiştim. Bu iddiam tecrübelerden ve müşahedelerden alınmış vakalara dayanmaktadır. Bu hususta okuyucularımı aydınlatmak için hem diğer araştırıcıların müşahedelerinden, hem de kendi tecrübelerimden bir iki parçayı yazacağım. Bunlar tetkik edilir ve bilhassa Ispatyomun ilk merhalelerindeki varlıkların, Ipatyom bahsinde zikretmiş olduğumuz tebliğleriyle karşılaştırılırsa aralarında büyük bir müşabehetin mevcudiyeti görülür. Fakat bu müşabehet ayniyet değildir. Zira nihayet bizim, üzerlerinde tecrübe yaptığımız süjeler ölmuş, yani bedenleriyle büsbütün alakalarını kesmiş değildirler. Bundan başka şuurları da ortadan kalkmamıştır. Binaenaleyh süjelerimiz istedikleri zaman şuurlarını faaliyete getirmek ve dünyaya dönmek imkanına maliktirler. Bu hal tamamiyle Ispatyoma geçmiş ve hemen istediği zaman dünyaya dönemiyecek bir hale gelmiş bir varlığın halinden başka türlü olmak lazım gelir.

Aşağıdaki teşbihle, bu iki halde yaşıyan varlıkların durumlarını okuyucularımın nazarında daha iyi tebarüz ettirebileceğimi zannediyorum: Ölümle, maddeden büsbütün ayrılmış bir varlık Ispatyoma girmiştir, oranın badiseleri içinde yaşar. Psikolojik infisal halindeki insan ise ancak Ispatyomun kapısından bakar ve içeri girmeden orada olup biten şeyleri görür.

Psikolojik infisal hadisesine dair vereceğim misallerin birincisi E. Caslan'dan alınmıştır. Burada süjenin gördüğü şeyleri, onun şuur altından ayrı ve bağımsız varlıklar gibi düşünmek hatadır. Bunlar ya süjenin bilmeden yaptığı imajinatif faaliyetiyle veya daha yüksek varlıklar tarafından süjenin şuur altındaki izlerle alakadar olarak gönderilmiş imajinasyon mahsülleriyle meydana gelmiş bir takım mizansenlerdir ve bu mizansenlerin hiç şüphesiz şuur altiyla, şuur altındaki izler ve intibalarla sıkı sıkıya alakası vardır:

<< İşte bir ateş gölü. Bir punç kasesinden yükseliyor gibi buradan büyük alevler fışkırıyor. Alevlerin uçları fırtınalı bir havada dumandan girdap halinde dönüyor. Alevlerin dibinde vuvayyant (süje) işmizazlar yapan bir takım varlıkların mevcudiyetini seziyor. Bunların bedenleri sanki büyük birer elektrik ampulüne benziyor, bu ampuller içlerinden yanıyor. Onların bir tanesinden korkunç bir haydudolduğuna dair bir takım hatıralar zuhur ediyor. Bu hatıralar vuvayyantta (süjede) şu vizyonu husule getiriyor:

<< Haydut XIV üncü asra ait bir şatonun çatısından gece içeri giriyor, hizmetçiyi ve genç bir keçi çobanını boğuyor, sonra aşağı kattaki bir salona iniyor ve diğer iki hayduda kapıyı açıyor. Her üçü birden sessizce dolapları karıştırıyor ve bir odaya giriyor, oradaki çiftçiyi ve karısını öldürüyor. Bu sırada beşikte uyumakta olan bir çocuk uyanıyor ve bağırıyor haydut eliyle çocuğu boynundan yakalıyor ve bir tavuk boğazlar gibi onu da boğuyor. Bu varlık yapmış olduğu bu işlerden müteessiftir. Fakat onun bu teessüfü merhametten değil, o zaman yaptığı bu işlerden elde ettiği faydaların şimdi çekmekte olduğu cehennemi işkenceler yanında çok cılız ve ehemmiyetsiz kaldığını anladığındandır. >>

Burada görünen imajların şuursuzca bir irade ile yapılmış imajinasyon mahsülü olduğuna şüphe edilemez ve bizce bunların asıl kıymeti de buradadır. Bu neviden müşahedeler Ispatyomda eşik bekçiliğini yapan şuur altının Ispatyoma doğru çevirmiş olduğu aydınlatıcı projektörler gibidir. Biz bunları kullanmakta gösterebildiğimiz maharet nispetinde Ispatyomun yavaş yavaş kıyısını bucağını araştırmak imkanını elde etmiş oluruz. Caslan'da bu neviden daha bir çok müşahedeler vardır. Biz bir taraftan bu müşahedelere yukarda zikrettiğimiz şekilde büyük kıymet verirken diğer taraftan bu müellifin onlar hakkında yapmış olduğu tefsirlere iştirak etmekte kendimiz mazur görürüz. Zira bizce süjenin gördüğü bu varlıklar orada, yani Ispatyomda mevcut hakiki ruh varlıkları değildir. Yukarda söylediğimiz yollarda husule gelmiş imajlardır ki bunlar da Ispatyomla alakadar şuur altının imajlarıdır.

Psikolojik infisal haline dair yapmış olduğumuz kendi tecrübelerimizden de bir kaç misal vermek isterim. İlk vereceğim misal 18 yaşında saf bir genç kızın degajman haline aittir. Buradaki süjenin imajinatif faaliyeti henüz iptidai izolman merhalesinde kalmış degajman derecesindedir. Yani bu imajlar şuur altının daha sathi, daha dünyaya yakın kısımlarına aittir. Binaenaleyh dikkat edilirse burada, genç bir kıza ait mutat safiyet haliyle beraber dünya hayatının günlük tesirleri de sezilmektedir.

<< ... Açık bir ova... İki taraflı kavaklar... Kavakların dibinden dar bir su akıyor... Kulağıma hiç duymadığım bir kuş sesi geldi. Ne tuhaf şey! Kanarya sesine benziyor, ama değil... Bunun nerde olduğunu göremiyorum... Ay, ay gördüm. Ne tuhaf kuş, gagası öne kıvrık. Kırmızı gerdanı var, kanatları kül renginde, bana bakıyor ve mütemadiyen cak, cak, diye ötüyor... Ay, ay bir de yuvası var. İçinde üç yumurta duruyor... Kuş söğüt ağacının üzerinde duruyor, söğüdün altından bir su akıyor... Şimdi büyük bir şehirdeyim... Beş yol ağzındayım, ne tarafa gideceğimi şaşırdım... Fakat burada kalabalık yok... Yerler hep asfalt, binalar geniş, yüksek... Bütün evler daireler gibi büyük... Yolun ortasında çeşme gibi yüksek bir yer var. Ben oradayım, yükskte duruyorum... Duruyorum... Gelen geçenler var. Birisini durdurmak istedim, geçti, durmadı. Bir kadın daha geçiyor, kendisini durdurmak istedim, o da durmadı... Burada kimse benimle alakadar olmuyor... Buradaki insanlar yolda sanki koşar gibi hızlı, hızlı gidiyorlar... Bir kadının peşine takıldım. Kranta saçlı ufak, tuvaleti ve şapkası var, elinde çantası duruyor, yanında da bir köpek var... Bana eliyle işaretler yapıyor... Galiba bu kadının dili yok. Çenemi okşadı, suallerime cevap vermeden gitti... Caddede yürüyorum... Bir çok pasajlar var, geçitli yerler var, muazzam binalar var. Gidiyorum... Yeşilliklerle örtülü yüksek bir duvarı takibediyorum... Duvarda bir kapının yanına geldim. Kapıdan girdim. Kaldırımlı bir yere çıktım. Geniş bir meydan var. İleride ağaçlıkların altında kızlar oynuyorlar. Beni yabancı zannettiler, benimle eğlenmeğe başladılar. Bunlar tuhaf tuhaf kızlar... İp atlıyorlar. Omuzlarında güzel iki örgülü saçları var, mektep formaları giymişler... Formaları sarı ve kahve

renginde... Siyah ayakkabı ve siyah çorapları var... İki kız karşıma geldi... Bana yabancı yabancı bakıyorlar... Konuşuyorlar fakat dillerini anlıyamıyorum. Benim için yabancı bir dil... Yalnız isimlerini söylediler... Birisinin ismi Nadya, ötekinin Bibi... A, gittiler... >>

Fakat degajmanı biraz daha ileri götürünce, yani perisprinin bedenle münasebeti biraz daha gevşetilince Ispatyoma süjeler biraz daha kaynaşmış bulunuyorlar, daha yakından, daha candan oranın tesirlerini duymağa başlıyorlar ve nahoş tablolar, az çok huzursuzluk veren imajlar, bir takım bulutlu, kapanık duygular, bilhassa Ispatyom bahsinde ruhlar tarafından verilmiş tafsilata benzer karanlık, soğukluk ve bunalma halleri yavaş yavaş kendisini göstermeğe başlıyor. Aşağıda verdiğim misal üniversite talebesinden Bay V... ye aittir.

(30/4/938 tarihli celse zabıtnamesinden:)

<< Hep mavi bir bulanıklık içindeyim... Kendimi kaybettim, kendimden haberim yok. Ben yalnız içinde yaşadığım muhiti biliyorum (dikkat edilirse burada kendini kaybettiğini söyliyen süje, içinde yaşadığı muhitin bizzat kendi varlığı olduğunu idrak edememektedir.) Bu muhitte daha derinleşmek istiyorum... Buradan ayrılmak istiyorum, fakat bir türlü alakamı kesemiyorum. Yukarlarda bir takım karışık şeyler var, bulut gibi şeyler... Bütün bunları geçiyorum... Fakat başka bulutlar geldi, bunlar beyaz renkte... Bir boşluk içindeyim mavi bir muhit... Fakat gene bulutlar geldi. Bulutların içinde yuvarlanıyorum... Güçlükle bunları geçmeğe çalışıyorum... Daha koyu mavi bir yerdeyim. Burası donuk, etrafım bomboş. Donuk koyu, kesif bir muhitteyim. Ara sıra bulutlar gelip geçiyor... Şimdi mavi bir boşluk içinde kaldım. Altımda bir bulut tabakası var... Tabaka, tabaka bulutlar içindeyim; fakat çıkıyorum, çıkıyorum hep aynı bulutlar içindeyim... Kendimi bulutlardan kurtaramıyorum. >>

Burada görülen bulanıklık ve boşluk hisleri bu zatın doğrudan doğruya şuur altına ait imajların bir tecellisidir. Onun şuur altındaki bu imaj fakirliğine bakınca son dünya hayatında henüz kafi derede verimli bir tecrübe hayatı geçirmediğini aşağı yukarı tahmin edebiliriz. Aşağıda vereceğim misalde de aynı haleti ruhiyeyi görüyoruz. Burada süje genç ve bekar bir kızdır. Bu kızcağız hayatın manasını yalnız eğlencede, zevk ve sefada bulmuş, dünyadaki varlığın gayesini yalnız gelip geçici kaprislerini tatmin etmekte görmüş ve nihayet duygu ve düşünce hayatını zenginleştirecek sanata, ilime müteallik ciddi mebahis üzerinde biraz olsun durmağa tahammül edememiştir. Aşağıdaki müşahedeyi okuyanlar böyle bir haleti ruhiyenin en hafif bir degajman halinde bile ne derece kesif ve ağır, aynı zamanda sıkıcı, bomboş bir atmosferi hazırladığını açıkça göreceklerdir. (Bayan C.. ile yapılan 10/XI/940 celsesi zabıtnamesinden bazı parçalar:)

<< Bulutlar arasındayım, üst tarafım biraz açık fakat her tarafım bulutlu... Bu bulutların renkleri var. Mavi, lacivert. Burada bulutların teması bana yumuşak bir his veriyor, pamuk gibi... Ben bulutların ortasındayım. Çok kalın bir tabaka içindeyim... Burası soğuk, bulutlar her tarafı kaplamış, baştan başa bulut... Hiçbir yer görünmüyor... Ben hareket ediyorum. Mütemadiyen gidiyorum fakat hep bulutlar ortasındayım... Şimdi bulutların rengi açıldı. Bembeyaz oldu, kar gibi. Fakat bazı yerleri gene koyu, bazı yerleri kurşuni renkte... Bulutlar bir türlü dağılmıyor, onlar da hareket ediyorlar. Ara sıra açıklaşıyorlar, fakat gene koyulaşıyorlar... Şimdi bir parça bulut geliyor. Tam ortasındayım bulutların... korkmuyorum, üşüyorum.. Hayır, hayır korkuyorum. Rahat değilim... Soğuk, soğuk... Düşeceğim diye korkuyorum beni buradan ayırın, ayrılmak istiyorum. >>

Okuyucularım bu satırları gözden geçirirken evvelce Ispatyom bahsinde yazmış olduğum, bazı dezenkarne ruhların oradaki hayatlarına dair verdikleri tafsilatı gayrı ihtiyari hatırlamışlardır. Fakat şunu okuyucularıma katiyetle temin ederim ki bu tecrübe süjesi olan Bayan C... in ne ruhlarla, ne Ispatyomla, ne metapsişiğin en iptidai mebahisiyle alakası olmadıktan mada, kendisinde böyle ciddi mebahisle ilgilenme kabiliyeti de yoktur. Binaenaleyh Ispatyomdan alınmış tebliğatla, bunlardan haberi olmıyan bir insanın degajman halindeki sözleri arasındaki müşabehet ciddi bir araştırıcıyı derin, derin düşünmeğe sevkedebilir. Biz bu bayanın ilk Ispatyom hayatında karşılaşacağı bu bulutlu kesif atmosferin kendisi için pek hoş olmayacağını teessür duyarak şimdiden tahmin edebiliriz. Aşağıda vereceğim diğer misaldeki zat da Bayan C...gibi tatsız bir atmosfer içinde yaşamaktadır. Asıl dikkate değen cihet şudur ki bu iki şahsın mutat hayatı aşağı yukarı birbirine benzemektedir. Yani bu da dışardan görünüşte << kötü >> bir insan olmamakla beraber, evvelki gibi havai, manasız ve yalnız maddi iştihalar peşinde koşan ve ciddi fikir ve duygu hayatından kaçan bir genç-ihtiyardır.

<< Bulutlar içindeyim boğuluyorum, gittikçe bulutlar beni sıkıştırıyor... Bulutların temasını hissediyorum fakat evvela yumuşak olan bu bulutlar sıkıştıkça sertleşiyor ve beni hareket edemez bir hale getiriyor. (Dikkat edilirse buradaki atmosferin daha kesif ve sıkıcı olduğu görülür.) Bir ses alır gibi oluyorum... Yanlış, kimse yok. Bağırıyorum, kimse cevap vermiyor. Zaten kimseyi görmeme imkan yok ki. Kapanık, boğucu, sıkıcı bir bulut tabakası içindeyim... Bulutların rengi ara sıra değişiyor fakat bu bulutlar, zannedersem bir küre halinde ve tabaka tabaka... İlk kürenin rengi sarımtırak, ikinci küre daha kesif... Burası çok sıkıntılı bir yer. Uzun müddet kalamıyacağım. >>

Bu kadar sıkıntılı atmosfere rağmen süjelerin Ispatyomdaki varlıklar gibi büyük bir ıstırap çekmediklarini görüyoruz. Bunun da sebebini evvelce söylemiştik, tekrar hatırlatıyoruz: Evvela ne de olsa bu varlıklar daha dünyaya ve bedenlerine bağlıdırlar. Binaenaleyh onların maddi bedenleri dışarda teşekkül eden ihtizazlardan - o ihtizazlar ne kadar kaba ve kesif olursa olsun - bir kalkan gibi perispriyi, hiç olmazsa kısmen muhafaza etmektedir. Yani degaje olmuş süjelerin, perisprileri henüz maddeye merbutiyet yüzünden azçok kesif olduğu için dezenkarne Ispatyom varlıklarının perisprileri gibi kesif ihtizazlara karşı kesif maddelerin himayesinden mahrum değildirler. Ispatyom varlıkları bedenden tamamiyle mahrumdurlar ve ruhun teşkil ettiği imajlardan doğan ihtizazlarla himayesiz bir surette temas halindedir. Ve onların tesirlerini büyülterek bütün şiddetiyle duyarlar. Halbuki bedendeki ruhlar ne kadar degaje olmuş bulunursa bulunsunlar azçok bedene olan irtibatları yüzünden bu ihtizazları tadil edecek ve frenleyecek maddi unsurlara maliktirler.

Saniyen degajman halindeki varlıklar, dezenkarne olmadıklarından istedikleri zaman tekrar dünyaya avdet etmek ve bedene girmek onlar için mümkündür. Bu da onları Ispatyomun nahoş bazı dalgaları karşısında avutur. Fakat bazen oldukça geri bir insan varlığı, hafif bir degajman halinde bile, aşağı yukarı Ispatyomdaki varlıkların duyduğu ıstıraplara yakın acıları kendilerine hissettirebilecek kadar kesif ve ağır imajlarla karşılaşabilirler. Şimdi vereceğim misal, oldukça geri ve başkalarına kötülük yapmaktan hoşlanan bir insan ile yaptığımız degajman tecrübeleri esnasında, onun duygularından alınmış birkaç parçayı ihtiva eder. Bu zatın da diğerleri gibi ismini vermekte mazurum. Yalnız şu kadarını söyliyebilirim ki şu anda kendisi içimizden ayrılmış bulunmaktadır. (10/III/942 celsesi zabıtnamesinden:)

<< Karanlık içindeyim ne rahatım, ne rahatsızım. Soğuk var. Kimseyi göremiyorum. (Degajman hali biraz daha ileri götürüldü:) Donuk, yarı karanlıkta bir yere geldim... Her tarafta kara bulutlar var... Korkuyorum, üşüyorum... Kara, simsiyah bulutlar... Bulut, etrafım bulut içinde... (Degajman hali biraz daha ileri götürüldü:) Ne yapayım, söyleyin ne yapayım? Bunalıyorum, nefes alamıyorum... Hava alacak yer kalmadı... Korkunç karanlık bulutlar dağ gibi üzerime hücum ediyor... Yalnız etrafımda değil... Bu bulutlar içime kadar giriyor. İçimde dışımda her tarafımda bulut... Of, of kalbim duruyor, bunalıyorum... >>

Bittabi tecrübeye derhal nihayet verildi. Okuyucularım çok iyi takdir etmişlerdir ki burada geçen ifadelerle Ispatyomdan gelen tebliğat arasında pek az fark vardır. Tekrar hatırlatmak isterim ki dünyadakilerin, sıkılınca son dakikada tecrübeye nihayet vermek suretiyle bütün sıkıntılarını refetmek ve onları sadece geçirilmiş korkunç bir kabus haline irca etmek mümkündür. Fakat Ispatyomdakiler için bu imkan mevcut değildir. Ve bu hal onların ıstıraplarını şiddetlendirici sebeplerden birini teşkil eder.

Şu halde insanın Ispatyoma götüreceği hamuleleri, yani Pauchard'ın tabiri veçhile, dünyada yakmadan oraya intikal ettireceği cürufu hakkında faydalı bilgiler toplıyabilmek ve bunlardan insan mukadderatına ait bir etüt mevzuu çıkarmak için psikolojik infisal hali kıymetli bir araştırma vasıtası olacaktır.

4 – Hipnoz ve psikolojik infisal hallerinde ekminezi

Hipnoz ve psikolojik infisal hallerinin esas itibariyle aynı şey olduğunu yazmıştık. Bunların arasındaki fark hipnozda şuur halinin bulunmaması, infisal halinde ise şuur halinin mevcut fakat muallakta kalması ve şuur altıyla alakasını kesmiş olmasıdır.

Hipnoz halinde insan ruhunun duygusu ve melekeleri beyin baskısından azçok kurtulmuştur. Ruh bu halinde nispeten biraz daha serbestir, dünyamızın maddi alaikinden kendisini biraz daha kurtarmıştır. Bunun neticesi olarak kendisinde maddi düşüncenin tesiri çok azalmıştır. Bu hal ruhun kendi varlığına dönmesini ve kendi melekerinden daha geniş mikyasta istifade edebilmesini intaceder. Görülüyor ki bu usulün esasını kaba tabirle, şuur altını şuur baskısından kurtarmak teşkil eder ki bunun hakiki manasını ruhun, hadiseleri dimağ kanaliyle idrak etmek mecburiyetinden kurtulmuş olmasında aramamız lazım gelir. Psikolojik infisale gelince; burada da şuur altı sahasını ağır baskısiyle karartan şuur bertaraf edilmiştir. Aradaki fark şudur: Evvelkinde şuur hali büsbütün ortadan kalkmıştır, yani süjenin dünyamızdaki mutat idrak yolları uyuşmuştur. [1] Onun için buna uyku hali demişlerdir. Diğerinde ise süjenin idrak yolları açıktır. O, hadiseleri mutat halindeki gibi idrak eder. Yani uyumamıştır. Fakat bu halde husule gelen idrak, onun şuur altı sahası üzerinde hiçbir baskı tesirini göstermez. Burada şuur kaybolmamıştır. Ancak asılı bir halde kalmıştır, yani şuur altiyle alakasını kesmiştir. Bu halde bulunan bir süjede şuur ve şuur altı halleri birbirinden müstakil ayrı ayrı varlıklar gibi kıymetlerini muhafaza ederler. Onun için biz buna psikolojik infisal hali dedik. Bu halde karşımıza adeta iki şahsiyet çıkar ve bu iki şahsiyet birbirini tanır fakat hiç birisinin zahiren diğeri üzerinde aşikar bir müessiriyeti görünmez. Tecribi yoldan husule getirilebilen bu infisal halinin mütalaasiyle modern psikolojide ve neo-ispiritüalizmada çok verimli bulguların elde edilebileceğine kaniim

Hipnoz halinde süje üzerinde yapılan tecrübelerden uyandıktan sonra onun haberi olmaz. Psikolojik infisal halinde bulunan süjelerde ise süje her zaman maddi alemdeki varlığını müdrik olduğundan tecrübeyi müteakip, tecrübe esnasında geçen bütün hadiseleri hatırlar.

Neticeleri bir olan bu iki araştırma yolundan ikincisinin daha pratik, kolay ve aynı zamanda daha verimli olduğunu zannediyorum.

Manyetik hipnoz halinin her insan üzerinde husule getirilebilmesi kolay bir iş değildir. İstatistiklere göre bu işteki muvaffakiyet yüzde 10-15 i geçmez. Bundan başka her insanın << kayıtsız, şartsız kendisini mücerriplerin iradelerine terk ve teslim >> etmesi de kolay kolay temin edilemez ve nihayet uyku halinin bazı arızaları ve bunlardan mütevellit muvaffakiyetsizlikler de bir çok bakımdan işi güçleştirir. Buna mukabil, ne yapıldığını bilen, iradesine tamamiyle sahibolduğunu idrak eden ve hadiseleri mutat şuuriyle takibedebilen bir insan, süje olmağa daha kolaylıkla rıza gösterebileceği gibi infisal halindeki süjelerin, hipnoz halinde melhuz bazı arızalara uğramaması da bu halin lehine kaydedilecek bir neticedir. Biz kendi tecrübelerimize göre bu yoldaki muvaffakiyetin en aşağı yüzde yetmişi bulduğunu gördük.

Bununla beraber psikolojik infisal halinin inkişafına ait etütler henüz tekemmül etmiş değildir. Binaenaleyh hipnoz yoliyle ekminezi araştırmaları bir müddet daha evvelki usulün önünde yürüyecektir.

Şimdi biz burada evvela hipnotik hallerle olan ekmineziyi kısaca gözden geçirdikten sonra psikolojik infisal haliyle de bu işin yapılabileceğini gösteren ihzari ve şahsi tecrübelerimizden bahsedeceğiz.

A–Ekminezi nedir?

Ekminezi daha geniş ölçüde üçüncü kitabımızdaki tahattur bahsinde mütalaa edilecektir. Biz burada sadece hipnoz ve psikolojik infisal hallerinde ekminezi hadisesinin mümkün olup olmadığı fikri üzerinde durmak ve bu yolu biraz aydınlatmak için şu kısa bendi açmış bulunduk. Evvela ekminezinin ne demek olduğunu kısaca izah edeyim.

Üçüncü kitapta uzun uzadıya söyleneceği gibi insan, ömrünün her hangi bir çağında görüp geçirmiş olduğu bütün hadiseleri en ufak teferruatına kadar ruhunda tekrar canlandırabilir. Yani bizim anladığımız manada unutma hadisesi yoktur.

İşte ruha giren ve hiç birisi kaybolmıyan intibaların her hangi bir zamanda bütün tazelikleriyle ve kendilerine refakat eden fikir ve duygu unsurlariyle tekrar canlanması haline ekminezi derler.

Ekminezi tabiri ilk defa Bordeau tıp fakültesi dekanı Dr. Pitre tarafından kullanılmıştır. (74) Bu tabirle, mutat halinde iken birkaç günlük hayatını bile layıkiyle hatırlıyamıyan bir insanın, hipnoz haline girdikten sonra 8, 10, 20 ve hatta daha fazla sene evvelki hayatına ait bütün unutulmuş hadiseleri, en ince teferruatına varıncaya kadar ve sanki onların içinde bu gün yaşıyormuşçasına canlı olarak hatırlaması akla gelir. Hatta bunu klasik manada anlaşılan << hatırlamalar >> dan ayırdermek için << hatırlamak >> değil, << tekrar yaşamak >> diye

ifade edersek ekmineziyi daha iyi anlatmış oluruz. Çünkü mutat halde biz mazinin bir parçasını yarım yamalak hatırlarken onun geçmiş bir zamanda olduğunu idrak ederiz. Yani hal içinde yaşarken ve hal içinde bulunduğumuzu bilirken maziden bahsederiz. Binaenaleyh burada reel hayatımızı, hali hazırdaki hadiseler teşkil eder. Halbuki ekminezide iş başka türlüdür. Burada hali hazırdaki hadiseler, süjenin maziye götürdüğü nispette istikbale doğru uzaklaşmış ve süje için meçhulat alemine karışmış olur. Mesela 20 sene geriye götürülen bir süjenin bu günkü hayatı kendisi için yirmi sene sonra gelecek meçhulatla dolu bir istikbal halini alır, buna mukabil 20 sene evvelki hayatında bu gün yaşıyormuş gibi yaşamağa başlar.

a – Hipnoz halinde ekminezi

Bu enteresan ruhi haletin mütalaasına Dr. Pitre'nin müşahedesiyle başlamak istiyorum.

Dr. Pitre'nin süjesi 17 yaşında bir kızcağızdır. Kendisi çocuk iken kaba bir gaskonya diliyle konuşuyordu. Fakat sonradan bu dili unutmuş ve Fransızca konuşmağa başlamıştı. Süje hipnoz halinde 12 sene gençleştiriyor, bu suretle beş yaşında bir çocuk halini alıyor. O sırada o, Fransızcayı unutuyor ve gaskonya diliyle konuşmağa başlıyor. 5 yaşına ait hayatının hadiselerini tafsilatlı olarak bu dille anlatıyor. Kendisine Fransızca hitabettikleri zaman o, buna cevap vermiyor. Çünkü bu dili henüz öğrenmemiştir. Aynı zamanda beş yaşından sonraki hayatına dair sorulan suallere de cevap veremiyor. Zira bunlar kendisince istikbale ait meçhul şeylerdir. (74)

Aşağıdaki misal bu hususta bizi biraz daha ileri götürüyor ve hipnoz halindeki ekminezinin ne kadar büyük bir realite olduğunu ifade ediyor. Burada hatırlamanın yalnız psikolojik tarafını değil, psikolojik hadiselere refakat eden fizyolojik tezahüratını da görüyoruz. Yalnız bu misali tetkik ederek süjenin mazide bu gün yaşar gibi yaşadığını kolayca anlıyabilirsiniz. Bu misali P. Janet'den alıyorum. Profesör süjesi Rose'u hipnoz haline koyduktan sonra iki sene evveline götürüyor, fakat bu sırada hiç aklına gelmiyen bir hadise ile karşılaşıyor. Kadın ıstırap çekmeğe başlıyor. Profesörün sorgusuna cevap vermek istemiyor, utanıyor. Fakat nihayet hal ve tavriyle gebe olduğunu anlatıyor. Bu sırada karnının da şiştiği görülüyor. Hakikaten o tarihte bu halin vukua gelmiş olduğu bilahare anlaşılıyor (65).

Aynı müellifin diğer bir süje ile yaptığı tecrübesi de yukardakine benzer. Bu süjenin sol gözü kördür. Kendisi bu arızanın anadan doğma olduğunu iddia ediyor. Profesör süjeyi hipnoz haline koyduktan sonra 7 yaşına getiriyor. O, hala kördür. Fakat bir sene daha gençleştirilince, yani 6 yaşına götürülünce süjenin körlüğü kayboluyor ve iki göziyle de görmeğe başlıyor. Demek o, sol gözünün görme kabiliyetini 6 yaşında iken kaybetmiştir. (65) 6 yaşındaki hayatına döndüğü zaman, iki gözünün görme kabiliyetinden bol bol faydalanan kızcağızın bu halini mazinin alelade bir hatırlanmasından başka türlü bir hadise telakki etmek lazımgelir.

Aşağıdaki misal ekminezi hakkında okuyucularıma daha açık fikirler verebilir:

<< Jeanne R... 24 yaşındadır... Kolayca hipnotize edilebilmektedir. Histeriktir. Hipnozdan sonra vuku bulan bütün hadiseleri unutmaktadır...

<< Kendisine 6 yaşında olduğu söylendi. Bunun üzerine o, kendisini ailesinin yanında görmeğe başladı: Akşam yemeği sonu sohpetindedirler, kestane soyuyorlar. Onun canı uyumak istiyor ve kardeşinin yardımını istiyor. Fakat erkek kardeşi yerdeki kestanelerden evler yapıyor. << O, çok tembeldir, ancak kestanelerin on tanesini soyabildi. Geri kalan kestaneleri benim soymam lazım geliyor. >>

<< Bu halde iken Limoj lehçesiyle konuşuyor. Okuyup yazmasını bilmiyor. Ancak A. B. C. yi tanıyabiliyor. Fransızca bir kelime bile konuşamıyor. Küçük kız kardeşi uyumak istemiyor, << 9 aylık kız kardeşimi daima badi badi dolaştırmak lazım. >> diyor. Burada J. R... bir çocuk halindedir....

<< Kendisine iki dakika sonra 10 yaşında olacağı söylenince bütün fizyolojisi değişiyor. Şimdi Moustierslerin şatosunda bulunmaktadır. Oradaki tabloları hayranlıkla seyrediyor. Kendisiyle beraber olan kız kardeşlerini soruyor. Konuşmasını yeni öğrenmiş çocuklar gibi konuşuyor.

<< İki senedenberi mektebe gitmektedir. Fakat şimdi oraya devam edemiyor. Annesi ekseriya hasta olduğundan kız ve erkek kardeşlerine kendisi bakmak mecburiyetindedir.

<< Yazıyı 6 aydanberi öğrenmektedir. Çarşamba günü yazdığı bir imladan bahsediyor. Bütün bir sayfayı ezberden ve oldukça kolaylıkla yazabilmiştir. Bu, 10 yaşında iken olan yazısıdır. Mamafi imlada henüz o kadar ileride değildir. << Marie Couteau benden daha az hata yapıyor, ben daima Marie Puybaudet ve Marie Couteau dan geriyim. Fakat Marie Louise Roland benden de geridir. Zannedersem içimizde en çok yanlış yapa Jeanne Beaulieu'dür. >>

<< Kendisine 15 yaşında olduğu söylendi. Monmart da Bayan Brunerier'nin yanındadır. << Yarın bir merasim var, bir düğün merasimi.... Benim klavyem Leon olacak. Oh! Ben baloya gidemiyeceğim. Bayan Brunerier oraya gitmemi istemiyor. Fakat ben on beş dakika kadar ondan gizli olarak baloya gideceğim. >>

<< Petit Savoyad'ı yazıyor. Evvelki yazısı ile bunun arasında büyük fark var. Uyandıktan sonra bu yazısını görünce çok hayret ediyor. Çünkü onu tamamiyle unutmuştu. On yaşında iken yazdığı parçaların kendisine aidolduğunu kabul etmiyor. >>

Bir çok diğer misaller içinde bu misal bazı ince noktalariyle ekminezi hakkında daha açık bir fikir verebilir. Burada geçmiş vakaların alelade hatırlanması değil, geçmiş bir hayatın itiyatları, duygu ve telakkileri, kabiliyetleri ve nihayet fizyolojik ve psikolojik bütün imkanları o zamanki gibi tekrar canlanmaktadır.

Şimdi hipnoz halinde olan ekmineziye ait kendi tecrübelerimin bir iki tanesinden bazı parçaları yazacağım. Bunun sebebi, bu tecrübelerde tesbit edebildiğim ufak bir hususiyettir ki bu hususiyet hipnoz halinde ekminezinin sıhhatini ve hakikatini ispat etmeğe yarar: Burada dikkat edilirse süje hipnoz halinde mazideki hayatını anlatırken onları saati saatine ve hatta dakikası dakikasına söylüyor. Fakat uyku zamanlarına rasgetirilen saatlerde ne yaptığını kendisinden sorulunca susuyor, cevap vermiyor ve derin bir uyku halini gösteriyor. Halbuki Yalnız bu bahisler üzerinde değil, umumi kültürü itibariyle de bu süje bilgisizdi. Hele onun böyle metapsişikteki ekminezi arızalarını inceden inceye düşünüp etrafı aldatmak için onları tatbik edebileceğine inanmak mümkün olmaz. Bundan başka süjenin hipnoz halinde olduğu ve

şuurunu tamamiyle kaybetmiş bulunduğu, hatta uyku halinin somnabülizma derecesine kadar ileri götürüldüğü, tarafımızdan kullanılan bir çok mürakebe usulleriyle tesbit edilmişti. Binaenaleyh o, esasen dış alemle, dünya ile alakasını gevşetmiş bulunuyordu. Şu halde onun geçmiş zamanlardaki uyanık hallerine ait hadiseleri birer birer söylemesine mukabil uyku saatlerinde sessizliğini muhafaza etmesi, ve hiçbir sözümüzü işitmeyip derin bir uyku halinde görünmesi ilmi manaları haiz olsa gerektir.

Bu zat Kabilde bir tıp müessesesinde müstahdemdir. Ve ismi Nebi Handır.

(7/III/945 tarihli celse zabıtnamesinden:)

<< S – Şimdi saat 9,30. Sizi dokuz buçuk saat gençleştiriyorum. Bu gün saat 12 desiniz. Şimdi ne yapıyorsunuz?
<< C – Müessesedeyim.
<< S – Orada ne yapıyorsunuz?
<< C – Göneşte duruyorum.
<< S – Bir buçuk saat daha gençleştiniz, ne yapıyorsunuz?
<< C – Kan arıyorum.
.....
<< S – Siz kimsiniz?
<< C – Ahmet nebi.
<< S – Sizi iki saat daha gençleştiriyorum, saat sekiz buçuk oldu ne yabıyorsunuz?
<< C – Evdeyim.
<< S – Evde ne yapıyorsuzunuz?
<< C – Marangozla konuşuyorum.
<< S – Yedi buçuk saat daha gençleştiniz, saat bir, ne yapıyorsunuz?
<< C – .....
<< S – Cevap vermeniz lazım saat birdir?
<< C – .....
<< S – Niçin cevap vermiyorsunuz, cevap vermemenizin sebebini söyleyiniz?
<< C – .....
<< S – Şimdi iki saat daha ihtiyarladınız, saat üç oldu, ne yapıyorsunuz?
<< C – .....
<< S – Saat beş oldu ne yapıyorsunuz, şimdi artık bana mutlaka cevap vereceksiniz ve bir şey söyliyeceksiniz?
<< C – .....
<< S – Nebi Han! Nebi Han, bana cevap veriniz
<< C – ..... (Bu sırada süje atıl ve bir külçe halinde, operatörün sözlerine karşı hiç bir duygu hali göstermeden derin derin uyumaktadır.)
<< S – Saat yedi oldu, şimdi ne yapıyorsunuz?
<< C –.....
<< S – Saat sekiz oldu, ne yapıyorsunuz?
<< C – Çay içiyorum.
<< S – Saat dokuz buçuk ilh.. >>

Aynı süje ile yapılmış müteaddit tecrübelerden bir tanesini daha veriyorum.

(27/III7945 tarihli celse zabıtnamesinden:)

<< S – Siz 1321 senesi Hut [1] ayının onuncu günü saat dokuz buçuktasınız, ne yapıyorsunuz? (Süje bu suretle iki sene gençleştirilmiş bulunuyordu.)
<< C – Evdeyim.
<< S – Evde ne yapıyorsunuz?
<< C – Hiç.
<< S – Şimdi 1320 senesi Hut ayının onuncu günü sabah saat dokuzu elli dakika geçiyor, ne yapıyorsunuz?
<< C – ... Elbise giyiyorum.
<< S – Şimdi on oldu.
<< C – Darülamana gidiyorum. (Burada süjenin çalıştığı müessese vardır.)
<< S – On beş dakika daha ihtiyarladınız, ne yapıyorsunuz?
<< C – Darülamandayım.
<< S – On beş dakika daha ihtiyarladınız, saat on buçuk oldu?

[1] Afganisdan da kullanılan ay isimlerinden biri

<< C – Darülamandayım.
<< S – Orada ne yapıyorsunuz?
<< C – Konuşuyorum.
<< S – Kiminle konuşuyorsunuz?
<< C – Kazım ile.
<< S – Ne konuşuyorsunuz, siz ne söylüyorsunuz?
<< C – Ben dinliyorum. (Unutulmasın ki bu sırada süje üç sene evvel geçmiş bir günün her hangi bir saat ve hatta dakikasındaki vakıayı anlatmaktadır.)
<< S – O ne söylüyor?
<< C – Münakaşa yapıyor.
<< S – Hangi meseleyi münakaşa yapıyor?
<< C – Kandıhar meselesi?
<< S – Hangi kandıhar meselesi?
<< C – Benim orada olduğumu... Ve amıcamın da orada olduğunu... Ve orada yaptırdığımız ev hakkında konuşuyor.
<< S – Şimdi üç sene daha gençleştiniz. 1317 senesi Hut ayının onundasınız saat on. Ne yapıyorsunuz?
<< C – ..... (Barsaklarından hasta olan süjenin söylemek istemediği, ihtimal o sırada bir işi vardı.)
<< S – (Birkaç pas daha yapıldı.) Şimdi siz 1317 senesi Hut ayının onundasınız saat dokuz buçuk. Ne yapıyorsunuz.
<< C – (yüzünde ıstıraplı işmizazlar belirdi) Uffffff !... barsaklarım ağrıyor. (Süje bu tarihte ağır bir barsak hastalığı geçirmiştir.)
<< S – Altı ay daha genç oldunuz,
<< C – Evet.
<< S – Şimdi 1315 senesi Hut ayının onundasınız, yani iki sene daha gençleştiniz. Ne yapıyorsunuz.
<< C – Hastaya iğne yapıyorum (Süje o tarihlerde hakikaten başka bir müessesede, yani

sanatoryomda hastabakıcılık yapıyordu.)

<< S – Nerde iğne yapıyorsunuz?

<< C – Sanatoryomda.

<< S – Sanatoryomun neresinde?

<< C – İğne odasında.

<< S – Yanınızda kim var?

<< C – Mehmet Hakim. >>

O tarihte operatör mezkur sanatoryomun şefi bulunuyordu ve süjenin bahis mevzuu ettiği Mehmet Hakim, oranın baş hastabakıcısı olarak hala vazifesine devam ediyordu. Fakat burada dikkate değer nokta, süjenin yedi sene evvelki bir gün ve saatte yaptığı işi halen yapıyormuş gibi anlatmasıdır.

Aşağıda vereceğim aynı süje ile yapılmış tecrübelerden diğer parçalar bu süjenin hipnoz halinde biraz daha gençleştirilmiş yaşlarına aittir.

(3/IV/945 celsesi zabıtnamesinden:)

<< S – Siz şimdi 1310 senesinin Cevza ayının onunda bulunuyorsunuz, yani yirmi yaşındasınız. (Süje bu suretle takriben 11 sene gençleştirilmiştir.) Sabah saat on, nerdesiniz?

<< C – Evdeyim.

<< S – Şimdi saat on bir oldu, ne yapıyorsunuz?

<< C – Tarladayım.

<< S – Yanınızda kimse var mı?

<< C – Evet ağabeyim ver.

<< S – Ağabeyiniz ne yapıyor?

<< C – Yonca biçiyor.

<< S – Şimdi saat öğleden sonra dört oldu, nerdesiniz?

<< C – Bağdayım, dolaşıyorum.

<< S – Yanınızda kim var.

<< C – Hizmetçi.

<< S – Hizmetçi ile ne yapıyorsunuz?

<< C – Konuşuyorum, yonca biçmesini söylüyorum,

(On bir sene evvel geçmiş bir günün, her hangi bir saat ve dakikasında konuşulan sözlerin bu suretle hatırlanması mutat ahvalden olmasa gerektir.)

<< S – Şimdi 1305 senesindesiniz. (süje takriben 14-15 yaşlarında)

<< C – Ne diyorsun anlamıyorum. (Burada dikkkate değen hadise şudur: Bilhassa oralarda köyde yaşıyan genç çocukların sene ile, tarihle alakaları yoktur. Bu hal ile süjenin bana verdiği cevap arasında bir mutabakat vardır.)

<< S – Siz şimdi 15 yaşındasınız; yani 15 sene daha gençleşmiş bulunuyorsunuz.

<< C – Hah! (Süjenin şimdiye kadar hep << evet >> ile cevap vermesine mukabil şimdi tam bir köylü gibi konuşması da ayrıca dikkate değer.)

<< S – Nerdesiniz?

<< C – Evdeyim.

<< S – Ne yapıyorsunuz?

<< C – Hiç, ne yapacağım.

<< S – Kaç yaşındasınız?

<< C – Ne bileyim.
<< S – Şimdi saat dört oldu, yani sekiz saat ihtiyarladınız nerdesiniz?
<< C – Bağdayım.
<< S – Ne yapıyorsunuz?
<< C – Kardeşimle beraber oynuyoruz.
<< S – İğne yapmasını biliyor musunuz?
<< C – Ne söylüyorsun be! (Dikkat edilirse ancak yirmi yaşlarına doğru öğrendiği hastabakıcılık mesleğine ait bilgilerden o zaman süjenin haberi yoktur. Bu bilgisizlik halinin tecelli etmesi, nezaketini kaybetmesi ve lisaniyle, hal ve tavriyle on beş yaşındaki köylü çocuğu durumunu göstermesi, ürerinde durulacak ruhi hallerdir.)
<< S – Sizi biraz daha gençleştireceğim.
<< C – (Süjede ihtilaçlar göründü, ıstıraplı bir şekilde inlemeğe başladı, yüzünün ifadesi değişti.)
<< S – (Bir kaç pas yapıldıktan sonra) Şimdi çok rahatsınız, kendinizi rahat hissediyorsunuz değil mi?
<< C – Yoruldum. >> Tecrübeye nihayet verildi.

b – Psikolojik infisal yolile ekminezi

Hipnoz yoliyle ekminezi hadisesi üzerinde az çok çalışılmış ise de psikolojik infisal yoliyle bu psişik tezahür üzerinde durulmamıştır. Halbuki hipnozla bu halin esasları arasındaki birlik nazarı itibara alınırsa psikolojik infisal halinde de ekmineziye ait mütalaaların yapılabileceği haklı olarak düşünülür.

Fakat biz daha ileri giderek, bilhassa hipnotik vetireler yanında tecrübe şartları itibariyle evvelce söylediğimiz bir çok sebepten, kolay olan psikolojik infisal haliyle bu nevi tetkikatın daha verimli çalışmalara yol açacağını söyliyebiliriz. Bunun için ekmineziye ait iptidai çalışmalara ehemmiyet verdik. Bu tecrübelerimiz bittabi yenidir ve daha ilerletilmeğe muhtaçtır. Fakat bunlar tekemmül ettirildiği takdirde geçmiş zamanları ve hatta geçmiş hayatları, adeta dünkü veya bu sabahki hadiseleri hatırlar gibi ve onların içinde - şüphesiz ancak tabiat kanunlarının imkan ve müsaadesi nispetinde - şimdi yaşıyormuşçasına, herkesin hatırlaması mümkün olabilecektir. Bu halin cemiyette, ilim hayatında oynıyacağı rolü şimdiden tahmin etmek bile mümkün olmaz. Bilhassa üçüncü kitabımızdaki mebahisi gözden geçirerek okuyucularım bu yolda her ciddi araştırıcı için tatbiki kabil yeni araştırmalara ne kadar büyük ihtiyacolduğunu takdir etmekte gecikmiyeceklerdir.

Aşağıda vereceğim misaller psikolojik infisal halindeki ekimnezi tezahürlerinin mütalaasına yarıyacak ilk denemelerdir. Bu yolda yüründüğü takdirde daha verimli ve faydalı sahalara çıkılabileceğinden şüphe etmiyorum.

Tecrübe hazırlığı:

Bu tecrübede kıllanılan süje, N... adında ve 18 yaşında bir kızcağızdır. Tahsili ancak orta derecededir, asabi mizaçlı değildir, sıhhati iyi ve akli durumu tabiidir.

Evvelce asistanlardan birisi tarafından çarşıdan bazı resimli kartlar tedarik edilmişti. Bu kartlar tecrübelerin devam ettiği müddetçe asistanlar, operatör ve süje tarafından görülmemk üzere zarflara konup kapatılmıştır. Şunu da işaret edelim ki tecrübelerin bütün devamınca süje mesaimizin şekli ve gayesi hakkında hiç bir şey bilmiyordu. Kendisi topluluğumuza ilk defa 20/11/940 da Bay Dr. Zühtü Tinel tarafından takdim edilmiş ve takdim edildiği gün tecrübelerin ilk safhasına başlanmıştı. Tecrübe neticelerini bozmamak için yapacağımız işler hakkında süjeye hiç bir şey söylememeğe karar vermiştik.

(20/11/1940 Çarşamba tecrübesi:)

<< Bu tecrübe İstanbulda Çenberlitaş ta Dr. Zühtü Tinelin evindeki mutat ilmi toplantılarda ilk defa takdim edilen Bayan N... ile yapılmıştır. Operatör Dr. B. Ruhselman dır. Süjeye, her hangi bir tecrübenin yapılmağa başladığı hissini vermemek için onun mektep hayatına ve gündelik meşguliyetlerine dair havai bir takım sualler sorulduğu sırada söz getirilerek kendisine bir kart gösterileceği ve ona dikkatle bakması lazım geldiği tenbih edildi. Kızcağıza, bu teklifin manasını anlamağa vakit bırakmadan saat tam 9,30 da kapalı zarflardan bir tanesi gelişi güzel açıldı ve içindeki resim Dr. Z. T... tarafından on saniyelik bir müddetle süjeye gösterildi. Süje ile kendisi arasındaki mesafe takriben bir metrelik idi. Bunu müteakip operatör kartı eline aldı ve resimli tarafına bakmadan kartın arkasında, aklına gelen ilk yedi kelimeyi birbiri altına yazdı. Resimli tarafını eliyle kapatarak süjeye bu yazıları beş saniyelik bir müddetle gösterdi. Bu ameliyeden sonra kart tekrar zarfa konuldu ve kapatıldı, üzerine de tecrübe tarih ve saati yazıldı. Bundan sonra süjenin fikrini ve duygusunu, gördüğü resimlerin ve yazıların tesirinden uzaklaştırmak ve onun, bunları ezberlemesine meydan vermemek için kendisini daha alakalandığı başka mevzular üzerinde meşgul etmeğe başladık. Esasen o, bu işlerden bir şey anlamıyor ve kafasında onları kimbilir nasıl tefsir ediyordu. Binaenaleyh pek kısa bir zamanda gördüğü şeylerin hatırasını kendisinden uzaklaştırmak kolay olmuştu. Bu tecrübeler aramızda mukarrer olan muhtelif zamanlarda ve başka başka resimlerle tekrar edildi. Yalnız her tecrübede kartları süjeye gösterme müddeti kısaltılıyordu. Mesela 14/12/1940 tarihinde gösterdiğimiz kartlardan birisini yedi saniyelik, ikincisini de beş saniyelik müddetle süjeye göstermiştik. Bu suretle tecrübenin ilk kısmı bitmiş oluyordu. Bunu müteakip süjeye kendisiyle olan işlerimizin bittiğini ve artık celselerimize iştirak etmesine lüzum kalmadığını söyledik. Bittabi o, bunlardan hiç bir şey anlamaksızın bizden ayrıldı. Fakat kendisi uzaktan takibolunuyordu. Çünkü onun hiç beklemediği ve her şeyi unuttuğu bir zamanda tecrübelerin ikinci kısmı başlıyacak ve neticeler alınacaktı. Bu suretle süje ile zahiri hiç bir temas vukubulmadan iki ay geçti. Karar verdiğimiz bir günde süje davet edilerek tecrübelere devam olundu. Bu tecrübelerden bir iki tanesinin zabıtnamesini neşrediyorum.

(24/1/1941 celsesi zabıtnamesinden:)

<< Süje psikolojik infisal haline kondu ve tedricen hayatının gerisine doğru gönderildi. İlk kartı kendisine gösterdiğimiz ana kadar getirildi.

<< S – Dr. Bay Zühtü size bir kart gösteriyor. Onu görüyor musunuz?

<< C – Evet (şekil. 5).

Şekil – 5

<< S – Ne görüyorsunuz? (Hatırlatırız ki bu kartın muhtevasından evvelce hiç birimizin haberi yoktu.)

<< C – Bir mısır kartı görüyorum. (Bu kart süjeye ancak on saniye kadar gösterilmişti.)

<< S – O kartta neler görüyorsunuz?

<< C – İki atlı adam, iki kişi deve çekiyor. (Kartta birisi ön planda büyük, diğeri de arka planda küçük ve üzerinde birer insan bulunan iki at var. Kenarda da uzakta iki deve gidiyor. Öndeki deveyi, gövdesi arka tarafta kaldığı için güçlükle ancak bacakları görünebilen bir adam, arkadakini de devenin yanında yürüyen diğer bir adam sevketmektedir.)

<< S – Başka ne görüyorsunuz?

<< C – Birkaç kişi yürüyor. (Yedi kişi yürümektedir.)

<< S – Başka?

<< C – Bir ağaç var. (Önde bir tek hurma ağacı yükselmektedir. Fakat en arka planda ve uzakta ayrı ayrı fark edilmeyen ağaçlar ve ağaçlık bir saha mevcut.)

<< S – Kartın arkasına bakınız ne görüyorsunuz?

<< C –Yazılar görüyorum.

(Bu kartın arkasına kurşun kalemle yedi kelime şu sıra ile yazılmış bulunmaktaydı: Kalem, tebeşir, kitap, defter, hokka, kağıt, lastik.)

<< S – Yazıları okuyunuz.

<< C – Tebeşir... Kalem... Defter... Hokka, lastik.

(Tam bu sırada dışarda süjeyi rahatsız edici bir gürültü peyda oldu. Celseyi tadil etmek zorunda kaldık. Burada sıranın bozukluğundan sarfınazar, yedi kelimede iki hata ile muvaffakiyet hasıl olmuştur denilebilir.)

(22/2/1941 tarihli celse zabıtnamesinden:)

<< S – Şimdi 14/12/1940 günündeyiz. Bugün cumartesi. Saat 4,45 geçiyor.

<< C – Evet.

<< S – Dr. Zühtü Bey size bir kart gösteriyor. (Bu kart süjeye üç ay evvel yedi saniyelik müddetle gösterilmişti) (şekil – 6).

<< C – Görüyorum.

<< S – Ne görüyorsunuz?

<< C – Camiye benzer bir yer, kubbeli falan. (Kart Arabistan çarşılarından birisini gösteriyor. Buradaki manzara hakikaten kubbeleri ile Türkiyede bir cami avlusuna benzetilebilir.)

<< S – Başka ne görüyorsunuz?
<< C – Ortada bir mektep görüyorum. (Yolun ortasında bir mektep durmaktadır.)

Şekil - 6

<< S – Başka ne görüyorsunuz?
<< C – Bunun üzerine bir yük sarıyorlar, görüyorum. (Bir erkek merkebin üzerine bir yük yüklemektedir.)
<< S – Başka ne görüyorsunuz?
<< C – Karşımda iki pencere var, birisi üst tarafta, diğeri alt tarafta. Bu pencerelerin üstleri yuvarlak, ikincisi biraz ufak. (Çarşının üzeri kubbelerle, bölmelerle örtülü. Bu bölmeler arasında yukarda birisi birinci bölmede önde, diğeri de ikinci bölmede arkada iki pencere var. İkinci pencere birinciye nazaran daha küçük ve aşağıda görünüyor. Pencerelerin üstleri mukavves.)
<< S – Daha neler görüyorsunuz?
<< C – Aşağıda sola doğru altı yedi kişi görüyorum. Ayakta duruyorlar, konuşuyorlar. (Solda ayakta dört kişi konuşuyor vaziyette durmaktadır. Daha önde dört kişi oturuyor.)
<< S – Sonra?
<< C – Bu kadar görüyorum.
<< S – Arkada bir şeyler var mı?
<< C – Arkada sol tarafta iki üç kişinin durduğunu görüyorum.
<< S – Merkebe dikkat ediniz ne vaziyettedir?
<< C – Yüzü bana doğru. (Merkebin yüzü ön tarafa, süjeye bakıyor.)
<< S – Merkebin rengi nasıl?
<< C – Siyah. (Koyu kahve rengidir.)
<< S – Merkebin yanında duran var mı?
<< C – İki kişi.(Merkebin sol tarafı ile duvar arasından geçmek üzere yürüyen bir kadın var. Merkebin sağında bir erkek yük yüklüyor.)
<< S – Ne yapıyorlar?
<< C – Sol tarafta erkek sağ tarafta kadın. Erkek yük yüklüyor.
<< S – Erkeğin kıyafeti nasıl tarif ediniz?
<< C – Yün elbiseli, Mısırlıya benziyor. (Arabistana mahsus bir kıyafet.)

<< S – Şimdi dikkat ediniz! Dr. size diğer bir kartı gösteriyor. (Bu ikinci kart süjeye hemen evvelki birinci kartı müteakip beş saniye bir müddetle gösterilmişti.) (Şekil – 7).

Şekil – 7

<< C – Evet görüyorum.
<< S – Ne görüyorsunuz?
<< C – Bir dere. Üstten, yuvarlağımsı bir köprü geçiyor. Köprünün üstünde bir kız... Dayanmış duruyor. Aşağıda ördekler var. Kızı, bu ördeklere bakıyor, görüyorum. (Kartın sol tarafında bir dere akıyor. Derenin üzerinde mukavves tahta köprü var. Bir kız köprünün üzerinde bir eliyle köprünün parmaklığına dayanmış aşağıdaki ördeklere bakar vaziyette duruyor.)
<< S – Başka ne görüyorsunuz?
<< C – Kızın arkasında bir ağaç var. (Doğru)
<< S – Başka?
<< C – Derede karmakarışık bir sazlık var. (Derenin sol ve sağ sahillerinde sazlıya benziyen nebatlar var.)
<< S – Başka ne görüyorsunuz?
<< C – Etrafı açık yeşil ovalar görüyorum. (Köprünün öbür tarafında derenin diğer sahilinden itibaren yeşil sahalar görünüyor.)
<< S – Başka?
<< C – Yedi tane ördek var. (Resimde altı ördek görünüyor.)
<< S – Bunlar ne yapıyorlar?
<< C – Suyun içindeler. (Dört tanesi suyun içinde iki tanesi de sudan çıkmış vaziyette.)
<< S – Hepsi suyun içinde mi?
<< C – Kimisi sudan çıkıyor gibi görüyorum.
<< S – Kaç tanesi suyun içinde?
<< C – Beş tanesi suyun içinde görüyorum. Sağ tarafa doğru geliyorlar. (Dört tanesi suyun içinde. Hepsinin yüzleri sağ sahile müteveccih.)
<< S – Kaç tanesi sudan çıkıyor gibi görüyorsunuz?
<< C – İki tanesi. (Doğru)
<< S – Kaç tane ağaç görüyorsunuz?

<< C – Kızın arkasında bir ağaç köprünün öbür tarafında... >>

Bu neticeler çok mühimdir. Belki ilk bakışta mutat bir hal gibi görünen bu hatırlamaların zannedildiği gibi olmadığını okuyucularımın takdir etmesi çok kolaydır. Hiç görmediğiniz bir tabloya beş sayı sayıncaya kadar bakınız. Bu işi yaptıktan sonra üç ay onunla meşgul olmayınız. Üç ay sonra tabloda gördünüz şeyleri hatırlamağa çalışınız. Alacağınız netice ile yukardaki neticeleri karşılaştırınız. Bunu yaptıktan sonra Bayan N... ile yapılan tecrübelerin manasını ve ciddi araştırıcılara bu nevi tecrübelerin neleri vadettiğini kolayca takdir edeceksiniz. Kaldı ki siz tecrübenin mahiyetini bildiğiniz için ne yapsanız resmi unutmamak için azçok iradi bir gayret sarfedersiniz. Bu işi hiç bir şey sezdirmeden diğer bir arkadaşınızla yaparsanız iki üç ay sonra resimden onun aklında hiç bir şeyin kalmamış olduğunu görürsünüz.

(20/3/1041 tarihli celse zabıtnamesinden:)

(Süjeye yirmi gün evvel gelişi güzel Fransızca bir ders kitabının beşinci sayısı, on saniyelik müddetle gösterilmişti. Süje Fransızcayı ancak güçlükle okuyabilecek kadar az biliyor. Bu sayfanın başında bir mektep sınıfı resmi vardır. Altında da bu sınıftaki eşyaya ait şu yazılar yazılıdır: Premiere leçon, La classe, levez vous.

1- Regardez le professeur
2- Regardez le garçon
3- Regrdez la fille
4- Regadez le tableau
5- Regardez la craie.)

<< S – Kaçıncı sayfayı görüyorsunuz?
<< C – Beşinci.
<< S – Kaçıncı ders?
<< C – İkinci. (Yanlış).
<< S – Sayfanın başında ne var?
<< C – Bir sınıf resmi.
<< S – Bu sayfada yazı var mı?
<< C – Var.
<< S – Okuyun bakalım o yazıyı?
<< C – La classe, tesez vous, regardez le professeur, regardez la fille regardez le garçon, regardez la craie arada geçen yanlış kelimeler ve sıranın bozukluğu evvela hatıraların henüz yeniliği, saniyen süjenin Fransızca ya hakim olmaması ve ihtimal bu yüzden şuurlu faaliyetlerin işe karışması ile münasebettar olsa gerektir.

Aşağıdaki misal aynı süje ile aynı mevzu üzerinde, fakat diğer bir tertipte yapmış olduğumuz tecrübelerden birisine aittir.

Bu tecrübeden alınan neticeler evvelce süjenin hayatının muhtelif zamanlarında geçirmiş olduğu hadiseler hakkında kendisine sezdirilmeden tarafımızdan tutulan notlarla kontrol edilmiştir.

(29/3/1941 tarihli celse zabıtnamesinden:)

(Süje muayyen usullerle dört ay gençleştirildikten sonra:)

<< S – Dört ay evvel ikinci Teşrinin 23 üncü gününde yaşıyorsunuz.
<< C – Evet.
<< S – Saat sabahın sekizidir, ne görüyorsunuz?
<< C – Yataktan kalktığımı görüyorum. (Doğru)
<< S – Başka?
<< C – Şimdi kabineye girip elimi yüzümü yıkadım. Dışarı çıkıyorum, görüyorum.
<< S – Devam ediniz?
<< C – Şimdi arka odada kahvaltı ediyorum, görüyorum. (Doğru)
<< S – Kahvaltıda neler yiyorsunuz?
<< C – Zeytin, reçel, tereyağ, kaşar peyniri. (Doğru)
<< S – Yanınızda kimler var?
<< C – Amcam, teyzem başka kimse yok. (Bu zevat Dr. Z. T ile zevcesidir.)
<< S – Onlar neler yapıyor, bize anlatır mısınız?
<< C – Amcam bir mektup yazıyor. Bana: Bu mektubu Mehmet efendiye götür. Onu babasına göndersin. Kahvaltıdan sonra git! diyor. (Buradaki hikaye şudur: Dr. bir hizmetçi hakkında tanıdıklarından birinin oğluna mektup yazıyor. Ve babasının bu işi takibetmesini istiyor.)
<< S – Kahvaltıdan sonra mektubu götürüyor musunuz?
<< C – Kalktım. Epeyce bir zaman geçiyor. Kağıdı alıp götürdüm. (Doğru)
<< S – Kime götürdünüz?
<< C – Mehmet efendiye.
<< S – Mehmet efendiyi görüyor musunuz?
<< C – Hayır kendisi yok, ailesine verdim. Mektubu bana okuttu ve tekrar geri verdim. (Doğru) [Bay Mehmedin ailesi okumasını bilmiyor.]
<< S – Yazıları görüyor musunuz?
<< C – Hafif kara kara görüyorum.
<< S – Mektubun ilk cümlesini okuyunuz?
<< C – Mehmet efendi, ben bu kızı yanıma evlat şeklinde alıyorum. (Doğru)
<< S – Sonra?
<< C – Size teklifim şudur: (Doğru)
<< S – Mektup nasıl bitiyor?
<< C – Bu şartlarımı kabul ederseniz olur. (Doğru)
<<S–Şimdi üç hafta daha ihtiyarladınız. Birinci kanunun 14 üncü günündesiniz. Saat on iki.
<< C – Minderin üzerinde oturuyorum. (Doğru)
<< S – Akşam saat dörttesiniz?
<< C – Koltukta oturuyor ve nakış işliyorum. (Doğru)
<< S – Akşam saat altı oldu, ne yapıyorsunuz?
<< C – Toplantınız var. Ben de sizin içinizdeyim. (Bu toplantı evvelce bahsedilen süjeye birbiri arkasından iki kartı gösterdiğimiz akşama aittir.)
<< S – Siz ne yapıyorsunuz?
<< C – Sizi dinliyorum.
<< S – Saat altı buçuğu on geçiyor. Biz şu anda ne konuşuyoruz?
<< C – Siz hanım ablama sual soruyorsunuz. (Doğru. Süjenin hanım ablam dediği zat toplantı arkadaşlarımızdan felsefe muallimi bir bayandır.)
<< S – Ne soruyorum?
<< C – Hayvan ruhu ile insan ruhu arasında ne fark var diyorsunuz? (Doğru)
<< S – O ne cevap veriyor?
<< C – İnsanlarınki daha inkişaf etmiştir diyor. (Doğru)

<< S – Devam ediniz!
<< C – Ne bakımdan? diyorsunuz, irade bakımından diyor. Siz, hayvanda da irade var diyorsunuz. O itiraz ediyor. Hayvanlarda irade yok, insiyak var diyor. Siz irade nedir? diyorsunuz. Bir işin olmasını istemek diyor. Hayvanların istediği hiç bir iş yok mudur? diyorsunuz. Hanım ablam susuyor. >> [1]

[1] Takriben üç buçuk ay evvel felsefe muallimi bayan ile aramızda geçen, süjenin bahsettiği mübahase şu yolda cereyan etmişti:
- Hayvan ruhu ile insan ruhu arasında ne fark vardır?
-İnsanların ruhu daha ziyade inkişaf etmiştir.
-İnsan ruhu ne bakımdan inkişaf etmiştir?
- İrade bakımından.
-Fakat hayvanların da iradesi vardır, buna ne dersiniz?
- Hayvanlarda irade yoktur, onlar insiyakları ile hareket ederler.
- İradeyi tarif ediniz, irade nedir?
- Bir işin olmasını bir insanın istemesidir.
- Hayvanların olmasını istediği hiç bir iş yok mudur?
- .....)

Unutulmasın ki bu mevzuu süjenin fikri kabiliyetinin ve bilgisinin üstündedir. Üç dört ay evvel rasgele konuşulmuş bir mevzuu, şöyle bir kulak misafiri olan bir insanın kendi bilgisi dışında kalan bu mevzu ile aylarca hiç meşgul olmadan aşağı yukarı felsefi tabirleri ile cümlesi cümlesine tekrarlayabilmesi psikolojinin mutat nazariyeleri ile izah edilen hadiselerden değildir. Mesela, insiyak kelimesinin ne olduğunu süje bilmiyordu. Ve belki de bu kelimeyi pek az işitmişti. Veya belki de hiç duymamıştı. Saniyen elimizde eğer o zamana ait zabıtnameler bulunmasa idi mübahasede geçen bu kelimeleri hatta bu cümleleri bizim bile böyle kelimesi kelimesine hatırlayabilmemize imkan kalmazdı.

PERİSPRİNİN BEDENLE MÜNASEBETLERİNİN BULAŞIK HALİYLE GEVŞEMESİ

1 – Umumi mütalaa

İzolman, degajman ve ölüm hallerinin derece farkiyle aynı şey olduklarını söylemiştik. Bütün bunların esası, perisprinin bedenle münasebetlerinin az çok gevşemesidir.

Fakat degajman halinin başka bir modalitesi daha vardır ki burada daha maddi bir vetire cereyan eder. Yukarda söylediğimiz degajman şekillerinden perispri nispeten saf bir haldedir. Gerçi dünya maddesine bağlı perispriler ne kader saf olursa olsunlar yeni kurtuldukları zaman gene az çok kesif bir halde iseler de aşağıda mütalaasını yapacağımız perisprilerin kesafet derecesine nispetle bunlara saf halde diyebiliriz. Demek bulaşık, yani daha maddi bir halde bedenle olan münasebetlerini gevşetmiş perisprilerin evvelkine nazaran bir takım maddi hususiyetleri vardır. İşte bu maddi hususiyetlerdir ki dedubluman ve

materyalizasyon hallerinin, biraz ileride söyliyeceğimiz fizikoşimik tezahürlerini meydana getirir. Acaba bu hususiyetler nelerdir?

Degajmanın bu modalitesinde perispri bedenden bazı partikülleri de beraberce sürükleyip dışarı çıkartır. Şu halde burada biz bedenin bir nevi inhilaliyle karşılaşıyoruz. Kısaca söylenen bu sözler bu hadisenin ehemmiyetini okuyucunun zihninde derhal belirtecektir. Bir insan bedeninin - kaba tabirle - erimesi ve perisprinin bu eriyen kısımları alıp başka bir yere götürmesi fizyolojinin ve morfolojinin henüz tetkik sahası dışında kalmış en yüksek tertipte biyolojik bir hadise olmak lazım gelir ki bunlara, bu yolda çalışan alimler (Ch. Richet) animik tezahürler demişlerdir.

İşte bu bahsimiz, ilerideki bahislerimizi aydınlatmağa yarıyacak animizmanın bazı noktaları üzerinde kısa bir mütalaa yapmağa tahsis edilmiştir.

Biz perisprinin böylece bedenden maddi partiküller alarak hısmi ayrılmasından mütevellit tezahürlerini iki büyük grupta toplıyacağız. Bunlardan birisi dedubluman; diğeri de materyalizasyondur. Bize göre bütün objektif metapsişik tezahürler bu iki gruptaki fenomenler etrafında toplandığı gibi bu fenomenlerin ilmi mütalaası da ancak dedubluman ve materyalizasyon hallerinin iyice mütalaasiyle yapılabilir.

Kitabımız bir << traite de metapsychique >> olmadığından bu meselenin tafsilatına burada girişemiyeceğiz. Ancak mütalaamızın müphem kalmaması için şu kadar söylemek isteriz ki gerek ispritizmada tecribi olarak elde edilen fizik tezahürler, gerek kendiliğinden vukua gelen karışık ev hadiseleri, aporlar, tayyi merahil hikayeleri, aparisyonlar, okültistlerin bahsettikleri süküp (Succube) enküp (incube) hadiseleri, beyaz ve siyah majilere ait tezahürler hep bu dedubluman ve materyalizasyon hallerinin türlü türlü varyetelerinden ibaret şeylerdir.

Bu sözlerden anlaşılıyor ki ekseriya meydanı boş bulan cahil, şarlatan, menfaatperest bir sürü maskaraların istismar vasıtası yaptıkları bu yüksek metapsişik ve animik tezahürlerin bu hale düşmesindeki mesuliyetİ ilim adamları omuzlarına yüklenmelidir. Çünkü; objektif bir hadisenin ilim mehafilince inkar veya istihfaf edilmesi onların bir takım açık göz şarlatanlar tarafından istismar vasıtası olmalarına hiç bir engel teşkil etmiyeceği gibi bilakis bu işleri kolaylaştırır da.

Biz bu halin böylece devam edemeyeceğine kaniiz. İlim sevgisi ve yükselme hırsı ve bilhassa insanın kendi enerji kaynaklarını keşfedip onlardan istifade etmek iştiyakı ruhun bir zaruretidir. Bu zaruret insanı, ilmin her şubesinde olduğu gibi bu yüksek metapsişik mebahisinde de er geç bir takım çalışmalara ve cehitlere sürükliyecektir ve bu gün bu hal başlamıştır bile.

Bu sözlerimiz esasız değildir. Biz son senelerde bu işlere kendilerini veren bir çok yüksek alimlerin, mütefekkirlerin mesailerini gördükten sonra ve bu mesainin ciddi ve müspet neticelerini inceleyip bir çok noktalarında onları kendi tecrübelerimizle de tahkik ettikten sonra bu hükmü vermek cesaretini kendimizde gördük.

Şu halde şimdi kısaca mütalaasına başlıyacağımız animizma, neo-spiritüalizmanın da en mühim, esaslı bir tetkik vasıtası olacaktır. Sadece metapsişizma ve neo-ispiritüalizmanın bu

animizma bahsinin bile tek başına bir üniversitede, bir akademide veya bir enstitüde, ilmin diğer şuabatı gibi ayrı bir tetkik mevzuu olmak liyakatinin kabul ve teslim edilmesi lazım gelir. İlim hayatı için buna az çok şiddetli bir ihtiyaç da vardır. Zira bundan edilecek ilmi istifadeler diğer ilim şubelerindekilerden az olmıyacaktır. Ve hatta daha ileri giderek diyebiliriz ki bunlar, bizzat kendi varlığımıza, kendi kudretlerimizin inkişafina, yani doğrudan doğruya insan hayatına ve mukadderatına bağlı birer mütalaa mevzuu olduğu için diğer ilim şubeleri arasında hususi bir ehemmiyet kazanır.

Benim kanaatime göre bu lüzumu şimdiden takdir eden memleketler, müstakbel insan bilgisine ait ilimlerde gelecek insanlığın belki birer önderi ve üstadı olacaktır.

Animizma namı altında mütalaa edeceğimiz, perisprinin insan bedeninden bazı partikülleri alarak dışarda objektif kıymetler vücude getirmesinin, en hafif şeklindeki kaba hasselerimize çarpmıyan ve ancak sansitif süjeler tarafından görülebilen iptidai tezahürlerinden, beş hissimizin bir kaçını veya hepsini ilgilendirebilecek derecede ilerlemiş ve maddileşmiş objektif tezahürlerine kadar muhtelif şekilleri vardır. Fakat bunların en ileri derecede görünen tezahürleri, insanlar arasında ya cehaletle veyahut bilerek veya bilmiyerek vuku bulan istismarcı zihniyetle muayyen sınıf ve zümreler tarafından inhisar altına alınmağa çalışılmış ve o zümre saliklerinin elinde bu ilmi hakikatler birer imtiyaz ve propaganda veyahut, dediğim gibi bir kazanç vasıtası olarak kullanılmak suretiyle hakiki ilmi hüviyetini kaybetmiştir.

Hint ve Mısır mabetlerindeki itikatlardan tutunuz da bütün dinlerde, her din salikinin, o dine maletmek istediği veya eski devirlerden beri sihirbazların istismar vasıtası olarak kullandıkları bu hadiseleri burada bizden evvelki araştırıcıların da yaptıkları tarzda ve ilmi hüviyeti içinde tetkik etmeğe başlıyacağız. Kanaatimize göre bu halin dinle, zühüt ve takva ile, imtiyazlı kudretlerle, meleklerle, cin ve şeytanlarla hiç bir ilişiği yoktur. Bu hal bazı uzvi şartlar altında, bazı fizyo-psikolojik vetirelerle vukua gelen bir tabiat hadisesidir, ruhla beden münasebetlerine ait maddi ve ilmi tezahürdür. Yukarda saydığım telakkiler ancak ruh-beden münasebetlerine ait bilgilerin inkişaf edememiş olduğu zeminlerde kök salabilir ve bunlar faydalı rüşeymlerin neşvünemasına engel arsız ayrık otlarına benzer.

Reel ve objektif bir hadise, ciddi ilim yoliyle tetkik edilmezse cahillerin eline onları istismar etmek fırsatı verilmiş olur. Halbuki dedubluman ve materyalizasyon fenomenleri ilim aleminin şimdiye kadar sarahaten yabancı kaldığı birer realitedir. Muayyen fizyolojik şartlara tabi herkes nasıl ölüyorsa, ölüm nasıl tabii ve fizyo-psikolojik bir hadise ise ölümün daha hafif ve natam bir şekli olan degajman hali de bütün modaliteleriyle beraber öylece tabii bir hadisedir. Zira bütün bunlarda esas vetire birdir. Yani perispri-beden münasebetlerinin az çok gevşemesi veya büsbütün kopması bütün bu hadiselerin esasını teşkil eder.

Degajman umumi bir tabirdir. O, perisprinin bedenle münasebetlerinin az veya çok gevşemiş olduğunu ifade eder. Söylediğimiz gibi biz onun az çok saf haliyle bedenden ayrılmasını, beden partiküllerinden bir kısmını da beraber sürükliyerek ayrılmasından tefrik ediyoruz. Fakat bu tasnifin nispi olduğunu tekrar hatırlatmak isteriz. Yoksa her degajmanın bilhassa ilk anlarında perisprilerin madde ile azçok bulaşık olduğunu gösteren müşahedelere malikiz. Netekim ölüm hali birinci modalitenin en yüksek derecesi sayılmakla beraber, bazı ahvalde ikinci modliteye de girebilir. Ölüm anında vaki olan bazı aparisyonları bu yoldan izah ederiz.

Perisprinin, degaje olurken beden partiküllerini beraberce sürüklemesi, bedenin bir demateryalizasyonu ile müterafık olur. Bu tabirin delalet ettiği manayı ileride uzun uzadıya anlatacağız. Perispri bedenden almış olduğu partiküllerin kantitatif derecesine göre az veya çok kesif bir halde dışarda objektif kıymetler kazanır. Böyle kesif bir perispri, beden dışında azçok fizikoşimik alemimizin, yani dünyamızın şartlarına tabi olmak zorunda kalır. Bu halin neticesi olarak böyle materyalize perispriler, vasıtalı veya vasıtasız yollardan mahsusat alemimize girebilirler ve o zaman biz onları tıpkı bir insan varlığı gibi az çok objektif bir varlık halinde kıymetlendirmeğe muvaffak oluruz. Bu modalitenin birinci şeklini dedublumanlar teşkil eder. Demek dedubluman, insan bedeni dışında, perisprinin beden aksamını alıp başka bir yerde tekasüf etmesi halidir. Bedenden ayrılmış ve başka bir yerde tekasüf etmiş perispriye duble derler. Bu modalitenin ikinci şekli de materyalizasyondur. Biz evvela dedubluman hadiselerini, sonra da materyalizasyon bahsine ait hadiseleri mütalaa edeceğiz.

2- Dedubluman hadisesine ait kendiliğinden tezahürlere dair bir kaç misal

Dedublumanın ilmi tecribi tetkikatına girişmezden evvel bu fizyo-psikolojik hadise hakkında okuyucularıma mümkün olduğu kadar canlı ve açık bir fikir verebilmek için onun en bariz vasıflarını gösteren kendiliğinden olma (Spontane) misallerden bir kaçını takdim etmek istiyorum.

Burada vereceğim misaller ilmi salahiyetleriyle tanınmış araştırıcıların eserlerinde mevcut yüzlerce misalden bir kaçıdır. Bunu da dediğim gibi ancak dedublumanın manası hakkında okuyucularıma canlı bir fikir vermek için yapıyorum. Dedubluman hadisesinin hakiki olup olmadığını okuyucularım bu yazıları ve bu bahisle alakalı diğer eserleri inceden inceye tetkik ettikten sonra takdir edeceklerdir. Zira bu iş ancak uzun bir tetkik ve tahlil ile mümkün olur.

1- İlk misali E. Bozzano'dan alıyorum:

<< Aşağıdaki mektup, R.P.F. cemiyeti azasından M.G.P.H. tarafından The Spectator gazetesine bildirilmiş bir vakaya aittir ve bu vakanın kahramanı olan Bayanın zevci tarafından mezkur gazete müdürlüğüne gönderilmiştir.

<< Efendim,

<< M.G.P.H... tarafından size gönderilen ve gazetenizin 1 haziran tarihindeki nushasında (Rusya evi) unvanı altında neşredilmiş olan mektup, hali hazırda sağ olmıyan zevceme ait bir ruyayı anlatmaktadır. Hikayenin ana hatları doğrudur. Benim de bu hadise hakkında kısaca söyliyeceğim birkaç söz lüzumsuz olmıyacaktır.

<< Bundan bir kaç sene evvel, zevcem bir kaç defa ruyasında bir ev görüyor ve bu evin içini bütün tafsilatiyle ruyasında gördüğü gibi anlatıyordu. Fakat bu evin nerde ve kime ait olduğunu bilmiyordu.

<< Bilahare 1883 de İskoçya dağlarında sonbaharı geçirmek için bir ev kiralamıştım. Bu evin civarında avculuk ve balıkçılık için sahalar vardı. Eski İskoçyada bulunan oğlum, ben ve zevcem görmeksizin bulmuştu. Mukaveleyi imzalamak ve ev sahibi olan Lady B... ile görüşmek üzere yalnız olarak oraya gittim. Lady B... henüz evin içinde oturuyordu. Bana kendi yatak odasını, eğer kabul edersem yatmak üzere hazırlayacağını, fakat bir kaç zamandanberi bu odaya küçük yapıda bir kadın hayalinin musallat olduğunu ve ara sıra göründüğünü söyledi, Bu işlere karşı inangaç bir adam olmadığımdan ev sahibine şaka yolunda bu ziyaretçi hanımın hayaliyle teşerrüf etmekten çok memnun kalacağımı söyledim. Ve bilhassa o odada yatmağa karar verdim. Fakat hiç bir hayalin ziyareti vaki olmadı.

<< Bilahara zevcem gelince hayret içinde kaldı. Çünkü bu ev onun ruyada gördüğü evdi. Baştan aşağı evi gezdi. Evin bütün tertibatı onun ruyasında gördüğü gibi idi. Fakat tekrar salona indiği zaman şunları söyledi: (Mamafih bu ev ruyada gördüğüm ev olmasa gerektir. Çünkü ruyada gördüğüm evde şu kısımda bir sıra odalar vardı ki burada onları göremiyorum.) Fakat hakikatte bu odalar gene vardı. Yalnız arada bir dehliz olduğundan oraya salondan girilmeyip başka bir yerden giriliyordu. Odalar kendisine gösterildiği zaman her odayı ayrı, ayrı tanıdı. Bununla beraber şimdi yatak odası halinde olan bu odalardan birisine itiraz etti zira ruyasında bu oda yatak odası değildi. Hakikatte bu da doğru idi, çünkü bu oda evvelce yatak odası değildi, son zamanda bu hale konmuştu.

<< Bir kaç gün sonra ben ve zevcem Lady B... nin ziyaretine gittik. Bu iki kadın henüz birbirini tanımıyordu. Lady B... zevcemi görünce (Ah! diye bağırdı. Benim yatak odama musallat olan kadın sizsiniz.) >> (142).

2- Bu misal Alman şairi Goethe'nin başından geçen bir vakadır:

<< Wolfang von Goethe, yağmurlu bir akşam arkadaşı K... ile Weimar'da, Belvedere'de geziniyordu. Sanki karşısında bir hayal görmüş gibi birdenbire durdu ve yüksek sesle bağırarak şunları söyledi: (Yarabbi! Eğer dostum Frederic'in bu anda Francfort'da bulunduğundan iyice emin olmasaydım bunun o olduğuna yemin ederdim.) Bunu müteakip dehşetli bir kahkaha koyuverdi. (Ama bu ta kendisi... Dostum Frederic!.. Sen burada Weimar'dasın ha?.. Fakat Allahaşkına nasıl oldu da benim geceliklerimi, takkemi, terliklerimi giyip böyle koca bir caddenin ortasına çıktın?) Goethe'nin söylediklerinden hiç birisini görmiyen ve bundan hiçbir şey anlamıyan K... şairin birdenbire delirdiğini zannederek ürktü. Fakat yalnız kendi ruyetleriyle meşgul olan Goethe elini uzatarak bağırdı: (Frederic! Nereye gittin. Yarabbim?.. Azizim K... şimdi rasgeldiğimiz adam nereye gitti, görmediniz mi?) şaşıran K... hiç bir cevap veremiyordu. Şair başını iki tarafa çevirerek dalgın bir tavırla bağırdı: (Evet! Anlıyorum. Bu bir ruyetten ibaretti. Fakat bunun manası ne olabilir? Acaba dostum ani bir ölüme mi maruz kaldı? Acaba bu onun ruhu mudur?)

<< Goethe evine geldi ve Frederic'i evde buldu. Saçları dimdik olmuştu. Bir ölü gibi sararmış halde geri çekildi. Ve: (Hayalet devam ediyor!) diye bağırdı. Dostu cevap verdi. (Fakat azizim, insan sadık dostunu böyle mi karşılar?) Goethe, hem ağlayıp hem gülerek: (Ah! Bu defaki bir ruh değil, et ve kemikten yapılmış bir varlık) diye bağırdı. Ve iki dost kucaklaştılar.

<< Hadise şöyle olmuştu. Frederic, Goethe'nin evine gelmiş fakat yağmurdan ıslanmış olduğundan elbiselerini çıkartıp şairin geceliklerini, takkesini ve terliklerini giymişti. Bu halde iken koltuğa uzanıp uyumuştu. O da ruyasında Goethe'yi görmüştü ve Goethe ona şunları

söylemişti; (Sen Weimar'dasın ha!.. Benim geceliklerimle... takkemle.. terliklerimle koca caddenin ortasına nasıl çıktın.) >> (143).

3 – Şimdi vereceğim misalin ayrıca kıymeti vardır. Zira pozitif ilim hayatında tanınmış bir mühendisin bizzat kendi şahsi dedublumanına aittir.

<< İşte dördüncü vaka ki bizzat ben bu vakanın kahramanı oldum. Çini imaline ait yaptığım tecrübeler esnasında çok kullandığım fluorhydrik asidi boğazımda teşennüçler husule getirmişti. Ağır bir şekilde hastalandım. Mizmar teşennücü ile ekseriya uykudan uyanıyordum, bana tez bir müsekkin olmak üzere daima yanımda eter bulundurarak icabında koklamaklığımı tavsiye ettiler. Bunu sekiz on defa kullandım, fakat bu ilacın kokusu bana o kadar nahoş geldi ki bunun yerine kloroform kullanmağa mecbur oldum. Kloroformu yatağımın yanına koyuyordum, icap ettikçe onun üzerine eğiliyordum. Duygularım uyuştuğu zaman arkası üstü düşüyordum, ilacı havi olan sünger yere yuvarlanıyordu. Fakat bir akşam gene arkaya düştüm. Amma sünger de ağızıma yapışmış olarak kaldı.

<< Zevcem üstümdeki odada hasta çocuğu ile beraber yatıyordu. Bir müddet sonra içinde bulunduğum vaziyeti idrak etmeğe başladım: Zevcemi yukarda görüyordum. Ağzımın üzerinde sünger duruyordu. Kendimi hiç bir hareket yapamıyacak bir imkansızlık içinde hissediyordum. Tehlikeden zevcemi haberdar edebilmek için bütün irademi topladım. O uyandı, aşağı indi hemen süngeri yüzümden kaldırdı ve çok korktu. Onunla konuşmak için bütün gayretimi topladım ve kendisine şunları söyledim: (Eğer sabahleyin bunları bana hatırlatmazsanız hepsini unuturum ve bu hadisenin nasıl cereyan ettiğini bilmez olurum. Sizi aşağı indirten şeyi bana söylemeği ihmal etmeyiniz, bu sayede ben tafsilatı hatırlamağa muktedir olacağım.) Sabahleyin tenbih ettiğim şeyleri zevcem yaptı. Evvela ben hatırlıyamadım. Bütün gün hatırlamağa çalıştım. Önce hadisenin bir kısmı alkıma geldi, sonra bütün hadiseyi hatırladım. >> (144).

4 – Bu vesika objektif kıymeti itibariyle dikkate şayandır. Bay Wilson Kanadanın Toronto şehrindeki yazıhanesinde uyur. Uykusunda kendisini Hamilton'da görür. Bu şehir Torontonun 40 İngiliz mili garbındadır. Ruyasında orada mutat işlerini yaptığını görür. Ve Bayan D... ismindeki bir dostunun kapısını çalar kapıyı bir hizmetçi açar hanımının dışarı çıktığını söyler, buna rağmen Wilson içeri girer ve bir bardak su içer hizmetçiye, hürmetlerini hanımına bildirmesini tenbih ederek dışarı çıkar. Bay Wilson uyandığı zaman 40 dakika uyumuş olduğunu anlar. Bir kaç gün sonra Toronto'da oturan Bayan G... ye Hamiltonda bulunan Bayan D... den bir mektup gelir. Bu mektupta Bayan D... Bay Wilson'un Hamilton'da evine bir defa gelip su içtiği halde bir daha uğramadığını, buna kendisinin canı sıkıldığını, zira Bay Wilsonu görmek istediğini yazmaktadır. Kendisine bu hali anlatan Bayan G... ye Bay Wilson burada bir yanlışlık olduğunu ve kendisinin bir aydan beri Hamilton'a gitmediğini söyler. Fakat aynı zamanda aklına ruyası gelerek Bayan G... den, hizmetçilerine bu hadiseden bahsetmemesini Bayan D... ye yazmasını rica eder. Bakalım hizmetçiler kendisini tanıyabilecekler mi? Wilson, birkaç arkadaşı ile Hamilton'a gider. Hepsi birden Bayan D... nin evine girerler hizmetçilerin ikisi de arkadaşlarının arasında Bay Wilsonu tanırlar. Ve kapıyı çalan, bir bardak su istiyen ve nihayet selam bırakan bayın bu zat olduğunu söylerler. >> (145)

5 – Aşağıki dedubluman vakası deduble insanın sübjektif duygularını ifade etmesi bakımından mühimdir.

Buradaki süje otuz yaşında kabiliyetli bir hakkaktır.

<< Bir kaç gün evvel gece saat onda evime gelmiştim. Üzerimde izah edemediğim acayip bir ağırlık vardı. Canım henüz yatmak istemediğinden lambayı yaktım ve yatağımın yanındaki komodinin üzerine koydum. Bir sigara yaktım, bir iki defa çektim ve şezlonga uzandım. Başımı tam şezlongun arkasına dayadığım sırada etrafımda bulunan eşyanın dönmeğe başladığını gördüm. Evvela bir sersemlik, bir boşluk hissi duydum. Sonra şiddetle kendimi odanın orta yerine atılmış gördüm. Şuurumun haricinde olan bu nakli mekan hadisesi karşısında hayret ettim. Etrafıma bakınırken bu hayretim daha ziyade arttı.

<< Her şeyden evvel kendimin şezlongda uzanmış olarak yattığımı gördüm. Yatan bedenim gayet sakindi ve kendini koyuvermişti. Yalnız sol elim vücudümden yukarı kalkmış ve dirseğimle şezlongun kenarına dayanmıştı. Parmaklarımın arasında sigara duruyordu. Sigaranın ateşi abajurun yaptığı loşluk içinde görülüyordu.

<< İlk aklıma gelen şey şu oldu: Şüphesiz ben uyumuştum ve bu gördüğüm şeyler de bir ruyadan ibaretti. Fakat şurası da vardır ki şimdiye kadar bu kadar reel hiçbir ruya görmüş değildim. Hatta, hakikatte bile bu kadar açık-görürlüğe rasgelmemiştim, diyecek kadar da ileri gideceğim. Bu düşünce, içinde bulunduğum hadisenin bir ruya olmıyacağını gösteriyordu. Aklıma birden bire ikinci bir fikir geldi: Ben ölmüştüm. Ve o esnada, evvelce duyduğum, ruhların mevcudiyetlerine dair hikayeleri hatırladım. İşte ben de şimdi bizzat böyle bir ruh haline gelmiştim. Bu mevzua ait ne öğrenmiş isem hepsi süratle kafamdan geçti. Hatta henüz ikmal edemediğim şeyleri düşünerek müteellim oldum.

<< Kendime, daha doğrusu bedenime yaklaştım. Artık ben onu benim bir kadavram olarak zannediyordum. İlk görünce anlıyamadığım bir manzara ile karşılaştım: Bedenimin nefes aldığını görüyordum. Fazla olarak göğsümün içini de görüyordum. Kalbim zayıf, fakat muntazam bir surette atıyordu.

<< Bu hali görünce aklıma yeni bir şey geldi. İhtimal ben bir nevi senkop haline düşmüştüm. Ve kendi kendime diyordum ki bu hale düşenler baygınlıkları esnasında geçen şeyleri uyandıktan sonra hatırlayamazlar böylece ayıldıktan sonra hiç bir şeyi hatırlayamayacağımı düşünerek endişe ettim.

<< Bununla beraber şimdi kendimi daha mutmain görerek etrafıma baktım. Kendi kendime soruyordum acaba bu hal ne kadar devam edecekti? Daima sakin bir halde yatan bedenimle artık meşgul olmamağa başladım. Sükunetle yanan lambaya baktım, lamba yatağa çok yakındı, bir yangın çıkması düşüncesiyle endişeye düştüm: Lambayı söndürmek için vidasını tuttum fakat burada da başka bir sürprizle karşılaştım. Vidayı yumuşacık duyuyordum ve her zerresini ayrı ayrı idrak ediyordum. Ellerimi mütemadiyen vida üzerinde çevirdiğim halde parmaklarım beyhude dönüyordu. Çünkü vida üzerine tesir yapamıyordum.

<< Bizzat kendimi muayene etmeğe koyuldum. Ellerimin kendi vücudümden hiç bir maniaya rasgelmeden geçtiğini gördüm. Vücudümü çok iyi duyuyordum. Hatta eğer hafızam beni aldatmıyorsa üzerimde beyaz bir örtü de vardı. Sonra aynanın önüne geçtim, ayna ocağın karşısında idi. Fakat aynada kendimi göreceğim yerde nazarlarım aynanın arkasındaki duvara geçti. Sonra onu da geçerek öbür tarafta duvara asılı levhaların arka taraflarını ve komşunun odasındaki diğer levhaları ve eşyaları görmeğe başladım. Nihayet komşunun apartmanının içini

görmeğe başladım. Mamafih odada lamba ve ışık olmadığını anlıyordum. Fakat şersuf nahiyemden çıkan bir ziya huzmesi eşyayı aydınlatıyordu. Evvelce hiç görmediğim ve bilmediğim komşunun evine girmek fikri bana geldi. Komşum bu sıralarda Paris'de değildi. Aklıma birinci odaya girmek fikri gelince hemen kendimin o odaya nakledilmiş olduğunu gördüm: Nasıl? Asla bilmiyorum. Yalnız, bana şöyle geliyordu ki gözlerim duvarı nasıl kolaylıkla geçti ise ben de o kadar kolaylıkla öbür tarafa geçmiştim. Hulasa hayatımda ilk defa komşumun evine girmiş bulunuyorum. Odaları teftiş ettim. Gördüğüm şeyleri unutmamak için hafızama yerleştirmeğe çalıştım. Kütüphaneye yaklaştım tam gözümün hizasında bir çok kitapların dizilmiş olduğunu gördüm. Yer değiştirmek için sadece istemek kafi idi. Hiç bir gayret sarfetmeksizin istediğim yerde kendimi buluyordum.

<< İşte bu andan itibaren hatıralarım karma karışık oldu. Biliyorum ki uzaklara gidiyorum. Çok uzaklara... İtalya'ya... Fakat vaktimi nasıl kullandığımı bilemiyordum. Bu artık üzerimde kendi kontrolumun kalmamasından ileri gelen bir hale benziyordu. Düşüncelerime sahibolamıyordum. Düşünceme göre oradan oraya nakliediliyordum.

<< Son olarak şunu ilave edeyim ki uyandığım zaman sabahın saat beşi olmuştu. Üşümüştüm, şezlongda yatıyordum. Yarı yarıya yanarak sönmüş olan sigaram hala parmaklarımın arasında duruyordu. Lamba sönmüştü, şişesi islenmişti. Yatağa girdim, fakat uyuyamadım. Bir titreme arız olmuştu. Nihayet uyumuşum, uyandığım zaman güneş tamamiyle doğmuştu.

<< Maksadımı hissettirmeden kapıcıyı kandırdım. Bir şeyin yerini değiştirip değiştirmediğini anlamak bahanesiyle komşunun evine girdim, eşya, tablolar, hatta kütüphanedeki kitapların isimleri tıpkı benim gece gördüklerimin aynı idi.
<< Bana deli veya hayalperest diyecekler diye korkumdan bu hikayeyi çok sıkı sakladım ve kimseye söylemedim. >> (146)

Evvelce dedublumanın din adamları tarafından zühüt ve takva nişanesi olarak tefsir edilmek istendiğine veya büyücüler tarafından bir istismar vasıtası halinde kullanıldığına işaret etmiştim. Aşağıda vereceğim birinci ve ikinci misaller bunlardan ilkine, onu müteakip gelen diğer üç misal de ikincisine aittir. Fakat biz bunları yazarken sahiplerinin düşündüklerinden daha başka telakkilere sahip bulunduğumuzu tekrarlamıya lüzum görmüyoruz. Bize göre bunlar, insan bilgisine ve insan ruhunun faaliyetlerine ait bir takım ilmi hakikatler ile alakalı hadiselerdir.

6 – << Marie Jesus >> isminde bir İspanyol dindarı yüz defadan fazla vecit (Extase) haline düşmüştür. Her defasında bir çok denizler geçerek, daha sıcak yerleri katederek, yeni Meksika Hindistanına gittiğini ve oradaki kabilelere kendi dilleriyle incili talim ettiğini söylemiştir.

<< Fakat bu seyahatlerin neticesi şayanı hayret olmuştur. Zira sonradan oraya misyoner olarak giden Franciscains'lere bir çok hintliler müracaat ederek vaftiz edilmelerini istemişlerdir. Bunlar hıristiyan akidesini çok iyi biliyorlardı. Bu bilgiyi kimden öğrendikleri kendilerinden sorulduğu zaman bunlar cevaben: Ara sıra memleketlerine bir kadının geldiğini ve o kadının bu talimatı kendilerine öğrettiğini söylemişlerdir. Bu hikaye 1630 da Meksikaya gidip tekrar dönen Benavides isminde bir Fransisken tarafından tahkik olunmuştur.

<<Bu zat Burgoz'da bulunan Morzella ile beraber Marie Dagreda ile görüşmüştür. Bu iki zat Marie'den meseleyi sormuşlardır. Benavides evvela kadından nerelerde bulunduğunu sormuştur. Kadın sanki uzun zamanlar oralarda bulunmuş gibi gittiği yerleri ve sekenesini tafsilatıyla anlatmıştır. O kadar tafsilat vermiştir ki, Benavides kadının oralarını hakikaten gördüğüne inanmıştır. >> (33).

7 – << Alphonse de Liguri 21 Eylül sabahı kilisede ibadetini bitirdikten sonra evine gelip bir koltuğa uzanmıştı. Çok yorulmuş gibi idi. Hiç bir hareket yapmadı, hiç bir dua okumadı, yemedi, içmedi, kımıldamadı. Bu halde iki gün ve bir gece kaldı. Evdekiler kendini uyandıramadılar. Erkek kardeşi layik bir zat idi. Rahibin bu hareketine herkes hayret etmeğe başladı. Konu komşu eve geldi. Rahibin uyanmaz ebedi bir vecit haline girdiğinden endişelenmeğe başladılar. Ertesi akşamı büyük bir dini merasim vardı. Herkes telaş içinde idi. Zira bu merasimi idare etmek için mutlaka Liguri'nin bulunması lazımdı. Çaresiz kalınca merasimi yapmak için Liguri'nin layik kardeşine rahip elbisesi giydirdiler. Fakat merasimin başlıyacağı saat yaklaşınca rahip kendi kendine uyandı ve etrafındakilere merasim saatinin geldiğini çanların çalınmasını söyledi. Rahip, kardeşinin kendi elbiselerini giydiğini ve evine bu kadar insanın dolduğunu görünce sebebini sordu. Etrafındakiler kendisinin iki gün bir gece hayat eseri göstermeksizin uyumuş olduğunu söylediler. Liguri cevap verdi: (Bu doğrudur, fakat siz bilmiyorsunuz ki ben burada uyurken Romada vefat eden Papanın cenaze merasimine iştirak ettim.) Orada bu cevabı işitenlerin birisi hemen çıkıp şehirde bu havadisi yaydı. İşin içine Papanın ölümü de karıştığından havadis her tarafa süratle yayıldı. Fakat bunu işitenler, rahibin alelade bir ruya gördüğüne zahiboluyorlardı. Bu havadisin arkasından Papa 14 üncü Klemanın vefatı haberi resmen tahakkuk etti. Papa 22 Eylülde vefat etmişti. Romadan gelen resmi tamimde şunlar yazılı idi: (Cenaze merasimine baş rahiplerden bir çoğu iştirak etmiştir. Fakat bir mucize olarak kendisi hali hazırda çok uzakta bulunan muhterem Alphonse de Liguri cenapları da cenaze merasiminde görünmüştür. Bu suretle kendisinin bu kutsi ayine olan merbutiyetinin derecesi anlaşılmıştır. >> (33)

8 – << Bir gün Henri Jones'un genç oğlu küçük Richard'ın bir koluna Jane Brooks isminde bir kadın ellerini sürerek çocuğun ahbapça elini sıktıktan sonra kendisine bir elma verdi. Çocuk elmayı yedikten sonra gittikçe tehlikeli olan bir hastalığa yakalandı. Bir Pazar günü öğleye doğru hasta çocuğun yanında babası ile Gibson isminde bir zat bulunurken birdenbire çocuk bağırmağa başladı:

<< – İşte Jane Brooks!.. Jane Brooks!..
<< – Hani nerde?
<< – Orada, duvarda, görüyor musunuz, parmağımla gösterdiğim yerde?
<< – Bu büyücü bundan sonraki hikayede olduğu üzere eve, sanki duvardan giriyor ve tekrar öylece çıkıyordu. Bittabi küçük Richard'ın gördüğünü iddia ettiği şeyi kimse görmedi. Demek hasta çocuğun ateşi vardı ve sayıklıyordu!.. Bununla beraber Gibson birdenbire çocuğun işaret ettiği yere saldırarak şiddetli bir bıçak darbesi vurdu, bu sırada çocuk tekrar bağırdı:
<< – Ah babacığım, Gibson, Jane'in elini yaraladı eli kan içinde kaldı.
<< Şimdi neye inanmalı ve ne yapmalı? Hemen süratle çocuğun babası ve Gibson polis komiserinin kapısının önünde soluğu aldılar. Komiser ne kadar tuhaf ve acayip sözlü görünürse görünsün makul insanlara kulak asmasını bilen nadir adamlardan birisi idi. Onları ehemmiyetle dinledi. Ve hemen onlarla beraber müttehemin evine gitti. Ve üçü birden müsaadesizce şiddetle içeri girdiler. Jane bir taburenin üzerinde oturuyordu. Bir elini diğer elinin altına

saklamıştı. Komiser sordu:

<< – Nasılsınız anne?
<< – Çok iyi değilim efendim.
<< – Ne için bir elinizle diğer elinizi kuvvetlice örtmeğe uğraşıyorsunuz.
<< – Hayır, bir şey yok, benim duruşum böyledir.
<< – Acaba bu eliniz ağrıyor mu?
<< – Yok canım asla.
<< – Oranızda bir şey mi var, bana gösteriniz bakayım?

<< Kadının elini göstermekten çekindiğini görünce komiser onun elini zorla çekti ve saklı elin kanlar içinde olduğu görüldü. Yara tam çocuğun gösterdiği yerde görünüyordu. İhtiyar kadın hemen bağırdı:

<< – Büyük bir tuvalet iğnesi elime batıda ondan yaralandım. >> (89)

9 – << Juliane Cox isminde altmışlık bir dilenci bir gün dilenmek üzere bir kapıyı çaldığı zaman evin hizmetçisinden fena bir muamele görmüştü. Dilenci kıza:

<< – İyi evladım,.. peki... bu akşamdan evvel bunun cezasını çekeceksin!

<< Diye ayrıldı. Fakat henüz gece olmuştu ki hizmetçi kız en korkunç ihtilaçlar içinde kıvranmağa başladı, aynı zamanda avazı çıktığı kadar bağırarak ev halkına şunları söylüyordu: << Bakınız, bakınız şu miskin dilenci beni takibediyor >> Zavallı kız hiç kimsenin görmediği melun ihtiyarı parmağı ile gösteriyordu!...

<< Gayet aşikardı ki bu kız bu esnada hayal gören bir manyak, bir histerik idi. İşte onun etrafındakiler, mutfaktakiler, kadın filozoflar onu bu şekilde mütalaa ediyorlardı. Fakat kendisine musallat olan kadının hakiki varlığından katiyetle emin olan hizmetçinin aklına bir gün ona karşı bıçakla mukabele etmek fikri geldi. O gün, Juliane Cox'un hayali diğer bir arap hayali ile beraber tekrar mutat ziyaretini yaptı ve ikisi de zorla bir şey içirmek için kızı sıkıştırıyorlardı. Kız da buna karşı şiddetle mukavemet ediyordu. İşte tam bu sırada kız bıçağı eline alarak düşmanına rasgele saplamağa başladı. Kızın etrafında bulunanlar, onun eklindeki bıçağın hemen kıpkırmızı, kana boyandığını gördüler. Kız bağırdı:

<< – Bacağından yaralandı. Haydi gidip görelim.

<< Hep birden Juliane'ın evine gittiler. Kadının hakikaten yaralanmış olup olmadığını tahkik edeceklerdi. Kapıyı çaldılar, uzun müddet çaldılar, açılmayınca zorla içeri girdiler.

<< – Haydi çabuk, çabuk bacağını göster?

<< Bacakta taze alınmış bir yara vardı ki pansumanı henüz bir kaç dakika evvel yapılmıştı. Hizmetçinin bıçağı yaraya yaklaştırıldı. Yaranın dudakları tamamiyle bıçağın yüzüne uygun geliyordu. Demek kimsenin görmediği kadının hayaline herkesin gözü önünde saplanan bir bıçak, oradan uzakta bulunan bu kadını bacağından yaralamıştı. Kadın tevkif edildi. Ve mahkum oldu bunu müteakip zavallı hizmetçi bu tasalluttan kurtuldu. >> (89)

10 – Bu misal de evvelki iki misal gurubundandır. Fakat tafsilatı itibariyle daha canlı olması bakımından okuyucularıma yeni düşünce imkanları verecektir:

<< Cideville'de Thorel isminde bir çoban, bir suçtan dolayı mahkum olan dostunu mahkum edenleri teşvik ettiğini sandığı köyün papazını tehdit etmeğe başlamıştı.

<< Ruhbanlığa ait iki çocuk vardı ki bunlar papazın ikametkağında büyütülmüşlerdi. İşte intikama bu iki çocuk hedef oluyordu. Bir gün Thorel Çarşıda çocuklardan birisine yaklaştı ve elini ona sürdü. Bundan birkaç saat sonra en acayip hadiseler baş gösterdi. Çocuk papazlık dairesine gelince bir gürültü ve kasırga koptu. Bunu müteakip evin her tarafında bir takım çekiç sesleri duyulmağa başladı. Bu darbeler bazen hafifti, kısa ve fasılalı idi. Bazen de o kadar şiddetli idi ki ev sarsılıyor ve gürültüler iki kilometre mesafeden bile duyuluyordu. Bu gürültüler başlıyınca Cideville halkı papazın evine koşuyor ve her taraf araştırılıyor fakat hiç bir şey bulunamıyordu.

<< Bu acayip gürültülere yeni hadiseler de katılmağa başladı. Vurulan darbeler ahalinin istediği yerlere vuruluyor ve istenilen şarkı parçalarının ritmini veriyordu. Pencere kanatları gürültü ile açılıyor, eşyalar yerinden oynuyor, masalar şiddetle oradan oraya itiliyor. İskemleler birbiri üzerine yıkılıyor, havalanıyor ve havada muallakta kalıyor. Bıçak vesaire gibi ufak tefek şeyler pencereden dışarı atılıyor. Kürekler ve maşalar ocağı terk ediyorlar ve salona doğru ilerliyorlardı. Yanmakta olan kömürler de ocaktan çıkıp onları takibediyordu.

<< Vak'ayı bizzat anlatan Minirville, esrarengiz kuvvete darbelerle (evet, hayır) şeklinde görüşmek imkanını temin etmesini söylüyor. Darbeler müellifin ismini, soyadını, çocuklarının isimlerini, yaşlarını, sene ay, gün hesabı ile vuruyor. Ve bunlar o kadar süratle ve o kadar doğru vuruluyor ki müellif burada esrarengiz bir kuvvetin mevcudiyetine inanıyor.

<< Bundan sonra darbelerle oraca, yaşları, şahsiyetleri meçhul olan başka kimseler hakkında da aynı şekilde malumat veriyor. Ve bilahara resmi kayıtlara bakılarak bunların doğru olduğu anlaşılıyor.

<< Fakat bu hadiseler ekseriya çocuğun bulunduğu yerde oluyor. Ve cocuk daima yanında, tanımadığı büluzlu bir adamın gölgesini gördüğünü söylüyor. Çocuk hayali gördüğünü söylediği zaman başka bir papaz buhardan veya seyyaleden bir sütun gördüğünü söylüyor. Diğer bazı kimseler de böyle bir buharın hafif ıslık sesleri çıkararak dalgalandığını ve evin aralıklarından çıkıp dağıldığını sık, sık gördüklerini söylüyorlar.

<< Bir çocuk siyah bir elin bacadan indiğini ve kendisine birdenbire bir şamar attığını söylüyor. Eli kimse görmüyor fakat orada bulunanların hepsi şamarın sesini duyuyorlar ve biraz sonra da çocuğun yanağının kızardığını görüyorlar.

<< Orada bulunan şahitlerden birisi fantomların demir uçlardan kaçtıklarını duymuş olduğunu söylüyor ve herkes eline sivri uçlu birer demir alarak gürültünün geldiği yere bunları şiddetle saplıyorlar. Bu darbelerden birisinin tesiriyle bir alev husule geliyor ve bu alevin arkasından o kadar kesif bir duman çıkıyor ki pencereleri açmağa mecbur kalıyorlar. Çünkü tam ve süratli bir boğulma tehlikesi baş gösteriyor. Duman dağılıp sükunet avdet edince herkesi dehşetli bir heyecan kaplıyor. Tekrar demirler alınıyor ve havada her yere saplanıyor bu sırada bir inleme işitiliyor. Demirlerin saplanmasına devam ediliyor. İnleme tekrarlıyor ve

gayet aşikar olarak birdenbire şu sözler duyuluyor: (pardon!) Bunun üzerine herkes duruyor. Ve meçhul kuvvete hitaben şu cevap veriliyor: (Evet seni affedeceğiz, hatta daha ileri giderek bu gece sabaha kadar seni affetmesi için Allaha yalvaracağız, ancak bir şart ile; kim olursan ol yarın bizzat kendin geleceksin. Ve bu çocuktan af dileyeceksin!) Evde her şey intizama giriyor ve bu müthiş gece sükunet ve dua içinde geçiyor.

<< Ertesi günü öğleden sonra papazlık dairesinin kapısı çalınıyor, kapı açılıyor, Thorel görünüyor. Vaziyeti çok zelilanedir, konuşması güçleşmiştir ve bütün yüzünü ihata eden ve henüz kanlı bulunan yaralarını şapkası ile gizlemeğe çalışmaktadır. Çocuk onu görünce (İşte! İşte beni on beş günden beri takibeden adam budur.) diye bağırıyor.

<< Papaz yüzündeki yaraların sebebini soruyor. Fakat o bu hususta izahat vermekten çekiniyor, nihayet vakayı itiraf ediyor ve dizlerinin üzerine düşüyor, af diliyor. Papaz şahitlerle beraber belediye reisinin huzuruna kendisinin gelmesini rica ediyor. O diz üstü olduğu halde bunu kabul ediyor ve tekrar af diliyor. Ve elini kendisine sürmesi için rahibe doğru sürünerek gidiyor. Rahip bunu reddediyor ve geri çekilmeğe başlıyor. Salonun köşesine kadar gidiyor sıkıştığını anlayınca bastonunu kaldırıyor, eğer daha ilerlerse vuracağını adama söylüyor. Fakat o hala sürünerek rahibe doğru ilerlemesine devam ediyor. Rahip bastonu ile ona vuruyor. Nihayet beraberce sulh hakimin karşısına çıkıyorlar. Şahitler dinleniyor ve Thorel anlatılan şeylerin hiç birisini inkar etmiyor. Fakat zarar ziyandan affedilmesini istiyor. Hakim onun cürümünü sabit görerek bu arzusunu reddediyor. Ve onu zarar ziyanı vermeğe mahkum ediyor. >>

11 – Fakat metapsişikte adeta klasik olmuş diğer bir misal daha vardır ki bu bir iki kişinin veya bir kaç alimin şahadetine dayanmaz. Bu vaka bir gurup halkın yani 42 kişilik bir pansiyon talebesinin şahadeti ve devamlı müşahedeleriyle kıymetlenmiş ve hatta pansiyonun kapanmasına bile sebebolmuş bir dedubluman vakasıdır.

Sir Robert Dale Owen, Amerikanın napoli sefiri idi. Vaka bu diplomat tarafından tebliğ edilmiştir.

<< 1845 de Livonie'de Rigadan 12 fersah, Nolmar'dan da yarım fersah mesafede Neuwelke pansiyonu vardı. Burada 42 tane pansiyoner vardı. Bunların bir kısmı asil ailelere mensuptu. Pansiyonda bulunan müdür muavinleri arasında bir de Emilie Sagee isminde bir Fransız kadını bulunuyordu ki bu, 32 yaşında, hali sıhhatte, fakat asabi ve hal ve tavrı her türlü sitayişe layık bir kadındı. Oraya gelmesinden bir kaç hafta sonra, pansiyonerlerden birisi onu bir yerde gördüğü anda diğeri başka bir yerde gördüğünü iddia etmeğe başladı. Bir gün bütün genç kızlar birbirine tamamiyle benziyen ve aynı jestleri yapan iki tane Emilie Sagee gördüler. Yalnız bunlardan birinin elinde bir tebeşir vardı. Diğerininkinde hiç bir şey yoktu. Bu hadiseden bir müdddet sonra bir gün Antoinette Wrangel tuvaletini yapıyordu. Emilie elbisesini arkasından iğneledi. Fakat bu sırada genç kız bir ayna vasıtasiyle arkasında elbisesini iğneleyen iki tane Emilie'nin olduğunu gördü. Ve korkudan bayıldı.

<< Bazen muavinin dublesi; yemek esnasında oturduğu iskemlenin arkasında ayakta, muavinin yemek yerken yaptığı hareketleri taklit eder vaziyette görünüyordu. Fakat elinde ne bıçak, ne de çatal vardı. Mahaza duble asıl bedeni böyle her vakit taklit etmezdi. Bazen Emilie iskemlesinden kalkarken dublesi oraya otururdu. Bir gün Emilie yatakta hasta yatıyordu ve mustarip bir halde bulunuyordu. Matmazel Wrangel ona kitap okuyordu. Muavin birdenbire sertleşti, sarardı ve bayılacak bir hale geldi. Genç talebe daha mı fenalaştığını ondan sordu.

Muavin (hayır) cevabını verdi fakat sesi zayıf çıkıyordu. Birkaç saniye sonra Wrangel, Emilie'nin dublesinin apartmanın içinde oradan oraya dolaşmağa başladığını gayet açık olarak gördü.

<< Fakat muavinde görülen en şayanı dikkat çift bedenleşme (bicorporeite) hadisesi şudur: Bir gün 42 pansiyoner zemin katında iş işliyorlardı. Bu sırada kızlar, Emilie'nin bahçede çiçek topladığını görmekte idiler. Fakat birdenbire salonda boş duran bir koltukta Emilie'yi otururken gördüler. Hemen tekrar bahçeye baktıkları zaman o gene orada idi yalnız bu defa hareketlerinde daha ağırlık ve ıstırap seziliyordu. Bitkin ve yorgun bir hal arzediyordu. En cesurlarından iki kız dubleye yaklaştı. Ona dokunmayı tecrübe ettiler. Hafif bir mukavemet duydular. Kızlar bu mukavemeti bir musolin veya krepten mamul bir şeye benzetiyorlardı. Kızın birisi şeklin bir tarafından öbür tarafına geçti. Kız bu işi yaptıktan sonra şekil bir müddet aynı halde kaldı. ve sonra yavaş yavaş kayboldu. Emilie burada kaldığı müddetçe, yani 1845 den 1846 ya kadar bu hadiseler muhtelif tarzlarda vuku buldu. Fakat arada haftalarca süren fasılalar da görülüyordu. Bazen duble daha maddi, bazen de asıl beden daha maddi görünüyordu. Fakat duble ne kadar maddileşirse asıl beden o kadar bitkin ve mustarip bir hal alır, bilakis duble ne kadar zayıflarsa beden o kadar kuvvetli görünürdü. Bundan başka Emilie'nin bundan hiç haberi olmazdı. O kendisinin ikileştiğini başkalarının hikayesinden anlardı. Bu hadise kızların ebeveyinlerini endişeye düşürdü ve herkes kızını pansiyondan çekti ve pansiyon kapandı. >>

12 – Gene yukarki gibi klasikleşmiş diğer bir dedubluman vakası da şudur:

Meşhur Iskoçyalı bir aileden olan Sir Robert Bruce, bir gün Terre-Neuve civarında gemide hesaplarını yaparken, kaptanını yazıhanesine oturmuş olarak gördü. Fakat dikkatli bakınca onun kaptan olmadığını anladı, hayret etti. Bu adam soğuk bir nazarla kendisine bakıyordu. Kaptanın yanına yukarı çıktı. Kaptan Bruce'ün hayretini görünce sordu. Buruce kaptana:

<< – Fakat sizin yazıhanenizde oturan adam kimdir? dedi. Kaptan orada kimsenin olmadığını söyledi.

<< – Hayır, orada birisi var ve hem de yabancı birisi!..

<< – Ya ruya görüyorsunuz veya alay ediyorsunuz.

<< – Asla; lütfen ininiz, görürsünüz.

<< Aşağı inildi ve yazıhanenin önünde kimse görülmedi. Geminin her tarafı arandı. Hiçbir yabancıya rasgelinmedi. Buruce:

<< – Mamafih, dedi. Ben onu sizin siyah tahtanız üzerine bazı şeyler yazarken gördüm, yazısı orada kalmış olmalıdır.

<< Filhakika yazı tahtası tetkik edilince üzerine şu yazıların yazılmış olduğu görüldü: (STEER TO THE NORTH WEST) yani, şimali garbiye doğru gemiyi çeviriniz.

<< – Fakat bu yazı sizin midir, yoksa gemide başka birisinin midir?.

<< – Hayır.

<< Herkesten aynı cümleyi yazması rica olundu. Fakat kimsenin yazısı bu yazıya benzemiyordu.

<< – Peki: bu yazının dediklerini itaat edelim. Gemiyi şimali garbiye çeviriniz.

<< Ruzgar müsait idi. Ve bu harekete uygun geliyordu. Üç saat sonra gemideki aletler biz buz dağını gösteriyordu. Nihayet orada bir geminin parçalandığı ve Liverpol'e girmek üzere içinde bir çok adamların bulunduğu görüldü. Yolcular Buruce'ün gemisine alındı.

<< Gemiye tırmanmakta olan yolculardan birisini görünce Buruce titredi ve heyecanla geri çekildi. Bu adam kaptanın kamarasında yazı yazarken gördüğü adamın ta kendisi idi. Kaptana bunu söyledi. Kaptan:

<< – Lütfen şu siyah tahtaya (...) cümlesini yazınız, dedi ve ona tahtanın boş tarafını uzattı. Yabancı, istenilen cümleyi yazdı. Yazılar birbirinin aynı idi. Ona bu dedubluman hadisesine ait hatırasında bir şeyin kalıp kalmadığı soruldu. Hiç bir şeyden haberi yoktu. Kaptan, kaza gören geminin kaptanından öğle üzeri bu adamın ne yapmakta olduğunu sordu, öteki şunları söyledi: (Çok yorgun görünen bu yolcu derin bir uykuya dalmıştı. Öğleden biraz evvel yatmıştı. Bir saat kadar uyuduktan sonra bana şunları söylemişti.

<< – Kaptan kurtulacağız, hatta bu gün! Ve sonra şunları ilave etmişti: Ben sizi kurtarmağa gelen bir geminin güvertesinde kendimi ruyada gördüm.

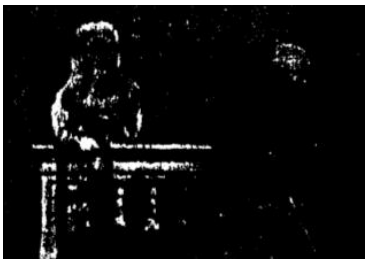
<< Burada yolcu, kaptanın sözlerine şunları ilave etti:

<< – Burada benim de tuhafıma giden şey bu gemide etrafımda gördüğüm şeylerin bana hiç yabancı gelmemesidir. Mahaza ben buraya asala gelmedim. >> (107)

Burada gerek kendiliğinden olan yukarda verdiğim dedublumana ait misallere ve gerek bundan sonra tecribi mütalaası bahsinde vereceğim diğer misallere bakarak bunların fotoğrafla tesbit edilip edilmeyeceğini haklı olarak sorabiliriz.

Dedublumanın objektif kıymetini meydana çıkarmak için bir çok vasıtalara baş vurulduğu gibi bu hususta bir çok fotoğrafiler de tesbit edilmiştir. Sayfalarımızın darlığı yüzünden dedubluman bahsi üzerinde uzun uzadıya duramıyacağımızdan bu fotoğrafiden yalnız bir tanesini neşrediyoruz. (48)

Burada görülen manzara oturmakta olan bir zatla genç bir kıza aittir. (şekil 8)

Şekil – 8 Hayattaki insan dublesinin fotoğrafisi

Erkeğin fizik bedeniyle resmi çıkmıştır. Fakat resmin çekildiği esnada, orada ne fotoğrafçının, ne de resmini çıkaran zatın görebileceği hiç bir şekil yok iken klişede ayrıca

bir kız resmi daha meydana çıkıvermiştir. Fakat işin tuhafı şu ki bu kız yabancı birisi değildir. O sırada hasta olarak yatağında yatmakta bulunan bir kızcağızın hayalidir ve resmini çıkaran zatın tanıdığıdır. Binaenaleyh bu hayal bir dublenin fotoğrafisidir.

Biliriz ki gözle görünmiyen bazı imajlar, fotoğraf klişelerinde bazı husui usullerle görülebilir. Netekim astronomide de gözle görünemiyen bazı yıldızlar bu usulle tesbit edilir.

Dublenin eli ve koliyle parmaklığı kucaklamış bir vaziyette durmasına bakılırsa bu hayalin klişede evvelden meucudolması ihtimali düşünülemez. Biraz yukarda dediğim gibi uzun uzadıya bu meseleler üzerinde durmağa ve tahliller yapmağa sayfalarımız müsaidolmadığından okuyucularımın bu hususta neşredilmiş diğer bir çok fotoğrafilerle vesikaları muhtevi, takdim ettiğim mehazlara müracaatlarını tavsiye ederim. Yalnız şu kadar söyliyeyim ki bu işlerden anlıyan salahiyet sahibi ve müspet düşünceli zevat tarafından yukarda takdim ettiğim fotoğrafi üzerinde bir çok tetkikat yapılmış ve onun alelade bir fotoğraf hilesi veya hatası ile meydana gelmiş bir hayal olmayıp bir dublenin resmi olduğu tebarüz ettirilmiştir. Bu tetkiki yapanlar mühendis MacNap ve Münich'de tecribi psikoloji cemiyeti ikinci reisi mühendis Deinhard ve Dr. Otero-Acevedo'dur. (48)

Bu verdiğimiz misallerin okuyucularıma acayip ve inanılmaz şeyler gibi görüneceğini ve bazılarınca da << gayrı ilmi >> telakki edileceğini tahmin ediyorum. Fakat, bu bahiste tetkikat ilerledikçe bunların ilmi çehresi ve tabii durumları anlaşılacak ve takdir olunacaktır.

Bir hadiseyi gayrı ilmi telakki etmek, onun bilinen sebeplere bağlıyamamaktan ileri gelir. Zira ilim evvelce de söylediğim gibi münasebetler prensibi üzerine müessestir. Bu takdirde, yeni bir hadisenin ilmi kıymeti hakkında müspet veya menfi söz söylemek için o hadisenin - ekseriya zannedildiği gibi - yalnız objektif varlığını araştırmak kafi gelmez. Ve hatta bu zehap çok defa insanı hataya sevkedebilir. Şimdiye kadar vermiş olduğumuz misallerle ve söylediğimiz sözlerle izah ettiğimiz gibi, aradaki duygu ve bilgi şartlarındaki eksiklik yüzünden bazılarınca objektif kıymet göstermiyen bir hadise başka birisi için bu kıymeti haiz olabilir. Bunun en basit misali mikroptur. İçimizde bu nebatçık ve hayvancıkları kaç kişi görmüş veya tutmuştur?

Şu halde bir hadisenin diğer hadiselerle münasebetlerini araştırmakla ve illiyet prensibi üzerinde yürümekle alınacak neticeye göre onların ilmi kıymetleri hakkında hüküm vermek liyakatini kazanabiliriz. Bu kaidenin dışındaki hareketler ve sözler müsbet de olsa menfi de olsa daima hatalı olabilir. Biz kitabımızda bu fikri esas tuttuk. Henüz tetkike muhtaç gördüğümüz bazı faraziyelerden sarfınazar, reel telakki ettiğimiz hadiseler hakkında hüküm verirken ne bir müellifin düşüncesi, ne herhangi dezenkarne bir varlığın tebliğatı ve hatta ne de kendi tecrübelerimiz bize, körükörüne peşinden koşulacak bir mehaz olmadı. Onları ancak esasen birbirinden ayrılmayan münasebetler ve illiyet prensibi çerçevesi içinde düşünüp kıymetlendirdikten sonra kabul ettik. Onun içindir ki yazılarımız başından sonuna kadar birbirine bağlıdır, daha doğrusu bir kısım fikirler diğerlerini izah edici mahiyettedir. Ve onun içindir ki kitabımızı bir bütünlük içinde tetkik ve mütalaa etmiyenler için oradaki yazıların hiç bir manası kalmaz ve onlar burada bahis mevzuu olan hadiselerin ilmi mahiyellerini kavrıyamazlar.

Dedubluman bahsinde geçen misaller de böyledir. Hiç şüphesiz bunların objektif kıymetleri vardır. Fakat bizim onlara verdiğimiz ilmi kıymetler üzerinde durduğumuz fikirler ve bundan sonra gelecek tetkiklerden çıkan neticeler bu hadiselerin ilmi kıymetlerini, inkarı kabil

olmıyacak şekilde tebarüz ettirmektedir. Herkes bilir ki ilim yapmak, yalnız görmekle, tutmakla, işitmekle, koklamak ve tatmakla olmaz. Bütün bunların üstünde, burada lazım olan şey duymak, düşünmek ve bulabilmektir ki bu da illiyet prensibine inanmış, hadiselerin arasındaki münasebetler üzerinde zihin yormağı adet edinmiş kimselere müyesser olur.

İşte böyle bir araştırma gayreti ile şimdi bu hadisenin husul tarzı hakkında bizi ilmen tenvir edecek hipnoz yolu ile yapılmış tecribi dedubluman vak'alarının mütalaasına başlıyoruz. Bunlarla bu hadiselerin makul izahlarını yapabilmek imkanı hasıl olacaktır. Şu halde bunlar bir taraftan insan varlığı hakkındaki bilgimizi genişletirken diğer taraftan da ileride bahsedeceğimiz unutma ve hatırlama bahislerinin iyi anlaşılabilmesine yarıyacak idrak hadisesini ilmi ve şumullü bir görüş ile mütalaa edebilmemize yarıyacaktır.

3- Dedubluman hadisesinin tecribi mütalaası

Bu bahiste tecribi çalışanlar arasında en iyi, tasnifli ve metodik bir yol takibeden Hector Durville'in mesaisini etütlerimize esas tutacağız.

Mücerribin bilhassa on süje üzerinde dedublumana ve dedublumanın muhtelif hususiyetlerine dair yapmış olduğu tecrübelerinin büyük kıymeti ve ehemmiyeti vardır. Gerek diğer mücerripler tarafından, gerek kendi tarafımdan yapılmış bazı tecrübeler Hector Durville'in varmış olduğu netayici takviye edici mahiyettedir. Fakat bu müellifin tecrübeleri her cihetten tatminkar olduğu için onları mevzuuma esas ittihaz ediyorum. Yalnız, burada kitabımın darlığı yüzünden ancak müellifin kullandığı kontrol usulleriyle varmış olduğu neticelere temas edeceğim. Bu hususta daha ziyade tafsilat almak istiyenler doğrudan doğruya kendi eserine müracaat edebilirler. (33)

Hector Durville, süjelerini somnambül haline koyduktan sonra onların dedubluman hadiselerini en ince teferruatına kadar tetkik ve not etmiş ve bunları tasnifli bir şekilde mütalaa sahasına koymuştur.

Esasen birinci kitapta Colonel de Rochas'ın dedubluman hadisesine dair bir tecrübesinden bahsetmiştik. [1] Ve bu hale de hassasiyetin dışarı çıkması (Exteriorisation de la Sensibilite) hali denildiğini söylemiştik. Orada gördüğümüz gibi süjenin hassasiyeti süjeden dışarı çıkan maddelere geçmekte, buna mukabil asıl bedeni, duygusunu kaybetmekte idi. İşte şimdi burada bu meselenin mahiyeti üzerinde biraz daha derince duracağız.

Evvela gene Colonel'in tecrübesine benziyen fakat daha tafsilatlı ve izahlı bir karakter gösteren Durville'in süjesi Marthe'ı manyetize ederken aldığı neticeye dair olan müşahedesini kendi kaleminden okumakla işe başlıyalım:

<< ... Exteryorizasyon [2] 7 inci veya sekizinci safhalara doğru başladı ve exteryorizasyonun imtidadı süjenin etrafında takriben bir buçuk metre kadar yayılıyordu. [3] En geniş halini 12 inci safhaya doğru almıştı. Süje, etrafında gittikçe açılan ve parlak bir hal almağa başlıyan koyu bir gölge görüyordu. Manyatizasyona devam ettikçe dışarı çıkan hassasiyet tekasüf ederek süjenin iki tarafında, ondan takriben altmış yetmiş s. m. mesafede buhardan birer sütün halinde ayrılıyordu. Üst kısımları alt kısımlarından daha parlaktı. Biraz

daha sonra sağ taraftaki sütun süjenin arkasına ve oradan da sol tarafına geçiyor ve soldaki sütunla birleşiyordu. Bir müddet manyatizasyondan sonra bu kütle bir insan haline giriyor ve süjeye benziyordu. Süje buna kendi dublesi ismini veriyordu.

[1] 85 inci sayfaya bakınız.

[2] H. Durville exteryorizasyon tabiriyle; henüz dışarda, süjenin şeklini almış olmamakla beraber bu şekli almak yolunda bulunan bir takım emanasyonları kastediyor.

[3] 85 inci sayfaya bakınız.

<< Bu vaziyet hasıl olduktan sonra süje, tecrübenin ilk zamanlarında olduğu gibi ensesine tatbik edilen bir yazıyı artık okuyamıyordu. Buna mukabil o yazı dublesinin ensesine gösterilince okumağa başlıyordu. >>

Bu müşahedede ilk tesbit edeceğimiz ve üzerinde duracağımız nokta şudur: Süjeye gösterilen yazı hakkındaki bilgi, o yazının doğrudan doğruya fizik bedene tatbiki ile değil süjenin dublesine gösterilmesiyle vukua gelmektedir. Buradaki hadise bedenin, bir ıttıla vasıtası olmaktan çıkması ve dublenin doğrudan doğruya dış tesirleri alabilecek bir duruma girmesidir. Bu bilgi ilerideki münakaşalarımızda işimize yarıyacaktır.

Fakat aşağıda vereceğimiz misal bize dedublumanın pek mütenevvi varyetelerinden bir tanesini daha öğretecektir. Süjenin haricindeki dublesi, diğer eşyanın ve bilhassa diğer insanların temaslarından da müteessir olmaktadır. Bu hususta biraz sonra vereceğimiz tecribi misallerden evvel kendiliğinden olma dedublumanlarda da bu halin olabileceğini gösteren bir misal vereceğim. Bu da H. Durville'in süjesi Bayan Lambert'dir. Kendisi bu mücerripten evvel uzun seneler zarfında evvelce ismi kitabımızda geçen Colonel Albert de Rochas'nın tecrübelerinde süjelik vazifesi yapmıştır. İşte onun böyle uzun uzadıya bu tecrübelerde bulunması, tecrübe dışında da kendisinde kolaylıkla dedublе olmak kabiliyetini ve melekesini inkişaf ettirmişti. Fakat o, bu halinden memnun değildi. Zira dublesine dışardan gelen tesirlerden çok müteessir oluyordu. İleride de göreceğimiz gibi doğrudan doğruya duble üzerine yapılan tesirler onda çok şiddetli ihtizazlar husule getirir. Fizik bedenin kesafetinden ve künt halinden kurtulmuş seyyal bir beden, şüphesiz fizik bedene hiç tesir bile etmiyecek kadar hafif gelen dış ihtizazlarla doğrudan doğruya karşılaşınca çok şiddetli tesirler duyar. Buna kaba bir misal ile şuna benzetebiliriz:

Kalın kavçuktan bir eldiven giydiğim zaman elime vurulan bir sopa darbesiyle, eldiveni çıkardıktan sonra yediğim aynı şiddetteki darbe bende aynı tesiri husule getirmez.

İşte Bayan Lambert'in hali de buna benziyordu. O hemen, hemen her an ekisteriyorize denilecek bir tarzda sık sık bu hale düşüyordu. Bunun neticesinde de kendisine kimsenin yaklaştığını istemiyor ve kimseye yaklaşmıyordu. Zira eğer o sırada ona birisi yaklaşsa ayaklarına basıyorlarmış veya kendisine çarpıyorlarmış gibi nahoş hislerin tesiri altında kalıyordu. Hatta omnibüste otururken yalnız ayaklarına basıyorlarmış değil, kucağına oturuyorlarmış ve vücudunun orasına burasına çarparak canını yakıyorlarmış gibi oluyor ve bu hallerden çok şikayet ediyordu. Bazen de onun bu sübjektif şikayetlerine objektif hadiseler refakat ederdi. Vücudüne çarptıklarını duyduğu yerlerinde çürükler, lekeler peyda olurdu.

Gerek bu misal ve gerek biraz ileride vereceğimiz tecribi misaller evvelce bahsettiğimiz büyücü hikayelerinde geçen yaralanma hadiselerini daha ilmi bir kisveye sokmuş olacaktır.

Şu halde bu misalde tesbit edilmesi lazımgelen ikinci nokta da: Dublenin veya fantomun

veya seyyal bedenin dışardan doğrudan doğruya tesirler aldığı ve bu tesirlerin bilahara fizik bedene intikal ederek mutat şuur sahasına geçtiğidir ki ileride idrak bahsinin mütalaa ve münakaşasında bu bilgiden istifade edilecektir.

Bir süjenin kendi dışında deduble olmasını, yani seyyal bedeninin fizik bedeninden ayrılıp dışarda tekasüf ederek objektif bir varlık haline girmesini, bütün süjelerinden almış olduğu intibalara göre H. Durville umumi bir görüşle şöylece tasvir ve tarif ediyor:

<< Biraz çok uzun manyatizma tesirine maruz bırakılmış süjelerin ekisteriyorize olduğunu, daha doğrusu mutat şuurluluk halinde muhafaza ettiği hassasiyetini somnambülizmanın başlangıcında kaybettiğini gördük. Bu hassasiyet onların dışında, etraflarını kaplıyor. Ve imtidadı da iki buçuk üç metreye kadar yayılıyordu. [1] Fakat henüz katiyetle tayin etmeğe muvaffak olamadığım az çok bir zaman sonra bütün süjelerin beyazımtırak veya kül renginde bir seyyale halinde göründükleri bir buhar, bu hassas süjelerin iki tarafında 20-80 santimetre mesafelerde tekasüf ediyor.

<< ... Üzerlerinde dedubluman tecrübelerini yaptığım bütün süjelerde istinasız gördüğüm şey iki taraflarında tekasüf eden bu seyyalevi kütlelerin aşağı yukarı bir insanın yarısına benziyen ve hudutları aşikar olmıyan dalgalı birer sütun halinde olmalarıdır. Manyatizasyona devam ettikçe bir an geliyor ki sanki bu iki sütun, aralarındaki bir cazibe ile birbirine çekiliyormuş gibi oluyor. Daha ziyade sağ taraftaki sütun sol taraftakine doğru çekiliyor. Ve hemen hemen sol taraftaki sütunun bulunduğu yere kadar gidip orada onunla birleşiyor. Bu hali müteakip fantomun teşekkülü için çok zaman geçmiyor. Fantomun teşekkülü ameliyesi aynı süjede daima aynı tarzda vukua geliyor. Değişik süjelerde ise az farklar gösteriyor. Bir süje ne kadar çok dedubluman tecrübesinde bulunmuş ise onda bu fantomun teşekkülü o kadar çabuk olmağa başlıyor.

<< Bu hadisenin bazı istisnaları görülüyor. Bunlardan birisi de bazen sağ taraftaki sütunun soldaki duble ile birleşmek için süjenin arkasından değil ön tarafından süratle o tarafa geçmesidir. Eğer süje ile operatör arasında sağdaki seyyal sütunun sola geçmesine müsaade edecek kadar bir yer varsa sütun buradan kolaylıkla ve çabucak geçiyor. Fakat onun yolu üzerinde operatör bulunuyorsa bu sütun geçemiyor. Ve kendisine bir yol aramak üzere çırpınıyor. Bu sırada süje huzursuzluk içinde kalıyor ve sabırsızlanıyor.

<< Eğer operatör ona yol vermemekte devam ederse süje yolun üzerinden çekilmesini operatörden istiyor. >>

Son cümlelerle biz süjenin ekisteryorize olan kısımlarının dış müessirlerden ne kadar müteessir olduğunu bir defa daha görmüş oluyoruz.

Aşağıda takdim edeceğimiz tecrübe bize yeni bir şey daha öğretecektir. Bu da operatörün fantom üzerine yaptığı tesirlerle manyatizasyonu idare edebilmesidir. Bu, dubleye yapılacak tesirlerin beden üzerindeki neticelerinin ilmi kıymetini ifade eden başlı başına bir hadisedir. Sözü gene Durville'e bırakıyorum:

<< Fantom üzerine yapılan tesirler bana son derece şiddetli neticeler veriyor gibi görünüyor; hatta bu, ekseriya süjede kaba ve nahoş tesirler husule getiriyor. İşte Bayan François'nin doğrudan doğruya fantomu üzerine yapmış olduğum tesirlerin neticesini

yazıyorum.

<< O sırada başı ağrıyan süjenin bu ıstırabını dindirmek maksadı ile sol elimi takriben 50-60 santimetre uzaktan fantomun alnı hizasına tutuyorum. Derhal süje, ağrının azaldığını ve nihayet tamamiyle geçtiğini söylüyor. Tecrübe sonunda süjeyi uyandırmak için yapılması icabeden pasları süje üzerinde değil de fantomu üzerinde yapmağı düşünüyorum ve böyle yapıyorum. Fantomun yüzüne ve göğsüne ufki paslar yapmağa başlıyorum. Fakat biraz sonra bu paslar fantom üzerinde o kadar şiddetli ve kaba bir tesir yapıyor ki onların süjeye intikal etmesiyle süjede asabi rahatsızlıklar başlıyor. Fantom üzerinde paslar yapmaktan vazgeçiyor ve paslarımı süje üzerinde yaparak onu uyandırıyorum. >>

Bu fantomatik tezahürlerin koca ciltli kitapları dolduran varyeteleri arasında müteakip fikir ve nazariyelerinizi alakalandıracak olanlarını ayırarak okuyucularıma sunuyorum. Bunlardan birisi de süje ile fantomu arasında maddi bir rabıtanın mevcudiyetine aittir. Buna dair H. Durville'in müşahedesi şudur:

<< Deduble olmuş bir süje devamlı bir surette dublesiyle münasebet halindedir. Bu münasebet ikisini birbirine bağlıyan seyyaleden yapılmış bir kordonla temin ediliyor. Bu kordon, fantomun süjeden ayrılmasına müsaade ediyor. Kordonun kalınlığı vasati bir parmak kutrundadır, muhtelif şekiller alır. Bazen üzerinde gangılyon halinde düğümler görülüyor. Bunlar bilhassa fantomun süjeden uzaklara gitmesi icap ettiği zaman ona lazımgelen seyyal maddeyi muhafaza edici bir hazine vazifesini görüyor. Ve uzaklara giden fantom kordonla mahfuz bu seyyal maddelerle gıdalanıyor. Fantom uzaklaştıkça bu kordonun kalınlığı o nispette azalıyor. Ve kordon inceleşiyor. Bir çok vakalarda bu kordon süjenin göbeği hizasından çıkıyor. Fakat nadiren bedenin başka taraflarından da, mesela Madam Fransois'da olduğu gibi tam başının tepesinden çıktığı görülüyor. >>

Bu bahsedilen kordonun bizi ileride alakadar edecek diğer bir hususiyetini de burada yazmak isterim. Mücerriplerin müşahedelerine ve muhtelif süjeler üzerinde yaptıkları tecrübelerden almış oldukları neticelere göre bu kordondan gayet kuvvetli bir takım cereyanlar geçmektedir. Bu cereyanları H. Durville şöyle tasvir ediyor:

<< Kordon gayet şiddetli bir cereyana makar olmaktadır. En iyi sansitifler bunu mümteziç asaplarla (nerfs mixtes) mukayese ediyorlar. Buradan birbirine zıt istikamette iki cereyan geçiyor. Bu cereyanlardan birisi; Fizik bedenden fantoma doğru, diğeri de fantomdan fizik bedene doğru akıyor. Birincisi fantomun faaliyeti için lüzumlu maddeleri bedenden ona götürüyor. İkincisi ise daha seyyal ve ince bir haldedir, daha parlaktır. Bunlar, fantomda vukua gelen tesirleri alakalı beden uzuvlarına götürmeğe ve bu tesirlerin o uzuv yardımiyle ifade edilmesine yarıyor.

<< Süjeden fantoma giden cereyan daima kordonun, yere bakan aşağı kısmından geçiyor. Fantomdan süjeye giden cereyan ise evvelkinin üst kısmından gidiyor. Bu manzara sanki, ikincinin birinciden daha hafif olduğu intibaını veriyor. >>

Bu kordondun da ne dereceye kadar hassas olduğunu ve dış amillerden ne kadar şiddetle müteessir olduğunu Durville'nin satırları gösteriyor:

<< Kordon da fantom gibi temas tesirlerine karşı çok hassastır. Eğer kordona şiddetle bir şey çarparsa süjeler daima bir acı duygusu ile bağırırlar. Eğer operatör, süje ile fantomun

arasından yavaş yavaş yürüyerek geçerse biraz sonra kordona rasgelir. Operatörün kordona bu suretle yavaşça dokunması bile süjede şiddetli bir şok husule getirir. Eğer operatör gayet ağır olarak yürüyüşünde devam ederse kordon gerilemeğe başlar fakat elastikiyeti yüzünden kordon uzar. Bununla beraber bu hal süje üzerinde bir çekilme hissi husule getirir.

<< Bazen de herhangi bir sebeple fantom süjeden birdenbire ve şiddetle uzaklaşıverirse bu kordonun ani çekilmesinden mütevellit süje şiddetli bir acı duyar. Hatta bir defasında vukua gelen böyle bir halin neticesinde Bayan Lambert can acısı ile haykırdıktan sonra çekilen tarafa doğru yere yuvarlanırken ben tutarak düşmesine mani olmuştum. >>

Buraya kadar verdiğimiz bilgiler fantomatik tezahürlere ait, iptidai ve umumi bilgilerdir. Fakat asıl maksada girmezden evvel o maksada yarıyacak olan bu bilgilere lüzum vardı.

Şimdi ileriki bahislerimizi bazı noktalarda aydınlatacak şekilde bu fantomatik tezahürlere mtüeallik bilgileri biraz daha genişleteceğiz. Evvela gene Durville'i dinleyelim: (33)

<< Deduble olmuş bir şahısta fizik ihsaslar (Sens) tamamiyle kaybolmuştur. O, fizik gözlerle hiç bir şey görmez, kulaklariyle hiç bir şey işitmez; ne zaikasiyle, ne şammesiyle hiçbir tadı hiç bir kokuyu almaz. Lamisesi mevcut değildir. Zira hiç bir teması duymaz. Fakat bütün bu duygular fantomda mevcuttur. Ve süjenin bedeninden ayrı olan dublenin beş his uzvu, bütün bu tesirlere karşı açıktır.

<< İstinasız bütün süjelerde asıl duyan ve şahsiyet gösteren fantomdur. Beden ise kendisinden ayrılmış olan bu şahsiyetin duygularını fizik alemde izhar edebilmesi için bir alet, bir vasıtadır.

<< Süjeler de bunu böylece duymaktadırlar. Netekim Leontine bu halde iken şunları söylüyor: (Fantom bizzat benim. Şu beden boş bir torbadan başka bir şey değildir.)

<< Jeanne da aynı halde bulunduğu zaman şöyle diyor: (Bu duble benim. Bedene gelince, bunun ne olduğunu bilmiyorum. Fakat o ben değilim.)

<< Edmee ise dedubluman halinde iken kendisine bu hususta sorduğum bir sual karşısında daha pitoresk bir tasvir yapıyor: (Sizin dokunduğunuz beden hiç bir şey değil. Bu, ötekinin bir zarfıdır. Benim bütün varlığım parlak olan şahıstadır. Düşünen, bilen, yapan odur. Ben size şimdi ne söylüyorsam onları fizik bedene nakleden odur.)

<< Şu suali kendisinden soruyorum:

<< – Bu parlak şahsa ne diyelim, onu nasıl adlandıralım?
<< – Oh! Onu ayrıca adlandırmağa lüzum yok. O, Edmee dir, benim. Eğer ona isim vermek istiyorsanız Edmee deyiniz.
<< – Bununla beraber bizim onu ötekinden ayırdetmemiz lazım. Onu astral, fantom veya duble gibi isimlerden birisiyle çağırmamıza razı oluyor musunuz? Zira o sizin esasen dublenizdir.
<< – Oh! Hayır! Hayır! Astral değil. Eğer isterseniz ona duble diyebilirsiniz. Mamafih bu bir duble de değil, bizzat benim.

<< Diğer bir celsede bu meseleye dair kendisinden aldığım cevaplarda o: Fizik bedenin hiç bir şey duymadığını ve görmediğini, ona bütün duyguların dubleden geldiğini ve bu da dubleyi bedene bağlıyan kordon vasıtasiyle olduğunu söyledi. Ve şunları ilave etti: (Eğer dubleye dokunulursa, temas hissi bir şok halinde dimağa intikal ediyor ve hassasiyet orada akislerini gösteriyor. Fizik bedenle konuştuğunuz ve cevapları ondan aldığınız için siz sözlerin onun tarafından duyulduğunu zannediyorsunuz. Fakat bu doğru değildir. O hiçbir şey işitmiyor. İşiten dubledir. Sualler ve cevaplar kordon vasıtasiyle bir hareket halinde, ihtizaz eden bir şey halinde fizik beyne gidiyor. Gören de gene dubledir. Ruyet elektrik gibi hareketle bedene gelerek fizik dimağa ihtizaza getiriyor. Demek duble ne görmüş ise fizik beyinde onu görüyor. Duble tarafından alınmış bütün intibalar, beynin merkezine geliyor. Fakat bu merkezler bizatihi hiç bir şeyi idrak etmiyorlar). >>

Bu bilgi pek mühimdir. Ve büyük hayati ve ruhi meselelerin izahına ait bazı nazariyelerin istinatgahı olabilir. İşte ileride idrak bahsini incelerken ve reenkarnasyon halindeki unutmaların tabiatını tetkik ederken bu bilgi bizi her sahada tenvir edecek ve nazariyelerimizin müeyyidesi olacaktır.

Bir nazariye ye istinatgah olacak ilmi müşahedelerin her cepheden tahakkuk etmiş olması lazımdır. Biz burada hem imkansızlık yüzünden, hem de lüzum görmediğimiz için bu bilgiyi takviye eden başka başka yerlerde başka, başka zamanlarda ayrı, ayrı araştırıcılar tarafından yapılmış yüzlerce tecrübe neticelerini birer birer yazacak değiliz. Esasen şimdiye kadar dedubluman hakkında verdiğimiz misaller her cepheden bu bilgiyi kuvvetlendirmektedir.

Bununla beraber okuyucularımın her sahada açık ve şüpheden azade bir yolda yürümelerine hizmet etmek için ben bu müşahedeyi muhtelif bakımdan takviye edecek bir kaç tecrübeden daha bahsetmeği faydalı görüyorum. Bu tecrübeleri de gene bizzat mücerribinin kaleminden okuyacağız:

<< Marthe somnambül halinde iken kafasının arka kısmına bir yazı gösterilirse onu açıkça görüp okuyabiliyordu.....

<< Ressam Bay Adnre ile beraber aynı süje üzerinde bir dedubluman tecrübesi yaptık. Bu sırada bir gazete başlığını alıp evvela onun yarı açık duran gözlerinin önüne koyduk, hiç bir şey görmediğini söyledi. Yazıyı başının tepesine götürdük, sonra şersuf nahiyesine koyduk, o daima görmediğinden bahsediyordu. Ve nihayet görmesi için yaptığımız bütün israrlar boşuna gidiyordu. Fantomu süjenin karşısında bulunan bir koltuğa oturttuk, bu koltuk süjeden takriben iki metre uzaklıkta bulunuyordu. Aynı yazıyı fantomun yüzüne tuttuk, süje gene bir şey görmediğini söyledi, fantomun başının tepesine ve şersuf nahiyesine gösterdik süje gene göremedi. Nihayet yazı fantomum başının arka tarafına gösterildi. Süje derhal LA PATRİE dedi. Ve bunun bir gazete parçası olduğunu ilave etti. >>

Burada sarih bir hadise vardır. O da süjenin bedeniyle değil, degajman halindeki şahsiyetiyle görmesi ve okuyabilmesidir.

Durville'in diğer bir süje üzerinde yaptığı tecrübe biraz daha muğlak olmakla beraber bu mevzuu daha ziyade aydınlatıcı mahiyettedir. Mücerrip bunu Edmee ismindeki süjesiyle

yapmıştır. Tecrübe de mücerribin oğlu Gaston Durville, Bayan Stahl, Bay Bonnet, Grandjean hazır bulunmuştur. bu tecrübesini de gene müellifin kendisinden dinliyeceğiz:

<< Cep saatimi süjeden takriben üç metre uzakta duran Gaston'a verdim ve kendisinin ayakta durmasını tenbih ettim. Bunu müteakip deduble olan süjenin fantomunu ona yakın bir mesafeye kadar gönderdim. Gaston onun önünde, saati tutan elini uzatarak ve kolunu bükerek saati fantomun başının arka kısmına gösterdi...

<< Evvela süje bütün varlığında bir sadme hissetti. (Bunun sebebini okuyucularım evvelki bilgileriyle kendi kendine izah edebilirler) Bunu müteakip beyaz ve parlak bir şey göründüğünü söyledi. Ve ilave etti: << Bu, bir makine gibi işliyor. Bu gürültü, bir duvar saatinin tiktakları gibi. >> (Şurası şayanı dikkattir ki süje evvela saati görüyor sonra sesini işitiyor; bununla beraber onu tam bir emniyetle tayin edemiyor.)

<< Bundan sonra ben ne Gaston'a, ne de diğer bir kimseye muhteviyatını söylemeden cebimden çıkardığım kapalı bir zarfı oğluma veriyorum. Gaston'dan onu evvelki gibi süjeye göstermesini rica ediyorum. Süje şunları söylüyor: Para gibi iki tane yuvarlak şey görüyorum. >>

<< – Bu para mıdır?
<< – Evet bu paradır.
<< – Rengi nasıl?
<< – Sarıdır. Veya daha doğrusu sarı-kırmızıdır.
<< – Demek bunlar yeni meteliklerdendir, öyle mi?
<< – Hayır, bunlar metelik değildir. Altındır.
<< – Zarfta daha başka bir şey var mı?
<< – Evet, fakat bu gümüştür. Banknotlar da var.
<< – Celseden sonra zarf açılıyor. Herkesin gözü önünde iki banknot ve iki tane 20 franklık para çıkıyor....
<< – Zarfın muhteviyatını bildiğim için, burada benim telkin tesirimin olduğu düşünülebilir. Fakat diğer yaptığımız tecrübeler, böyle bir düşünceye meydan vermiyecek mahiyettedir. Zira bunlarda ne kendi kendine telkinin, ne zihni telkinin (suggestion mentale), hatta ne de lafzi telkinin (s. Verbale) böyle bir şeyi süjeye yaptırmağa kafi gelmediğini gösterecek kuvvette tezahürler vardır. >>

Fakat sayfamız maalesef bütün bu tecrübeleri nakletmeğe müsait değildir. Onun için biz şimdiye kadar söylediklerimizle iktifa ederek bu hadiseyi, yani dedubluman halinde bulunan bir insanın maddi dış tesirleri doğrudan doğruya dublesiyle alması keyfiyetini başka bir yoldan da izah ve ispat eden diğer tertipteki tecrübelere geçmek ve bunlardan da bir iki tanesini yazmak istiyoruz.

Bu tecrübeler bize ilmi şekilde göstermiş olacaklardır ki süjenin bedeninden çıkan ve hariçte süjenin bütün şahsiyetini temsil eden fantom, duble, astral... ilh- namları ile adlandırılmış seyyal beden yer değiştirebilir. Ve fizik beden gibi bir odadan çıkıp diğer bir odaya girebilir, orada gördüğü, duyduğu şeyleri bıraktığı odadaki bedeni vasıtasiyle etrafındakilere söyleyip tarif edebilir. İşte buna ait tecrübelerden bir kaç tanesini gene bu sahada en metodik ve ilmi çalışmış mücerriplerin başında bulunan Hector Durville'den alıyorum:

<< .... Tecrübeye iki oda ayırdık bunlardan birisi benim çalışma odam diğeri de Fransız manyatizma cemiyetin toplanma salonu idi. Bu iki mahal birbirinden geniş bir koridorla ayrılıyordu. Gerek benim odam, gerek salon birer mum ışığiyle aydınlatılmıştı.

<< Ben kabinemin gerisinde Edmee ile beraber bulunuyorum. O, deduble olmuştu. Tecrübenin üç şahidi olan Bayan Stahl, Bayan Fournier ve Bay bonnet'den salona gitmelerini ve orada muhtelif hareketler ve işler yapmalarını rica ettim. Bundan maksadımız oraya göndereceğimiz fantomun orada yapılan işleri görüp göremiyeceğini tesbit etmekti. Ayrıca Bay Dr. Paul de Saint-Martin arada bulunan koridordaki pencerenin yanında durarak aynı zamanda hem benimle süjeyi hem de salondaki mücerriplerin hareketlerini kontrol etmek vazifesini almıştı. 7-8 dakika zarfında aşağıda ki dört tecrübeyi yaptık:

<< Süjenin fantomunu mezkur salona gönderiyorum. Mücerripler ve şahitler yerlerindedir. – Birinci misal: Bayan Fournier masanın üzerinde oturuyor. - Süje şunları söylüyor: (Bayan Fournier'nin masanın üzerinde oturduğunu görüyorum.)

<< İkinci misal: Üç kişi salonda yürüyorlar ve elleriyle rasgele, gayrı muntazam muhtelif hareketler yapıyorlar. - (Onlar yürüyorlar ve elleriyle bir takım işaretler yapıyorlar, fakat bu işaretlerin manasını anlamıyorum.)

<< Üçüncü misal: Madam Stahl masanın üzerinden bir broşür alıyor ve onu açarak madam Fournier'nin yanına oturuyor ve kitabı ona gösteriyor. Bu sırada süje şunları söylüyor: (İki kadın okuyor [1])

<< Dördüncü misal: Üç kişi el ele tutuşuyorlar ve ellerini sallıyarak masanın etrafında dönüyorlar. Süje kendisine has bir safiyetle: (Eğlenceli bir manzara, diyor. Onlar üç budala gibi masanın etrafında dans ediyor.) >>

Şu küçük misalde de gene yukardakiler gibi dış tesirlerin doğrudan doğruya seyyal beden vasıtasiyle alınabildiğini gösteriyor:

[1] Burada dikkate şayan bir nokta vardır: Süje iki kadının okuduğunu söylüyor. Halbuki kadınlar okumuyorlar, hakikatte kitaba bakıyorlar. Bu hal bir fikir intikali nazariyesini çürütür; Çünkü eğer fantom yalnız ruyet çerçevesi dahilinde kalmayıp fikirlere nüfuz edebilmiş olsaydı kadınların okumadıklarını ve yalnız kitaba baktıklarını söyliyecekti. (Müellif)

<< ... Bay Adato'ya ayağa kalkmasını, cep saatini kendisine doğru göndereceğim fantoma göstermesini rica ettim. O, saati ters tarafı ile fantoma gösteriyor ve saatin kaç olduğunu soruyor. Süje: (saatın kaç olduğunu göremiyorum. Çünkü kadran benim tarafımda değil.) diyor. Bunun üzerine mücerrip saati çeviriyor. Fakat süje gene şiddetle: (Saati okumak benim için mümkün değil kadran üzerindeki şifreleri tanımıyorum.) diyor. Filhakika Bay Adotto'nun gösterdiği saat üzerindeki rakkamlar Türkçedir. Ve kadran da hususi bir tarzda saate yerleştirilmiştir. O suretle ki Türkçe şifreleri bilmiyen bir kimse kadranın bu vaziyeti ile saatin kaç olduğunu anlıyamaz. >>

Metapsişik bahislerin karanlıkta kalan bir kısım noktalarını aydınlatıcı sayısız varyeteler gösteren bir çok dedubluman tecrübeleri yapılmıştır. Biz bunlardan ancak bize lazım

olanlarını aldık. Son olarak bir tecrübeyi daha yazacağız. Bu tecrübeyi okuyucularımıza takdim etmemizin bir sebebi daha vardır ki, o da burada görülen bir hususiyettir. Şimdiye kadar gördüğümüz tecrübelerde fantomlar hemen, hemen operatörün emir ve telkinleriyle hareket etmişlerdi. Halbuki fantomlar fizik bedenin dışında kendi tecessüs hislerine tabi olarak kendiliğinden faaliyet de gösterirler. Ve bu suretle arzu ve iradelerine göre dış alemden doğrudan doğruya tesirler ve intibalar alırlar. İşte bu hakikatı izah etmek için aşağıda misali veriyorum:

<< Bir celsede arzumuzla fantoma, kimsenin dokunmadığı bir masanın üzerine istediğimiz kadar darbeler vurduruyor ve onların seslerini işitiyorduk. Bu sırada kapı çalınıyor. Süje heyecanlanıyor fakat o anda ne masanın yanında, ne de her vakit mutat olduğu gibi süjenin sol tarafında fantomu göremiyorum. Süjeden fantomunun nerde olduğunu soruyorum. Bana: (Kapıyı kimin çaldığını görmek üzere gitti) cevabını veriyor. Kapıyı kimin çalmakta olduğunu soruyorum: (Sizi görmek istiyen bir adam. Ona kapıyı açabilirsiniz) diyor. Kapıyı açıyoruz, filhakika bana bir el yazısı getiren doktor X.... içeri giriyor. >>

Şimdi gerek dedublumanın, gerek metapsişikteki ruhların materyalizasyonu hadisesinin ve binnetice fizik medyomluğun veya objektif medyomluğun (Charles Richet), okuyucularımın nazarında iyice tavazzuh edebilmesi için materyalizasyon ve demateryalizasyon hadiselerini ayrıca mütalaa etmek istiyorum. Her şeyden evvel bunların neo-ispiritüalizma yoliyle daha mantıki ve daha kolay izah edibileceğini zannediyorum. Esasen yalnız fizikoşimik hadiseler üzerinde duran akademik çalışmalar bu bahsi henüz maddelerin konusu içine almış değildir. Biz, bilhassa son zamanlarda daha yakından tetkik edilmeğe başlanan maddelerin yüksek enerjilerine ait bilgilerin inkişafiyle ileride buradaki nazariyelerimiz lehine bir çok hakikatlerin meydana çıkacağına kani bulunuyoruz.

4 – Materyalizasyon ve Demateryalizasyon

Madde olma ve maddelikten çıkma şeklinde ifade edebileceğimiz materyalizasyon ve demateryalizasyon hadiseleri neo-ispiritüalizmaya göre bütün metapsişik objektif fenomenlerin husulünde baş rolü oynıyan en esaslı bir vetiredir. Öyle ki bu hadiseyi iyice anlıyamamış veya onu kıymetlendirecek bir vukuf sahibi olmamış hiç bir araştırıcı objektif hadiseleri ilmi ve makul bir yolda izah edemez ve anlıyamaz. O halde materyalizasyon ve demateryalizasyon bahsi üzerinde biraz durmaklığımız yalnız faydalı değil aynı zamanda lüzumlu bir iştir.

Materyalizasyon ve demateryalizasyon hadisesinin, neo-ispiritüalizma mutalariyle daha kolay ve makul şekilde izah edilebileceğini ve anlaşılabileceğini ümidediyorum. Üstattan almış olduğumuz, madde ve atom hakkındaki bilgilerle - gene onun verdiği - ruhun madde üzerindeki müessiriyetine ait bilgilerin karşılaştırılması neticesinde materyalizasyon ve demateryalizasyon bahsini aydınlatacak çok kiymetli ilmi sonuçlara varmak mümkün olur.

Fakat bu hadiselerin izahına girişmezden evvel onların şekilleri hakkında okuyucularıma bir fikir vermek için bazı misaller vermek isterim. Bunlar, müteakip etüdlerimizi bir hayli kolaylaştırır.

A- Bir kaç müşahede

Evvela salahiyet sahibi alimler tarafından sıkı kontrollar altında ve sistemli çalışmalarla elde edilmiş ve ortaya konulmuş müşahedelerden bazılarını yazıyorum. İlk müşahedeyi C. Flammarion'dan alıyorum. Bu, müellifin Eusapia ile tertibetmiş olduğu tecrübe celselerinden alınmış bir parçadır. (6)

<< Saat 9,45 geçe Eusapia iki perdenin teşkil ettiği aralığa oturdu [1] ve bay Flammarion'un daveti üzerine ziraat mühendisi bay Mathieu medyomun sağına, astronom bBay Antoniadi de soluna oturdular. Bunlar medyomun kendi etraflarına isabet eden el ve ayaklarını kontrol edeceklerdi..
[1] İspiritizma celselerinde ufak bir kamara yapmak için odanın bir yerine gerilen perde.

<< Bayan Flammarion ayakta, pencere önünde duruyor ve mütemadiyen perdenin arka tarafını kontrol ediyordu. Bir aralık perdenin arkasında çok parlak bir şeyin görünmeğe başladığını söyledi. Aynı zamanda bay Flammarion bayan Fourton ve bay Jules Boisda iki perdenin arasında ve medyomun başının üstünde beyaz bir elin göründüğünü söylediler. Biraz sonra bay Mathieu saçlarının çekildiğinden şikayet etti.

<< Bu ufak bir kadın veya çocuk eli idi. Bay Flammarion: << Eğer bu hakikaten bir el ise her hangi bir şeyi tutabilir mi?. >> dedi. Aynı zamanda bay Jules Bois bir kitabı öne doğru uzattı kitap onun elinden alındı havada iki saniye kadar tutuldu. Bu sırada, daima perdenin arkasını gözetlemekte olan Bayan Flammarion: << Kitap perdenin içinden geçiyor! >> diye bağırdı. >>

Burada alelade bir materyalizasyon ve demateryalizasyon hadisesi mevcuttur. Fakat yukarki tecrübenin yapıldığı sıralarda bu hadiseye ait henüz kafi derecede müşahedeler mevcudolmadığından Flammarion ve arkadaşları kitabın iki perde aralığından geçmesi ihtimalini düşünerek bu hadise üzerinde durmamışlardır. Fakat sonradan yapılan tecrübelerde buna benzer tezahürlerin müteaddit müşahitler tarafından tesbit edilmiş olması materyalizasyon ve demateryalizasyon vetiresini daha geniş bir düşünce ile mütalaaya imkan vermiştir.

Mesela bir masanın üzerinde bulunan çiçek, kalem, kağıt v.s. gibi ufak tefek eşyanın masanın tablasını – hiç bir maniaya rasgelmemiş gibi - geçerek masanın altına inmesi gibi hadiseler sık sık görülmüştür. Bunlar metapsişikte aport namı ile anılan hadiselerdir. Celse esnasında odada mevcudolmıyan bir nebatın, bir çiçeğin, bir madeni paranın, hatta kocaman bir kılıcın birdenbire ortada peyda oluvermesi de bunlar miyanındadır.

Bütün bu objeler tabiat kanunları dışında, mucize nevinden peyda olmuş şeyler değildir. Bunlar mevcud olan bir maddenin bir takım ruhi müessiriyetlerin tesiri altında bir yerde demateryalize olup diğer bir yerde tekrar materyalize olmasından ibaret tabiat kanunlarına göre cereyan eden hadiselerdir.

Fakat eşyada görülen bu hal, insan bedeninde de mevcuttur. Yani medyom dediğimiz bazı insanların bedenleri de yukarda söylediğimiz gibi, bir yerde kaybolup diğer bir yerde tektar

meydana çıkabilir. İşte bizim asıl üzerinde duracağımız hadiseler bunlardır. Bu hususta ilk vereceğim misal Aksakof'un tecrübelerine ait bir müşahededir. [1]

<< Bütün celsenin devamınca medyom (Bayan Esperence) benim sağımda bulunan iskemle oturuyordu.. vaziyetim öyle idi ki medyomun bütün hareketlerini güzelce takibedebiliyor ve daima onu göz hapsinde tutuyordum. Medyom bir aralık derin derin içini çekmeğe ve büyük ıstırap çekenlere mahsus hareketlerde bulunmağa başladı. Ellerini bir çok defa yukarı kaldırdı ve bir takım harekeler yaptı. Şunu itiraf edeyim ki onun bu halini görünce şüpheye düştüm ve kendi kendime: << Haydi bakalım dikkat! belki o yavaşçacık buradan sıvışmağa veyahut bize bir oyun oynamağa hazırlanıyor. >> diye düşündüm.

<< Bu düşünce ile daha iyi görmek için medyoma doğru eğildim. Ve bir kaç santimetre kalıncaya kadar ona yaklaştım. Bu sırada medyom, Bay Seiling'e şunları söyledi: << Oturduğum iskemleyi muayene ediniz. >>
[1] Bu rapor Aksakof'un celselerinde hazır bulunan bir asistan tarafından tertip edilmiştir.

<< Bay Seiling medyoma yaklaştı bir elini tuttu ve aynı zamanda bağırdı: Şayanı hayret! Bayan Esperance'ın bedeninin üst kısımlarını görüyorum, kendisiyle konuşuyorum. Fakat iskemlenin üzerinde onun etekliğinden başka bir şey yok. >> bir kaç dakika sükuttan sonra medyom celsedeki dört kişiye daha, oturmakta olduğu iskemleyi muayene etmelerini söyledi. Bütün bu işler esnasında o, çok mustarip bulunuyordu ve inliyordu. En aşağı iki defa su içme ihtiyacını gösterdi. Ben onun bardağı eline aldığını görüyor, suyu içtiğini işitiyor ve bardağı tekrar geri verdiğini de görüyordum. Vücudünün üst kısmı tabii haliyle bütün şeklini muhafaza ediyordu. Fakat alt kısmı yoktu.

<< Celse başında medyom iskemlesinde oturuyordu. Bacaklarını öne doğru uzatmıştı. O zaman ayaklarını, bacaklarını ve bedeninin alt kısmını bütün hatlariyle görüyordum, halbuki şimdi onlardan eser yoktu. Yalnız iskemlenin üzerinden aşağı doğru sarkmış boş bir eteklik vardı.

<< Bu hal takriben beş dakika kadar devam etti. Bundan sonra birdenbire etekliğin yeniden şişmeğe başladığını gördüm. Medyom: << şimdi iyiyim bacaklarım geldi >> dedi. >> (117)

Burada ne oluyor?

Evvela Flammarion ve diğer araştırıcıların tecrübelerinde olduğu gibi burada da bir şeyin yok olması ve yeniden var olması gibi bir mucize bahis mevzuu değildir. Her şey gayet muntazam tabiat kanunlarına tabidir. Gerçi bu kanunların bizim bilmediğimiz sonsuz imkanları varsa da bu hal, kendi fizikoşimik alemimizin malum icaplarını bize inkar ettirmeğe bir sebep teşkil etmez. Bir kitabın bir bezi geçerek bezin öbür tarafında görünmesi ancak ya kitabın veya bezin mutat hallerinin maddi ve tabii bir değişmesi ile müterafık olabilir. İşte tabiat kanunlarının, bu değişmeleri tayin eden icapları hakkındaki cehlimiz, eğer biraz düşünmek zahmetine katlanmazsak bizi hatalı fikirlere sevkedebilir.

Şu halde bir çok kimseler tarafından müşahede ve tecrübe edilen bu hadisenin hakikati meydanda olunca ve malum fizikoşimik maddi kanunlarla izahı mümkün olmayınca bunun bilmediğimiz tabiat kanunlarına göre maddelerin daha seyyal bir hale konularak tahakkuk ettirildiğine inanmak zarureti hasıl olur. Mesela, kitap evvela perdenin mesamatı arasından

geçebilecek kadar seyyal bir hale girer, öbür tarafa geçtikten sonra da tekrar eski halini alır. Esasen bize geçilmez gibi görünecek kadar kesif bir kütle halinde bulunan bir çok maddi teşekküller evvelce de madde bahsinde söylediğimiz gibi aralarında muazzam mesafelerle ayrılmış atomlardan müteşekkildir. Bir cismin az çok bir süptillik derecesini kazanması onun bu mesafelerden rahat rahat geçebilmesine imkan verir. Atomlar arasındaki mesafelerin büyüklüğünü anlatabilmek için Eddigtonun şu sözlerini tekrarlamağı kafi görüyorum:

<< Eğer insan bedenini teşkil eden bütün atomlar, aralarında mesafe kalmamak üzere sıkıştırılıp fezanın bir noktasına toplansa ancak bir kurşun kaleminin ucu kadar yer tutar. >> (105)

Bir maddenin bir yerde kaybolup diğer yerde peyda olması nasıl vukua gelir? Bu sualin cevabını müşahedelerimizi tamamladıktan sonra vermeğe çalışacağız.

Gene aynı medyomla yapılmış tecrübenin de bizi alakalandıran bazı kısımlarını yazıyorum. Bu da başka bir mücerribin raporundan alınmıştır. (105)

<< Madam Esperance'in üzerinde açık renkli bir elbise vardı. Madam Esperance asistanlardan bir kaçına iskemlesini muayene etmelerini söyledi. Muayene edenler görüyorlardı ki bu iskemlede konuşan bir başla iki elden başka hiç bir şey yoktu. Vücudün bütün kısımları kaybolmuştu. İskemlenin üzerini elleriyle muayene edenler orasını bomboş buluyorlardı. Ele gelen şey yalnız, içinde vücut aksamından eser bulunmayan boş elbiseden ibaretti. Bir insan varlığının mucize halinde böyle bacaksız ve vücutsuz olarak havada başı ile konuştuğunu ve elleriyle hareketler yaptığını nasıl izah etmeli? Burada beden ve bacaklar ne oldu?.. >> [1]

Burada da aynı hikaye mevcuttur.

Bayan Esperance'la yapılan bu tecrübeler başka mücerripler tarafından tekrarlanmış ve hadisenin reel olduğu tespit edilmiştir. Acaba bu hadise esnasında medyom ne duyuyor? Başından ve iki kolundan başka bütün vücudü göz önünde kaybolan bir insan nasıl bir ruh haleti içinde bulunuyor? Okuyucularımı bu sualin karşısında tatmin edebilmek için yukarki medyomun ilk dematerya1izasyonu esnasındaki intibalarını kendi kalemiyle takdim etmek istiyorum:

<< Saint-Petersbourg'dan sekiz günlük bir yolculuğu müteakip pek yorgun bir halde memleketime gelmiştim. Başım çok ağrıyordu. Bilhassa ensemde şiddetli bir ağrı vardı. Bana grip hastalığına yakalanacağımı söylemişlerdi. Tecrübe yapmak üzere bay ve bayan Seiling'in evine gittiğim zaman biraz geç kalmıştım, celsede hazır bulunacak kimseler yerlerine oturmuşlardı.

[1] Bu raporu veren zat septiktir ve bu işlere inanmamakta israr etmektedir.

<< Odaya girince fazla konuşmadan kabinenin önünde bana ayrılmış olan yere oturdum. Kabineye bile bakmamıştım. Halbuki bu benim adetim değildi. Fakat kimseyle konuşamıyacak kadar yorgun ve mustarip bir halde bulunuyordum.

<< Kabinenin içinden bir takım sesler duymağa başladım. Bazı eller başımın üzerine geliyordu. Bana bir kalemle kağıt verildi ben de yazmak için kağıdı dizlerimin üzerine koydum. Kalemi de üzerine dayadım. Tam bu sırada çıplak kollu kocaman bir el peyda oldu ve elimden kağıtla kalemi alıp kabineye götürdü. Kağıdın buruşturulduğunu, yırtıldığını ve kalemin de kırıldığını işittim. Eller tekrar meydana çıktı. Ve yırtılmış kağıdın yarısını kucağıma attı..

<< Bütün bu tezahürler esnasında o kadar kuvvetsizlik ve asabi düşkünlük hali hissediyordum ki buna tahammül etmek mümkün değildi. Fakat bütün bunları ben gribe hamlediyordum. Bir an evvel tecrübenin bitmesini ve hemen istirahata çekilmeği arzu ediyordum. Bir an geldi ki ellerim yoruldu, tutamaz oldum, külçe halinde kollarım dizlerimin üzerine düştü fakat dizlerim yoktu. Yani ellerim dizlerime dayanacağı yerde oturmakta bulunduğum iskemlenin üzerine düşmüştü.

<< Bu hal beni şaşırttı acaba uyuyor mu idim? Dikkatle elbisemin üzerinden kendimi yoklamağa başladım. Bacaklarımı ve vücudümü arıyordum yalnız başım, omuzlarım, göğsüm tabii halinde mevcuttu. Fakat bedenimin diğer kısımları yoktu. Dizlerimin olması lazımgelen yere ellerimle tazyik ettim fakat elime yalnız rop ve eteklikten başka bir şey gelmiyordu.
<< Fakat bütün bunlara rağmen kendimi o kadar tabii hissediyordum ki eğer elim tesadüfen vücudümün bu kısımlarına girmiş olmasa idi belki bu hadisenin farkına bile varmıyacaktım.

<< Acaba ayaklarım var mı, diye bakmak için eğildiğim zaman muvazenemi kaybettim bu hal beni korkuttu. Bu anda ruya mı görüyordum. Veya hayale mi kapılmıştım?.. Bunu mutlaka anlamam lazım geliyordu. Elimi uzattım ve Bay Seiling'in elini tuttum, hakikaten iskemlede oturup oturmadığımı tahkik etmesini kendisinden rica ettim. Büyük bir endişe ve sıkıntı içinde cevabını beklemeğe başladım. Onun ellerinin dizlerime dokunduğunu duydum. Fakat muayenenin neticesinde o şunları söyledi: << Hayır, orada değil! Orada sizin etekliğinizden başka bir şey yok! >> bu söz beni büsbütün korkuttu. Elimi mevcudolan göğsüme koydum kalbim atıyordu, dehşet içinde bayılmak üzere idim. Bir bardak su istedim, verdiler suyu içmeyi müteakip terlemeğe başladım. Korkum her dakika artıyordu. Bu işin sonu ne olacaktı ve başıma daha neler gelecekti? Bunları düşünerek endişe ve sıkıntı içinde beklemeğe başladım. Bu sırada diğer asistanların, ne olduğunu birbirlerine soruşturduklarını ve Bay Seiling'in onlara, vücudümün yarısının kaybolduğunu anlattığını işitiyordum. Asistanların bir çoğu yanıma gelip muayene etmeleri için benden müsaade istiyordu. Hatırlıyordum ki bunlar içinde çok alakalı olan doktor Bay Hertzberg'in yaklaşmasına ve muayene etmesine müsaade etmiştim. Bunu müteakip ricalar tevali etti. Bay Boldt'de gelebilir mi? - Bay Schoulter'de gelebilir mi? ilh. Hepsi yaklaşıyor ve ellerini iskemlenin üzerine koyuyor fakat orada etekliğimden başka bir şey bulamıyorlardı. Asabiyetim ve korkum son dereceye varmıştı. Ve her dakika da artıyordu. Çok ıstırap çekiyordum. Bu sırada kaptan Toppelius beni muayene etmişti. Yıldırım çarpmış gibi bağırdı: << Bedeninizin yarısı bile kalmamış! >> Bu sözler beni hasta yaptı, ta benliğime kadar işliyen bir darbe gibi tesir etti. Artık hiç bir kimsenin muayenesine ve temasına dayanamıyacak hale geldim. Beni biraz rahat bırakmalarını rica ettim. Bazıları celsenin durdurulmasını istediler. Fakat ben, celse bırakılınca halimin ne olacağını düşünerek herkesin sükunetle beklemesini rica ettim. Bu yapıldı. Bu sırada zannediyorum ki Bay Seiling piyanonun başına oturdu. Ve bir melodi çalarak hafif sesle bir şarkı söylemeğe başladı. Bundan ötesini bilmiyorum. Zira hemen hemen şuurumu kaybetmiştim.

<< Bir müddet geçti vücudümün kaybolan kısımlarının tekrar yerine gelmeğe başladığını ve elbisemin dolduğunu duydum. Büyük asabi heyecanım ve korkum azalmağa başlamıştı ve son

adamın beni muayenesinden aşağı yukarı yarım saat sonra tabii halimi bulabilmiştim. Bir bardak çay içtim. Bu hadiseden sonra üç ay geçti. Ben kendimi ancak 15 gündenberi toplamış bulunuyorum ve ancak bu zamandan beri sinirlerim sükunet buldu ve yorgunluktan kurtuldum. >> (117)

Fakat böyle vücudün dematerıyalize olması her vakit kısmi (Partielle) olmaz bazen bütün vücut dematerıyalize olabilir. Fakat dimağın, sinir merkezlerinin ve mühim hayati uzuvların böyle dematerıyalizasyonu oldukça büyük bir hadisedir. Ve çok nadir vukua gelir. Bunlar çok kuvvetli medyomlara ve hususi bir takım şartlara lüzum gösterir.

Tanınmış alimlerden New-York'da Pasteur enstitüsü müdürü doktor Paul Gibier'nin materyalizasyon ve dematerıyalizasyon tecrübelerine ait mufassal müşahe desinden bir kaç parçayı alıyorum. (151) Bu müşahede, muhkem bir şekilde kapatılmış ve mühürlenmiş madeni bir kafesin içindeki medyomun, kafesin kapısı açılmadığı halde dışarı çıktığını gösteriyor. İşte bu hal yukarda söylediğim tam (Totale) materyalizasyon hadiselerinden biridir.

<< Tecrübede kullanılacak kafes beş cidarlıdır. Ve her cidar kafesvari madeni şeritlerle örülmüştür. Bir de kapısı vardır. Kapı da aynı şekilde örülmüştür. Kapının üzerinde bir asma kilit vardır. Beş cidarın üçü kafesin kapıdan başka diğer yanlarını birisi tavanı diğeri de zemini teşkil ediyor. Kafes o kadar sağlam yapılmıştı ki eğer kuvvetli bir adam bu kafesin içine kapatılıp üzerine bir asma kilit takılsa buradan dışarı çıkamazdı.

<< Medyom bu kafesin içine kapatıldı ve üzeri kilitlenerek mühürlendi. Işıklar söndürüldü. İki saat süren bir takım diğer tezahürattan sonra Maudy. (Bu; kendisinin bir ruh olduğunu söyliyen varlık) nin sesi işitildi. Bu ses kafesin içinden geliyordu. Medyomun kuvvetinin kalmadığını ve tecrübeye nihayet vermenin lazım olduğunu söylüyordu. Bunu müteakip Ellan (Bu da evvelki ruhla beraber gelen diğer bir erkek ruhu) kalın sesiyle bana hitabederek şunları söyledi: << Medyomunuzu alınız o, kafesten şimdi çıkmaktadır. Size ihtiyacı olacaktır. >> Ben kafeste hapsolan medyomun iki saatten beri orada havasız kaldığını düşünerek kafesin kapısını açmanın ve kendisini dışarı çıkarmanın zamanı geldiğine hükmettim ve lambayı yakmak istedim. Bu sırada ses tekrarladı: << Medyom dışarı çıkmadan evvel lambayı yakmayınız. >> Bu sözlerin manasını anlamamıştım. Binaenaleyh medyomu bir an evvel dışarı çıkarmak için ilerledim. Elimin hafifçe itildiğini duydum, bu itiliş tatlı bir itiliş olmakla beraber mukavemet edilemez bir kuvvet halinde idi. Bu sırada kollarımın arasına bir kütle bırakıldı. Hayretle gördüm ki bu kütle, kafese evvelce kapatmış olduğum kadının baygın halde bulunan bedeni idi. Eğer ben orada olmasa idim o, yere yuvarlanacaktı kendisini hemen bir iskemleye oturttum. Asistan kadınlar kendine gelinceye kadar ona yardım ettiler. Bir dakikalık vakit kaybetmeden asistanım lambayı yakmıştı. Bende kafesi ve bilhassa kapısını muayeneye koyulmuştum. Her şey yerli yerinde idi. Bütün lambalar yakıldı, kafesin her tarafı, kapısı hepimiz tarafından ayrı ayrı ve iyiden iyiye muayene edildi. Hiç bir yerinde zorlanma veya bozulma alameti yoktu. Hatta kapıda birini kilidin anahtar deliğine, diğer ikisini de kapının öteki cidarlarla birleştiği kenarlara olmak üzere yapıştırmış olduğumuz üç mühür bıraktığımız gibi duruyordu. Medyomu kafese koyduktan sonra bu mühürleri bizzat ben dikkatle mühürlemiştim. Anahtar yeleğimin sol cebinde idi. Onu oradan çıkardım ve kilidi açtım. Menteşeler olduğu gibi duruyordu. Onlara dokunulmadığına kani oldum.

<< Bundan başka ben, bütün celsenin devamı müddetince kapıdan ancak bir metre uzakta durmuştum. Ve kafesten gelecek seslere bütün dikkatimi vermiştim. Kafesin kırılmasına veya her hangi bir surette açılmasına delalet edecek hiç bir ses duymadım, başkaları da duymamışlardı. >>

Dematerya1izasyona ait bu müşahedeler kafidir. Bunlar, birer realitedir. Bunların daha tafsilatlı benzerlerini, isimlerini verdiğim kitaplarda ve diğer bu bahisle ilgili eserlerde bulmak mümkündür.

Şimdi burada akla bir sual gelir: Acaba bu kaybolan maddeler mesela medyomun bacakları, karnı v.s. ne oluyor?

Bunlar bir taraftan kaybolurken diğer taraftan bir takım yeni yeni şekiller içinde başka yerlerde tekrar meydana çıkıyor. Mesela yukarda bahsettiğim kitap hikayesi bu hususta iptidai bir fikir verebilir. Perdenin bir tarafında asistanların gözü önünde kitap kaybolurken diğer tarafta bulunan Bayan Flammarion onun öbür taraftan çıkmakta olduğunu görüyor. Keza masanın tablası üzerinde kaybolan şeyler masanın altına geçiyor. Tıpkı bunlar gibi, medyomdan eksilen beden kısımları da başka bir yerde başka beden şeklinde ve başka maksatlara göre tekrar teşekkül ediyor. Bunların mihanikiyetiyle ilgili meşgul olmazdan evvel bu hususta ki müşahedelerden de bir kaç tanesini ortaya koymak faydalı olur.

Evvelce Aksakof'un madam Esperance'la yaptığı dematerya1izasyon tecrübesinden bahsetmiştim, gene oraya döneceğim. Medyomun bacakları ve vücudünün alt kısmı kaybolurken tecrübe odasında acaba diğer ne gibi hadiseler buna refakat ediyordu? Şimdiye kadar bunlardan bahsetmedik. Şimdi sıra bunlara geldi. Gene Aksakof'un neşrettiği raporları tetkik edelim:

<< ... Tecrübeye başladığımızdanberi çok zaman geçmemişti. Kabinenin aralığından bir el göründü, sağımda Bay Seiling oturuyordu. O, bu eli sıktı. bundan sonra el kayboldu. >> (117)

Bu el nerden çıktı? Biz burada, bunun dünya dışındaki bir varlıktan mı yoksa dünyamızdaki insanlardan mı geldiği meselesi üzerinde durmıyacağız. Zira birinci şık da olsa, ikinci şık da olsa animik olmak itibariyle bu tezahürler aynı şeydir. Yani, gerek dünya içindeki ve gerek dünya dışındaki bir varlıktan gelmiş olsun bu elin mahsusat alemimize girebilmesi için mutlaka fizikoşimik maddelerle kesafet peyda etmesi şarttır. Bunun manası nedir?

Bu elin mahsusat alemimize girebilmesi için bir beden haline, daha doğrusu beden unsurlarını iktisabetmiş bir hale girmesi lazımdır. Bu beden unsurları nerden gelebilir? Öbür dünyadan gelmez, zira orada böyle bir bedeni teşkil edecek unsurlar yoktur. O halde ruh bunu dünyadan, bizim fizikoşimik alemimizden almıştır. Eğer onu dünyadan aldı ise hiç şüphesiz yoktan var etmiş değildir. Bu işin tahakkuku için ruh dünyada mevcudolan müşekkel uzvi anasırdan istifade etmiştir. Bu unsurları veren beden nerdedir?

Bir tarafta medyom dediğimiz bir insan vücudünün bir kısmı veya tamamı kaybolup dururken ve bu insan, vezninden kilolarını zayi ederken, diğer tarafta teşekkül eden ve aşağı yukarı bu kaybolan kütlelere taadül eden yeni bir bedenin unsurlarını başka yerlerde aramak manasızdır. O halde bu kaybolan bedenden çıkmış uzvi ve maddi unsurların, teşekkül eden yeni bedenle alakası vardır ve bu el medyomun kaybolan beden aksamından teşekkül etmiştir.

İşte, fizik medyomluğun ilmi mütalaasına bu yoldan girilir. Şimdi Aksakof'un raporunu okumaya devam edelim:

<< İkinci defa bu eli ben tuttum, biraz soğuktu, ıslak gibi idi. Fakat benim elimi dostça bir sıkışla sıktı. Biraz sonra perdenin önünde uzun boylu, parlak birisi peyda oldu. Dimdik duruyordu. Ona da elimi uzattım. Elim onun eli içinde kaybolacak kadar küçük kaldı. Bir ihtiyar adam eli intibaını veriyordu. Fakat elimi sıktığı zaman o zamana kadar görmediğim bir canlılık ve dostluk sıkışı ile elimim sıkıldığını duymuştum.

<< Bu sırada Bayan Esperance yerinde sükunetle oturuyordu.

<< Bay Seiling bir makas aldı ve fantomdan üzerindeki kumaşın bir parçasını keserek kendisine vermesini istedi. Fantom makası ondan aldı ve kabineye çekildi. Orada bir şeyin makasla kesilmesinden mütemellit hafif bir seda işittim. Birkaç dakika sonra fantom tekrar dışarı çıktı ve makası Bay Seiling'e iade etti. Fakat o, istediği şeye nail olamadığından memnun görünmüyordu. Fantoma: << Sizin kumaşınızdan istediğim parçayı almadım >> ihtarında bulundu. Bunun üzerine fantom kumaşının bir yerinden tutarak Bay Seiling'e uzattı. Bay Seiling uzatılan bu parçayı makasla keserek aldı.

<< Celseyi müteakip bu kumaşı tetkik ettik onun şayanı hayret bir şekilde ince ve güzel dokunmuş olduğunu gördük. >>

Fantom kendi bedenini ve bu kumaşları hangi maddelerden yapmıştır? Bu sualin cevabını ararken medyomun bedeninden başka yerlere gitmeğe lüzum yoktur. Burada medyom, bizim duyamayacağımız derecede hafif şeklinden, biraz evvel söylediğimiz gibi, bir kısım uzuvların veya bütün beden aksamının dağılmasına kadar giden bir dematerya lizasyon vetiresiyle bedeninin maddelerini fantomun ve eşyasının teşekkülü hesabına terketmektedir.

Acaba bir tarafta kaybolan maddeler diğer tarafta nasıl tekrar meydana geliyor? Bu hususta da bize ilmi fikirler verebilecek müşahedelere malik bulunuyoruz. Okuyucularıma bunlardan bir iki tanesini takdim ediyorum. İlk müşahede evvelce ismi geçen alim doktor Gibier tarafından yapılmış bir tecrübeye aittir. (151)

<< Parke üzerinde beyaz bir nokta görünüyor. İki üç saniye zarfında bu nokta bir yumurta kadar büyük bir hale geliyor ve hareket ediyor. Bu hareket aşağı yukarı bir su fıskiyesinin üzerinde yuvarlanan bir boş topun hareketlerine benziyor. Bu << şey >> uzuyor. Ve on santimetre kutrunda, bir metre uzunluğunda sütun halini alıyor. Biraz sonra bu uzunluk 1,50 metreye çıkıyor ve tam tepesinde müstaraz iki istitale peyda oluyor. Şekil bir T halini alıyor. Renk itibariyle bu, kara veya su buharından müteşekkil kesif bir sise benziyor. T nin iki kolları hareket ediyor. Bir nevi tül halinde bazı cevherler neşrediyor. Bu teşekkül heyetiumumiyesiyle genişliyor. Evvela gayet müphem, biraz sonrada vazıh görünen, tülle örtülmüş beyaz bir kadın meydana geliyor. Tülün altından iki beyaz kol çıkıyor. Bu kollar arkaya atılmıştır. Daha sonra tül kendi kendine kayboluyor. Ve altından gayet güzel, sevimli ve ince yapılı bir genç kız yüzü zahir oluyor. Bu, gayet zarif bir yüzdür, boyu mevzun ve mütenasip, takriben 1,60 metredir. Çok güç duyulur bir sesle bize ismini veriyor: Lucie. Sanki kendisini iyice görebilmemiz için önümüzde bir müddet duruyor. Elbisesi tamamiyle beyazdır. Yenleri bol olan elbisenin kolları kısadır, dirseğe kadar bile inmiyor. Kollar çıplaktır. Şekilleri fevkalade zariftir, saçları siyahtır ve başın iki tarafında ağır şeritlerden mürekkep topuzlar

halinde toplanmıştır (halbuki medyomun saçları sarıdır, çok kısadır ve kıvrıktır.) Bu şekil celsedeki asistanların sol taraftakilerine doğru ilerliyor ve Bayan D... ye doğru gidiyor. Onun üzerine eğiliyor, ellerini alıyor, avuçlarını yukarı doğru çeviriyor ve avuçlarına üflüyor. Bu üflemeği müteakip sanki bu nefesin büyüleyici tesiri altında Bayan D... nin ellerinden bir tül dalgası fışkırmağa başlıyor. Bu dalga yükseliyor ve hepimizin başları üzerine yayılmağa başlıyor. Bu sırada hepimiz kuvvetli, muntazam, devamlı ve ara sıra bir makinedeki veya demirci dükkanındaki seslere benzer kuvvetlendirmelerle vasıflanan bir nefes işitiyoruz. Bu hal fasılasız otuz saniye kadar devam ediyor. Bayan D... ellerine ve yüzüne üflenmekte olduğunu söylüyor. Şekil, bu tülü ellerine alıyor. Ve başının üst kısmına kadar kaldırıyor. Sanki kendi kendini kesifleştiriyormuş gibi görünüyor, sonra onu yayıyor ve hepimizi bu hafif örgünün dalgalı bulutu içine gömüyor. Bu esnada ben kalkıyorum ve kabinenin tam karşısına yerleşiyorum. Aynı zamanda doktor L... ile diğer bir asistan fantoma doğru ilerliyor. Bu sırada hayal bütün asistanların dizlerine yayılmış olan tülleri bir anda kendine çekiyor. Ve iskambil kağıtlarından yapılmış bir köşk gibi bütün bu şekiller heyeti umumiyesiyle yere ayaklarımızın dibine yuvarlanıyor. Ben bunu tutmak için elimi uzatırken iki saniye zarfında hepsi kayboluyor. Fakat kaybolurken de tıpkı teşekkül ederken olduğu gibi hadiseler sırasiyle geriye doğru vukua geliyor. >>

Bunu bir peri masalı zannetmeyiniz. Bir realitedir. Fakat çoğumuzun meşgul olmadığı ve üzerinde duramadığı bir realite.

Charles Richet'nin Cezayirde Carmen villasında yapmış olduğu bir tecrübeye ait müşahedesinde de yukarkine benzer tavsifler vardır:

<< ... Zeminde sert bir ziya göründü. Ben bu ziyayı seyretmek için yarı yarıya kalktım, yerde beyaz ziyadar bir küre gördüm. Bu küre yerde adeta dalgalanıyordu. Muhiti vazıh değildi. Sonra sanki aşağıdan yukarı doğru açılan bir dükkan kepengi gibi şakul istikametinde bu ziya birdenbire uzayarak yükseldi. Ve B.B. nin hayali teşekkül etti. Üzerinde bir kumaş vardı. Belinden kuşaklı kaftan gibi bir şey giymişti. Yürümeğe uğraşıyordu. Fakat adımları müteredditidi ve topallıyordu. Yürüyor mu idi, yoksa kayıyor mu idi? anlaşılmıyordu. Bir aralık sanki düşecekmiş gibi bir ayağının üzerinde sendeledi. Ayakta duramayacak gibi bir his uyandırıyordu. >> (152)

B – Materyalizasyon ve dematerya lizasyonun akademik usullerle tetkikine ait atılan ilk adımlar

Şimdiye kadar verdiğimiz müşahedelerden anlaşıldığına göre medyom denilen insanların bedenleri bir nevi inhilal haline müsaittir. Yani bunların bedenleri - tabir mazur görülsün - bir yerde erirler, diğer yerde tekrar toplanırlar. Acaba bu hadiseyi akademik ilim telakkisine uygun bir yolda mütalaa etmek mümkün değil midir? Şüphesiz mümkündür. Ve bu da yapılmağa başlanmıştır ve yapılacaktır.

Evvela fotoğraflar, bu yoldaki araştırmaların başında gelir. Okuyucularıma bir fikir verebilmek için bu fotoğraflardan bir iki tanesini takdim ediyorum. Aşağıda iki şekil vardır. Bunlardan birincisinde (şekil: 9) görünen resim biraz evvel yazdığımız gibi prof. Ch. Richet'nin teşekkül tarzını tarif ettiği B.B ye aittir. Bu resim bizzat Ch. Richet tarafından

alınmıştır. Bu alim, resmin reel bir varlığa ait olduğuna dair bir çok tetkikler ve tahkikler yapmıştır. Biz bunların burada tekrarından sarfınazar etmek mecburiyetindeyiz. (152)

Diğer fotoğraf ise (şekil 10) büyük metapsişikçilerden G. Geley tarafından Eusapia ile yapılan tecrübeler sırasında alınmış bir fantomun resmini gösteriyor.

Fotoğrafla bu fantomların tespit edilmiş olması, onların objektif ve reel kıymetlerini gösterir. Bununla beraber fantomların reel kıymetlerini tahkik etmek için diğer ilmi vasıtalara da müracaat edilmiştir. Kitabımızın hacmi müsaade etmediği için bunların hepsi üzerin de ayrı ayrı durmamıza imkan yoktur. Yalnız; bunlardan bir tanesini, yani Ch. Richet'nin B.B ile yaptığı bir tecrübeyi, kısaca bir fikir vermek için iktibas ediyorum:

Şekil – 9 Ch. Richet'nin tesbit ettiği, insan şeklini almış bir ektoplazma fotoğrafisi (152)

Şekil – 10 Doktor Geley'in tesbit ettiği insan yüzü şeklini almış ektoplazma fotoğrafisi (114)

bir tecrübeyi, kısaca bir fikir vermek için iktibas ediyorum:

<< Cuma gününe rasgelen Eylülün birinde yeni bir tecrübe yapmak istedik. Bu tecrübe için evvelden bir şişe baryte suyu hazırladım. Bu su berraktı. Eğer içine üflenirse zefir havasında bulunan karbon asidi ile bu madde birleşecek ve su bulanacaktı. Fakat bunun için üflenen havada mutlaka karbon asidinin bulunması, yani havanın ciğerlerden gelmesi lazımdı.

<< Tecrübeye başladık; burada izahına lüzum görmediğim bir takım hadiseler vuku bulduktan sonra B.B (bu, fantomun bizzat kendi kendisine taktığı isimdir). Baryte tecrübesini yapmak istedi. Ve perdeden dışarı uzandı. Bu sırada hem ben, hem de Gabriel Delanne medyomları görüyorduk; onlar hareketsiz, yerlerinde oturuyorlardı. Hazır bulunanlardan General Noel, baryte şişesini eline aldı ve B.B. ye verdi. O, şişeye doğru uzanarak üflemeğe çalışıyordu. Nefes sesleri kulağıma geliyordu. Fakat bir türlü şişenin içine üflemesini beceremiyordu. Nefesi mütemadiyen dışarı kaçıyor ve baryte suyu ile temas haline geçemiyordu.

<< General, bunun için nefesin lastik borudan geçerek suyu tokurdatması lazım geldiğini anlattı. Bunun üzerine B.B. bu işi aynen yaptı. Kuvvetle suyu üflerken ben de yarım dakika kadar onun nefesinin su ile karıştığını işittim. Nihayet B.B. yorulduğunu ve artık devam edemiyeceğini baş işaretiyle anlattı ve şişeyi bana verdi. Muayene ettik. Baryte suyu Carbonate de baryte haline geçmiş ve şişedeki su bembeyaz olmuştu.

<< Hatta bu sırada komik bir hadise de oldu: Tecrübenin neticesinde suyun bulandığını görerek heyecana kapılan asistanlar B.B. yi << Brayo! >> sesleriyle alkışlamışlardı. Bunun üzerine B.B. hemen perdenin arkasına çekildi ve sahneye çıkan aktörler gibi başını üç defa perdeden çıkararak kendisini alkışlayanları selamladı. >> (152)

Bu, kimyevi bir müşahededir. Fakat buradaki şimik hadisenin husule gelebilmesi için fizyolojik bir hadisenin, yani teneffüs filinin vukua gelmesi de lazımdır. Bunun için de ortada bildiğimiz morfolojik teşekkülatın, yani kanın ve ciğerlerin mevcudolması icabeder. Bütün bunları kabul etmeden bu hadisenin izahı için ortaya atılacak nazariyelerin ilmi hüviyetten mahrum çocukça şeyler olduğunu söyliyebiliriz.

Bir taraftan fotoğraflar, diğer taraftan şimik taamüller ve fizyolojik, morfolojik realiteler burada adı geçen fantomların reel kıymetlerini ilmen ispat ederler. Bütün bunları reddetmek, akademik ilimlere tatbik ettiğimiz aynı usulleri kıymetten düşürmekle bir olur. Nihayet biz, bir insanın yaşayıp yaşamadığını kalbinin darbeleri ve nefes alıp vermeleri ile takdir ederiz. Onu baryte mahlülü şişesi içine üfletmeğe kaç kişimiz lüzum görür? Hele işi buraya kadar da götürerek tanıdığımız bir insanın fotoğrafını alır, kalbinin darbelerini dinler, kendisiyle konuşur ve bir de baryte mahlulünü bembeyaz yaptığını görürsek ona yaşamıyor veya hayaldir, hakikatte yoktur, diyemeyiz. Zira o zaman bizim aklımızdan haklı olarak şüphe ederler.

Bununla beraber, medyomlardan çıkan maddelerin dışarda ölçülen, tartılan ve mulajlarla tespit olunan kıymetleri yukardakilerden daha az enteresan değildir. (52, 115) sayfalarımızın müsaadesizliği bunların üzerinde ayrı ayrı durmamıza mani oldu. Esasen bunların herbiri birer etüd mevzuudur.

Şimdi materyalizasyon ve dematerya lizasyon hadisesinin diğer bir bakımdan akademik kıymetini gösteren bazi tetkiklere geçiyorum.

C – Ektoplazma (Teleplazma)

Acaba bir insandan ayrılan bu maddeler ondan nasıl çıkıyor ve ne şekiller alıyor. Ve acaba bunun da objektif delilleri var mıdır?

Medyomdan çıkan bu maddeler hiç şüphesiz onun fizikoşimik maddelerinin başka bir tabiatta, daha seyyal hale girerek bedenden ayrılmış şekilleridir. Bunlar cilt sathının her tarafından çıkabilir. Fakat tercihan tabii menfezlerden çıktığı görülmektedir. Bunlar yukarki misallerde olduğu gibi bazen bize görünmeden medyomdan çıkar ve başka bir yerde teşekkül ettikten sonra bize görünür. Fakat bazen de bu maddelerin gözümüz önünde medyomun ağzından, kulaklarından, başından, kalçasından v.s. çıktığı da görülür.

Bu maddelerin ismine metapsişikçi müellifler, bir takım isimler vermişlerdir. Mesela; bir kısmı bunlara teleplazma (Teleplasmes) bazıları ise ektoplazma (ectoplasmes) demişlerdir.

Sir Oliver Lodge ektoplazma hakkında şunları söylüyor:

<< Eusapia ile yaptığım ilk tecrübelerde, bazen onun yan tarafında bir çıkıntının peyda olduğunu gerüyordum. Elbise bu çıkıntıya mani olmuyordu. Hafif bir ziya karşısında bu çıkıntı beyazımtırak, şekilsiz bir halde görünüyordu. Zahiren sulp halinde idi. Eğer bu çıkıntı biraz uzayıp birisine dokunursa onda bir dokunma hissi hasıl ediyordu. Bir gün ben asistanlardan ayrı bir köşede durarak, bu çıkıntılardan birisini sükunetle tetkik ediyordum. Bir dakika zarfında çıkıntı uzadı, sonra tekrar kısaldı. Tekrar uzıyarak Bay Myeres'in (bu zat İngiliz ruhiyat tetkiki cemiyeti azasından idi) sırtına dokunmak üzere istikamet aldı. Oraya temas edince, derhal kendisine birisinin dokunduğunu bağırarak söyledi. >>

Doktor Geley'de bu cevher hakkında şöyle söylüyor:

<< Ektoplazma nedir? Her şeyden evvel bu, medyomun fizik bir dedublumanıdır. Trans esnasında onun uzviyetinden bir parça dışarı çıkmaktadır. Bu parça bazen ufak bazen de büyüktür. Mesela; Crawford'un tecrübelerinde bu parça bazen medyomun ağırlığının yarısına kadar bir ağırlık göstermiştir. Ektoplazma müşahide, evvela şekilsiz sulp veya buhar halinde görünür. Fakat umumiyetle şekilsiz olan bu cevher süratle taazzuv eder ve yepyeni bir şekil alır. Ve hatta eğer fenomen tekemmül etmiş ise biyolojikman canlı bir uzvun bütün anatomik ve fizyolojik kabiliyetlerini gösterir. [1]

<< Ektoplazma daima medyomun bedenine sıkı sıkıya bağlıdır. Yani onun bir istitalesi halindedir. Ve tecrübe bitince o, tekrar medyomun bedeni tarafından massedilir.

<< Bu cevher iki esas şekilde kendini gösterir. Birincisi sulp, diğeri de gaz şekilleridir. Sulp halinde olduğu zaman, şekilsiz bir protoplazma kütlesi manzarasındadır. Umumiyetle beyazdır, nadiren kül rengindedir, siyahtır, ve hatta kırmızımtırak olabilir. Ektoplazma medyomun her tarafından çıkar, fakat bilhassa tabii menfezlerden veya kalçalardan daha çok çıkar. Bu cevher ister sulp ister gaz halinde olsun, onun organizasyonu süratli olur. Bunun neticesinde ya taslak halinde şekiller veya tam, mükemmel materyalizasyonlar husule gelir. Her iki halde husule gelen şekiller fevkalade fotojeniktir. >> (114)

Ektoplazmaya asit tecrübeler esnasında bir çok fotoğrafiler alınmıştır. Bunlardan bir iki tane okuyucularıma takdim ediyorum. Bunlar bilhassa bu işte ciddiyet ve salahiyetle çalışan

ve bütün kontrol imkanlarını kullanan tıp ve ruhiyat alimleri tarafından tesbit edilmiştir. Karşıda verdiğim iki resim (şekil: 11, 12) meşhur Alman alimlerinden A. De Chrenck Notzing'in Polonyalı medyom Stanislava P. ile yaptığı tecrübelerinden alınmıştır. (27)

Burada ektoplazmanın ağızdan çıktığını görüyoruz. Medyomun gözleri kapalıdır. O, hemen hemen şuursuz bir halde ve trans içindedir. Şekillerden birinde (Şekil – 11) medyomun yüzü açıktır diğerinde (Şekil – 12) bir tülle örtülmüştür. Bu iki resim arasında ektoplazmanın makroskopik bir görünüş farkı beliriyor. Biricisinde, yani medyomun yüzü açık iken yapılan tecrübede ektoplazma serbes olarak çıkmaktadır. Burada bu cevherin mütecanis ve dümdüz bir kütle halinde çıktığını görüyoruz. Medyomun yüzünde tül varken yapılmış tecrübede ise ektoplazmanın bu tülden geçerken tülün tesiri altında kaldığını ve kafes kafes pürtüklü bir hale girmiş olduğunu görüyoruz. Burada ektoplazma üzerinde tülün mesamatına ait izler mevcuttur. Bu hal bize sarahatle gösteriyor ki bir defa medyomdan dışarı çıkmış olan bu cevherin dışarda maddi müessiriyetlerle fizik ve şimik münasebetlerde bulunması zaruri olmaktadır.

Şimdi diğer bir şekil veriyoruz. Bu da gene aynı mücerribin aynı medyomla yaptığı tecrübesinin biraz daha ilerlemiş safhasına aittir. Yukarki iki şekilde amorf bir halde görünen ektoplazmanın burada şekillenmeğe başladığına şahidoluyoruz. Bu şekil bir el haline girmek üzeredir. (Şekil: 13)

Ektoplazmanın dışarda fizikoşimik bir madde haline girdiğini söylemiştik. Şimdiye kadar vermiş olduğumuz misaller bu fikrimizi ispat etmeğe kafi gelir. Fakat işi daha ileri ötürerek, alimlerin bu madde üzerindeki laboratuvar hakkında da okuyucularıma biraz bilgi vermek isterim.

Şekil 11 – Serbestçe dışarı çıkan
ektoplazma fotoğrafisi (27)

Şekil 12 – Tülden geçerek dışarı çıkan ektoplazma fotoğrafisi (27)

<< 1916 senesi, şubat ayının 20 sinde Polonyalı mücerrip L. ağızdan çıkan bir teleplazma dan küçük bir parça kesip isteril porselen bir kap içine koğmağa muvaffak olmuştur. Bu parçanın kutru 10, kalınlığı da 5 milimetre idi. Ağırlığı ise 0 Gr. 101 idi. Sarımtırak

Şekil – 13 El şeklini almak üzere bulunan ektoplazma
fotoğrafisi (27)

beyaz renkte, parlak ve kokusuz bir halde bulunuyordu. Onu iki parçaya ayırdı. Bu parçalardan biri Munich'de doktor Raoul France'nin biyoloji enstitüsüne diğeri de Varşova'da ziraat ve sanayi müzesi bakteryoloji laboratuvarına muayene edilmek üzere gönderildi. Birbirinden haberi olmadan aynı maddeyi muayene eden bu iki müessese ayrı ayrı raporlar vermişlerdi. Fakat verilen raporların ikisi de hemen hemen aynı maalde idi. Bu raporlardan anlaşıldığına göre, medyom Eva'ya ait teleplazma albuminoit bir maddedir. Bir yağ zerresiyle ittihadetmiştir. Mutat halde insanda bulunan huceyrelerden müteşekkildir. Bilhassa içinde bir çok lökositler vardır. Bu cevher daha ziyade bir lenf mayiini hatırlatmaktadır. >> (27)

Chrenck Notzing'in müteakip çalışmaları ile bu maddenin yüzde ellisinin su olduğu ve içinde albumin, kükürt bulunduğu ve kimyevi düsturunun aşağı yukarı şöyle olduğu meydana çıkmıştır: (23)

C120 H1139 Az218 S5 O249

D – Materyalizasyon ve dematerıyalizasyon'un
husulüne dair bir mülahaza

Evvelce yazdığımız madde, ruh, tahayyül bahislerinde Üstatların tebliğine ve diğer müşahedelere dayanarak ileri sürmüş olduğumuz mülahazaları bu misallerle ve müşahedelerle karşılaştırdığımız zaman materyalizasyon ve demateryalizasyon hadisesinin tabii çehresini biraz daha vuzuhla görmeğe başlarız.

Materyalizasyon ve demateryalizasyon ne demektir?

Evvela bu tabiri doğru bulmadığımızı ve bunu izah etmek için de pek uzun söze lüzum olmadığını söylemek isteriz. Zira madda ve buutlar bahsinde uzun uzadıya söylediğim gibi, madde kainatında yaşıyan bizler için maddenin sonu yoktur. Binaenaleyh madde dışında hiç bir varlığı biz ne vasıtalı ne de vasıtasız idrak etmeğe muktedir değiliz.

Maddeleşme ve maddelikten çıkma gibi fikirler veren materyalizasyon ve demateryalizasyon tabirini eğer hakiki manasiyle alırsak gözümüzün önünde kaybolan bir şeyin maddelikten çıktığını ve yeniden peyda olan bir şeyin de tekrar madde haline girdiğini kabul etmemiz lazım gelir ki bilhassa bizim gibi kesif maddeler gayyasında yaşıyan zavallıların böyle bir düşünceyi beslemesi hakikaten safiyane bir çocukluk eseri sayılmağa değer.

Bir şeyin bir yerde kaybolması ancak bize göredir. Hakikatte o şey madde halinde gene mevcuttur. Yalnız bizim duygu sahamızdan çıkmıştır. [1] Yoksa duygu kabiliyetimizi bazı yardımcı vasıtalarla genişletebilirsek bu işi yapabildiğimiz nispette mutat duygularımızdan uzaklaşmış olan bu hadiseleri daha şumullü ve daha yüksek kombinezonlar içinde tertiplenmiş olarak yakalayabiliriz. İşte metapsişiğin tetkik yollarında bizim medyomları, sansitif süjeleri kullanmamızın ve yetiştirmeğe uğraşmamızın hikmeti buradadır. Ve şimdiye kadar bir çok klasik akademicilerin bu işlerde yaya kalmış olmasının sebebini de bu zarureti görmemiş ve anlıyamamış olmalarında buluyoruz.

Bununla beraber materyalizasyon ve demateryalizasyon tabirlerini biz gene kullanacağız, fakat onlara verdiğimiz manalar başka türlü olacaktır.

Bir maddenin her hangi bir vetire ile mahsusat alemimizden çıkıp mahsusat dışı alemimize geçmesi bizde o maddenin kaybolduğu hissini uyandırır. Ve biz buna demateryalizasyon deriz. Bilakis o maddenin mahsusat dışı alemimizden tekrar mahsusat alemimize girmesiyle de onu yeniden teşekkül etmiş gibi görürüz. Bu da gene bize göre bir materyalizasyon hadisesi olur. Demek maddelikten çıkma, madde haline grime tabirleri ancak mahsusat alemimizdeki fizikoşimik maddelere nispetle kabul edilebilir. Ve bu bakımdan bu tabirler yanlış sayılmaz. Fakat eğer bunları en geniş ve şümullü manasiyle madde mefhumuna nispet edersek o zaman tamamiyle manasız ve yanlış bir ifadede bulunmuş oluruz.

Biz metapsişik tetkikatta, ruhların gösterdiği yüksek maddi tezahürleri daima kendi dünyamızın fizikoşimik maddelerine nispetle mütalaa ettiğimiz için, bu tabirleri maddenin yukarda söylediğim dar manasına göre mahzursuzca kullanabiliriz ve böyle yapıyoruz.

Acaba bir madde nasıl demateryalize olur? Buradaki amil nedir?

Evvelce söylediğimiz gibi madde müesser bir varlıktır. Bunun üzerine tesir eden, yani müessir olan ruhtur. Gene söylemiştik ki maddelerin müesseriyet kabiliyetleri ruhların

müessiriyet kudretleriyle karşılaşarak madde kainatımızın umumi ahengini teşkil edecek hadiseleri meydana getirirler.

Binaenaleyh her hareket ve hadisede olduğu gibi burada da ruhların müessiriyetini kabul etmek zarureti vardır. Kitabımızın başından beri hemen her satırda geçen fikirlerin ayrı ayrı yollardan telkin ettiği düşünceler bu zarureti ne kadar samimiyetle kabul etmiş olduğumuzu gösterir. Zira bu mühim zaruretin mevcudiyetini bize inkar ettirecek ortada bir tek delil olmadıktan başka, madde ve ruh münasebetlerine ait bütün bilgiler onun lehinde görünmektedir.

Biliyoruz ki madde kendisinde mündemiç bir enerji ile kaimdir. Bu enerji bir takım ihtizazlar halinde tezahür eder. Maddenin ilk oluşuna ait bu batını enerjinin husul tarzı ve şekli bizim tetkik ve mütalaa sahamıza girecek nesnelerden değildir. Hılkatle alakadar olan bu iş üzerinde durmanın ne imkanı, ne de faydası vardır. Eğer biz hakikatleri öğrenmek istiyorsak buralara gelinceye kadar önümüzde mütalaa mevzuu olabilecek öyle yüksek hakikatler vardır ki biz onların henüz alfasında bile değiliz. Ve bu sahada - çok değil - bir kaç adım ilerleyince bütün duygu ve düşüncelerimizle beraber şahsiyetimizin ve benliğimizin şimdikiyle mukayese edilemiyecek derecelerde yükseldiğini ve değiştiğini göreceğiz.

Maddede mündemiç enerjiyi böylece kabul ettikten sonra bu enerji üzerinde tabiat kanunları icaplarına uygun olarak vukua gelen tesirleri ve bu tesirlerin mümkün mertebe arka safhalardaki müessir amillerini gücümüz yettiği kadar anlamağa çalışırsak bize lazım ve faydalı olan en akilane bir işe girişmiş bulunuruz.

Evvelce de söylendiğim gibi maddelerin batınlarında ihtizazların keyfi ve kemmi değişmeleri onların bize göre olan teşekkülatını meydana getirir. Keza maddelerin süptillik derecesi de atomların hareketlerindeki keyfi ve kemmi değişmelere tabiidir. Bu hareketler ne kadar karışık ve süratli olursa maddeler o kadar süptil bir hal alır ve o kadar bizim fizikoşimik maddi telakkilerimizden uzaklaşır. Yani dematerya lize olur.

Şu halde gene evvelce söylediğimiz gibi biz maddelerin üzerine vasıtalı veya vasıtasız tesirler yaparak onların batını hareketlerini keyfi veya kemmi olarak değiştirebilmek kudretine malik olursak maddelerden istediğimiz şekilleri meydana getirebildiğimiz gibi onları istediğimiz kadar süptil veya kesif hale de koyabiliriz.

Ancak, yeryüzünde yaşıyan ruhların yegane tesir vasıtaları, bağlı bulundukları dünyamızın kesif maddeleri olduğu için ve bu maddelerin de hareketleri yüksek kozmik maddi ihtizazlar yanında çok kaba kaldığı için bunlar vasıtasiyle o ihtizazlara tesir etmek tabiatı ile mümkün olmaz. Binaenaleyh insan oğlu, doğrudan doğruya bu maddelere tesir edemez. Çünkü onun tesir vasıtası olan bedeni buna müsait değildir. Ancak zekasiyle ve imajinatif faaliyetleriyle o, bu yüksek kozmik maddelere bazı noktalardan yaklaşabilen yeryüzünün nispeten yüksek süptil maddelerini kullanmak veya bu işlere müsait maddelerle çalışmak suretiyle atom hareketleri üzerinde bir dereceye kadar tesirler yapabilir. Ve bunu yapabildiği nispette de maddi şekillere, maddi hallere ve maddi hadiselere müessir durumlara geçer. Fakat yeryüzünde olmakla beraber somnambülizma, degajman, trans ve hatta vecit hallerinde olduğu gibi, ruhun maddi alaikten az çok kurtulabildiği anlarda insan ruhları, serbes iradelerini kullanarak imajinatif faaliyetlerinin daha yüksek müessiriyeti ile uzvi maddelerin batını ihtizazları üzerinde daha büyük tesirler yapabilirler.

Bunun içindir ki hipnoz halinde bulunan bir süje, kendiliğinden telkin yolu ile vücudünün her hangi bir yerinde, ortada maddi bir sebep yokken yanıklar, bereler, kan oturmaları v.s. gibi ufak tefek değişmeleri husule getirebileceği gibi bir hastalığı tevlit edebilir veya bir hastalıktan kurtulabilir. Fakat bütün bu işler ancak ruhun serbesliği nispetinde ve mahdut bir ölçü dahinde mümkün olur. Binaenaleyh trans haline geçerek ruhu serbesleşmiş bir medyom, henüz bizce aydınlanmamış bazı biyolojik bünyevi şartlar altında eğer bedeni dematerya lize olmağa müsait bulunuyorsa kendi uzvi maddelerinin atomları üzerine tesir ederek onların hareketlerinde keyfi ve kemmi bir takım değişmeleri - gayrı şuuri bir halde - vücude getirebilir. Atomların hareketlerinde husule gelen değişmelerle ruhun iradesi altında bedenden ayrılan partiküller muhtelif haller içinde herhangi bir maksada göre başka bir yerde, başka şekillerde tezahürler ve teşekküller gösterirler.

Fakat şurasını hiçbir vakit unutmamak lazımdır ki evvelce de söylediğimiz gibi bu hikaye ruhun doğrudan doğruya bedenine tesir etmesi suretiyle vukubulmaz. Burada ruhun yüksek ve süptil bir tesir vasıtası olan perisprinin yardımına ihtiyaç vardır. Ruh perisprisinin yardımiyle müessiriyetini kullanarak bir kısım atomların hareketlerini süratlendirip daha muğlak bir hale koymak ve bu suretle onları bedeninden ayırmak imkanını bulduktan sonra bu ameliyenin aksini de, yani atomik hareketlerin süratlerini azaltıp basit şekillere irca etmeği de pekala yapabilir. Ve bu suretle onları kendi mutat bedeninin atomik hareketleriyle ayarlıyarak tekrar bedenine çekebilir. İşte birinci hal dematerya lizasyon, ikinci hal ise materya lizasyon hadisesini bize ilmi bir düşünce içinde ifade etmiş olur.

Ayrıca kocaman bir tetkik mevzuu olan medyomluğun iyice mütalaasiyle bu fikirlerin sıhhatini tasdik ettirici neticelere varmak mümkündür. Burada mevzuu dağıtmamak için bunların üzerinde maalesef daha fazla duramıyorum.

Fakat yeryüzünde dünya maddelerine bağlı ve ancak ondan binbir müşkülatla pek az kurtulabildiği anlarda ve kaçamak yolu ile bu kadar işleri yapabilen insan ruhunun yanında, Ispatyoma geçmiş ve serbes iradesini kullanabilecek bir hale girmiş ruhların bu işleri yapamayacağına inanmak doğru olmaz.

Filhakika Ispatyom bahsinde uzun uzadıya yazdığımız gibi serbes iradeli ruhlar kozmik maddeler üzerinde bu kabiliyetlerini bol bol kullanmaktadırlar. Dünyamızdaki maddelere gelince; alaka kanunu mucibince onların bu maddeler üzerine doğrudan doğruya tesir etmeleri mümkün olmaz. Bunun için evvela perisprilerini biraz kesifleştirmeğe ihtiyaçları vardır. Saniyen dünya maddeleriyle kendi aralarında mutavassıt rolünü oynıyacak bir takım seyyalelere muhtaçtırlar. İşte kendilerine bu mutavassıt maddeleri vermeğe bazı insan bedenleri müsaittir ki biz bunlara medyom deriz.

Kendi vesaitiyle alakalı bir medyom karşısında kalan Ispatyomdaki bir ruh, o medyomun sinir cümlesinden ve maddelerindeki müesseriyet kabiliyetlerinden istifade ederek onun bedeninden bazı kısımları evvela dematerya lize ederek ondan ayırdıktan sonra kendi maksatlarına uygun şekillerde tezahürler göstermek üzere başka bir yerde istediği bir şekilde tekrar materya lize edebilir. İşte ispiritizma celselerindeki bütün fizik tezahürlerin veya objektif medyomluğun mihanikiyeti bu yolda izah edilebilir.

NETİCE

Yer yüzündeki bir ruh, hususi şartlar altında kendi bedenine tesir eder ve ondan bazı parçaları dematerya lize bir hale sokar, sonra onlara istediği şekilleri vererek başka yerlerde tekrar teşkil eder. Bu hadiseye metapsişikte dedubluman (tezauf = tayyımerahil) derler.

Buna mukabil, Ispatyomdaki bir ruh dünyadaki insanın bedenine yukarda söylediğimiz tarzda tesir edebilir ve onun bazı aksamını dematerya lize hale koyar, sonra onları başka yerlerde ve kendi maksadına uygun şekillerde tekrar materya lize ederek dünyadaki insanlara istediği tezahürleri gösterebilir. Buna da metapsişikte ruhların materya lizasyonu derler.

Görülüyor ki dedublumanla, materya lizasyon arasında maddi bir hadise olmak bakımından hiç bir fark yoktur, ikisi de aynı şeydir. Fakat illiyet prensibi bakımından bunların aralarında çok büyük farklar vardır. Yani birisinin amili, bedenin asıl sahibi bulunan insan oğludur. Diğerinin amili ise bu bedeni ariyeten kullanan yabancı bir Ispatyom varlığıdır.

Binaenaleyh materya lizasyon ve dedublumana ait yalnız fizik hadiseleri tetkik ederek bu iki amili birbirinden ayırmağa uğraşmak hatadır. Fizik bakımdan aynı olan bu iki hadiseyi birbirinden ayırmak mümkün değildir. Ve bu hadisenin içinden, sırf animik tezahürlere dayanarak hakiki amilleri bulup meydana çıkarmak kabil olmaz.

Netekim Charles Richet gibi hayatının mühim kısmını bu materya lizasyon ve dedubluman hadiselerinin tetkikiyle geçirmiş ve bol medyanimik materyal ile çalışmak şansına nail olmuş metapsişikçi bir alim bile yalnız bu yolda yürümek gafletinde bulunduğu için, buradaki amilleri ayırdetmemiş ve hadiselerin nerden geldiği, kimin tarafından husule getirildiği meselesi üzerinde her adımda tereddütle ve hatta üzüntü ile verdiği hükümlerinin esareti altında kalmıştır. Eğer bu büyük ve samimi alim, bu söylediğimiz hakikatı görebilse veya takdir etmiş olsaydı hiç şüphesiz bu üzüntülü tereddütlerden kendisini kurtaracak ve daha verimli araştırma yollarına varmış olacaktı.
Şu halde maddi bir vetire, maddi bir hadise olmak bakımından birbirinin aynı olan ve tamamiyle animik bir vetire ile husule gelen dedubluman ve materya lizasyon hadiselerini ayırdetmek için bir tek yol vardır.

O da bu işte müessir olan amillerin şahsiyetini bilgili bir psikolog gözü ile tetkik ederek teşhis etmektir. Esasen dünyada da insanları tanımak ve birbirinden ayırdetmek için bu hususta hepimiz birer psikolog gibi hareket ederiz.

Çoğumuzun başına gelen bir hadiseyi misal olarak göstereceğim: Bazen yolda giderken bir insana rastlarsınız, bu insanı o kadar tanırsınız ki tereddütsüzce yanına gider ismiyle kendisini çağırır ve hatta eğer biraz da kendisine karşı samimi iseniz şakalaşırsınız. Fakat ufak bir hadise size derhal hatanızı ihtar eder, ve bu zatın başka biri olduğunu size öğretir. O zaman gerilersiniz mahcubolursunuz ve özür dilersiniz.

Bu hadise nedir?

Bu hadise ya onun size karşı takınmış olduğu mütehayyirane bir tavır, ya yüzünde gördüğünüz tuhaf bir işmizaz, ya sizin yürekten gelen dostluk tezahürlerinize karşı onda

gördüğünüz buz gibi donuk bir çekingenlik veyahut da nihayet onun açıkça size (affedersiniz, aldanıyorsunuz ben falancayım, sizin tanıdığınız adam değilim) demesidir.

Bütün bunlar nedir?

Sizin bu hareketlerinize karşı o adamın şahsiyetini tebarüz ettiren ruhi reaksiyonlarıdır. İşte kabaca olmakla beraber aşağı yukarı iyi fikir verebilen bu misal, materyalizasyon ve dedubluman hadiselerinin ayırdedilebilmesinde yürüyebileceğimiz yolu bize gösterebilir.

Ch. Richet böyle yapmadı. O gördüğü adamların kim olduklarını yalnız şekil ve kıyafetlerine bakarak hükümlendirmek istedi. Ve bunda ısrar etti. Bu halin neticesi olarak o, daima aldandı. Zira karşısındakinin ne barit muamelelerini, ne yadırgamalarını, ne de açıkça: (Ben seni tanımıyorum, senin zannettiğin adam ben değilim) diye yaptığı ihtarları dinliyecek bir kudret göstermedi. Eğer böyle yapmasa idi ve dünyada her an insan oğlunun ekseriya şuursuzca kullandığı ve istifade ettiği moral kıymetlere biraz ehemmiyet vermiş olsaydı, bu büyük metapsişikçi insanlığa ve insan bilgisine daha çok büyük hizmetler yapabilirdi. O, neden böyle yapmadı, neden mutat hayatımızda da bir an bile müstağni kalamıyacağımız bu moral kıymetleri ihmal edip hiçe saydı?... Ve neden bu koca metapsişikçinin moral kıymetlerinden bir çoğu bu gafleti yüzünden heba olup gitti?

İDRAK

1 – İdrak nedir ?

Hipnoz, psikolojik infisal ve dedubluman bahislerini mütalaa ettikten sonra biraz da idrak bahsi üzerinde durmak istiyoruz. Zira evvela bu bahis üçüncü kitapta gelecek bazı mebahisin daha ziyade aydınlatılmasına yarıyacaktır. Saniyen idrakin iyice mütalaası ancak degajman hallerinin mütalaasından sonra yapılabilir.

İdrak bahsinin mütalaası, ileride bahis mevzuu edeceğimiz unutma ve hatırlama meselelerinde de tekrar ele alınacaktır.

İdrak nedir?

Tafsillere ve tasniflere girişmeden, umumi bir ifade içinde idrakten anladığımız manayı hulasa edelim:

Biz idraki klasik psikolojinin yaptığı gibi meçhul bir kahramana izafe etmeyeceğiz. Zira biz insan varlığının kıymetlerini yalnız maddeler içinde arıyan ve böyle hatalı bir yolda rasgelinecek bir çok güçlükler yüzünden tereddütlü ve kaçamaklı ifadeler kullanan bazı ekol saliklerine uymak istemiyoruz. Müşahedeler, deliller ve fenomenlerle bunlar üzerinde analitik ve sentetik mütalaalar yürütmeğe müsait zekaların varmış olduğu ilmi neticelere ait düşünceler bizi, insan varlığını kıymetlendirecek maddi tertiptekilerden daha yüksek amillerin mevcudiyetini kabul etmeğe sürüklemektedir.

Biz idrakin kime aidolduğunu ademci materyalist görüş sahiplerinden daha açık ve tereddütsüz bir fikir ve duygu berraklığı içinde biliyor ve ona inanıyoruz. O halde idrak hakkındaki klasik tarifleri bu inanla gözden geçirerek, onlara hakiki ve şümullü manalarını verebilirsek ilerideki bir çok meselelerin mütalaasını kolaylaştıracak yardımcı unsurlardan bir tanesini daha kazanmış oluruz.

Bize göre idrak, duyguyu husule getiren herhangi bir şey hakkında ruhun bilgi edinmesidir. Dikkat edilirse bu ifade ile klasik tarif arasında esaslı ayrılıklar vardır. Materyalist bir görüşle idrak, beyinde olup biten bir hadisedir. Bu görüşün tesiri altında bocalayan resmi psikoloji bir çok ruhi bahislerde olduğu gibi idrak bahsinde de içinden çıkılmaz bir düşünce labirentinde yuvarlanıp girmektedir.

Bu hale göre idrakin tarifinde hakiki amili, bedene müessir bir ruh varlığında gören neo-ispirtüalizma düşüncesi onun husul tarzı hakkında klasik fizyoloji veya psikolojininkinden daha geniş ölçüde yapılmış bir izaha taraftar olacaktır. Zira biz bütün ruhi hadiselerde olduğu gibi bunun da ademci materyalizma düşüncesiyle izahına çalışmak zoruna ve mecburiyetine katlanmak zaruretini duymuyoruz. O halde idrak yolunu evvela kendi anlayıp kabul edebildiğimiz şekilde izah etmeliyiz.

İdrak, sinir yolları ve cevherleri vasıtasiyle merkezlerde husule gelen dış amillere ait ve onlarla alakalı ihtizazların perispri kanaliyle ruha intikal etmesi neticesinde onda husule gelen bilgidir. Bu izah bir çok müşahedelere, tecrübelere ve müspet hadiselere dayanır.

Demek biz klasik psikolojinin yaptığı gibi henüz kifayet derecesinde olmıyan bir fizyoloji bilgisine sığınarak idrakin beyinde olup bittiğine inanmak suretiyle fizikoşimik bir telakkiye saplanıp kalacak değiliz. Bize nazaran beynin burada pek kıymetli bir rolü vardır. Bunu da fizyoloji ilmi, müşahedeleriyle ve delilleriyle ortaya koymaktadır. Fakat bu rol, asıl idrak eden ruh varlığına bir vasıta olmaktan ileri gidemez ki bu günkü fizyoloji ilminin durduğu ve sustuğu yer de bu noktada başlar.

İdrakin husulüne ait bilgilerimizi, mevzuumuza faydalı şekilde toplıyabilmek için onu iki bakımdan mütalaa edeceğiz. Bunlardan birisi mutat haldeki idrak, diğeri de degajman hallerinde vukua gelen idraktir. Esasları bir olan, yani idrakin ruhta vuku bulması bakımından birleşen fakat vasıtaları ve yolları ayrılan bu iki gruptaki hadise üzerinde ayrı ayrı durmakla işimizi çok kolaylaştırmış olacağımızı zannediyorum.

2 – Mutat hallerde husule gelen idrak

Evvela mutat halde bulunan bir insanda idrakin nasıl husule geldiğini araştıralım.

Bir hadisenin idraki dünyadaki şartlara uygun vasıtalarla temin edilir. Bu vasıtalar da beş duygu cihazı ile onların bulduğu sinir merkezleridir. Dış amillerin tesirlerini hamil ihtizazlar, duygu cihazlarının muayyen ve malum fizyolojik şartları dahilinde ve sinirlerdeki santripet seyyaleler yardımiyle merkezlere kadar gider. Yani dış amiller asabi seyyalelerde kendileriyle alakalı bir takım ihtizazlar husule getirirler. Bu ihtizazlar muhitten merkeze doğru olan sinir yollarından geçerek kendilerinin bağlı bulundukları muayyen merkezlere varsıl olurlar. Ve sinir

merkezleri ne surette vuku bulduğu henüz açıkça bilinmeyen bir tarzda, hamil oldukları ihtizazları perispriye naklederler, perispri ile sıkı münasebette bulunan ve ondan ayrılmıyan ruh, bu ihtizazları kabiliyeti derecsine göre alır ve onların dalalet ettiği şeyler hakkında bilgi ve duygu edinir. İşte biz buna idrak deriz. Fakat ihtizazların perispriye intikali sırasında, mutat şuuriyle beraber dikkat melekesi şeklinde gördüğümüz ve hakiki mahiyetini henüz ilmen bilmediğimiz bazı ruhi faaliyetlerle bu ihtizazlar aynı zamanda beyin cevherlerinde de bazı izler ve intibalar bırakırlar ki bu, üçüncü kitabın unutma bahsinde üzerinde tekrar duracağımız ehemmiyetli bir nokta olacaktır. Mutat << şuurluluk >> halinde idrak olunan şeylerin beyin cevherlerinde iz bırakması ruhun dünya hayatındaki maddi varlığından doğmuş bir zaruretle vukua gelir. İşte bu zaruretle vukua gelen hadiseler ruhun dünyaya ait bilgilerini az çok noksan olarak tekrar dünyada ihya etmek suretiyle tecelli eder ki biz bunları mutat hatırlamalar cümlesinden sayarız. Ve bütün bunlar onun mutat şuur sahasını çerçevelemiş olur.

Demek evvelce de söylendiği [1] gibi mutat idrakin husulü için duygu uzuvlarının, nakil sinirlerinin ve bu sinirlere bağlı, onlarla kaim asabi seyyalelerin ve nihayet asabi merkezlerin morfolojik ve fizyolojik durumlarında herhangi bir bozukluğun mevcudolmaması lazımdır.

3 – Hipnoz halinde vukua gelen idrak

Fakat bizi en ziyade alakalandıran ve neo-ispiritüalizmanın bir çok mebahisini izah etmek hususunda faydası dokunan hadise, insanın mutat hayatı dışındaki, yani degajman halindeki idrakidir.

Dedubluman bahsinde zikredilen fenomenler iyice gözden geçirilirse anlaşılır ki deduble olmuş bir insanda idrak mutat halde olduğu gibi vukua gelmemektedir. Burada ruhun kullandığı iki beden vardır, ve ikisi de az çok farkla fizik dünyamızın şartları altında bulunmaktadır. Fakat dedubluman halinde iken ruh perisprisi vasıtasiyle bedenden bazı partiküller alarak doğrudan doğruya dış alemle münasebet haline geçebilecek bir duruma girmiştir. Binaenaleyh aşağı yukarı kısmen beden dışında yarı maddileşmiş perisprisi dış hadiselere ait ihtizazları asabi merkezlere lüzum kalmadan doğrudan doğruya kendi uzviyeti yoliyle almak iktidarını haiz bulunur. Yalnız ileri derecede maddileşmemiş dedubluman vakalarında duygu ve düşüncelerini beden yoliyle ifade eder. Fakat burada da dublesini vasıta halinde kullanarak duyan ve düşünen ruhtur. Ancak eğer dublenin materyalizasyonu ileri dereceye varmış ve perispriye ait uzviyetin aksamı tekemmül edebilecek şekilde maddileşmiş ise o zaman ruh dublesiyle dışardan tesirleri doğrudan doğruya alabildiği gibi bedene müracaat etmeden bu tesirlere karşı olan reaksiyonlarını doğrdan doğruya dublesiyle harice iblağ edebilir. Yani mesela konuşur, ve bir insan gibi her türlü maddi tezahürü gösterir. Dedubluman bahsinde buna dair verdiğimiz bir çok misaller gözden geçirilirse bu sözümüzün manası daha iyi anlaşılır. Burada asıl fizikoşimik beden atıl kalır. Ve dış tesirlere ait intibalar hakkında bu bedende hiç bir faaliyet vukua gelmez ve bunun gayet tabii neticesi olarak dışardan gelen bu ihtizazlara ait beyinde hiç bir iz ve intiba hasıl olmaz. Böyle olunca bu haldeki kimse uyandıktan sonra uykusunda olup biten şeylerin hiç birisini bilmez. Fakat bu bilgisizlik bir imkansızlık değil bir zarurettir. Zira eğer ruh; gerek telkinle, gerek başka bir vesile ile deduble halinde iken dikkatini fizik bedeni üzerine çevirir ve eşyadan aldığı intibaları beyin cevherlerine mutat hallerde olduğu gibi mutat morfolojik teşekkülleri vücude getirirse

uyandıktan sonra da onları tekrar hatırlamak imkanını elde etmiş olur. Fakat bunun için süjenin dikkati herhangi bir müessirin tesiriyle fizik bedeni üzerine çevrilmiş olmalı ve süje ileri derecede degajman halinde bulunmuş olmamalıdır.

Demek hipnoz halinde olan idrakte, mutat halde olan idrake nazaran beyinde geçen bazı maddi vetireler bakımından farklar vardır. Birincisinde beyinde idrak olunan şeye ait hiç bir iz ve intiba yoktur. Beyin sanki idraki tevlit eden hadiseler vuku bulmamış gibi salim ve dokunulmamış bir halde kalır. Ve onun için uykuda vuku bulan şeyleri hatırlıyamaz. Halbuki ikincisinde, idrakin vukua gelmesi için dış tesirlerin mutlaka beyin kanalından gçmesi ve dikkat melekesinin yardımiyle beyinde, henüz morfolojik ve fizyolojik olarak tesbit edemediğimiz bir takım değişmelerin ve hadiselerin vukua gelmiş olması lazımdır ki bu değişmeler fizikoşimik kanunların icaplarına uygun bir şekilde beyinde az çok devam eder. Ve onların devamı müddetince insan o hadiselere ait hatıralarını mutat dünya hayatında da muhafaza edebilir.

Degajman halinde vuku bulan idrakte, perispri ne kadar beyinle sıkı münasebette ise idrak yolları o kadar fazla, beden lehine olmak üzere perispri ile beden arasında taksim edilir. Bundan çıkan netice evvelce farikalarını tebarüz ettirmeğe çalıştığım hipnoz haliyle psikolojik infisali birbirinden ayırdetmeğe yarar. Zira psikolojik infisalde çok defa perispri; aşağı yukarı saf şekilde degaje olduğundan, mutat idrak yolu da açık bulunduğundan bir taraftan yüksek alemlerin yüksek ihtizazlarını (nispeten saflığı yüzünden) doğrudan doğruya alırken diğer taraftan bağlı bulunduğu sinir sistemi ve asabi merkezler üzerinde onlara ait intibaları husule getirir. Ve bu hal evvelce söylediğimiz gibi tecrübeden sonra medyomların her şeyi hatırlamalarını intaceder.

Bir de gerek infisal halinde gerek hipnoz halinde ve gerek dedubluman hallerinde perispri dünyamızın maddeleriyle ne kadar bulaşık bulunuyorsa onun dünyamızdaki maddi ihtizazlarla doğrudan doğruya temasa geçmesi o kadar mümkün olur.

Fakat biraz evvel söylediğimiz sözlerden de anlaşılacağı gibi, şuura lahik olmadan, yani beyinde değişmeler husule getirmeden vukua gelen idrak, yalnız hipnoz ve dedubluman hallerinde olmaz, mutat şuurun zayıflamasiyle müterafik her degajman halinde vukua gelebilir.

Biliyoruz ki degajmanın basit ve gelip geçici dalgınlık halinden en bariz dedubluman hallerine veya ölüm haline kadar çeşitli mertebeleri vardır. Binaenaleyh basit bir dalgınlık esnasında bile yukarda söylediğimiz yoldan, yani beyin cevherlerine uğramadan doğrudan doğruya perispriye intikal eden dış amillere ait vibrasyonlar vardır.

Kitabımım bir yerinde yazdığım gibi bir üniversite talebesinin dalgın halinde duyduğu metronom seslerini mutat halinde bilmediği halde, hipnoz haline getirilince muayyen zamanda metronomun kaç defa vurduğunu söyliyebildiğini hatırlarsak bu sözümüzde haklı çıkarız. Keza diğer bir misalde de buna benzer bir hadiseye şahidoluyoruz. Bay X ... dostlarının ortasında bir kitaba dalmış olduğu zaman etrafında konuşulan şeylerden hiç birisini duymamıştı. Kendi isminin arkadaşları tarafından telaffuz edildiğini işitince alakası uyandı ve onlara ne konuşulduğunu, kendisi hakkında neler söylendiğini sordu. Demek ki o, kitabiyle meşgulken bir izolman halinde bulunuyordu ve dışarda cereyan eden hadiseleri mutat idrak yoliyle almamıştı. Kendisine izahat verilmeden hipnotizma yapıldı. Fakat hipnoz haline girince uyanık

iken bilmediği, etrafında konuşulan bütün mükalemeleri birer birer tekrarladı. Bu da yukarki sözlerimize hak verdirecek bir misaldir.

Fakat idrak bahsine bazı cihetlerden temas eden bir noktayı burada kısaca söylemeden geçemeyeceğim. Degajmanın bütün modaliteleri, bildiğimiz ve bilmediğimiz birtakım sebepler altında birbirine intikal edebilir. Yani mesela; hipnoz hali, dedubluman haline; psikolojik infisal, hipnoz haline geçebilir. Bunların aralarında mümteziç ve natam şekillerin de bulunabileceği düşünülürse idrakin her degajman modalitesine ait teşekkül tarzındaki tenevvüatının sebebi kolaylıkla anlaşılır. Bazı ahvalde süjeler degajman halinde kendilerine sorulmuş olan ne sualleri, ne de verdikleri cevapları mutat hallerinde hatırlıyamazlar. Bazen, her ikisini de hatırlıyabilirler. Fakat bazen de sualleri hatırlarlar bizzat kendi verdikleri cevapları hatırlıyamazlar. Bütün bu haller süjelerin şu veya bu şekilde bir degajman haline düşmüş bulunmaları neticesi olarak idrak yollarında vaki olan değişmelere tabidir. Onların bu hallerden birine düşmesi de tecrübeyi idare eden zatın kulllandığı fenni vesaitle mümkün ve vaki olabileceği gibi, tabiat kanunlarının icabına göre kendiliğinden de (spontane) olabilir. Buna misal olmak üzere kıymetli bir medyomla yaptığımız küçük bir parçayı çıkartarak okuyucularıma takdim edeceğim:

(2/1/1938 celsesi zabıtnamesinden:)

<< S – Duyduğunuz intiba nasıldır?
<< C – Bütün ferahlık..
<< S – Etrafınızda varlıkların olduğunu hissediyor musunuz?
<< C – Sezgi halinde..
<< S – Onlardan bir fikir almak kabil mi? (Bu celse, üstatlarla muvasalanın kesildiğini, onların tebliğatından öğrendikten sonra, aynı şartlar altında yapılan fakat buna rağmen dört buutlu alemden hiç bir tebliğin gelmesine vasıta olamıyan celselerden biridir.)
<< C – Bir fikir gelmiyor..
<< S – Dört buutlu alemle münasebetimizin uzun bir zaman için kesildiğini öğrenmiştik. Bu inkitaın ne kadar devam edeceği hakkında bilgimiz olmadığından tekrar bu celseleri akdediyoruz. Gerek geçen günü başka bir yerde ve gerek bu gün burada yaptığımız celselerde alınan tebliğler dört buutlu alemden gelmiyor mu?
<< C – Hiç cevap gelmiyor..
<< S – Siz kendi varlığınızı orada nasıl duyuyorsunuz?
<< C – Ruh halinde.
<< S – Melekelerinizde, duygularınızda ve düşüncelerinizde başkalık var mı?
<< C – Fevkalhat tezayüt.
<< S – O halde bundan istifade ederek size bazı sualler sorsak cevap alabilir miyiz?
<< C – Benden alırsınız. (Burada medyom << benden >> ihtariyle, verilecek cevapların, evvelce olduğu gibi diğer ruhlardan gelmeyip bizzat kendisinden çıktığını ifade etmiş oluyor. Bu da medyomumuzun kendisinden ve Üstatlardan gelen fikirleri degajman halinde iken birbirinden katiyetle tefrik edebilecek durumda olduğunu gösterir.)

<< S – İspiritizmanın istikbali hakkındaki düşüncelerinizi söyliyebilir misiniz?

<< C – İspiritizma dünyadaki insanların istikbalde itikadı olacaktır.

<< S – Bu halin tahakkuku için takriben ne kadar zamanın geçeceğini tahmin ediyorsunuz?

<< C – Dünya ahvalinin tabiat kanunları dairesinde inkişafı ve bu neticenin husulü kolay ve çabuk olmıyacaktır.

<< S – Bu idealin tahakkukunda hangi memleket önayak olacaktır?

<< C – Muhtelif yerlerde, azçok birbirine yakın teşekküllerin husulü ile vukubulacaktır...

<< S – Burada bir mesele var; bunu sizin serbes halinizdeki muhakeme ve düşüncelerinizle de incelemek istiyoruz. Üstat bize << Bu celseler dünyanızın dört buutlu alemle ilk muvasalasıdır. >> demişti. Halbuki klasik ispiritizma araştırıcılarının da ruhlardan aldığı tebliğat vardır. Bu hususta bize biraz izahat verir misiniz?

<< C – Klasik ispiritizmada medyomlardan, asistanlardan velhasıl dünyadaki insanlardan gelen birçok tezahürat varsa da hakiki ruhlardan, üç buutlu alem vasıtasiyle telakki edilen tebliğat da vardır. Fakat bunların üç buutlu alem vasıtasiyle olduğuna, sizin celselerinizde ise bu vasıtanın araya girmediğine dikkat ederseniz bu işin hakikatini anlarsınız. Hakikaten vasıtasız ilk muvasala o celselerdir.

<< S – Acaba bu celselerin devamı, yani böyle vasıtasız devamı ve mabadi bize müyesser olacak mı, bu hususstaki düşünceniz nedir?

<< C – Sizin bu kayatınızda yeni muvasala, bu mahiyette vaki olmıyacaktır.

<< S – Burada dikkate şayan bir cümleniz geçti: Acaba bizim gelecek hayatımız da olacak mı?

<< C – İçinizde tekrar gelecekler bulunabilir. Bunu söylemeğe mezun değilim.

<< S – Bunu biliyorsunuz da söylemeğe mezun olmadığınızı mı hissediyorsunuz?

<< C – (kuvvetli bir tonla) Evet!
. . . . . >>

Bu celseyi müteakip, yani süje mutat haline avdet ettiği zaman sorduğumuz sualler ve kendisinin verdiği cevaplar hakkında intibalarını öğrenmek istedik:

<< S – Ne duydunuz?
<< C – Fevkalade ferahlık.
<< S – Celse esnasında konuştuklarımızdan hatırladığınız neler var?
<< C – Bir şeyler soruldu. Fakat ne cevap verdiğimi bilmiyorum. >>

Halbuki bundan evvelki muvasala celselerinde, aynı medyom gerek sualleri, gerek cevapları aşağı yukarı hatırlayabiliyordu. Burada degajman halinin husulü için kullanılan vetirenin aynı olmasına rağmen neticede hasıl olan halin hipnotik fenomenlerle karışmış bulunması, bizim irademiz, sevk ve irademiz, hatta bilgimiz dahilinde olmuş bir şey değildir. Fakat, bilhassa insan mukadderatı hakkındaki mebahisi mütalaa etmek istiyenlerin unutmamaları en başta gelen bir nokta vardır ki onu hatırlamanın burada sırası gelmiştir. Zira medyomun degajman

halinin böyle gerek kendisinin ve gerek operatörün bilgisi ve iradesi dışında bir amnezi'yi intacedecek şekilde değişmesi bu mühim nokta ile ilgili bir hadisedir.

Degajman haline girmiş bir insan, evvelce söylediğimiz gibi yüksek kozmik ihtizazlarla alakası nispetinde bir takım yükseklik derecesindeki ruhlarla münasebet haline girebilir ve onlardan bazı bilgiler alır. Bunlar tabiat kanunları mucibince bize tebliğinde mahzur olmıyan bilgilerdir. Bizim, mukadderatımıza ait herşeyi bilmemiz ve öğrenmemiz faydalı olmadıktan başka büyük zararları da mucibolabilir. Bu hal üçüncü kitabımızda uzun uzadıya yazılacağı gibi, dünyadaki tecrübe hayatımızı geçirirken elde edeceğimiz muvaffakiyetler üzerinde çok muzır tesirler yapar. Mesela bir insan öleceği zamanı bilmemelidir. Bunun gibi bazı lüzumlu istisnai vakalardan sarfınazar-istikbalimize ve mukadderatımıza ait birçok meselelerin de bizim tarafımızdan bilinmemeleri lazımdır. Medyomlar, ruhlardan tebliğat alırken, ciddi ve doğru sözlü varlıklar ancak bize verilmesinde mahzur olmıyan bilgileri verirler, ne kadar ısrar edersek edelim, zararımızı mucibolacak malumatı bize vermezler. Halbuki yukarda verdiğimiz misalde olduğu gibi, eğer, medyomun bizzat kendisi, bilmememiz lazım gelen bazı mesaili keşf ve istihracedebilecek bir degajman derecesine varmış bulunuyor ise, onun bu mesaili bize ifşa etmesi mümkün olmaz. Fakat eğer medyom insanların meçhulü kalması icabeden bu bilgileri mutat haline geçerken dünyaya getirirse onları başkalarına söylemiyecek kadar ketumiyet gösterse bile bu bilgiler bizzat kendisi için zararlı olur ve tabiat kanunlarına muhalif olan bu hali, nisyan ve nisyanı neticelendiren bütün hadiseler önler.

Verdiğimiz misaldeki bilgiler arasında, bilmememiz lazımgelen, hayatta içimizden tekrar kimlerin dünyaya geleceği meselesi de vardır ki medyomun orada iken bilgisi dahilinde olduğu anlaşılan bu meseleyi dünyaya getiremeyecek bir durumda olması lazımdır. İşte bizim irademizin üstünde tabiat kanunlarını tatbika memur yüksek varlıklar bu lüzum üzerine degajman halini sevk ve idare etmiş bulunmaktadırlar. Bu hal, süjenin psikolojik infisal ile başlıyan degajmanının yarı yarıya hipnotik degajman haline intikalini intacetmiştir. Hakikaten medyom o esnada aşağı yukarı bir somnambülizma halini gösteriyordu.

Hulasa idrakın muhtelif yolları olduğu gibi idrak olunan şeylerin ifşa ve izhar edilmesinde de birtakım kayıtlar ve şartlar vardır ve bunlar tabiat kanunları ile taayyün etmiş bulunmaktadırlar. Bu mesele çok şümullüdür ve bütün bilgilerimizi, tasavvurlarımızı yakından ilgilendirir.

Dalgın bir zamanınızda etrafınızdaki şeyleri mutat şuurunuzla bilmiyebilirsiniz. Fakat onlar ruh tarafından idrak edilmiş ve orada yerleşmiştir. Beyinle alakası olmıyan bu intibalar beyin baskısından ruhun kurtulduğu zamanlarda bütün canlılığı ile meydana çıkabilir. Bir çok ahvalde çocuklarda, uyuyanlarda, delilerde, bayılanlarda hal böyledir. Mutat yolda vuku bulmıyan bu idrakten mütevellit bilgiler zamanı gelince birtakım müphem duygular, ilcalar, saikler, ve hatta kırıntı fikirler halinde meydana çıkabilir ve daha ileri derecelerinde ruya haline girer ve hatta uyanık haldeki bazı vizyonlarımıza bile sebebolabilir.

REENKARNASYONİZMA HAKKINDA UMUMİ MÜTALAA

1 – Reenkarnasyonizma ve tenasüh (Metempsychose)

İnsanların dünyaya tekrar tekrar gelip gitmelerine dair olan kanaatler çok eski zamandanberi vardır. Fakat bunlar muhtelif devirlerde, anlayış farkları yüzünden başka başka tefsirlere uğradı. Bu çeşitli tefsirler reenkarnasyonizmaya ait yüksek hakikatlerin zamanla kararmasını muciboldu ve reenkarnasyon fikri böylece istikametini değiştirerek tenasüh (metempsychose) fikrine inkilabetti.

Tenasüh ile reenkarnasyon arasındaki fark nedir?...

Bu iki mefhum arasında çok büyük ve esaslı farklar vardır. O kadar ki tenasühle reenkarnasyonun birleştiği yalnız bir tek nokta istisna edilirse bunların her noktada birbirinden ayrıldıkları söylenebilir. Bu tek nokta, ruhların dünyaya tekrar tekrar gelip gitmeleridir. Fakat ruhların dünyaya tekrar tekrar gelip gitmeleri fikrinin tek başına hiçbir kıymeti yoktur. Eğer bu hadise illet - netice prensibi dışında mütalaa edilirse manasız düşüncelere yol açar.

Dünyaya gelip gitmeler ancak İlliyet prensibi ile taayyün eden tekamül ihtiyacına vasıta olması bakımından kıymet kazanabilir. Halbuki reenkarnasyon fikrini tenasüh fikrinden ayıran esaslı nokta, birincisinde tekamül fikrinin mevcudolması, ikincisinde ise bu fikrin mevcudolmamasıdır.

Tenasühte tekamül fikri yoktur. Veyahut daha doğrusu bu yol bizi her hangi bir tekamül fikrine götürecek mahiyette değildir. Zira tenasüh, mücazat ve mükafat esasları üzerine kurulmuştur ve mükafatla mücazat burada adeta idealleştirilmiş gibidir.

Gerilik icabı olarak insanlar hemen daima fiillerinin ve hareketlerinin müeyyidelerini ararlar. Bu hal yüksek İlliyet (Causalite) prensibine nüfuz edememiş olmamızın tabii bir neticesidir. Bir çocukta bunun en iyi misalini görmek mümkündür. Çocuk bir fi'lin icaplarını düşünmeğe başlamazdan çok evvel onun arkasından gelecek mükafatı veya mücazatı düşünür. İşte tıpkı bunun gibi büyük icabiye (deteminiza) mesleğine dayanan reenkarnasyonizma da yerini, çocukluk devrinde yaşıyan bazı insan oğullarının elinde, kuvvetini mükafat ve mücazat fikirlerinden almış bir tenasüh imanına bırakmiş oldu. Buradaki mükafat ve mücazat fikirleri hakkında okuyucularıma açık bir fikir verebilmek için Manou kanunları'nın XII ci kitabından bazı parçaları iktibas ediyorum.

<< 16 – Fena işler yapmış ruhlar ölümden sonra cehennem azabına uğramak için beden iktisabederler.

<< 20 – Eğer ruh hemen hemen daima faziletli yaşamış ve nadiren günah işlemiş ise cennetin (Swarga) lezzetlerini tatmak için bir beden iktisabeder.

<< 21 – Fakat eğer ruh, dünyada ekseriya fenalık yapmış ve nadiren iyilik işlemiş ise ölümden sonra yama tarafından tayin edilen işkenceleri çekmek üzere bir bedene girer >>.

Buraya kadar yazdığımız kısımlar bütün müteakip dinlerde tesirlerini aşağı yukarı aynı şekillerde göstermiş eski Hindistan da cari dini itikatların ahretteki cezaya müteallik hükümlerinden bir kaçını ihtiva ediyor. Bundan sonra gene aynı menbadan alarak devan ettiğim kısımlar ise aynı düşüncenin tenasühü doğuran cephesini gösterecektir:

<< 40 – İyilik vasıflariyle muttasıf ruhlar ilahi bir tabiat kazanırlar. İhtiraslarına hakim olan ruhlar insan olurlar. Karanlıklara dalmış olanlar ise yeniden hayvanlık hallerine gömülürler.

<< 55 – Bir Brahman'ı öldüren kimse; cinayetinin ağırlığına göre, bir köpek, bir yaban domuzu, bir eşek, bir deve, bir boğa, bir teke, mevaşiden vahşi bir hayvan, bir kuş …. olarak yeniden doğar.

<< 56 – İspirtolu içkiler içen bir Brahman; bir kurt, bir çekirge, necasetle beslenen bir kuş, vahşi bir hayvan şeklinde tekrar dünyaya gelir.

<< 57 – Altın çalan bir Brahman bin defa örümcek, yılan, bukalemun, deniz hayvanları ve fena vampirler bedeninde doğar >>.

<< 58 – Tabii veya manevi babasının yatağını kirletmiş kimse; yüz defa ot, çalı, akbaba gibi et yiyen kuşlardan biri, arslan gibi sivri dişli bir hayvan, kaplan gibi canavar olarak yeniden doğar .. ilh >>.

Uzatmağa lüzum yoktur. Bu kadar izahat, bir nevi çocukluk haleti ruhiyesinde yaşıyan insanların, dünyaya gelip gitmeler hakkında yüksek mürşitler tarafından düşünülmüş hikmetle dolu prensipleri ne kadar iptidai şekilde tefsir ettiğini ve yüksek tekamül gayelerinin nasıl unutulup gittğini göstermeğe kafi gelir. Dikkat edilirse burada dünyaya gelip gitmeler bir vasıta değil, adeta ceza görmek için bir gaye telakki ediliyor. Ve gene bu telakkiye göre bir ruhun bir hayatta insan, diğer bir hayatta kuş veya ot parçası olarak gelmesi, hatta cezasını çekmek için, lüzumlu bile görülüyor.

Bu düşünceler tamamiyle manasız bir hale sokulmuş ve tamamiyle yanlış tefsir edilmiş bir kanaatin mevlududur. Ve bizim bahsimize mevzu olan meseleler bu yoldan bambaşka yollarda, bambaşka gayeler uğrunda kıymetlendirilmiş ve mütalaa edilmiştir.

Takamülün tabiat kanunları muktezasınca gayet muntazan ve müselsel bir seyir takibettiğini biliyoruz. Bu bilgiye göre, bir tekamül merhalesini ikmal etmiş olan ruhların tekrar geri merhalelere döneceğini kabul edemiyeceğimiz gibi, muayyen tekamül yollarını ikmal etmeden her hangi bir ruhun birdenbire birkaç merhale üstteki kemal mertebelerinden birine fırlayıp çıkabileceğini de tekamül gayelerine ve imkanlarına uygun bulmayız. [1]

İlmi hiçbir delile dayanmıyan tenasüh fikrine mukabil, bu kitapta tafsilatiyle mütalaa edilecek olan reenkarnasyonizma; müşahedelere, tecrübelere ve vakıalara müstenit ilme ve felsefi bir düşünde mahsulüdür. Bundan başka o, büyük İlliyet prensibi ve tekamül gayesi ile tam bir mutabakat halinde yürümektedir.

O halde büyük bir realiteyi ifade eden reenkarnasyonizma fikri nasıl bozuldu ve nasıl tenasüh gibi dejenere bir kıyafete girdi?

2 – Reenkarnasyonizma fikrindeki dejene resans sebepleri

Fikir ve duyguların inkişafında hiç şüphesiz büyük roller oynıyan Çakya - Mouni, Hermes, Phytagore, Eflatun, İsa ve diğerleri gibi büyük varlıkların talimatı onların söyledikleri veya söylemek istedikleri şekilde herkes tarafından anlaşılmış değildi. Bu büyük inisiyelerin ve talebelerinin varmış oldukları anlayış ve duyuş kabiliyetleri seviyesinden çok aşağı mertebede bulunan avam, bunların sözlerindeki yüksek manaları bir zaman için anlamış bile olsalar ergeç unutacaklardı. Bundan başka; hurafeler, batıl itikatlar içinde boğulup kalmış daima geri temayüllerle malul insan kütlelerinin böyle yüksek hakikatleri birdenbire ve bütün açıklığı ile anlamasına esasen imkan da yoktur. Allahı etrafındaki şeyler ve mahtuklar arasında arıyan ve en kesif maddi mefhumlardan düşünce ve duygusunu kurtaramıyan insanların hikmet erbabına karşı gösterdikleri tehlikeli ve müteassıbane aksülamelleri, her hakikatin bütün açıklığı ile söylenebilmesine inkan bırakmaz. İşte bunun neticesi olarak eski hukema, talimatını zamanın icaplarına göre bir takım sembolik kıyafetlere sokarak daha maddi ve kolay anlaşılır şekillerde yaymışlardı. Bu hal bu talimatın iki çehre içinde tedris olunmasına yol açtı. Bunlardan birisi dahili çehre (esoterique), diğeri de harici çehre (exoterique) dir.

Dahili talimat hikmetin içyüzünü, üç buutlu alemimizdeki kanunların ve yüksek illetlerin bazı esrarını öğretiyordu. Bu, yalnız üstatlara ve üstatların dilinden anlıyabilecek tekamül derecesine varmış şakirtlere mahsustu.

Dış talimat ise hakikati avamın anlıyabileceği semboller ve teşbihlerle maddi süzgeçlerden geçirdikten sonra halka telkin ediyordu. İşte bütün hakikatlerin dogmatik itikatlar içinde donup kalması bu halin bir neticesi olmuştur. Gerçi talimatın verildiği ilk zamanlarda bu kıyafet değiştirme işi belki biraz daha maharetle yapılabiliyor ve yüksek realiteler yavaş yavaş ve itina ile öğretiliyordu. Zira bu işi muvaffakiyetle başaracak üstatlar henüz yaşıyorlardı. Fakat zamanla bu üstatlar ortadan kalkınca ve talimat materyalist duygulu hocaların eline geçince işler değişti. Her biri bünyesinde hikmetin büyük sırrını taşıyan semboller dondu ve kendilerine mutlak kıymetler izafe edilen birer mabut haline girdi. Hatta bunları talim eden ilk üstatlar dahi bu kıyafete sokuldu. Bütün bu batıl kanaatler mutlak ve dogmatik hükümlerle ve ebediyen değişmiyecekmiş gibi mühürlendi. Artık eski hikmet talimgahlarını süsliyen bir müsellesin, kuyruğunu ısıran yılanın, bakan tek gözün, açılmış bir gülün, bir nar meyvasının, sütunların, pelikanların, salibin ve diğer sembollerin hakiki manaları ya büsbütün unutuldu veya kurulmuş bir dinin veyahut inanılmış maddi felsefi bir ekolün, vicdanlar üzerindeki hakimiyetini kökleştirmeğe yarıyacak şekillerde tefsir edildi.

İşte bu miyanda eski hikmet erbabının talim ettiği yüksek reenkarnasyonizma fikri de, bazı mahafilde tenasüh fikrine dönerek dejenere olup gitti. Tenasüh fikri o kadar kuvvetle evvelkinin yerini tuttu ki bu gün dünyaya tekrar tekrar gelip gitme bahsini işiten birçok kimselerin aklına hemen bu gelir. Ve tenasühle reenkarnasyonizma arasında mevcudolan derin illi (causal) farklar kimsenin hatırından geçmez.

Reenkarnasyonizma bir tekamül vetiresidir. Ruhlar madde alemlerinde bedenlerden bedenlere girerek onlar vasıtasiyle görgü ve tecrübelerini arttırırlar ve tekamül ederler. Binaenaleyh ruhun bir bedene girmesi keyfe veya tesadüfe veyahut herhangi maddi düşünceden doğmuş bir telakkiye (mükafat veya mücazat gibi) bağlı değildir. Bu, tekamül zaruretlerinin neticelendirdiği bir mihanikiyettir. Şu halde yükselebilmek için maddi bir vasıtayı kullanmış ve bunda muvaffak olmuş kimsenin daha ziyade yükselmek için diğer daha yüksek maddi vasıtaları kullanmak zarureti, onu tekrar eski vasıtasını kullanmaktan alakoyar.

Bu vaziyet karşısında maddi insanlık mertebesine kadar yükselmiş bir ruhun, tekrar bir gül ağacı olarak dünyada yaşıyacağını kabul edebilmek için bedene girmenin bir tekamül vasıtası değil, bir gaye olduğunu kabul etmiş olmak lazımgelir. Böyle bir düşüncenin manasızlığını okuyucularıma şimdiye kadar yazmış olduğum fikirlerle izah etmiş oldum sanıyorum.

3 - Bu günkü umumi telakki karşısında reenkarnasyonizma

Düşünce ve duyguları, dogmatik dinlerin veya akademik ilimlerin dışına çıkamamış münevverlerden bir çoklarına bu satırlar daha şimdiden vabancı gelmeğe başlar. Bununla beraber ben devam edeceğim. Çok uzun tecrübe senelerinin doğurduğu kanaatle ilmin sonsuzluğuna ve nihayetsiz imkanlarına samimi olarak inanmış bir insan gibi aziz okuyucularımın üzerinde yazılarımın şu veya bu şekilde husule getirebileceği ilk tesirleri düşünmeksizin bu bahsin açılmasından büyük zevk duymaktayım.

Her yeni fikir yadırganır. Ben de ilk zamanlarda reenkarnasyon fikrine karşı bir yadırganlık duymuştum. Eğer sebatsız bir insan insiyakiyle bu yadırganlığım beni bu işlerden ilk hamlede vaz geçirmiş olsaydı bu gün de hala 20 – 25 sene evelki iptidai düşünce ve duygularımdan kendimi kurtaramamış olurdum. Netekim, bugün kendileriyle bu mevzu üzerinde görüştüğüm bazı dostlarımın, benim evvelden düşünmüş olduğum ve şimdi yersiz ve manasız bulduğum itirazları aynen tekrarlamalarını, şüphesiz haksız olarak, hayretle karşılamaktayım.

Evvelce derdim ki bir insanın tekrar tekrar dünyaya gelip gitmesi nasıl mümkün olabilir?!.. Böyle bir iddiada vehmolunan geçmiş hayatlardan hiçbirine ait en ufak hatıranın mevcudolmamasını düşünüyor, insanların koskocaman birer adam halini aldıktan sonra tekrar çocuk olarak dünyaya gelmeleri, hatta babanın kız, kızın baba veya dayı halinde yeniden doğması gibi aklın, mantığın ve ilmi mevzuatın ilk hamlede kabul edemiyeceği birtakım fikirleri acayip buluyor ve bir türlü hazmedemiyordum. Bunlar olsa olsa eski zamanların batıl itikatlerinden kalmış birtakım hurafelerdir, diyordum. Fakat seneler geçti, doğrudan doğruya hayattan aldığım acı ve tatlı tecrübeler ve yetişkin mertebelere varmış muhtelif memleketlerdeki araştırıcıların yaptıkları tetkikatın neticeleri ve nihayet kıymetli mesai arkadaşlarımın yardımlariyle elde etmiş olduğum yüksek alemlerdeki büyük kardeşlerimizin alimane ve hakimane tepliğleri köhne ve dümeni bozuk fikirlerimi değiştirdi, onlara ilmi istikametler verdi. Bugün beni: (eski fikirleiimde meğer ne kadar toy ve gafil imişim) diyebilecek bir duruma koydu.

Birkaç sene evvel bir mecliste reenkarnasyon bahsi görüşülürken azçok münevver sayılmakla beraber ilim dağarcığı pek de dolu olmadığı anlaşılan bir zat hemen atılarak : << Bu nasıl olur, ben hiçbir zaman saman yediğimi hatırlamıyorum. >> demiş ve bu << hakimane >> kelamiyle ruh hayatımızın dünyada hayvanlık mertebesi olamıyacağını hemen ısbat edivereceğini sanmıştı. [1] O zaman, kendi kendine karşı haklı olan bu saçlı sakallı adam bana çocukluğumu hatırlatmıştı. Zira henüz çocuk denecek kadar genç zamanlarımda ben de böyle düşünmekteydim. Fakat sonraları öğrenmiştim ki eğer kainatın gayrikabili nüfuz olan büyük esrarı ve hakikatlerin yalnız benim zavallı cılız ve marazi hafıza ve hatıralarımla kıymetlenmiş olsaydı kendi varlığımdan dahi şüphe edecek kadar hakikatlerden uzaklaşmış olurdum. Ve

belki bir milyon sene evvel saman yediğini hatırlayamadığı için o zamanki hayatını inkar etmek salahiyetini kendinde gören bu zatın, bundan birkaç sene evvel anne sütünü içtiğini hatırlayamadığı için de çocukluk hayatını inkar etmesi lazım gelirdi.

Muhtelif zamanlarda ruhun, tekamül ihtiyaçlarına göre ayarlanmış muhtelif bedenler içinde, kesif maddeler dünyalarına gelip gitmeleri, insan ilminin en ehemmiyetli ve faydalı bir bahsini teşkil eder. Binaenaleyh bunun da bir çok vakıaları, müşahedeleri ve tecribi tetkik yolları olmak lazımgelir. İşte bu kitabımızın başlıca mevzuunu bunlar teşkil edecektir.

4 – Reenkarnasyonizmanın manası ve delaleti

Bu kelime, tekrar ete girme manasına gelen << reenkarnasyon << dan doğmuştur. Ve metapsişikte, ruhların dünyaya tekrar tekrar gelip gitmelerini kabul eden bir mesleğe alem olmuştur.

[1] – Bu mübahase 1931 senesinde Adanada bir muallimler odasında geçmişti.

Fakat, evvelce de söylediğimiz gibi bu yolda, tekamülü daima esas tutmak icabeder. Ruhların tekamülü birçok tecrübe hayatları içinde gayet yavaş olarak vukua gelir. Ebediyet içinde sıfır mesabesinde kalan birkaç senelik insan ömrü, bir ruhu en yüksek kemal derecesine ulaştıramaz. Bir varlığın bu gayeye varabilmesi için dünyamızın içinde olduğu gibi bütün kainatta geçireceği sayısız tekamül merhaleleri vardır. İşte bu merhalelerin dünyamız da geçen kısımları reenkarnasyon yolu ile temin edilir.

İnsanın yer yüzündeki şuursuz çocukluk, basiretsiz gençlik, ihtiraslı kahillik ve nihayet olgun ihtiyarlık çağları onun bir tek hayatında geçen tekamül merhaleleri olduğu gibi; nebat, hayvan ye insan bedenlerinde geçecek olan bir çok varlıkları da dünyadaki tekamül merhalelerinden başka bir şey değildir. Netekim bütün kainatın sayıya girmeyen buutlarındaki alemlerinde, bilmediğimiz tarz ve teşekküllerde ruhun geçireceği maddi diğer sayısız hayatları da bu merhalelerin temadisi olacaktır.

İnsan ruhunun maddi hayatı, halkaları nerde başlayıp nerde bittiği belli olmıyan, bir zincire benzer. Onun her tekamül merhalesi bu zincirin bir halkasıdır. Bir zincirin halkaları birbirine nasıl sıkıca bağlanmışsa umumi hayat zincirinin maddi dünyalardaki halkaları da öylece İlliyet prensibi ile birbirine bağlanmıştır. O tarzda ki bunlardan birisi kendisinden sonra gelecek halkanın illeti olur.

Madde alemindeki ruh hayatının tıpkı bir tek hayatta olduğu gibi, çocukluk devresi vardır. Bu devre dünyamızda, mazinin hayvanlık ve nebatlık alemlerindeki şuursuzluğu içinde kaybolur. Ruhun olgunluk devrelerine ait istikbale gelince: orada doğan büyük güneşlerin parlaklığı karşısında da gözlerimiz kamaşır ve bir şey göremez oluruz.

Şu halde reenkarnasyonizma bahsini mütalaa ederken her şeyden evvel söylemek isteriz ki enkarnasyonların nerde başladığını ve reenkarnasyonların nereye kadar devam edeceğini zaman itibariyle tayin etmeğe çalışmak buradaki mevzuumuz içinde değildir. Bundan bir netice çıkar: bu bahis, gerek metafizikte sık sık görülen ispekülatif manevralara ve gerek

dogmatik dinlerde mevcudolan mutlak hükümlü kanaatlere açık değildir. Reenkarnasyonizmayı moral neticeleriyle beraber tecribi ve mütevazı bir hikmet yolu olarak kabul etmek lazımdır. Orada daima yenileşme vardır. Sabit kalan hiç bir şey yoktur. İnsanın maddi hayatında bir saat nasıl bir daha dönmemek üzere geçiyor ve yerini kendisinden daha verimli diğer bir saate bırakıyorsa çeşitli ömürler içinde akan bir zamanın sırtında taşıdığı realiteler de öylece geçerek yerlerini kendilerinden daha yüksek realitelere terkediyorlar. Bu hakikati reenkarnasyonizmadan daha iyi ifade ve izah edecek bir bilgi yolu tanımıyoruz.

İşte bu bakımdan, tam manasiyle kabul edilmiş reenkarnasyonizmanın mütalaası, sonsuzluğunda büyük zevkler bulunan bir sahada insanı nurlandıran kıymetli ve faydalı ve hatta lüzumlu bir meşgale olur.

5 – Tekamül ve reenkarnasyonizma

Acaba hayat sahipleri, dünyaya niçin gelmişlerdir? Dünya hayatına bağlanmaların, birçok ıstıraplara ister istemez maruz kalmaların, haksızlık ve adaletsizlikle dolu görünen hayat sahnesinin binbir türlü dramlarında aktörlük etmelerin illeti ne olsa gerektir?... Bazılarına göre ihmali kabil derecede az mühim görünen ve bazılarının da manasızca ve mantıksızca tefsirlerine maruz kalan bu meselenin hakikatte ehemmiyeti çok büyüktür.

Nispi ve izafi her şeyin oluşundaki noksanlık bir zarurettir. Nispilikte noksanlık firki bizzarure mevcuttur. Beyaz renkli dediğimiz zaman bir şeyin eksikliğini ifade etmiş oluruz. Bu eksiklikte onun beyazdan başka renklerden mahrumiyetidir. Bunun gibi, en büyük bir insan dediğimiz zaman bile onda, daha az büyüklükten itibaren bütün küçüklük vasıfları noksanlığını göstermiş oluruz. Binaenaleyh her sıfat aynı zamanda bir kusurun ifadesi olur. Nebat, hayvan, insan ve kainatta nispi her şey kendilerine nispet ve izafe edilenden başka şeylerin eksikliğiyle maluldürler. Demek izafi olan her şeyde noksanlık bir zarurettir. İzafiyet ve nispet ancak Halik hakkında bahis mevzuu olamaz. Ve bu sebepten biz, Onu bildiğimiz veya bilmediğimiz hiçbir vasıfla vasıflandıramayız. Gene bu bakımdan izafi hiçbir varlığın, hiçbir vakit Mutlak olamıyacağı zaruretini de kabul etmiş bulunuruz. Zira, ne olursa olsun, nasıl düşünülürse düşünülsün, bir an için bile her hangi bir vasfı kabul etmiş varlık Mutlak addedilemez.

Bütün mahlukatın kemali nispidir. Ve buradaki kemal dereceleri bir takım nispi realitelerle temayüz eder. Dünyada her varlığın tekamül halinde bulunduğunu tekamül bahsinde uzun uzadıya yazmıştık.

Dünyaya ilk girdikleri andan itibaren mütemadiyen tekamül eden varlıkların haline bakarak, onların dünyaya ilk geldikleri zamandaki kemal derecelerinin de kazanılmış olduğunu kabul etmemiz lazımgelir. Kemal insanlara zorla verilmiş veya rastgele dagıtılmış bir hediye değildir. Ruhlar, gösterdikleri cehit nispetinde ileri giderler. Biz dünyada ruhların ancak böyle birçok cehit sarfederek yükselebildiklerini görüp dururken, onların dünyaya ilk ayak bastıkları andaki derecelerinin müktesep olmadığını iddia edemeyiz. İşte, bu görüş bizi zaruri olarak enkarnasyon fikrine götürür. Bir hayatında kendi imkanları nispetinde tekamül eseri gösteren bir köpek ruhu, tekamülünde öylece devam edecektir. Binaenaleyh bu ruhun, köpek bedenindeki bütün tekamül imkanlarını tüketinceye kadar bu bedende gelmesi ve ondan sonra

tekamül ihtiyacına uygun daha müsait diğer bir hayvan bedeninde enkarne olması tabiidir. Maddi hayat ruhların tekamülü içindir. Ve bu hayatın sonsuz şekilleri tekamülün sonsuz merhalelerini temin eder.

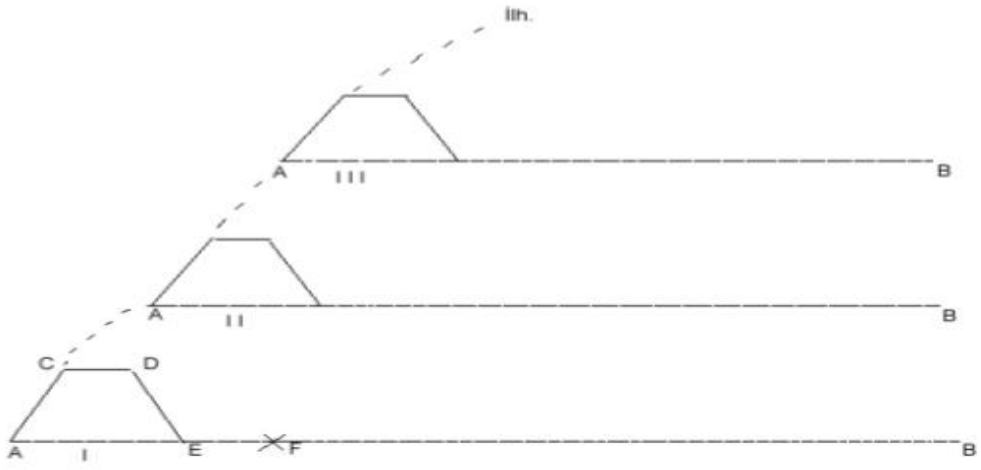
Demek bir tek dünya hayatı asla bir gaye değildir. O, ruhun maddi teşekkülat içinde vukubulan tekamül merhalelerinden birini ikmal etmek için bir vasıtadır. Üstatların sözleri bu fikri takviye ediyor:

<< Varlıkların tekamülleri için dünyaya gelmeleri lazımdır. Netekim dünyaya gelmiş bir insan dünyada hiç bir iş yapmasa, vaktini devamlı bir uyku içinde geçirmiş olsa ona << ilerliyor >> denemez. Dünyadaki faaliyetin tevlidettiği bir unsur vardır ki onu başka bir şey asla temin edemez. >>

Bu sözler, aynı zamanda, dünyada geçirilecek pasif bir itikaf hayatının, evvelce uzun uzadıya söylediğimiz gibi, tekamül bakımından hatalı olduğunu da tebarüz ettirmektedir.

Hulasa, bir tek hayat ruhun bütün tekamül ihtiyaçlarına cevap veremez. Ve bir dünya hayatında işini bitiremiyen bir ruhun ikinci bir hayatta yaşaması, birinci hayatta yaşamasını intaceden sebeplere bağlı zaruretlerden ileri gelir. İkinci hayatın bu zaruretini kabul etmemek, birinci hayatın zaruretini de inkar etmek olur.

Evvelce söylendiği gibi, ruhlar tekamül ederken içinde bulunacakları maddi muhitlerin kendi seviyeleri nispetinde yüksek olması lazımgelir. Bu mütalaayı aşağıdaki şema ile göstermek mümkündür: (şekil:14)

Şekil : 14

A – B hattı ruhun dünyadaki maddi başlangıç noktası itibar edilmiştir. Hatlar, ruhun maddi; noktalar da manevi varlığını temsil ediyor. A dan C noktasına kadar maddi ve manevi varlıklar aşağı yukarı beraberce yükseliyor. C den itibaren maddi varlık fizikoşimik tesirlerin altında bir duraklama devresine giriyor. Fakat ruh varlığı yükselmesine devam ediyor. D noktasında maddi varlık gene aynı kanunlarla aslına rücu etmek üzere aşağı doğru iniyor. Buna

mukabil ruh varlığı yükselmesine devam ediyor. Demek maddi ve manevi hayatlar arasında evvela bir muvazilik sonra inhiraf, nihayet bir uçurum peyda oluyor. Bu, bir tek hayatın şemasıdır. E noktası ölüm anına tekabül eder. Bu noktada, maddeler dünyadaki menşelerine döndükleri zaman, şemada görüldüğü gibi, ruh ondan tamamiyle kurtulmuş ve aksi istikamette, yani yukarıya doğru yol almış bulunmaktadır. Fakat bununla ruhun tekamül ihtiyacı sona ermiş değildir. Netekim o, bu ihtiyacına tekabül eden A` noktasında daha yüksek tertipteki diğer bir maddi hayata başlıyacaktır. Ve E – F ile gösterilen Ispatyom hayatını müteakip ruh, A` – B` hayatında tekrar aynı devri tekamülünü yapacaktır. Bu suretle ruhun tekamül ihtiyaçlariyle taayyün eden I, II, III… ilh. maddi hayat devreleri, birbirinden yüksek olmak üzere üç buutlu kainatımızda devam edip gidecektir. Bu hayatların cevelangahı yalnız dünyamız değildir. Bütün maddi alemlerdir. Ruh yükseldikçe daha yüksek hayatlara kavuşur. Bunun en iyi misalini biz kendi maddi varlığımızı, nebatların ve hayvanların varlıklalariyle mukayese ettiğimiz zaman görürüz: nebatlarda mevcudolmıyan hayat zevklerinin hayvanlarda, onlarda bulunmıyan zevklerin de insanlarda bariz olarak görünmesi; insanlarda bulunmıyan ve varlıklarından şüphe bile edilmiyen kimbilir ne kadar büyük zevklerin daha yüksek varlıklarda mevcudolması lazımgeldiğine bizi inandıracak en kuvvetli delillerdendir.

Her enkarnasyon bir evvelkinden yüksektir. Fakat bu yüksekliği sathi bir düşünce ile ne zenginlikte, ne şerefte, ne dünya göziyle itibar olunan maddi büyüklükte aramamak lazımgelir. Bu yüksekliğin en iyi miyarı manevi nüfuz ve kudrettir. Esasen nebat - hayvan - insan arasında mütalaa edilebilen bütün büyüklük farkları bize bu hususta kafi derecede bilgi verir. Bir fil, hatta bir manda maddi varlığı bakımından insana nazaran büyük ve kudretli bir mevcudiyettir, fakat insanın manevi varlığı karşısında pek az bir şeydir. Bu mütalaada ne kadar ileri gidebilirsek istikbalimizin, istikbaldeki enkarnasyonlarımızın, ve daha yüksek buutlardaki maddi hayatımızın parlaklık derecelerini o kadar açık olarak sezebiliriz.

Üç buutlu alemimizde enkarnasyon yeri yalnız dünyamız değildir. Gerek üç buutlu alemlerden [1] gerek ruhların tekamülünden [2] bahsederken kainatta her yerin meskun olduğunu ve hayattar varlıklardan azade bir yerin bulunmadığını söylemiştik. Binaenaleyh bir dünyanın bütün icapları, orada geçireceği birçok reenkarnasyonlarla, idrak ve ikmal etmiş bir ruhun kendisine müsait hayat şartlarını temin edecek daha yüksek bir dünyada reenkarne olması tabiidir. Buradaki << müsait hayat şartları >> ndan maksat şudur: ruhlar yükseldikçe maddelerin esaretinden, yani maddi bağlardan kurtulurlar ve o nispette serbestleşirler. Binaenaleyh enkarne olacakları muhitin o nispette kendi melekelerini serbestlikle kullanmalarına müsait durumda bulunmaları lazım gelir ki bunu da daha az kesif maddeleri ihtiva eden dünyalar temin eder.

Ruhun tekamülü madde alemindedir. Ve onun geriliği de maddi şartlara bağlıdır. Yani ruhların geriliği maddi kainatla olan münasebetlerindedir. O halde maddi kainata inmezden evvel ruhların geriliği bahis mevzuu olamazdı. Binaenaleyh bir zaruretle bu kainata inen ruhların oradaki geriliklerini gidermeleri de zaruridir. Bunu temin eden şey, ruhların burada geçirecekleri görgü ve tecrübe hayatlarıdır. İnsan ruhu hiçbir şeyi görüp tecrübe etmeden öğrenemez. İşte reenkarnasyonu zaruri kılan amillerin başına bu gelir.

6 – Fert - cemiyet meselesinin tekamül ve reenkarnasyonizma karşısındaki mevkii

Bir tek hayatı ele alalım ; ruhun edebi hayatı karşısında bu bir tek hayatın ne kıymeti vardır?... Mütekamil bir insan bile dünyayı terk edeceği sırada arkasına baktığı zaman birçok kusurlarla malul bir hayat geçirmiş olduğunu görür. Eğer hayat tekamül için ise bunun manası nedir?...

Dünyaya gelmenin rasgele bir şey olduğunu kabul edemiyoruz. Tesadüfe inanılamıyacağını evvelce yazmıştık. Burada ileri sürülen bir mesele üzerinde durmanın sırası gelmiştir:

Fertler cemiyeti yükseltmek içindir, denir. Cemiyet maşeri hayatın müşterek bir binasıdır, her fert oraya ömründe bir taş koymakla mükelleftir. İnsan hayatında bu işi ne kadar çok yapabilmiş ise insanlık vazifesini o kadar iyi görmüş ve gayesine varmış sayılır. Binaenaleyh insan dünyaya bunun için gelmiştir ve bu vazife görüldükten sonra onun işi bitmiş olur!..

Bu, yanlış yolda inkişaf etmiş, oldukça bayat bir fikirdir. Bu fikre göre cemiyeti bir gaye, ferdi ise vasıta olarak kabul etmek icabediyor. Burada bir realite vardır: fertler şüphesiz cemiyeti yükseltiyor. Fakat fertlerin bu faaliyeti cemiyeti yükseltmek gayesiyle değil, kendi varlıklarını yükseltmek içindir. Fertlerin yükselmesine vasıta olan cemiyetin onlarla beraber yükselmesi bir zarurettir.

Cemiyet mi ferdi, yoksa fert mi cemiyeti yaratır, meselesi uzun bir yılan hikayesine benzer. Biz buna baştan başlamak istemiyoruz. Ancak, bu meselenin ruhunu alakalandıran bazı noktalara temas etmek istiyoruz.

Fertlerden ayrı, mücerret << cemiyet >> diye bir şey yoktur. Fertler vardır. Ve fertlerin topluluğundan doğan cemiyet dediğimiz bir teşekkül vardır. Fertleri ortadan kaldırınca cemiyet mefhumu bir vahimeden ibaret kalır. O halde cemiyet için ferdi varlık bir zarurettir, fert olmazsa cemiyet olmaz. Fakat buna mukabil cemiyet mefhumundan ayrı müşahhas varlıklar halinde fertler vardır. Ve bunların; şahsiyetlerini tebarüz ettiren kispi ve viladi kazançları, yükseklik dereceleri vardır. Demek fert için cemiyetin varlığı zaruret değildir. Cemiyet olmadan da fert mevcuttur.

Cemiyet sadece, ferdi varlıkların topluluk ifadesinden başka bir şey değildir. Cemiyet yükseliyor demek, onun fertleri yükseliyor demektir. Bu hükmün bir nazariyeden ibaret kalmaması, cemiyeti kuran fertlerin selameti ve saadeti için lazımdır.

Şu halde İlliyet prensibi bakımından fertler illet, cemiyet neticedir. Tekamül bakımından da fertler gaye, cemiyet vasıtadır. Yükselmek istiyen insanların bu hakikati görebilmeleri çok faydalı olacaktır.

Bin insan oğlunu dünyaya ayak bastığı andan ölünciye kadar takibedersek kendi cehitlerinden başka muhitinin, cemiyetin, velhasıl bütün tabiatın onu kemale sevketmek için adeta seferber edilmiş olduğunu görürüz.

Ana kucağında, aile ocağında, mektep hayatında çocuk; senelerce bazen tatlı, bazen de haşin vetirelerle en sıkı bir kayıt ve inzibat altında sevk ve idare olunur. İnsan ömrünün en aşağı dörtte biri böyle geçer. Fakat aile ve mektep hayatının inzibatından henüz kurtulamadan insan oğlu, daha çatık çehreli diğer teşkilatın pençesine düşer. İş ve ev

hayatları, askerlik, memuriyet gibi kayıtlar onu sımsıkı bağlar. Cemiyet hayatının böyle binbir şekilde kurulmuş ağlarının birinden insan oğlunun kurtulması ancak diğerine düşmesi için olur. Bu sırada o, bir kayıttan kurtulmak ümidinin daha mazbut diğer bir kaydaltına girmekle kırıldığını göre göre nihayet, eğer zayıf ruhlu ise ve eğer bu hakikatlerden haberi olmıyacak kadar toy ise, bütün ümitlerini kaybeder ve yese düşer. Haksızlıktan, müsavatsızlıktan, hürriyetsizlikten… ilh. lüzumsuz ve beyhude yere bahseder durur. Fakat o, bu isyankarane hareketlerinde ne kadar ileri giderse gitsin biri çözülürken diğeri bağlanan kuvvetli cemiyet bağlarının zabıt ve rabıtlarından kendisini bir lahza bile kurtaramaz. Hatta bilakis, onun bu sabırsızca hareketleri bu bağların gittikçe sıkılaşmasını da mucibolabilir.

Aile terbiyesi, mektep terbiyesi, askerlik terbiyesi, memuriyet ve iş terbiyesi, içtimai hayat terbiyesi…. ilh. gibi sayısız kayıtlar ve şartlar ve bunların müeyyidesi olan ferdi ve maşeri vicanların ahkamı, resmi nizamnameler, kanunlar; ne kadar sıkıcı, ne kadar zorbaca görünürse görünsün ferdin tecrübesini arttırmak, onun kemalini temin etmek bakımından lüzumlu ve zaruridir. Hadiselerin iyiliği veya fenalığı hakkında verdiğimiz hükümlerde daima aldanmakta olduğumuzu tesadüf bahasinde yazmıştık. Burada okuyucularımıza onları hatırlatmakla iktifa ederiz.

Cemiyetin bir suçluyu cezalandırması adeta otomatik bir iştir. Burada ileri sürülen sebeblerin çoğu geri planda kalır. Daha ön planlardaki illetleri görebilen insanlar pekala bilirler ki cemiyette suçlunun cezalanmasında amil olan asıl sebep, ferdin cemiyet kuyudatı yardımı ile tekamül etmesidir.

Demek ki dünya hayatında fertle cemiyet arasında tekamül vetiresi bakımından sıkı münasebetler vardır. Bu münasebetler bazen düz, bazen de ters istikametlerde olabilir. Yani geri cemiyette ilerlemiş ruhlar veya ileri cemiyetlerde de geri kalmış ruhlar bulunabilir. Bu noktada da zahire tapılıp yanlış bir düşünceye saplanmamak için İlliyet prensibini daima göz önünde tutmak lazım gelir.

O halde dünyamız öyle büyük bir mektep, öyle mükemmel bir terbiye müessesesidir ki orada her ruhun görgü ve tecrübesini merhale merhale arttıracak sayısız dershaneler bulunur. Hoca ve talebesiyle bir mektep dershanesi, o dershanenin müdavimleri için nasıl gaye değil, vasıta ise tıpkı onun gibi dünya dershanesi olan cemiyet hayatı da fertler için gaye olmayıp bir tekamül vasıtasıdır. Sözü buraya kadar getirdikten sonra şimdi dünya hayatına tekrar tekrar neden girmiş olduğumuzu daha kolaylıkla münakaşa edebiliriz.

7 – Ruhları dünya hayatına tekrar çeken amiller hakkında birkaç misal

Ruhların dünyaya inmesinde ve bir takım tecrübeler geçirmesinde yüksek tekamül gayesinin, bizim sezebildiğimiz en büyük bir amil olduğunu birinci ve ikinci kitaplarımızda uzun uzadıya yazmıştık. Dünyada görünen bir çok ihtirastan ve maddi cazibeden mütevellit arzular ancak ruhların maddeye bağlılıklarından doğmuş birer netice idi. Fakat bu neticelerin de, onların dünya hayatındaki eprövleri şu veya bu istikamette geçirerek tekamül edebilmelerine vasıta olduklarından evvelce bahsetmiştik. Binaenaleyh << ruhları dünya hayatına tekrar çeken amiller >> diye aşağıda verdiğim bazı misalleri, onların dünyaya gelmelerinde hakiki amiller

olarak kabul etmediğimi, ancak hakiki tekamül illetine birer vasıta olarak, henüz haki hayatın icaplarından faydalanmak ihtiyacında bulunan geri ruhları dünya eprövlerine katlanmağa yarıyan birer saik olarak okuyucularıma takdim ettiğimi hatırlatmak isterim. Fakat bunların, böylece arka planda bulunan daha yüksek gayelere ve illetlere birer vasıta olduklarını unutmamak şartiyle bize nazaran ön safta birer amil gibi kabul edilebileceğini düşünmek mümkün olur. Şu halde aşağıda vereceğimiz misallerin çoğu henüz dünya hayatına bağlı ve bu bağlılık yüzünden maddi arzularına ve ihtiraslara mağlup azçok geri ruhların hayatına aittir.

Prof. X…. Otuz senedenberi üzerinde çalıştığı bir meseleyi henüz halledememiştir. Yaşı altmışı çoktan geçmiş bulunuyor. Senelerce ilim kitapları ve laboratuvarın küflü havası içinde ömür çürütmüş olan bu adam acaba eserini bitiremeden göçüp gidecek mi?.. Filhakika böyle geçen endişeli günlerin birinde ufak bir ateş, birkaç öksürük bu işi nibayete erdirir ve o, gayesine yarmadan gözlerini dünyaya kapayıverir.

Bu adamın şahsiyetinin ölmediğine göre, dünyada senelerce kendisini itibari bir ideale bağlıyan hırsla – ve bu hırsı doğuran sebeplerin o şahsiyette devam ettiği müddetçe – onun tekrar yeryüzüne inmek istemesi kadar tabii bir şey tasavvur edilemez. Böyle olunca o, bütün bu işlere sebebolan hakiki amillerin istihdaf ettiği gayeler gerçekleşinceye kadar, yani bu ruh, muayyen bir kemal derecesine varıncaya kadar bu ilim hırsında ve buna benzer diğer hırslarında devam edecek, bunun için de dünyaya bağlı kalacaktır. Zira bu hırsın istihdaf ettiği ilmi mesai bu dünyaya mahsustur ve ancak burada tahakkuk sahasını bulacaktır. Bu bakımdan Ispatyomun ince maddeleri onu tatmin edemez. Binaenaleyh dünyada iken o, nasıl kendisini her şeyden tecridedip bu işe başlamış ise şimdi de aynı saikler altında öylece dünyaya bağlanmış ve çekilmiş olacaktır. Ruhi durumu ve anlayışı kifayet derecesinde değilse belki o, bu işe bir gaye olarak ta sarılabilir. Fakat gaye olarak sarılmış olduğu bu işin tavassutu ile bilmeden tekamül etmesine, onun bu yanlış kanaati engel olmaz. Netekim eğer o alimin ilim hırsını doğuran asıl gerilik sebepleri ortadan kalkmış bulunursa son dünyadan ayrılışında, ne kadar bitmemiş işleri arkaya bırakırsa bıraksın o, bir daha dünyaya dönmek ihtiyacını duymıyacktır.

Diğer bir misal: A… Bir milyonerdir. Bütün hayatı müddetince toplamış olduğu altınları onun her şeyidir. O, bunları elde etmek için ne kadar büyük fedakarlıklara katlanmıştır! Onun için milyonlarının dışında hiçbir varlık kıymet kazanamaz. Ve böylece bir hayat bir boşluktan ibaret kalır.

Her hırs gibi bu da beslendikçe, daha doğrusu kendisini doğuran maddi hadiselere karşı mağlubiyet arttıkça beslenir ve kuvvetlenir. Para tuzağına düşmüş bu mahpusu ölüm fikri ta cangahından vurur. Günün birinde o, kendine aidolan bu kadar serveti nasıl bırakıp gidecek?. Fakat, bütün hadiseleriyle bir lahza bile durup dinlenmeden yuvarlanan dünya hayatında, hava değişir ve korkunç gün gelip çatar. Bütün zenginliği altınlarına inhisar eden bu adam onları dünyada ötekinin berikinin eline bırakmak zorunda kalınca dört başı mamur bir fakirlik içinde kaldığını acı acı duyar. O, şimdi çırçıplak bir haldedir. Her şeyi mahvolmuştur. Ruhunda kendisini teselli edecek manevi hiç bir kazanç taşımadığından Ispatyom hayatı bomboş kalır. Zira o, dünya hayatında iken iyice inanmıştı ki hayatın gayesi para biriktirmektir ve bunun için gösterilecek bütün faaliyetler birer vasıtadan ibarettir. O halde milyonları kaybolmuş bir hayat hiç bir şey değildir. Bu durum kendisi için hakiki bir işkence olur. O maddelerin esiridir. Onlara hakim olacak kuvvet ve kudretleri henüz kazanamamıştır. O, zayıftır. Binaenaleyh ruhunun yeni dir mücadele hayatına atılması, tecrübelere girişmesi ve yapılacak

mümareselerle kuvvetlenmesi lazımdır. İşte bu zaruret onu tekrar dünyaya çeker. Fakat bu hal her vakit böyle şuurlu cereyan etmez. Yani onun tekrar dünyaya inişi bu kadar yüksek hesaplara dayanmaz. Tabiat ve tekamül zarureti ona öyle ilcalar verir ki onların tesiri altında o, ister istemez bu yola sürüklenir. Mesela; Ispatyomda bir türlü huzur bulamaz. Ispatyom hayatı yalnız serveti uğrunda yaşıyacak kadar maddeye esir bir milyoner için gayrı kabili tahammüldür. İlerlemiş ruhlar için mevcudolan oranın güzellikleri, hakiki saadetleri ve huzuru böyle ruhlar hakkında bahis mevzuu değildir. Onlar şimdilik yalnız bir şeye muhtaçtırlar, o da para kazanmaktır. Halbuki Ispatyomda geçmiyen şeylerin başında para gelir. Binaenaleyh o, bu arzusunu ancak yer yüzünde tatmin edebilir. Ve onun için arza tekrar inerken aynı zamanda kendisini bu gerilikten kurtarmağa yarıyacak hadiseleri de bilmeden ve yardımcı ruhların muaveneti ile beraberce dünyaya getirir.

Hiç sevmediğiniz bir kimseye veya hatta laalettayin bir insana fenalık yaptıktan sonra vicdanınızda husule gelen üzüntüleri tattınız mı? Bu öyle bir acıdır ki sükunet bulması bazı şartlara bağlıdır. Bu öyle bir ateştir ki sönmesi için her şeyden evvel yapılan fenalığın af ve tamir edilmesine ihtiyaç vardır. Bu veriteyi bir misalle izah edersek daha ziyade canlandırmış oluruz. Vereceğim misal klasik ispiritizma külliyatından alınmıştır. Bu, sevdiği bir kadını nişanlısı ile beraber kıskançlığı yüzünden öldürüp dünyada ve Ispatyomda ıstırap çeken bir insan ruhunun hikayesidir ki bu tebliğ o ruh tarafından bir enkarnasyon medyomu vasıtasiyle verilmiştir:

<< ….. Ben onu çoktanberi seviyordum. O benim bu sevgimi anlamadı. Gündüz onun ayak izlerini takibediyordum. Gece onu ruyamda görüyordum. Varlığım hakiki bir işkence balini almıştı. Beni reddettikçe onu daha çok seviyordum… Nihayet onun başka birisine aidolacağını anlayınca içim zulmetle doldu… Rakibime karşı bende hasıl olan kinin nihayeti yoktu… Bir gün onu beyaz gelinlik elbiseleri içinde gördüm… Akşam oldu… Bütün gürültüler kesildi. Bütün kinim uyanık duruyordu. O, beni kör yaptı ve elimde bir hançerle onların yanına sevketti. Deli olmuştum… Ruhumda iki cinayet canlanıyordu. Bundan başka bir şey düşünmüyordum. Gittim… Ve kudurmuşça, bir hamle ile ikisini de öldürdüm.

<< Caniyane suzuzluğum sükunet bulmuştu. Kaçtım. Kimse caninin ismini bilmiyordu. Ve hiçbir kimse benim ümitsizliğimi ve hicabımı da bilmiyordu. Ben insanların adaletinden kaçmıştım. Vicdanımın sesinden de kaçabileceğimi ümidetmiştim. Fakat; gece olunca ve cinayet saati tekrar çalınca ruhum donmağa başladı. Kalbimde dehşetli hatıralar canlanıyordu. Ve kimse, kimse bu ıstırap içinde beni teselli etmiyordu.

<< Gece oldu. Yaşıyan ölüler gözümün önüne geliyordu. Uykum yoktu. Huzurum yoktu! Vicdan azabı beni en şiddetli derecesinde işkence içinde bırakıyordu. Hiçbir zevk bu ıstırabı varlığımdan uzaklaştıramıyordu. Gecelerin sükuneti içinde ağlıyarak serseri gibi dolaşıyordum. Hiç kimseden benim için ve benimle beraber ağlamasını istiyemiyordum. Ancak sessiz gölgelerin benim için ağlıyacaklarını ümidediyordum. O!.. Daima o!.. Onun sesi bana << seni seviyorum! >> der gibi geliyordu. Fakat bunun bir hayal (illusion) olduğunu düşününce ıstırabım büsbütün artıyordu. Kendimi daha bedbaht buluyordum. Ne kadar yalandı! Onun sesi bana affedildiğimi söyleyemezdi!

<< Ey beni dinleyenler!.. O zaman içinde bulunduğum dehşetli hali sizler asla tasavvur edemezsiniz. Ölmek istemiyordum. Çünkü onunla karşılaştığım zaman hicabım daha büyük olacaktı…>>

(Aynı varlığın öldükten sonraki intibaları:)

<< Tanımadığım gölgeler gözümün önünden geçiyordu. Her şeyden korkuyordum. Hatta kendimden bile. Gölgeler bana yaklaşıyorlardı. Bazılarının çehresi müthişti. Bazıları bana merhametle bakıyordu. Deli olduğumu zannediyordum. Titriyordum. Birdenbire gölgeler etrafımda bir halka yaptılar. O anda kendimi nura gark olmuş gördüm. Bir melek bana doğru geldi… Ve bana elini uzattı, şunları söyledi: (Artık üzülme!.. Ben bu saati sabırsızlıkla bekliyordum. Sana yalnız affımı değil sevgimi de veriyorum. Sen kafi derecede ağladın. Ve teselli edilmeğe istihkak kazandın…) Kendime geldim. Artık ağlamıyordum. Vicdan azabiyle solmuş olan yüzümü bir tebessüm kapladı. Kalbime ümit geldi. Artık cinayeti görmez olmuştum. Mesuttum…"

(Aynı ruh muvaffakiyetle bitirmediği dünyadaki tecrübe hayatına tekrar başlamak üzere inmeğe hazırlanıyor:)

<< Çok kederliyim, buradaki saadet verici güneşi terk etmek üzereyim. Tekrar çocuk olacağım. Ruhum küçük bir bedende yuğurulacak ve artık kendimi tanıyamıyacağım. Ağırlaştığımı duyuyorum. Perisprim dünyanın seyyaleleriyle o kadar meşbu bir hale geldi ki bir daha medyomunuza dönemiyeceğim…>> (36)

Şimdiye kadar söylediklerimize tevafuk eden bir çok noktaları muhtevi bu misaldeki sözlere ilave edilecek bir şey yoktur.

Herhalde, badasını öldüren müthiş canilerin mevcudolduğunu işitmişsinizdir. Böylelerinin uğrıyacağı vicdan azapları hiç şüphesiz pek korkunç olacaktır. Ruhun büyük bir zafını gösteren bu hareket onun tekrar dünyaya inmesinde tabiatiyle kuvvetli bir amil olacaktır. İşte ruh bu harekete kendisini sevkeden zafından kurtulabilmek için tekrar tecrübe meydanına zaruretiyle inecektir. Baba katili, ruhunda gittikçe alevlenen ve bütün varlığını zindan gibi karanlık ve işkenceli bir hale koyan ıstırablarını teskin edebilmek için af ve telafi imkanlarını, babasının ve babasını öldürdüğü zamanki ahval ve şeraitin mevcut bulunmadığı bir alemde nasıl temin edebilir? Bir ruhun olgunlaşması için yalnız affa mazhar olarak vicdan azabından kurtulması kafi değildir. Çünkü bütün bunlar birer vasıtadır, asıl gaye ruhun maddeler üzerinde müessiriyetini serbestçe kullanabilecek bir duruma girmesidir. İşte vicdan azabı, affedilmek ihtiyacı, dünya maddelerine kavuşmak hırsı…. gibi bir çok duygu ve temayüller hep ruhu tekrar maddi hadiseler içine yuvarlamak ve bu suretle onun görgü ve tecrübesini arttırarak kuvvetlenmesine yardım etmek içindir. Binaenaleyh affedilmek, vicdan azabından kurtulmak gibi ihtiyaçlar kadar irtikabedilen hatayı tamir etmek ihtiyacı da ruhta kendini gösterir. Taki o, evvelce muvaffak olamadığı tecrübe hayatına tekrar başlamak zaruretini duymuş olsun. Görülüyor ki arzular ve temayüller gibi af ve tamir veritelerini de biz, dünyaya inmenin gayesi değil, tekamülün vasıtası olarak kabul ediyor ve bu noktada da klasik bazı düşüncelerden ayrılmış bulunuyoruz.

Dünya hayatına girmek, maddi hadiseler arasında bir takım tecrübeler geçirmek içindir. Ruhun kuvvetlenmesi, müessiriyetini – ilahi kanunlara uydurabilmek suretiyle – maddi kainatta arttırabilmesi ancak tecrübelerle mümkün olur. Tecrüdesiz ilim olmadığı gibi tecrübesiz tekamül de yoktur. Tecrübe ile kazanılmış görgüden << iman >> doğar. İman ile kabul edilmemiş şeyler ruhun malı sayılamaz. Onlar, nihayet ruhun dışında yabancı birer hadiseden ibaret kalır.

Bu fikirlerle şunu da ifade etmek istiyoruz ki bizim kıymetlendirmek istediğimiz << iman >> dogmatik hükümlere dayanan esassız ve körü körüne olan bir inanmadan ibaret değil, görgü ve tecrübe ile kazanılmış bir duygudur.

Tecrübe, kafada mücerret halde bulunan bir bilginin müşahhaslaşması, yani şahsiyetin unsurları arasına girebilmesi için lüzumlu olan bir tekamül vetiresidir.

Her tecrübenin muayyen şartları vardır. O şartlar mevcudolmayınca tecrübe müspet netice vermez. Bu şartlar çok mütenevvidir. Bunları temin etmek suretiyle her şeyin kabili tecrübe olduğunu ve mutlaka tecrübe edilmesi lazım geldiğini söyliyebiliriz.

Şimdi tekrar baba katiline dönelim; bu ruhun yeniden bir tecrübe hayatına başlaması lazım olduğunu söylemiştik. Halbuki Ispatyomda bu iş için lazım olan tecrübe şartlarından hiç biri mevcut değildir. Oradaki maddelerin inceliği dünya maddelerinin manipülasyon tarzlarına müsaade etmediğinden katil, dünyadaki tecrübelerini orada tekrarlıyamıyacaktır. Yani, bu ruh ne babasını öldürmeğe kendisini sevkeden aldatıcı hadiseleri mesela para, şehvet, şöhret, mevkii v.s. gibi saikleri, ne de babasının öldürülebilecek et ve kemik gibi maddelerini Ispatyomda bulunamıyacaktır. Hulasa bu cani, bütün samimi nedametlerine ve maddeler içinde bir daha mağlup olmamak için göstermek istediği dütün cehitlerine rağmen tecrübelerine başlıyamıyacaktır. Binaenaleyh onun tekrar bir mukavemet tecrübesine girişebilmesi için lüzumlu şartları haiz olan dünyamıza girmesi icapeder.

C…Çok iyi bir kadındı. Mesut idi. Bilhassa sevdiği yavrusu onun bu saadetinin temelini teşkil ediyordu. Hatta yavrusunun en ufak bir rahatsızlığı onun bütün huzur ve saadetini kaçırmağa kafi gelirdi. Beklenilmiyen bir günde o, henüz hayatının ortasına bile gelmeden dünya maddelerinden ayrılıverdi. Acaba bu ani ayrılış onun ruhundan evladının sevgisini söküp attı mı? Hayır! çünkü ruh sevgisi dimağ cevherine bağlı maddi bir vasıf değildir. Bir defa insan ruhunda doğduktan sonra o da ruh gibi ebedileşir ve ölmez. Hatta ruhun bütün kazançları gibi o da bizzarure tekamül ve inkişaf eder. İşte kaide halinde olmamakla beraber bu kadın evladını takibetmek, onunla tatlı veya acı tecrübeleri beraberce geçirmek veya ona maddeten de destek olabilmek ve bazı yardımlarda bulunmak için bir müddet sonra çocuğunun yanında tekrar dünyaya gelebilir.

Biz ruhları dünyaya çeken sebeplerden pek azına şu bir kaç misalle temas etmiş olduk. Halbuki ruhların reenkarnasyonları sayısız sebepler altına vukua gelir. Bunların mükemmel tasnifini yapmağa bugünkü bilgimiz müsait değildir. Gelecek araştırıcıların, bu hususstaki bilgileri biraz daha ileri götürerek bu işte muvaffak olacaklarından eminiz.

REESKARNASYON FİKRİNE AYKIRI GÖRÜNEN HALLER

Reenkarnasyonizmanın kıymetini araştırırken insan öyle bir takım hadiselerle karşılaşır ki bunlardan bir kısmı bu bahsi kuvvetlendirirken diğer bir kısmı çürütür gibi görünür. Bu hal, cesareti az, araştırma işinde sebatsız kimseleri menfi yola sevkedebilir. Evvelce bahsettiğim, at - saman hikayesini ileri süren zatın durumu buna bir misal teşkil ecer.

Fakat ilmin hiç bir şubesinde hakikatlerin cehitsiz, kolayca elde edilemiyeceğine ve bu yolda bir çok hayal inkisarlariyle, aldanmalarla karşılaşmanın mukadder ve hatta faydalı olduğuna inanacak kadar tecrübe sahibi olanlar, reenkarnasyon bahsinin mütalaasında önlerine ilk çıkan her hangi bir müşahedenin dış tarafında kalmayıp onu inceden inceye tetkik ettikten sonra ve diğer alakadar müşahedeleri de onunla karşılaştırarak alınacak neticelere göre lehte veya aleyhte hüküm vermenin doğru olacağını bilirler.

Bu iş bittabi yorucudur. Ve tekamül yolunda her atılacak edım, dünyamızın şartları altında, yorucudur. Reenkarnasyon gibi yeryüzünün en bariz bir realitesini göremiyen ve kabul etmekte zorluk çeken kimselerin bu hali, hakikatlerin zahmet çekmeden ve hazırca elde edebileceklerini zannetmek hatasına düşmüş olmalarından ileri gelir. Bunlar yalnız bu bahiste değil, belki her bahiste daima hakikatlerin dış tarafında kalırlar, derin taraflarına dalamazlar.

Demek reenkarnasyon fikrine uygun ve aykırı gelen hadiseleri ayrı ayrı fizikoşimik, biyolojik ve psikolojik kıymetleriyle lüzumu derecesinde tetkik ve tahlil ettikten sonra heyeti umumiyesi üzerinde sentetik bir mütalaa yaparak alınacak neticelerin reenkarnasyon lehinde veya aleyhinde çıktığına göre hüküm vermek icabeder.

Bu hususta şimdiye kadar muhtelif araştırıcılar tarafından çok kıymetli faaliyetler gösterilmiş ve ortaya oldukça kuvvetli deliller ve müşahedeler konmuştur. Biz bunlara fazla bir şey ilave etmeden mesaimize devam edecek ve arzettiğim yolda bir neticeye varmağa çalışacağız.

O halde bu kısımdaki mevzuumuz, reenkarnasyon aleyhinde görünen bazı hadiseleri tetkik etmek olacaktır. Gelecek kısımda ise lehteki hadise ve müşahedeleri zikrederek reenkarnasyonizmanın hakikatini göstermeğe çalışacağız.

1 – Unutma

Reenkarnasyon bahsinin mütalaasında akla en sık ve en evvel gelen bir itiraz vardır: mademki biz bir çok dünya hayatlarında yaşamış bulunuyoruz neden onları hatırlıyamıyoruz ve o hayatlara ait hiçbir şey bilmiyoruz?

Bu fikrin münakaşasını yapmazdan evvel unutma kelimesinin manası üzerinde durmak lazımgelir. Unutma nedir ?

Unutmayı kabaca, zihinde mevcut bir şeyin şuur sahasından silinmiş olması şeklinde kabul ederiz. Bir şeyin şuur sahasından silinmesi - gene kaba görüşle - ya muvakkaten veya daimi olur.

Muvakkat unutmalar bizim normal ve mutat hayatımızın zaruretidir. O kadar ki eğer bu muvakkat unutmalar olmasaydı biz normal surette düşünemez ve muhakeme edemezdik.

Normal düşünmek ve muhakeme etmek, dikkati bir mevzuu üzerinde toplıyarak ancak o mevzu ile alakadar bilgileri muayyen maksatlar etrafında bir araya getirip birbirine bağlamak demektir. Eğer bu sırada o mevzu ile alakalı olmıyan rasgele her bilgi şuur sahasında tebellür

ederse düşüncenin ve muhakemenin selameti kalmaz. Mesela: Bir doktor hastasını tedavi etmek için onun hastalığı etrafındaki bütün bilgilerini bir araya toplamağa çalıştığı sırada sinemalarda gördüğü artistlerin rolleri, bakkaldan aldığı eşyanın listesi, futbol maçlarının tafsilatı… gibi birbirini tutmaz bir sürü hadiseler ve bilgiler hep birden onun kafasına hücum ederse hastasına ait işleri muvaffakiyetle başaramaz. Binaenaleyh bu doktorun o sırada her şeyi unutması ve ancak hastasının dertlerine ait bilgilerle meşgul olması lazımgelir. Ve o, bunu yapar, diğer bilgileri şuur sahasından uzaklaştırır. İşte bu muvakkat bir unutmadır.

Fakat bazen bu unutma gayri ihtiyari veya devamlı olur. Ben istesem bile şuur sahamdan çıkmış olan bir şeyi tekrar orada yaşatamam ve o, zaman geçtikçe benim şuur sahamdan uzaklaşır ve silinir. İşte umumiyetle << unutma >> dan bizim kastettiğimiz mana budur.

İnsanların bir kısmı her şeyin, günün birinde böyle ebediyen unutulup gideceğine, hatta ölümle bütün şahsiyetin yokolacağına inanırlar. Acaba hakikatte böyle bir unutma var mıdır ?

Bu sualin cevabını araştırmazdan evvel unutmanın ve tekrar hatırlamanın mihanikiyeti üzerinde biraz durmak icabeder. İşte biz evvela unutmanın, ileriki bahislerde de tekrar hatırlamaların mütalaasını yapmak suretiyle bu bahsi tamamlamağa çalışacağız.

A – Unutmanın mihanikiyeti hakkında bir düşünce

İleride, hatırlama bahsinde de tekrarlanacagı gibi mutat unutma hali maddi bir hadisedir. Ve beyin cevherleriyle alakalıdır. İdrak bahsinde kısaca yazdığımız gibi, bir düşünce ve muhakeme mahsulü olarak fikir halinde, bağlı şuur sahamızda beliren intibalar ruha ancak mutat idrak yoliyle geçen bilgilerle kaimdir. Bu kanaldan geçmiyen gerek dünyadaki, gerek dünya dışındaki amillerden alınmış bütün ihtizazlar perispride geniş ölçüde bilgiler husule getirdiği halde beyin yoliyle hiçbir bilgi ve fikir tezahürü gösteremez. Bunu ikinci kitabımızdaki idrak bahsinde yazmıştık. Ve bu hali izah yoluyla beyinde husule gelen izlere dair bir nazariye de söylemiştik.

Mutat idrak yolunda, perispri dış tesirleri ancak beyin merkezlerinden alır. Bunun için beyin merkezlerinde bazı hareketlerin, izlerin, belki de çok belirsiz az çok yüksek bazı marfolojik değjşmelerin vukua gelmesini çok tabii görmemiz icabeder. Gerçi fizyoloji ve morfoloji bu hususta henüz söz söyliyebilecek durumda değildir. Ve bunun için de biz bunu akademik ilmi katiyetle gerçekleşmiş bir küküm olarak iddia etmiyoruz. Yalnız şu var ki :

Dış duygu uzuvlarımızın vazife görümü esnasında uğradıkları ufak tefek anatomik değişmelerden bir kısmı bu gün ilmen sabit olmuştur. Mesela her kuvvetlice gürültü insanın kulağını biraz daha sağır yapmaktadır. Bu hal kulak uzvunda, dış ihtizazları merkeze nakletmeğe vasıta olan bazı unsurların bir daha yerine gelmemek üzere ölmelerinden ileri gelme, ilmen sabitolmuş bir hadisedir. Hatta bu sebepten dolayı bazı memleketlerde umumi yerlerde sokaklarda fazla gürültülü sesler çıkarmanın önüne geçilmiş ve bunlar yasak edilmiştir. Bu hadisenin bütün diğer duygu uzuvlarının dış kısımlarında da az çok bariz bir halde vukua gelmiş olması mümkündür.

Bir dış duygu uzvu, mesela kulak cihazı, nasıl beyin merkezine girecek dış amillere ait ihtizazların nakil vasıtası ise beyin merkezi de perispriye gidecek aynı ihtizazların öylece

nakil bir vasıtasıdır. Hele bir de idrakin bu merkezler vasıtasiyle vukua geldiğini düşünürsek buradaki intibaların alelade nakil yollardakinden daha derin olacağını kabul edebiliriz. Diğer ilmi metapsişik müşahedelerin beyin merkezlerinde bazı değişmelerin ve izlerin vukuu lehindeki neticelerini [1] nazarı dikkate alınca ve nakil duygu yollarında fizikoşimik usullerle tespitedilen değişmeleri de göz önünde tutunca beyin merkezlerindeki az çok ince ve devamlı morfolojik bazı değişmeler lehinde ileri sürdüğümüz nazariyenin bir gün fizyolojik hakikat olacağına haklı olarak inanmamız icabeder. Fakat biz bu işin akademik ihtisas çerçevesi içinde neticelendirilmesini mütehassıslarına bırakıp, metapsişik ilmi müşahedelere dayanan nazariyemizin doğruluğundan emin olarak yolumuza devam edelim:

Evvelce degajman bahsinde taktim ettiklerimize ilaveten, hipnoz bahsinde de ilerledikçe bu fikrimizin lehinde gayet açık misallerle karşılaşmak mümkün olur. İleride hatırlama bahsinde bunların daha geniş mütalaasını yapacagız. Ve orada göreceğiz ki beyin cevherlerinde intiba bırakmış bilgiler, oralarda hiç bir intiba bırakmadan ruha geçmiş bilgilerden bir çok noktalarda farklı tezahürler göstermektedir. Esasen biz, bir şeyi unutmamak için nazariye halinde bahsettiğimiz bu malumatı tabii olarak günlük hayatımızda her an tatbik etmekteyiz. Yeni öğrendiğiniz bir şeyi, mesela bir ismi ezberlemek için ne yaparsınız? Onu muhtelif usuller ve vesilelerle tekrarlarsınız. Burada beş duygunuzdan birini veya bir kaçını lüzumuna göre kullanırsınız. Bu tekrarlamaların faydası nedir, neden bir şeyi unutmamak için tekrarlamak ihtiyacını duyarsınız?

Zannediyorum ki bu sualin cevabı iyi verilirse içinde bulunduğumuz mevzu biraz daha aydınlatılmış olur. Bir şeyi zihinde muhtelif zamanlarda, muhtelif vesilelerle ve çeşitli yollardan tekrarlıyarak o şeye ait beyindeki intibaları ve izleri derinleştirmiş oluruz. İşte ezberlemek diye yaptığımız iş budur. Bir şeyin ezberlenmesi demek onun zihinde tekrarlanabilecek bir hale getirilmiş olması demektir ki bu da evvelce söylediğimiz gibi beyin cevherlerinde o şeyin ihtizazlarına uygun bazı intibaların husule gelmesiyle mümkün olur. Ve bu intibalar da yukarda söylediğimiz gibi henüz keşfedilmemiş yüksek tertipte bir takım morfolojik tegayyürlerle müterafık bulunur. İşte yaptığı tesir şeklini bilmeden biz bir şeyi zihinde tekrarlamakla bu işi temin etmiş oluruz. Fakat şüphesiz bu da ruhi bir faaliyettir. Ve ruhun maddeler üzerindeki müessiriyetinin bir tezahürüdür. Halbuki metapsişik bir yoldan degaje olmuş bir perispride idrak vukua gelirken beyinde bu ruhi faaliyet vaki olmaz. Zira buna serbes haldeki hayat şartları lüzum bırakmaz. Bunun neticesinde de perispride idrak olunan şey hakkında beyinde hiç bir intiba husule gelmez. Ve ruh onları mutat insan halinde iken hatırlıyamaz. Bunu bir misal ile de gösterebiliriz:

Bir üniversite talebesi haberdar edilmeden tecrübe süjesi olarak intihabedilmiştir. Talebe, alakası olduğu bir mevzu üzerinde meşgul edildiği sırada; haberi olmadan arkasında, uzakça bir mesafede bulunan bir metronomu işletmeğe başlıyorlar. Bir müddet sonra alet duruyor. Talebe hala bunun farkında olmadan mübahasesine hararetle devam etmektedir. Nihayet kendisinden meşguliyeti dışında bir şey duyup duymadığı soruluyor. Metronomun tik - taklarına dair hiç bir şeyden haberi olmadığı anlaşılıyor. Talebe hipnoz haline konuyor. Fakat hipnoz halinde iken o, diğer işler arasında metronomun sesini de duyduğunu ve hatta aletin başından sonuna kadar kaç defa tik - tak yaptığını doğru olarak haber veriyor. Uyandıktan sonra tekrar uyumazdan evvelki haline düşüyor ve bu seslerden haberdar görünmüyor. Bu ne demektir? Metronom işlediği sırada ruh dikkatini başka bir hadise üzerinde topladığı için beyindeki faaliyeti ancak o mevzu hakkında vuku bulmuştur. Diğer hadiseler karşısında beyin

bu faaliyetten mahrum kalmış ve onlara ait intibalar kendisinde husule gelmemiştir. Fakat evvelce de söylediğimiz gibi bir hadisenin beyinde iz bırakmamış olması onun ruhta yerleşmesine mani teşkil etmez. Burada dikkatin yalnız bir mevzu üzerinde toplanmasından mütevellit izolman neticesinde metronomun sesleri perispri yoliyle ruha intikal etmiş ve orada bir bilgi husule getirmiştir. Eğer talebe metronomun seslerine dikkat etmiş olsa idi onları süratle ve otomatik ruhi bir faaliyetle zihninde tekrarlamış olurdu, bu da yukarda söylediğimiz gibi beyinde husule getireceği izlerle orada intiba halinde kalır ve metronoma ait seslerin mutat hallerde tekrar bu kanaldan ifade edilmesini sağlamış olurdu.

O halde, bir şeye dikkat etmekle onu o nispette ve ruhi otomatik bir faaliyetle zihinde süratle tekrar etmiş oluruz. Bu da onları tekrar hatırlayabilmemizi az çok mümkün kılar.

Hulasa, mutat halde vukua gelen idrak esnasında beyinden geçen ihtizazlar orada bir takım intibalar ve izler bırakıyor ve bu intibaların devam ettiği müddetçe idrak olunan şeyler tekrar bedene inikas ettirilerek şuur sahasına çıkarılabiliyor ki biz buna hatırlama diyoruz. Halbuki ya uzun müddet geçtikten sonra beyindeki bu intibaların ve izlerin silinmesi halinde veyahut hipnozda vuku bulan idraklerde olduğu gibi beyin cevherlerinde hiç bir intibaın ve izin hasıl olmadığı hallerde ruha giren bilginin tekrar şuur sahasına çıkması, yani hatırlama fi'linin vukua gelmesi mümkün olmaz. Buna da Unutma diyoruz. Demek öyle bir takım ihtizazlar ruha dahil oluyor ki bunlar ruhun beyin üzerindeki faaliyetine lüzum kalmadan ve beyin cevherinde hiç bir intiba bırakmadan geçer ve perispri yoliyle ruha girer. Bunlar, dünya bedeninde mahpus olduğu müddetçe insanda bir fikir, bir hatırlama halinde tezahür etmiyecektir. Belki şuur sahamızın dışında tesirlerini göreceğimiz bu ihtizazlar, ruhumuzun derinliğinde kaybolacak ve degajman hallerinde, Ispatyomda ve bazen de hususi metapsişik diğer yollardan bağlı şuur sahamızda tezahür zemini bulabilecek kazançlarımızın tükenmez unsurları arasına karışacaktır. Demek mutat halimizde idrak ettiğimiz şeylere ait, söylediğimiz izler beyinde baki kaldıkça irademizle onları hatırlamak daima mümkün olur. Fakat zamanla değişen beyin cevherlerindeki bu izlerin silinmesi nispetinde evvela vuzuhsuz hatırlamalar ve nihayet bir daha hatırlanmamak üzere unutmalar vaki olur. Şu halde fikir ve bilgi aleminde ruhumuzun dünya ile alakasını temin eden, onun dünyaya ait şuur sahasını çevreliyen unsur sinir merkezleridir. Keza ruhun düşünce, muhakeme ve bilgisiyle şahsiyetini dünyada tebarüz ettirmeğe vasıta olan unsur da gene bu merkezlerdir. Sinir cümlesinin sahneden çekilmesi, ruhun dünya ile alakasını o nispette kesmesi demektir. Beyin cevherlerini ortadan kaldırdığımız anda bizim ne şuurunuzdan ne şahsiyetimizden, ne de benliğimizden yer yüzünde eser kalmaz. Yani, şahsiyetimizi objektifleştirecek olan perispriye ait ihtizazlar bu alemde tezahür zemini bulamazlar.

Binaenaleyh bu alemde tezahür edebilmemiz, bu alemin maddeleriyle kendi münasebetlerimizi tayin edebilmemiz için asebi cümlenin mevcudiyeti ve bu işe yarar bir halde bulunması lazımdır.

B – Geçmiş hayatları unutmak enkarnasyonun tabii bir neticesidir

Bu mevzua dair şimdiye kadar yazdığımız yazılar bu bentte pek fazla söze lüzum bıraktırmıyacak kadar vazıhtır. Onları birkaç cümle içinde tekrarlamakla geçmiş hayatları unutmanın tabii bir netice olduğu davasını hükümlendirmek mümkün olacaktır.

Dünyadaki şuur ve bilgi sahamızın ancak burada gördüğümüz ve içinde yaşadığımız hadiselere ait hatırlamalarla genişlediğini ve bu hatırlamaların da beyin cevherlerinin araya karışmasiyle vukua geldiğini söylemiştik.

Binaenaleyh dünyamızdan olsun, başka alemlerden olsun almış olduğumuz bilgileri, burada tekrar hatırlamak ve onları kullanabilmek için o bilgilere ait beyin cevherlerimizde bir takım yerlerin ve intibaların evvelden hazırlanmış olması lazımgeldiğini biliyoruz.

Bu sözlerden çıkan en bariz hakikat şudur: Beynin ruhtan alabildiği fikirler, ancak kendisinde evvelce herhangi bir intiba husule getirmiş olanlardır. Mesela, çocuklukta geçirilmiş bir hadisenin ne kadar unutulmuş olursa olsun, az çok cehit sarfı ile hiç olmazsa bazı kısımlarının hatırlanması mümkündür. Fakat eğer bu hadise ya hiç öğrenilmemiş ise veya geçmiş bir hayatta veyahut hipnoz gibi ruhun bedenle münasebetlerinin gevşemiş bulunduğu hallerde ruh tarafından idrak olunmuş ise onun doğrudan doğruya ve ruhun ayrıca bir faaliyet göstermesine lüzum kalmadan beyin yolu ile hatırlanması mümkün olmaz. Ve bu hadiseye ait bilgi, dünyanın mutat şartları altında ebediyen unutulmuş olarak kalır.

Dünyadaki bilgi ve tefekkür kudretimiz, beynimizin maddi imkanlarına bağlıdır. Ve esasen bu sebeptendir ki üç buutlu alemin şartlarına tabi bir beyinle düşünmek mecburiyetinde kaldığımız müddetçe o alemin ne üstündeki, ne de altındaki realiteleri anlıyabilmemize imkan yoktur. Bunun gibi gerek metapsişik usullerle, gerek ölüm hadisesiyle muvakkaten veya ebediyen kendisini beyin cevherlerinin baskısından kurtarmış olan bir ruh, eski aleminin dışındaki realiteleri sezmeğe başlamak imkanını bulur.

Dünyada öğrenilen şeylere vasıta olan beyne ait fikir klişeleri beyinle beraber mahvolup gider. Fakat onlar vasıtasiyle husule gelen çok derin, çok şümullü bilgiler ruhta yerleşmiş ve ebedileşmiş olarak kalır. Ve bunlar tekrar dünyaya gelişte yeni bir beyinde intibalarını, yani dünyaya mahsus fikri kıyafetlerini temin eden klişeleri bulamadıklarından tezahür edemezler.

Enkarnasyon; ruhların yeni dünya şartları içinde yepyeni bir takım maddelere bağlanması ve ancak o maddeler yardımiyle dünya hadiseleri içinde yaşaması demektir. Ruhun, daha doğrusu perisprinin iktisabettiği yeni dünya bedeni bakirdir. O, henüz üzerinde işlenmemiş bir gramofon plağına benzer. Onda dünyanın girdisine, çıktısına dair hiç bir intiba, hiç bir iz yoktur. Fakat körpeliği ve müesseriyet imkanlarının genişliği yüzünden bu beden bütün teşekkülatı ile ve bilhassa alıcı kabiliyeti ileride olan asabi cümlesiyle ruhun müessiriyetine ait bütün faaliyetlere amade bir haldedir. Ruh bir taraftan bu bedenin inkişafı nispetinde dış aleme ait ihtizazları daha geniş ölçüde idrak etmek imkanlarını bulurken, diğer taraftan da tekamül ihtiyaç ve zaruretine göre onun üzerinde işlemekten, daha doğrusu ne kendisinin, ne de başkalarının bilmediği yüksek gayeler yolunda onu terbiye etmekten geri durmaz. Bununla beraber eski hayatında geçirmiş olduğu binbir çeşit hadiseye ait bilgiler ruhta mevcudolduğu halde o, yeni dünya hayatında inkişaf etmekte olan şuur sahasına bunları intikal ettiremez. Zira bu sahayı tahdideden ve aynı zamanda zenginleştiren unsurdan o, mahrumdur. Yani bedende o hadiselere ait hiç bir intiba, hiç bir iz yoktur. Bağlı şuurun dar sahası, ancak yeniden yeniye belirmeğe başlıyan, ruhun dünyevi faaliyetlerine ait beyindeki izlerin ve

intibaların çoğalması ve zenginleşmesi nispetinde genişleyecektir. Zaten reenkarnasyonla kazanılmış yeni maddi durum, yani beynin ve asabi cümlenin bekaret hali bu işin bundan başka türlü olmasına da imkan vermez.

İleride hatırlama bahsini gözden geçirirken tesadüf edeceğimiz daha tafsilatlı fikirlerden de anlaşılacağı gibi, hipnoz halindeki süjelerin, saatlerce konuştukları, hatta beden ve ruhlarında derin tesirler yapabilecek hadiseler içinde yaşadıkları halde [1] uyandıktan sonra, sanki hiç bir şey olmamış gibi uyumadan evvelki hayatlarının kayda değmez akışına tekrar kendilerini koyuvermeleri, bahis mevzuu olan düşüncelerimiz arasında bize iyi fikirler verebilir.

Biz nasıl geçmiş hayatlarımızın, kimbilir o zamanki bedenimize arız olan bir çok kusurlarını, maluliyetlerini ve bizi çeşit çeşit ıstıraplariyle uzun yıllar huzursuzluk içinde bırakan hastalıklarını, o bedenle beraber mezara gömdük ve bu hayatımızda o kusurların, maluliyetlerin ve hasatlıkların hiç bir izini taşımayan sapasağlam ve zinde yeni bir bedene sahibolduksa tıpkı onun gibi geçmiş hayatımızdaki hadiselerin bilgi ve duygulariyle taayyün etmiş o zamanki bağlı şuurumuza ait izlerini taşıyan asabi cümlemizi de bedenin bütün müştemilatiyle beraber mezara gömmüştük.

[1] Dostum Dr. Sevil Akay'ın (M…) ismindeki süjesiyle yaptığı bir tecrübede, süjenin ekminezi halinde tesadüfen tam çocuğunun öldüğü ana düşürülmesi neticesinde, sanki evladı yeni ölmüş bir annenin yaptığı gibi, aynı heyecan ve teessürle, ağlıyarak: (Evladımı tabuta koydular, götürüyorlar, götürmeyin…) diye, asistanları heyecana düşürecek derecede haykırarak feryadetmesine, büyük bir ruhi buhran geçirmesine ve bu halin aşağı yukarı beş dakika devam etmesine rağmen uyandıktan sonra şiddetli buhrandan, ıstıraptan mütevellit yorgun ve bitkin hali devam etmekle beraber hiç bir şey hatırlamaması ve mutat günlük hayatının dedikodularına tekrar aynı kayıtsızlıkla devam etmesi, moral tesirlere misal olur. Bunun gibi bir çok süjelere uykuları esnasında batırılan iğneler, koklatılan amonyak gibi sert kokulu maddeler, atılan tokatlar, hatta yapılan ameliyatlar gibi bedene ait şiddetli tesirler hakkında onların uyandıktan sonra hiç bir bilgiye malik olmamaları ve bütün bu hadiseleri tamamiyle unutmuş olmaları da maddi tesirlere misal olarak gösterilebilir.

Onlara ait umumi ruh bilgisi halinde devam eden serbes şuur, ruhumuzda edebileşmiş olmakla beraber ruhun diğer bir çok yüksek ve gizli melekeleri gibi bu umumi şuurunun da, mahpus bulunduğu yeni bir dünya bedeninde tezahürü mümkün olmadığından ve bunlar ancak ruhun bedenden az çok degaje olduğu zamanlarda meydana çıkabildiğinden geçmiş hayatlara ait hiç bir bilginin bu hayatta mevcudolmıyacağı tabiidir. Bununla beraber geçmiş hayatlarda edinilen bilgiler, kuvvetli ve müphem intibalar ve hatta bildiğimiz veya bilmediğimiz bazı tabiat kanunlarına tabi olarak doğmuş iptidai fikirler halinde bu hayatta da zahir olabilir. Ve bunlar ruhun degajmanı yardımiyle ilmi bir etüt mevzuu halinde tetkik olunduğu zaman, insan bilgisine ve mukadderatına ait bir çok hakikatlere varmak imkanı elde edilebilir. Bunlardan ileride uzun uzadıya bahsedilecek ve hatta reenkarnasyonizmanın mütalaasında bunlar da yardımcı birer unsur olarak ele alınacaktır.

Bu hatırlamaları buradaki fikirlerimize zıt ve paradoksal bir tezahür olarak karşılamamak lazımdır. İleride bunları tetkik etmeğe başladığımız zaman bu hatırlamaların da şimdi bahis

mevzuu ettiğimiz kaideler ve kanunlar altında cereyan ettiğini, buradaki fikirlerle zıddiyet değil, bilakis onları takviye edici bir muvafakat halinde bulunduğunu kolaylıkla anlıyacağız.

Şu halde geçmiş hayatları unutmak yeni bir bedene girmenin doğurduğu gayet tabii bir neticedir. Bu, evvelce dünyada bir çukura terketmiş olduğumuz, yıpranmış ve ruhumuzun faaliyeti ile kullanmalardan mütevellit aşınmalara maruz kalmış bir bedenin yanında taze ve yeniden kullanılmağa müsait yeni dünya bedeninin bekaret hali kadar tabiidir.

Bu işde biraz düşünebilenler ve bu hakikatlere az çok nüfuz edenler, sanki anlaşılması veya vuku bulması hiç de mümkün görünmiyen bir vahimeyi, saçma bir masalı istihfaf edenlere mahsus bir eda ile ve tutamakları olan temellerin çürüklüğünü farkedemiyerek: (O halde neden geçmiş hayatları unutuyoruz?) gibi çocukça bir suali sormakta ısrar etmezler.

a – Muhakkak geçirilmiş ve idrak edilmiş bulunmalarına rağmen şuur sahasına girmiyen ve inkar olunan bazı hadiselere ait misaller

Çok defa gözünüzün önünde bir insanın bazen, geçirdiği ve içinde yaşadığı hadiseyi apaçık inkar ediverdiğini görürsünüz ve hatta onun bu inkarındaki samimiyete de inanırsınız. Sizin hayret ettiğiniz bu inkar etme hadisesi ona o kadar tabii gelir ki o da eğer farkına varırsa sizin bu hususdaki hayret ve şüphenize şaşar. İşte aşağıda vereceğim bir iki misal bu neviden vakalara aittir.

Evvela kendi tecrübelerimden iki tanesini yazıyorum.

1 – Bayan H…yi uyuttum. Koluna bir iğne batırdım süje hiç bir acı duymamakla beraber iğnenin nereye batırıldığını sorduğum zaman diğer eli ile orasını doğru olarak gösterdi. Kendisini uyandırdım, aradan bir müddet geçti. Yemeğe oturmuştuk. Asistanlar ondan iğne hikayesine ait bir şey söylemesini bekliyorlardı. Halbuki o, bundan hiç bahsetmiyor ve böyle bir şeyi düşünmüyordu bile. Yalnız onun bir hareketi nazarı dikkat çekiyordu. Bu da ara sıra sağ elini sol kolunun iğne batan yerine götürmesi idi. Bunun sebebi sorulduğu zaman o, sadece: (hiç bir şey yok) demekle iktifa etti. Nihayet birisi dayanamadı. Ve uykusu esnasında kocaman bir iğnenin koluna batırılarak bir dakika kadar orada tutulduğunu süjeye söyledi. Fakat o, bu havadis karşısında telaşa düşeceği yerde hiç bir istifini bozmadan büyük bir kayıtsızlıkla dinledi; ne uyuduğunu, ne de kendisine iğnenin batırıldığını kabul etti.

2 – Bay Nebi hanı [1] hipnoz haline koydum, sol ön koluna oldukça uzun, kalın ve tesadüfen künt bir iğne batırdım. İğne epeyce müşkülatla girdi. Süjede hiç bir acı duygusu alameti görülmedi. Sonra iğne çıkarıldı. Diğer tecrübelerden sonra süje uyandırıldı. Süje ne uyduğunu, ne uykusunda yapmış olduğu şeyleri hatırlamadıktan mada bu iğne hikayesinden hatta şüphe bile etmiyordu. Yalnız uyanır uyanmaz hemen elini iğnenin battığı yere götürdü ve yüzünde bir acı hissi görüldüğü halde orasını uyuşturmağa başladı. Bu ameliyeyi bir kaç defa tekrar etti. Son defasında, hiç ehemmiyet verilmemesi lazım gelen bir iş üzerinde sanki lüzumundan fazla duruyormuş duygusuna mağlup insanlara mahsus bir çekingenlikle usulca koluna baktı. Kendisine neden bu kadar kolu ile meşgul olduğunu sorduk. Kolunu uyuşturmakta devam ederek: (Hiç, dedi. Galiba bugün kolumu eşek arısı soktu) [1] Etraftakilerin

gülüşmelerine ve koluna uykusu esnasında iğne batırıldığını söylemelerine rağmen o hala bunu kabul etmiyor ve gündüzden arı sokmuş olması ihtimalini daha kuvvetli görüyordu. Aynı süje başka bir zamanda tekrar uyutuldu. Evvelki uykusunda geçen hadiselere ait bilgisi soruldu. O uykusunda geçen bütün hadiselerle beraber iğne hikayesini de mükemmelen anlattı ve iğnenin batırıldığı yeri hatasız olarak gösterdi. Basit olan ve yüzlerce defa tekrar edilmiş bulunan bu nevi tecrübelerin çok öğretici noktaları vardır.

Demek uykusunda bedenine yapılmış tesirlerden süjenin haberi olmuyor, sanıyen ikinci defa uyutulduğu zaman iğne hadisesinin bütün safhalarını hatırlıyor.

Bu basit misal bahsimizin hiç olmazsa bir kısmına ait muammalarla bizi alıştırmağa yarar. Filhakika bir dünyaya gelişle, dünyaya gelmezden evvelki ve dünyadan ayrıldıktan sonraki iki Ispatyom hayatını – aşağı yukarı – bu bahsettiğim uyku hali ile aralarında bulunan uyanıklık hali arasındaki farklara benzetebiliriz.

Ispatyomdaki bir ruh oraya mahsus daha şumullü ıttıla vasıtalariyle mazisini ve etrafiyle olan münasebetlerini daha iyi duyar. Bunu takriben uyuyan süjelerin hayatına benzetebiliriz. Ruhlar dünyaya inince perisprilerini dünya maddelerinden kurmuş oldukları asabi sistemle sıkı bir münasebet haline koyarlar. Bu sitem henüz bakirdir. Onda ne bu hayata, ne de ruhun geçmiş hayatlarına ait hiç bir iz yoktur. Bunun tabii neticesi olarak, uyanmış süjelerin hipnoz halindeki hadiselerden haberdar olmaması gibi bunların da geçmiş hayattaki hadiselere ait biç bir bilgileri olmaz. İnsanın, bu bilgileri hatırlaması ya hipnotizma yolu ile veya mihanikiyet tarzını henüz katiyetle bilmediğimiz bazı << tekrar hatırlama >> hallerinde mümkün olur. Fakat buna mukabil bu bilgiler; fikirlerden ari bir takım insiyaklar, temayüller, ilcalar, ihtiraslar… ilh. şeklinde insanın faal hayatı üzerinde bazen pek kuvvetli tesirler yaparlar. İşte dünyada ekseriya dikkate değer neticeler doğuran bazı temayülleri, ilcaları, ihtirasları ve istidatları biz kısmen bu yolda izah ederiz. Gene, ne kadar ileride olursa olsun her ruhun geçmiş hayatına ait kazançlarının bu dünyadaki muhit ve terbiye şartlarına tabi olarak inkişaf edebildiğini ve ruhun bilgisiz bir çocukluk devresi geçirmesi lazımgeldiğini de bu yoldan izah ederiz.

[1] Kabilde eşek arıları o kadar çoktur ki hemen hemen oradaki bütün arılar bu cinstendir, denilebilir.

3 – Bir gün şöyle bir havadis duyarsınız: 18 yaşında bir kıza otomobil çarpmış, kız kendini bir müddet kaybetmiş, uyandıktan sonra hayatının bütün safhalarını unutmuş. Bu koca kıza yeni doğmuş çocuklar gibi her şeyi yeniden öğretmeye başlamışlar ve kızın hayatı ancak yeni öğrenmekte olduğu şeylerle yeniden başlamış.

Burada bir amnezi hali vardır. Fakat günün birinde görünür görünmez diğer bir sebebaltında tekrar bir ruhi halet değişmesi vukua gelmiş, bu defa da kazayı müteakip andan ikinci değişme zamanına kadar öğrenilen şeylerin hepsi unutulmuş. Fakat buna mukabil birinci kazadan evvelki zamana ait hadiseler tekrar canlanmış.

Bu kızın bir tek hayatının üç muhtelif safhasını tetkik ettikten sonra arada unutulmuş safahatı taşıyan hayatını inkar mı edeceğiz? Bununla beraber kızın bu hayatı mevcuttur ve o, ikinci hayatında kendi benliğini bilen bir şahsiyet halinde yaşamıştır. Bu verdiğimiz misal

uydurma bir şey değildir. Polinevrit'lerden sonra görülen Korsakoff sendromu meşhurdur. Ve yukarda verdiğimiz misali takviye eder. Burada hasta bazen hastalığının başlangıcından beri geçen hadiseleri hatırlamaz. Kendisinin nerde bulunduğunu, bir dakika evvel kiminle konuştuğunu ve ne yaptığını bilmez. Fakat hasta olmazdan evvelki hayatını gayet iyi hatırlar. Hastalığı esnasında görüşmüş olduğu insanları unutur. Buna mukabil evvelce görüştüğü ve tanıştığı insanları hatırlar. Bütün bunlarla beraber hastanın muhakemesi yerindedir. Şimdi hastalığının başından itibaren geçen hayatını unutuyor diye bu adamın yaşamakta olduğunu kabul etmiyelim mi?

IV – Kloroformlanmış bir ameliyat hastasının uykusonda yapabildiği bazı işler olduğu gibi kendisi üzerinde yapılan bir çok diğer işler de vardır. Konuşan, gülen ve hatta şarkı söyliyen bu adamın, etleri ve kemikleri parçalanırken hiç şüphesiz geçen bir hayatı vardır. Fakat o, uykusundan uyandıktan sonra bunların hiç birinden haberdar olmaz. Eğer onun bu unutma hali ameliyat esnasındaki hayatının yokluğuna bir miyar sayılsaydı o esnada onun yok olduğuna inanmak icabederdi.

V – Tabii uykuyu ele alalım; 8 - 10 saatlik uykunuz esnasında geçen hayatınızdan haberiniz var mıdır? Eğer hele rüyasız ve deliksiz bir uyku hali geçirmiş iseniz, sabahleyin gözlerinizi açınca uykunuz esnasındaki hayatınızın mutat şuurunuz karşısında tamamiyle hazfedilmiş olduğunu görürsünüz. Fakat böyle oluyor diye uykunuz esnasında geçen hayatınızı inkar edebilir misiniz?

VI – Eğer bizim hatırlayamadığımız veya şuur sahamızda tutamadığımız bütün hadiselerin varlığını, sırf bunun için inkar etmek adet olsaydı vücudümüz içinde geçen bütün hayati hadiselerin hakikatlerini de kabul etmememiz lazım gelirdi. Mutat şuurumuz dışında kalan öyle mühim hayati hadiseler uzviyetimizde cereyan eder ki bunlardan bazılarının en ufak bir bozukluğu bile bizi en kısa bir zamanda öldürmeğe kafi gelir. [1] Dış tesirlere karşı şuurlu bir mekanizma ile bizi müdafaa eden bir iç faaliyetimiz vardır ki biz ancak onunla yaşıyabiliriz. Fakat yüzbinlerce kombinezon içinde çalışan bu iç varlığımızdan hangimizin haberi vardır? Şimdi, biz bilmiyoruz diye iç guddelerimizin ifraz faaliyetini, mide ve barsaklarımızın hareketlerini, akar kanımızda vukua gelen sayısız hadiseleri.., ilh. inkar edebilir miyiz?

VII – Hepimizin çocukluk hayatı vardır. Fakat hiçbirimiz annemizden süt emdiğimizi hatırlamayız. Evvelce de söylediğim gibi bu unutkanlığımız çocukluk hayatımızı inkar etmemize bir sebebolabilir mi?

VIII – Bazı akıl hastaları günlerce ve hatta haftalarca gayri mutat bir hayat içinde yaşarlar. Fakat bunlar bu sırada yok olup gitmiş değildirler. Onların da kendilerine göre mantıkları, istekleri, düşünceleri velhasıl birer iç ve dış hayatı vardır. Günün birinde bunlar salah bulurlarsa geçmiş hayatlarını çok defa hatırlayamazlar.

Saralıların meşhur bir hali vardır: Bu hale gelince adam işi ve gücü ile meşgul olurken birdenbire her şeyi unutur. Otomatik bir hayatta yaşamaya başlar. Fakat burada kullandığımız otomatik tabiri boş bir laftan ibarettir. Zira bu tabir bu hali izah etmiş olmaz. İşte adam bu halinde bir kaç dakika, bir kaç saat ve hatta bir kaç gün insanlar arasında dolaşır ve mutat halde yapamıyacağı işlere teşebbüs eder. Mesela bir subay erlerini önüne katar, Harbiye Nezaretinin meydanına gelir, orada onları dizer ve bu merasim içinde bir

hedef üzerine tabancasının kurşunlarını boşaltmağa başlar ve hedefe kurşun izleriyle zamanın Harbiye nazırının ismini yazar. Fakat tekrar mutat haline dönünce bütün bu yaptığı şeyleri unutur ve niçin buraya gelmiş olduğunu bilmez. (44) Şimdi o, bunları hatırlamıyor diye herkesin gözü önünde cereyan eden bu badise inkar edilebilir mi?

Demek bizim bu hayatımızın bazı zamanlarında yaptığımız işleri hatırlayamamaklığımız hayatımızın o kısımlarını inkar etmemize hiç bir hak kazandırmayacağı gibi, geçmiş hayatlarımızda yaşamış olduğumuzu da - onları hatırlayamıyoruz diye - inkar etmeğe kalkışmamız basit bir düşünce mahsulü olur. Kaldı ki ileri de göreceğimiz gibi bazı hususi şartlar altında geçmiş hayatlara ait az çok vazıh hatırlamalar dahi çok defa mümkün olmaktadır.

C – Geçmiş hayatları hatırlamak lüzumlu değildir

Çok kişi der ki: Eğer dünyaya gelmekten maksat görgü sahibi olmak ve bilhassa acı ve ıstıraplı tecrübelerden geçmek suretiyle tekemmül etmek ise her geçen hayatı bütün bilgileriyle, tecrübeleriyle, acı ve tatlı hadiseleriyle unuttuğumuza göre geçmiş hayatların öğretici mahiyeti nerde kalır? Ve yeni hayatta da hataya düşmemek için onlardan nasıl müstefidolabiliriz?

Böyle bir düşünce sathi ve esassızdır. Enkarnasyon ve reenkarnasyonun gayesini, bilhassa tekamülün manasını ve dünya << tecrübe >> lerinin ne demek olduğunu iyice anladıktan sonra buna benzer suallerin esastan ari olduklarını kolaylıkla kabul etmek mümkün olur.

Evvela unutulmaması lazım gelen nokta, dünyadaki tecrübelerin bir laboratuvar tecrübesinden ibaret olmadığıdır. Laboratuvar tecrübeleri doğrudan doğruya fikirle alakalıdır ve ruhun bilvasıta inkişafına yarar. Fakat buradaki << bilvasıta >> tabirine dikkat etmek lazımdır.

Mesela canlı bir hayvanın beynini açıp teneffüs merkezinin yerini araştıran bir fizyoloji aliminin buradaki maksadı bu merkezin hayattar varlıklardaki faaliyetini görmek ve mütalaa etmekten ibarettir. Keza adrenalin provokasyonu yapan bir doktorun gayesi de hastasında malarya parazitinin olup olmadığını anlamaktır. Fakat dünya icaplarına uygun ilmi hayattaki bu tecrübelerin istihdaf ettiği yukarda saydığımız gayeler ne fizyoloji aliminin, ne doktorun ve ne de hasnın yeryüzündeki varlığının istihdaf ettiği hakiki gayelerin aynı değildir. Belki bu hakiki gayeleri tahakkuk ettirecek olan vasıtalardır. Bu gayeler, laboratuvar tecrübelerinin istihdaf ettiği beynin ihata etme kabiliyetinden dışarı çıkmıyan basit bir bilgiyi değil, ruhun tekamülü için lazım olan görgüyü arttırmağa matuftur. Bu görgünün ve tecrübenin artması, insanın bir çok hadiselerle karşılaşması ve bu karşılaşmadan mütevellit ruha, daha doğrusu ruhla madde arasındaki münasebetlere ait unsurların temin edilmiş olması demektir ki bu unsurların mahiyetleri hakkında bugün biz fazla bir şey bilmiyoruz. Mesela adrenalin provokasyonu yaparken doktor birtakım işler görmek, birtakım diğer hadiselerle karşılaşmak ve bütün bunlar karşısında fikriyle beraber bir sürü duygularını da faaliyete getirmek ve bazı aksülameller göstermek zorunda kalacaktır: Bir hasta ile temasa gelmek, tecrübeyi yaparken iyi veya kötü niyetler kullanmak, bu işin neticesindeki muvaffakiyetten mütevellit akibetlerle karşılaşmak, hastalık veya ameliyat vesilesiyle bir takım kimselerle tanışmak, etrafındakilere

iyi veya fena muameleler yapmak... ilh. gibi sayısız bir sürü yeni hadiseler doğacak ve bütün bunlardan doktor ve hatta hasta, ruhlarının görgüsünü arttırmak için ayrı ayrı istifadeler temin edeceklerdir. Fakat bu istifadeler adrenalin tecrübesinden alınan maddi ve tıbbi neticeler gibi basit, gelip geçici ve zahiri değil, derin manalı, ebedi ve kafi derecede basiret sahibi olmadıkça bağlı şuura aksetmiyen bir ruh yükselişi halinde tecelli eder.

Saniyen, dünyada unutulmuş gibi görünen bütün hadiseler en ince teferruatiyle ruha nakşolunmuştur. Madde ile rabıtasını gevşettikçe ruh onları tekrar kendisinde bulur. Bu noktayı ileride tekrar inceleyeceğiz.

Salisen, geçmiş zamanlara ait hatıralar; fikir halinde mevcudolmamakla beraber bir takım insiyaklar, temayüller ve ilcalar halinde tezahür ederek insanın efal ve harekatında hüküm sahibi olan vicdan melekesini inkişaf ettirirler. Bütün bunlardan başka tecribi psikoloji bize, insanda meknuz eski hatıralardan mütevellit bazı ilcaların gayri ihtiyari olarak onun faaliyetleri üzerinde bazı tesirler yapabileceğini gösterir. Bu bahis üzerinde de ileri de durulacaktır.

a – İnsan faaliyetinde; bağlı şuurla mukayyet düşünce
ve muhakeme mi, yoksa iç saikler mi hakimdir?

Acaba insan bir işi yaparken düşüncelerinin mi yoksa iç saiklerinin mi [1] tesiri altında kalır?. Bu hususta herkesin kendisine mahsus tecrübesi vardır. Ve herkes bilir ki insan bir çok arzularından, insiyaklarından, itiyatlarından – bağlı şuurla sevk ve idare olunmuş iradesine rağmen – ekseriya vazgeçemez. O halde faal hayatımızda iç saiklerin rolü, bağlı şuurla kaydaltına alınmış olan düşüncenin rolünden daha müessirdir.

Şurası aşikar ki faal hayatta insanı frenleyici rol oynıyan düşünceler, ancak iç saiklerin en kuvvetlileri ile muvafakat halinde bulunanlardır. Eğer bir insanın yüksek duygu ve temayülleri inkişaf etmiş bulunuyorsa o insanın iyi düşünceleri, fena duygu ve temayülleri fazla ise fena düşünceleri daha kolaylıkla gerçekleşir. Mesela, benim canım bir şey yapmak istiyor, bendeki bu istek kuvvetli bir arzu halindedir. Eğer düşüncem bu isteğime uygun ise o işi hiç bir güçlüğe uğramaksızın, tereddütsüzce tatbik sahasına çıkarabilirim. Düşüncem, arzuma uygun değilse ve bu düşüncemi destekliyecek zıt bir temayül ve arzu da bende mevcut bulunmuyorsa, düşüncemin bütün samimi muhalefetine rağmen iradem, arzularımın peşine takılır ve ben bu iç saiklerimin vermiş olduğu istikametteki işi yapmağa teşebbüs etmekten kendimi kurtaramam. Fakat eğer arzularıma muhalif olan düşüncem bende uyuklarken o sırada meydana çıkan diğer muvafık meyiller ve arzularla desteklenmiş bulunuyorsa, bunların şiddeti derecesine göre benim o işi yapmaklığım ya büyük tereddütlerle vukua gelir veyahut o işi yapmam. Bu mülahazayı bazı müşahedelerle takviye etmek isterim:

[1] Buradaki << iç saikler >> den kasdettiğimiz şey: İnsiyaklar, ilcalar, temayüller, itiyatlar, ihtiraslar... v.s. halinde tebarüz eden, az veya çok şiddette arzularla müterafık, bağlı iradeyi tahrik edici birsürü iç duygularıdır.

1 – İkinci kitabımızda başka bahislerle olan alakası yüzünden yazılmış bir misali burada da okuyucularıma hatırlatacağım.

Yazık ki kendisinden, müsaade almak fırsatını bulamadığım için psödonim olarak D... harfiyle bahsetmek mecburiyetinde kaldığım süjeye ait bu tecrübeyi [1] tekrar ele alalım:

Süjeye hipnoz halinde, bay K... nın cebinden mendilini almasını ve kendi cebine koyması telkin ediyor. Kendisinden bu işi yapacağına dair va'dalındıktan sonra hipnoza son veriliyor.

Bu esnada onun hafızasında verdiğimiz telkine ait hiç bir hatıra yoktur. O, yapacağı işi henüz bilmiyor, fakat ahval ve harekatına dikkat edilirse kendisinin şiddetli ve adeta mukavemet edilemiyecek bir duygunun tesiri altında bulunduğunu görmemek mümkün olmuyor. Süje bu esnada durgundur, düşüncelidir. Ve mutlaka yapılması lazım gelen bir işin, bir vazifenin mevut vaktini bekleyenlere mahsus sabırsızlık ve hatta huzursuzluk kendisinde açıkça görülmektedir. Acaba bu hal neden ileri geliyor?

Burada süjenin serbes iradesiyle verdiği bir karar vardır. O da bay K... nın mendilini onun cebinden kendi cebine aktarma etmektir. Fakat evvelce de kitabımızda serbes irade ile, yani degaje olmuş bir ruh iradesiyle verilen kararların müessiriyetinden ve tahakkuk etmesi lazım geldiğinden bahsetmiştik. Burada serbes iradenin müessiriyeti, şiddetli bir iç saik halinde süjeyi muayyen bir gayenin tahakkuku yoluna doğru tahrik etmektedir. Süjede, yapacağı işe dair düşünülmüş ve muhakeme neticesinde yapılmasına karar verilmiş fikir halinde bir bilgi yoktur. O ancak, iptidada müphem ve vuzuhsuz, fakat mevut vakti yaklaştıkça az çok berraklaşan muayyen bir işin yapılması hakkında şiddetli ve mukavemet edilmez bir arzunun tesiri altındadır ve bu arzunun kendisinde nasıl doğduğundan, ne için o işin yapılmasını istediğinden haberdar değildir. Bununla meşgul olmak bile onun aklına gelmez. O, sadece içinden gelen şiddetli bir dürtüşle, evvela belirsiz bir huzursuzluk halindeki iç saiklerinin gittikçe şiddeti artan ve hedefini belli eden arzular şeklinde kendisini zorla o hedefe doğru sürüklediğini duyar. İşte süjenin bu esnada bütün varlığını işgal eden şey budur.

Bu arzular ve saikler o kadar şiddetli olabilir ki süjenin onlar karşısında mutat şuuriyle düşünebilmesi ve iradesini kullanarak onlara mani olması ve hatta ekseriya buna teşebbüs etmesi bile mümkün olmaz. Zira bu iç saikler iradeyi önüne katıp muayyen hedeflerine doğru sürüklerler. İşte yukarda verdiğimiz misal bunu açıkça gösteriyor.

Buradaki iç saiklerin hakimiyetini o kadar bariz görüyoruz ki bay D… mutat halinde icrasına cesaret edemiyeceği bir işi hiç düşünmeğe bile lüzum görmeden veya imkan bulmadan tereddütsüzce yapıyor. Serbes iradesinin tesiri kalmayınca bu işi yaptığından dolayı kendisini kabahatli ve ayıp bir harekette bulunmuş kimse halinde görerek şaşkınca bir mazeretin, yaptığı işten daha gülünç olduğunu fark edemiyecek kadar pişmanlık duyan süje, bağlı şuur haliyle düşündüğü ve muhakeme ettiği takdirde bu işi asla yapamıyacağını açıkça göstermiş oluyor.

Fakat iyi bir karşılaşma eseri olarak aynı süje ile evvelce yaptığımız başka bir tecrübe, [1] mevzuumuzun mütalaasını ikmal etmeğe yarıyacak diğer bir müşahede imkanını vermektedir.

Bu tecrübede süjeye, mutat hayatındaki muhit şartları içinde yapamıyacağı bir işi hipnoz halinde telkin ediyoruz.

Süjeden, orada hazır bulunan bir bayanı herkesin karşısında öpmesini istiyoruz.. Bunu şiddetli bir telkin halinde yapmamış olmamıza rağmen süje uyandıktan sonra gene iç

saiklerinin tesirinden kendisini kurtaramıyor. Ve evvelce yazdığımız gibi, vakti gelince bu işi yapmakla yapmamak arasında büyük bir ruhi mücadele safhası geçirmeğe başlıyor. Bir taraftan iç saikler kendisini bu işin yapılmasına sevk ediyor, diğer taraftan onun muhakeme ve düşüncesiyle edindiği fikirler bu işin << acayip ve tuhaf >> olduğunu, yapılmasının doğru olmadığını kendisine ihtar ediyor. Ve süje bu fikirleriyle iç saiklerinin birbirine zıt tesirleri altında – oldukça şiddetli – bir ruhi mücadele devresi geçiriyor. Fakat nihayet fikri iradesine hakim oluyor ve bu işi yapmıyor.

Süjeden bu tereddüdünün sebebini ve aklına gelen << acayip >> şeyin ne olduğunu sorduğumuz zaman bunu ifşa etmekten ısrarla çekiniyor ve << hiç bir şey değil >> diyor. Fakat kendisini tekrar hipnoz haline koyunca bütün hikayeyi anlatmağa başlıyor: << Bu işi yapmadım, çünki münasip görmedim. >> diyor.

Okuyucularım yukardaki mütalaalarımızı kabul ettilerse bu hali kolaylıkla izah edebileceklerdir. Buradaki hikaye şudur: Süjeye hipnoz halinde iken layıkiyle telkin verilmediği için uyandıktan sonra hasıl olan iç saikler, süjenin ruhunda esasen yerleşmiş izzeti nefis, saygı, maşeri kayıtlara bağlılık… v.s. gibi diğer saiklere galip bir kuvvette olmadığından uykudaki telkinle husule gelmiş bu iç saiklerin tahakkuk ettirilip ettirilmemesi hakkında harekete geçen muhakeme, ruhta meknuz zıt duygulara dayanarak onları yenmiş ve iradeyi onların tesirinden kurtarmıştır.

II – Aşağıdaki tecrübe gene bu bentteki düşüncelerimizi takviye edecek diğer bir müşahede imkanını bize vermektedir. Bu tecrübe de biraz evvel bahis mevzuu olan bay D… ile yapılmıştır:

Bay D… saat sekizde hipnoz haline getirildi. Kendisine şöyle bir fikir telkin edildi: (Uyandıktan yarım saat sonra, yani saat tam 8,30 da burada bulunanların karşısında bir göbek atacaksınız.) Süje bunu müteakip uyandırıldı. Bittabi o, uyutulmuş olduğundan ve herhangi bir fikrin tesiri altında bırakılmış bulunduğundan haberdar değildi. Binaenaleyh kendisinde, muayyen bir saatte, herkesin karşısında göbek atması lazımgeldiği fikri asla yoktu. Psikolojik bakımdan mütalaayı eksik bırakmamak için bay D… nin, kabadayı ruhlu ve tam bir erkek tabiatlı olduğunu burada kaydetmek lazımdır. Bu hususiyetinden dolayı ona, daha erkekçe olan bir zeybek havası oynaması teklif edilmiş olsaydı belki o bunu daha şerefli bulur ve yapmakta güçlük çekmezdi. Fakat ciddi bir maksatla toplanmış bir mecliste, durup dururken ve başka mevzular arasında, birdenbire kalkıp daha ziyade kadınlara yakışan bir oyunu oynamağa başlaması onun kolaylıkla yapabileceği bir iş sayılamazdı.

Fakat uyandığı zaman kendisine telkin olunan fikir hakkında hiç bir bilgisi olmamasına rağmen bay D… büyük bir huzursuzluk içinde göründü. Onun bütün hali kısaca, (hayatından memnun değil) sözüyle ifade edilebilirdi. Süjenin huzursuzluğu karnından geliyordu. Sebebini bilmediği halde elini hep karnına götürüyor ve arasıra da << bugün fazla yemişim, karnımda bir ağırlık var >> diyordu. Bu sırada, mecliste söz bambaşka mevzuular üzerinde dolaşıyor ve asistanlar onun bu hareketine ehemmiyet vermiyormuş gibi görünüyordu. Bununla beraber o, yarı şaşkın bir halde hep kendisiyle ve bilhassa << karnı >> ile meşguldü! Ara sıra birdenbire yerinden fırlıyor, odanın orta yerine kendisini atarak sanki bir oyuna hazırlanıyormuş gibi hareketler yapıyordu. Fakat bir iki saniye sonra ortada dimdik duruyor ve gene elini karnına götürerek karnından şikayete başlıyordu. Her halinde bir huzursuzluk, tatmin edilmemiş bir

arzunun müphem fakat şiddetli bir dürtüşü zahir oluyordu. Bu sırada asistanlardan biri kendisine sordu:

— Karnınızda ne var, ne oluyorsunuz?
— Ne bileyim be! canım sıkılıyor, midem dolgun.

Bundan sonra sanki mühim bir işin görüleceği muayyen bir vakti beklemek üzere kendisine sudan bir meşguliyet arayanlara mahsus tavırla duvara yaklaştı, oradaki bir resme bakmağa başladı. Yerine oturdu, tekrar kalktı, gene aynı resme yaklaştı. Fakat kendisinde bir resme bakmaktan ziyade bir işi sabırsızlıkla yapmağa hazırlananların hali vardı. Şurası zikre değer ki o, ne saate bakıyor, ne de saatin kaç olduğunu kimseye soruyordu. Koltukta otururken birdenbire ve adeta bir hırsla yerinden fırladı, odanın orta yerine geldi bu sırada ben gizlice saatime baktım 8,25 i gösteriyordu. O, ayakta dalgın ve düşünceli durdu. Bir şeyi hatırlamak istiyor gibi idi. Elinin işaret parmağını şakağına koydu ve öylece bir müddet düşündü. Saat 8,28 olmuştu. Arkasını tecrübe esnasında oturmuş olduğu koltuğa dönmüştü. O sırada da oraya asistanlardan bir fizik muallimi arkadaş oturmuştu. Herkes onun bu halini sessizce fakat heyecanla takibediyordu. Saat 8,29 a geldi. Ben bay D… in sağ tarafına gelen bir iskemlede oturuyordum, başını bana doğru çevirdi ve dalgın, düşünceli bir tavırla şunları yavaş yavaş söyledi:

— Ben saat tam 8,30 da bir şey yapacaktım, bu çok mühim bir şeyin. Bu neydi?.. aklıma gelmiyor.

Elini alnına götürdü, bir iki saniye bekledi ve birdenbire:

— Hah... dedi, arkamdan birisi göbek dedi, değil mi?

Başını arkasına çevirerek muallim arkadaşa hitaben:

— Göbek at dedin değil mi? (Herkese hitaben) canım göbek nasıl atılır? Ama atayım işte atıyorum ne çıkar! [1]

Elini göbeğine götürdü ve bir iki defa göbeğini oynattı. Bu anda saat tam 8,30 idi!..

Bay D... bu işi bitirdikten sonra sahne değişti, birdenbire eski neşesini ve tabii halini aldı. Aklında ne göbek atması, ne karnından şikayeti kaldı. Huzursuzluk hali de kayboldu. Hatta verilen telkini dakikası dakikasına yapmış olmasından hayrete düşen asistanların hararetli münakaşaları karşısında o, sanki bunlardan hiç bir şey anlamıyormuş gibi herkese ayrı ayrı, hayret ve merak içinde bakıyordu.

[1] Halbuki fizik öğretmeni kendisine hiç bir şey söylememişti.

Bu misalde bahsimizi ilgilendiren çok enteresan ve üzerinde durulacak noktalar vardır. Bunları ayrı ayrı ve kısaca tebarüz ettireceğiz:

a – Süje, uykusunda iken kendisine telkin edilen fikir hakkında uyandıktan sonra hiç bir bilgiye malik olmadığı halde - tamamiyle lüzumsuz ve hatta manasız bir iş olmasına rağmen - o fikrin istihdaf ettiği hareketi büyük bir sadakatle yapmıştır.

b – Süje bu işin yapılması mevcudolan ana kadar sebebini asla bilmeden büyük bir huzursuzluk ve hatta sabırsızlık içinde yaşamıştır.

c – Süjenin; post-hipnozik telkin tesiri altında karnı ile meşgul olması, hakikatte onun tevil ettiği gibi çok yemesinden ileri gelmiş değildir. Göbek atma telkiniyle ilgili uzvun karında bulunması ve göbek hikayesine ait içten gelen saiklerin müphem oluşu, bu saiklerin süje tarafından karın rahatsızlığı şeklinde tefsir edilmesine sebebolmuştur.

d – Netekim süje bu işi yaptıktan sonra eski neşesine avdet etmiş; ne karnından, ne de fazla yemiş elmasından hiç bir şikayette bulunmamıştır.

e – Fakat vakti mevudu gelince kendisini dışarıdan kimse teşvik veya icbar etmediği halde süje yapacağı işin mahiyetini hatırlamış ve uykusunda telkin olunan işi tam vaktinde yapmıştır.

f – Süje tam vaktinde göbek atma zaruretini fehmedince kısa bir tereddüt devresi geçiriyor; adeta bu fi'lin icrasına şuuriyle ve muhakemesiyle mukavemet etmiye çalışıyor fakat dakikası gelince mağluboluyor, << göbek atıveririm, ne çıkar? >> diyor ve iç saiklerinin hükmünü yerine getiriyor.

Zira evvelce de söylediğimiz gibi süjenin mutat hali böyle ciddi bir toplantıda durup dururken göbek atmasına müsaade etmiyecek durumdadır. Burada şunu görüyoruz ki süjenin bağlı şuuriyle olan, yani beyin cevherlerinin araya karışmış olmasiyle alakalı bulunan düşünce ve muhakemesi, kuvvetli iç saikleri karşısında mağlubolmağa mahkum kalmıştır.

Bütün bu noktalar gayet açık olarak gösteriyor ki insanın, tesiri altında kaldığı şey, bağlı şuurla ilgili düşünce ve muhakemeden ziyade ruhta meknuz iç saiklerdir. Ve, ya degajman halinde, yahut serbes Ispatyom hayatında verilmiş serbes iradeye muallak kararlardan mütevellit kuvvetli ilcalar ve iç saikler insanı muayyen hedefine sevketmekte ve bağlı şuurla ilgili zıt düşünce ve muhakemelere galebe çalmaktadır.

III – Bn. B... uyutuldu, kendisine: (Uyandığınız zaman çayınızın içine çok şeker koyunuz!) fikri telkin edildi. Süje uyandıktan beş on dakika sonra çayını aldığı zaman içine boyuna şeker doldurmağa başladı.

<< – Ne yapıyorsunuz? diye sordular.

<< – Şeker koyuyorum, dedi

<< – Çok şeker koyuyorsunuz.

<< Maatteessüf..

fakat teessüf etmekle beraber o, gene çayına şekeri doldurmakta devam etti. Fakat fincanı ağzına götürünce çayını gayet fena buldu ve şunları söyledi: Ne yapalım, bu bir budalalıktır. Siz hiç budalalık yapmadınız mı? >> (64)

Bu misalde de, evvelce söylendiği gibi süje << budalaca >> bir iş olduğunu bile bile, sebebini düşünmeği dahi aklına getirmeden uyku balinde vermiş olduğu

kararı ayniyle yapmıştır. Uyanık haldeki süjenin fikri, misalde görüldüğü gibi, bu kararın tatbiki hususundaki ilcalarına tamamiyle muhaliftir. Buna rağmen ilcaları galip gelmiş ve o, bu << budalaca >> işi yapmak zorunda kalmıştır. Görüyoruz ki insanın bütün faaliyetinde tahteşşuurun büyük rolleri vardır. Ve bunlar şuurda kalan bilgilerden daha müessirdirler.

IV – Bazı kimseler vardır, bunlar kulaktan dolma yarım yamalak bilgi ile metapsişik tecrübelere kalkışırlar ve bittabi bu teşebbüslerin sonu faydalı olmaz. Mesela bunlar, şumullü pisikolojik bilgiye ve bu bilgi ile yapılmış sistemli mümareseye dayanan telkin ve kendi kendine telkin yapma faaliyetinin gelişi güzel tatbikine kalkışırlar. Fakat çok defa zannedildiği gibi telkin << Ben şöyle yapacağım >> veya << Sen böyle yapmıyacaksın >> diye kendi kendini veya başkasını sıkboğaz etmek demek değildir.

Burada da gene aynı nokta üzerinde ısrar etmenin sırası geldi: Eğer insan bir şeyin vukuuna veya ademi vukuuna iç saiklerini uydurmağa muuaffak olmadan, daha doğrusu yapılması istediği şeyi kuvvetli, zıt duygu cereyanlarına karşı yalnız fikir baskısı yoliyle kendisine veya başkasına yaptırmak istediği zaman; sadece o işin yapılmasını temin edememekle kalmaz, aynı zamanda bütün zorlamalarına rağmen onun aksi neticeleriyle karşılaşmak tehlikesine maruz kalabilir. Zira kendinden daha kuvvetli zıt duygularla tadiledilmemiş iç saikler; tazyik altında kaldıkça, patlamak kabiliyetini arttıran dinamite benzerler. Maalesef bu hakikati düşünmeden kendi kendine telkinlerde bulunmağa kalkışan kimselerin bir çok tehlikelere maruz kalacağı şüphesizdir. Tanıdığım bir doktor arkadaşı misal olarak göstereceğim: Bu zat telkin bahsine merak etmiş fakat derin tetkika lüzum görmeden kendi üzerinde onu tecrübeye kalkışmış ve ara sıra tutan kalp çarpıntısını bu yoldan tedavi etmeği düşünmüştü. Bunun için sırt üstü yatar ve << kalbim çarpmıyacak, sıkıntılarım kalmıyacak, iyi olacağım. >> diye kendi kendini zorlardı. Fakat o, böyle yaptıkça hastalığı daha tehdidedici mahiyet almakta gecikmedi, nöbetler daha endişe verici bir tarzda sıklaştı. Burada geçen hadise nedir?

Bu ameliyatta doktor iki unsurun tesiri altındadır: Bunlardan biri, arasıra kalbinin ağrımasından ve rahatsızlık vermesinden mütevellit tahtaşuurunda yerleşmiş duygulardır. Kendisini hasta olduğuna, bu hastalığın iyi olmıyacağına ve belki de kendisini öldüreceğine dair olan bu duyguları iç saiklerden addederiz.

İkincisi ise; doktorun okuduğu kitaplardan işittiği sözlerden kendi kendine telkinle bazı hastalıkların iyi olabileceğine dair edinmiş olduğu fikirlerdir.

Eğer sadece düşünce ve muhakememizin mevludü olan fikirlerle bütün varlığımıza hakim olabilseydik, tek başına bu fikirlerin sevk ve idaresine irademizi bağlar ve düşüncelerimizin gayesini tahakkuk ettirebilirdik. Fakat yukardanberi söylediğim gibi iş böyle olmuyor. Eğer pek kuvvetliyseler iç saiklerimize karşı fikirlerimizi; mukabil duygularla silahlandırıp kuvvetlendirmeden evvel harp meydanına atıldığımız takdirde kati mağlubiyetimizi hazırlamış oluruz. İşte telkin bahsinde, psikolojik esaslı bilgilere kafi derecede vakıf olmıyan dostum, bilmeden bu son durum içine düşmüş bulunuyordu.

Bu nasıl oluyordu?

Hastalığın arasıra kendisini gösteren oldukça şiddetli rahatsızlıkları doktorun tahteşşuurunda; hasta olduğuna, hastalığının vahametine ve iyi olmıyacağına kendisini inandıracak kadar kuvvetli saikler yaratmıştı. Bunlar karşısında yarım yamalak bir bilgi ile

fena yapılmış bir telkinin tesiri hiç şüphesiz çok zayıf ve gayri kafi kalırdı. Bu telkinin yerinde ve yolunda kullanılması ve tahteşşuurda yerleşmiş iç saiklere karşı koyacak duygularla takviye edilmiş olması lazımdı. Halbuki doktor böyle yapmıyordu. Onun fikrini üzerlerinde teksif ederek söylediği sözler, bu mukabil iç duygularını hazırlıyacağı yerde bilakis kökleşmiş hastalığının vahametiyle alakalı iç saikleri takviye edecek mahiyette bulunuyordu. Zahiren ve sathi nazarla ehemmiyetsiz görülen fakat telkin işinde çok mühim tesirleri olan bu sözlerin manalarını ve tahteşşuurda yapacağı tesirleri araştıracağız.

Bunlardan yalnız bir tanesini, ilkini tetkik ve tahlil etmek bu hususta okuyucularıma kafi fikirler verebilir. Doktor sırt üstü yatıp az çok izolman veya konsantrasyon baline kendisini koyduğu zaman şunu söylüyordu:

KALBİM ÇARPMIYACAK!

Bu sözün asıl istihdaf ettiği, kalb çarpıntısına mani olmak arzusu ikinci merhaleyi teşkil eder. Bütün beyinle ilgili ruhi hadiselerin akışında muntazam bir sıra ve tertip vardır. Bilhassa kendi kendine telkin işinde bu hal en esaslı bir noktadır. Operatör istesin istemesin, muayyen bir gayeye vasıl olmak için hadiseler arasında geçirilmesi lazımgelen merhaleler, gaye olan son merhaleye varıncıya kadar belli olmıyacak ve hatta bizim ölçülerimizle tesbit edilebilen bir zamana bile sığmıyacak süratle gelip geçebilirler. Bu tıpkı, ne kadar süratle seyrederse etsin, bir merminin 500 metrelik bir yolu katetmesi için oraya gidinciye kadar asgari uzunluktaki bütün mesafeleri mutlaka geçmek zaruretinde kalması hikayesine kaba taslak benzetilebilir.

O halde doktorun bu sözle istihdaf ettiği gayeye varması için evvela birinci merhaleden geçmesi lazımdır. Bu merhale nedir?

Kalbim çarpmıyacak, demek; kalbimin çarpmakta olduğunu peşinen kabul etmiş olmak demektir. Bir hadisenin vuku bulmamasını istemek o hadisenin mevcud olduğunu veya hiç olmasa vuku bulması imkanını kabul etmek demektir. Halbuki burada esasen doktorun tahteşşuurunda bu hadisenin mevcudiyetinden müteyellit bir sürü toplanmış iç duygular vardır ki doktor bu yoldaki telkinleri ile her şeyden evvel onları takviye etmiş bulunmaktadır. Bittabi bunun neticesi olarak o hakiki gayesinden bilmeksizin uzaklaşmakta ve hastalığının inkişafı lehine olan iç duygularını bu telkinleriyle nemalandırmak suretiyle kendi durumunu daha kötüleştirmektedir. İşte doktorun vahimleşen durumu yukarki mülahazalara göre, bir taraftan bizi bilgisizce yapılmış bir telkinden mütevellit zararlı neticelerin izahına kavuştururken diğer taraftan kuvvetli iç saiklerin şuur, muhakeme ve düşünce ile verilmiş kararlara galip geldiğini de fi'len göstermiş oluyor.

Burada; (Doktorun kendisine nasıl telkin vermesi lazımdı?) meselesi üzerinde durmağa kitabımızın mevzuu müsait değildir. Bu bahsi, metapsisik'in tatbiki sahadaki diğer mebahisi gibi ayrıca ve fırsat düştükçe diğer neşriyatla mütalaa sahasına koymağa çalışacağız. Yalnız şimdilik okuyucularıma, bu işin esasına ait ve aynı zamanda içinde bulunduğumuz bahsi de alakadar eden ilk fikri verebilmek imkanı vardır:

Bizim düşüncemize göre, kendi kendine telkinin en büyük muvaffakıyet sırrı, fikren mütemayil olduğu işin vukuuna uygun duygu ve tamayülleri takviye etmekte, bilakis ona aykırı bütün duygu ve temayülleri uyuşturmaktadır. Netekim doktor, kalbim çarpmıyacak dedikçe

onun çarptığını kabul etmiş oluyor ve kalbinin çarptığına inanmaktan mütevellit korkusunu kuvvetlendirmiş bulunuyordu. İşte o, bu sebepten dolayı fikrinin karşısında kuvvetli bir muhalefetle çarpışmak zorunda kalarak mağlub oluyordu. Eğer böyle yapacağı yerde usuliyle hareket edip bu korkusuna sebebolan duygu unsurlarını beslememiş olsaydı ve onların yerine aksi istikametteki duygu ve temayüllerini kuvvetlendirmiş bulunsaydı, yani mesela << kalbim çarpmıyacak >> diyeceği yerde << kalbim gayet muntazam ve sakin atıyor >> diye düşünmüş ve pasif bir ruh haleti içinde iken kendisinde bu duyguyu canlandırmağa çalışmış olsaydı hiç şüphesiz bu işde daha muvaffakiyetli neticeler elde ederdi.

Tahteşşuurun hakimiyetini bu misal bize iyi gösteriyor. Doktorun sarfettiği fikri enerjiye rağmen kalbi daha ziyade çarpmağa başlamıştır. Zira bu hususta kullanılan yanlış vetire yüzünden kırbaçlanarak uyanan korku, hastalık duygusu v.s. gibi iç saikler fikre muarız bir kompleks halinde süjenin hayati faaliyeti üzerine hakim olmuşlardır.

V – P. Janet ile Dr. Powitewicz'ın, süjeleri Lucie üzerinde yapmış oldukları diğer bir tecrübe de bu bahsi aydınlatmağa yarar:

Evvela Dr. Powitewicz kızın karşısına gecerek bir şarkı söylemesini ondan istiyor. Kız şiddetle muhalefet ediyor, doktor israr etmiyor. Fakat kızı alakadar eden bir mevzuu üzerinde hararetli bir mübaheseye tutuyor, bu esnada kızın arka tarafında bulunan P. Janet gayet yavaş bir sesle kıza: (Haydi, bir şarkı söyle! bir şarkı söyle!) diyor. Kız hararetli konuşması esnasında bu telkini duymamış veyahut daha doğrusu dikkatini onun üzerinde toplamamış olmasına rağmen mübahasesini derhal kesiyor, Mignon operasından bir şarkı söylemeye başlıyor. Ve şarkıyı bitirince sanki hiç bir şey olmamış gibi evvelce bıraktığı yerden mübahasesine tekrar devam ediyor. Fakat o, hala şarkı söylediğini kabul etmiyor.

Burada Lucie şarkı söylemeğe fikren muarızdır. Şuur sahasında yerleşmiş maşeri kayıtlar ve bağlar buna müsaade etmemektedir. Buna rağmen fikrine takılmadan ruha giren ve fikirden ari ilcalar halinde müessir olan duygular hançeresine, ciğerlerine, adalelerine ve bütün bunları idare eden asabi merkezlere hakim olmuş ve fikri muhalefetine galebe çalarak ona şarkıyı söyletmiştir. Hatta şarkıyı söyledikten sonra şarkı söylediği iddiasına karşı, onun bunu inkar etmesi ve böyle << ciddi >> efendilerin yanında şarkı söylemiyeceğini tekrar beyan etmesi, yapmış olduğu işin fikir sahasında ne kadar uzakta olduğunu göstermeğe kafi gelir. Demek burada da bu işi, fikrin muhalefetine rağmen yaptıran iç saiklerdir.

b – Dünya tecrübelerinde düşüncenin rolü

Kanaatlerimiz hakkında yanlış bir fikre meydan vermemek için burada bir nokta üzerinde durmak isterim. Yukardan beri söylenilen sözlerden sonra akla şu gelebilir: Geçmiş hayatların hatırlanması ve onlardan istifade cihetine gidilmesi düşüncenin ve fikrin işe karışması demektir. Biz dünya hayatında hatırlamanın lüzumsuzluğu ve hatta zararları üzerinde ısrar etmekle tecrübelerin muvuffakiyetli bir surette geçirilmesinde acaba bağlı şuurla ilgili düşünce ve fikrin hiçbir rolü olmadığını mı kabul etmiş oluyoruz? Hayır, böyle bir şeyi düşünmekten çok uzağız. Biz insanız ve her hareketimizden mesulüz. Bu mesuliyetimiz kimseye karşı değil, ancak vicdanımıza karşıdır. Zira kendi harimimizde bulunan vicdan öyle uyanık bir hakimdir ki biz ondan hiç bir maksadımızı gizliyemeyiz.

Fakat vicdanımızın aleyhimizdeki veya lehimizdeki hükümleri, efalimiz hakkındaki iyi veya kötü niyetlerimiz ile mütenasibolarak verilir. Halbuki bu niyetler yapacağımız işler hakkındaki şuurumuz ve bilgimizle alakalıdır. Şu halde mesuliyet ve bilgi, birbirine pek sıkı bir surette bağlıdır.

Ispatyomda çizilmiş bir plana göre yalnız iç ve dış saiklerle körü körüne ancak bir hayvan yaşıyabilir. Zira onun tekamül yolu bu bakımdan insanlarınkine benzemez. Ve bunun içindir ki hayvan, ahval ve harekatından mesul değildir. Ve onu bu hususta mahkum edebilecek hakim bir vicdan henüz kendisinde inkişaf etmemiştir.

İnsanlarda inkişaf etmiş olan vicdan, onların tekamülü nispetinde uyanık bir halde mevcuttur. Şu halde insan dünyadaki hayat tecrübelerini geçirirken fena harekatının hesabını vicdanına karşı vermeğe mecburdur. Bunun için de o; yaptığı, karar verdiği bütün işlerini vicdanının hükümlerine göre ayarlamağa çalışmak ihtiyacındadır. Acaba bu faaliyet ruhun hangi melekesiyle temin edilebilir?.. İşte bu sualin cevabı dikkatimizi, bağlı şuurla ilgili düşünce melekemizin dünya tecrübelerindeki rolü üzerinde toplar.

Dünya tecrübelerini geçirirken insanın, ef'al ve harekatında vicdanına karşı mesul olabilmesi için şuurunu serbesçe kullanarak ilahi kanunlar ahkamınca çizilmiş hayat planiyle iradesini muvafakat veya ademimuvafakat halinde buluddurması lazımdır ki bu da tefekkür yolu ile olur.

Ispatyomda iken çizilmiş, zahmetler ve mihnetlerle dolu müstakbel hayat planını tasavvur ediniz. Bu plana uygun bir takım temayüller, arzular ve insiyaklar yukarda söylendiği şekilde bizi bazı korkunç ve neticesi ıstıraplı teşebbüslere sevkedebilir. Fakat insanlar ne kadar mütekamil olursa olsunlar, yalnız vicdanlarının emrettiği doğru yollara muvafık arzu, temayül ve ilcalarla mahmul olarak dünyaya gelmezler. Bizi selametli bir yola sevkedecek temayüllerimiz olduğu gibi bilakis o yollardan ayıracak temayüllerimiz de vardır. Bu yüzden biz bir takım tezler ve antitezler içinde yuvarlanıp dururuz. Dünyadaki bir insan ruhunda, bu tezlerle antitezlerin çarpıştığı korkunç ve tehlikelerle dolu yer yer harp meydanları vardır. Burada insan ruhunun yapacağı sentez, onun dünya tecrübelerinden ya muvaffakiyetli veya muvaffakiyetsiz olarak çıkmasını intacedecektir. Eğer bu sentez vicdan sesine uygun ise ne ala! Aksi halde insanın yuvarlanmasını mucibolacaktır. İşte bu kadar mühim olan bu ameliyede bağlı şuurla yapılmış tefekkürün, baş rolü alacağı şüphesizdir. Bu da şu suretle olur: Fikirler, şu veya bu yola müteveccih temayüller ve duygularla müterafık olabilirler. Fikrini bu duygulardan herhangi birisiyle terfiketmek insanın elindedir. Bu tamamiyle iradi bir iştir. Vicdan sesine uyarak, fikirlerini ve bu fikirlere bağlı cehitlerini – onların gerçekleştirilmesinde muvaffak olsun olmasın – iradesiyle kullanan bir insan tecrübelerini muvaffakiyetle ikmal etmiş sayılır. İşte insan için dünyaya girmenin ve dünya tecrübelerine kalkışmanın bütün sırrı buradadır.

Daima söylendiği gibi insan yaptığı işin neticelerinden değil, o işi kendisine yaptıran maksatların iyi veya kötü yollara müteveccih olmasından dolayı vicdanına karşı mesuldür.

c – Vicdanın hükümleri karşısında iyilik ve kötülük meselesi

Fakat iyilik ve kötülük nedir?

Esasen iyilik ve kötülük bir telakkiden ibarettir. Bizim dışımızda iyilik veya kötülük diye bir şey yoktur. Her hadise iyi veya fena olabilir. Fakat haddi zatında hiç bir hadise ne iyidir, ne de fenadır. İyilik ve fenalık telakkisi insanların bilhassa kesif maddelerle olan münasebetlerinden doğmuştur. İleride başka bir bakımdan bu meseleye tekrar temas edilecektir. [1] O halde iyilik veya kötülük telakkilerini yaşatan ve onlar hakkında hüküm veren ruh melekesi hangisidir? Evvelce söylediğimiz gibi vicdanımız!.. Vicdanımız, geçmiş zamanlardanberi görüp geçirilmiş tecrübelerle biriken bir duygu ve görgü kompleksiyle zenginleşir. Bu kompleks, içinde yaşamış olduğumuz evvelki alemlerin tabiat kanunlariyle taayyün etmiş hayat şartları karşısındaki reaksiyonlarımızla ilgili olduğu gibi, şimdiki hayat şartlatımız da ancak o kompleksin uzanabileceği sahalara göre ayarlanmıştır. Zira ruhun tekamülü için bu ayarlanma bir zarurettir. İşte bu ayarı, bu akordu bozmağa müteveccih bir hadise vicdan tarafından << kötülük >> ile itham edilir.

Bu fikrimi bir misalle izah etmek isterim:

Kuvvetli caniyane ihtiraslarının tesiri altında mağlubolarak evvelki hayatında adam öldüren bir katil tasavvur edelim. Bunun ruhu dünyaya tekrar gelirken, bütün o caniyane ihtiraslarından bir anda kurtulup tertemiz bir melek halinde doğmıyacaktır. Esasen onun dünyaya inmesinin sebebi de kendisinde bu ihtirasları doğuran maddi esaretten kurtulmak için lazım gelen tecrübe hayatını geçirmektir. Binaenaleyh bir hayat evvel yaptığı kabahatlerin ehemmiyetini anlayıp pişmanlık haline düşünce bu eski cani, kendisini geri bırakan ruhi za'fından biraz daha kurtulmak için lüzumlu birtakım hadiselerin ana hatlarını bir plan dahilinde tayin edecek ve onların tatbikatına geçmek üzere hazırladığı bu plana uygun bir takım yeni saiklerle dünyaya gelecektir.

Demek bu yeni doğan insanda birbirine zıt iki türlü iç saik tebarüz edecektir. Bunlardan birisi daha çok eski hayatlarda geçirilmiş fena tecrübelerin kökleştirdiği ihtiraslara bağlı, ruhun ilerlemesine mani saikler; diğeri ise bunların tehlikesini anlamış, hakiki tekamül ihtiyacını duymuş ve pişman olup hatalarının tamirine karar vermiş bir ruhun bu eski saiklerine karşı hazırlamış olduğu yeni duygulardır. Bunlar - kendisini evvelki gibi katil fi'line sevk ve teşvik edici imkanları bir dereceye kadar hazırlıyan bazı şartlar içinde - dünyada tekrar yaşarken aklı başında olan insanı desteklemeğe yararlar. Mesela nahvet, egoyizma, izzeti nefis, menfaatperestlik ve nihayet başkalarına zulüm yapmak arzusu gibi katil fi'line sevk edici kökleşmiş çeşitli iç saikleri karşısında, Ispatyomdaki serbes iradenin tesiriyle yeni doğmağa başlıyan merhamet, sevgi, diğerkamlık duyguları bu miyandadır. Ancak, bu sonuncular evvelkilere nispeten yeni olduklarından ve henüz tecrübelerle inkişaf etmemiş bulunduklarından zayıftırlar, cılızdırlar. Eğer dünyada bunlar, vicdanın direktifi altında şuur ve düşünce tarafından sevkedilmiş bir irade ile desteklenmezlerse tek başına evvelki duygulara faik bir müessiriyet gösteremezler ve eski hayatlarda da olduğu gibi şahsın sukutunu önliyemezler. İşte burada; bağlı şuurun, düşüncenin, muhakemenin ve iradenin bu yeni duyguları kuvvetlendirmek ve onların eski itiyatlara galebesini temin etmek hususunda ne kadar ehemmiyetli rolü olduğunu açıkça görüyoruz.

Fakat tekrar mevzuumuza gelelim :

Ispatyomda iken serbes imajinasyon yolu ile ruha nüveleri ekilmiş bu yeni duyguların dünyadaki müeyyidesi vicdandır, demiştik.

Filhakika, onların yer yüzündeki tatbikatında, amalar gibi yürümek ıztırarında kalan insan oğluna vicdan, yolunu göstermeğe yarıyan bir asa vazifesini görmektedir. Onun yürüyeceği bu yollar daha evvelden birer taslak halinde çizilmiştir. İnsan oğlu elinde bu sadık asasına dayana dayana bütün önüne çıkan taşlı, dikenli manialara rağmen taslak halindeki bu yollardan geçerken basacağı yerleri nizama sokmağa çalışarak gayesine yaklaşmış olacaktır. O, ancak bu suretle, kendisini daha büyük iş görümlerine hazırlıyacak olan bu küçük tecrübelerinde muvaffak olabilir. Fakat bu << küçük tecrübeler >> de onun için zor olmakla beraber başarılması imkansız değildir. Yeter ki o, bağlı şuuriyle ve düşüncesiyle buna, yani vicdanının rehberliğine ve seslerine itibar etmek azmini ve cehdini göstermiş olsun!..

İşte dünya tecrübelerindeki faaliyetlerin esaslarına bu yollardan girmiş oluyoruz. Şimdi: eğer insan oğlu daha ayağına takılan ilk manialar karşısında geriler ve bu taslak halinde çizilmiş yollarda yürümesi için lazım gelen azmi ve cehdi göstermekten kaçarsa vicdanının sesi derhal kendisine bu hareketinin yanlış olduğunu ihtar eder. Vicdanın böyle << bu yanlıştır! >> hükmünü verdiği bir şeyi biz kötü bir iş olarak tefsir ederiz. Bilakis hiç bir mania karşısında yıkılmıyan bir cehitle elimizdeki asanın gösterdiği yollarda yürürsek o zaman da vicdanımızın huzurunu duyarız ki bu da ruhumuzda bir << iyilik >> hissi ile kendini gösterir. Demek iyilik ve fenalık mefhumu vicdan ile başlar. Bundan dolayıdır ki vicdan melekesi henüz inkişaf etmemiş hayvanlarda bizim kabul ettiğimiz manada iyilik ve kötülük mefhumu yoktur. Ve gene onun içindir ki herkesin birbirinden farklı inkişaflar gösteren vicdani duygularına göre ayrı ayrı iyilik, kötülük telakkileri vardır. Hulasa iyilik ve kötülük hakkında verilecek bir hüküm vicdanın herhangi bir hadise hakkında muvafık veya muhalif tavır takındığına göre değişir. Bu fikri de bir misal ile izah etmek isterim:

Henüz beş yaşında olan küçük C… hayatının en büyük zevkini sinekleri tutup eziyetle öldürmekte bulur. Bu küçük ve aciz hayvanların ıstıraplı çırpınışları ona, mahiyeti meçhul zevkler verir. Bu iş zahiren, hiç bir ehemmiyeti olmıyan bir << çocuk eğlencesi >> gibi düşünülebilir. Fakat küçük C… biraz daha büyür, on yaşına girer. Onun iptidai zevkleri biraz daha inkişaf etmiştir. Küçük sinek ölümleri onun vahşi ihtiraslarını tatmin edemez olur. O, şimdi köpek yavrularını bağırta çağırta su birikintilerine atarak öldürmekten veya boğazlarını iple bağlıyarak boğmaktan hoşlanır. Bu hal onun için ne kadar eğlenceli bir iştir!..

Diğer taraftan belediye reisi D… de memleketindeki bütün sineklerin ve başı boş dolaşan bütün köpeklerin öldürülmesini emreder. Bu onun görülecek en mühim işlerinden biridir. Zira o, bu suretle memleket halkının sıhhat ve selametini tehdideden bir tehlikenin önünü almış bulunacaktır.

Burada şekil itibariyle aynı olan ve hatta ikincisi birincisinden daha şiddetli görünen iki hadise vardır. Bunlardan birincisi bir ruh za'fının tecellisidir, kainatımızdaki ilahi kanunlara uygun bir vicdanın hoş görmiyeceği hodbince zevklerin tatminine matuf bir harekettir. İkincisi ise binlerce insanın selametini ve saadetini temine matuf, vicdanı hoşnudeden bir iştir. İşte şekil itibariyle aynı olduğu halde vicdan, çocuğun hareketini takbih ederken belediye reisininkini alkışlar. Nitekim C… büyür, kahil bir insan olur. Eğer onun ruhu iyi bir talim ve terbiye sayesinde inkişaf etmiş tefekkür ve cehit gösterme faaliyetlerinden mahrum kalır ve o, zayıf ruhiyle eski temposunda yürüyüp giderse küçüklüğünde başlamış

olduğu kötü işlerine bütün hıziyle devam eder. Fakat her yaşın kendisine mahsus bir realitesi olduğunu evvelce söylemiştik. Binaenaleyh ne sineklerin ıstıraplı vızıltıları, ne de köpek yavrularının acı feryatları ve yalvarışları onun kötü ve kaşerlenmiş zevklerini artık tatmin edemez. Ve bu korkunç zevklerin artık tatmini için daha büyük cinayetlerin yapılmasına lüzum hasıl olur! Böylece en yüksek derecesini bulmuş sadistçe duygular ancak insanlara eziyet çektirmekle, hatta bazen de insan kanı görmekle sükunet bulabilir.

Ve bu hal, bir çok ıstıraplı tecrübeler geçirdikten sonra, yakıcı ışıklarını ruhun içinde yaymağa başlıyacak olan vicdanın kendisini toplıyabileceği ana kadar devam eder.

Bu suretle vicdanı kafi derecede inkişaf etmiş bir ruhun yeni bir hayata tekrar indiği zaman bütün eski hayatlarının hadiselerini unutması vicdanının yerine göre yakıcı veya ısıtıcı alevlerini söndürmeğe asla bir sebep teşkil etmez. Ve sırası geldikçe ruh bu alevlerin kızgın temaslarını duymaktan kendisini kurtaramaz. Fakat aynı zamanda bu alevler diğer kötü temayülleriyle mücadele ederken ruhun kullanmak ihtiyacında bulunduğu tefekkür melekesine kuvvetli bir meşale olur. Onun bu alev veya ışık altında fikrini yürütmek için sarfedeceği her iradi cehit, o anda müessir olmasa bile vicdanını daha ziyade inkişaf ettirmekte ve müstakbel hayatını iyi ve vicdanına uygun temayüllerle hazırlamakta muhakkak surette amil olacaktır.

Bütün bunlardan anlaşılıyor ki tefekkür faaliyetinin neticelerini bu zamanın hadiseleri içinde değil, gelecek zamanın hadiselerinde aramalıdır. Yani fikrin tekamüldeki müessiriyeti, kuvvetini bilgiden alarak cezadan kaçmak veya mükafatlara nail olmak gibi maddi ve hesaplı menfaatlere dayanmak suretiyle vaki olmaz. Böyle bir düşünce çok dünyevi ve çok basit olur. Onun hakiki rolü muhtelif hayat tecrübeleriyle biriken intibaların zenginleştirmiş olduğu bir vicdana uymak için gösterilmesi lazım olan cehte istikamet vermesinde ve bu suretle müstakbel hayatın yüksekliğini temin etmesindedir. Şu halde dünya tecrübeleri içinde, insanın göstermiş olduğu muvaffakiyetler bir takım gelip geçici menfaatleri gözeten hesaplara değil, ruhun kendi olgunluğuna bağlı kazançlara dayanır. Görülüyor ki tefekkürün tekamüldeki rolü çok mühimdir; fakat onun bu rolünü, dayak korkusu ile kabahatten kaçan çocuklarda olduğu gibi, eski kabahatleri ve onların ıstıraplı akibetlerini hatırlıyarak ve hesaplıyarak hareket edilmekte değil, o kabahatlerin ve neticelerin çok az olgunlaştırdığı vicdandan çıkan cılız veya gür seslere göre ruhun efal ve harekatını mizamlamak hususundaki faaliyetinde aramalıdır. Bu nokta iyi anlaşılırsa sarp hayat yollarındaki muvaffakiyet imkanları kolaylıkla temin edilmiş olur.

C – Unutmak lazımdır

Unutmanın evvela tabii olduğunu, saniyen dünya tecrübelerinin muvaffakiyetli bir tarzda geçirilmesine engel olmadığını mütalaa ettikten sonra önümüzde tekkiki lazımgelen bir mesele kalıyor ki o da unutmanın lüzumu ve faydasıdır. Evet, geçmiş hayatları unutmak lüzumlu ve faydalıdır. Niçin?

Ruhun dünyaya tekrar gelişindeki gayesini tahakkuk ettirebilmesi için geçmiş hadiseleri unutması lazımdır. Geçmiş hayattaki hadiseleri hatırlamanın birçok bakımdan mahsuru vardır. Fakat bu mahsurlar bazen o kadar ehemmiyet kazanır ki bunlara bakıp, eğer unutma hadisesi olmasaydı ruhun dünyaya tekrar gelmesindeki maksatlar akim kalırdı, diyebiliriz.

Geçmiş hayatları ve o hayatlarda geçen hadiseleri hatırlamanın bir çok noktadan mahzurları zikrolunabilir. Biz bunlardan bir kaç tanesini, misaller göstererek izah etmeğe çalışacağız:

1 – Bir pehlivan güreşine gidersiniz. Bundan maksadınız heyecan duymaktır. Eğer pehlivanların evvelden pazarlıklı olduğunu ve hangisinin mağlup, hangisinin galip geleceğini peşinen bilmiş olsaydınız buraya gelmekteki gayeniz tahakkuk eder mi idi? O zaman sizin için burası sıkıntılı ve manasız bir yer olurdu. Hiç bir heyecan duymadan, maksadınıza ulaşmadan buradan uzaklaşırdınız. Sizi bu tatsızlığa düşüren amil, gelecek işin akibetini evvelden bilmiş olmanızdır.

Keza imtihanda soracağınız suali evvelden kendisine haber verdiğiniz bir talebenin iyi cevap vermesi onun lehine kaydedilmiş bir meziyet sayılabilir mi? Burada, çocuğun muvaffak olmuş sayılmaması gene kendine sorulacak sual hakkında onun evvelden bilgi sahibi olmasıdır.

Mesela bir insanın cesaretini denemek için onu ateşe atar gibi bir cesaret denemesine kalkışsanız; fakat o, evvelden bunun sadece bir tecrübe olduğunu ve ateşe asla atılmıyacağını bilse ateşe atar gibi yaptığınız zaman onun gülmesi ve korku eseri göstermemesi cesaretine ve soğuk kanlılığına delalet eder mi? Şüphesiz hayır. Keza burada da bu tecrübenin akim kalması onun gelecek hadise hakkında evvelden bilgi sahibi olmuş bulunmasından ileri gelir. İşte bütün bu haller tıpkı dünyaya inen bir insanın Ispatyomda iken tasarlamış olduğu müstakbel dünya hayatına ait hadiselerin planlarını evvelden hatırlamasına benzer.

Yukarki misallerde olduğu gibi, biz de eğer geçmiş hayatımızı ve o hayatta verilmiş olan müstakbel hayatın hadiseleri hakkındaki kararları hatırlamış olsaydık bu dünyadaki tecrübelerimizden bir çoğunun kıymeti kalmazdı ve onları muvaffakiyetli şekilde ikmal etmeğe imkan bulamazdık.

Bir tecrübenin mahiyetini ve devam müddetini evvelden bilip ona mukavemet etmek başkadır, hiçbir şey bilmeden, nasıl neticeler vereceğini tahmin etmeden ve bazen de hadiseleri önleyici, hesaplanmış kaçamak tedbirleri almağa teşebbüs etmeden o tecrübenin icaplarına göğüs germek başkadır. Bu tecrübelerin mahiyetlerini evvelden bilmek, onların istihdaf ettiği gayelere muhaliftir. O gayeler ki herşeyden evvel, ruhun yanılarak, aldanarak ve binnetice birçok defa yuvarlanarak madde aleminde faaliyet göstermesine ve bu faaliyetten mütevellit yeni yeni hadiselerle karşılaşmasına ve böylece görgü ve tecrübesini arttırmak suretiyle madde üzerindeki müessiriyetini inkişaf ettirebilmesine matuftur. Her hadisenin nasıl olup biteceğini evvelden bilen bir insanı, bu gayeye ulaştırmağa yarıyacak neticelerden mütevellit hata imkanları nispeten çok azalmış bulunur ve bu da onun lehinde olmaz.

2 – Dünyada beşeri kanun ve umumi vicdan karşısında cani veya rezil damgasını yemiş bir sabıkalıyı düşününüz. Bu, bilahara pişman olmuş ve cemiyette faziletli bir insan gibi yaşamağa karar vermiş olsun. Acaba o, kendisini tanıyan muhitinde bu kararını muvaffakiyetle tatbik edebilir mi?

Kanun ve cemiyet onu damgalamıştır. Onun bütün hareketleri kaydaltına alınmıştır.

Kendisinin her hareketinden şüphe edilir, hiçbir şeyde ona itimadedilmez. Faili meçhul her suçtan ilk mesul tutulan odur. Eski hataları her fırsatta onun yüzüne çarpılır, bir çok teşebbüslerine mani olunur. Hulasa bu << sabıkalı >> nın emniyet içinde iradesini serbesçe kullanarak namuslu insanlar gibi hayatını kazanmasına imkan verilmez. Bu hal, onun esasen cılız olan ve doğru yolda henüz emeklemeğe özenmiş bulunan ruhunu büsbütün karartır, kuvvetten düşürür.

Bundan birkaç sene evvel bizzat şahidi bulunduğum bir vakayi, iyi bir misal olduğu için burada okuyucularıma takdim edeceğim. Devlet Demiryollarında doktorluk yapıyordum. Bir iş için ekispresin fürgonunda seyahat ederken şu hadise ile karşılaşmıştım: Şef dö trenimiz yolcuların biletlerini kontrol ederken onların arasında, senelerce evvel kendisi henüz bilet memuru iken treninde yankesicilik yaparken yakaladığı ve polise teslim ettiği bir adamı görmüş ve tanımıştı. Adamı fürgona getirdi ve trende bulunan sivil memurlara teslim etti. Memurlar herifi isticvabetmeğe başladılar. O, seyahatinin sebebini anlattı. Hikayesine nazaran bir yerden diğer bir yere zaruri bir maksatla seyahat eden namuslu bir insan görünüyordu. Cebi yoklandı takriben 8-10 lira kadar bir parası çıktı. Şef dö tren bunun her halde yolculardan birine ait olması lazım geldiğini iddia etti. Çünkü o, bir yankesici idi. Adam bunu şiddetle protesto etti: << artık ben çoktanberi o işten vazgeçtim, şimdi namusumla para kazanıyorum, bu para benimdir >> diye çırpınıyor ve parayı nasıl tedarik ettiğini veya kazandığını uzun uzadıya anlatıyordu. Fakat o, bunları söyledikçe herkes kendisiyle alay ediyor, kimse onun sözünü ciddiye almıyordu. Bütün paraları alındı. Biletçiler; yolcular arasına dağılarak parası kaybolan yolcu olup olmadığını tahkik ettiler. Kimse paraya sahip çıkmadı. Buna rağmen << sabıkalı şahıs >> ilk istasyona kadar nezaret altında tutuldu ve o istasyonda polise teslim edilmek üzere indirildi. Bunu müteakip, şef dö trenden bunun kim olduğunu sordum << Doktor, dedi. Bu adamı ben 20 sene evvel yankesicilik yaparken yakalamıştım. O zamandanberi ona trenimde birkaç defa daha rasgeldim ve her defasında polise teslim ettim >>. Ben tekrar sordum: << Peki, diğer defalarda da gene yankesicilik mi yaparken yakalamıştınız ? >>

<< Hayır, dedi. Fakat bu, sabıkalıdır ve tren halkı için tehlikelidir. Ben kendisine benim trenime binmemesini her yakalatışımda sıkı sıkı tenbih ettiğim halde gene arasıra onu trende görürüm >>.

Burada belki şef dö tren haklıdır ve belki bu adam hakikaten kötü huylarından vazgeçmemiş bir yankesicidir. Fakat olabilir ki bu yoldan ayrılmış ve namusluca hayatını kazanmak çarelerine baş vurmuş bir insandır. Bu mesele orada ne kendisinin birçok sendenberi hırsızlığını yakalıyamıyan şef dö tren için, ne onu tevkif eden polis için malum değildi. Şimdi bir an, bu adamın hakikaten yola gelmiş olduğunu kabul edelim. Ve o, mesela Eskişehirden Bileciğe, ümidettiği bir işi takibederek hayatını kazanmak için bir seyahat yapmak mecburiyetinde kalmış olsun. Eğer onu böyle bütün şef dö trenler sabıkalı diye trenlerine almazsa ve yarıyolda polise teslim edip indirirse zaten binbir müşkülat içinde kazanılan bu hayat kavgasında bu zayıf ruhlu adam canını namuskar yollarda nasıl kurtarabilir? Bununla beraber cemiyet onu böyle bir kaydaltında tutmakta haklıdır. Hatta o, masum bile olsa.

Fakat muvakkat insan cemiyetlerinin yaptığı bu haklı işi ebedi tabiat kanunları başka türlü yapar ve samimi olarak doğru yola girmek istiyenlerin o yolda yürümelerine mani olacak

lekeleri onların yüzünden siler ki burada tabiatın kullandığı en mükemmel temizleyici vasıta unutmadır. Dünyada eski hayatların mücrimleri unutulmalıdır. Zira onların selameti ve yükselmesi buna vabestedir.

3 – Dünyada birbirine fenalık yapmış, intikam duygulariyle beslenmiş iki insanı tasavvur ediniz. Bunların tekamülü için her şeyden evvel kendilerini geri duygularla muttasıf ruh zafından kurtarmaları lazımdır ki bu da adavet ve intikam hislerine karşı onların mukavemet etmeleriyle mümkün olabilir. Bunun için bu iki eski düşmanın yeni bir hayatta eski adavetlerini doğuran bütün nahoş hadiseleri unutmaları lazımdır. Zira bir tek hayatın tecrübelerinde ağırlığı altından muvaffakiyetle kalkabilmeleri mümkün olmaz. Esasen ruhların kemalini istihdaf eden tabiat kanunları bunu kolaylaştıracak hiç bir çareyi ihmal etmiş değildir. Netekim bir hayat evvel birbirine kanlı pıçaklı düşman iki kimse bu kanunlardan istifade ederek yeni dünya hayatlarında, mesela iki kardeş olarak yaşarlar. Bu hal, aradaki münaferetin, mütekabilen yapılacak bir takım fedakarlıklarla sevgiye inkilabetmesine yardım eder. Ve tabiat bu münaferetin izalesi için ruhlara böylece yardım ederken bu işi güçleştirecek ve hatta, ona engel olabilecek eski adavetin hatıralarını onlarda yaşatmak istemez. Zira evvelki hayatlarında birbirinin amansız düşmanı olduğunu bütün çıplaklığı ile bilen iki kardeş, aralarında diken gibi duran bu kin ve adavetle dolu hatıralarında yaşarken birbirini nasıl sevebilir? Ve bu anlaşma, bu sevişme ruhların takati dışındaki birsürü engeller yüzünden tahakkuk edemezse onların iki kardeş olarak dünyaya inmelerinin ne kıymeti kalır?

4 – İnsan dünyaya gelmezden evvel buradaki iş planını kendi tekamülüne uygun şekilde Ispatyomda tayin eder. Fakat bu plan tertiplenirken amil olan ruhi halet, dünya maddelerinin içinde düşünen ve duyan bir ruhun haletinden başka türlüdür. Tecrübelerimizin planı bu dünyanın kafasına göre hazırlanmış değildir. Sefil şartlar içinde yaşamak zorunda kalan insan oğulları, Ispatyomda tekamül ihtiyaçlarını duymak ve bilmek imkanlarına malik ruhlar gibi değildirler. Binaenaleyh orada ruhun yaptığı plan, buradaki düşünce ve duygusu ile yapacağı plana uygun düşmez. Aradaki farkı şu ifade ile takribi olarak gösterebiliriz: Dünyaya inmezden evvel ruhun düşündüğü gaye, dünyanın hemen daima acı olan hadiseleri içinde yoğurularak görgü ve tecrübesini arttırmaktır. Halbuki bu düşünce ile dünyaya inince aynı ruhun, yani insanın telakkisi değişir ve gayesini maddelerin amakında ve onlarla kendi arasındaki kuvvetli bağların yalancı zevklerinde arar. Bu hal onun Ispatyomdaki düşüncesinin tamamiyle aksine olduğundan arada husule gelen uçurum onun için bir ıstırap menbaı olur. Maddelere hakim olmak için zahmetler ve meşakkatler içinde onların bağlarından kurtulmağa çalışmakla, dünya zevklerine kapılarak maddenin esareti altında kalmak arasında vukua gelen ruhi mücadele, ıstırap şeklinde kendisini gösteren bir hadisedir.

Bütün bunlardan anlaşılıyor ki duygu ve temayülleri dünyanın avlayıcı ve geçici saadetlerine doğru istikamet almış insan oğlu, eğer Ispatyomdaki serbes şartlar altında tayin etmiş olduğu ciddi bir hayat planını hatırlar ve bilirse onun burada yazılı olan korkunç ve felaketlerle dolu tecrübe hayatına başlamağa asla cesareti kalmaz. Yarın vukua geleceğini muhakkak suretle bildiğimiz bir felaket, ona tekaddüm eden sizin yirmi dört saatlik hayatınızı mefluç bırakmağa kafi gelirken, bütün hayatınız müddetince birinden öbürüne atlıyarak ve belki de hiç fasıla vermiyerek teselsül edecek korkunç ve tahammülü güç acı ve felaketli hadiseleri saati saatine evelden bilmeniz hayatta cesaretle faaliyet ve teşebbüslere girişebilmenize imkan bırakır mı? O halde bunları bilmemek ve sırası geldiği zaman onlarla karşılaşınca arkasından iyi günlerin geleceğini ümidetmek suretiyle tecrübe hayatında lüzumlu olan

cesareti kaybetmemek en faydalı bir iş olur ki bu da bu günün hadiselerini neticelendiren geçmiş zamandaki işlerimizi unutmakla mümkün olur.

5 – İzzetinefsin tekamülde müspet rolü olduğu gibi menfi rolü de vardır; fakat yeryüzünde tecelli eden herhangi bir ruhi haletin müfidolabilmesi için ölçü ile ve yerinde kullanılmış olması lazımgelir. Dünyadaki tecrübelerle, bu tecrübeleri alakalandıran ruhi haller iyice ayarlanmış olmalıdır. Bunların aralarındaki nispetlerde vukua gelecek eksiklik veya fazlalık faydalı değil, zararlı neticeler doğurur.

Mesela izzetinefis bir çok yerde insanı büyük hatalardan korumağa vasıta olabilir. İnsan, izzetinefsi sayesinde kendini birçok sukutlardan kurtarabilir, bir çok fena hareketlerden, fena yerlerden uzaklaştırabilir. Fakat onun bu şekilde faydalı olabilmesi bir tek şarta muallaktır ki o da izzetinefis davasının ancak, fazilet sahibi bir insan olabilmek için sarfedilecek cehitere refakat edebilecek nispette ölçülü ve ayarlı olmasıdır. Bunun ölçüsü de insanın şuur ve vicdanı tarafından mürakabe edilir. Fakat bunun yanında, birsürü hodbince ihtiraslara alet olmak, başkaları üzerinde bir tefevvuk ve tahakküm vasıtası olarak kullanılmak suretiyle bu ölçünün dışına çıkan öyle izzetinefis davaları vardır ki sahibini en korkunç uçurumlardan yuvarlamağa bol bol kafi gelir. İnsanın bütün teşebbüslerini kırar, cesaretini yokeder, kardeşleriyle, hemcinsleriyle olan münasebetlerini incitir, cemiyette insanı pasif, çekinilir bir mahluk haline sokar, hatta daha ileri giderek onu serkeş, küstah ve bir cani yapar. Velhasıl insanın tekamülünü iyiden iyiye yavaşlatır. Böyle taşkın bir izzetinefis davası tekamül vasıtası olmaktan çıkar, zehirli bir yılan halini alır ki bunu geri ruhların mümeyyiz vasıflarından addederler. Binaenaleyh bazı kimselerin tefahur yerine kullandıkları: << izzetinefsime pek düşkünüm >> tabiri bir meziyet olmaktan ziyade kusurdur.

Demek izzetinefsin faydalı rolünden istifade edebilmek için evvela onu fazilet yolunda ölçülü olarak kullanmasını bilmek, sonra da eğer bu huy kötü bir şekilde kullanılmağa esasen alışılmış ise onu daha ziyade tahriklerden korumak için hayattaki teşebbüslerde tahammülün üstünde ağır yükler altına girmemek lazımdır.

İnsan bir evelki hayatında neden muvaffak olamadığının hesabını vermek için değil, muvaffak olması lazımgeldiği için tekrar dünyaya iner. Demek burada tekamül için ona lazım olan şey, geçmiş hayatlarındaki hicabaver hatıralarının her vesile ile yüzüne çarpılması değil, ruhi zaaftan kurtulmasına yarıyacak unsurlarla onun karşı karşıya gelmesidir. Yani o, yeryüzüne ceza çekmeğe gelmez, yükselmek için gelir. Allah dünya hayatını, yapılmış kaba hataların intikamını almak için değil; ruhların yükselmesine, henüz güzelliğini ve iyiliğini tahmin bile edemediğimiz parlak şahikalara doğru uçup gitmesine bir vasıta olarak yaratmıştır.

Bu fikrimizi de bir misalle izah edebiliriz. Evelki hayatının tecrübelerinde muvaffak olamamış, maddi imkanlarını dünyanın aldatıcı zevk ve sefası uğrunda sarfetmiş ve yeryüzündeki hayatın bir gaye olmayıp vasıta olduğunu anlıyamıyarak bu yüzden dünyada birçok fenalıklar, zulümler, işkenceler yapmış veya bunların yapılmasına sebebolmuş bir şefi, bir sahibi tasavvur ediniz. Birinci imtihanından muvaffakiyetsiz çıkan bu ruhun ikinci dünya hayatında hemcinslerine karşı gösteremediği yakınlığı, sevgiyi bu defa göstermeğe çalışacaktır. Birinci hayatında o, kudretli ve kuvvetli bir maddi mevkie sahibolmakla bu işi

tecrübe etmişti. Şef olmuştu, hükümdar olmuştu. Fakat bu tecrübeye dayanamadı ve yuvarlandı. Şimdi de tamamiyle bunun zıddı olan bir hayat tarzını tecrübe edecektir. Zira bu yol daha kestirmedir ve evvelkinden daha kolaydır. Binaenaleyh o, şimdi yeryüzüne tahammül edebileceği kadar ağır, kötü ve sefil maddi bir durumda enkarne olması lazımdır. Mesela ağır bir beden illetiyle malul, parasız, yersiz yurtsuz, sefalet ve mahrumiyetler içinde geçecek bir hayat onun aradığı şey olacaktır. Saniyen evvelki hayatında frensiz bir surette inkişafına yol vermiş olduğu izzetinefsini kamçılayarak tekrar uyandıracak bütün unsurlardan onun uzaklaşmış olması lazımdır. Bu unsurlerdan biri de geçmiş hayatını, ve o hayatında sürdüğü saltanatı ve irtikap ettiği müteazzımane işleri tamamiyle unutmaktır.

Eğer böyle olacağı yerde bu adam ve etrafındakiler geçmiş hayatların bu zalim, iğrenç ve korkunç simasını tanımış olsalardı ne etrafındakiler ona lazım olan şefkati ve tatlılığı gösterebilirlerdi, ne de o etrafındakilerden bunu samimiyetle istiyebilirdi. Ve muhitine, karşı kalbini yumuşatması, insanlara sevgi ve ruh bağlariyle yaklaşması için alil ve merhamete şayan bir halde gelmeğe katlanan bu zavallı ruh, böyle etrafındakilerden merhamet ve şefkat yerine her vesile ile hakaret ve intikamcuyane hareketler gördükçe evvela uyanan sonra da şahlanan izzeti nefsinin ilcasına kapılarak isyan eder ve eğer kendisine gösterilen hakaretleri hiçbir kimseye iade edemiyecek bir durumda bulunuyorsa hayatına hatime vermek suretiyle tecrübesinde gene muvaffak olmadan çekilip giderdi. Halbuki pişman olmuş, yükselmeğe karar vermiş ve bunun için de ağır, feragatli bir hayatı göze almış bir ruhun bu fedakarlığı ve teşebbüsü tabiat kanunları muktezasınca boşa gidemez. İyi maksatlarla yapılmış her cehit insanı muhakkak surette yükseltir ve sevindirir.

6 – Nihayet, çok sevdiğiniz bir insanı; babanızı, ananızı, çocuğunuzu veya sevgilinizi... kaybettiğiniz ilk felaketli saatleri hatırlayınız. O anlarda sizi hiçbir şey teselli edemezdi, hiçbir şeyde arzunuz kalmamıştı. Bütün varlığınız karanlık alevlerin kızgın hararetiyle yanmaktaydı. Gözünüz dünyayı görmüyordu. Varlığınızı yalnız bir şey işgal ediyordu ki o da sevdiğiniz en kıymetli bir şeyi belki ebediyen kaybetmiş olduğunuzu zannetmenin ruhunuzda teselliye yol vermiyen acıları idi. Eğer sevgili unutma vetiresi araya karışmış olmasaydı ve siz o ilk ıstıraplı saatlerinizin duygularını aynı tazeliği ve aynı tafsilatı ile duymakta ve düşünmekte ölünciye kadar devam etseydiniz hayatınızın mütebaki kısımlarında haliniz nice olurdu? Fakat bilmek lazımdır ki bir çok ruhların geçmiş hayatlarında unutulması lazımgelen bu acılardan daha çok büyük acıları veya utandırıcı hatıraları vardır.

Birtek hayatımızda bile birçoğumuzun unutulmasını istediğimiz, bize karşı yapılmış olan veyahut bizim yapmış olduğumuz ne kadar yüz kızartıcı işleri ve hadiseleri vardır!...

Hulasa insanların yeryüzündeki tahammülünü, cesaretini ve yükselme imkanlarını hatıralariyle incitecek olan eski hayatları unutmak lazımdır. Tabiatta hiçbir şey yersiz ve lüzumsuz değildir. Muntazam tabiat kanunları altında her şey büyük gayeye, yani ruhların yükselmesi gayesine uygun bir seyir takibeder. Unutma vetiresi de bu kanunların hikmetle dolu değişmez ahkamından olarak kalacaktır..

MUTAT HAYATTAKİ ARIZİ BAZI ŞUURSUZLUK HALLERİ

1 – Uyku Hali

Reenkarnasyon meselesindeki maksatlara uygun görünmiyen hallerden bire de uyku, çocukluk ve delilik gibi hayatın şuursuzca geçen bazı tezahürleridir.

Mademki dünyaya birtakım tecrübeler geçirmek için geliyoruz ve bu tecrübelere şuur ve irademizle girişmek zorunda kalıyoruz, o halde neden dünyada atıl, şuursuz ve << ölü >> gibi bazı haller başımızdan geçiyor? Yukarı mütalaalara göre bu haller esnasında dünya tecrübelerinin muattal kalması icabetmez mi?. O halde araya neden bu boşluklar giriyor? Evvela uyku halinin reenkarnasyonizma fikrine aykırı olup olmadığını tetkik edelim:

Her şeyden evvel şunu hatırlatmak isteriz ki ruhun maddi esaretten kurtulmuş veya hiç olmazsa Ispatyomda tecelli etmiş olan serbes şuur hali kitabımızda bağlı şuur diye vasıflandırdığımız, dünya maddelerinin imkanları ve baskıları arasında tezahür eden mutat şuur halinden bambaşka bir şeydir, denecek kadar geniş ve şümullüdür.

Şimdiye kadar muhtelif bahislerde sırası geldikçe söylendiği veçhile, beyin gibi dünya maddelerinin her an değişebilen ve herhangi küçük bir hadise ile arızaya uğrayabilen fani, gayrı sabit unsurlarına merbut << bağlı şuur >> hali, ruhun ebedi varlığiyle kaim umumi şuur haline hiçbir vakit miyar olamıyacağı gibi herhangi bir arızadan dolayı bağlı şuurda husule gelecek değişmeler de serbes şuur üzerinde müessir olamaz. Şunu da hatırlatmak lazımgelir ki: bir defa madde dünyasına adımını atmış olan insan ilk adımından itibaren fasılasız bir surette devam eden tecrübelerine başlamış bulunur ve bu tecrübelerin inkıtaı onun dünyadan ayrılacağı ana kadar devam eder. Yer yüzünde insanoğlunun geçirdiği hiçbir dakika boş değildir. İster uyusun, ister çocuk halinde bulunsun veya deli olsun, hasta olsun o, mütemadiyen muhitinden tesirler alır ve tesirler onun ruhunda görünen veya görünmiyen birçok intibalar husule getirir. Bu hususta tecribi ve marazi psikoloji bize pek zengin misaller vermektedir. Esasen biz de evvelce degajman ve unutma bahislerinde bu hnsusta bazı misaller vermiştik. Hatırlama bahsinde de diğer misaller vereceğiz.

Burada mütalaayı kolaylaştırmak için evvela tabii uyku hali üzerinde duralım.

Zahiren ruhun bütün maddi faaliyetleri durmuş gibi görünen tabii uykuda bir çok ruhi melekeler - hatta bazen, uyanık haldekinden fazla olarak - faaliyet halinde bulunur. Bu hususta yapılmış dikkate şayan tecrübeler vardır. Bu tecrübelere temas etmezden evvel herkesin bildiği bir hadiseyi burada hatırlatmak isterim. Malumdur ki insan istediği saatte ekseriya uyanabilir. Bir istatistiğe göre, (67) insanlar vasati 12 dakikalık bir hata ile bu işi muvaffakiyetle yapabilirler. Ve bu hata daima mukarrer saatten evvel uyanmak suretiyle tecelli etmektedir. Bizzat yapmış olduğum şahsi tecrübelerim sırasında bu noktaya ait ve bazı diğer bakımlardan da şayanı dikkat bir müşahede ile karşılaştım; ruhun muhtelif melekelerinin uyku esnasındaki faaliyetini gösteren bu müşahede bence çok öğretici mahiyettedir. Müşahedem şudur:

Bundan bir kaç sene evvel Demir Yolları İdaresinde vazifedar bulunuyordum. Bilecikte idim. Bir gün İstanbulda bulunmaklığımı mutlaka icabettiren mühim bir işim çıkmıştı. Bu işimi görebilmek için o gece İstanbula doğru saat üçte geçecek olan ekspres trenine

yetişmeliydim. Yalnızdım ve beni o saatte uyandıracak itimada değer bir kimse yoktu. Böyle hallerde arasıra yaptığım gibi, saat 2'de (trenin hareketinden bir saat evvel) uyanmak kararıyle, mutadım üzere saat 22 de yattım. O zamana kadar yapmış olduğum tecrübelerimin neticelerine güvenerek mutlaka vaktinde uyanacağıma kani bulunuyordum. Derhal uyumuşum. Bir rüya görmeğe başlıyorum; güya uyanmışım. Fakat uyandığım zaman saat 3 olmuş. Aklıma dün akşamki kararım ve bu gün İstanbulda görülmesi lazımgelen mühim işlerimin altüst olduğu fikri geliyor. << Eyvah! diyorum. Treni kaçırdım. Dünkü telkinlerim beni aldattı. Trene bol bol yetişmek için saat 2 de uyanmağa karar vermiştim. Halbuki şimdi bir saat geç uyanmış bulunuyorum. Tam trenin gelme vakti... Ama neyleyim!?... Ben kalkıp hazırlanıncaya kadar o gelip gidecek. >> Yatakta başımı kaldırıp pencereden dışarı bakıyorum [1]. Filhakika tren istasyondan hareket etmek üzeredir. Fena halde canım sıkılıyor. Bir telkin ile uyanabileceğime dair olan kuvvetli itimadım yüzünden benim için adeta hayati bir ehemmiyeti haiz olan İstanbuldaki işlerimi kaçırdım, diye üzülüyorum. Hiddet ve ümitsizlikle karışık birtakım sıkıcı duygular içinde tekrar uyumağa karar veriyorum. Fakat tam bu sırada kim olduğunu teşhis edemediğim ve çok iyi tanıdıklarımdan, hatta dostlarımdan biri olduğunu zannettiğim birisi peyda oluyor ve bana şunları söylüyor:

[1] Yattığım odanın pencereleri tren durak yerine bakıyordu ve buradan, uzaktan trenin gelişi de görülebilirdi

<< Uyuma ve üzülme, hiçbir şey kaybetmiş değilsin. Bir saat sonra tren gelecek, onunla gidersin. Fakat seni o trenin içine almıyacaklar. Bununla beraber sen gizlice arkada bir vagonun içine gireceksin ve karanlık, dar bir yerde gideceksin >>.

Bu sözlere inanmıyorum ve kendikendime şunları söylüyorum:

<< Bu zat beni üzüntüden kurtarmak için böyle manasız ve saçma tesellilere kalkışıyor. Zira bu, son trendir. Bundan sonra gelecek olan yedi treni benim işimi görmez.... Saniyen, ben tren adamıyım, her zaman her trenin neresine olursa olsun binmek hakkımdır. Kim beni trene almamazlık yapabilir? >> ve uyumak üzere gözlerimi kapıyorum.

İşte tam bu sırada hakikaten uyandım. Gördüğüm ruyanın canlı tafsilatı ve tesirleri bana o kadar işlemişti ki, ilk zamande rüya görmüş olduğuma veya şimdi uyandığıma inanamadım. Kandimi muayene ettim, fakat şimdi hakikaten uyanık bulunuyordum. Hemen saatime baktım. İkiye beş vardı. Derin bir nefes aldım. Demek işlerimin doğurduğu heyecanla ben bu gece bir kabus geçirmiştim ve bu kabusta olduğu gibi, akşamki telkinlerim hiç de boşuna gitmemişti. Treni kaçırmamıştım. Zira onun gelmesine daha bol bol bir saat vardı. Henüz bu düşüncelerim bitmemişti. Birdenbire odamın içerisi aydınlandı ve istasyona gürültü ile bir tren girdi.

Herhalde bu, sık sık gelip geçen marşandizlerden birisi olacaktı. << Bol vaktim var >> düşüncesinden mütevellit tenbelce bir hareketle başımı kaldırıp istasyona baktım. Bir de ne göreyim, istasyonda duran tren yolcu treni değil mi?.. Halbuki bu saatlerde ancak bir tren vardı, o da benim beklediğim ekspresti. Hemen deli gibi yataktan fırladım. Henüz giyinmeğe başlarken tren hareket etti ve aldığı yolcuları ile beraber İstanbula doğru uzaklaşıp gitti.

Ne olmuştu?.. Nasıl oldu da 3 de kalkması lazımgelen bu tren bir saat evvel, yani 2 de hareket etti? Biraz sonra meseleyi kendi kendime izah ettim: O sıralarda saatimin yelkovanı gevşemiş bulunuyordu, arasıra biraz ileri veya geri kayar ve umulmadık zamanlarda vakti

yanlış gösterirdi. Demek gene bu mel'un yelkovan bir saat geri fırlamıştı ve 3 yerine 2 yi gösteriyordu. İhtimalki ben akşamki telkini de bu yanlış ayara göre verdiğim için ona göre uyanmıştım. Yani bu saate göre tam vaktinde uyanmıştım, fakat hakikatte bir saat geç kalmış bulunuyordum. Bu defa canım hakikaten çok sıkıldı. Ve şimdi işlerimin cidden altüst olduğunu düşündükçe ruyamda iken peyda olan ve hala üzerimden tesiri silinmemiş bulunan üzüntüm bir kat daha arttı ve adeta saatimi parçalıyacak gibi oldum. Fakat artık iş işten geçmiş ve herşey olup bitmişti. İstemiye istemiye saatimi düzelttim, yani 3 yaptım ve yattım. Artık sabaha kadar deliksiz bir uykuyla uyuyarak iyice gerilmiş olan asabımı teskin etmek lazımgeliyordu. Uyumak için kafamdan bütün parazit fikirleri koğdum ve uyudum. Ne kadar zamanın geçtiğini bilmiyorum. Uykumun içinde iken sanki birisi beni uyandırmak için dürter gibi oldu. Bu duygu ile uyandım ve etrafıma baktım. Kimse yoktu. Hiç yeri olmıyan bu uyanış, henüz yatışmayan sinirlerimin gerginliğini arttırmaktan başka bir işe yaramamıştı. Fakat gene sebepsiz bir duygu ile pencereden dışarı baktım. Demiryolunun nihayetlerine doğru gözüm kaydı. Uzaktan İstanbul istikametine doğru gelmekte olan bir trenin ışığı görünüyordu. Acaba bu bir marşandiz mi idi? Gayri ihtiyari olarak istasyona baktım. Bir iki yolcu duruyordu. Saatim 3,55 idi. Artık ne olursa olsun, hiç bir şey düşünmeden yataktan fırladım, yarımyamalak giyindim. Esasen akşamdan hazırlamış olduğum çantamı yakalıyarak kendimi istasyona attım. Fakat ben bütün bu işleri yapıncaya kadar tren istasyonunu yapmış ve İstanbul istikametinde ağır ağır yol almağa başlamıştı. Bu, benim beklemekte olduğum ekspresin ta kendisi idi. Hemen vagonlardan birinin basamağına atladım. Kapısı kilitli idi. Oradan tekrar hızla yere indim ve diğer bir vagona atladım. Onun da kapısı kilitli idi. Gece olduğu için ortada kimse görünmüyordu. Hava soğuktu ve ben böyle basamakta takriben bir saatlik mesafe olan müteakip istasyona kadar gidemezdim. Bu sırada tren istasyondan çıkmıştı ve süratini gittikçe arttırıyordu. Ben tekrar yere indim, güç halle ve pek tehlikeli bir vaziyette en arkadaki vagonlardan rasgele birinin basamağına kendimi atabildim. Eğer bunun da kapısı kilitli olsaydı tekrar yere atlıyamıyacak ve orada gitmeğe mecbur kalacaktım. Zira tren adamakıllı süratlenmiş idi. Bereket versin bunun kapısı kilitsizdi. Derin bir nefes aldım ve içeri girdim. Fakat burası vagon sahanlığı idi ye iç kapıları kilitli bulunuyordu. Dar ve karanlık olan bu yerde gitmek basamakta gitmekten daha çok konforlu olduğundan, bu hal beni müteessir etmedi. Bilahara bulunduğum bu vagonun lokanta vagonu olduğunu öğrendim. Kondüktörler buraya uğramadığından ve ben de istasyonlarda çok az duran trenin tevakkufu esnasında inerek tekrar tehlikeli bir oyuna girişmek istemediğimden büyücek bir istasyona gelinciye kadar orada seyahati göze aldım. Ve sabaha karşı İzmite yaklaşınca lokantanın garsonları uyandı bende bu dar yerden kurtuldum. Bilahara bütün mesele anlaşıldı: Benim saatim doğru idi. Ve zannettiğim gibi yelkovanı geri gitmemişti. Ancak, akşam saat 19 da Bilecikten geçmesi lazım gelen bir yolcu treni kaza neticesinde taahhura uğramış ve saat 2 de gelebilmişti. İşte benim ekspres zannettiğim ve lüzumsuz yere saatimi onun vüruduna göre bozduğum ilk tren bu idi. Asıl ekspresde tam vaktinde, yani saat 3 de gelmiş bulunuyordu. Demek ben evvelce bu taahhurdan haberdar olmuş bulunsaydım saat 2 de ilk uyandığım zaman tam vaktinde hareket edecek ve hiç bir telaşa lüzum kalmadan rahat rahat trene yetişecektim. Bunun tersine olarak da eğer ilk tren geçtiği zaman, treni kaçırdım diye hiç uyanmadan yatmış olsaydım beyhude yere ekspresi kaçırmış bulunacaktım! Şimdi bir çok bakımdan dikkate değen bu hadisenin bazı noktaları üzerinde durmak isterim:

1 – Akşam yatarken vermiş olduğum karar mucibince saat 2 den beş dakika evvel uyandım. Bu hal şimdiye kadar yapılmış olan bir çok müşahedelere uygundur.

2- Uyandığım zaman yataktan kalkıp hazırlanmaklığım lazım gelirken gecikmiş bir yolcu treninin tesadüfen [1] tam o dakikada gelişine bakıp aldanarak, tahteşşuurumla dosdoğru yapmış plduğum bir işi şuurumla bozmuş ve saatimin yanlışlığına hükmederek tekrar uyumağa karar vermiştim. Buraya kadar olan şeylerde fevkaladelik yoktur. Bununla beraber burada da izaha mühtaç olan meseleler yok değildir. Mesela akşamdan (...) saatte uyanmak üzere yapılan telkinle insan, hangi ruhi mihanikiyetin tesiri altında o saatte uyanabiliyor? Eğer uyku esnasında ruh atıl ve camit bir halde bulunuyorsa bu faaliyet nerden geliyor? Saniyen, burada şaşmadan zamanı tayin eden kimdir ve bu nasıl mümkün oluyor? Geçen bahisleri hatırlıyan okuyucularıma bu hususiaki meseleler yabancı gelmiyecektir. Fakat burada şu noktayı ehemmiyetine binaen katiyetle ifade etmeği zaruri görürüm: Bu mesele ruhun varlığını ve devamlı faaliyetini nazarı itibara almıyan herhangi bir fikir sahibi için kabili izah değildir. Zira burada, yalnız nebati bir hayatta yaşıyan bedenin ataletine mukabil beşeri hayatın bütün zaruretlerini en ince teferruatına kadar takibeden ve tahakkuk ettirmeğe çalışan bir faaliyet göze çarpmaktadır. Ve bu faaliyet dünyadaki işlerin ehemmiyet ve zaruretini bilen ve uyumıyan bir varlığa aittir ki bu da ruhtur. Ruhun bedenle münasebeti az çok gevşemiş halindeki faaliyeti, mutat haldekinden şüphesiz daha kudretlidir. Netekim bu misalde ben boyuna saate bakmama rağmen gene yanılmaktan kendimi kurtaramadığım halde uyku halimdeki faaliyetimle bu işi daha mükemmel yapmlş bulunuyorum.

Fakat aşağıdaki noktalar bu misali daha esrarengiz bir hale sokmaktadır:

3 – Akşam yatarken 2 de uyanmaklığım hususunda vermiş olduğum telkinin tahakkuk etmesi, yani benim matlup saatte uyanabilmekliğim eğer otomatik bir mihanikiyetle vaki olsaydı tekrar uyuduktan sonra ve bilhassa sabaha kadar deliksiz bir uyku ile uyumak hususunda vermiş olduğum karar üzerine trenin hareketinden altı dakika evvel uyanmamaklığım icabederdi. Klasik müşahedelere uygun olan bu hal burada otomatik bir hareketi değil, muayyen bir maksat uğrunda sarfedilmekte bulunan bir cehdi gösterir. Bu cehit benim o sıradaki bağlı şuurumun aksi istikametinde cereyan etmekte idi. Zira benim her şeyden ümidini kesmiş ve uyumağa karar vermiş bağlı şuurumun bu hareketine mukabil gene bende bulunan ve trene beni yetiştirmeğe çalışan bir varlığın faaliyeti devam etmektedir. Bu hal, insanın uykusu esnasında atıl olmadığını ve muhitiyle münasebetleri hakkında bilgi sahibi bulunduğunu ve hatta birtakım faaliyetler gösterdiğini isbat eder.

4 – Arada geçen ruya hadisesi de ayrıca kıymeti haizdir. Ayniyle tahakkuk eden diğer ruyalar görmüşümdür. Fakat bu kadar canlı, tafsilatlı bir ruya ile karşılaşmadım. Bu ruyanın bazı hususiyetlerini ayrıca tebarüz ettirmeği faydalı buluyorum:

a – Filhakika aynen rüyada gördüğüm gibi ilk gelen treni kaçırdım.

b – Ruyada birisi bana başka bir trenin geleceğini ve ona yetişebileceğimi söylüyor, ben ikinci trenin olmadığına kani bulunarak buna inanmıyorum. Halbuki hakikatte mutadın hilafına bu hal de vaki oluyor. Hatta bu hal o zaman bence o kadar ihtimalden uzak bulunuyor ki ben saatimi bile değiştirmek ihtiyacını duyuyor ve ruyaya ehemmiyet vermiyor ve << uyuma! >> diye yapılan ihtara da kulak asmıyarak uykuya dalıyorum.

c – Ruyamda trene alınmıyacağım ve arkada karanlık ve dar bir yerde seyahat edeceğim bildiriliyor. Ortada o zaman buna hiçbir sebep göremediğim için buna da kulak asmıyorum. Fakat hakikaten bir saat sonra beklemediğim bir tarzda bütün tren kapılarını kapalı buluyor,

bin müşkülatla ve tehlikeler içinde kendimi arka vagonlardan birine atabiliyor ve karanlık, dar bir yerde ayakta uzunca müddet seyahate mecbur kalıyorum. Bütün bu akla gelmiyen işler bir saat evvel ruyada bana bildiriliyor.

Bu hadiselerde tebarüz eden nokta, bağlı şuurumuzun dışında faaliyet gösteren basiretli bir varlığın mevcudiyetinin ifadesidir. Binaenaleyh uykuda insan dışarıdan göründüğü gibi bir ölü halinde değildir. O, – hatta gelecektekiler de dahil olduğu halde – hadiseler karşısında uyanık haldekinden daha hassas bir durumda bulunmaktadır. Hulasa insan uyurken dünyanın kuyudatından azade kalmış değildir.

Bu misalden sonra diğer araştırıcılar tarafından toplanmış ve tetkik edilmiş bu meseleye dair bazı misaller daha vereceğim. Bunlar uyku esnasında vücudümüze ynpılan tesirlerin ruhumuzda husule getirmekte oldukları intibaları ve hatta imajları gösterirler. Ve bu hal uykudaki bir insanın dünya ihtizazlarından müteessir olduğunu sarahatle bize anlatır.

I – Uyuyan bir adamın burnunu ve dudaklarını bir tüy parçasiyle gıcıklıyorlar, bu anda adam derhal şöyle bir ruya görmeğe başlıyor:

Onun yüzüne işkence maksadiyle ziftten bir maske geçirmişlerdir. Yüzüne iyice yapışmış olan bu maskeyi birdenbire çekip çıkarıyorlar, fakat maske ile beraber dudaklarının, burnunun ve bütün yüzünün derisi de kalkıyor. (68)

II – Uyuyan birisinin ensesini hafifçe çimdikliyorlar. Bu esnada o, ruyasında çocukken kendisini tedavi eden bir doktorun ensesine pehlivan yakısı yapıştırmakta olduğunu görüyor. (68)

III – Uyumakta olan bir insanın kulağının dibinde çelik bir bıçakla bir maşayı birbirine sürterek gayet hafif bir ses çıkartıyorlar. Adam ruyasında şunları görüyor: çanlar çalınmakta ve kendisi 1848 haziran vakasında yaşamaktadır. O, bu vakanın bütün tafsilatını görüyor. (68)

IV – Burnuna bir kolonya şişesi yaklaştırıldığı zaman uyuyan adam kendisini Mısırda, Kahirede bir lavantacı dükkanında görüyor ve orada bir sürü maceralar geçiriyor. (68)

V – Bu guruba sokulabilen şahsi bir ruyam da vardır: Bundan 19 sene evvel Kastamonuda bulunurken bir gece, birinci cihan harbinin acı günlerinden birini ruyamda görüyorum. Davullar çalınıyor ve 314 lülerin askere davet edildikleri ilan olunuyor. Fakat bu davul sesi bana o kadar acı geliyor ki onu sanki beynimin içinde gümbürdüyor zannediyorum. Bizi palas pandıras yakalıyorlar ve burada tafsilatına lüzum görmediğim bir çok maceralar içinde harp meydanına götürüyorlar. Fakat bütün bu hengamede davulun sesi susmuyor. Bundan başka harp meydanına geldiğim zaman bu muziç ses şimdi de mütemadiyen patlıyan bir top sesine inkilabediyor. Bu ses harp meydanının diğer bütün gürültülerine hakimdir. Nihayet bu melun sesin azabı içinde uyanıyorum, fakat uyanırken ve uyandıktan sonra da o sesin aynı ritimle devam ettiğini duyuyorum. Yalnız bu defa o ne bir davul sesidir, ne de top sesi. Sadece tokmağiyle vurulmakta olan kapının sesidir.

Bu ruyalar basit oldukları kadar bu bahsimizi aydınlatıcı mahiyettedirler. Fakat bunların yanında daha karışık öyle ruyalar vardır ki bunlar bizi bilgi sahasında daha ilerilere

götürürler. Biz bunların mütalaasiyle fikir gibi bir takım yüksek ihtizazlı amillerin [1] de uyumakta olan insanlar üzerinde intibalar ve imajlar tevlidedebildiklerini anlarız. Aşağıdaki ruya buna güzel bir misal olur. Bunu Paris Hastaneleri Cerrahi Dr. Aime Guimard aşağı yukarı şu ifade ile anlatıyor:

<< Bir Eylül akşamı her vakitki gibi yatağa girmiştim. Saat on bire doğru, tahammül edilmez bir diş ağrısına yakalandım. Bu hal sabahın ikisine kadar devam etti. O günlerde mide kanseri ameliyatına dair yazmakta olduğum bir kitabın son bahsine ait planı da bu ağrılar arasında mütemadiyen düşünüyordum. Fakat bu düşüncem arasıra ağrının şiddetlenmesiyle inkitaa uğruyor ve o zaman yarın sabah erkenden komşum olan diş hekimi Mr. Martial Langrange'e gidip dişimi çektirmeği düşünüyordum. İşte bütün uykusuzluğum esnasında düşüncem bu iki nokta üzerinde toplanıyordu...

<< Sabahın saat onuna doğru diş hekiminin bekleme salonuna girdim. O beni görünce; (işte bu tuhaf!) diye bağırdı. (Bütün gece sizi ruyamda gördüm) dedi. Ben şaka tarzında cevap verdim. (Ruyanız benim araya karışmamla inşallah müziç olmamıştır). (Bilakis, dedi gördüğüm ruya, ruya değil kabustu. Ruyamda mide kanseri olmuşum, siz de mütemadiyen benim karnımı yarmakla meşguldünüz!) >> Doktor uzun zamandanberi diş hekimi ile görüşmediğini ve onun bu kitaba ait hiç bir bilgisi bulunmadığını ilave ediyor. (15)

Burada cerrahın kafasından geçen ameliyat vetiresine ait fikirler gayrı ihtiyari olarak dişçiye intikal ettirilmiş ve o sırada bedeni uyuşuk, uyku halinde bulunan diş hekiminin yarı serbesleşen perisprisi bu fikirlerin kolaylıkla tesiri altında kalmıştır. Biz bu nevi tesirlerin beden üzerindeki tezahürlerine o kadar inanırız ki eğer bu şartlar altında gönderilen fikirler biraz daha yoliyle sevk ve idare edilmiş olsalardı ve süje de daha derin bir degajman halinde bulunsaydı diş hekiminin midesinde hakikaten bir takım marazi teşevvüşler bile meydana gelirdi diyebiliriz. [1]. Zira Metapsişikte yapılmış diğer tecrübeler bu halin daha kuvvetli misallerini bize vermiştir. Netekim tahayyülün yaratıcı kabiliyetleri ve dedublumanın ilk bakışta gayrı tabii görünen varyeteleri hakkında evvelce söylediğimiz sözler de bu fikirlerle bizi tenis etmeğe yaramıştır, sanırız.

Keza bazı ruyaların tetkikiyle, insanın uyku halinde de gündüzki işleriyle meşgul olduğunu daha iyi anlamış oluruz. Bu nevi ruyalardan da birkaç tanesini okuyucularıma taktim ediyorum:

1 – << Epeyce sene evvel Hudson'da büyük ve güzel bir evi olan bir dostum tarafından davet edilmiştim. Bir aralık orada bulunan diğer misafirlerle beraber bir kır gezintisine çıktık. Bütün kırları dolaştık. Bu gezinti en aşağı bir saat kadar sürmüştü. Eve döndüğümüz zaman bence kıymetli bir hatırası olan altın kol düğmelerimden birisinin gezinti esnasında düşmüş olduğunu gördüm... Bunun ne vakit ve nerde kaybolduğunu bilmiyordum... Hava kararmıştı. Mevsim de sonbahar olduğundan yerler kuru yapraklarla örtülü bulunuyordu. Bu yüzden düğmeyi aramak için çıkmağa lüzum görmedim. O gece ruyamda bir duvar kenarındaki asmanın üzerine kurumuş bir salkım üzüm görüyorum. Asmanın altındaki toprağın üzeri kuru yapraklarla örtülü. Ve bu yaprakların altında altın kol düğmem parlıyor. Ertesi gün uyandığım vakit dünkü gezintimiz esnasında böyle asmalı bir duvarın yanından geçtiğimizi hatırlayamadım. Arkadaşlardan sorduğum zaman onlar da bunu hatırlıyamadılar. Kimseye söylemeden birgün evvel dolaştığımız yerleri tekrar görmek için sokağa çıktım. Dümdüz gidiyordum. Karşıma birdenbire bir duvar çıktı. Üzerine bir asma ağacı yaslanmıştı. Bunun manzarası tıpkı ruyamda gördüğüm gibi idi... Altında gene ruyamda gördüğüm gibi kurumuş

yapraklar vardı. Müsbet düşünen kafamla kendimi gördüğüm ruyaya göre hareket eden bir budala yerine koyuyordum. Bunun için adeta kendi kendimden utana utana yaprakların yanına yanaştım. Ve onları karıştırdım. Biraz sonra altın düğmenin parlaklığı gözüme çarptı. O, ruyada gördüğüm gibi yaprakların altında duruyordu. >> (69)

2 – Borockelbank çakısını kaybediyor, her tarafı beyhude yere arıyor fakat bulamıyor. Ruyasında çakısının bulunduğu pantolonunu ve cebini görüyor. Filhakika çakı orada bulunuyor. (70)

3 – Dante'nin oğlu Jaques Alighieri, babasının Divine Comediae unvanlı eserinin parçalarını toplarken bu parçalara ait 13 şarkının kaybolduğunu görüyor. Ve onları bir türlü bulamıyor. Bu halden müteessir olan Jaques bir gece hakikaten harikulade bir ruya görüyor. Bu ruyada babası beyazlar giyinmiş ve başı da fevkalade bir nurla sarılmış olduğu halde kendisine görünüyor. Hayatında iken oturduğu odaya oğlunu götürüyor. Ve oradaki gizli bir dolapta aranılan şarkıların bulunduğu yeri ona gösteriyor. Ertesi günü Jaques ruyada gördüğü yeri arıyor ve şarkıları orada buluyor.

4 – << 1870 tarihlerine doğru köprüleri ve büyük şoseyi tetkik etmekle tavzif edilmiştim. Arasıra bu havalide vukua gelen seylaplar köprülerin durumunu tehlikeye sokuyordu... Senelerdenberi bu işlere nezaret etmeğe o kadar alışmışım ki bu yüzden bende hasıl olan itimadınefisle hiçbir yerde tehlike görmüyor ve müsterih bulunuyordum... Fakat, bir gece ruyamda köprülerden birinin gayet açık ve canlı bir tablosunu görüyorum... Bir ses bana şunları söylüyordu: (git bu köprüyü tetkik et!) Bu ihtar üç defa tekerrür etti... Ertesi sabah atıma binerek takriben altı mil kadar uzakta bulunan mezkur köprüye vardım. Köprünün durumunda hiçbir fevkaladelik yoktu. Fakat ruyanın üzerimdeki tesiri o kadar şiddetli idi ki bu hal beni çok dikkatli bir muayeneye mecbur etti. Suyun içine girdim, ve hayretle gördüm ki su içindeki temeller cereyanın tesiriyle adamakıllı aşınmış ve incecik bir hale gelmişti. Hemen o günden itibaren tamire başlamasaydık bu köprü yıkılacektı. Ve şu da muhakkak idi ki eğer ben o ruyayı görmeseydim bu köprünün tamiri yapılmıyacaktı. Çünkü diğer köprüler arasında bu köprünün temellerinin bu hale geldiği benim aklımdan bile geçmemişti. (69)

Fakat uyku halinde ruhun dünya işlerine ait alakası ve faaliyetleri bazı şartlar altında o kada ileri gidebilir ki bunları uyanık halde iken ancak metapsişikte kullanılan prosedelerle veya telestezik kabiliyetlerin yardımiyle müşahede etmek mümkün olur. Ruhun bu faaliyetlerine ait elimizde bir çok misaller vardır. Bu faaliyetler bağlı şuurda istikbale ait hadiseleri ihbar edici ruyalar halinde tecelli eder. Bu yolda çalışan alimler bu nevi ruyalara << telepatik ruyalar >> demişlerdir. Biz kitabımızın hacmi müsaade etmediği için bunlardan ancak bir tanesini okuyucularımıza takdim edeceğiz:

<< 1895 senesi başlangıcında Rus bahriyesinde yüksek bir memurun zevcesi madam Lukawski, bir gece kocasının inlemeleriyle uyandı. Kocası uykusunda şöyle bağırıyordu: << İmdat! Beni kurtarınız! >> aynı zamanda boğulmak üzere bulunan bir adam gibi çırpınıyordu. O, ruyasında müthiş bir deniz kazası görüyordu. Uyandıktan sonra karısına anlattı. Büyük bir geminin güvertesinde idi. Bu gemi birdenbire diğer bir gemiye çarparak batıyordu. O, kendisinin denize fırladığını görüyor ve bir yolcu ile beraber canını kurtarmağa çalışıyor, fakat dalgalara gömülüyordu. Karısına bu ruyayı anlattıktan sonra şunları ilave etti : << Ben şimdi inandım ki benim ölümüm denizden olacak. >> O, buna o kadar kani olmuştu ki sanki son günleri gelmiş bir insan gibi işlerini tertiplemeğe başladı. İki ay geçti ruyanın tesiri zayıfladı.

Fakat Karadenize gitmek için kendisine nezaret tarafından bir emrin gelmesi işleri tekrar canlandırdı.

<< Petersburg garında karısından ayrılırken Lukawski şunları söyledi:

<< Ruyayı hatırlıyor musun? >> - << Yarabbi, niçin onu bana soruyorsun?>> - << Zira ben geri dönmiyeceğimden ve tekrar görüşemiyeceğimizden eminim. >> Madam Lukawski onu teskin etmeğe uğraştı. Fakat o, sesindeki derin bir hüzünle: << Sen ne istersen söyle! Kanaatlerim değişmiyecek, ben sonumun yakın olduğunu duyuyorum. Onu kimse menedemiyecek... Evet, ben gemiyi, güverteyi, müsademe anını, paniği ve sonumu görüyorum... Onların hepsi tekrar gözümün önünde canlanıyor. >> Kısa bir sükuttan sonra ilave etti: << Benim ölüm haberim geldiği zaman ve sen de matem elbiseni giydiğin zaman nefret ettiğim uzun siyah peçeyi koymamanı rica ederim. >> Madam Lukawski cevap vermeğe muktedir olamadı ve hıçkırmağa başladı. Trenin düdüğü haykırarak hareket zamanını haber verdi. Lukawski karısını sevgi ile kucakladı. Ve tren kayboldu.

<< Madam Lukawski iki haftalık sonsuz bir endişeyi müteakip Karadenizde Wladimir ile Sineus isminde iki geminin müsademe ettiğini gazetelerde okudu. Ümitsizlik içinde Odesadaki amiral Zelenoi'ye kocasından bir haber almak için telgraf çekti. Ve şu cevabı aldı: << Kocanızdan şimdiye kadar hiç bir haber alınmadı. Fakat şurası muhakkak ki o, Wladimir'de idi. >> Ve bundan bir hafta sonra kocasının ölüm haberi geldi. Kaza esnasında Wladimir'de M. Henicke isminde bir yolcu, bir can kurtaranla denize atlamıştı. O sırada M. Lukawski de suya düşmüştü. Cankurtarana doğru döndü. Henicke onu görünce << ona yapışmayınız. İki kişiyi kaldırmaz, ikimiz de beraber boğulacağız! >> diye bağırdı. Fakat buna rağmen M. Lukawski ona saldırdı. Ve yüzmek bilmediğini söyledi. Bunun üzerine Henicke: << O halde tutunuz ben iyi yüzücüyüm. Kendimi kurtarırım >> dedi fakat tam bu sırada büyük bir dalga geldi ve onları ayırdı. M. Henice kendisini kurtarabildi fakat Lukawski mukadderatına doğru yürüdü. >> (124)

Bu ruyalar insan ruhunun uyku esnasında da dünya işleriyle, hatta uyanık haldekinden daha basiretli bir surette alakadar olduğunu açıkça gösteriyor. Demek insan, uyurken de dünyada yaşamaktadır ve dünya tecrübelerinden ayrılmış değildir. Fakat bu hal, uyanık haldekine nispetle başka bir tertipte vukua gelmektedir. Bununla beraber şunu da unutmıyalım ki uyku hali dünya tecrübelerinin selameti için başka bir bakımdan zaruridir.

Tabii uyku halindeki durumu bu suretle tesbit ettikten sonra biraz da suni uyku halinden bahsedelim:

Bu hususta yapılan tecrübeler bahsimizin mütalaasına yarıyacak kıymetli bilgiler vermektedir. Hipnoz halinde iken süjeye verilen telkinlerin bilahara süjenin ahval ve harekatı üzerinde ne kadar hakimane roller oynadığına dair evvelce bazı misaller vermiştik. [1] Burada bir kaç misal daha vererek onları takviye etmek istiyoruz. Bunları evvelkilerle karşılaştırarak tekrar gözden geçirmek faydalı olur. Zira evvelki misaller şimdiki bahsimizi de aydınlatıcı mahiyettedir.

Tabii uykuda olduğundan daha çok ileride bir kabiliyetle, hipnoz halindeki süjeler uykularının bir çok safhalarında dışarıdan tesirler alırlar ve o tesirlerin intibalarını ruhlarında taşıdıklarına dair bazı tezahürler gösterirler.

1 – Mlle Celine ilmi bir heyet karşısında somnambül haline konuyor; bu halinde iken o, tıpkı bir hekimin yaptığı gibi asistanlardan bir çoklarını muayene ediyor, hastalıklarının teşhisini koyuyor ve etyolojileri, tedavileri hakkında mütalaalar yürütmeğe başlıyor. (3)

Tabii somnambülizma halinde bulunurken bazı kimselerin fevkalade işler yaptıklarını çoğumuz bilir. Bunlardan da vereceğimiz bir kaç misal işimize yarıyacaktır:

2 – Bir hizmetçi olan Gassendi gece karanlıkta üstü sürahi ve bardaklarla dolu bir tepsiyi başının üstüne koyarak gayet dar bir merdivenden hiç bir arızaya uğramaksızın inip çıkardı. (3)

[1] (Hipnozun fenomenik tezahürleri), (geçmiş hayatları hatırlamak lüzumlu değildir.) ve (dedubluman hadisesinin tecribi müşahedesi) bahislerine bakınız.

3 – Bir somnambül, gözleri kapalı olduğu halde yazı yazardı. Fakat onun bu yazıyı görebilmesi için mutlaka şamdanını yakmağa ihtiyacı vardı. Oda diğer lambalarla iyice aydınlanmış olduğu halde dahi o – yazabilmek için – gene şamdanını yakmalı idi! Etrafında bu hadiseyi seyredenler yazısını yazarken şamdanını söndürdüler. Somnambül göremez oldu ve yazısını yazamadı. Ancak şamdanı tekrar yakıldıktan sonra yazısına devam etti. (3) Unutulmasın ki bütün bu hadiseler esnasında onun gözleri kapalıdır.

4 – Başka bir somnambül gece yarısı yatağından kalkıyor, birkaç potrel ile ayakta duran tehlikeli ve yüksek duvarlardan ibaret bir harabeye gidiyor ve bu yüksek duvarların üzerinde, sanki geniş bir caddede geziniyormuş gibi emniyetle, dolaşıyor. (72)

5 – 24 yaşında bir genç kadın şiddetli asabi bir buhran neticesinde hastalanıyor. Bu hastalıktan sonra kendisinde tabii bir somnambülizma hali teessüs ediyor. Marazi uykusunun her başlangıcında evvela korkunç ihtilaçlar geçiriyor. Bir müddet sonra da somnambülizma hali başlıyor. Fakat bu hal başlayınca o tamamiyle değişiyor ve faal bir hayata giriyor. Artık ne ihtilacı, ne ıstırabı, ne de diğer rahatsızlıkları kalmıyor. Bu sırada kitabını okuyor, iş işliyor ve bilhassa şayanı hayret bir süratle dikişler dikiyor. Gözleri yarı kapalıdır. O, bir buhran içinde bulunduğunu o zaman biliyor ve bu buhranın ne kadar devam edeceğini, gelecek buhranın ne vakit başlıyacağını ve o zaman kendisine karşı nasıl hareket edilmesi lazımgeldiğini doğru olarak söylüyor. Bu buhranlar bazen bir kaç saat, bazen de bir gün kadar sürüyor. Fakt uyandıktan sonra hasta hiç bir şey hatırlamıyor.

6 – Somnambül eczacının hali metapsişikte klasik bir misal olmuştur. Bu zat uykusu halinde gündüzki gibi işlerine devam etmekte ve reçetelere bakarak ilaçları hazırlamaktadır. Hatta bir gün doktor, eczacının bu halinden şüpheleniyor ve kasten zararlı bir reçete yazarak diğer reçetelerin arasına karıştırıyor. Kendisi de eczanenin bir yerine saklanarak eczacının bu reçeteyi nasıl karşılayacağını tetkika koyuluyor. Eczacı mutadı üzere gene uyku halinde olduğu halde eczaneye geliyor ve reçetelere bakarak birer birer ilaçlarını yapmağa başlıyor. Sıra mahut reçeteye gelince hayretle duruyor ve kendi kendine: << Acayip, bunu doktor nasıl yazmış? Yarın doktora göstermeliyim >> diyor ve onu bir tarafa ayırıyor.

Bütün bu misaller tetkik edilirse uykunun yalnız bedene aidolduğu ve hakikatte ruhun uyanık bulunduğu ve hatta bazı şartlar altında bedeni tıpkı uyanık halindeki gibi de

kullanabildiği anlaşılır. Burada insanı aldatan nokta şudur: uyku halinde iken yapılan işlerden ve alınan intibalardan kimsenin haberi olmaz ve bunlar nihayet ve bazı şartlar altında müphem ve çok defa dikkat nazarını çekmemiş bir ruya halinde mutat şuura aksetmiş olsalar bile, akademik düşüncelere kurban giderek hakiki kıymetleriyle bir tetkik mevzuu olmak istihkakını kaybetmiş bulunurlar.

Fakat unutmanın tabii bir vetire olduğunu ve hatta dünya tecrübeleri için lüzumlu bulunduğunu bilen bir metapsişikçi başka türlü düşünür. Onun bu düşünüşünü destekliyen kuzvetli sebepler de vardır ki bunların bir an evvel akademik birer mevzu olmasını o, bütün samimiyetiyle temenni eder.

Hulasa, uyku halinin dünyadaki tecrübeleri geçirmek fikriyle uyuşamıyacağını düşünemeyiz. Zira uyku hali de dünya tecrübeleri içinde ve başka bir tertipte cereyan eden ruh faaliyetinin tezahüründen başka bir şey değildir.

2 – Çocukluk hali

Şimdi çocukluk haline gelelim: Dünyaya gelmekten maksat ruhun tekamülüdür. Bunun da manası; maddeler aleminde insanın, görgü ve tecrübesini arttırmasıdır. Ruhun aktif durumu zaruri olarak onu bu yola sevkeder. İnsanın, sonu gelmiyen maddeler kainatında şümullü bir meleke ve rusuha sahip bulunması için evvela vasıtalarını ona göre hazırlamış olması lazım gelir.

Ispatyomdaki bir ruh, yeni tecrübelerine başlamak ve bu tecrübelerinde muvaffak olmak kararını ne kadar kuvvetli bir irade ile vermiş olursa olsun, eğer dünyada bu tecrübelerinin tahakkukuna lazım olan şartları hazırlamamış bulunursa bu işinde muvaffak olamaz. İşte dünyada geçirilmesi zaruri olan çocukluk devresi de tabiat kanunlariyle, yani ilahi kanunlarla taayyün etmiş bu muvaffakiyet şartlarından birini teşkil eder. Farzedelim ki bir ruh dünyaya gelir gelmez hemen kahil bir insan bilgi ve zekasını iktisabetmiş ve kahil bir insan gibi efal ve harekatını sevk ve idare edebilecek bir duruma girmiş bulunsun. Yani o, iptidai hiç bir hazırlık devresi geçirmeden dünyanın en ağır ve karışık tecrübelerine, doğar doğmaz hemen başlamış bulunsun. Acaba bu şartlar altında bur ruh bütün tecrübelerinde daha mı iyi muvaffak olabilirdi? Bu fikrin münakaşasına bir misal vermekle başlıyalım: Geçmiş hayatında canavar ruhlu olan bir insan bu dünyaya geldi. Onun bu enkarnasyonundaki gaye, ruhunun sert taraflarını yumuşatmak, sivri köşelerini yontmaktır. Henüz cılız ruhunun eski za'fiyle yer yüzüne inen bu insan, eğer kendisine lüzumlu olan çetin ameliyeyi kolaylaştıracak iptidai bir hazırlık devresinden geçmezse bu ameliyeyi muvaffakiyetle ikmal etmek şöyle dursun, ona başlıyamaz bile.

O, henüz acemisi bulunduğu dünya işlerinde muvaffakiyetle yürüyebilmek için bir müddet kendisinden daha tecrübeli insanların vesayetine mühtaçtır. Bu insanlar, en evvel onun aile yuvasını dolduranlar arasında bulunur. Fakat haşin bir ruhun bu vesayetten istifade edebilmesi için onun kart bir ağaç halinde değil, eğilip bükülebilen bir filiz halinde dünyaya gelmesi lazımdır. Bu hal gelecek ağır tecrübeleri karşısında tutacağı yolun ilk istikametini çizer. Ve bu istikamete onun çok büyük ihtiyacı vardır. İnsanlar çocuk terbiyesi yolu ile adeta insiyaki olarak bu mühim ihtiyacı karşılayacak çarelere başvurmuşlar ve vurmaktadırlar.

Çocuklukları esnasında bütün ruhlar, kendilerinden daha görgülü insanlar arasında yumuşak bir ağaç gibi eğilip bükülerek hayatın çok ağır ve güç tecrübelerine hazırlanırlar. Bu hallerinde iken ruhlar, ileride kendilerini bekliyen ağır tecrübe hamulelerini yüklenmezden evvel onları taşıyabilecek ve onlara karşı tahammüllerini arttıracak kuvveti kazanmış olmalıdırlar. Bu da münasip tektirlere, tevbihlere, cezalara veya şefkat ve sevgi ile yapılacak nasihatlere ve kendilerine gösterilecek iyi numunelere muhatap olmakla ve onlardan azami derecede faydalanabilecek bir pasitive halinde az çok bir müddet geçirmekle mümkün olur. Bu hal dünyaya gelişteki maksatlara aykırı değildir, bilakis tamamiyle uygundur.

İşte bu bakımdan ana ve babanın birinci derecedeki, terbiyecilerin de ikinci derecedeki aktif rollerinin ve mesuliyetlerinin ehemmiyeti derecesini taktir etmek kolaylaşır. Keza şundan şüphemiz yoktur ki bir ruhun dünya tecrübelerinden muvaffakiyetli veya muvaffakyetsiz olarak Ispatyoma dönüşündeki iyi veya fena akibetlerinden o ruhu bilhassa çocukluk çağında yetiştiren kimselerin de derece derece hisseleri olacaktır. Ana, baba çocuklarına yalnız kuru lafla değil, daha ziyade ahval, efal ve hareketleriyle iyi misaller göstererek tesir ederler ve onlar tabiatın kendilerine tevdi etmiş olduğu bu büyük vazifelerini bu yolda yapmakla mükelleftirler. O zavallılar ne kadar bedbaht ana ve babadırlar ki kendi fena misalleriyle yetiştirmiş oldukları bir insanın bütün hayatınca vuku bulacak seyyiatının neticelerinden Ispatyomda hissement olurlar! Bu sözün ciddiyetini anlamak için alim olmak lazım gelmez. Maalesef !... evlada intikal eden ve evlat tarafından en mukaddes bir vedia gibi masumane bir taassupla muhafaza edilen nice zararlı ve fena itiyatlar ve telakkiler veyahut da dünya hayatını gaye ittihaz etmiş zevkperestlerin yavrularına verdiği manasız ve kötü misaller vardır !... Bizce bu hakikati açık ve uyanık bir gözle görebilen bir terbiyecinin, nasihatlarını dünyaya işittirebileceği gün gelinceye kadar yeryüzünün yüzü gülmiyecektir.

Aile kucağı, gelecek korkunç ve ağır tecrübelerle dolu hayat mektebinin ana sınıflarıdır. Tecrübelere başlamak ve onlarda muvaffak olmak için lazım gelen iptidai unsurlar bu sınıflarda temin edilir. Ve insan burada öğrendiği şeylere dayanarak hayatın dolambaçlı yollarında yuvarlanmadan yürümek imkanını elde etmiş olur. Buna nazaran çocuklukta öğrenilecek bir çok şeyler vardır ve bunların öğrenilmesi ancak çocukluk realitesi içinde mümkün olur. Bu yaşlarda bilgi edinilirken öğretiliş ve öğreniliş halleri birbiriyle o kadar ayarlanmıştır ki bizim zekamız ve şuurumuz buradaki ahengi kavrıyamaz. Ve biz ilk çocukluk halindeki masumane pasivitenin yüksek maksatlara matuf olan tecelliyatını ve onun manalarını ilk nazarda anlıyamayız.

Çocukluk hayatı bize göründüğü gibi boş ve beyhude değildir. Burası ruhun, insanlık aleminde tutacağı yolu kati olarak tayin ettiği bir dörtyol ağzıdır. Binaenaleyh bu hayatta da ruh aktiftir. Fakat onun aktivitesi bizim kaba şuurumuzla pasif görünen bir hal arzeder. Mamafi bazı nadir hallerde, çocukluk hayatında iken de şuurun dünya maddeleri içinde inikasını bize gösteren misallere rasgelmemiz mümkün olabiliyor. Bunlardan bir tanesini okuyucularıma veriyorum; Bu misal, görünüşte hayatın tamamiyle şuursuz bir devresine ait bir hatırlama vakasını bize anlatıyor ki bu da meşhur müteferkir Tolstoi'nin kendi hayatından ve biraz kısaltılarak, kendi kaleminden alınmıştır: (111).

<< . . . Elim, ayağım sımsıkı bağlanmış bir halde. Kollarımı kurtarmak istiyorum, muvaffak olamıyorum. Bağırıyorum, ağlıyorum. Bağırmaktan ben de hoşlanmıyorum. Buna rağmen kendime tutamıyorum. Yanımda birisi var. O, bana doğru eğilmiş olarak duruyor. Bütün bu

işler yarı karanlık bir halde cereyan ediyor. Benim feryatlarımdan müteessir olan iki kişinin daha orada bulunduğunu hatırlıyorum. Onlar müteessir olmakla beraber beni bağlarımdan kurtaramıyorlar. Çözülmeği çok istiyorum. Buna muvaffak olamadığımı görünce daha ziyade haykırıyorum. Fakat henim böyle bağlı kalmaklığımın lazım geldiğini yanımdakilerin halinden anlıyorum. Ama ben buna hiç lüzum görmüyorum. Ve bunu da onlara anlatmak istiyorum. Bunun için, keskin keskin haykırıyorum... Etrafımdakilerin beni böyle haksız yere bağlamalarından şikayetçi değilim. Zira onlarda benim bu halimden müteessir oluyorlar. . .

<< Bilmiyorum acaba bu bağlar henüz meme emerken bağlandığım kundak mı idi, yoksa bir yaşına girdiğim zaman sivilcelerimi koparmamak için kollarıma tatbik ettikleri bağlar mı idi? . . . Burada emin olduğum bir şey varsa o da bu duygunun bende en eski bir duygu olmasıdır… Bende derin intiba bırakan şey o zamanki feryatlarım ve ıstıraplarım değildi, bir takım duyguların karışıklığı ve birbiriyle çarpışması idi. >>

Böyle hatıralar mutat değildir. Fakat mevcudolanlar da çocukluk hayatının ehemmiyeti hakkında bize fikir vermeğe kafi gelir. İleriki bahislerde mütalaa edeceğimiz ekminezi hadiselerine ait misaller de ruh hayatında çocukluğun bir boşluk teşkil etmediğini bize anlatacak noktaları ihtiva etmektedir.

3 – Diğer şuursuzluk halleri

Şuursuzlukla müterafık olan bütün hastalıklarda da hal aşağı yukarı uyku halinde olduğu gibidir. Evvelce harbiye nezaretinin önünde endaht talimi yapan saralı bir subaydan bahsetmiştim [1]. Bunun gibi birçok akıl hastaları hamle esnasında yaptıkları işlerden haberdar bulundukları gibi hamlelerinin gelmekte olduğunu da bilirler. Ben bir akıl hastanesinde çalıştığım sırada bir delinin etrafındakilere << yanımdan kaçın nöbetim geliyor >> diye bağırdığını tesbit etmiştim. Esasen bu nöbetlerin bazıları şuur, bazıları irade, bazıları muhakeme v.s. noksanlığından mütevellit efal ve harekatla vasıflanır. Gene aynı müessesede Konyadan gelmiş azgın ve nöbet üstünde bir manyakın müşahedesini almıştım ve müşahedeyi alırken ondan epeyce küfürler de işitmiştim. İki gün sonra aynı hastayı yemekte gördüm. Nöbeti geçmiş ve sakinleşmişti. Bana sıkılarak ve kızararak:

<< affediniz, size münasebetsiz hareketlerde bulundum, elimde değildi >> diye özür dilemişti. Keza pek azgın ve mütecaviz, nöbet halindeki bir manyak en ağıza alınmıyacak küfürler ve ithamlarla beni telin ettikten birkaç gün sonra nöbeti geçince bilhassa özür dilemek üzere odama kadar gelmiş ve bütün söylediği sözlerin hatırında kaldığını, fakat kendini tutmak için iradesi elinde olmadığını binaenaleyh kendisini affetmemi ve bunun için kendisinden << intikam >> (?) almağa kalkışmamamı benden istemiştir. Özür dileme şeklinde vuku bulan bu sözlerde, hasta bir dimağın bozuk tezahürlerine rağmen, şuursuzluk içinde görünen bir nöbet esnasındaki halatın ruhta bıraktığı intibalara ait ifadeler sarahatle okunmaktadır. Gerek böyle akıl hastalıkları ve gerek koma, senkop… v. s. gibi diğer şuur ziyaiyle müterafık hastalıklar hakkında söylenecek sözler uyku bendinde söylenmiş olanların hemen hemen aynı olduğundan burada sözü fazla uzatmağa lüzum görmedik.

Bütün bunlardan çıkan neticeye göre dünyaya inmiş bir ruh hiçbir zaman dünyanın tecrübelerinden kendini kurtaramaz. Bu hal ancak onun definitif olarak dünyadan ayrılması ile

mümkün olur ki bu definitif ayrılışa biz ölüm deriz. Tabii ve suni uyku halleri, senkoplar, komalar ve bütün marazi ve fizyolojik şuursuzluk halleri perisprinin bedenle olan münasebetlerini ne kadar gevşetmiş olursa olsun insanı dünyadan ayırmış değildir. O, gene bu dünyanın realiteleri içinde yaşar ve Ispatyomda iken tertibetmiş olduğu plana muvafık hayatına devam eder.

ÇOCUK HASTALIKLARI VE ÖLÜMLERİ

Şuurları dünyada henüz inkişaf etmeden kısa bir müddet ikametten sonra dünyayı terkeden veya maluliyetler içinde kıvranan çocuklara sık sık tesadüf edilir. Eğer söylendiği ve bilindiği gibi dünyaya gelmekten maksat birtakım ıstıraplı tecrübeler geçirmek ve bu suretle yükselmek ise henüz bu tecrübeleri idrak etme çağına girmeden ölmenin veya ıstıraplar içinde kıvranmanın ne manası kalır? İşte reenkarnasyonizmadaki maksatlara zahiren aykırı görünen hallerden biri de budur. Fakat bu düşünce doğru değildir. Bunun doğru olmadığını başlıca iki noktai nazardan tebarüz ettirebiliriz: Bunlardan birisi ruhun umumi tekamülünde çocukluk hayatının hiç bir boşluk hasıl etmediği, ikincisi de ruhların umumi tekamülünde çocukların mühim roller oynadığı noktai nazarlarıdır. O halde bunları ayrı ayrı mütalaa edelim.

I – Çocukluk hali yer yüzündeki tekamül imkanını ortadan kaldırmaz

Dünya şuuriyle kendini müdrik olmasa bile ruh, buradaki tecrübelerine daha ilk yaşlarından itibaren başlar. Tecrübelerdeki muvaffakiyetin mutlaka dünya şuuriyle kaim olmadığı hakkında uzun uzadıya söylemiş olduğumuz evvelki sözler [1] hatırlanırsa bu bahis kısmen aydınlatılmış olur.

Beşiğinde mışıl, mışıl uyurken hiç bir şeyden haberdar olmıyan bir bebeğin muhitinden mütemadiyen tesirler aldığını ve bu tesirlerin bir gün onun hayatında şu veya bu tarzda tezahürler gösterebildiğini tecribi psikolojinin ortaya koyduğu deliller bize açıkça göstermektedir. Evvelden beri söylediğimiz gibi, insanın madde alemlerinden istifade etmesi ve maddi hadiselerden intiba edinebilmesi uyanık ve etrafiyle alakadar olması ile meşrut değildir. Uykudaki insanların, mecnunların, hastaların şuurları olmadığı zamanlarda da tekamül ettiklerini ve muhitlerinden bazı tesirler aldıklarını evvelki bentlerde izah etmiştik, oraya tekrar dönmiyeceğiz.

Bunun gibi çocuklar da farkında olmadan muhitlerinden mütemadiyen tesirler alırlar. Bunu bazı nadir hatırlamalarla, çoçuk terbiyesi mütalaasından alınmış müsbet müşahedelerle ve nihayet bize çok kıymetli bilgiler veren marazi ve tecribi EKMİNEZİ (Ecmnesie) halleriyle tetkik ve tahkik etmek mümkündür. Geçen bentte Tolstoinin bir bebeklik hatırasını iktibas etmiştim. Çocuk terbiyesinden alınan neticeler bütün terbiyecilerce malumdur. Çocuk beşikten itibaren terbiye olmağa başlar. Evvelce bir mecmuada makale serisi halinde ve (musiki ruhun dilidir) serlavhasiyle yazmış olduğum bir yazıda bundan uzun uzadıya bahsetmiştim. Bilhassa ekminezi hadiseleriyle daha iyi aydınlanan bu bahsi, bu ışık altında

incelemekte burada da devam edeceğim.

a – İlk olarak, evvelce verdiğim Dr. Pitre'nin 17 yaşındaki süjesiyle yaptığı tecrübeyi hatırlatırım. [1]

Esasen bilinen hadiselerin telkin ile unutulması ve tekrar hatırlanması şaşılacak bir şey değildir. Fakat çocuklukta konuşulan ve sonra unutulan bir dilin tamamiyle kaybolduğunu kabul edersek bunun tekrar telkinle ihya edilebileceğini düşünemeyiz. Bu, bir adamı telkin ederek hiç bilmediği bir dille konuşturulabilmek iddiası kadar abes olur. yukarki misalde eğer telkin bir rol oynuyorsa bu, ruhta mevcut gizli hatıraların ihyası fikrini bize zaruri olarak kabul ettirir.

b – Dr. Burot'nun süjesi Jeanne'da hipnoz halinde beş yaşına getirildiği zaman okumasını ve yazmasını unutmuş bir hale giriyor. Ve onları yeni yeni öğrenmeğe başlıyor. O zaman yapmış olduğu hataları ayniyle tekrarlıyor. Ve o yaşının bütün haleti ruhiyesini gösteriyor. (75)

Fakat beş yaşından evvelki hayata ait hatırlamalar da ekminezi yolu ile bize şayanı dikkat bilgiler vermektedir ki asıl bahsimizi yakından alakadar eden bunlardır:

c – 70 yaşında bir kadın ağır bir hastalığı esnasında 1902 senesi 13 Martından 16 Martına kadar bir takım heyezanlar geçirmeğe başlıyor. Fakat sathi bir ifade ile << heyezan >> dediğimiz bu hal, büyük bir bahsi aydınlatıcı manalarla doludur. Bu kadın Hindistan dilini bilmiyordu. Buna rağmen bir gece sabaha kadar yalnız hintçe konuşmuş, bu dille şiirler söylemiş ve bu şiirleri birkaç defa da tekrarlamıştır (76). Ertesi günü Hint diline biraz da İngilizce karıştırmağa başlamıştır. Buradaki hikaye şudur:

Bu kadın Hindistanda doğmuş ve üç yaşına kadar orada kalmıştır. Üç yaşında Hindistanı terkederek İngiltereye giden bir insanın orada Hindistan diliyle konuşmağa devam edeceğini kabul edemeyiz. Tamamiyle uzak ve yabancı bir memlekette üç yaşına kadar öğrenilebilen bir dili zorla yaşatmak kimsenin aklına gelmez. O halde bu kadının hastalığı esnasında bir gün mütemadiyen konuştuğu Hindistan dili hangi yaşların hatırası olabilir? İhtimal ki o esnada etrafındakiler bu dili anlamıyorlardı, zira eğer böyle olsaydı üç yaşına kadar bu dille ifade edilmiş bazı hatıraları da tesbit etmek mümkün olurdu.

Evvelce de söylediğimiz gibi ruh bedenin tesiri altındadır. Bu tesirin muayyen bir yaşta başlayıp muayyen bir yaşta bittiğini ilimden başka akıl ve mantık da kabul edemez. Bu tesir ruhun dünya maddelerine bağlandığı andan kurtulacağı ana kadar zaruri olarak devam edecektir. Maddi bağlardan doğan temayüllere ait neticelerin izleri–insan ister bilsin, ister bilmesin–ruhta her an mevcuttur.

Hayvan ve nebat alemine bakarsak oralarda da şuurun henüz inkişaf etmemiş olmasına rağmen muntazam bir tekamül hareketinin mevcudolduğunu görürüz. Bir koyun ile bir maymun arasında büyük tekamül farkı olduğu gibi iki koyun, iki maymun arasında da az çok tekamül farkları görülür. Bunlarda şuurun mevcudolmayışı tekamüllerini kabul etmemize mani olmaz. [1].

Tekamül hiçbir mahluka tutfen verilmiş bir mevhibe değildir. Burada imtiyaz meselesi asla bahis mevzuu olmaz. Tekamülün uzun ve zahmetli maddi hayatlarla elde edilmiş bir kazanç

mahsulüdür. O, bedava verilip alınan şeyler miyanında değildir. İşte nebatlar ve hayvanlar arasında görülen tekamül farkları da böylece birçok maddi tesirlerin ruh üzerinde gayrı meşur olarak husule getirdiği intibalar neticesinde hasıl olmuştur. Eğer bir maymun, bir koyundan daha mütekamil ise bu hal, Halikin maymun cinsine daha ziyade kıymet vererek onu imtiyazlı yarattığından dolayı değildir. Maymunun ileri oluşu, koyuna nazaran daha yaşlı ve binaenaleyh maddi tesirler altında daha ziyade yoğurulmuş bulunmasından ileri gelir. Fakat bu tesirlerden ve yoğurulmasından bu dünyada iken ne maymunun ne de koyunun haberleri yoktur. Biliyoruz ki ruhun tekamül edebilmesi için, içinde yaşadığı maddi hayat hakkında mutlaka şuur sahibi olması lazımgelmez [1].

İsnan yavrusuna gelince bir müddet onun da durumu böyledir. Fakat bu hal onun dışarıdan tesirler almasına mani teşkil etmez.

İnsanların ahval ve harekatı üzerinde yalnız kendilerinin değil, başka iradelerin de tesiri olur. Bu dış tesirler iyi veya kötü maksatlara müteveccih olduğuna göre insan için faydalı veya zararlı neticeler doğurabilir. İyi tesirler bittabi dost ve hami varlıklardan gelir, fena tesirler ise hotkam ve geri varlıkların eseri olur. Esasen dünyada da bunun bir çok misalini görmüyor muyuz? Fena bir dostun telkinlerine boyun eğen veya bir düşmanın kurduğu tuzağa düşen bir insanın hali böyle kötü tesirlere misal teşkil edecek alelade haldendir. Gene alelade rasladığımız iyi tesirler misalde bir babanın çocuğu üzerindeki tesirleri, iyi bir dostun, bir mürebbinin telkinleri v.s. dir. Fakat böyle başkasından gelen ve insanı haberi bile olmadan sevk ve idare eden tesirlere en iyi misali hipnoz hallerinden alınmış müşahedelerde buluruz. Bu hususta evvelki bahislerde naklettiğimiz bazı tecrübeler ve müşahedeler bizi oldukça tenvir eder. Bu müşahedelerde gösterilen süjelerin uyandıktan sonra sebeplerini bilmeden ve hatta düşünmeden yaptıkları birtakım işlerin, kendilerine uykuları esnasında başkaları tarafından verilmiş telkinlerin neticesi olduğunu biliyoruz. Gerçi böyle hareketlerin neticelerinden insan mesul olmasa bile onların intibalarını ruhunda taşımaktan da azade kalamaz. Bu noktayı da evvelce uzun uzadıya münakaşa etmiştik.

İnsanlara dışardan gelen bu tesirler hemen ekseriya okülttür. Bunların nerden ve nasıl geldikleri çok defa insanlar tarafından bilinmez. Ve hatta bu sebepten dolayı çok kimseler böyle okült bir tesiri hemen daima inkar ederler. Halbuki insanlar bunu inkar ettikçe ve bu tesirlerin iyi veya kötü manaları deşifre etmeğe uğraşmadıkça, iyi tesirlerden istifadelerinin az olmasına mukabil fena tesirlerin de o nispette zebunu olurlar. Klasik ispiritizmada mühim bir bahis teşkil eden obsesyonlar bunun delilidir. Bir insana psişik olarak Ispatyomdan veya dünyanın herhangi bir yerinden gelen okült tesirler; fena taraflarını cehalet yüzünden, iyi taraflarını da bilgi yüzünden arttırırlar. Bir insan ruh ilimlerine ne kadar nüfuz etmiş ise obsesyonun manasını o kadar iyi anlar. Ve manası iyi anlaşılmış bir obsesyon ne kadar tehlikeli mahiyet gösterirse göstersin zararlı olmak vasfını kaybettikten mada faydalı dahi olur. Onun bütün zararı manasının anlaşılmamasında ve insan ona körükörüne kapılmış bulunmasındadır. Bir insan tehlikeli bir obsesyon karşısında << bu bir obsesyondur! >> teşhisini vaktinde koyabildiği anda obsesyon tesirini derhal kaybetmeğe başlar. Fakat bilakis onun ne demek olduğunu bilmez ve onu kendisine mal etmeğe kalkışırsa bu kötü obsesyonun gittikçe esareti altına girer ve esaret altına girdikçe de kendisini ondan kurtaramaz olur. Zira o, başkasının iradesine bu pasif haliyle kendi iradesini bağlamıştır. Ve başlangıçta kendisine hiç bir mesuliyet getirmiyen bu tesirler bilahara, yani obsede'nin şuurlu muvafakatı halinde mesuliyetli bir iş haline girer.

Fakat dış tesirler her vakit böyle kötü membalardan, kötü maksatlarla gelmez. Hatta ahval ve harekatımız üzerinde iyi kaynaklardan gelen ve irademizi iyi yollara sevketmeği bize öğreten iyi tesirler daha çok görülür. Mesela sizin için hayırlı olmıyan bir davete giderken yolda ayağınız kayar ve incinebilir. Bu hal sizi o davete icabetten alakoyan çok hayırlı bir iş olur. Hayatta çoğumuz böyle hallere benzer birtakım hadiselerle karşılaşmış ve onu birtakım tesadüflere bağlamışızdır. Fakat bu manada bir tesadüfün olmadığını evvelce münakaşa etmiştik. Bütün böyle hallerin bizden başkaları ve bilhassa hamilerimiz tarafından vukua getirildiğine dair Üstadın bir tebliğini de evvelce yazmıştık. [3]

[3] << Bütün ahval ve harekatınız kendinizden başkalarının ve ekseriya hamilerinizin asarıdır. >> sözünün yanlış bir zehaba yol açmaması için bir nokta üzerinde biraz durmak lazımgeliyor; bu tebliğde zahiren insan iradesini inkar eden bir ifade var gibi görünür. Fakat bu görünüş hakiki değildir. Burada geçen ahval ve harekat tabirini, evvelce de söylediğimiz gibi, efal tabirinden ayırdetmek lazımgelir. Biz ancak efalimizden mesulüz ahvalimizden değil. Çünkü tahayyülümüzün mahsülü olan fiillerimiz bizim malımızdır. Başkalarının imajinasyonu ile tezahür eden ahval ve harekatımız ise bizim eserimiz değildir. Fakat bunların irade, ve imajinasyonumuzu şu veya bu yola tahrik etmek suretiyle bilerek veya bilmiyerek kendi fiillerimizin husule gelmesinde rolleri vardır. Bu bakımdan evvela hiç bir mesuliyeti mucibolmıyan basit bir hareket bilahara, yani imajinasyonumuzun müdahalesiyle bir fiil haline geçip mesuliyetli hareketlerimizi mucip olabilir. Demek ahval ve harekatımız bize yol göstermek bakımından dünya hayatımızda bilvasıta müessir rol oynar. Bu hali yeni yürümeğe başlamış çocukların etrafında açılmış duran himayekar kollara benzetebiliriz. Burada yürüyen, irradesini kullanan çocuktur. Fakat onun etrafında düşmemesi için çarpan kalpler vardır. Binaenaleyh Üstadın sözü tekamülde esaslı rolü oynıyan cehit ve gayretlerimizi kullanmak meselesiyle hiç bir tezat teşkil etmez. Netekim dost ruhların bütün bu yardımlarına rağmen insan tecrübesizliği icabı olarak bazen fena bir maksadın peşinde kullanacağı imajinatif faaliyeti neticesinde yuvarlanıp gider. Ve buna da kimse mani olamaz. Tıpkı etrafında duran kolların mevcudiyetine rağmen bacaklarında henüz emniyetle yürüyecek kudretten mahrum çocukların düşmesi gibi.

Bu mülahazalar gösteriyor ki büyük insanların bile dünya tecrübeleri arasında kendilerinin haberi olmadan aldıkları bir çok dış tesirler ve bu tesirlerin altında elde ettikleri iyi veya fena neticeler vardır. Bu tesirlerin iyi veya kötü neticeleri davet etmesi şuur haliyle meşrut değildir. Büyüklerin tecrübe hayatında kabul ettiğimiz bu noktai nazarı çocuklar hakkında da aynen veyahut başka bir tertipte kabul etmeğe mecburuz. Bir süt çocuğunun üzerinde ana ve babasının mütemadi tesirleri yanında ondan daha az müessir olmıyan okült tesirler çoktur. Her şeyden evvel bunu inkar etmedikçe ruhların çocukluk hayatlarından - tekamül yolunda - faydalanmadıklarını iddia edemeyiz.

2 – Çocukluk hayatının umumi tekamül planındaki mevkii

Fakat bir çocuğun ıstırap çekmesi, erken ölmesi gibi hallerin başka bir kıymeti daha olabilir. Bütün ruhi araştırmalar bize göstermiştir ki bir ruhun dünyaya gelmesi, kendisine olduğu kadar başkalarının tekamülüne de yardım eder. Kainat nizamında ruhların birbirine yardım etmesi bir zarurettir. Ve bu zaruret umumi hayat planında ruhların birbirine

kenetlenmiş müşterek tecrübelerini intaç ve davet eder. Bir ruhun kendisini yükseltmek için göstereceği cehit, başkalarını da yükseltebildiği gibi başkaları için sarfedeceği herhangi bir cehit de kendisini yükseltir. Bu iki hali birbirinden ayırmak mümkün değildir.

Hodkamlık ve diğerkamlık iki cepheden mütalaa edilmelidir. Eğer böyle yapılmazsa insan hodkam mı, yoksa diğerkam mı olmak lazımgeldiğini kestiremez. Söylediğimiz cephelerden biri, içinde bulunduğumuz bahistir, yani umumi tekamül cephesidir. Hodkamlık ve diğerkamlık bu cepheden mütalaa edilince, en keskin görünen hodkamlığın da diğer ruhları yükseltici tarafları olduğu görülür.

Dünyada diğer bütün varlıklardan tecerrüt etmiş bir varlık yaşıyamaz. Muhtemeldir ki bu hal, başka başka şekillerde kainatın her noktasında böyledir. Bu, umumi tekamül kanununun bir icabıdır. Bu yüzden, tekamül bahsinde sevgi ön safa konmuştur. Ve sevginin insanı yükseltici kuvveti de tam bir feragat ve başkalarına karşı gösterilecek fedakarlıktan gelir. Şu halde bir ruhun mukadderatı sayısız münasebetlerle diğer bir çok ruhların mukadderatına bağlıdır. Ve bunların çözülmesi, kopması mümkün değildir. Bilerek, bilmiyerek bu bağlardan kurtulmak istiyen bir ruh, buna muvaffak olamamakla beraber tabiat kanununa aykırı bir cehit sarettiği veya harekette bulunduğu için vicdanının ıstıraplı reaksiyonlarını derhal duyar. Şu halde bu karşılıklı münasebetlerle, bir ruhun menfaati diğer bir ruhun menfaatine, birisinin mazarratı ise diğerinin mazarratına bağlanmıştır. İnsanların bu bağları görüp görememeleri onların tesirlerinden azade kalmalarına bir sebep teşkil etmez. Binaenaleyh bu bakımdan şuurlu bir adamla bir delinin, bir hastanın ve bir çocuğun farkı yoktur. Kendisini yükseltmek için bir ruhun sarfedeceği cehitte muhakkak diğerlerini faydalandıracak hareketler vardır. Bunu o, ister bilsin ister bilmesin. Zira bu hal, yukarda kısmen izah ettiğimiz sebepten dolayı tekamül kanununun zaruri bir neticesidir. Tıpkı bunun gibi bir ruhun umumi tekamüle zarar verici, yani diğer ruhların tekamüllerini mutazarrır edici bir hareketi kendi tekamülünü de o nispette zararlandırır. Bu neticeler tabiat kanunlarının bir zaruretidir. Ve evvelce bahis mevzuu ettiğimiz fert ve cemiyet meselesi ile alakadardır. Ferdin yükselmesi cemiyeti zaruretiyle yükseltir, binaenaleyh ferdi yükselten amiller cemiyeti yükseltmiş, bilakis ferdi geri bırakan amiller de cemiyeti geri bırakmış olur.

Fakat, bilhassa geri alemlerde daha bariz olmak üzere her ruh birçok mihnetlere, sayısız ıstıraplara ve ıstıraplı tecrübelere ancak kendi görgü ve tecrübelerini arttırmak ve bu sayede yükselmek için katlanır. Yukarki mülahazaya dayanmak şartiyle bu, mukaddes bir egoyizma sayılır. Zira bu egoyizma içinde bilinen, bilinmiyen bir altürüyizma gizlenmiştir.

Hodkamlık ve diğerkamlık meselesi diğer cepheden mütalaa edilince yukardaki manasını, hiç olmazsa zahiren değiştirir. Bu cephe evvelkinin aksidir. Yani burada ruhların maddi ve şahsi maksat ve niyetleri bahis mevzuudur. Bu bakıma göre ruhun gayesi tekamül değildir. Çünkü o gaye birinci bakımdan mütalaa olunur. Burada insanın gayesi maddi ve gelip geçici menfaatlere kavuşmak ve bunun yolunu da başkalarının zararında aramaktır. Fakat son cümlenin ikinci kısmını lüzumsuz yere söyledik. Zira gelip geçici maddi menfaatlerin tekamüle vasıta olduğunu unutarak onu gaye ittihaz etmek, insanın kendi tekamülünü ağırlaştırmış ve güçleştirmiş olması demektir ki yukarda izah ettiğimiz gibi bu hal tabiatiyle hem kendisinin hem de başkasının maddi zararını mucibolacaktır. Fakat burada çok mühim bir noktaya işaret etmek isterim. Başkalarının zararına kendi maddi menfaatlerinin tahakkukunu gaye ittihaz eden kimse hakikatte doğrudan doğruya kendisini mutazarrır etmektedir. Bunun neticesi ne olur? O, tekamül gayesini unuttuğu için vicdanına karşı isyan etmiş bulunuyor. Bu hal kendisini

hatası nispstinde yeni yeni, ıstıraplı tecrübelere ve ağır, çetin şartlar içinde dünya hayatlarına sevkeder. Fakat bütün bu olaylar azçok uzun bir zaman sonra onu yükseltir. Diğer taraftan bir insan veya birkaç insan onun yüzünden ıstırap çekmiştir. Eğer onlar bunun manasını anlıyabilirse bu anlayışları nispetinde onlar da doğrudan doğruya yükseleceklerdir. Yalnız birincinin yükselişi dolambaçlı ve uzun yoldan, ikincilerin yükselişi ise daha kestirme ve kısa yoldan olur. Demek neticede, ruhlar bilsin bilmesin daima tekamül esastır.

Görülüyor ki her iki bakımdan da diğerkamlık ve hodkamlık birbirinden ayrılmaz. Yalnız, umumi cepheden mütalaa ettiğimize göre bu iki haletiruhiyenin birbirini tamamladığını, birbirinin lazım gayrımüfariki olduğunu görürüz. İkinci bakımdan yani hususi cepheden mütalaa ettiğimize göre evvelki cephede düşünülen umumi tekamül gayelerinden uzaklaşma gayreti neticesi olarak egoyizmanın, ruhu ıstıraplı ve dolambaçlı bir tekamül yoluna sevkettiğine şahidoluruz. Fakat her ikisinde de netice aynı olur.

O halde ruhların kendilerini yükseltmeleri başkalarını yükseltmeleriyle başabaş gider. Ruhlar bu işde bilerek ve istiyerek hareket ederlerse tutulan yol doğru, düz, kısa ve kolay olur. Böyle yapmayıp gelip geçici huzuzatına kapılarak ve onların tatminini bir gaye edinerek hareket eden ruhlar için bu yol bilakis dolambaçlı, uzun ve çok güç olur.

Geri dünyamızda ikinci yol rağbettedir. Çünkü bizim realitelerimiz daha ilerideki hakikatleri görebilmemize manidir. Biz egoyizmayı ekseriya ikinci manada kullanarak yükseliriz ve başkalarını yükseltiriz. Onun için dünyamızdaki hayat şartları çok çetindir. Ve onun için çok defa biz, kendi diğerkamlığımızdan ziyade başkalarının bizim hakkımızdaki hotkamlığına ister istemez boyun eğmekle yükseliyoruz. Fakat her dünyada hal böyle değildir. Birinci yolda yürüyen yüksek alemler bizi gölgede bırakır. Ve bir cehennem manzarası gösteren biçare dünyamızın bu sefil haline mukabil, bu sayısız yüksek alemlerdeki hayat bizim tasavvur edemiyeceğimiz huzuzat ve saadetlerle doludur. Dünyamızda diğerkamlık bir meziyet sayılır. Zira bu haleti ruhiye maddeye tapmakla vasıflanan dünyamızdaki hotkamlık hissini yenmiş olmağa delalet eder. Halbuki bu iki haleti ruhiyenin birbirinden ayrılmıyan hakiki manalarını idrak etmiş ve o manalara göre adımlarının temposunu uydurmuş olan alemlerde fedakarlık asla bir meziyet değildir, bir zarurettir. Tıpkı dünyamızda egoyizmanın şimdiki içtimai şartlara göre bir zaruret halinde olduğu gibi. Orada meziyet sayılan belki diğer vasıflar vardır. Fakat bunlar bizim alemlerimizde meçhul olan yüksek vasıflardır. Binaenaleyh bu yüksek alemlerdeki varlıklar birbirine bizim kendi nefsimize yaptığımız kadar kolaylıkla iyilik yaparlar. Ve bu hal onlar için en tabii bir halolur.

Sevgi, vazife veya herhangi yüksek bir duygunun tesirinden doğan bir arzu ile yüksek alemlerdeki – tabiatiyle feragat sahibi olan – bu alicenap ruhlar yalnız başkalarına yardım etmek maksadiyle dünyamıza inebilirler. Bu yardımlar çeşit çeşit şekiller içinde vukua gelir. Ve bu çeşitlerden birisi de bir ana veya akraba kalbini yumuşatmak olabilir.

Şimdi, bir ana tasavvur ediniz, bu kadının ruhu nispeten geri olsun. Bu sebepten, yüksek ruhi duygular onun kalbinde henüz tezahür zemini bulamamaktadır. Bu hal onun yüksek alemlere çıkabilmesine mani olacaktır. Çünkü o alemlerde tutunabilmeğe yarıyacak kuvvetler onun ruhunda teessüs etmemiştir. Binaenaleyh bu kuvvetleri iktisabetmek için ilahi kanunların bağışlamış olduğu imkanlardan onun da müstefidolması lazımgelir. Bu imkanlardan biri de dünyamızda nahoş maddi ve manevi hadiselerin tesiri altında bir müddet ıstırap çekmektir. Fakat o, bu ıstırabı en zayıf noktasiyle duyacaktır, taki orası kuvvetlenebilsin. Bu nokta da bu

kadının kalbidir. Onun taş gibi sert olan kalbinin yumuşaması lazımdır. Çünkü onda sevgi kuvveti, ancak bu yumuşayıştan sonra inkişaf etmeğe başlıyacaktır. Onun bu sert kalbini yumuşatacak ıstırabı kim tevlidedecek? Bunun için fedakar bir ruh lazımdır. Ve bu ruh da bu kadının evlatlığını kabul eden bir ruhtur. Fakat bu evlatlık pek ağır şartlar altında cereyan eder. Bedenen veya aklen malul olmak, ağır, şayanı merhamet bir hastalığa müptela bulunmak veya büyük ıstıraplar içinde kıvranarak ölmek bu şartları temin eder. Ve ancak bu manzara karşısında belki mükerreren buluna buluna bu sert ana, hayırkar acıyı kalbinde duymağa başlar ki bu hal onun için bir halasın beşareti olacaktır. Fakat tekrar ediyoruz ki, bu hal geri dünyamızın en ağır mihnetlerini kabul eden tab'an fedakar bir ruhun yardımı ile mümkün olabilir. İşte bu ruh böyle bizim henüz hakiki manasını bütün vuzuhu ile takdirden aciz bulunduğumuz fedakar bir duygu ile dünyaya iner ve katı yürekli bir annenin acıma ve sevgi duygularını tahrik edebilecek derecede şiddetli ıstıraplar içinde gece gündüz inler. Veya en sevimli bir halinde beklenilmiyen bir hadise ile birdenbire ölüp gider. Bu çocuğun hayatını nasıl beyhude sayabiliriz? Burada hem anayı, hem de çocuğu yükseltmeğe yarıyacak ilk nazarda göremediğimiz hadiseler cereyan etmektedir.

Yukarda verdiğimiz misal, çocuk hastalıklarını ve ölümlerini umumi tekamül planında manalandıran ve içinde aklımızın dahi ermediği birçokları bulunan sayısız sebeplerden ancak bir tanesine aittir. Sayfalarımızın darlığı yüzünden bu misalleri çoğaltmak maalesef mümkün olmadı.

VERASET

1 – Ruhların yeryüzüne inişleri, dünya kamunlarının tesirinden azade kalamaz

İlk nazarda reenkarnasyon fikrinin istihdaf ettiği gayelere uygun görünmiyen hadiselerden biri de veraset yolu ile intikal eden vasıfların tezahürüdür.

Hayattar varlıkların bazı hususiyetleri vardır ki bunlar saitten nazile intikal ederler. Ve bu intikal bir takım kaidelere tabi olarak vaki olur. O halde böyle muayyen kaideler altında ister istemez yaşamak zorunda kalan kayat sahiplerinin, Ispatyomda bir çok hususiyetlerle ayrı ayrı çizilmiş hayat planlarını tahakkuk ettirmek üzere dünyaya inmelerinin manası kalmaz. Zira birincisinde fatalizma ikincisinde de determinizma mutaları caridir. Filhakika bir çok ahvalde oğul ebeveynine veya yakın akrabadan birisine benzemektedir, bir çok zamanlarda iki kardeş birbirine fevkalade benzer. Bütün bu haller biyolojik birer hadisedir. İlmi amillerle izah edilebilen bu hadiselerde metapsişik unsurlar aramağa hem lüzum yoktur, hem de bu, mümkün görünmemektedir. Zira evvelden takdir edilmiş böyle mazbut biyolojik kanunlar üzerine müesses ailevi beden teşekkülatı içinde hususi tekamül ihtiyaçlarına göre yetişmek istiyen fertlerin bu ihtiyaçlarını tatmin etmek imkanı tabiatiyle kalmıyacaktır.

İşte bu fikirler bir taraftan veraset bahsinin reenkarnasyonizmaya aykırı olduğunu, diğer taraftan da nazillerin saitler tarafından meydana getirildiğini ve hem fizik, hem de moral

bakımdan onlarda dünya dışından gelmiş yabancı bir unsur aramağa lüzum kalmadığını, yani ademci materyalist fikirlerin güya doğruluğunu telkin eder.

İlk nazarda yalnız reenkarnasyonizmanın değil, hatta ruhun bedenden müstakil varlığının da aleyhinde görünen bu fikirler üzerinde durmak isteriz.

Her şeyden evvel şunu söyliyelim ki veraset, reenkarnasyon fikrini çürütmek şöyle dursun, bilakis her noktasında onu takviye edici ve ruhların tekrar dünyaya gelmelerindeki gayelere yardım edici bir hadisedir, tekamül kanununun bir neticesidir. Bu bakımdan veraset bahsine, reenkarnasyonizmanın tetkik sahasına giren bir ilim şubesidir, diyebiliriz.

Fakat, reenkarnasyon işi de yer yüzünde cereyan eden bütün diğer işler gibi fizikoşimik kaidelere tabidir. Zira bu kaideler ve onlara bağlı olan bütün hadiseler dünya hayatının temelini teşkil eder. Evvelki bahislerimizde tekrar tekrar söylediğimiz gibi, maddi kainatta madde mefhumundan tecridedilmiş bir ruh nasıl bahis mevzuu olmazsa tıpkı onun gibi dünyamız da da fizikoşimik konsepsiyondan tecerrüdetmiş bir insan varlığı düşünülemez. Hatta klasik ispiritizma celselerinde vukua gelen materyalizasyonlarla bu dünyaya muvakkaten inmiş olan Ispatyom sakinleri de materyalizasyonlarının devamı müddetince ve materyalizasyonları derecesi nispetinde bu dünyanın fizikoşimik bütün kanunlarına zaruretiyle tabi olurlar. Bu halin istisnası yoktur. Onlar da kesafetleri nispetinde dünyamızda bizim gibi yaşarlar, materyalizasyonları nispetinde Ispatyom hayatını unuturlar. Ve etiyle, kemiğiyle tam bir insan halini alacak kadar materyalize olmuş bir ruhun fizikman ve moralman bir dünya insanından hiç bir farkı kalmaz. Bu fikrimizin doğruluğunu kabul etmek için klasik ispiritizma külliyatında bolca yazılmış materyalizasyon hadiselerini ve materyalize ruhların hallerini fizyolojik ve psikolojik yollardan tetkik etmek kafidir. Bunun içindir ki - yani fizikoşimik kanunların haricinde yaşama imkanlarının mevcudolmadığı içindir ki - materyalize haldeki bir Ispatyom sakini fizikman ve hatta biraz da moralman bazı noktalarda medyomuna benzer. Zira kendisini maddi hale koyup muvakkaten yer yüzünde yaşatabilmek için lüzumlu maddeleri o, medyom denilen bir insanın bedeninden almıştır. Binaenaleyh verasette cari olan kaidelere onun da o esnada tabi olması zaruridir. İşte verasetin reenkarnasyonizma aleyhinde olduğuna dair verilen hükümleri –her yerde fizikoşimik kanunları öne sürerken bazı noktalarda onları unutarak – mesela, materyalizasyon hadisesinde materyalize ruhların medyomlara benzemesini müstakil dezenkarne bir ruh varlığı aleyhinde delil saymağa kalkışan aceleci bazı ulemanın hükümlerinden kıymet itibariyle farksız sayarız. Zira hem reenkarnasyon, hem de materyalizasyon hadiselerinde cereyan eden fizikoşimik kanunların birbirine çok yakın olması muhtemeldir.

Fizikoşimik kanunlar ve onlara bağlı bütün hadiseler dünya hayatının temelini teşkil eder. Ve esasen yeryüzüne inişimizin yegane saiki de tekamülümüz için lüzumlu olan şartları bu kanunların icaplarında bulabilmemizdir.

Bu bakımdan bir reenkarnasyonist, biyolojinin veraset bahsini inkar etmek şöyle dursun, onu memnuniyetle ve tezini tamamlayıcı bir mütalaa mevzuu olarak kabul ve müdafaa eder. Neden?

2 – Enkarnasyon ameliyesinde veraset kanunlarından faydalanmak ruhlar için bir zarurettir

Yukarki, << neden >> sualinin cevabını vermeğe bir misal ile başlıyacağım: Ben üşüyorum ve ısınmak ihtiyacındayım. Kendime öyle bir muhit arıyorum ki orada benim bu ihtiyacımı karşılayacak vesait mevcudolsun. Bu da ocağı yanan kapalı bir oda olacak ve ben oraya gireceğim. Bu hal benim için en tabii bir hadisedir. Fakat benim gibi üşüyüp ısınmak istiyen daha bir çok insanlar var. Onlar da buraya gelecekler. Bu da onlar için tabii bir hadisedir. Demek ki bir çok insanlar aynı ihtiyaçla aynı fizikoşimik kanunlardan faydalanmak üzere bu odada toplanmış bulunmaktadır. Fakat bütün bu insanların ısınmak için bir kısım tabiat kanunlarından müştereken istifade etmek üzere bir odanın içinde muvakkaten toplanmaları ve orada beş on dakikalık bir müddet geçirmeleri, aynı havayı teneffüs etmeleri, aynı şartlar altında müşterek hayat geçirmek mecburiyetinde kalmaları ne şahsiyetlerinin istiklaliyetini, ne de gayelerindeki şahsi kıymetleri ihlal etmez.

Veraset kaideleri ilimde henüz maalesef tamamiyle aydınlanmış olmamakla beraber biyolojinin en dikkate değer ve esaslı bahislerinden birini teşkil eder. Fakat aynı zamanda reenkarnasyonizma da ruhların dünyaya tekrar inişi gayeleriyle o gayelerin tahakkukuna yarıyan maddi vasıtalar arasıedaki münasebetleri animik bakımdan aydınlatıcı bir mevzu olur. Zira ruhların hususi ihtiyaçlarına uygun hayat şartlarını dünya üzerinde tahakkuk ettirecek bedenlerin teşekkülü ancak bu ve buna benzer diğer biyolojik kanun ve kaidelerle temin olunabilir.

Veraseti tayin eden fizikoşimik kanunlarla, tecrübe planlarının nizamı arasındaki irtibat ilk nazarda görünmemekle beraber, biraz tetkikten sonra derin hususiyetleriyle meydana çıkar. Bu fikrimi bir misalle izah edeyim: Dünyaya inmek istiyen geri bir insan ruhunu tasavvur ediniz; bu, yeryüzündeki tecrübelerini muvaffakiyetle ikmal edebilmek için kendisiyle sempatize olabilecek, kendi ayarında ve aynı ihtiyaçlar içinde bulunan bir insan topluluğu arasında gelecektir. Bu ruhu insanlık alemine yeni girmiş bir ruh olarak düşündüğümüze göre; o, henüz çok genç ve tecrübesizdir. Bu halin neticesi olarak onda insan eti yemek, adam boğazlamak gibi, ilerlemiş ruhların nefretle karşılayacağı geri temayüller mevcuttur. Bu haliyle onun medeni memleketlerle dünyaya gelmesi ne bu geri temayüllerine uygun düşer, ne de tekamülü için lüzumlu unsurları kendisine temin eder. Binaenaleyh eğer o, yanılıp böyle kendi seviyesinden çok yüksek bir muhitte doğarsa muhtelif sebeplerden dolayı dünyada yaşıyamaz ve muvaffakiyetsizlikler içinde ölüp gider. Demek onun muhiti ancak yamyamların arasıdır. İşte insan cemiyetinde onun en büyük ailesi bu suretle taayyün etmiş oldu. Fakat iş bu kadarla kalmaz. Ona bu umumi plan içinde biraz daha hususi tekamül ihtiyaçlarına göre ayarlanmış bir topluluk hayatı lazımdır. Bunu o, ancak diğerlerinden azçok farklı temayüllerle ve hayat şartlariyle ayrılmış daha küçük bir topluluk içinde mesela yamyamlar arasından seçtiği bir kabilede bulabilir. Farzedelim ki bu kabile yamyamlar arasındaki diğer kabilelerden daha az vahşi olsun. Bu hususiyet, tekamül etmek istiyen ruha, nefsine karşı mücadeleler açmak ve onu doğru yollara sevketmek gayretini göstermek imkanını verecektir. Yani onun böyle daha az vahşi bir kabileyi intihabetmesi, ilerleme imkanları nispeten bolca bir tecrübe hayatı hazırlamak için olmuştur. Fakat bu ruhun yeryüzüne inmekteki gayeleri bu kadarla temin edilmiş olmaz. Zira daha mahrem ve kendine mahsus temayüllere malik olan bu ruhun tekamülü için hususi birtakım hayat şartlarına ihtiyacı vardır. Mesela o, bu çetin tecrübeleri karşısında yalnız iradesine güvenemez. Bunun için kendisinde bazı beden kusurlarını vücude getirmek ister. Bu sayede o, insan avı peşinde mücadeleler yaparken, kendisini bu mücadeleden her vakit muvaffakiyetli çıkarmıyacak maddi unsurları hazırlar. Ve

bu halin kaba ve dünyevi neticelerini geri ruhiyle duyarak ıstırap çekmek imkanını elde etmiş olur. Mesela, budala olarak gelir veya sebatsız, kararsız ve beceriksiz bir yamyam olur veyahut körlük, topallık gibi bir beden suişekliyle veya herhangi pir hastalıkla malul olarak doğar. Fakat böyle bünyeye bağlı illetleri bedeninde yapabilmek için bu ruh hangi tabiat kanunlarından istifade eder? Biz biliyoruz ki sadece ruhun tahayyülü, yapılacak işlerin tahakkuk etmesine asla kafi gelmez. Bu tahayyülün mutlaka tabiat kanunlarından birisine uymuş olması lazımdır. Odamda oturup dururken << aya kadar gidip geleceğim >> demekle bu işi imkan dahiline sokmuş olmam. Eğer aklımda bir sakatlık yoksa bu tahayyülün tahakkukuna imkan verebilecek tabiat kanunlarını bulmadan ve onların icabatına göre hareket etmesini öğrenmeden bu işi istemekliğimin ve bu işe teşebbüs etmekliğimin manasız ve yersiz olduğunu kolaylıkla anlarım. İşte bedenini şu veya bu şekilde kurmasını istiyen ruhlar için de vaziyet aynen böyledir. Onların burada müracaat edecekleri tabiat kanunları bizim pek küçük bir kısmını sezebildiğimiz ve veraset kaideleri namı altında yadettiğimiz biyolojik kanunlardır. Yamyamlar içinde de birçok aileler vardır. Ve her ailenin iştihası ve reaksiyon kabiliyeti azçok bariz hususiyetlerle diğerlerinkinden ayrılır. Her halde bunların arasında bahis mevzuu etmek istiyen aileler de vardır. İşte bu ailelerin intihabında diğer bir tabiat kanunu, yani ruhlar arasındaki alaka kanunu, bu ruha yardım eder ve o, alakalandığı bir aile içinde dünyaya gelir. Bütün bu işler o kadar kolay olur ki geri ruhlar bunu bilmeden, adeta tabii bir insiyakla yaparlar. Tıpkı bizim de bilmeden sayısız tabiat kanunlarından her dakika, her saniye istifade ettiğimiz gibi. Bu suretle mürettep olan planındaki beden kusurları ile dünyaya malul olarak gelmesine yarıyacak tabiat kanunlarından bu ruh bol bol istifade ederek o kanunların, yani veraset kanunlarının, icabatına göre, hasta, zayıf, korkak, kör, topal, mecnun, aptal... ilh. gibi hallerde dünyada yaşıyabilmesini temin eder.

Bu noktaya gelince verasetin reenkarnasyonizmadaki gayelere aykırı olmadıktan ma'da tekamülün bir zarureti olduğunu açıkça görürüz. Fakat bizim verdiğimiz misaller hiçbir şey değildir. Ve ruhların tabiat kanunlarından istifade etmek için gösterdikleri lüzum ve ihtiyaçlar o kadar çoktur ki bizim mahdut düşüncelerimiz karşısında bunlar nihayetsiz sayılır. Keza bu nihayetsiz ihtiyaçlar içinde ruhların müracaat ettikleri nihayetsiz tabiat kanunlarının nihayetsiz tecelliyatı vardır. Bir avuçluk yeryüzünde herhangi bir tabiat hadisesi hakkında hüküm vermezden evvel bütün bu nihayetsiz imkanları unutmamak akilane bir hareket olur.

3 – İnsanın moral varlığı üzerinde veraset kaidelerinin tesiri

Şimdi akla diğer bir itiraz daha gelebilir: Haydi maddi veraseti zaruretleriyle ve tabii icaplariyle kabul edelim, manevi verasete ne diyeceğiz? Madde maddeden gelir. Maddi vasıfların intikali de bu bakımdan tabiidir. Ve yukarda söylendiği gibi ruhlar kendi ihtiyaçlarına göre bu tabii hallerden istifade ederler. Fakat mademki ruh madde değildir ve onun perisprisi yeryüzüne başka bir alemden gelmiştir. O halde bir aile arasında görülen ruhi hallerdeki müşabehetler nerden geliyor?

Evvela şunu tebarüz ettirelim ki aile efradı arasında görülebilen müşabehetlerin hiçbiri sabit değildir. Bir çocuk şu veya bu bakımdan babasına benzerken diğer bir çocuk anasına, başkası dayısına benzer ve diğer bir başkası da bunların hiçbirine benzemez. Demek ruhların moral tezahürlerini dünyada şu veya bu yolda gösterebilmeleri için verasette geniş imkanlar mevcuttur.

Saniyen yukarki sualin üç yoldan cevabını vermek icabeder. Birincisi ruhların arasındaki alakaya aittir. Aşağı yukarı aynı seviyede bulunan, aynı temayüller gösteren ruhların birbiriyle kaynaşması ve birbirini çekmesi esasen dünyada da malum olan bir kaidedir. Bunlar aynı ihtiyaçlarla bir araya toplanırlar. Binaenaleyh böyle bir arada toplanmış ve bir aile teşkil etmiş olan insan ruhlarının bazı cihetlerden birbirine benzemesi gayet tabiidir. Biliyoruz ki birçok insiyaklar, temayüller ve arzular madde ile olan rabıtalardan doğar. Aynı derecede ve aynı şekilde maddeye bağlı bulunması zaruri olan aynı seviyedeki ruhların arzuları, temayülleri ve birçok fiilleri arasında tabiatiyle müşterek noktalar mevcudolacaktır. Esasen böyle benzerlikler, bir aileden olmıyan ve birbirine tamamiyle yabancı bulunan birçok kimseler arasında da vardır. Veraset meselesinin bahis mevzuu olmadığı böyle yerlerde de biz bu hadiseyi yadırgamıyor ve tabii görüyoruz.

İzah yollarının ikincisi şudur: Bir ailede senelerce aynı hayat şartları, aynı havayinesimi ve aynı terbiye içinde yaşamış, aynı ıstıraplarla ağlamış, aynı sevinçle gülmüş insanların bazı temayüllerinde, bazı fiil ve hareketlerinde müşabehetlerin peyda olacağı tabiidir. Bunu inkar edemeyiz. Esasen terbiye bahsinde de bu yol tutulur. Bir insanı terbiye etmek, onu muayyen bir ideale veya kendi idealimize uydurmak demektir. İnsanların telkine kabiliyetli olması ve muhitlerinin tesiri altında kalması tekamülün bir zaruretidir. Eğer insanlar mermer gibi duygusuz ve gayrıkabili hitabolsalardı tekamülleri dururdu. Terbiyeciler daima bu hakikatin tatbikatından istifade ederler.

Fakat bütün bu noktalar bir aile arasındaki moral benzeyişleri izah eden biyolojik mefhum kadar kuvvetli değildir. İşte üçüncü izah yolu da budur. Dünyaya inmiş bir ruh her şeyden evvel buranın malıdır. Ve o ruhun yeryüzündeki varlığı, maddelerin tabi olduğu kanunlar ve imkanlar nispetinde tezahür edecektir. Dünyadaki varlığını ancak maddi vasıtaları nispetinde izhar etmek zaruretindeki bir ruhun bütün tezahüratı tabiatiyle bağlı bulunduğu maddelerin tesiri altında kalacaktır. Verasetle aileden aileye intikal eden maddi unsurlardan bahsetmiştik. Determinist bir görüşle bu iz üzerinde yürürsek varacağımız hakikat şu olur: Saidin ruhi hallerini tayin eden ve nazile geçen bazı maddi unsurlar onda da aşağı yukarı aynı ruhi hallere sebebolacaktır.

Eskiden ruhun varlığını isbat etmek için öne sürülen klasik bir piyano hikayesi vardı. Ben bu hikayeyi burada başka bir maksatla tekrarlıyacağım:

Muktedir bir piyano virtüozunu düşününüz. Bu, mükemmel bir piyano aleti üzerinde sanatının bütün inceliklerini gösterir. Ve sanatkar şahsiyetinin bütün hususiyetlerini tebarüz ettirir. Fakat onun eline tellerinin onda dokuzu kopmuş, akodu bozulmuş, tuşlarının mekanizması tamamiyle harabolmuş, işlemiyen bir alet verirseniz bu alet üzerinde onun çalacağı parçalarla hiç piyano çalmasını bilmiyen birisinin rasgele parmaklarını dolaştırmasından çıkacak sesler arasında hemen hemen bir fark göremezsiniz. Yani birisi mükemmel ve yüksek bir sanat şahsiyetine malik, diğeri bu bakımdan hiç bir şahsiyet sahibi olmıyan bu iki insan, kullanmış oldukları vasıtanın icabiyle aynı seviyede görünürler. Halbuki hakikatte bunların arasında daglar kadar fark vardır. Tıpkı bunun gibi en parlak ve kabiliyetli bir ruh bile, hasta ve malul bir dimağ içinde en şuursuz ve manasız bir varlık halinde görülebilir ve bu, onun için çok tabii bir hal olur. Bazı akıl hastaları konuşamaz. Bu hal, ruhun maddeler üzerinde tekellüm tezahürünü göstermek melekesinden mahrum olduğunu değil, onun bu melekesini izhara yarıyacak maddi vasıtalarının müesseriyet vasıflarını, marazi

hallerinden dolayı kaybetmiş olduklarını gösterir. Demek burada hastalık ruhta değil, maddededir. İşte biz bu bakımdan ruh hastalığı tabirini yanlış buluyoruz. Bunun yerine beyin hastalığı, akıl hastalığı gibi maddi mefhumla alakadar bir ifade kullanmak daha iyi olur. Cinnet veya hamakatte olduğu gibi bütün ruhi halattaki bozukluklar, asabi cümlenin her hangi bir noktasında mevcudolan az çok gayrı tabii veya gayrı mutat bir tegayyürü ifade eder. Bu tegayyürler bugün tamamiyle ilimde malum olmamakla beraber gene mevcuttur. Ölümde olduğu gibi hastalıklarda da bütün hikaye ruhta değil ruhun bedenle olan münasebetlerindedir.

Beyinlerin aynı noktasında aynı bozukluğa müptela olan iki insanın, aynı arazla tezahür eden değişik bir haleti ruhiye göstereceği tabiidir. Zira ruhların yer yüzündeki tezahürleri ancak o merkezlerin keyfi ve kemmi hallerine bağlı bir hadisedir. Bunlardaki müşterek bozukluklar - ne kadar ayrı tabiatta olursa olsunlar - ruhların yer yüzündeki tezahürlerinde de az çok müşabih noktaların vücude gelmesine sebebolacaktır. Hangi artist olursa olsun mesela, Do diez tuşu eksik bir piyanoda bu notayı daima eksik olarak çalacaktır. Burada bazı paradoksal vakalar çıkarsa onların sebebini de gene maddi şartlarda aramalıdır.

Bir aile içinden olsun, birbirine tamamiyle yabancı ailelerden olsun müşabih maddi vasıflara ve maddi oluş şartlarına tabi ve ruhi faaliyetlerini ve hallerini ancak bu müşabih maddelerle göstermek zorunda bulunan ruhların bazı moral cihetlerden birbirine benzemesi kadar tabii bir hadise tasavvur edilemez. Kaldı ki yukarda gösterdiğimiz diğer iki sebep de aynı ailedeki ruhları moral vasıflar bakımından birbirine yaklaştırmaktadır.

Bir karınca ile bir sineği yanyana koyalım. Bunların ikisi de hayvandır ve böcektir. Fakat sineğin tabiatı karıncanınkine hiçte benzemez. Sinek serseri ruhludur, göçebedir, ne vatan tanır ne yuva. Her yer onun yuvasıdır. Nerde yorulursa orada konaklar. Onun istikbale ait hiçbir faaliyeti yoktur. Yemeğini ancak karnı acıktığı zaman düşünür. Ne yiyeceğini tedarik etmek hususunda, ne de istikbalini temin etmek için onun sebatkar hiçbir hareketi yoktur. Tam manasiyle sinek derbeder ve başıboş bir mahluktur. Karıncaya gelince onda bambaşka bir haleti ruhiye görürüz: evvela o, bir yurt sahibi olmak ihtiyacını gösterir. Karınca yurdundan ve yurttaşlarından ayrı yaşıyamaz. Bundan başka onun yurttaşlarına karşı hususi bir sempatisi de vardır. İcabederse o, bu uğurda ölmesini bilir. Yuvasına taarruz edecek düşmana karşı yurttaşlarının safında yer tutarak döğüşür. Onun bu hususdaki hassasiyeti bir taassup derecesindedir. O, havaimeşrep de değildir. Çalışır ve istikbale hazırlanır. Yiyecek hususundaki faaliyeti bugün için değil yarın içindir. Ve o, işinde çok sebatlıdır. Takibettiği avının peşinde, ondan bir fayda gelmiyeceğine kani oluncıya kadar koşar, yapıştığı yeri bırakmaz. Sineğin korkak ve sulhperver haline mukabil o, mütearrız ve harpçidir. Hulasa sineğin ve karıncanın ruhi halleri arasında birçok aykırı tezahürler vardır. Aşağı yukarı aynı ruh seviyesinde bulunan bu iki mahlukta görülen bu tezat ne suretle vukua gelmektedir? Burada şüphe yok ki eğer sinek ruhu bir karınca bedenine girmiş olsaydı derhal değişecek ve bütün sinekliğe müteallik tabiatlarını bırakarak karınca tabiatlarını iktisabedecekti. Yani karınca bedenindeki bir ruhun sinek gibi, sinek bedenindeki bir ruhun da karınca gibi yaşaması mümkün değildir. O halde sinek ve karınca ruhlarının kendilerine mahsus hallerini tayin eden ve neticelendiren şey onların beden teşekkülatıdır.

Yalnız, beden bahsinde söylendiği gibi burada çok mühim olan bir noktayı gözden kaçırmamak lazımdır. Beden vasıta, ruh gayedir. Bir ruh varlığının şu veya bu bedeni intihabetmesi ancak onu kullanabilecek bir duruma gelmiş olmasının neticesidir. Bir sinek

ruhu karınca bedenini kullanabilecek kabiliyete varmadıktan sonra karınca bedeninde dünyaya gelemez. Ve o takdirde de karınca tabiatını gösteremez. Halbuki bu mertebeye varmış milyarlarca diğer ruhlar karınca bedenine girerler ve karınca tabiatını gösterirler. Netekim veraset kanunundan istifade ederek ruhların şu veya bu beden teşekkülatına bağlanmaları da tıpkı bunun gibi, tekamüldeki durumlarına göre taayyün eder. Ve her ruh kendisine layık ve münasibolan beden teşekkülatını gözeterek veraset kaidelerinden istifade etmek üzere gireceği aileyi seçer. Onun içindir ki veraset kaideleri çok geniş imkanları ihtiva eder.

Fakat şunu da gözönünde tutmak lazımgelir ki dünyaya inen ruhlar tekamül gayelerine varmak için biyolojinin yalnız veraset kaidelerinden değil bütün diğer kanunlarından da bol bol istifade ederler. Onlar, bizce malum olan bir kanunla tahakkuk ettiremedikleri gayelerini bilmediğimiz diğer bir kanundan istifade ederek gerçekleştirebilirler. Binaenaleyh görünüşte veraset kanunu ile izah edilemiyen ruh faaliyetleri de dünyada yok değildir. Hatta bunlar bazı psikologları verasetin sıhhatı hakkında şüpheye düşürecek kadar veraset kaidelerine aykırı görünür. H. Marion böyle bir hadiseden aşağıdaki lisanla bahsediyor:

<< Mesela arıların mesaisine ait insiyakların teşekkülünü veraset bahsi izah etmeğe muktedir değildir. Balmumunu yapan kimdir? Bu, yavru meydana getirmiyen nötür bir arı tarafından yapılır. Demek bu arının iş maharetini, hendesi bilgisini intikal ettireceği yavru arılar yoktur. Bu insiyaklar ona tenbel, işe kabiliyetli olmıyan bir bey arı tarafından intikal etmişlerdir. Burada veraset meselesi yoktur. >>

Gerçi verasetin bütün kaideleri biyolojice malum değildir. Fakat Marionun bahsettiği bu hadise verasetle izah edilse de edilmese de reenkarnasyonizma mefhumunun kıymetini eksiltmez, bilakis arttırır. Zira bu mesleğin mutalariyle bu hadise de kabili izahtır.

Hulasa biz, beden teşekkülatımızın normal veya anormal değişmelerinin zaruri olarak tesirleri altındayız. Ve esasen dünya hayatımızın matlup gayelere uygun neticeler verebilmesine yardım edecek amillerden biri de budur. Bu değişmelerdeki esaslar umumi tabiat kanunlarının bir kısmı olan veraset kaideleriyle taayyün etmiştir. Ve bu kanunların henüz pek azı ilimde malum olmuştur. Bu bakımdan veraset meselesi biyolojinin en mühim ve şümullü bir bahsini teşkil eder.

Kainatta tabiat kanunlarının haricinde hiçbir hadisenin mevcudiyeti tasavvur edilemez. Böyle bir tasavvur kainatın nizamı fikrine aykırı gelir. Muhtelif alemlerdeki ruhlar, o alemlerde cari tabiat kanunlarında türlü türlü şekillerde istifade ederek tecrübe ve görgülerini arttırmak ve bu suretle yükselmek imkanını bulurlar. Bu kanunların neticeleriyle, ruhların onlardan faydalanma şekilleri arasında zahiren gorünen bazı mübayenetler varsa aldanmamak için acele etmeden araştırmalara koyulmak ve illet – netice zincirinin bütün halkalarını bilmediğimizi gözönünde tutarak ileriye ve geriye doğru olan namütenahi meçhul sahalardaki bilgimizi arttırmak suretiyle hadiselerin esrarına nüfuz etmeğe çalışmak icabeder. Böyle yapınca görürüz ki tekamül gayesine matuf bütün hadiselerde zahiri mübayenetlere rağmen birbirini destekleyici hareketler vardır. Ve bütün bu hareketler kainatın umumi ahengi ile kaynaşmış bir haldedir.

İNSANLARI BİRBİRİNDEN AYIRIR GİBİ GÖRÜNEN TABİİ, İÇTİMAİ VE İDEOLOJİK TELAKKİLER

1 – Umumi mütalaa

Reenkarnasyonizma düşüncesine aykırı diğer bir hadiseler gurubu daha vardır. Dünyada birbirine pek sıkı surette bağlanmış öyle hususi teşekküller göze çarpar ki bunlar, insanların kısım kısım birbirinden temamen ayrı ve birbiriyle birleşmez halde yaratılmış olmaları gibi telakkileri doğurabilirler. Mesela kadın erkekten ayrı mahluktur. Kadının erkek ve erkeğin de kadın olacağı akla bile gelmez. Keza, erken kalkmazlar ailesi efradı, horoz döğüştürenler ailesi efradından ayrı halkolunmuş kimselerdir. Bunların kanları nasıl ayrı bir vahdet teşkil ediyorsa şahsiyetleri ve manevi varlıkları da öylece birinden diğerine geçilmez surette ayrı bir vahdet teşkil eder. Bunlar gibi bazen bir ırk nazariyesi meydana çıkar, dünyayı birbirine katarak kırıp geçirir. Ve belki de birkaç sene sonra Ispatyomda birbirinin kucağına, bu dünyadaki diğer sevgililerinkinden daha büyük bir sevgi ve iştiyakla atılacak olan iki kardeşi ayrı ırktan gelmiş diye birbirine boğazlatır. Nihayet dini, felsefi, içtimai hatta ilmi birsürü telakkiler, itikatlar, ekoller v.s., binbir mukaddes kıyafete girerek iki tarafı keskin birer kılıç gibi beşeriyetin göbeğine dayanırlar ve göz göregöre insanları birbirinden ayırmağa, birbiriyle boğazlaşmağa ve tabiat kanunlarının en yüksek bir tezahürü olan kardeşlik sevgisini ortadan kaldırmağa saik olurlar.

Bütün bu hareketler lehinde hiçbir müdafaaya meydan vermiyen bir hakikat vardır ki o da bunlara verilen kıymetlerin tamamiyle itibari ve izafi olmasıdır. Gerçi bu hakikati bilenler çoktur fakat onun hakiki mahiyeti ile amil olabilenler pek azdır. Bu neticeyi doğuran başlıca sebep, maddi faydaları gaye ittihaz etmiş olanların birbiriyle çarpışan menfaat duygularıdır.

Zahiren bir saadet ve halas yolu gibi görünmekle beraber hakikatte - belki de fena kullanıldıkları için - insanlığı kılığından çıkaran, yeryüzünü adeta barınılamıyacak bir mekana, bir cehenneme çeviren bu ayrılık ve gayrılık telakkilerinden birkaç tanesinin reenkarnasyonizma görüşüyle kısaca mütalaasını yapabilmek için onları üç guruba bölerek kaba bir tasnife tabi tutacağım.

Filhakika bütün bu halleri tabii, ictimai ve mefkürevi (ideolojik) diye üç sınıf içinde toplamak mümkündür.

2 – Tabii haller

A – Cinsiyet

Reenkarnasyondan bahsedilirken bir çok kimselerin aklına hemen şu gelir: Dünyada kadın ve erkek birbirinden tamamiyle ayrı birer varlıktır. Morfolojik ve fizyolojik tabii hadiseler kadınla erkeği, adeta keskin bir hudutla denilebilecek kadar birbirinden ayırmıştır. Buna nazaran tekrar dünyaya gelişlerde insanların bazen kadın, bazen de erkek olarak doğmalarını

kabul etmek makul ve ilmi bir düşünce mahsülü olamaz. Buna mukabil kadınların hep kadın, erkeklerin de hep erkek halinde reenkarne olduklarını kabul edersek bu fikir, iddia olunan tekamül vetiresine uygun gelmez. Zira cinsiyetin neticelendirdiği, birinde mevcud olup diğerinde bulunmıyan öyle hususiyetler vardır ki mukabil cinsin bunlardan mahrum kalması kemal fikriyle kabili telif değildir. Böyle olunca, mesela kadındaki şefkat hisleri erkekteki cesaret ve metanet duyguları tek taraflı olarak inkişaf etmeğe mahkum kalır.

Bu fikirler yalnız dünyanın dar hadiseleri içinde hüküm verildiğine göre doğru olabilir. Fakat dünyadaki hadiseler kainatın bütün hadiselerine tercüman olamaz. Ve dünyadaki hadisat ve onlara bağlı telakkiler nihayetsizlik içinde bir hiçten ibaret kalır. Zira ebediyet içinde bizim dünyevi hayatımızı çevreliyen zamanın hiçbir kıymeti yoktur. Ruhun tekamülü yalnız bir tek dünyada vukua gelmez. Kendisine benzer dünyalarda ve sayısız alemlerde tedricen vaki olur. Bu suretle ruh bir dünyada noksan kalan taraflarını diğer dünyalarda tamamlıyabilmek imkanlarına daima maliktir. Esasen reenkarnasyonların sebeplerinden biri de budur. Yalnız bizim dünyamızdaki gelip gitme ihtiyaçlarını tatmin cderek ayrılmış bir ruhu her bakımdan tekamülünü yapmış sayamayız. Netekim o, diğer dünyalardan da daima noksan çıkacak ve dahil olduğu her dünyada, her alemde mütemadiyen yeni tecrübe ve görgüler kazanmak için yaşıyacaktır. Buna nazaran eğer o, bu dünyaya hep kadın veya erkek gelmiş olsaydı bile noksan kalan taraflarını bizimkine benzer diğer dünyalarda tamamlamak imkanını her an bulabilirdi.

Bundan başka, cemiyette kadınlardan hassas ve onlardan fazla şefkat sahibi olan erkekler yok değildir. Keza erkeklerin bulunduğu içtimai şartlarda yaşıyan ve onlar gibi reaksiyonlar gösteren kadınlar da çok vardır. Bu halin yeryüzünde gittikçe tebarüz etmesi bir cinste bulunan manevi vasıfların diğer cinste olamıyacağı davasını çürütmeğe kafi gelir.

Fakat bu düşüncelere sapmadan yukarki itirazı, yani tek taraflı tekamül iddiasını hükümsüz bırakacak hadiseleri bulup öne sürebilecek durumdayız. Erkeklik ve kadınlık maddi teşekkülatın icabı olan arızi bir tezahürdür. Bu, tamamen geçici bir hadisedir. Ve dünyanın maddeleriyle iktisab olunur, onlarla gene dünyada bırakılır.

Dünyadaki teşekkül ve tekessür şartlarını haiz bulunmıyan diğer alemlerdeki kadınlık ve erkeklik hali bizdeki gibi değildir. Daha yüksek alemlerde ise bu hal ortadan büsbütün kalkmış bulunur.

Erkeklik veya kadınlık demek ruhların, bedenlerini bu cinslerden birisine mahsus hormonlarla kurmuş olması demektir. Hormon ise maddedir. Ruhlar istedikleri maddeyi dünyada kullanmakta serbestirler. Tababet ve biyoloji bize, insan bedenindeki hormonal durumlarda husule gelen değişmelerin ne kadar şayanı dikkat uzvi tegayyürlere sebebiyet verdiğini açık olarak gösteriyor. Cinsiyeti alakadar eden hormon guddelerinin birinde husule gelen bozukluk bir erkeği yarı kadın veya kadını yarı erkek haline koyabiliyor. Akıl hastalıkları kitaplarında erkek kıyafetli kadınların ve kadın kıyafetli erkeklerin resimleri görülür.

Fizyolojik ses değişmeleri, kıllanmalar, hatta karakter değişiklikleri hep cinsiyet uzuvlarının neşvünemasiyle muvazi yürüyen hadiselerdir. Bu uzuvlardaki arızalar insanın manevi varlığı üzerinde tesirler husule getirir. Bu bakımdan bir harem ağasının erkekliği laftan ibaret kalır.

Veraset bahsinde, maddi teşekkülatın moral tezahürler üzerinde mühim tesirler yaptığını azçok vuzuhla izah etmiştik. Doğrudan doğruya bir hormon meselesi olan cinsiyet bahsindeki biyolojik hadiseler bu kaidelerin dışında kalamaz.

Ruhlar; maddeler arasına inecekleri sırada, daha ispatyomda iken dünyanın şartlarına göre hazırlanmağa başlarlar. Müstakbel erkeklik veya kadınlık hali onların orada ihtiyaçlarına göre verecekleri karara bağlıdır. Onların bu kararı, dünya maddeleri arasında şu veya bu teşekkülatı tercih etmeleriyle tahakkuk eder. Bir defa dünyaya, mesela erkeklik vasıflarını taşıyan bir bedende inmiş ruh, erkekliğin icabettiği bütün maddi ve ictimai şartlarda yaşamak zorunda kalır. Zira bu vasıfları doğuran fizikoşimik ve biyolojik kanunlar onun bu dünya şartlarını zaruri olarak tayin etmiş bulunur. Kadınlık hakkında da vaziyet aynen böyledir.

Bazı kadınlar veya erkekler kendi cinsiyetlerini tercih ederler ve erkek erkekliğini kadın da kadınlığını bırakmak istemez. Ve bu yüzden reenkarnasyonizma aleyhindeki itirazlar baş gösterebilir. Fakat bu hal, dünyanın fani maddelerine bağlı, gelip geçici arzulardan doğmuş bir telakki meselesidir. Ve dünyada bırakılması muhakkak olan her maddi telakki gibi bu telakki de burada bırakılmağa mahkumdur.

Bu bahis üzerinde bir mecliste görüşülürken ben, eski doktorlardan bir arkadaşın şiddetli hücumuna maruz kalmıştım. Bu zat bir erkeğin kadın olarak dünyaya gelmesini erkekliğin ciddiyetine yakıştıramıyor ve bunu adeta tahammül edilmez bir düşüklük sayıyordu! O günkü düşüncesinde bu doktor tamamen haklıdır. Netekim o, böyle hatalı telakkiye tabi olarak yaşamak için dönyaya geldiğini bilmemekte de haklı bulunmaktadır. O, erkekliğin bir meziyet olduğuna inanacak ve bir dünya hayatını bu realite içinde geçirecektir. Onun buna muhtelif bakımdan ihtiyacı vardır. Fakat acaba aklı başında ve olgunlaşmış bir kadın, doktorumuzun bu realitesini nasıl karşılayacaktır. Bunun takdirini okuyucularıma bırakıyorum.

Haddi zatında ne erkeklik, ne de kadınlık bir kusurdur. Bunların her biri dünyanın bütün maddi teşekkülatı gibi, ruhun tekamülü için lüzumlu olan kıymetli birer vasıtadır. Her vasıta hakkında olduğu gibi burada da bir ruh, kadınlık veya erkekliğin bir tekamül vasıtası olduğunu unutup onu gaye edinmeğe kalkışırsa hakikatle karşı karşıya geldiği zaman, doktorumuz gibi onun, isyanından mütevellit bazı endişelerle karşılaşması pek muhtemel olur. Fakat bu endişelerin de büyük bir ehemmiyeti yoktur. Zira nihayet bir gün dünya tecrübeleri sona erer, bütün maddeler, bütün hormonlar ve onlara bağlı bütün telakkiler mezarlığa terkedilir. Ve o zaman ruh, ağır dünya yüklerinden kurtulmuş serbest bir varlık halinde kendi iç hayatına ve kazanmış olduğu en yüksek realitesine kavuşur. Ve anlar ki ortada ne kadınlık, ne de erkeklik diye bir şey yoktur. Bunlar yer yüzünde mütemadiyen edinilen ve mütemadiyen bırakılmakta olan dünya şartlarına muallak bir telakkiden ibarettir. Ve bütün buna benzer telakkiler insana ibretli ve istifadeli dersler veren masallardan doğmuş gibidirler. Bu masallar o kadar çoktur ki bunların yanında kadınlık ve erkeklik masalının sözü bile olmaz.

Bir ruh dünyaya girerken tekamül planına uyun şartları arar. O, bunda serbestir. Maddeler ruhların elinde birer oyuncak gibidirler. Ruhlar bu serbesliklerinden istifade ederek içinde bulundukları alemlerin maddeleri üzerinde işler. Koca bir bedeni teşkil eden bir ruhun, ona erkek veya kadın halini verebileceğinden şüphe bile etmeğe lüzum yoktur. Yeter ki bu intihap onun tekamül ihtiyacını tatmin etmiş olsun. Eğer bir ruhun dünyaya gelmekteki gayesini bir kadın hayatının icapları tahakkuk ettiriyorsa, bunu yapmak imkanı onun elinde olduğuna göre, dünyaya bir kadın olarak gelmekte ısrar etmesinin veya erkek olarak gelmemesinin sebebi ve

manası kalmaz. Bu hal reenkarnasyon fikrine aykırı gelmedikten mada bilakis onu zaruri kılan tekamül kanunlarının bir icabı olur.

Her şeyden evvel şunu unutmamak lazımgelir ki Ispatyomdaki ruhların cinsiyet hakkındaki görüşleri dünyada iken tesiri altında kaldığımız maddi temayüllerden ve şehvani duygulardan ayrı, şuurlu ve yüksek maksatlara matuftur. Bu görüşteki esaslı fark kadınlık ve erkeklik hakkındaki dünya ve ahret telakkilerinin de esaslı bir şekilde farklı olmasını intaceder. Dünyadaki insan ruhunun, Ispatyomda iken iradi olarak yüklendiği ağır kadınlık veya erkeklik yükleri, yer yüzünde mecburi olarak taşınmak zoru karşısında mümkün mertebe tahammül edilebilir bir şekle sokulabilmek için - en cazibi şehvet olan - bir takım aldatıcı duygularla cilalanmıştır. Halbuki hayatını serbesçe intihabedebilecek kadar nüfuzu nazara sahibolmuş bir ruhun görebildiği yüksek gayeler böyle cilalara lüzum hissettirmez. Ve onun yegane gayesi yükselmek yükselmenin çarelerine başvurmak olur.

B – Aile

Bir ailenin efradı müteakip hayatlarda aynı aileden mi, yoksa başka ailelerden mi dünyaya gelecektir?.. Ve eğer insanlar her gelişlerinde başka başka ailelerden dünyaya ineceklerse aile efradı arasındaki sevginin, akrabalığın akibeti ne olacaktır?

Reenkarnasyonizma meselesinde zihinleri kurcalıyan suallerden bazıları da bunlardır. Binaenaleyh bu suallerin cevabını araştırmak faydalı olacaktır. Fakat, bunların doğru cevaplarını bulmak ve tatmin edilebilmek için her şeyden evvel, bağlı bulunduğumuz dünyevi telakkilerin ve itiyatların muvakkaten dışında kalmağa çalışmak ve hadiseleri tam bir bitaraflıkla muhakeme etmek lazımgelir.

Evvela şunu hatırlatalım ki aile teşkilatı dünya kanunlarının tabii zaruretlerindendir. Bilhassa insanlar arasında en yüksek derecesine varan aile bağlarının hayvanlık alemine ve daha aşağılara doğru inildikçe kuvvetini kaybetmesi, bu rabıtaların bir tekamül zarureti olduğu düşüncesine bizi sevkeder. En iptidai bir aile bağı olan evlat ve ana, baba sevgisi - taslak halinde de olsa - yüksek hayvanlar aleminde henüz mevcuttur. Fakat aşağılara doğru inildikçe bunlardan da eser kalmadığı görülür. Bir maymunun, bir kedinin, hatta bir kazın yavrularına karşı derece farkiyle gösterdiği alaka mesela; sinek, balık, kurbağa... gibi hayvanlarda görül
mez. Buna mukabil, bunlardan daha geniş aile rabıtaları, insanlar arasında idealleşmiş olarak mevcut bulunmaktadır.

Aile teşekküllerinde biz, birisini diğerinin vasıtası olan ayrı iki unsuru hemen daima birbirine karıştırırız. Her şeyden evvel bu unsurları ayırdetmek lazımgelir. Acaba bu unsurlar nelerdir? Ve yukarda bir tekamül vasıtası olarak ifade ettiğimiz << aile bağları >> bu unsurlardan hangisine aittir?

Dünyaya inmenin tekamül etmek için olduğunu biliyoruz. Fakat bu, umumi bir tabirdir. Tek başına vuzuhlu bir ifade değildir. Bu tabiri manalandıran unsurlar dünya maddelerine ve o maddelerin tabi bulundukları kanunlara bağlı hadise guruplarıdır. Binaenaleyh yeryüzüne inmek, bu hadise guruplariyle karşılaşmak demektir. Ne kadar küçük görünürse görünsün, bu

hadiselerden hiçbirisi manasız ve lüzumsuz olamaz. Mesela, benim bu dünyada yazı yazmak için bir kalemim olacak, diyorum. Bu kaleme malikiyetim maddi bir unsurdur. Ve bu unsur benim dünyaya inmekteki gayemi, yani kemalimi temin edecektir. Böylece kemalimin temin edilmesi de manevi unsurdur. Şu halde maddi unsurlar birer vasıta, manevi unsurlar ise gayedir.

Aile teşekküllerinin maddi unsurlarını analık, babalık, kardeşlik ve diğer namlar altında anılan dünyevi kanunlara tabi maddi hadiseler teşkil eder. Bu teşkilatta gaye olan manevi unsurlar ise ruhların birbiriyle alakalanmaları ve bu alakadan doğacak layemut sevginin, kevni nizam ve ahengin teessüsüdür. Şu halde analık, babalık, kardeşlik.. v.s. gibi birtakım maddi karabet şekillerinde tezahür eden aile teşkilatının dış görünüşü, ruhların birbiriyle kaynaşarak kainatın nizamı ve güzelliği içinde liyakatli ve faal birer amil olmalarını kolaylaştıran vasıtaların ifadesinden başka bir şey değildir.

Yeryüzüne inmek, maddi vasıtaları kullanarak onlardan tekamül yolunda faydalanmak olunca, ruhlar arasındaki sevgiyi ve yakınlaşmağı temin edecek vasıtaların en verimlisi olan aile teşkilatından onların istifade etmeleri tabiatiyle bir lazime olur. Buna nazaran tekamülün lazimesi halinde kabul ettiğimiz aile bağlarını, aile teşekküllerinin maddi unsurları arasında aramaklığımız icabeder.

Aile teşekküllerinin en yakın maddi unsurları analık ve babalık şeklinde tezahür etmiş olanlardır. Ruhların bir aile içinde şekil itibariyle tayin ve kabul ettikleri maddi unsurlar, onların tekamül gayelerine uygun olarak duydukları ihtiyaca göre ayarlanmıştır. Binaenaleyh evlat, kardeş, torun, halazade... v.s. gibi derece derece birbirinden uzaklaşarak doğan fertlerin aile içindeki mevkileri rasgele veya bir kaprisle taayyün etmiş değildir. Bunlar Ispatyomda verilmiş hesaplı bir muhakemeye bağlı kararın neticesidir. Binaenaleyh bir ailenin fertleri, duydukları ihtiyaca göre dünyaya her inişlerinde yerlerini pekala değiştirebilirler ve hatta bu hal bazen bir zaruret de olabilir.

Bu mülahazalardan çıkan netice nedir?

Her maddi vasıtanın ölüme mahkum olduğunu bildiğimize göre, aile teşkilatının yakınlık bağlarını ifade eden ve hakikatte manevi unsurların inkişafına yarıyan analık, babalık, kardeşlik.. gibi maddi karabet unsurlarının ancak dünya hayatiyle kaim olduğunu anlamakta güçlük çekmeyiz. Tekamülümüzde vasıta olan her maddi unsur, son nefesle arkada bırakacağımız beden gibi mezara gömülecektir. Dünyanın malı dünyayada kalır. Bunlar yeryüzünün demirbaş eşyasıdır ve oradan dışarı çıkarılmaları tabiat kanunlariyle yasak edilmiştir. Demek aile kurulunun şekle ve maddeye müteallik olan analık, babalık, kardeşlik.. v.s. gibi halleri bedenle beraber dünyada bırakılacaklardır. Zira bu hallerden lüzumu kadar istifade edilmiş ve neticede bizi yükseltecek manevi unsurlar kazanılmıştır.

İşte reenkarnosyonizma karşısında aile durumunu incelerken mütalaamıza mevzu olacak teşekküller bu maddi unsurlara aittir. Çünkü maddeye müteallik bulunmaları itibariyle renekarnasyon vetiresini bu unsurlar doğrudan doğruya alakadar eder.

Yeryüzündeki aile rabıtaları ruhların birbirine manen yaklaşmasına vasıta olunca, bu gayenin tahakkuku yolundaki icaplara göre vasıtaların istenildiği şekilde kullanılması tabii bir hak olur. Acaba akrabalık rabıtaları dışında, manevi yakınlığı temin edecek, bir ailedeki iki

kardeş sevgisi kadar kuvvetli yaklaşma vasıtaları yok mudur? Ben öyle dostluklar bilirim ki alelade iki kardeşin birbirine gösteremiyeceği sevgiyi, feragati ve hatta fedakarlığı sinesinde taşır.

Bundan başka insanların birbirine yaklaşmaları sıhrıyet yolu ile de mümkündür. Birbirine yabancı iki aile efradı günün birinde bu yolda birleşirler ve bir aileden oluverirler. Demek, dünyamızda bile bu ihtiyaç duyulmakta ve bir aileden diğer aileye geçişler daha dolaştırma yollardan adeta << sevki tabii >> ile vukubulmaktadır. Keza ileride bahis mevzuu edeceğimiz diğer maşeri teşekküller de ruhların birleşmesine vasıta olmak bakımından, bize göre büyük birer aile ocağı sayılır.

Binaenaleyh ruhları birbirine yaklaştırıcı maddi dünya unsurları yalnız aile teşkilatına munhasır değildir. Burada – her tekamül vasıtasında olduğu gibi – sayısız ilerleme imkanları vardır. Buna nazaran bir hayatta herhangi bir aileden gelmiş ruhların diğer hayatlarda mutlaka aynı ailenin aynı fertleri mesela; babaların daima baba, kız kardeşlerin daima kız kardeş.. halinde doğmaları şart olmadıktan mada tekamül kanunu bakımından ekseriya mümkün de değildir. Erkeklik - kadınlık nasıl ihtiyaca göre değişebiliyorsa tıpkı onun gibi bir aile içindeki karabet şekilleri de ruhların serbest Ispatyom hayatlarında ihtiyaçlarına göre vermiş oldukları karar mucibince pekala yer değiştirebilir. Yani ihtiyaca göre, bir baba müteakip hayatta oğul, bir kız da ana olabileceği gibi, bir zevce, bir dayı hala olabilir. Şu halde bir ferdin dezenkarnasyonu ve reenkarnasyonu ile ailesi arasındaki eski yerini kaybetmesi, hatta eski ailesinden büsbütün ayrılması reenkarnasyonizma aleyhinde hiçbir vakit delil olamaz. Ve böyle bir düşünce reenkarnasyonizma fikrine aykırı gelmek şöyle dursun bilakis onu takviye eder.

Bununla beraber ruhlar arasındaki sempati, yakınlık ve sevgi -dünyadaki kanunlar mucibince- aile fertleri arasında en yüksek derecesini bulmuştur. Binaenaleyh bu yakınlık ekseriya onların bir çok hayatlarında daima aynı aileden dünyaya gelmelerini intacedebilir. Bundan başka, bir aile fertlerinin duygu, düşünce ve yükseklik seviyelerinde aşağı yukarı müşabehetler vardır ki bunlar da onların aynı hayat şartları altında ve aynı tecrübeleri geçirerek yaşamalarını icabettirir. Bütün bu haller ruhların yer yüzüne inmelerindeki ihtiyaçlara ve maksatlara göre ayarlanmıştır.

Esasen bu mülahazalardan sarfınazar, ruhlardan alınan tebliğat da bir aile efradının ekseriya toplu halde, aynı cemiyet içinde bir çok reenkarnasyonlar yaptığını göstermektedir. Fakat tekrar ediyoruz, bu maddi vasıtalar Ispatyomdaki asıl ruh topluluklarını vücude getiren sevgi ve yakınlık bağlarını kuvvetlendirmek içindir. Bu hali unutup maddi vasıtaları gaye telakki ederek onları ebedileştirmeğe kalkışanlar bu gafletlerini ancak tekamül hareketlerini yavaşlatmak ve güçleştirmek bahasına öderler. Neden?

Eğer her aile efradı mensup bulundukları topluluğu bir gaye edinirlerse o topluluğun selameti ve bilhassa idamesi yolunda diğer insanlar aleyhinde de olsa, her vasıtayı kullanmak hakkını kendilerinde görmeğe başlarlar. Ve bu hal bir nevi maddi aile egoyizması doğurur. Geçen bentte ferdi egoyizmanın yolunu şaşırıp maddi unsurları gaye ittihaz ettiği zaman şahsın tekamülünü nasıl geciktirdiğinden bahsetmiştik. Aynı sebepler altında doğan ailevi egoyizma da tabiatiyle aynı neticelere müncer olacaktır. Hatta iyi düşünülünce buradaki tehlikelerin evvelkinden daha fazla olduğu da anlaşılır. Şimdiye kadar söylediğimiz gibi, aile teşekküllerinin gayesi ruhların arasında teessüsü lazım gelen sevgi bağlarını kuyvetlendirmek

ve insanlara, birbirine karşı feragat, fedakarlık duygulariyle hareket etmelerini öğretmektir. Eğer bu gaye yalnız maddi bir aile teşekkülü etrafında toplanırsa ve manevi unsurlar feda edilirse diğer insanlara karşı bu gaye uğrunda tabii olarak bir takım geçimsizliklerden mütevellit antipatiler ve hatta husumetler kendini göstermeğe başlar. Bu hal o ailenin diğer ailelerden ve insanlardan uzaklaşmasını mucibolur. Böyle olunca dünyaya inmekteki gaye kaybolur ve tekamülün düz yolları tıkanır. Zira kaybolan gayeyi bulmak için müstakbel dünya tecrübelerine ve ıstıraplı hayatlara yeniden lüzum hasıl olur. İşte bu yeni tecrübeleri hazırlıyan hayat şartlarından biri de,
ruhun eski ailesi muhitinden muvakkaten ayrılarak diğer insanlarla kaynaşması, yabancı muhitlerde, başka aileler içinde doğmasıdır.

Görülüyor ki ruhların tekamül ihtiyaçlarına göre bir aileden veya başka aileden dünyaya gelmeleri reenkarnasyonizma görüşiyle hem mümkündür, hem de ekseriya zaruridiri

3 – İçtimai teşekküller

Aşiret ve devlet teşekkülleri

Dünyanın tabii ve içtimai şartlarına uygun ve insanların yükseklik seviyeleriyle mütenasiben kurulmuş birtakım teşekküller vardır ki bunlar umumi nizam ve ahengin teminine hadım unsurlardır. Cemaat, kabile, aşiret, devlet... v.s. teşekkülleri bunlar miyanındadır. Ruhun tekemmülü bakımından bir aile kurulunun rolü ne ise bu teşekküllerin rolü de, daha geniş ölçüde kabul edilmek şartiyle, odur. Binaenaleyh tabii ve maşeri birtakım ihtiyaçlar karşısında birleşmeğe matuf bütün bu teşekküller yeryüzünde enkarne ruhların; başta feragat, fedakarlık olmak üzere en geniş manadaki insanlık duygularını inkişaf ettirir. Ve bu teşekküller içinde gerek idare mevkiinde bulunanların, gerek idare edilenlerin ruhlarını kuvvetlendirici sayısız hayat tecrübeleri vardır. Bunlardan mesela devlet teşkilatını ele alalım; bu teşkilat reenkarnasyonizmayı icabettiren tekamül planında ruhlara geniş ve oldukça şümullü bir çok faaliyet imkanları bahşeder. Buradaki faaliyetler aktif veya pasif olabilir. Fakat her iki takdirde de bu faaliyetlerin ruhlar için büyük faydaları vardır.

Şu halde bir devlet teşkilatının ilk tetkik cephesini o devlet camiası içinde toplanmış fertlerin adeta bir kardeşlik yakınlığı ile kaynaşmış olması lüzumu üzerinde kurmak icabeder. Filhakika bir aile içinde yaşıyan fertler bir devlet topluluğu içinde yaşıyan ailelerin küçük ölçüde bir modelidir ve hatta alelade bir modelden daha ileride bir şeydir. Zira küçük bir aile kurulunun daha büyük aile kurulu olan içtimai teşekküllere ruhları hazırlayıcı rolü vardır. Evvelki bentte yazdığımız gibi aile içindeki maddi karabetin, ruhları birbirine yaklaştırmağa vasıta olduğunu düşünürsek aynı gayeye matuf devlet teşekkülatiyle aile teşekkülatı arasında sıkı münasebetlerin bulunduğunu kabul etmemiz lazımgelir. Fakat bu münasebetleri ancak; muayyen tekamül gayesine müteveccih, birbirini destekleyici ve tamamlayıcı sevgi, şefkat ve yardım duygulariyle teçhiz edilmiş samimi ve hüsnüniyete bağlı hareketlerde aramalıdır.

Aile teşekkülü iptidai bir vahdettir ve büyük ruh ittihadına doğru atılmış ilk adımlardandır. Fakat bu adımlara insanın şahsi cehdinden ziyade tabiatın dürtüşleri saik olur. Zira ruhlar henüz tecrübelerinin az olduğu yerlerde tabiatın önderliğine mühtaçtırlar. Hatta bu tabii saiklerin yardımiyle, aile teşekkülü, imajinasyon kabiliyetinden mahrum, şuursuz halde yaşıyan

birsürü hayvanlarda bile mevcuttur. Fakat efal ve hareketleriyle daima ilerlemek zaruretinde bulunan ruhlar hiç bir vakit yerlerinde sayamazlar. Hangi kuvvetin tesiri altında olursa olsun tekamül yolunda ruhların atmış oldukları ilk adımlar temadi eder. Binaenaleyh aile teşekkülü suretinde tabiatın, ruhları sevkettiği bu iptidai vahdet, ruhların müteakip cehit ve gayretleriyle inkişaf eder ve hududunu genişletir. Bu suretle tabii amiller ve zaruretler ruhların iradi cehitleri ile el ele vererek, yeryüzüne inerken getirilmiş hayat planında tekamül kanunları muktezasınca yazılı ana hadiselerden doğan tecrübelerdeki muvaffakiyetleri hazırlar. Böylece ruh birliğine doğru atılmış ilk adımlar birbirini takibeder ve bu devamlı hareketlerden cemaat, cemiyet, aşiret devlet... v.s. gibi birçok tabii, içtimai ve mefkürevi teşekküller doğar. Bütün bu teşekküller, tekamüle vasıta olmak bakımından ruhlar için kıymetli birer servettir. Zira bu vasıtalar içinde onlar, zengin ve sayısız tecrübe imkanlarını bulur ve tatbik ederler.

Binaenaleyh içtimai teşekküller de aile teşekkülleri gibi tekamül yolunda kullanılması lazımgelen birer vasıtadan ibarettir. Buna nazaran aile teşekkülündeki gibi burada da birisi vasıta, diğeri gaye olan maddi ve manevi unsurları aramak ve bittabi daha geniş ölçüde bulmak mümkündür.

Ispatyomdaki mana ile mevcudolan hakiki topluluk, maddi tesirlerden, kaba duygulardan, hotkamca şehvani arzulardan uzak bir sevgi ve sempati esasına dayanır. Bu hal, ruh hayatında mündemiç birleşme ve ahenkleşme ihtiyacının, çoğumuzun henüz anlıyamayacağı yüksek manada tahakkuk etmiş bir zaruretidir.

Dünyanın bir ailesi, aşireti veya devleti bunun küçük bir modeli olabilir. Fakat onu tamamiyle temsil edemez. Yer yüzünün bu teşekküllerini ayakta tutan bağlar kısmen maddi unsurlara dayanır. Günün birinde bu menfaatler haleldar olunca bu bağlar adamakıllı gevşiyebilir. Hiç bir menfaatin ebediyen arzu edildiği şekilde temadisi dünya şartlariyle kabili telif olmadığı için ergeç bu bağlar - hatta daha dünyada iken bile - çözülmeğe başlar. Fakat bu çözülüş vaki oluncıya kadar eğer bu toplulukların icapları içinde saklı bulunan tekamül ihtiyacı bir dereceye kadar tatmin edilmiş ise yani topluluğun manevi unsurları kuvvetlenmiş ve fertler arasında maddi düşünceler dışında da bir yakınlaşma ve ahenkleşme nüvesi peyda olmuş ise yeryüzündeki aile, devlet v.s. gibi toplulukların istihdaf ettiği gayeler gerçekleşmiş sayılabilir. İşte bu bakımdan insanların sırtına bir çok ağır, fakat yükseltici tecrübeler yüklenmektedir.

Yeryüzündeki aile, kavim, millet devlet v.s. gibi bütün topluluklar bahsettiğimiz yüksek gayeleri tahakkuk ettirmeğe vasıta olan dünya teşekkülleridir. Ve bu teşekküller dünyada kadrosunu daralttıkça fertler arasındaki sempatiler ve sevgiler daha ziyade tebellür eder ve en geri halinde yalnız bir aile içinde mahsur kalır. İdeal tekamüle yaklaştıkça bu sevgi ve sempati duyguları ile aile ocağından dışarı taşmağa başlar. Komşu, ahbap, arkadaş, hemşeri sevgisi de bu aile sevgisi arasına yavaş yavaş katılır. Bu hal tekamülde atılmış mühim bir hatvedir. Bu hatveyi bütün manasiyle atabilmiş bir insan için aile efradı sevgisi ile bir dost, bir arkadaş ve nihayet bir hemşeri sevgisi arasında hiç olmazsa pek az fark kalır ki henüz bu adımı atamamış kimseler bunun manasını anlıyamamışlardır. Fakat büyük gaye yerinde durmaz, insanlara ve bilhassa yürümek kararını vermiş insanlara tedrici olmakla beraber daha çabuk adımlarla yaklaşır. Ve o zaman dosluk, hemşerilik sevgisi ve ahengi yeniden yeniye kendisini gösteren ihtiyaçlar karşısında hudutlarından taşmağa başlar ve daha büyük topluluklar içinde inkişaf etmek arzuları başgösterir. Fakat bunlar en ufak bir tazyika, en

ufak bir gösterişe ve madddi menfaate dayanmıyan samimi duygulardır. Buradaki sevgi bir aile sevgi ve anlaşmasının tedricen ve hazmedile edile şümullenmiş şeklinden başka bir şey değildir. Pek az kimsenin duymak saadetine varabildiği bu sevginin bir öz kardeş sevgisinden farkı olmamak icabeder. Eğer böyle değilse bu teşekkülün istihdaf ettiği yüksek tekamül gayesi layıkiyle tahakkuk etmemiş sayılır. Fakat ebedi tekamül hiç bir yerde durmadığı gibi burada da durmaz. Ruhlar dünyanın bütün tekamül imkanlarından istifade etmek için yer yüzüne inmişlerdir. Binaenaleyh oradaki yükselme hareketlerine tabii olarak devam edeceklerdir. Hakikaten bir an gelir ki sevgi ve ahenkleşme ihtiyacı yeryüzünün hiçbir zümresine münhasır kalamaz, hiç bir teşekküle sığmaz, bütün insanlığa, bütün dünyaya şamil olur. Bu dereceye varmış olan bir insan için ne aile, ne arkadaş, ne yurddaş duygusu kalmaz. Herkes onun öz kardeşi olur. Ve o, bir aile kurmak, bir cemiyete, aşirete ve devlete intisabetmek ihtiyacını duymaz. Bütün dünya, bütün insanlar onun her şeyidir. Ve ona göre bu duygu - bu dereceye gelmemiş olan diğer insanların yabancı görmelerine rağmen - tabii ve mutat bir hale girer. İşte bu dereceye ulaşmak, bu dünyadaki bütün işleri bitirmiş, bütün tecrübeleri ikmal etmiş ve yer yüzüne sığmamağa başlamış olmak demektir. Zira insan ruhu tekamülünde durmaz ve onun dünyayı doldurmuş olan sevgi ve ahenkleşme duygusu nihayet bir gün gelir ki dünyadan da taşmağa başlar. Ve o zaman insan, duygularına dünyadakinden daha geniş tezahür zemini aramak ihtiyacı içinde kalır.

Sözü buraya kadar getirdikten sonra reenkarnasyonizma görüşü ile aşiret ve devlet teşekkülleri hakkında söylenmiş olanlardan esas itibariyle ayrı olmıyacağı kolayca anlaşılır.

Biraz evvel, devlet teşkilatındaki yükseltici fonksiyonların ve unsurların aile teşkilatındakinden daha mudil ve geniş ölçüde olduğunu söylemiştik. Daha ziyade tabii ve insiyaki sevgi bağlariyle birleşmiş olan küçük bir aile topluluğunda fertlerin birbirine karşı vazifeleri nispeten basit ve otomatiktir. Esasen tabiat bunların çoğunu tayin etmiş ve yoluna koymuştur. Babanın, ananın, çocukların birbirine karşı mütekabil vazifeleri hemen tabii insiyaklarla tesbit edilmiş gibidir. Buna mukabil, daha ileride bir ruh topluluğunu ifade eden cemiyet ve devlet teşekküllerinin nispeten insiyaklardan kurtulmuş, iradi cehitlere mütevakkıf, ağır mesuliyetli işleri ve vazifeleri vardır. Bir cemaat, aşiret veya devlet teşkilatı içinde gerek aktif, gerek pasif rollerden birini almış olan herhangi bir ferdin muvaffakiyeti ancak göstereceği hüsnüniyete bağlıdır. Halbuki eğer o geçmiş hayatlarında kullandığı vasıtalarla, mesela yakın dostluklar, aile ve cemiyet teşekkülleri gibi insanlara birbirini sevmesini öğreten toplulukların yardımiyle başkalarına karşı nefis feragati, fedakarlık ve şefkat duyguları beslemesini öğrenememiş, insanları bu yüksek duygularla sevememiş ise devlet teşkilatı içinde onun ne aktif, ne de pasif rollerinde hüsnüniyetle hareket edebilmesi mümkün olmaz.

Birisi sevmediği kimseye karşı eğer iyi niyetle muamele yapabiliyorsa onun bu hareketi ancak başka kimselere karşı duyduğu şefkat ve sevgi hislerinden kuvvetini alabilir. Herkese nefretle bakan, herkesi kendine ve kendini herkese düşman bilen bir insanda hüsnüniyet bahis mevzuu olamaz. Eğer bu sözün hilafına bir vakıaya rasgelirsek ona hüsnüniyet değil, bir hüsnüniyet gösterişi diyebiliriz.

İyi maksatlarla hareket etmedikçe hiç bir tecrübede muvaffak olmanın imkanı yoktur. Evvelki bahislerde mükerreren söylendiği gibi bir işin neticesi değil, o işi yaparken insanın

ruhunda beslediği maksatların iyiliği veya kötülüğü, tecrübe hayatındaki muvaffakiyeti hazırlar.

Bir cemiyet içinde fena ve hodbince maksatlarla faaliyet gösteren kimse hakiki gayesini unutmuş olur. Ve bu hal, onun yeryüzünde olgunlaştırmakla mükellef bulunduğu ruhunun gıdasını teşkil eden meyvalardan bir çoklarının çürümesine sebebolur ki bu da ıstıraplar ve esaretler ile dolu dünya hayatlarına yeniden girmek zaruretini kendisine yükletir. Başkalarının esaretini ve ıstıraplarını hazırlıyanlar ve istiyenler, müstakbel hayatlarında kendilerini esirliğe ve ıstıraba namzet göstermiş olurlar. Bu hal illiyet prensibinin bir neticesidir.

Şu halde ruhlar bir cemiyette intihabettikleri aktif veya pasif rolleriyle yer yüzünde geçirmek ihtiyacında bulundukları tecrübelerini muvaffakiyetle ikmal ederek müstakbel hayatlarına istikamet vermiş ve müstakbel saadet veya felaketlerini hazırlamış olurlar. Fakat gelecek hayatları hazırlaması bakımından illet olan bu tecrübeler aynı zamanda tekamülün vasıtasıdır.

Daha sıkı ve tabii kayıtlarla bağlanmış aile topluluklarında bile fertlerin muhtelif sebeplerle bir aileden diğerine geçebilmek imkanlarını ve hatta bazen zaruretlerini evvelki bentte uzun uzadıya görüştüğümüz gibi kabul ederken tabii olmakla beraber daha ziyade içtimai şartlarla mukayyet cemiyet veya devlet toplulukları arasındaki intikal imkanlarını ve zaruretlerini evleviyetle kabul etmemiz icabeder. Binaenaleyh bir ruh, reenkarnasyonunda nasıl ve hangi sebeplerle başka bir aileye intisabedebiliyorsa öylece başka bir cemiyet, aşiret, kabile veya devlet topluluğu içinde dünyaya gelebilir.

Fakat bütün bu hareketler başı boş ve gelişi güzel birtakım arzulara tabi değildir. Bunlar ruhun tekamül gayesine hadım tabiat kanunlarının sıkı hükümleri altındadır. Ve tekamülünü özliyen ve sezen her ruh bu hükümlere seve seve boyun eğer. Mesela, evvelce Afrikada vahşi kabilelerden birine mensubolan bir ruhun müteakip gelişinde en medeni ve modern teşkilata malik büyük bir devlet topluluğu içinde doğması hem faydalı değildir, hem de ekseriya mümkün olmaz. Mümkün değildir, çünkü kendi seviyesinden çok yüksek olan büyük bir devlet teşkilatının icaplariyle bütün hareketlerini ve fiillerini ayarlıyabilmesi onun için hemen hemen imkansızdır. Faydalı da değildir, zira bu imkanı elde edebilse bile, böyle yüksek tecrübelerden muvaffakiyetle çıkmasına onun cılız ruhu müsaade etmez.

Demek ruhların aileler ve cemiyetler arasındaki intikallerinde alaka (affinite) kanunu hakim rol oynamaktadır. Bu intikaller alaka kanununun hükmü ile tedricen ve müterakki bir şekilde vaki olur. Yani, Afrikadaki vahşi zenci ilk zamanlarında, ancak gene kendisine yakın muhitlerde ve eski kabilesinden pek fazla yüksek bir tekamül seviyesinde bulunmıyan topluluklar arasında reenkarne olur. Ve bunun dışındaki hareketler hemen daima ruhun yuvarlanmasiyle neticelenecek birtakım tersliklere yol açar. Onun mesela, bir Avrupalı olabilmesi için oldukça geri muhitlerde epeyce uzun bir sıtaj devresi geçirmesi lazımgelir.

Fakat burada biraz daha derince düşünürsek ruhların muhtelif topluluklar arasındaki bu intikallerinin zahiri olduğunu görmekte gecikmeyiz.

Zira bir cemiyet demek, evvelce uzun uzadıya söylediğimiz gibi ve binnetice fertlerin topluluğu demektir. Yani cemiyeti fert mefhumundan ayırmak mümkün değildir . Diğer

taraftan aynı şartlar altında, aşağı yukarı aynı duygu ve düşüncelerle yaşıyan aynı seviyedeki insanların tekamülleri de müşterek olarak vukua gelir. Bunlar hemen hemen aynı şartlar altında, birbirine benziyen hayat tecrübelerinden geçerler. Buna ilave olarak geçmiş hayatlardanberi devam edegelen sempati ve sevgi bağları da onları birbirine yaklaştıracağından bir aile ve hatta bir cemiyetin hemen hemen bir çok aileleri, bütün fertleriyle beraber müştereken başka bir cemiyette reenkarne olabilirler. Esasen cemiyetler böyle yükselir. Bittabi bazı hususi tekamül ihtiyaçlarında husule gelen bazı hızlanmalar veya yavaşlamalar neticesinde fertlerden veya ailelerden bazıları reenkarnasyonları esnasında cemaatten ayrılıp başka topluluklar içinde dünyaya inebilir. Keza, oldukça yükselmiş bazı ruhlar da herhangi bir vazife uğrunda yabancı ve hatta kendi seviyesinden düşük topluluklar içinde tekrar doğabilir. Fakat umumiyetle bir fert hakkında bir topluluktan diğerine intikal ihtiyacını doğuran sebepler o cemiyetin aşağı yukarı büyük bir ekseriyetle diğer fertleri hakkında da varittir. Bir cemiyetteki fertlerin ekseriyetle aynı tekamül seviyesinde bulunması bu halin bir neticesi olsa gerektir. Binaenaleyh fertlerin reenkarnasyonları esnasında bir cemiyetten diğerine geçerken birbirinden ayrılmamaları yüzünden, hakikatte cemiyet hayatının aynı kaldığını ve değişen şeyin yalnız isimden ibaret olduğunu kabul etmek lazımgelir. Cemiyet, fertler demektir. Bir fert kendisini daima ailesi ve yurttaşları yanında gördükten sonra - nerde ve hangi isim altında olursa olsun - bulunduğu muhiti yadırgamaz. Ve o muhitte bulunan topluluk daima onun kendi öz topluluğu olur. Fakat bu öz topluluk tedricen ve gittikçe, aşağı yukarı aynı seviyede bulunan diğer yabancı varlıkları da birer ikişer içine alarak veya kendi camiasındaki fertlerden bazılarını birer ikişer mümasil diğer topluluklara terkederek ruhlar arasındaki manevi irtibatın genişlemesine yardım eder.

Hulasa, yer yüzündeki tabii, içtimai veya mefkürevi bütün topluluklar gaye değil, birer tekamül vasıtasıdır. Bunlar ruhların kemaline doğru uzanan – bazıları uzun bazıları kısa – yollardır. Bu yollardan birini tutmakta ruhlar serbes oldukları gibi onları değiştirmekte de tamamiyle serbestirler. Aklı başında olan ve dünya hayatının kısalığını ve faniliğini basiret gözü ile görebilecek olgunluk derecesine varmış bulunan her ferdin bu hakikati daima göz önünde tutacağı tabiidir. İnsanları bekliyen yüksek gayeler vardır ve bunlar dünyanın miskin, maddi menfaatlerinden başka şeylerdir.

Yeryüzünün maddi teşekkülleri, dünyamızın üstündeki alemlerde olduğu gibi ruhların en asil ve ilahi bir sevgi ile kaynaşıp tabiat kanunlarını muvaffakiyetle tatbika memur birer ajan halinde iş birliği yapabilecek duruma girebilmeleri için lüzumlu vasıtalardır. Ve bu vasıtalar diğer bütün tekamül vasıtaları gibi bu dünyada bırakılmağa mahkumdurlar. Böyle olunca bir ruhun ikinci defa yeryüzüne inerken mutlaka aynı aileden, aynı milletin veya devletin içinden doğması lazım gelmez. Burada ruh, intihabını yaparken mesela, bir düşmanlığın ortadan kalkması veya bir sempatinin kuvvetli bir sevgi haline gelmesi veyahut zayıf bir ruhta henüz intaş edememiş sevgi tohuumlaırnın intaşa müsait bir duruma getirilmesi gibi birçok düşünce ve amillerin tesiri altında bulunur. Ruhlar bir aile ocağında, bir muhitte bu ihtiyaçlarını tatmin ettikten sonra kendilerinde doğan diğer ihtiyaçların tesiriyle diğer ailelere ve topluluklara intisabetmek üzere tekrar dünyaya inebilirler. Evvelce vahşi kabileler arasında dünyaya gelmiş bir ruhun yükseldikten sonra da ebediyen vahşiler arasında dünyaya inmesi lazımgeldiğini kabul etmek fikriyle ve o fikre bağlı olan reenkarnasyon mefhumu ile kabilitelif değildir. Onun bilakis müteakip tekamülünü temine yarıyacak daha yüksek insan toplulukları arasında doğması lazımdır.

Fakat yazık ki bu hakikati henüz göremiyenler yer yüzünde - hem de - pek çoktur. Bu gafletin neticesi olarak bütün diğer topluluklar gibi devlet teşerkülleri de pek çok defa bir gaye olarak kabul edilir. Ve tabiatiyle bir ruhun hayatında bu teşekküllerden beklediği neticeler istenildiği gibi zuhur etmez. Bu yüzden tekamül yolları uzar, yollarda birçok tehlikeli uçurumlar, aşılması güç manialar peyda olur. Gelecek hayatlar güçleşir, insanlar hem başkalarının, hem de kendilerinin sefalet ve ıstıraplarını hazırlarlar. Bu vasıtanın gaye telakki edilmesinden doğan terslikler, dostlukları düşmanlıklara, sempatileri antipatilere çevirmeğe sebebolur. Yeryüzünde neticesi hiç olan kanlı boğuşmalar başlar. Buradaki hakikati görmedikçe ortaya konacak hiçbir tedbir bu felaketin önüne geçemez. Kimse kimsenin derdini anlamaz, kimse kimseye itimadetmez olur ve bütün bu tersliklerin neticesinde dünya hayatı, bütün konforuna rağmen cehennem hayatına döner. İşte müessir, faydalı bir tekamül ve saadet vasıtası olması lazımgelen birkaç senelik dünya ömrünü gaye ittihaz etmenin böyle derin ve acıklı bir gaflet içinde yuvarlanan beşeriyete layık mükafatı budur! Fakat belki bütün tekamül yollarının en uzunu ve en zoru olan bu yol da zavallı beşeriyeti kendisine mukadder olan kemale ve saadete ergeç ulaştıracaktır. Acaba insanlar neden gaflet içinde bulunuyorlar, neden gözlerine batacak kadar kendilerine yakın olan hakikatleri göremiyorlar ve neden dümdüz, dosdoğru tekamül yollarını böyle zahmetli, manialı ve hatta tehlikeli hallere sokarak ıstıraplar ve meşakkatler içinde yuvarlanıyorlar? İşte bu sualleri bize hatırlatan meseleler bugünkü dünya hayatının bir trajedyasıdır veya komedyası !...

Fakat benim burada bu sualleri ilgilendiren meseleye temas etmekle söylemek istediğim şey şudur: İçtimai teşekküllerin reenkarnasyonizma davasına aykırı görünmesi, bu teşekküllerin insanlarca birer gaye ittihaz edilmiş olmalarından ileri gelir. Yoksa bunlara hakiki kıymetleri verilmiş olsaydı biz bu meseleyi burada değil, kitabımızın reenkarnasyonizmayı takviye edici hadiselerden bahis kısımlarında mütalaa etmek fırsatını bulurduk ve bu da daha doğru olurdu.

4 – İdeolojik teşekküller

Yukarki mülahazalardan sonra bu bentte söylenecek fazla söz kalmaz. Zira o mülahazalar, insanlar arasında sınıflar doğuran ideolojik telakkiler hakkında da caridir. Yalnız buradaki vaziyet biraz daha ideal ve yüksek tertipte vukua gelir. Aynı zamanda ruhların bu yoldaki guruplanmalardan temin edecekleri bazı diğer faydalar da bulunabilir. Mesela materyalist bir ekole inanarak bir müddet yaşaması icabeden bir ruh, dünyada kendisine bu ekolün telakkilerini aşılıyacak topluluklar ve şartlar içinde gelir. Zira o, materyalizma yolu ile birçok yeni şeyler öğrenecek ve eksik kalan taraflarını bu yolda tamamlıyacaktır. Dinler hakkında da hal böyledir. Ruh bu suretle enkarnasyonu esnasında herhangi bir telakki yolu ile öğrenebileceğini öğrendikten sonra diğer noksan bir tarafını tamamlamak üzere başka türlü telakkilere bağlı bir topluluk içinde yeni enkarnasyonunu yapabilir.

İnsanların şu veya bu telakkiye bağlanmaları asla mutlak olamaz. Bu hal insanın yalnız bir hayatına ve hatta bazen de hayatının yalnız bir devresine ait bir realite olabilir. Fikir hayatında evvelce dindar olup sonradan dinsiz olanlar veyahut din değiştirenler çok vardır. Evvelce koyu bir müslüman idim. Sonra materyalist oldum, şimdi de ispiritüalistim. Fakat kendimi ne müslüman olduğum için noksan, ne materyalist olduğum için kafir, ne de şimdi günahkar addederim. Bunların hiçbirisi de benim için bir meziyet olmadı. Bütün bu

telakkilerin beni tekamül hayatımda birbirini hazırlıyan, birbirini tamamlıyan ve nihayet bugün tasavvurundan bile aciz bulunduğum kimbilir hangi yüksek realitelere namzet kılan birer merhale oldu. Böyle düşünen bir insanın hiçbir insana karşı, herhangi bir telakkisinden dolayı antipatik hisler duymasına imkan kalmaz. Dinde, ahlakta, içtimaiyatta, ilimde, felsefede hangi yolu tutmuş olursa olsun birgün gelecek ki bütün insanlar bir yol ağzında buluşacaklar ve yeni yürüyecekleri yolu beraberce tayin edeceklerdir. Bu yol ağzına çıkan yolların bazıları uzun ve dolambaçlı, bazıları da kısa ve düz olabilir. Bu halin netice itibariyle hiçbir kıymeti yoktur. Çekeceği meşakkati göze alıp ona katlanmağa karar verdikten sonra herhangi bir yola sapmakta herkesin hakkı vardır. Esasen ruhların tutacağı yol, kendilerine en yakışacak olan yoldur. İhtiyaçlar ve bilhassa tabii saikler bu hususta en iyi yol gösterici olurlar.

Dinli, dinsiz, ahlaklı, ahlaksız, materyalist, ispiritüalist, pozitivist.... velhasıl sonu << ist >> le biten bütün ekol sahipleri uzun veya kısa yollarında tekamül etmektedirler. Fakat muhakkak ki bunların hepsi de hata içindedir. Yalnız buradaki hata ve hakikat telakkisi kullanıldığı yere göre değişir. Binaenaleyh kimsenin kimseyi kabahatli çıkarmağa hakkı yoktur. Herkes kendi realitesinde haklıdır, herkes için başkasının realitesi hatalıdır.

Ben bugün bir dinsizi itham edemem, çünkü bir vakitler ben de öyle idim. Bir ateşperesti itham edemem, çünkü bir vakitler ben de o devreden geçmiştim. Şu veya bu ekol salikini itham edemem, çünkü onlar da tuttukları bu yolda benim ulaşmak istediğim yüksek ideale, sonsuz realiteler sahasında ilerlemeğe bilerek veya bilmiyerek benim gibi çalışıyorlar. Ben kimseyi ne duygusundan, ne de düşünce ve telakki tarzlarından dolayı itham edemem. Herkes muhteremdir, her fikir ve duygu sahihi sevilmeğe layıktır. Eğer bunların arasında yanlışlıkla uzun ve dolambaçlı yollara saparak orada zorluk ve meşakkatler içinde yürüyenler varsa müsaadelerini alıp ellerinden şefkat ve sevgi ile tutmak ve onlara yardım etmek benim gibi herkesin borcudur.

Demek ruhların daima aynı ailede, aynı cemiyette ve aynı telakkilere bağlı insanlar arasında tekrar tekrar doğmaları değil, muhtelif fikirler, muhtelif realiteler ve itiyatlarla dünyada yaşamaları lazımdır. Kesretişuun, tekamülün bir zaruretidir. Ruhlar şuunatın bu kesreti içinde türlü türlü faaliyet göstermek ve bunun neticesinde müessiriyet kudretlerini inkişaf ettirmek imkanını bulabilirler. Her işde, her faaliyette insanı yükseltici unsurlar vardır. Mütenevvi yollardaki faaliyetler ruhun kemalce zenginliğini arttırır.

Hülasa: Dünyalar ruhların maddeler arasındaki tekamülünü temine yarıyan vasıtaları hazırlar. Ruhlar da bu vasıtalardan istifade etmek için buralara gelirler. Böyle vasıtalardan ibaret olan yeryüzündeki cinsiyet, aile, devlet v.s. teşekküllerle bütün ideolojik telakkilerden birine salik olmak her ruhun hakkıdır ve bu onun için lüzumlu bir iştir. Evvelce de söylediğimiz gibi koca bir mektebolan dünyanın her sınıfında, her şubesinde ruhların türlü türlü faydalanmalarına yarayıcı dersler ve her dersten faydalanack talebeler vardır. Muhtelif şubelerde guruplar halinde toplanmış bütün bu talebelerin, sevgi ve bilgi ile ruhları birleştiren kudret ve vahdet diyarlarına girmeye layık unsurlar halini alabilmeleri için, devam ettikleri aynı mektebin kardeş talebeleri olduklarını unutmamaları lazımgelir. Zira bunu unuttukları müddetçe dünyanın geri ve ıstıraplı bir cehennemden farkı kalmaz. Ve vahdet diyarının uzıyan yollarında yürümek çok güçleşir. Bu hali henüz göremiyen veya görmek istemiyen insanlar çok vardır ve yüksek gayelerine karşı gözlerini yumarak ötekine berikine çarpa çarpa rasgele yürüyen bu insanların ortasında itilip kalkılarak bunalmış başka insanlar

da vardır. Fakat bereket versin ki bu viran dünyanın oldukça ucuz ve pek az zaman için kiralanmış bir hane olduğunu bilmek, arada maddeten ezilen bu başka insanların büyük bir teselli kaynağı oluyor.

REENKARNASYON FİKRİNE UYGUN GÖRÜNEN HALLER

1 – Umumi mütalaa

Doğru fikrin müeyyidesi çok olur. Aldatıcı nazariyeler üzerine kurulmuş fikirleri teyidedecek deliller bulmak güçtür. Zengin tezahürleriyle kendini gösteren ruhun reenkarnasyonlarına ait deliller o kadar çoktur ki insan elini nereye uzatsa orada bu hadisenin lehine birkaç misal yakalıyabilir.

Reenkarnasyon fikrini kuvvetlendiren bazı hadiselerin tetkike değmiyecek kadar << bayağı >> veya izahı ucuz şeyler olduklarını öne sürerek onları kıymetten düşürmek gayretini gösterenler vardır. Fakat hakikaten kendileri bayağı olan bu düşünceler bu hadiselerin kıymetlerini düşüremez. Yüksek ve muğlak birçok hakikatlerin anahtarları ekseriya basit yapıdadır. Ve bunlar çok defa insanlar tarafından ihmal edilirler ve kullanılmaz bir halde paslanıp giderler.

Tabiatta bayağı hiçbir hadise yoktur. Fakat bayağı düşünceler çoktur. Bu düşünceler bazı hadiselerin hakiki manalarına nüfuz edilememiş olmaktan ileri gelir. Mesela, bir elmanın ağaçtan yere düşmesi, müşahede kabiliyeti noksan insanlar için adi ve değersiz bir hadise olabilir. Ve hatta böyle küçük olaylar üzerinde fikir yormağa kalkışanlar, bu sathi düşünceli insanların nazarında çürük akıllı bile sayılırlar. Fakat Newton gibi dahinin kafasında bu << bayağı >> hadise üç buutlu alemimizin en büyük kanununu tesbite yarıyan bir kıymet kazanır (cazibe).

Bir kilisenin tavanında asılı duran bir kandilin sallanması her gün olup biten << bayağı >> hadiselerdendir. Birçok << ciddi >> insanlar bununla uğraşmağa lüzum görmezler. Fakat aklı tabiat hadiselerine eren bir müşahit bu hadise ile fizikin mühim kanunlarından birini tesbit eder (rakkas).

Pankreası alınmış bir köpeğin rasgele her yere sık sık işemesi kadar bayağı bir hadise tasavvur edilemez. Bu hal olsa olsa ancak bir laboratuvar hademesinin dikkat nazarını çekmeğe değer. Fakat aynı zamanda Minkowski gibi büyük bir müşahidin nazarında bu hadisenin başka bir manası tebellür eder ve bu mana ona, tababette şeker hastalığının patojenisinde ve hatta tedavisinde bilahara büyük keşiflere ve tecrübelere yol açan fikirleri ilham eder. İlim tarihinde böyle misaller çoktur.

Bir elmanın ağaçtan düşmesi, asılı bir kandilin sallanması, bir köpeğin sık sık işemesi acaba bu koca alimleri neden bu kadar meşgul etmiştir ve neden bu büyük adamlar, ilme ve insanlığa hizmet eden bu araştırıcılar bu hadiseleri bayağı görmemişlerdir?

Bereket versin herkesin her gün bakıp da göremediği hadiselere hakiki kıymetlerini verebilen böyle insanlar mevcuttur. Ve en büyük keşifler bu insanlar sayesinde mümkün olmuştur.

Tabiatta gördükleri bütün hadiselerin illetlerini araştırmağa kendilerini alıştırmış olanlar, avamın ehemmiyetsiz telakki ettikleri hadiselerin büyük illetlere doğru uzanan yollarını bulmakta gecikmezler. Bu yolları bulmanın birinci şartı dediğimiz gibi kainatta hiçbir tesadüfün ve illetsiz neticenin bahis mevzuu olmıyacağını bilerek hiçbir hadiseyi küçümsememek ve birtakım kabli hükümlerle tek taraflı hareket etmemektir. Mesela hastalık ilmini öğrenmek için hastalığın teşhisine yarıyacak en küçük ve ehemmiyetsiz görünen arazlarını bile gözden kaçırmamak lazımdır. Fakat bir tek mikrobu görmekle de hastalığın hakiki amilini bulduk diye iddiakarlığa kalkışmak doğru olmaz. Mesela: << Bazı hastalıklar mikropların tesiriyle olur, zira bu hastalıklarda hususi mikropların mevcudiyetini görüyoruz >> dediğimiz zaman, ilimde yeni ufukların açılmasına engel olmıyan ve belki de yeni araştırmalara yol açan bir söz söylemiş oluruz. Fakat, birisi çıkıpta: << Hastalık yalnız mikroptan olur. Zira biz, mikrobun hastalık yaptığını ilmen isbatettik. >> derse bu da iddiakar ve şaşırtıcı bir söz olur, ve bu söz bayağı görünen – hastalıkla ilgili – birçok hadiselere ehemmiyet vermemek gafletinden ileri gelir. Buradaki birinci sözün arkasında ilmi hakikatlere doğru açılmış muhtelif yollar vardır. İkincisinde ise bu yolların hepsi tıkanmıştır.

Binaenaleyh herhangi bir hadisenin illeti hakkında verilen hükümlerin isabetsizliğini, o illetlerin yolunu gösteren delillerin kafi miktarda toplanmamış olmasından mütevellit yanlış veya eksik görüşlerde aramak icabeder. Bundan çekinmek için hadiseleri tetkik ederken birtek delil üzerinde durmamak, onların illetlerine doğru muhtelif yollardan yürüyen diğer delilleri de bir araya toplamak ve bu hususta hiçbir hadiseyi müşahede sahasından uzak tutmamak en garantili bir iş olur. İşte dünyaya tekrar gelişlerin hakikatini gösteren deliller de böylece toplanmıştır.

Eğer bir nazariye hakkında görünen lehte ve aleyhteki deliller birbirini çürütürse o nazariyenin hakikatinden şüphe etmek haklı olur. Kuvvetli bir delil nispeten zayıf delile dayanan bir nazariyenin aleyhinde olursa o nazariye ilmi kıymetini kaybeder. Fakat eğer bütün deliller nazariyenin doğruluğu lehinde tecelli ederse o nazariyeyi, bu delillerden daha kuvvetli çürütücü bir delil zuhur edinciye kadar realite olarak kabul etmek zaruri olur ve ilim de bu suretle gelişir. Bu hakikati görmek istemiyenlerin, ya ilmi terbiyelerinden veya samimi olduklarından haklı olarak şüphe ederiz. Ve her iki takdirde, onların ayaklarını hakikat yollarında yürüyemiyecek derecede kösteklenmiş sayarız.

Biz gerek şahsi araştırmalarımızla elde etmiş olduğumuz müşahedelerde, gerek diğer araştırıcılardan aldığımız bilgilerde reenkarnasyon fikrini çürütücü hiçbir delile rasgelmedik. Fakat reenkarnasyon vetiresini sarih bir surette kuvvetlendirici birçok vakaları ve hadiseleri gördük ve işittik. Tabiatın bu yüksek vetiresine zahirde aykırı görünen, geçen bahislerde kısmen mütalaa ettiğimiz bazı hadiselerin de, dünyaya tekrar geliş fikrini çürütmeleri şöyle dursun, bilakis onu takviye edici mahiyette olduklarını da gördük.

Bu ve bunu müteakip kısımlarda mütalaa edeceğimiz bahisler reenkarnasyon fikrini bize adeta zorla kabul ettirici mahiyette birtakım müşahedelere ve tecrübelere tahsis edilmiştir. Sathi görüşle ve ayrı ayrı gözden geçirildiği takdirde belki bunların mutat yollarda izah edilebilen ehemmiyetsiz hadiseler olduğu iddiası öne sürülebilir. Fakat herbirinin üzerinde

iyice durulur ve bilhassa heyetiumumiyesi ile mütalaa olunursa bunların adeta cebri yürüyüşle bizi reenkarnasyonizmaya doğru sevkettiği anlaşılır. Zira bunların ayrı ayrı ve zoraki diğer yollardaki izahları, heyetiumumiyesiyle mütalaalarında bütün kıymetlerini kaybeder. Yalnız reenkarnasyon nazariyesiyledir ki onlar manalarını ve hakiki delaletlerini daima muhafaza ederler.

2 – Antipati ve sempati

Psikolojide iyi izah edilmiş olmıyan meselelerden biri de antipati ve sempatidir. İlk gördüğümüz bir insana karşı duyduğumuz yakınlık veya sevimsizlik duyguları acaba daima birtek hayatın icaplariyle kabili izah olabilir mi?

Bu meseleyi izaha çalışan klasik nazariyeleri tekrarlamağa lüzum görmüyorum. Bunlardan hiçbirinin reenkarnasyon nazariyesi derecesinde vuzuhlu ve şümullü olmadığını zannediyorum. Gerçi klasik bazı izahların da akla uygun gelen tarafları yok değildir. Mesela sempatiyi doğuran sebeplerden birini duygu, düşünce ve temayüller arasındaki müşabehetlerde ve mümaseletlerde arıyan düşünceler bu miyandadır. Yalnız herhangi bir mesele hakkında kati hüküm vermezden evvel o hükmün müeyyidelerini iyice tayin etmiş olmak icabeder. Zira ekseriya bir hadisenin izahında kuvvetli amil gibi görünen müeyyideler hakikatte birer neticeden ibaret kalır. Ve acele verilmiş kararla insan bunların mahiyetlerini teşhiste yanılabilir. İşte yukarda bahis mevzuu olan nazariye hakkında da aynı hal vakidir. İyi araştırılırsa görülür ki birbirine sempatik olan iki şahıs arasındaki benzerlik veya antipatik olanlar arasındaki aykırılık bu hislerin sebebi değil, bu hisleri de husule getiren müşterek başka bir sebebin neticesidir. Bu noktainazarı kabul etmek kolaydır. Zira düşünülürse antipati ve sempati duygularının illetleri gibi gösterilen bu benzerliklerin ve aykırılıkların sebeplerinin de meçhul ve izaha muhtaç oldukları görülür. Bir meçhulü, halli güç diğer meçhullerle izah etmek zaruretine ancak elimizde müsbet ve izah edilmiş delillere dayanan makul nazariyeler bulunmadığı zaman katlanabiliriz. Eğer sempati ve antipatiyi diğer müsbet delillerle tahakkuk etmiş reenkarnasyon fikri izah etmiş olmasaydı o zaman bunların izahlarını başka yollarda aramak zorunda kalırdık. Kaldı ki bu başka yollardaki << izahların >> izahları da gene reenkarnasyon fikrine dayanan nazariyelerle mümkün olmaktadır.

Antipati ve sempati duygularının hakiki illetlerini daha yakından mütalaa edebilmek için bir misalle işe başlıyalım:

A... ile B... akraba olmadıkları halde bir evde doğdular ve büyüdüler. Yedi yaşına gelinceye kadar birçok tatlı ve acı günlerde beraberce yaşadılar, birbirini teselli ettiler ve karşılaştıkları nahoş hadiselere karşı el ele vererek yürüdüler. Senelerce aynı şartlar altında yaşamanın, aynı duygu ve düşüncelerle hareket etmek zorunda kalmanın bu iki varlığı birçok maddi ve manevi müşabehetlerle birbirine yaklaştıracağı aşikar bir hakikattir. Fizik teşekkülatın moral ve moral durumun da fizik teşekkülat üzerinde müessir olduğuna dair evvelki bahislerde birçok şeyler söylenmişti. Binaenaleyh akraba olmamasına rağmen, bu iki çocuğun müştereken aynı hayat şartları altında yaşaması ve aynı düşünce ve duygularla hareket etmek itiyadını kazanması, aralarında birçok maddi ve manevi müşabehetler doğurabilir.

Farzedelim ki günün birinde dünya hayatının zaruretleri kardeş gibi yaşıyan bu iki insanı birbirinden ayırdı. Ve bunlar yeni hadiselerin ve heyecanların içinde o kadar kayboldular ki bu hal onlara birbirini tamamiyle unutturdu. Aradan seneler geçti, yüzler değişti. Tabiatlarda birtakım yenilikler ve değişmeler husule geldi. Ve bütün bu hadiseler onları birbirine karşı tanımaz bir hale koydu. Fakat böylece birbirinden ayrı olarak ellişer yaşına giren bu iki eski dost, günün birinde tesadüfen yabancı bir memlekette, bir seyahat esnasında karşı karşıya geldiler. Birbirlerini tanıyamamakla beraber ilk görüşte aralarında büyük bir sempati hasıl oldu ve birbirine yakın olduklarını duydular. İçlerinden gelen bir his onlara mütemadiyen yabancı olmadıklarını ihtar ediyordu. Bu duygu nerden gelebilir? O sırada bu sualin cevabını araştıran bir müşahit bu iki insanın duygu ve düşüncelerindeki bazı müşabehetlere dikkat ederek aralarındaki yakınlığı ve sempatiyi bunlara atfedebilir. Fakat bu doğru mudur?

Yani, buradaki sempatinin asıl sebebi bazı ruhi hallerin birbirine benzemekte olması mıdır, yoksa bu benzerliklerin de husulünde amil olan evvelce müştereken geçirmiş bulundukları hayatın icapları mıdır? Bu sualin cevabı müşahitlerin bilgisine göre değişir. Eğer bir müşahit bunların evvelki müşterek hayatını bilir ve bu vakıaya delaili ile vakıf bulunursa o, şüphesiz ikinci şıkkı ileri sürer. Bu müşahide göre buradaki sempatinin sebebi evvelki tanışıklığın ve müşterek hayatın icaplarıdır. Vakıanın esasından haberi olmıyan veya bunların eski arkadaşlıklarına inanmıyan diğer bir müşahit ise birinci şıkkı müdafaa eder ki hakikatte bu da ona hiç birşey kazandırmış olmaz. Zira bunun arkasından gelecek, bunlar niçin birbirine benziyor, suali, niçin aralarında sempati var sualinden daha az izaha muhtacolmıyacaktır.

Ruh hayatının sonu yoktur. Hayatın bir tek dünya realitesi içinde mahsur sayılması ancak mahdut bir görüşe nazaran mümkün olabilir. Umumi ruh hayatının yedi yaşına kadar geçen kısmı karşısında elli yaşından yukarı olan kısmı ne ise, bir evvelki enkarnasyon karşısında gelecek enkarnasyon da aynı şeydir. Hayat maddede değil, ruhtadır. Binaenaleyh hadiselerin canlı intibaları dünya maddelerinde değil, ruhi unsurlarda meknuzdur. Kesif maddeler değişir, tanınmaz olur. Fakat, o maddeler yolu ile ruhta yerleşmiş olan intibalar orada ebedileşir ve şahsiyetin inkişafına imkan verir. Kitabımızın geçmiş bahislerini hatırlayanlar bu iddiada hiçbir fevkaladelik görmezler.

Şu halde misalimizde geçen iki arkadaş hikayesindeki sempatiyi izah edebilmek için nasıl gençlik ve çocukluk zamanlarına ait intibalardan bahsedebiliyorsak, ruhun dünya varlığından evvelki hayatını kabul ettiğimize göre, eski hayata ait intibalardan da öylece bahsedebiliriz. Hele ileride bahsedeceğimiz muhtelif yollardan yapılmış tetkikler neticesinde ruhun geçmiş hayatına ait elde edilen delillerle bu sempati ve antipati meselesi beraberce gözden geçirilirse itminan verici daha kati neticelere varmak mümkün olur. Yani, evvela geçmiş müşterek bir hayat safhasının ruhlarda birtakım benzerliklere zaruretiyle sebebolacağı ve onları birbirine yaklaştıracağı veya eski düşmanlıkların tesiriyle birbirinden uzaklaştıracağı düşünülür, saniyen birtakım diğer delillerle ruh hayatının dünyada yalnız bir defada olup bitmeyeceği gözönünde tutulursa hem antipati ve sempatileri bu yolda izah etmek mümkün olur, hem de bu duyguları izah eder gibi görünen zahiri sebeplerin de hakiki izahları yapılmış olur.

Antipati ve sempati meselesi ile geçmiş hayatların münasebetini canlı bir misalle göstermek isterim. Bu misal metapsişik tecrübelerden alınmıştır:

H. Sausse hipnoz halinde iken insan ruhunun serbesliğinden istifade ederek eski hayattaki hatıraları uyandırmağa çalışırken buradaki mevzuumuzu alakadar eden enteresan bir hadise ile karşılaşıyor. Bu hadise şudur:

Manyatizör süjesi Louise'i manyatik uyku ile uyutuyor. Celsede hazır bulunan Sophie isminde seyirci bir kız, kendisinin de uyutulmasını istiyor. Manyatizör Sophie'nin uyutulmasında kendisine yardım etmesini, o sırada uyumakta olan Louise'den rica ediyor. Fakat Louise, bilhassa telkine karşı hassas süjelerde görülmiyen bir mukavemetle bu arzu karşısında isyan ediyor: << Hayır, diyor. İstemiyorum, istemiyorum. Ne isterseniz yapınız. >> Operatör bu halin sebebini anlıyamıyor, ve hayret ediyor. Fakat fazla ısrarda da bulunmuyor. Ertesi günü kimseye birşey söylemeden süjesinin evine gidiyor ve onu yalnızca uyutuyor. Süjeden dün geceki isyankar hareketinin sebebini soruyor. Kız söylemiyor ve bir sır olarak onu saklamak istiyor. Operatör ısrar ediyor. Nihayet bu ısrara dayanamayan süje şiddetle şu sözleri söylüyor: << Size muhalefet ettim, çünkü uyumasına yardımımı istediğiniz şahıs, geçen hayatımda benim felaketime sebebolan birisidir. Biz aramızda ebedi bir kin yemini yapmışızdır. Ondan nefret ediyorum. Ve onu asla affetmiyeceğim, asla !.. >> Operatörün çok yorucu ikna yollu telkinleri ile süje nihayet affa razı oluyor. Operatör bu hikayeyi kimseye söylemeden yeni bir celse tertibediyor. Bu celsede mutat süjelerinden Maria'yı Louise'i ve Mularet'yi birbirini müteakip uyutuyor. Ve en son olarak da Sophie'yi uyutmağa teşebbüs ediyor. Tam bu sırada uyumakta olan süjelerden Mularet ile Maria, Louise'e yaklaşıyorlar ve kendisine şunları söylemeğe başlıyorlar: << Haydi bakalım Louise, cesaret! Sophie'nin uyumasına yardım etmek lazım. Evet, affediniz ve unutunuz. Dostlarınız sizden bunu istiyor. Bu adavetin nihayet bulması ve samimi bir affın sizi barıştırması lazım. >> Bu sözlerin söylendiği sırada Sophie uyuyor. Bunu müteakip Louise Sophie'nin yanına geliyor ve onu elinden tutup şunları söylüyor: << Görünüz ve hatırlayınız. >> Bu sözleri müteakip Sophie bir müddet şaşkın bir halde kalıyor ve sonra birdenbire ağlamağa başlıyor ve: << Hayır, diyor. Siz beni affedemezsiniz. Ben size o kadar büyük fenalık yaptım ki bunu unutmanıza imkan yoktur. Sizden nasıl kaçayım, nereye saklanayım?.. Kendimden de utanıyorum. >> Sophie'nin ağlaması devam ediyor, bu sırada Louise ve diğerleri de ağlıyorlar. Bir müddet sonra Loise şu sözleri söylüyor: << Mademki dostlar herşeyin unutulmasını ve mazinin silinmesini istiyorlar öyle olsun. >> Bu sözleri müteakip dört medyom bir araya geliyor ve kuvvetle birbirine sarılıyor. Tekrar ağlıyorlar fakat bu defaki göz yaşları ıstırabı değil, sevinçli heyecanları ifade ediyor.

Kabli hükümlerin tesiri altında kalarak bu müşahedenin dramatize edilmiş histerik bir tezahürü ifade ettiğini söyleyip omuz silkecek kimseler şüphesiz vardır. Fakat kitabımızın hacmi ve mevzuu her müşahedenin ve hadisenin uzun uzadıya tahlilini yapmağa müsaidolmadığından burada maalesef böyle düşünenleri ikna etmeğe yarıyacak noktalar üzerinde durmak imkanına malik değilim. Ancak kısaca şu kadarını söylemekle iktifa ederim ki esasen bizzat kendisi izaha muhtacolan bu << histerik tezahürat >> hikayesi yukarki hadiseyi kanaat verici tarzda izah etmekten çok uzaktır. Ve akla ilk gelebildiği gibi birçok karışık ve gayrı mutat hadiselere tezahür zemini olan hipnoz halindeki bu süjeler, etrafındakileri eğlendirmek ve onlara hoş vakit ğeçirtmek için de böyle bir komedyayı oynamış değillerdir. Binaenaleyh biz bunu dramatize edilmiş bir imajlar kompleksi değil, geçmiş bir hayat dramının hakiki hikayesi olarak kabul ederiz. Ve dünya hayatının ilerisini göremiyen bazı kimselerin bu gibi hadiseleri izafi ve itibari ölçülerle kıymetlendirdikleri akıl hastalıkları guruplarından kerhangi birisine sokmuş olmaları da, diğer kuvvetli deliller karşısında bizi bu kanaatimizden ayıramaz.

ÇEŞİTLİ KABİLİYETLER VE İSTİDATLAR

1 – Umumi mütalaa

Kırk kişilik bir sınıf talebesi arasında aynı anlayış ve yapış kabiliyetinde iki talebe bulmak mümkün değildir. Bundan başka birçok çocukların herhangi bir sahadaki beceririkliği diğer çocukların beceririkliğinden farklıdır. Bu hal açık ve göze batan bir hakikattir.

İstidat farkları daha henüz mektep çağına girmemiş ilk yaşlardaki çocuklar arasında bile kendini gösterir. Musikişinas Seint-Saens henüz iki, üç yaşında iken civardaki kilise çanının bir değil, birkaç ses çıkardığını iddia ediyordu. Halbuki etrafındaki müzisyenler bile o zaman bu sesi herkes gibi bir tek ses halinde duymakta idiler. Bugün akustik ilmi basit bir sesin mevcudolmayıp bütün seslerin mürekkep ve muhtelif seslerden müteşekkil olduğunu söylüyor.

Hatta aynı ailenin çocukları arasında da bir mektep sınıfı talebesi arasındaki istidat ve kabiliyet farkları kadar ayrılıklar bulunabilir. Ailede bir çocuğun, hiçbir sahada kabiliyeti olmıyan diğer kardeşleri arasında yüksek bir deha ile teferrüdettiği çok görülen ahvaldendir. Keza, sönük bir aileden birdenbire bir yıldızın doğduğu ve o yıldızla beraber ailenin parlaklığı söndüğü de vakidir. Paganini ailesi diğerleri arasında buna bir misal teşkil eder. Keman çalma sanatında dünyanın en büyük ve şayanı hayret kudretlerini göstermiş olan Paganini bu ailenin parlıyan ilk ve son yıldızı olmuştur.

Birçok hadiselerin izahında olduğu gibi burada da veraset nazariyesi öne sürülür, terbiyenin tesirinden bahsedilir. Fakat evveldenberi yazdığımız gibi herhangi bir hadiseyi aşağı yukarı izah eder gibi görünen ilk fikri yakalar yakalamaz onu hakiki ve nihai bir illet olarak kabul etmek insanı daima şaşırtan bir hareket olur. Bir hadiseyi tetkik ederken illet gibi gördüğümüz diğer hadiselerin, başka illetlerin birer neticesi olduklarını hiçbir vakit unutmamak lazımgelir.

İstidat ve kabiliyetlerin taayyününde hiç şüphesiz hem verasetin, hem de terbiyenin ayrı ayrı ve pek mühim rolleri vardır. Biz buna herkes kadar inanırız. Maddi teşekkülatın insan faaliyeti üzerindeki tesirlerinden ve insanın dünya hadiseleri içinde terbiye göre göre yükselmek için reenkarne olmak zaruretinden bahsedip duruyoruz. Binaenaleyh veraset ve terbiyenin rollerine biz layık olduğu kıymeti vererek inananlardanız. Fakat burada ne veraset kaideleri, ne de terbiye sistemleri hakkındaki bu imanımız, kabiliyet ve istidatların tebellüründe amil olan ve verasetle terbiyenin lüzumunu da izah eden daha yüksek illetlerin mevcudiyetlerini bize unutturmaz. Zira evvelce de söylediğimiz gibi, tabiatın yüksek tezahürlerini mümkün olduğu kadar hakiki kıymetleriyle kavrıyabilmek için illet olarak karşımıza ilk çıkan hadiselerin daha yüksek illetin birer neticesi olduklarını, fakat bu sonuncuların da evvelkilerden daha yüksek bilmediğimiz illetleri bulunduğunu hatırdan çıkarmamanın lüzumuna inanmış bulunuyoruz.

İşte istidat ve kabiliyetlerin tehalüfünü izah etmek için öne sürülen veraset ve terbiye bahisleri de böylece diğer bir illetin neticesinden, diğer bir amilin vasıtasından başka birşey

değildir. O halde kabiliyet ve içtidatların tezahüründe vasıta olan veraset ve terbiyenin oynadıkları roller üzerinde biraz duralım.

Gene bir keman virtüozunu misal olarak ele alacağız: Buradaki virtüozite hadisenin tahakkukunda iki nokta üzerinde durmak lazımgelir. Bunlardan birisi iyi bir keman tekniğine imkan verecek maddi beden teşekkülatının yerinde olması, ikincisi de düzgün ve temiz bir musiki sanatkarı olmağa yarıyacak muhitin mevcut bulunmasıdır.

Parmakları ve kolu kemanı ve yayı kullanmağa müsaidolmıyacak kadar bozuk ve malül bir insanın istenilen kıratta bir keman virtüozu olmasına tabiatiyle imkan yoktur. Bunun gibi, musiki düşmanı veya kaba zevkli bir aileden veya muhitten çıkmış bir çocukta da keman sanatının icabatından olan yüksek estetik zevklerin inkişaf edebilmesi hemen hemen mümkün olmaz. Bunlardan birinci ihtiyacı temin den şey veraset kanunları olduğu halde, ikinci ihtiyaç aile, muhit ve mekteple temin olunur. Demek keman sanatkarlığındaki kabiliyetin tebarüz etmesinde bu iki şartın bir araya gelmiş olması lazımdır. Fakat mesele burada bitmiş olmuyor. Burada iki sual daima kafamızı kurcalıyor: Acaba bu şartların birleşmesindeki gaye nedir ve hangi amilin tesiriyle muhtelif şartların istikameti bu muayyen gaye yolunda birleşmektedir? İşte bizzat kabiliyet ve istidatların, yani buradaki virtüozluğun izahından daha çok mühim olan bu suallerin cevabını vermeğe ne veraset kaideleri, ne de terbiye meselesi kafi gelmez. Burada mutat fizikoşimik kaidelerin üstünde düşünmek lazımdır.

Ruhun kendisini maddeye merbut hissetmesinden doğan incizaplar onu dünyaya çeker: Bu incizaplarını gerçekleştirmek için ruh, maddeler arasında muhtacolduğu bütün şartları arar ve eprövlerine göre onları ya bulur veya bulamaz. Fakat ister bulsun, ister bulmasın o, bu uğurda müsbet veya menfi yollarda sarfedeceği cehitler ve emekler sayesinde birçok kazançlar temin eder. Ve bu kazançların ebedileşmesi ruhun maddeler üzerindeki zaferini sağlamlar ki biz bu hale tekamül diyoruz.

Ruhu madde alemlerine çeken bu maddi incizaplar namütenahidir. Ve bunların herbiri ruhun başka bir bakımdan taalisini temin edecek olan vasıtaları hazırlarlar. Ruhun dünyada yüksek bir musikişinas, bir keman virtüozu olarak yaşaması, büyük bir mühendis, meşhur bir diplomat, alim bir doktor.... olarak yaşamasında olduğu gibi bir gaye değil ruhun taalisi için lazım olan faaliyetlere onu sevketmesi bakımından, bir vasıtadır. Ve ruhlar intihabetmiş oldukları bu yolların birinde geçirecekleri tecrübeler sayesinde yükseleceklerdir. Binaenaleyh müzisyenlik hayatında bir ruhun muhtacolduğu tekamül unsurları varsa o, bu hayatı tercih edecektir. Fakat, eğer o, bir müzisyenlik hayatında kendisine lazım olan bu unsurlardan layıkı ile istifade edememiş ise veya onun tekrar müzisyen olarak yeryüzüne inmesini intacedecek diğer sebepler baki kalmışsa o ruh tekrar dünyada bir müzisyen, bir keman virtüozu hayatında yaşamak için reenkarne olabilir. Zira evvelki hayatını hazırlıyan maddi incizaplar bu hayatında da devam eder. Bu halin birkaç defa tekerrür etmesi gayet tabii olarak ruhta bu sanata karşı birikmiş intibaların tesiriyle hususi ve diğerlerinde görünmiyen bir beceriklilik hali tevlideder ki biz bunu istidat namı ile tebarüz ettiririz. Görülüyor ki buradaki meziyet maddi unsurlara aittir. Ve mesela virtüozluk gibi hususi kabiliyetler ruhun yüksekliğine miyar olmıyan birer tekamül vasıtasıdır.

Her şey bir cehit mahsülüdür. İnsan oğluna hiçbir şey hatır için veya imtiyaz halinde verilmemiştir. Bir dünya hayatında -herkim hakkında olursa olsun- bir insanın, mesela bir musiki aletine veya herhangi bir şeye çalışmağa başlamadan evvelki hali ile çalışmağa

başladıktan sonraki hali arasında mutlaka azçok bir tekamül farkı görülür. Bu kaidenin haricine çıkmış bir tek fert yoktur. Bu hal böylece gözümüze batıp dururken bir çocuğun üstün istidadının cehit mahsülü olmadığını düşünmek doğru olmaz. Kainatta çalışmaksızın, emek sarfetmeksizin hiçbir kazanç bahis mevzuu olmaz. Bunu bilmiyen ve takdir edemiyen insanlar yollarında görmeden yürüyorlar demektir. Eğer ben bugün biraz düşünebiliyorsam bunu hayatımın – belki zahiren fikir alemiyle alakası görünmiyen – birsürü meşakkatli ve ekseriya muvaffakiyetsizliklerle neticelenmiş- karşılarında asla yorgunluk ve ümitsizlik duymadığım -birçok üzücü hadiselerle mücadele etmek hususundaki mütemadi faaliyetlerime ve emeklerime borçluyum. Ve eğer bu faaliyetlere imkan bulmuş olmasaydım bugün belki gabi bir insandan başka bir şey olmazdım. Ne veraset kaideleri, ne de içinde bulunduğum muhitin üzerimdeki terbiye baskısı beni bugünkü hayatıma hazırlamış değildir.

2 – Harika çocuklar

Erken olgunluk gösteren çocuklara dair bir çok misaller vardır. Bunlar hakkındaki tabiat sırları yukardan beri söylemekte olduğumuz reenkarnasyon yolu ile pek güzel izah edildiği gibi bu misaller reenkarnasyonizmanın sıhhatine ayrıca kuvvetli birer delil olur. Bunlardan bir kaç tanesini kısaca okuyucularıma hatırlatmak istiyorum.

1 – Musikişinas Mozart üç yaşında iken piyano çalmağa başlamıştır. Öyleki dört yaşına geldiği zaman bu küçük sanatkar, yüzlerce kişinin karşısında konserler vermeğe başlamış ve her kesin takdirini kazanmıştır. Fakat iş bu kadarla kalmıyor, beş yaşına girdiği zaman Mozartın bestekarlığı başlıyor. Bestelediği parçalar gayet sevimli bir üsluba maliktir. Beş yaşındaki bir çocuğun ruhundan fışkıran bu sanat parçaları hangi görgü ve çalışmanın mahsülü olabilir? Bununla beraber iş gene burada durmuyor, altı yaşında olan Mozartı bir keman sanatkarı olarak görüyoruz. Piyano ve keman sanatında yetişmenin ne kadar güç şeyler olduğunu düşününce Mozart'taki bu halin acayıp bir iş olduğunu anlamak kolaylaşır. Hele on bir yaşına girince aynı çocuğun opera bestelemesi ve operasının kıymetini musikişinaslara kabul ettirebilmesi ayrıca bir garabettir. Mozart bu yaşta iken biri Finta Simplice, diğeri de Bastien et Bastienne isminde iki opera parçası bestelemiştir!.. Keman, piyano ve beste sanatkarlıkları gibi herbiri senelerce çalışmağı ve uzun tecrübeleri istilzam eden hallerin böyle bir kaç çocukluk senesine sığıvermiş olması bir tek hayatın icapları ile izah edilemez.

2 – Evvelce ismi geçen Paganini de Mozart'tan aşağı kalmaz. Bu çocuk dokuz yaşında iken memleketinde kendisine keman dersi verebilecek hiçbir koca bulunmuyordu. Babası oğlunu büyük bir müzik üstadınının öğrenmekle mükellef olduğu en son bilgileri almak için Parma'ya götürdü. Orada meşhur Alexandro Rolla'yi aradıkları zaman, bu zat yatağında hasta bulunuyordu. Zevcesi baba ile oğlu hastanın yanındaki odaya aldı. Burada tesadüfen masanın üzerinde bir keman ile üstadın yazmış olduğu en son conserto'su bulunuyordu. Babasının bir el işareti üzerine küçük Nicolo kemanı aldı ve bir bakışta konserto'yu mükemmelen çaldı. O esnada aradaki kapı birdenbire açıldı ve bir çocuğun bu konserto'yu çalabileceğini aklından bile geçirmiyen Rolla'nın başı içeri uzandı. Henüz bitmemiş bir elyazısiyle yazılı, güç eserini çocuğun bu kadar üstatça çalıverdiğini görünce, Rolla gayrı ihtiyari olarak SAPRİSTİ! (şeytan) diye haykırmıştı. >>

Saçını ve sakalını sanat yolunda ağartmış bir hocanın, bir musiki aleti üzerinde en güç ve en ince icra imkanlarını tebarüz ettirmek maksadiyle kimbilir ne kadar aydanberi bestelemeğe uğraştığı bir eserini hiç çalışmadan bir defada mükemmel bir surette çalabilmek için bilmediğimiz bir zamanın cehit ve gayretlerinin müdahalesini kabul etmek zorundayız. Bu misalin ehemmiyetini, yüksek keman tekniğindeki aşılması çok çetin güçlükleri bilen herkes takdir eder.

3 – Fakat bu harikalar bir iki tane değildir, çoktur ve bunlardan biri de küçük müzisyen Pepito Ariola, ya aittir. Zamanında birçok düşünce sahiplerini meşgul etmiş olan bu harika, üç buçuk yaşında iken bir bestekardı! Ve bestelediği parçaları da piyano ile bizzat kendisi çalardı. Yalnız, okuma ve yazma bilmediğinden onun eserlerini başkaları notaya alırdı. Fakat bu yaştaki bir çocuğun bestesi bahis mevzuu edilince akla çocukça şeyler gelebilir. İşte Pepito'daki hususiyet ve ehemmiyet burada başlıyor. Zira bu üç buçuk yaşındaki çocuğun parçaları kompozisyon kaidelerine tamamiyle uygun birtakım sonatlardır. Ve çocukça şeyler olmaktan uzaktır. Bu parçalardan altı tanesi İspanya kıral ve kraliçesinin huzurunda çalınmış ve onlar tarafından da takdir edilmiştir. Müzisyen münekkidlerin bu eserler hakkında söylediklerine göre bunlarda ancak büyük sanat eserlerinde görülebilen zenginlik ve orijinallik vardır. Fakat pepito'nun bütün marifeti bundan ibaret değildir. O, aynı zamanda 80 kişilik büyük bir orkestrayı da muvaffakiyetle idare ediyordu. Şimdi üç buçuk yaşındaki bir çocuğu gözönüne getiriniz, saçlı sakallı seksen tane sanatkardan mürekkep bir orkestranın şeflik makamına çıktığını görürsünüz. Birçok müzik mebahisini muhtevi kompozitörlük ilmiyle birçok müzik aletlerinin hususiyetlerini ve onların ahenk kaidelerini ve bilhassa muhtelif eserlerin interpretasyonlarını hakkiyle bilmeğe mütevakkıf olan orkestra şefliği vazifesini nefsinde toplamış olan bu muamma çocuğun bunları nerden ve ne vakit öğrendiğini kendi kendimizden sorabiliriz. Veraset bize bu kadar büyük işleri izah etmez. Bundan başka bu işleri veraset yolu ile vukua gelen bir hadise olarak kabul etmek, bütün insan cehdini, insan mesaisini inkar etmek olur.

4 – Genç müzisyenler faslını bitirmezden evvel yeniliği itibariyle kayda şayan olan diğer bir harika çocuğu zikretmekten kendimi alamıyacağım. Bu, yedi yaşında Sugar Chile isminde bir zenci çocuğudur. Son zamanlarda Detroit'nın büyük bir tiyatro salonunda bir << Boogie - Woogie >> müsabakası tertip edilmişti. Suggar 150 piyanist arasına bu müsabakaya iştirak etmiştir. Bu çocuk sanatkar, salonda herkesin hayret nazarları arasında piyanonun başına oturmuş ve sükunetle kollarını tuşların üzerine koyarak en muğlak bir Boogie - Woogie olan Caledonia'yi hakem heyetini teşkil eden zevatın akılları almıyacak bir maharet ve hakimiyetle çalmıştır. Fakat iş bu kadarla da kalmamış Suggar bu parçayı müteakip, heyetçe meçhul olan diğer bir parçayı da çalmağa başlamıştır. Parça çalındıktan sonra hakem heyeti bunun hangi eser olduğunu çocuktan sorunca genç zenci, ciddi bir çehre ile:

<< – Oh !.. Bu, ufak şahsi bir eserdir. >> demiştir.

Detroit'nın büyük bir tiyatro salonunda 150 müsabakacı arasında müsabakayı kazanan yedi yaşındaki Suggar, herkesin hayranlığı içinde alkışlanmış ve << dünyanın en genç Boogie-Woogie Piyanisti >> ünyanını almıştır.

Bu muvaffakiyetini müteakip derhal Hollywood'un büyük bir sinematografik şirketi tarafından bir mukavele ile angaje edilmiştir. Suggar bütün aile efradiyle birlikte Hollywood'a hareket etmezden bir gün evvel Detroit'nın zenci mahallesindeki fakirane evine,

son defa kendisini dinletmek üzere bütün komşularını davet etmiş ve onlara en karışık ve güç parçaları maharetle çalarak dinletmiştir. Hazırun çocuğu gözyaşları içinde alkışlamışlardır.

Bu çocuk bir kamyon şoförünün oğludur. Altı biraderi vardır. Fakat aile içinde kendisinden başka hiçbir fert musiki aletlerinden hiçbirine vakıf değildir. Suggar iki yaşından itibaren piyano çalmağa başlamıştır. Kendisinin ilk defa piyano kabiliyetini meydana çıkaran hadise şu olmuştur: Bir akşam şoförün evine gelen bir misafir, laf olsun diye Suggar'dan piyanoda bir şey çalmasını istemişti. Herkes iki yaşında olan bu çocuğun abuk sabuk sesler çıkaracağını zannederken birdenbire meşhur bir Baogie - Woogie olan << Tuyecon Junction >> ı çaldığını görünce şaşırıp kalmıştı. Çocuk o zaman bu parçayı ancak birkaç defa radyoda dinlemiş bulunuyordu.

Fakat bu kabiliyetler yalnız musiki hayatında tezahür etmiş değildirler. İlimde ve sanatın diğer şubelerinde de aynı harikalara rasgeliriz. Birkaç misal de bunlardan vereceğim:

5 – Pascal'ı herkes tanır. Bu zat henüz 13 yaşında iken Euclide'in 32 kaziyesini halletmiştir.

6 – Astronom Gauss, ilk riyaziye meselesini hallettiği zaman 3 yaşında bulunuyordu! Bu yaştaki bir çocuk henüz oyuncağı ile bile layıkı ile oynamasını bilmez. Herhalde üç yaşlık çağ riyaziye meselelerinin halline yarıyacak bir çağ olmasa gerektir.

7 – Süveyş kanalının başına inşası sırasında 600 amelenin başına müfettiş tayin edilen Ericson'un o zaman kaç yaşında olduğunu tahmin edersiniz? Bu zat 12 yaşında bulunuyordu!.. Bütün bu misalleri veraset veya terbiye yolu ile izah etmek mümkün değildir. Zira ne birincisi, ne de ikincisi mahiyet itibariyle bu davayı halledemez.

Fakat bu misallerin yanında öyleleri de vardır ki onlara inanmak bile güçtür. Ve bunların reenkarnasyonizmadan başka bir yolda izahları mümkün değildir. Hatta bu misallerdeki varlıklara insandan ziyade bir ucube demek daha doğru olur.

8 – Mesela bunlardan bir tanesi Henri de Henneke'dir. Bu adam 1721 de Lubecke de dünyaya gelmiştir. Fakat doğuşunun ilk haftalarında konuşmuştur! İki yaşına girdiği zaman üç dil biliyordu. Acaba bu dilleri öğrenmeğe nerde ve ne zaman başladı? Biz ana rahminde bir dil mektebinin mevcudolduğunu bilmiyoruz. Verasetle herşeyin intikali düşünülebilir, fakat bir dilin konuşulması, yazılması gibi apaçık meleke ve mümareseye mütevakkıf olan müktesebatın verasetle intikalini bize hiçbir biyoloji alimi göstermiş değildir. Bir, dil öğrenme istidadının intikali zoraki de olsa düşünülebilir. Fakat şu veya bu dilde okuyup yazmanın veya konuşmanın aynen intikal edebileceğini kabul edemeyiz. Zira bu bir mümarese işidir. O halde H. Henneke'ye bu bilgi nerden gelmiştir? Fakat iş bu kadarla da kalmıyor. Bu çocuk yazmasını dört günde öğreniyor. Ve iki buçuk yaşına bastığı zaman tarih ve coğrafya imtihanlarına giriyor ve muvaffak oluyor. Şimdi iki buçuk yaşında ana südü emmekten yeni kesilmiş bir çocuğun üç dili bilmesi, tarih ve coğrafya imtihanlarını muvaffakiyetle vermesi ve hele dünyaya gelir gelmez konuşmağa başlması akademik bilgilerimizle izahı mümkün olan şeyler değildir. Bu hadiseyi reenkarnasyonizma ile izah etmemek için acaba ortada ne sebep vardır? Geçmiş zamanları hatırlamalar bahsinde de verilecek olan misallerden anlaşılacağı veçhile, henüz iyice bilmediğimiz bazı sebepler altında geçmiş hayatların intibaları fikirler halinde de gelecek hayata azçok bir vuzuhla intikal edebilir. İşte erken olgunluğun tezahürleri ile eski

hayatlara ait hatırlamalar arasında biz bu bakımdan büyük bir yakınlık görüyoruz. Aşağıdaki misal de gene böyle bir harikayı gösterir:

9 – Brattier Jean-Philippe 1721 de Schwabeck de doğmuştur. Ve 1740 da ölmüştür. Bu çocuk veya büyük adam yedi yaşında iken Almanca, Fransızca, latince ve İbranice dillerini biliyordu. 9 yaşında güç kelimeleri ihtiva eden bir diksiyoner yazdı. 13 yaşına girince Stineraire de Benjemin Tudele'i İbraniceden Fransızcaya tercüme etti. 14 yaşında da Halle Üniversitesinde Magister oldu. Ve aynı senede birçok ilmi eserler yazdı. Bütün bu işler kırk veya elli sene içinde dağılmış değildir, birkaç çocukluk senesi içine sığıvermiştir.

10 – William Hamilton üç yaşında iken İbraniceyi öğrendi, 13 yaşına girdiği zaman 12 dil biliyordu. Henüz 8 yaşında olduğu zaman büyük astronomlar kendisini dünyanın en büyük riyaziyecisi olarak vasıflandırmışlardı. 8 yaşında bir çocuğun dünyanın en büyük bir riyaziyecisi olmasını verasetin kerametine atfetmek mümkün olursa riyaziyeciliğin kıymeti bugünkü kürsüsünden daha çok aşağılara düşebilir. Bize bunu kabul ettirecek biyolojik delil ortada yoktur. Fakat bu kabiliyeti şahsın kısbi kazanciyle izah eden reenkarnasyonizma lehinde metapsişik delillerimiz çoktur.

11 – Nihayet ressam Van de Kefkhore dan bahsetmeğe sıra geldı; Bu çocuk 12 Ağustos 1873 de öldüğü zaman 11 yaşından bir ay eksik bulunuyordu. Ölümden sonra 350 tablo bıraktı. Fakat bu tablolar oyuncak kabilinden karalanmış şeyler değildi. Belçika İlim, Sanat ve Edebiyat Kral Akademisi azasından Mr. Adolphe Siret bu tabloların bazıları hakkında şu sözleri söylemiştir: << Bunların altına Diaz, Corot, Salvator, Rosa gibi büyük ressamların imzaları konabilir. >> Resim yapmak sadece çizgi çizmekten ibaret bir iş değildir. Hayatın manasını ve güzelliğini anlamış olmak bu iş için lüzumlu şartların başında gelir. Böyle ancak büyük ve meşhur ressamların imzasına layık kıratta tablolar vücude getirebilmek için geçmesi lazım gelen zaman bu çocuğun hayatına sığmıyacak kadar uzundur.

Bu yoldaki misaller pek çoktur. Ve birçok müellifler tarafından bu misallerden birkaçar tane verilmiştir.

TALİH MESELESİ

1 – Hadiselerin tevziinde adaletsizlik mi var?

Bir taraftan dogmatik ispiritüalist meslekler erbabınca halledilemeyen, diğer taraftan da ademci materyalistlerce içinden çıkılamayan meselelerden biri de insanların muvaffak olmak için sarfettikleri cehitlere ve hatta gösterdikleri kabiliyetlere rağmen ekseriya nahoş hayat şartları altında yaşamak zorunda kalmalarıdır.

A... kabiliyetli bir insandır, çalışkandır, temiz huyludur, sever, sevilir. B... ise kabiliyetsizin biridir, haylazdır, tenbeldir ve hodbindir. Bununla beraber hayattaki bütün muvaffakiyetler onu arar, bulur. Evvelkinin büyük gayretlerine rağmen elde edemediği bir saadet ikincisine beklenmeden gelir. Bunların ikisi de aynı işin peşine düşmüş olsa o iş A... a sırtını döner, B... e doğru alabildiğine koşar. Ve sanki bu da yetmiyormuş gibi beklenilmeyen zamanlarda gelen

felaketler hep A... ı arar ve onun elinde ve avucundakileri silip süpürmeğe çalışır. B... e bugün bir miras, servet, yarın beklenilmeyen büyük karlar, öbür gün zengin bir izdivaç... ilh. Getiren talih, A... nın günün birinde cetten kalma kulübesini yıkıp kül eder, diğer bir gün beş on kuruşluk kazancını bozar veya kendisine destek olan bir dostunu veya akrabasını alıp götürür. Bunun sebebi nedir ve zahirde layık görünmiyen bir adama daima gülerken, layık bir adama neden sırtını çevirmiş bulunmaktadır? İlk bakışta burada büyük bir adaletsizlik var gibi görünür.

Netekim A... nın bu hallere tahammülü onun ancak hikmet yolundaki bilgisi ile mütenasiptir. Eğer o, kainatı idare eden yüksek kanunların sırlarına azçok nüfuz edememiş ise bu hayat onun için tahammülfersa olur. Ve günün birinde; zorla yaşatmak istediği sabrı tükenir, etrafına şikayetli ve isyanlı sözler savurmağa başlar. Kendisi de dahil olduğu halde her varlığa düşman kesilir. Ve herkese karşı itimatsızlık gösterir. Nihayet bütün insanlardan kaçmak arzusuna düşer. Zira herkes ona sanki fenalık yapmak için yaratılmış gibi gelir. Onun indinde tabiatın kanunları zalimanedir, haksızlık her tarafta hükümfermadır. Dünyada adalet yoktur. Kainatta iyilik değil, fenalık hakimdir. Ve nihayet en korkunç ve tehlikeli fikirler bu bedbinliği takibeder: onun nazarında iyiler değil, kötüler yaşamağa layık sayılır. Ve bir an gelir ki o, bu karanlık düşüncelerinin içinde büyük bir boşluğa doğru yürüdüğünü duyar ve bu boşlukta ilerledikçe etrafının daha ziyade karardığını hisseder. En nihayet simsiyah bir gece onun bütün varlığını ve güzel melekelerini uyuşturur, ve bir hayat tecrübesi bu suretle yarı yarıya heba olup gider.

Ona bütün bu hadiselerin hikmeti vücudünü öğretecek ve onu uçurumlarla dolu bu karanlık sahalardan kurtaracak nur nerdedir? Ne dogmatik dinler, ne meşur birtakım isimlere dayanan felsefi meslekler, ne de ilmi ve ahlaki müeyyideler bu tecelliyatı mantıki ve kanaat verici bir şekilde izah etmeğe muvaffak olamamışlardır. Burada görülen haksızlıkları, adaletsizlikleri izah etmek için ileri sürülen fikirler muztarip ruhları teselli etmek şöyle dursun büsbütün müşevveş yollara sevketmiş ve ıstırabın şuurlu manasını ifade edememiştir. Istırabın yüksek ve derin manasını anlıyamıyan ruhlar onun hakiki illetlerini göremezler; tehlikeli yollarda, cinayetlere, intiharlara ve daha binbir çeşit fenalığa kendilerini koyuverirler. Zira teselli yolunda işittikleri birçok nazariyeler onları, çekmekte oldukları ağır ıstıraplarının kendileri için büyük saadetler hazırladığına samimi olarak inandıramamıştır.

2 – Dünya tecrübeleri karşısında saadet ve fe aket mefhumları

Görünüşte adaletsizce ve hatta zalimane olan bütün bu müsavatsızlıkların ve talihsizliklerin insan kafasında fenalık mefhumunu yarattığı şüphesizdir. Eğer bütün varlıklar aynı derecede ve şekilde yaşamış olsalardı ortada fenalığı tayin edecek bir miyar kalmazdı. Fakirin en büyük ıstırabı kendisini bir zenginle mukayese ettiği zaman tebarüz eder. Ve dünyada sefaletten gayrı hayat şekli malum olmasaydı sefalet bu kadar ıstıraplı olmazdı.

Fakat ne olursa olsun bugün dünyada bir iyilik bir de kötülük mefhumu hakimdir. Bunlar, evvelce söylediğimiz gibi insanlara mahsus bir telakki meselesi olmakla beraber büyük realite kıymetini haizdirler. Bunlardan birincisi saadetle, ikincisi de felaketle ilgilidir. O halde saadet ve felaket nedir ve hakiki kıymetleriyle bunları nasıl mütalaa edebiliriz?

Yolda giderken kafama bir taş düşse ve beni yaralasa bu hadise benim için iyi mi, yoksa fena mı olur?

Hemen fena olur diyeceksiniz. Fakat sevgili okuyucularımın arasında bu hükmü verenler kendilerinin aceleci olduklarına inanabilirler. İyilik ve kötülük hakkında kararlarımızı verirken ve kendimizi mesut veya felaketzede tasavvur etmezden evvel illiyet prensibi ile taayyün eden hadiseler zincirindeki müselsel halkaların birbirine bağlı olduklarını unutmamak lazımgelir. Burada zihnimize gelmesi icabeden iki sualin cevabını vermek zorunda kalırız: evvela acaba bu taş benim kafama neden düştü? Saniyen, bu taşın kafama düşmesi ve onu yarması benim hayat şartlarımda ve muhitimle olan münasebetlerimde ne gibi neticeler tevlidetti? Şüphesiz, bu suallerin cevabını verebilmek bizim için ekseriya mümkün olmaz. Fakat bu cevapları doğru olarak verebildiğimiz anda görürüz ki o taşın kafama düşmesi ve beni yaralaması benim faydalanmam için lazımdı.

İyilik ve kötülük mevhumları herşey gibi izafidir. Kötülük, kendisinden daha çok kötü veya daha az iyi hadiselere nispetle kıymet kazanır. Hiç unutmıyalım ki bize uzaktan ideal bir saadeti getiren iyiliğe kavuştuğumuz zaman eğer o iyilik bizi daha uzakta belirmeğe başlıyan daha büyük bir saadetten mahrum ederse bizim için fenalık halini alır. Fakat bu ikinci merhalede bulunan daha yüksek iyilik de son ve mutlak kıymeti haiz değildir. Netekim ona da vasıl olduktan sonra diğer yeni arzular ve saadetler peşinde koşmaktan kendimizi alamayız. Ve bu hal durmadan böylece tevali edip gider. Kötülük hakkında da aynı düşünce varittir. İlk hamlede felaket getirdiğini düşündüğümüz kötü bir hadisenin bilahara evvelkinden daha çok felaketli bir neticeden bizi koruduğunu gördüğümüz anda o hadise bizce iyilik haline geçer.

Bunları gözönüne aldıktan sonra yukardaki suallerimizin cevaplarını vermeğe çalışalım: Eğer yolda giderken başıma taş düşmeseydi ve yaralanmasaydım tedavi edilmek için evime veya bir doktorun muayenehanesine gitmiyecektim. Bu da ya doktorun muayenehanesinde tanışacağım kıymetli ve bana başka sahalarda müfidolabilecek bir dost insanla karşılaşabilmeme imkan vermiyecekti, yahut evdeki yokluğum esnasında husule gelebilecek bir felaketi önliyebilmeme mani olacaktı veyahut yoluma devam ettiğim takdirde beni bekliyen daha büyük bir felaketin neticelerine maruz kalmak tehlikesine düşecektim. Bunlar akla ilk gelen ihtimallerdir. Halbuki hayatta böyle binlerce hadisenin birbirini takibettiği, birbirini doğurduğu muhakkaktır. Ve her hadisenin istikameti bizim bildiğimiz veya bilmediğimiz bir iyilikle neticelenir. Zira tabiatta esas olan şey tekamüldür ve kainatın varlığı bu büyük gayenin bir vasıtası olmak içindir. Tekamülde ise kötülük mevzuubahis olamaz.

Biz çok cahil kimseleriz. Ve tabiat kanunlarının icaplarını ve zaruretlerini idrak etmiş olmaktan çok uzaktayız. Binaenaleyh hadiseler zincirini illiyet prensibi bakımından ileriye veya geriye doğru takibedebilmek, bizlere çok vakit müyesser olmaz. Bu zincir birçok yerinden kopmuş görünür. Ve bazı halkaları yerinde göremeyince onların büsbütün yokluğuna hükmederiz ve yerlerine yanlış halkalar eklemeğe çalışırız. Bütün bu hareketler bizim görgüsüzlüğümüzün ve tecrübesizliğimizin neticesidir. Ve işte biz bu görgüsüzlüğümüzü ve tecrübesizliğimizi telafi etmek için dünya tecrübelerine girmiş bulunuyoruz. Dünya tecrübelerinde yaşadıkça anlıyacağız ki bizim iyilik ve kötülük dediğimiz şeyler zannettiğimiz gibi ne hakiki saadeti, ne de felaketi getirmez. Ve yeryüzünde mutat olarak kabul ettiğimiz saadet ve felaket mefhumları buradaki herşey gibi, yalnız buraya aittir. Ve dünya hayatı ile nihayet bulacaktır. Fakat o suretle nihayet bulacaktır ki biz onların hayırlı neticelerinden ölmez faydalar temin ederek ebedi hayatımıza devam edeceğiz. Ve bir vakitler bize

gözyaşları döktüren acı hadiselerin, bizim için ne kadar lüzumlu olduklarını ve ne kadar büyük ve ebedi saadetlere yol açmış bulunduklarını sakin ve mesut bir tebessümle hatırlıyacağız. Ruhların kainattaki varlıklarının gayesi müessir bir faaliyettir. Cehitsiz faaliyet olmaz. Yorulmadan, yani ıstırap çekmeden bir cehit gösterebilmenin sırrı maddi alemlerdeki tecrübelerle öğrenilir. O halde ıstıraptan kurtulmanın çaresi ıstırabı öğrenmektir.

3 – Dünya tecrübelerinin manası

Dünyaya niçin geldik?.. Ruhun hayatında cereyan eden bütün hadiseler ancak onun tekamülü içindir. Ruhun yükselişi ebedidir. Ruhun madde kainatındaki hayatı da bir ebediyet kadar uzundur. Onun bu ebedi hayatı içinde bir saniyelik bile zaman kıymetinden mahrum bulunan dünya hayatında kötülük aramak ve görmek manasız bir iş olur. Ebedi ruh hayatına nispetle bir anıvahit dahi olmıyan dünya hayatını gaye telakki edemeyiz. Ruhun maddi kainattaki hayatı sayısız ve sonsuz hadiselerle doludur. Esasen ruh hayatının bir manası da budur. Hadiselerin hakiki kıymetleri ve hikmeti vücutları iyi veya kötü olmaları ile değil, şu veya bu bakımdan ruhun tekamülüne yardım etmelerine göre taayyün eder. Eğer A... nın hayatı B... in hayatına nispetle kötü geçiyorsa bu, A... nin fenalık çekmesi veya mücazat görmesi için değildir. Tabiatın kanuları bu kadar beşeri ve basit bir görüşle ölçülemez. Tabiatta mükafat veya mücazat olmadığını defaatle söylemiştik. Bu sözümüz muhtelif tabiat ve ruh hadiselerine dayanır. Eğer A... nin hayatı B... nin kine nazaran ıstırapla geçiyorsa bu hal A...nin tekamül ihtiyacından doğmuş bir zarurettir. Netekim o, eğer bu sefil hayatının karşısında isyan ederek gerilerse veya ona pasif bir şekilde boyun eğerse yeryüzüne inerek böyle bir hayatı intihabetmiş olmasındaki gayesinden uzaklaşmış olur ve bu hayatından mağlup çıkar.

Acaba hayat tecrübelerinden galip veya mağlup çıkmak, hadiseler karşısında zaf eseri göstermemek ne demektir? Müphem görünen ve bazen de yanlış düşüncelere yol veren bu meselenin açıkça görüşülmesi lazımdır.

Her şeyden evvel şunu tebarüz ettirmek icabeder ki hadiseler içinden galip çıkmak demek maddi bir görüşle anlaşıldığı gibi hadiselerin icaplarını maddi arzu ve temayüllerimize uydurabilmek değildir. Bu, bir mağlubiyettir. Bunun aksini düşünelim: hadiseler içinden galip çıkmak bizim geri ve tehlikeli arzu ve temayüllerimizi şahlandırıyor diye hadiselerden ve neticelerinden kaçmak da değildir. Bu da tecrübelerden içtinap etmeği ve binnetice hayattan mağlup çıkmağı intaceder. Zira bu arzu ve temayüller dünya hayatındaki tecrübelerin unsurları arasında bulunan birer tekamül vasıtasıdır. Tecrübeden muvaffakiyetle çıkmak demek ne geri temayüllerimizi nemalandırmak, ne de tecrübelerden ictinabetmektir. Hayata inmekteki gaye ne odur, ne budur. Burada yapılacak iş bu vasıtalar neticesinde ruhta husule gelebilecek acı veya tatlı reaksiyonları vicdanın direktifine uygun bir istikamete çevirebilmektir. Bu yapılabildiği anda bir hayatın muvaffakiyetle neticelenmiş olduğu söylenebilir.

Bu sözleri bir misal ile izah etmezsek gene müphemiyetten kendimizi kurtaramayız. O halde X.... i bir misal olarak ele alalım. Bu zat dünyaya para sevgisi ile gelmiştir. Onun paraya karşı olan bu incizabı, sözlerimize göre ne gerçekleşmesi lazımgelen bir gayedir, ne de boğulması icabeden bir illettir. O, sadece X... i para kazanmak yolu ile türlü türlü faaliyetlere sevketmeğe ve bu faaliyetlerden de ona ruhan türlü türlü faydalar temin etmeğe vasıtadır. O

halde bu hırs ne atılacak, ne de satılacak birşey değildir. Binaenaleyh X... böylece para kazanmak sevdasiyle dünyada bir çok teşebbüslere girişecektir. Ve girişmesi de tekamülü ve dünyaya inmekteki gayesi bakımından lazımdır. Bu teşebbüsler ne olabilir? Çoook!.. Bir aşçı dükkanı açar, bir komisyoncu olur, bol para getiren bir meslek peşinde koşar, memur olur, tüccar olur, borsacı, kumarcı hatta hırsız, katil.... v.s. olur.

Eğer o, bu hırsın selameti nefis için tehlikeli olduğunu düşünen ve onu, içtinabı lazım bir düşman zanneden düşünce ve telakki sahipleri arasında bulunursa bu arzusunu öldürmek maksadiyle para kazanmak hususunda hiçbir faaliye teşebbüs etmez. Kendisini yeryüzünde korkunç bir atalete sevkedecek olan, manası fena anlaşılmış bir kanaatkarlığa düşer. Eğer bir arabacı ise, günlük ekmek parasını çıkarınca sırt üstü yatar uyur. Veya bir lokma, bir hırka diyebilecek kadar da ileri gitmiş ise işini gücünü büsbütün bırakır. Bu hal onun ruhunda neticesi pek kötü olan tenbellik arzusunu yaratır. Ve bu suretle ruhun en güzel bir melekesi olan ve tekamülün hedefi bulunan müessiriyet kabiliyeti inkişaf edeceği yerde bilakis daha ziyade uyuşur. Halbuki dünyaya inmekteki maksat ve gaye tamamiyle bunun aksine idi. Ya ruhunun kuvvetsizliği veyahut yanlış bir telkin ve terbiyeden doğmuş bir taassupla hareket etmesi yüzünden böyle bir atalete düşmüş bir münzevi, bir bedbahttan başka şey değildir. Ve onun bu dünyadan ayrılışı hiç şüphesiz zafer teraneleriyle tesidedilmiş olmıyacaktır. İtikafa çekilmiş münzeviler, selameti kanaatte bularak tenbelce bir hayata çekilmiş olan işsizler ve nihayet bütün dünya işlerinden topyekun kaçmak istiyen müntehirler derece derece bu gurupta yer tutarlar. Bunlar dünyaya niçin gelmişlerdir? Eğer maksatları maddi arzularını - kendi tabirleri veçhile - körletmek idi ise bu arzular ruh halinde iken zaten yoktu ve bu arzu ve temayüllerin doğuşu madde ile olan irtibatın neticesidir. Binaenaleyh eğer gaye bu arzulardan kaçmak idi ise insan maddeler içine inmez, ruh aleminde rahat rahat oturabilirdi. Eğer inziva hayatı bazı kimselerin zannettiği gibi bazı harikalar ve mucizeler göstermek gayesine matuf ise bu gaye gene ruh hayatında bol bol mevcuttur. Ve eğer ruhun maddi rabıtalar dışında tecelli eden esiri faaliyetleri birer mucize sayılıyorsa bu mucizelerin tasavvur bile edilemiyecek şekilleri Ispatyomun her ruh hayatında tabii ve zaruri bir tezahür halinde mevcuttur. O halde bunun için, yani etrafındakilere marifet göstermek veya dünya kanunlarının dışında yaşamağa çalışmak için dünyaya gelmeğe lüzum yoktur. Ispatyomda ruhlar için bol bol mevcudolan şeyleri temin etmek maksadiyle yeryüzüne gelinmez. Zira yeryüzünün kanunları Ispatyomunkinden başkadır ve ruhlar bu kanunlardan istifade etmek için yeryüzüne inerler. Yeryüzünün kanunlarında tebarüz eden en mümeyyiz vasıf, insanları, idamei hayatları için her an daimi bir maddi faaliyete sevketmektir. Dünyanın bu kanunlarından en verimli bir şekilde istifade etmiş olan insan, dünya hayatı tecrübelerinde muvaffak olmuş sayılır.

Söylediğim gibi, madde ile ruh alakasının gevşemesi mutat hallerde görülmiyen birtakım metapsişik kabiliyetlerin inkişafını mucibolabilir. Mesela uzun zaman bütün gürültülü hayattan ve onun icabı olan işlerden elini, eteğini çekmiş yevmi gıdasını zeytin tanesine indirmiş pasif bir istiğrak halinde yaşıyan bir münzevide birtakım gayrı mutat haller görülebilir. Ve bu da böyle bir hayatın pek tabii neticesidir. Bu münzevi veya derviş veya fakir mesela kendisini bedeninin bulunduğu yerden yüzlerce kilometrelik uzaklardaki insanlara gösterebilir (dedubluman) veya gelecek hadiseleri evvelden etrafındakilere haber verebilir (telestezi) veyahut kendi bulunduğu mahalden fersahlarca uzaktaki eşyaların yerlerini değiştirebilir (telekinezi). Fakat bunların hiçbirinde fevkaladelik veya harikuladelik yoktur. Ve bu tezahürler hiçbir vakit herhangi bir ruhun bu marifetleri

göstermiyenlerden daha yüksek veya daha mütekamil veya imtiyazlı olduğunu ifade etmez. Yeryüzünde birçok tecrübesizlerin gözünde büyüyen bu marifet sahipleri arasında öyleleri bulunur ki onlar – eğer dünyadaki vazifelerini ihmal etmiş iseler – Ispatyomda, dünyadaki parlak marifetlerinin karanlığı içinde donup kalırlar.

Hulasa, ruhla dünya maddeleri arasındaki bağların gevşemesinden doğan bu halleri bir keramet, bir ermişlik sayarak insanı tekamül yolundan ve yüksek vazifelerinden ayıran böyle yalancı gösterişlerin cazibesine kapılmaktan sakınmak lazımgelir.

Şimdi bunun aksini alalım. Eğer para hırsıyle yaşıyan X... böyle yapmaz da bunun tam aksine olan yolu tutarsa, yani para kazanmak arzusunun bir vasıta olduğunu büsbütün unutup para biriktirmeği, mümkün olduğu kadar fazla altın toplamağı hayatın bir gayesi telakki ederse onun, hayatta altın biriktirmek gayesiyle her kötü ve hatta iğrenç hareketi irtikabetmesi kendince meşru bir iş olur. Artık o, para hırsının insanı yüksek ve vicdani faaliyetlere sevkedecek bir vasıta olduğunu unutmuştur. Binaenaleyh daha çok para toplamak gayesini eğer o, az emek sarfetmekle veya hiç çalışmamakla da elde edebiliyorsa tereddüdetmeden ve vicdanının sesine kulak asmadan bu yolu tercih eder ki bu da daima gayrımeşru telakki edilen bir yol olur. Frkat onun için bu, meşru bir yoldur. Zira bu yol ona daha kestirmedir ve daha çok para getirmektedir. O, çalar, hilekarlık yapar, hilei şeriyelere sapar, yalancılık ve dolandırıcılıktan çekinmez, başkalarına ihanet eder, başkalarının sırtından geçinir ve hatta bu uğurda başkalarını yok eder. Bütün bunlar onca meşrudur zira o, bu yolların hangisinden gayesine daha çabuk ve emin olarak varabilirse o yolu tutmakta kendince haklıdır. Yeter ki yakayı ele vermesin.

Bu adam hayat tecrübesinde mağlubolmuştur. Ve hiç şüphesiz Ispatyoma dönenlerden mağluplar ve meyuslar kafilesine karışacaktır. Çünkü, onun para sevgisi ile dünyaya gelmesi dünyada altın biriktirmek gayesi için değildi. Buradaki gaye evvela para kazanmak için atılacağı işlerde vicdanının sesine uyarak emekli ve zahmetli maddi kazançlarından icabında ve her fırsatta fedakarlıklar yapabilmek imkanını bulmak için idi. İşlerinde, kendisine ihtiyaç gösteren birçok zavallılarla karşılaşacaktı. Onlara yardım edebilmek, onların ıstıraplarına mani olabilmek için önüne birçok geniş imkanlar çıkmış olacaktı. Ve o, icabında kendi göz yaşının akmasına bedel dahi olsa bir biçarenin gözyaşını dindirmek imkanını ve zevkini tadacaktı. Saniyen para kazanmak için girişeceği teşebbüsler onun önüne ne kadar çok, ne kadar geniş tatbikat sahaları açacaktı!.. Ve o, bu sahalarda vicdanının huzur ve saadetini temin edecek ne kadar büyük işler görmek ve ruhi faaliyetler göstermek imkanını bulacaktı!.. Mesela bir öğretmen olacaktı, büyük bir sevgi ile talebelerini iyi ve cemiyete faydalı insanlar halinde yetiştirecekti. Doktor olacaktı, birçok ıstırapları dindirecekti... ilh.

Hulasa bu fikirleri kısaca şu formülle ifade edebilirim: Ben para kazanmağa mecburum, fakat onu lüzumsuz yere biriktirmek için değil, kazandığın bu para ile veya onu kazanırken göstereceğim faaliyetlerle benim yardımıma ihtiyacı bulunanlara yardım edebilmek ve bende meknuz olan müessiriyet melekesini inkişaf ettirmek için. Ve bu formül şu umumi formülün hayattaki tatbik şekillerinden birisidir: Ben dünyada yaşamak mecburiyetinde kaldım, fakat orada yaşamak için değil, göstereceğim cehitlerle tabiatın umumi ahengi içinde küçük bir yardımcı olabilmesini öğrenmek için.

Bütün bunlardan şu netice çıkar; dünya hayatından ve tecrübelerinden maksat ruhun, maddi kazançları bir vasıta olarak tanımağı görgü ile öğrenmesidir. İşte ruh bu görgüsü

nispetinde maddelere ve maddi hadiselere hakim olur ki dünya hayatlarında gösterilen cehitler bu işdeki muvaffakiyetin husulü için lazım olan birer eksersiz makamına geçer.

Uzaklara kadar gitmeğe de hacet yok. Hayattaki bütün faaliyetlerin insan kabiliyeti üzerinde oynadıkları müessir rolleri bilmiyen yoktur. Mesela, şehir hayatının gürültülü kalabalığı arasında hiç yaşamamış bir köylü, oraya ilk defa girince şaşırır, her adımında binbir beceriksizlik hali gösterir. O bu hayat içinde acemi, korkak bir varlıktır. Fakat birkaç aylık şehir hayatına onun karışması, bu acemi ve korkak köylüyü ustalaştırır. O da herkes gibi veya herkese yakın bir insan olur ve kabiliyetlerini diğerleri gibi cesaretle kullanmağa başlar. İşte bu hal kısa bir tecrübe hayatının köylüye kazandırdığı bir kabiliyettir. Eğer bu köylü şehre indiği halde orada halk arasına karışacağı, iş hayatına katılacağı yerde kendisini bir odanın içine hapsedip sadece pencereden gelip geçenleri seyretmekle iktifa etmiş olsaydı birkaç ay değil birkaç sene sonra da halk arasına ilk karıştığı zaman ilk gündeki acemiliğini muhafaza eder ve köyüne döndüğü zaman da sanki şehre hiç inmemiş gibi olurdu.

Bir defa ıstırap tevlidetmiş bir hadise ikinci defa aynı insana tekrar çatarsa onda evvelki kadar derin acılar husule getirmez. Bu ifadede şu hakikat mündemiçtir. Ruhlar hadiselerle karşılaşa karşılaşa gittikçe pişmekte ve kuvvetlenmektedirler. Demek hadiseleri yenmek ne onlardan kaçmak, ne de onların tevlidettiği ruhi reaksiyonlara pasif olarak boyun eğmekle mümkün olmaz. Bilakis hadiselerle karşılaşmak, onlarla göğüs göğüse çarpışmak ve neticede ruhta doğan aksülamelleri vicdanın gösterdiği yollarda kullanmak dünya vasıtalariyle yükselmenin sırrını teşkil eder.

Vücudümüzün etleri atıl kalmakla nasıl zayıflar ve sönerse onun gibi ruhumuz da atıl ve pasif kalmakla lazımgelen kudretleri iktisabedemez. Bu, üç buutlu alemin her dünyasında cari olan bir kanundur. Kuvvetli insan, herhangi bir hadise karşısında çocuklar gibi ağlıyan veya sevinen adam değildir. Kuvvetli insan birkaç senelik dünya hayatının gelip geçici küçük hadiselerinden müteessir olmıyan ve onlar karşısında hat ve hareketini vicdaniyle çizmiş olduğu yollardan ayırmıyan adamdır.

4 – Muvaffakıyetsizlikler karşısında teşebbüslerin kıymeti?

A..., zayıf ve cılız ruhunu kuvvetlendirmek için, daha doğrusu pişmek için hadiseden hadiseye girecek, onlar arasında yuvarlanacak ve yoğurulacaktır. Onun buna ihtiyacı vardır. Binaenaleyh bir insanın diğer bir insana nazaran acı hayat şartları içinde yaşaması bir talihsizlik eseri olamaz. Eğer burada bir talihsizlik bahis mevzuu olursa o da bu işin yüksek illetlerini görmemekte ve onu bir talihsizlik addetmektedir. Hakim insan bütün üzüntülü ve yorucu hadiselerin ihtiyaçtan doğma birer zaruret olduğunu kabul eder ve bir boksörün yediği yumruklara rağmen seve seve döğüşmesi gibi dünya hadiselerinin kendisine savurduğu hatırı sayılır yumrukları yiye yiye o hadiselere galip gelmeğe çalışır. Boksörün rakibinden kaçmakla veya pasif olarak başını onun yumrukları altına uzatıp beklemekle hiçbir galebe temin edemiyeceği gibi, hadiselerden kaçmakla veya onlar karşısında atıl kalmakla da hayat mücadelesinde zafer temin edilemez. Hayat mücadelesine ait fikirlerde maalesef ne klasik ispiritüalizma, ne de klasik materyalizma bize ortalama olan doğru yolu gösterememiş, ya sağa veya sola kaçmıştır.

O halde teşebbüslerden korkmıyacağız. Her teşebbüsün neticesinde muvaffakıyetsizlik mümkündür. Fakat bu muvaffakıyetsizlikler bizi gayelerimizden uzaklaştırmak şöyle dursun, bilakis ona yaklaştırır. Böyle olunca muvaffakıyetsizliklerden de korkmıyacağız. Yeter ki hiçbir teşebbüsümüz vicdanımızı en ufak bir mikyasta bile incitebilecek kötü maksatlara matuf olmasın. Binaenaleyh iyi niyetle girişilmiş her teşebbüs ruhumuzun kuvvetlenmesi için elzem olan bir faaliyet hamlesidir. Neticede zuhur edecek muvaffakıyetler veya ademi muvaffakıyetler tali meselelerdir. Burada asıl mesele, bu muveffakıyetli veya muvaffakıyetsiz neticelerin bizi daha yüksek ruhi durumlara isal edecek yeni teşebbüslere sevketmeğe vasıta olmasıdır.

İyi niyetle yapılmış bir teşebbüsümüz eğer muvaffakıyetsizlikle neticelenmiş ise bu muvaffakıyetsizlik bize yeni teşebbüslere girişmemiz için bir kırbaç darbesi olmalıdır. Galebe bu şekilde temin edilir. Ve kuvvetli ruhlar böyle yetişir. Fakat ehemmiyetle tekrar ediyorum: burada galebeyi ve kuvveti temin eden yegane unsur iyi niyettir. Ve iyi niyeti tayin eden ruh melekesi de vicdandır. Şu halde vicdanın sesi ile hareket eden ve bu hareketiyle muvaffakıyetsizliğe düşen her insan hakikatte muvaffak olmuştur, denilir; eğer muvaffakıyetten maksat ruhun zaferi ise. Zira daima söylediğimiz gibi ruhu zafere isal eden şey muvaffakıyetli veya muvaffakıyetsiz zuhur eden neticeler değil, o neticelere vasıl olmak için sarfedilen emeklerdir. Neticelerin tali olan rollerini ise birkaç satır yukarda söylemiştik.

5 – Reenkarnasyonizma karşısında ta ih meselesi

O halde A... nın hayattaki muvaffakıyetsizliklerinin, onu yeni teşebbüslere sevketmek ve maddi sadmeler karşısında kuvvetlerinin felce uğramamasını önlemek gibi muhassenatı vardır. Evvelki hayatta elde edilememiş kudretleri madde aleminde çeşitli yollardan telafi etmeğe ruhlar muhtaçtırlar. Evvelki hayatını müreffeh geçirmiş fakat onu iyi kullanamamış ve o hayatından mağlup çıkmış bir ruhun zayıf tarafları çoktur. Refah yolu ile temin edilemiyen bu zaferin sefalet ve mahrumiyet yolu ile temin edilebilmesi ekseriya daha kolay olur. Burada İsanın hakimane bir sözünü tekrarlamadan geçemiyeceğim: Zenginin cenneti kazanması, devenin iğne deliğinden geçmesi kadar zor bir iştir. Bu sözün manasında imkansızlık mündemiçtir, fakat bunu imkansız olarak kabul etmekten ziyade imkansızlık derecesinde zor diye tefsir etmek muvafık olur. Biz herkim tarafından vaki olursa olsun, iyi niyet ve ruh zenginliği ile gösterilen her cehdin, yapılan her fedakarlığın velev pek az mikyasta dahi olsa ruhu yükseltici ve saadete kavuşturucu neticeler doğuracağına kani bulunuyoruz. Bu netice de ruhun beslediği maksatlardaki iyiliğin ve gösterdiği cehitlerin derecesiyle mütenasiptir. Sefilane geçen bir hayatta muvaffakiyetin daha kolay elde edilmesi şu sebeptendir: fakir insanın fedakarlık yapması ve maddi faydalarından ayrılabilmesi dünya zevklerine gömülmüş bir insanınkinden daha çok kolay olur. Bundan mada, darlık içinde yaşıyanların karşılaştıkları güçlükler ve muvaffakıyetsizlikler onları daha fazla teşebbüslere ve faaliyetlere sevkeder. Fakat bu hal zenginlerin dünya hayatından muzaffer çıkamayacaklarını ifade etmez. Bilakis alınan neticelerin iyiliği, gösterilen cehitlerin fazlalığı ile münasibolduğundan eğer bir zengin adam hayattan muzaffer çıkabilecek kadar devamlı bir cehit sarfedebilmek kudretini göstermiş ise onun elde edeceği neticelerin büyüklüğü fakirinkinden şüphesiz daha çok fazla olacaktır. Parasız bir adamın eline geçen on kuruşun beşini başkasına vermesi yanında, bin lirası olan bir adamın beşyüz lirasını başkasına vermesi ruhi cevherler üzerinde daha çok

bariz tahavvüller ve sarsıntılar husule getirebilir. Ve onun içindir ki birincisi kolay, ikincisi güç bir iş olur.

Fakat bazı ruhların dünyadaki tekamüllerinde refah yolunu tercih etmeleri bu yolun istikbalde temin edeceği parlak zaferler yanında tehlikeli birçok sukutları da hazırlıyabilir ve bu sukutlar zaferin parlaklığı nispetinde karanlık olur. Maalesef birçok ruhlar ya müreffeh hayatın cazibesine kapılarak veya yüksek merhalelere daha çabuk varabilmek sevdasına düşerek kendi kuvvetlerinin üstünde zengin ve tehlikeli bir dünya hayatı tecrübesini göze alırlar ve onların bu kararları kendilerini büyük yuvarlanmalara namzet kılar. Böyle yanlış veya ölçüsüz düşünceyle bir dünya hayatını intihabetmesi yüzünden tecrübelerini muvaffakıyetle bitiremiyen bir ruhun, ikinci hayatında hatasını anlıyarak tashih edeceği ve muvaffakıyetini sağlamak için uzunca olmakla beraber daha emin bir yolu, yani ıstıraplı ve üzüntülü tecrübeleri ihtiva eden bir dünya hayatını tercih edeceği tabiidir. Binaenaleyh yukarki misalde bahis mevzuu olan A..., dünyaya böyle inenlerdendir. Belki B... de A..., nın evvelki hayatında olduğu gibidir. Ve gelecek hayatta o da A..., nın yaptığı gibi hatasını anlıyacak ve onun bu hayattaki sefaletini seve seve kabul edecektir. Bu sözler birçok gözler önünde kapalı duran kesif perdenin arka tarafında geçen hikayelere aittir. Aynı hikayelerin perde dışında geçen kısımları ise misalimizin başında tavsif ettiğimiz şekilde yalan yanlış tefsirlere maruz kalan sefalet ve sefahat tabloları ile süslenmiştir.

Demek bizim takdir ettiğimiz manadaki talihlilik ve talihsizlik meselesi böylece perdenin dış tarafında doğar ve orada biter. Netekim perdenin arkasına başımızı uzatıp baktığımız zaman talihli zannettiğimiz B... in feci akibetini ve talihsiz zannettiğimiz A...., nın da mesut hayatını görünce burada vermiş olduğumuz hükümlerin ne kadar sathi olduğunu anlamakta gecikmeyiz.

Bu düşüncelerle talih mefhumunu mezara gömmüş oluyoruz. Ruhun hayatında bir talihsizlik meselesi bahis mevzuu olamaz. Esasen varlığımız başlı başına bir talih eseridir. Talihsizlik mefhumunu doğuran ıstırap duyguları, bizim maddeye olan esaretimizin bir neticesidir ki ruhumuzun kuvvetsizliğinden ve geriliğinden hızını alır. Ruh kuvvetlendikçe, maddi hadiselere hakim duruma girdikçe ıstırap duygusu zayıflamağa başlar. Ve bu hal devam ede ede bir an gelir ki artık bir daha dirilmemek üzere ıstırap mazinin karanlık sayfalarına gömülmüş bir kadavradan ibaret kalır. İşte yolumuz budur ve tekrar dünyaya gelmekteki büyük maksatlarımızın birisi de budur.

ESKİ HAYATLARDAKİ İNTİBALARIN İPTİDAİ BAZI TEZAHÜRLERİ

1 – Umumi bir görüş

Evvelce ilcaların ve hatta fobilerin bir kısım illetleri hakkında bazı şeyler söylemiştik. Fakat bu tezahürler bazen daha ileri giderek geçmiş hayatın hadiselerine ait bazı fikir unsurlarını da ihtiva edebilirler. Bunlara tam bir hatırlama denilemez. Yani bunlarda fikir halinde teşekkül emiş bir bilgi yoktur. Bunlar daha ziyade bazı hadiseler hakkında mevcut duygular veya tanımalar halindedirler ve pek az fikir unsurlarını ihtiva ederler. Ekseriya

ortada bu duyguları tahrik edici belli hiçbir sebep görünmez. Klasik bilgilerimizle bunları izah etmek istediğimiz zaman çok büyük güçlüklerle karşılaşırız.

Bütün hadiselerde olduğu gibi burada da ruhi tezahürlerin birbirinden çok az bariz nüanslarla ayrılmış şekilleri vardır. Bu haller dikkat nazarını bile çekmiyecek kadar müphem ilcalar ve insiyaklardan başlayıp – muhtelif renklerin birbirine geçişleri gibi – tebarüz ede ede obsesyonlar, fobiler, dejavüler ve nihayet canlı hatıralar şeklinde bariz tezahürlere kadar gider. Biz geçmiş hayatların intibalarına ait ruhi tezahürlerin iptidai şeklinden, yani ilcalar ve insiyaklardan bu intibaların en yüksek derecesinde rasgelebildiğimiz hatırlamalara kadar derece derece tebarüz eden şekillerini reenkarnasyonizma lehinde kuvvetli birer delil olarak kitabımızın müsaadesi nispetinde mütalaa etmekteyiz. Şu halde bu bahsin mütalaası yapılırken, sonlara doğru verdiğimiz misallerde duyguların adeta birer hatıra kırıntısı şeklini almağa başladıkları görülecektir.

2 – Sevkitabiiler ve ilcalar

Geçmiş hayatlardan yadigar kalmış intibaların en belirsiz şekli bazı sevkitabiiler ve ilcalardır. Bununla beraber varlığı, sanki bir düşünce mahsülü imiş gibi, muayyen bir hedefe doğru sürükleyici mahiyettedirler.

Sevkitabiilerin ve ilcaların bir çoğu, hatta en çoğu menşeini nemalandıracak hadiseler de şimdiki hayatta geçmiş olabilir. Buna dair evvelce bazı sözler söylenmişti. Esasen ruh hayatının bir dünyada geçen kısmı evvelki dünyalarda geçmiş kısımlarının bir temadisinden ibarettir. Binaenaleyh iç duygularını doğuran hadiseler, dünyadaki hayat safahatiyle ayrılan maddi merhaleleri birer birer çiğniyerek maziye doğru uzanıp gider. Şu halde herhangi bir sevkitabiinin veya ilcanın bu hayatta mı, yoksa geçmiş hayatlarda mı kazanılmış olduğunu araştırmadan evvel onların menşeleri hakkında kati hükümler vermek doğru olmaz. Ve bunun için de reenkarnasyonizma bahsini mutlaka gözden geçirmek lazımgelir. Mesela, bazı akademik telakkilere göre birçok sevkitabiileri ve ilcaları atavizma nazariyesiyle izah etmek noksan bir ifade olur. Zira birçok metapsişik tecrübeler, bu nevi duygulardan çoğunun eski zamanlara ait hadisatın doğurduğu şahsi reaksiyonlardan ileri geldiğini gösteriyor. Ve biz, bu duyguları doğuran hadiselerin mahiyetlerini bazen bu tecrübelerle ortaya koyabiliyoruz.

Esasen klasik psikolojinin dışına taşmış, akademiye mensup bazı zevatın son araştırmaları da istikametini bu yoldaki çalışma sahasına doğru çevirmiş bulunuyor. (Froydizma) Fakat ne klasik psikolojiye ait düşünceler (atavizma), ne de modern nazariyeler (cinsi temayüller nazariyesi) bütün bu sevkitabiileri ve ilcaları reenkarnasyonizma yolu ile olduğu kadar açık, müdellel ve mantıki şekilde izah etmeğe muktedir ve kafi değildir. Bu sözün layıkı ile hakkını teslim etmek için reenkarnasyonizmayı ve onun icaplarını iyice mütalaa etmiş olmak lazımgelir.

Şu halde bu duyguları burada bahis mevzuu etmek faydalı olacaktır. Biz evvela sevkitabiilere ve ilcalara dair bazı misaller vermek istiyoruz. Bu suretle bunların mutlaka geçmiş bir hadise ile alakalı bulunduklarını tebarüz ettirmek mümkün olacaktır ki bu keyfiyet de ileriki mülahazalarımızda bize yardım edecektir.

I – Adanada asfalt bir cadde üzerinde araba ile gidiyorum. Takriben yarım saatlik uzunluğunda olan bu caddenin bir yerinde at birdenbire durdu. Arabacı yere indi, hayvanı başından tutup yürüterek tekrar bindi. Bunun sebebini sordum. Arabacı, takriben iki ay evvel yağmurlu bir havada buradan geçerken tam bu noktada hayvanın ayağı kayarak yere düştüğünü ve o zamandan beri buraya gelince atının durmağı huy edindiğini söyledi.

II – Kabilde iken vazifeme gitmek için uzunluğu bir saat kadar süren bir yolu haftada iki defa araba ile geçmek zorunda bulunuyordum. Bu uzun yolun bir yerinde bulunan çalıştığım müesseseye doğru ince bir yol ayrılıveriyordu. Fakat oraya gelinciye kadar diğer buna benzer yolların da bulunması ve bu yolun gayet belirsizce ayrılıvermesi beni bile alışıncaya kadar uzun müddet şaşırtmıştı. Bununla beraber arabayı çeken beygir bu yolda adeta uyurken bile bulacak kadar kolaylıkla tanıyor ve o noktaya gelince kendi kendine oraya sapıyordu. Bu beygir senelerdenberi bu yolun emektar bir yolcusu idi.

III – Henüz bir lise talebesi iken hocam Ömer Seyfettin'den sınıfta şu hikayeyi dinlemiştim: << (....) de bulunuyordum, orada ne vakit kabineye kitsem canım denizde yüzmek isterdi. Bu, o kadar bariz bir arzu halinde içimde belirirdi ki bütün irademe rağmen kendimi ondan kurtaramazdım. Bunun sebebini bulmak için uzun zaman aklımı kurcaladım. Fakat bir türlü bulamadım. Nihayet bir gün bu mesele halloldu: kabinede pencerelere dikkatlice baktığım zaman çam dallarının oraya konmuş bulunduğunu gördüm. Onlardan hafifçe bir çam kokusu geliyordu. O zaman aklıma geldi: ben 20-25 sene evvel bir deniz hamamına giderdim ve o hamamın etrafı çam dallar ile örtülmüştü ! >>

IV – Klasik ispiritizma külliyetlerinde bu bahsi tenvir edici bir çok misallere rasgelinir. Mesela, X... sebebini bilmediği halde bir köprüden ürkeklik hissi duymadan geçemez. Hiçbir şeyden korkmıyan cessur, aslan gibi bir yeğitin ufacık bir at sineğinden ödü kopar.

Benim bir kedim vardı, bu hayvan henüz memede iken bana getirilmişti. Binaenaleyh onun, etrafında olup bitenler hakkında henüz hiçbir tecrübesi yoktu. Mesela arı ile büyük bir sinekten hangisinin daha zararlı olabileceğini henüz tecrübe etmemişti. Buna rağmen büyük ve gürültü ile uçan sineklerin üstüne korkusuzca atlar onları yakalar, fakat ufacık bir arıyı görünce uzaktan kaçar ve ona asla yaklaşmazdı.

Bütün bu hadiseler marazi ruhiyatta birtakim isimlerle ifade edilir. Ve reenkarnasyonizma görüşü dışındaki düşüncelerle izah edilmeğe çalışılır. Bu izahlar birçok noktalarında tatminkar değildir. Eğer tecribi ispiritüalizma yollarında bu hadiselerin reel illetlerine nüfuz edilmeğe çalışılırsa kelimeler bulmaktan veya anlaşılması müşkül faraziyelere sapmaktan daha verimli ve tenvir edici neticelere varmak mümkün olur. Aşağıdaki misal bu sözümü daha iyi izah eder:

V – Witgenstein tarafından yapılmış bir tecrübe ihtisar edilerek yazılmıştır:

<< Nieder Walley'deki evinde mütemayiz kabiliyette bir medyom ile bazı tecrübeler yaparken canlı bir insanın uyuduğu sırada ruhunu davet edip edemiyecemizi ruhlardan sorduk. Bu sualimizden biraz sonra medyomun yanındaki masanın üzerine tavandan bir madalyon düştü. Bu, küçük bir tunçtan yapılmış beyzi şekilde idi. Bir tarafında İsanın, diğer tarafında da Meryemin resmi vardı. Ve XVI cı asırda yapılmış bir esere benziyordu. Ruhlar bunun şiddetli bir ölümle ölmüş birisine ait olduğunu söylediler. Ve bu şahsın Alamanyada bulunduğunu ilave ettiler. Bu madalyon bizimle onu taşıyan kimse arasındaki seyyalevi irtibatı

temine yarıyacaktı ve onun için bize gönderilmişti. Bizden, bu madalyon sahibinin ıstıraplı bir obsesyondan kurtarılması için yardım isteniyordu. Bu zatın isminin ilk harfi A... ile başlıyordu. Ertesi celsede tecrübeye tekrar devam ettik. Aynı ruh gene geldi. Ve aramızda şu muhavere cereyan etti:

<< – Bize isminizi söyler misiniz?

<< – Henüz söyliyemem. Ben bu madalyonu taşıdığım zaman Fransada XIV üncü Louis, devrinde yaşıyordum. Rahibesi bulunduğum manastırın bir pansiyonerini kaçırmak istiyen bir adam tarafından öldürüldüm. . . . . O beni öldürdükten sonra korktu ve hizmetçisinin yardımı ile beni münasip gördüğü bir yere gömdü. Bu yerin üzerinde şimdi bir ev vardır. Benim cesedim bahçededir.

<< – Burası neresidir?

<< – Pre aux Cleres . . . . . Ben onları affedemiyorum. Şimdi bile size büyük müşkülatla cevap verebiliyorum. Çünkü o kiliseye musallat olmak ihtiyaciyle ruhum Dreux'ye gitmeğe icbar ediliyor. Bu, geceleri bizi kuvvetlendiren iyi ruhlarla münasebet haline geçerek telakki etmeme mani olan müthiş bir telkindir. Emil, bundan kurtulmama yardım ediniz . . . .

<< – Şimdiki enkarnasyonunuzda evvelki enkarnasyonunuza ait hatıralar var mıdır?

<< – Başımdan yaralanarak şiddetli bir ölümle ölecekmişim gibi korku içindeyim. Bu korku bazen beni asabileştiriyor. Şimdi anlıyorum ki bu hal, geçmiş zamanın bir inikasıdır. . . Aynı zamanda ben arasıra papaz kıyafetli adamları ve öldürmek için onlara hücum eden katilleri ruyamda görüyorum.

<< – Nerde oturuyorsunuz?

<< – Medyom güçlükle (F... Fu) harflerini yazdı.

Ben şiddetle bağırdım: Fulda. Aynı zamanda medyom da haykırarak elektrik çarpmış gibi sıçradı ve iskemlesiyle hemen hemen arkaya yıkılacak hale geldi. Bu ruh Fuldada mühim bir mevki işgal eden Kuzinim Amelie de Y... idi. Uzun bir sükuttan sonra sordum: – Neden medyomu bu kadar sarstınız?

<< – Bunu sizin bilmenizi henüz istemiyordum.

<< – Ben sizin hakikaten kuzinim olduğunuzdan, ve bizimle eğlenmek istiyen sahtekar bir ruh olmadığınızdan nasıl emin olabilirim?

<< – Yakında görüştüğünüz zaman arasıra öldürülüyormuşum gibi ruyalar görüp görmediğimi benden sorunuz. Ben size hayır diyeceğim. Fakat bazen de bir papazın bazı sefihler tarafından öldürüldüğünü görürüm. Keza bana madalyonu da gösterebilirsiniz. O zaman sanki onu evvelce görmüşüm gibi bir vaziyet alacağım . . . . . .

<< Birkaç ay sonra kuzinime hemşiremin evinde rasgeldim. O, her vakit yaptığı gibi ispiritizmaya karşı olan imanımla eğlenmeğe başladı. Bunların hepsinin birer illüziyon ve boş

şeyler olduğunu söylüyordu. Ben onun bu hücumlarına hiddetlenmeden ve neşe ile cevap veriyordum . . . . . Nihayet ona katlediliyormuş gibi ruyalar görüp görmediğini sordum << Hayır >> dedi. Fakat biraz sonra şunları ilave etti: << Mahaza tatsız bir ruya, daha doğrusu bir nevi kabus beni takibeder ve sinirlendirir. Ertesi günü keyfimi kaçırır. >> Bu ruyanın tafsilatı hakkındaki ısrarım üzerine resmi elbisesiyle bir katolik papazı gördüğünü, bunun yanmakta olan bir kiliseden kaçtığını ve onu, öldürmek istiyen silahlı adamların kovaladığını söyledi. Ben mükalemeyi değiştirdikten sonra sanki bir antikacı dükkanından almışım gibi yaparak ona madalyonu gösterdim. Elinde evirip çevirerek onu bir müddet tetkike koyuldu.

<< – Ne oluyorsunuz? dedim.

<< – Bunun neden bana bu kadar yakın geldiğini kendi kendime izah edemiyorum, dedi. Ve bu madalyonu evvelce sanki taşımış gibi bir tesir duyduğunu, fakat bunun nerde ve ne vakit olduğunu hatırlıyamadığını söyledi.

Bundan sonra Prens kuzinine tecrübe celsesinde geçen şeylerin bütün safhasını anlatıyor. Kadın yazıları görmek istiyor. Fakat prens Kontesin yazısı ile ruh tarafından medyoma yazdırılan yazının birbirini tutmadığını biliyor. Zira kendisi yeğeninden alamanca mektuplar alıyordu. Fakat kadın yazıları görünce tamamiyle kendi el yazısı olduğunu söylüyor. Ve bağırarak; kurşun kalemiyle yazdığı zaman böyle yazdığını yazı kalemiyle yazdığı zaman da prense gönderdiği mektuplarda olduğu gibi yazdığını ilave ediyor. Hakikaten prens kendisine kurşun kalemiyle yazdırdığı zaman iki yazının tamamiyle birbirine benzemediğini görüyor. >>

Altıncı ve yedinci misallerdeki hayvan hikayelerine gelelim: Biliriz ki hayvanda tefekkür melekesi henüz münkeşif olmamıştır. Onlar insiyaklariyle hareket ederler. Netekim birinci hayvanın yolda durması (evvelce ben burada düşmüştüm, tekrar düşmemek için dikkat etmeliyim) düşüncesiyle vaki olmamıştır. O, bu mahalle gelince ruhunda mevcudolan geçmiş hadiseye ait korku intibaının tesiriyle ve yalnız o zamana ve mekana mahsus olmak üzere gayrı şuuri olarak durmuştur. Atın bu haliyle evvelce zikrolunan P. Janet'in süjesinin şarkı söylemesi arasında psikolojik otomatizma bakımından hiçbir fark yoktur. Keza ikinci hayvanın sanatoryom yoluna sapması da hiçbir düşünce mahsülü olmaksızın aynı otomatizma ile vukua gelmiş bir harekettir. Fakat dikkat edilirse bütün bu iç duyguların doğmasında, hadiseler halinde geçmiş birer illetin mevcudiyeti görülür. Bu illetler beygir misallerinde şimdiki hayata aidolarak görülüyor, fakat mesela kedi misalinde onun arıdan korkma (fobi) duygusunun illetini şimdiki genç hayatında bulamıyoruz. Atavizma nazariyesi burada meseleyi izahtan ziyade iğlak eder. Şu halde kedinin bu duygusunu doğuran hadiseyi yakalamak için onun eski hayatlarına uzanmak lazımgelir.

Beşinci misaldeki hikayede daha toplu fakat öğretici noktalar vardır: Burada bahis mevzuu olan kadın, asırlarca evvel geçirmiş olduğu bir hayatın hala tesiri altındadır. Kendisinin manastırda öldürülmesine ait intibalar, hatta azçok fikir elemanlarını da ihtiva edercesine, birtakım ruyalar halinde onu takibetmektedir. Bundan başka asırlarca evvel taşımış olduğu bir nesneyi açık bir fikirle müterafık olmamakla beraber hatırlayabilmesi ve onun tesiri altında dalıp gitmesi bu bahiste bizi düşündürmeğe kafi gelmez mi?..

Fobi, bazı şeyler veya hadiseler karşısında duyulan ve zahirde hiçbir sebebe dayanmıyan vehpi bir korku halidir. Bu halden evvelce biraz bahsetmiştik ve hatta bir köprü fobisini de misal olarak göstermiştik.

Filhakika bazı insanlar, görünürde hiçbir sebebolmadığı halde en ehemmiyetsiz bir hadise karşısında manasız şekilde bir korku hissine kapılırlar. Akıl hastalıkları mütehassısları bir çok fobiler tesbit etmişler ve bunların her birine ayrı ayrı isimler vermişlerdir.

Bunlar hakkında bir fikir verebilmek için birkaç fobiden bahsedeceğim. Bazıları çarşıdan, pazardan korkarlar ve böyle yerlere gidemezler. Bu korku onlarca sebepsizdir. (Agoraphobie) Diğer bazı kimseler kapalı yerlerden korkarlar. Bazıları da yalnız bir odaya, bir eve giremezler, bir evde yalnız oturamazlar. (Calaustrophobie) Birtakımları kadından korkar. Bunlar bir kadına yaklaşmaktan, onunla yalnız kalmaktan çekinirler. (Gynephobie) Birçok kimseler de kan manzarasından korkarlar. Bir kan akışı veya birikintisi karşısında duramazlar ve sebepsiz bir korku içinde kalırlar. (Hematobhobie) Bunun gibi hatta akar sudan korkanlar, akarsuların yanına yaklaşamıyanlar ve ona uzaktan bile bakmağa tahammül edemiyenler vardır. (Potamobhobie) Diğer bazıları ölüden korkarlar. Gerçi kadavra görmeğe alışık olmıyan herkeste buna benzer haller varsa da bahis mevzuu ettiğimiz kimselerde bu hal ifrat dereceye varmıştır. Bunları kadavra düşüncesi bile korkutur ve tazibeder. (Necrophobie) Bazıları da madeni eşyaya dokunmaktan korkarlar. (Metallophobie) Birçok kimselerce malum olan acayip birtakım fobiler daha vardır. Mesela bazıları biçimsiz bir şekle uğramaktan korkarlar ve vücutlarının bir tarafında bir bozukluğun peyda olup olmadığını endişe ile sık sık araştırırlar. (Dismorphobie) Hele herhangi bir hastalığa yakalanma korkusu meşhurdur. (Nosphobie) Bunlardan bazıları kuduracaklarından korkarlar. (Lyssophobie) Diğerleri uyuz olmaktan korkarlar ve bu hastalığa yakalanmak endişesi onları daima takibeder. (Parasitophobie) Bazı kimseler de gayri tabii bir şekilde mikroptan korkar. Bunlar çıplak elleriyle bir yere dokunamazlar, birşeyi tutamazlar, hatta kendilerine sevgi ve samimiyetle musafaha için uzatılmış temiz elleri bile sıkmaktan iğrenirler. Kazara böyle bir hadise vaki olsa hemen, daima yanlarında taşıdıkları kolonya şişesini çıkarıp ellerini ve kollarını kolonya ile iyice yıkarlar. Bir yere girdikleri zaman oturacak yer bulamazlar. Şapkalarını, bastonlarını nispeten temiz farzettikleri bir büfenin, bir piyanonun, radyo aletinin veya salonda itina ile ayrılmış portbibloların üzerine koyarlar. Eğer evlerine bir misafir gelse misafirin oturduğu yerlerin mikropla dolduğunu zannederler ve sonradan bütün eşyayı, hatta bütün odayı tekrar tekrar silip süpürürler. Velhasıl bunlar daima korku içinde yaşıyan birtakım zavallılardır (Bacteriophobie).

Daha birçok fobiler vardır. Biz küçük bir fikir verebilmek için bunlardan birkaç tanesini yazabildik. Gerçi bu hallerin bir kısmı dünyada görebildiğimiz bazı marazi sebeplere bağlıdır. Fakat birçokları da hiçbir sebebe bağlanamaz ve tamamiyle << ruhi >> bir hadise olarak kalır. Halbuki kitabımızda daima tekrar ettiğimiz gibi kainatta maddi hadiselerden mücerret saf ruhi hiçbir hal bahis meyzuu olamaz. Herşey ruhla madde münasebetinden doğmuştur. Binaenaleyh eğer birtakım fobilerin bu dünyada maddi illetleri bulunamıyorsa onları başka hayatların hadiseleri arasında araştırmaktan korkmamalıdır. Aksi takdirde bu da ayrıca manasız bir fobi olur.

Mesela birisini bilirim ki bu zat tamamiyle sıhhatte olduğu halde elli yaşına kadar devam eden bir korku onu daima takibetmiştir. Bu da boş bir eve girmek korkusu idi. Onun bu

korkusuna ait hiçbir sebep yoktu. O, ailesinin kendisini bundan vazgeçirmek için sarfetmiş olduğu bütün emeklere rağmen çocukluğundan beri bu korkuya müptela olduğunu söylerdi. Bu adam diğer bütün işlerinde cessurdu, ve her işinde normaldi. Fakat hatta kendi evine bile kimse olmadığı zaman giremezdi. Onun içeri girebilmesi için beş altı yaşında bir çocuğun bile evde bulunması kafi gelirdi.

Keza tanıdığım, içtimai mevkii oldukça iyi diğer bir zat daha vardı ki bunun fobisi evvelkinden daha acaipti. O, bir demir yolunun üzerinden hiçbir vakit diğer insanlar gibi dümdüz geçemezdi. Demiryolunun üzerine bir adım attıktan sonra orada durur ve tam bir dairelik devir taptıktan sonra kendisini yıldırım süratiyle karşı tarafa atardı. O bu hareketini şöyle izah ediyordu: << Tam demiryoluna ayak atınca içimde müthiş bir korku peyda oluyor, sanki tren gelecek ve beni çiğneyip geçecekmiş gibi bir tesirin altında kalıyorum. >> Bu zat, makul düşünen, cessur ve bütün insanlar gibi her haliyle mutedil, ve normal bir adamdı. Bu hissi tevlidedebilecek hiçbir kaza geçirmemişti. O, kendisini bildi bileli böyle olduğunu söylüyordu. Hele denizden korkupta boğulacağım diye ömründe kayığa binmemiş olanlar çoktur. Ve bütün bunlar aklı başında normal insanlardır.

Bu fobilerden bir çoğunun bu hayatta geçen hadiselerle kabili izah olmadığını kabul ettikten sonra onların sebeplerini daha gerilerde araşrırmak zorunda kalırız.

a – Mesela demiryolu fobisini, ecdattan birinin tren kazası geçirmesiyle kazanılmış ve torunlarına intikal etmiş bir misal olarak düşünebilir miyiz?

Bu tarzdaki izah pek zoraki olur ve bizi birçok yerde yarıyolda bırakır ve karşımıza, halli kendisininkinden güç yeni meselelerle çıkarır. Evvelce de söylediğimiz gibi veraset birçok şeylerin izahına yardım eder fakat herşeyin değil. Netekim insiyakların doğuşunda da verasetin rolünü bir vasıta olarak kabul etmiştik. Bununla beraber hadiseleri mutlaka eldeki formüllere uydurmak maksadı ile hareket edilirse dediğim gibi, birçok yerleri fobilerin kendisinden ziyade izaha muhtaç birtakım yeni meseleler karşısında kalınır. Hakikaten burada birtakım duygu komplekslerinden bahsetmek, insiyakları, röfulmanları, itiyatları, veraset kanunlarının resesif tiplerini öne sürmek gibi akla gelen nazariye ve faraziyelere başvurmak mümkündür. Ve herhangi bir nazariyenin birçok zayıf taraflarını ihtimali hükümlere bırakmağa razı olduktan sonra bu nazariyelerden herhangi biri bir dereceye kadar da müdafaa edilebilir. Ancak, evvelce de söylediğimiz gibi bir nazariyeden daha kuvvetli, daha vazıh ve daha müdellel diğer nazariye bahis mevzuu olursa evvelki nazariyeyi zorla yaşatmağa çalışmanın ilmi manası kalmaz. Buradaki mesele de böyledir. Bu fobiyi bilmem hangi meçhul cedden miras kalmış bir korku olarak kabul etmenin birçok itirazlı noktalarını düşünerek geçmiş hayatın bir intibaı gibi kabul etmek doğru bir hareket olur. Zira birinci düşüncenin kuvvetli itirazlarla karşılanmasına mukabil ikinci düşünceyi kuvvetle destekliyecek diğer birçok delillere malik bulunuyoruz ki gelecek bahislerde bu delillerin bir kısmı bahis mevzuu edilecektir.

b – Diğer bir izah tarzı da revaçtadır; bütün fobiler bir hastalık arazıdır. Binaenaleyh marazi bir haldir. Herşeyden evvel iki nevi fobiyi birbirinden ayırmak lazımgelir, bunlardan birisi moral fobiler diğeri de fizyopatolojik fobilerdir. Bunalar ayrı ayrı sebeplere bağlı ayrı ayrı şeylerdir. Hatta moral sebeplerden ileri gelmeyip sadece fizyopatklojik sebeplerden ileri gelenlere fobi tabirini izafe etmek bile doğru olmaz. Fizyopatolojik fobiler esasen başlı başına bir korku duygusu değildir. Bunlar bazı dış amillerin tesiriyle husule gelen uzvi

teşevvüşlere bağlı ıstıraplı veya nahoş duygulardır. Binaenaleyh buradaki sebepler bellidir ve tamamiyle bedenin marazi durumiyle kabili izahtır. Bunlara bir korku demekten ziyade mevcudolan maddi ve zararlı dış tesirlere karşı gösterilen bir müdafaa reaksiyonu demek daha doğru olur. Mesela fotofobi böyledir. Buradaki hadise ziyadan korkma değildir. Herhangi bir hastalık yüzünden göz uzvunda ziyaya karşı mevcut olan marazi bir fartı hassasiyetten tevellüdetmiş bir ziyadan korunma reaksiyonudur. Keza hidrofobi de böyledir. Kuduz virüslerinin tesiri altında husule gelen asabi - adali bir teşevvüş yüzünden kudurmuş adam yutkunamaz ve yutkunma hissi gelince bütün boğaz adaleleri şiddetli bir tekasülle büzülür ve hastaya pek büyük ıstıraplar verir. Halbuki suyun manzarası ve hatta düşüncesi bile bu ıstıraplı teşennüçleri tevlidetmeğe kafi gelir. İşte hasta bu ıstıraptan kendisini korumak için sudan kaçar, yoksa burada hakiki bir su korkusu yoktur. Bilakis hasta susuzdur ve su içme ihtiyacı içinde kıvranır. Görülüyor ki fobi ünvanı altında zikrolunan duygular arasında tamamiyle maddi sebeplere bağlı hakikaten marazi olan haller vardır. Halbuki mesela yukarda bahsettiğimiz demiryolu fobisinde böyle maddi hiçbir sebep mevcut değildir. Bu fobi sahibinin uzviyetinde ne maddeten ne de diğer arazla tesbit edilmiş hiç bir bozukluk yoktur. Bununla beraber o sanki bir tren altında kalacakmış gibi gayri ihtiyari ve zahirde sebepsiz bir korku içinde bulunmaktadır.

Demek biz fobilerden bahsederken birincileri değil, hakiki moral fobileri kasdediyoruz. Bunun dışında kalanlar doktorluğu alakalandıran ve bizim mütalaamız dışında kalan hallerdir. Şimdi, bu fobileri topyekun << patolojik bir haldir >> deyivermekle izah etmiş olur muyuz? yukarda söylediğimiz sebeplere bağlı fobiler fizyopatolojik esaslar dahilinde pek güzel izah edilebilirler fakat, demiryolu fobisini hangi uzvi tegayyürle izah etmek mümkün olur? Bunun patolojik bir hal olduğu iddiasını haklı çıkarmak için tekrarlanıp duran birçok lakırdılara ve faraziyelere rağmen ömründe tren kazası görmemiş bir adamın kafasındaki bu korkunun teşekkülünü ilmi ve kanaat verici bir şekilde izah etmek mümkün olmuyor. Bunun marazi kabul edilmesi eğer gayrımutat halinden ileri geliyorsa bu düşünce dar bir realitenin mahsülü olabilir. O zaman elimizde marazi olmıyan pek az haletiruhiye kalır. Mesela, bir dedubluman vakası marazi olur, hipnotik uyku, somnambülizma, ruya, telestezik ve telekinetik bütün hadiseler, yani bütün medyomluk halleri ve hatta yüksek düşünceler, ve duygular, deha... gibi her vakit mutat olmıyan birçok haller de marazi olur. Yalnız burada unutulmaması lazımgelen nokta şudur ki hadisatın mutat veya gayrımutat oluşu bir kısım insanların telakkilerine göredir. Ve kainatın mukaddereti insanların pek mütehavvil olan bu telakkileri ile taayyün etmiş değildir. Bundan başka kendi realitemizle biz fobileri marazi olarak dahi kabul etsek bile onun ruh hayatındaki büyük illetlerini araştırıp bulmak kaydından kendimizi kurtaramayız.

c – Bir izah yolu daha düşünülebilir: acaba fobileri, insanın bir tek hayatında geçen birçok karışık hadiselerin tahteşşuuri intibalarından doğmuş bir duygu kompleksinin fobi şeklinde istikamet almış tezahürü gibi düşünemez miyiz? Bu izah pek doğru ve yerinde olur. Ancak << bir tek hayattaki >> kaydını kaldırmak şartı ile. Esasen tahteşşuura bağlı olan ruhi hadiselerin hiçbirisi birtek hayatta edinilmiş duygu ve fikir kompleksi nazariyesi ile kabili izah değildir. Binaenaleyh fobileri, haklı olarak, tahteşşuur yolu ile izaha başlamazdan evvel tahteşşuur meselesinde anlaşmış olmak için biraz konuşmak icabeder.

A – Şuur ve tahteşşuur meselesi

Tahteşşuur nedir?... Şuur, şuuraltı, şuurüstü... v.s. gibi tabirler, ruhi hallerden bazılarının manzarasına göre insanlar tarafından verilmiş itibari isimlerdir. Haddizatında şuurun üstü ve

altı yoktur. Biz ruh bilgisindey alnız bir tek şuur hali tanıyoruz. O da evvelce tarifini Üstadın ağzı ile yaptığımız, ruhun kendi içindeki umumi bilgisidir. Ancak muhtelif alemlerin türlü türlü maddelerine merbutiyet dolayısiyle ruhta mevcut umumi bilgi hali birtakım safahat arzeder ki insanlar bunlara dikkat edip yukarda saydığımız muhtelif isimleri vermişlerdir. Ruh dünyadaki maddelerle münasebete girişebilmek için o maddelerle alakalanabilecek vasıtaları kullanmak ve yalnız bu vesaitin yardımı ile muhitindeki varlıkları idrak etmek zorunda kaldıkça şuurunun tezahür zemini, kullandığı bu vasıtaların maddiliği nispetinde daralır ve ruhun gösterebileceği kabiliyetlerle beraber muhitinden aldığı bilgiler de o nispette dar imkanlar içinde vukua gelir. Eğer biz ruhun bu namütenahi vasıtalar içinde değişmeğe mahkum şuurunu kullanma imkanlarına ayrı ayrı isimler vermeğe kalkışırsak bu isimleri sığdırmağa kitaplarımızın hacmi müsaade etmez.

Fakat yeryüzünde ruhların kullandıkları maddi vasıtalar aşağı yukarı sabit olduklarından biz ruhun bu vasıtalarla olan münasebetleri bakımından taayyün eden muhtelif şuur hallerine izafe edilmiş klasik tabirleri muhafaza etmeği faydalı görüyoruz.

İnsanların umumiyetle yüksek kıymetler verdikleri şuur hali bu bahsettiğimiz asıl şuur halinin dünya maddeleri arasından süzülüpte geçebilmiş pek küçük bir kısmıdır. Binaenaleyh asıl büyük kıymetler geri kalan ve madde aleminde tezahür etmiyen kısımlardadır. Bu hali tecribi ispiritüalizmadaki araştırmalar bariz delilleriyle bize öğretmektedir. Mesela hipnoz halindeki bir süje iyice mütalaa olunursa onun birbirinden farklı bir çok ruhi safhalar geçirdiği görülür. Evvela onun bir kendiliğinden tahayyül hali vardır [1]. Bu halde iken o, bütün şahsiyetini kaybetmiş bir otomattan başka bir şey değildir, gibi görünür. Kendisine hangi iş telkin edilir veya hangi fikir aşılanırsa onu büyük bir mutavaatla kabul eder. İtiraz etmez. Ve muayyen hudutlar dahilindeki bütün telkinleri tam bir pasivite halinde aynen tahakkuk ettirir. Ona bir avukat olduğunu söylerseniz derhal mahkeme salonunda imiş gibi müvekkilini büyük bir talakatle müdafaa etmeğe başlar. Müdafaasının en hararetli bir yerinde iken, bilakis davasını kaybetmiş bir mücrim olduğunu telkin ederseniz derhal değişir ve bir mücrimin bütün teslimiyetkar ve tazallümkar hallerini takınarak zelilane bir vaziyet gösterir. Fakat yine tam bu sırada kendisine büyük ve muzaffer bir komutan olduğu fikrini aşılarsanız içinde bulunduğu zelilane vaziyeti derhal unutur ve haşmetli bir komutanın hakimane tavırları ile yüksekten emirler vermeğe başlar. Demek kendiliğinden tahayyül hali bir dereceye kadar başkasının tesiriyle hareket etmeği ifade eden bir haletiruhiyedir. Bu hale klasik tabirle tahteşşuurun tezahüratı mı diyeceğiz? Pekala. Şimdi hipnoz halinin klasik ikinci safhasına geçiyorum. Bu safha, katalepsi denilen hali gösterir. Buradaki hal, evvelkinden bambaşkadır. Katalepsi halindeki süjenin telkin kabiliyeti azalmıştır. Yukarda bahsettiğimiz telkinler onda artık tesirini gösteremez. Ve bütün verilen emirler cevapsız kalır. Fakat onda hareketlere ve bilhassa musikiye karşı büyük bir alaka başlamıştır. Mutat halinde iken anlıyamadığı musiki parçalarının bütün ruhuna nüfuz ettiğini gösteren hallerde bulunur. Mesela melankolik bir parça karşısında büyük ve hatta aşırı bir hüzün gösterir. Zahidane bir parça çalınırsa fevkalade bir vecit haline düşer. Bir oyun havası karşısında ise oynamasını bilsin, bilmesin sıçrayıp durmağa başlar. (62) Halbuki musikiye karşı onun mutat halinde iken hiçbir alakası yoktur. Şimdi onun bu haline ne diyelim? Bu da mı tahteşşuur? Peki öyle olsun. Hipnoz halinin üçüncü safhasına geliyoruz. Bu hale giren süjelerde telkin imkanı hemen hemen ortadan kalkmıştır. Süjede, mutat halinde iken görülmiyen bir zeka ve muhakeme kudreti belirir. Düşünceleri yüksektir, duyguları mutat halinde olduğundan daha temiz ve derindir. Hele somnambülizma dediğimiz bu halin biraz ilerlemiş safhalarında süje, mutat halinde

olduğundan daha çok geniş bilgilere malik bir şahsiyet iktisabeder. Bilmediği ve hatta işitmediği yabancı dillerle konuşmağa başlar. Mutat halinde tamamiyle yabancısı bulunduğu birtakım yüksek mevzular üzerinde vukufla mübahaselere girişir. Ve hele somnambülizmanın daha derin safhalarına dalınca büsbütün değişir, mesela başka memleketlerde yaşıyan bir dille adetlerle, etvar ve hareketlerle bambaşka bir insan olduğunu iddia eder. Ve bu haliyle o, hakikaten mutat halindekine benzemiyen yüksek düşünceli, yüksek bilgili ve yüksek duygulu başka bir şahsiyet iktisabeder. Bu
da onun tahteşşuur hali midir? O halde tahteşşuur halini vasıflandıran hususiyet nedir? Zira bu bahsettiğim üç veya dört tipteki şahsiyetin birbirinden ayrıldığı, bunlardan herhangi birisi ile mutat şuur hali arasındaki ayrılıktan daha çok barizdir. Netekim bu halleri tetkik eden alimler tahteşşuur tabirini kafi görmemişler, bir de fevkaşşuur hali tabirini uydurmak mecburiyetinde kalmışlardır. (superconscience) Tekrar ediyoruz, bunlara ayrı ayrı isimler uydurmağa hem lüzum yoktur, hem de imkan. Burada mühim olan mesele; ruhların hipnoz, vecit, dedubluman v.s. gibi hallerde vukua gelen madde ile rabıtalarının gevşemesi nispetinde şuur halinin genişlemesi, bilakis bu rabıtaların sıkışmış olduğu mutat hallerde ise şuur halinin daralması keyfiyetidir. Biz ruhun mutat şuur halini asıl şuur halinden << bağlı şuur >> kaydiyle ayırdık. Bağlı şuurla serbest şuur arasındaki hudut asla sabit ve muayyen değildir. Ve bunlardan birincisi ikincisinin ancak kısmi bir tezahürüdür. Bu tezahürün hududu ruhla maddeler arasındaki münasebetlerin derecesine göre değişir.

İnsan düşünmek ve eski bilgilerini kullanabilmek için az çok içine dalmak mecburiyetindedir. Bunun klasik ifade ile manası tahteşşuuruna dalmak, bizim anladığımız manadaki ifadesi ise ruhun, etrafındaki maddelerle az çok alakasını keserek, yani az çok maddi rabıtalarını gevşeterek dikkatini kendi içindeki umumi bilgisine çevirmesi ve az çok serbes şuur haline avdet edebilmesidir.

Şu halde eğer mutat ve klasik tabirimizi kullanarak fobileri tahteşşuur kompleksi nazariyesi ile izah etmek istersek bu tabiri yukarda tarif ettiğimiz umumi ve geniş çerçevesi manalandırmak şartiyle bu izah tatminkar olur. Ve o zaman reenkarnasyonizma bahsi de bu izahı takviye edecek bilgileri hazırlar.

Şimdi bunları söyledikten sonra tekrar misalimize dünebiliriz. Tren altında kalmış veya büyük bir tren kazası geçirmiş veyahut en sevdiği bir kimsesini tren kazasında kaybetmiş ve nihayet trenden uzak kalmağı intacedecek herhangi bir hadise içinde yaşamış bir insanı tasavvur edelim. Bu adam bir hayat sonra tekrar dünyaya geldiği zaman hadiseyi unutmakla beraber onun derin izler bırakmış olan intibalarını << tahteşşuurda >> saklı olarak dünyaya getirecektir . İşte onun yeryüzündeki << tahteşşuur >> kompleksi bu suretle mütemadiyen zenginleşir. Ve bu kompleks maddi ve içtimai şartlara göre mahiyetini azçok değiştirerek veya değiştirmiyerek insanın hayatında birtakım ruhi tezahürler halinde meydana çıkar. Bize göre dostumuzun demiryolu fobisi böylece, eser halinde fikir izlerini taşıyan geçmiş hayatın << tahteşşuurda >> kalan bir intibaıdır.

4 – Dejavü'ler

Bu bendin mütalaasiyle tam fikir halindeki hatıraların teşekkülüne doğru bir adım daha ilerlemiş bulunuyoruz. Filhakika burada mütalaa edilecek hadise, geçmiş hayatların

intibalarına dair azçok fikirle müterafık bazı duygulardır. Bu duygulara dejavü diyorlar. Bu nevi duygularda – pek iptidai olmakla beraber – fikir unsurları mevcuttur ve çok firari bir haldedir. Evvelce görülmüş olduğundan bile şüphe edilemiyecek müphem hatırlamalardan başlıyarak hakiki hatırlamalar denecek derecede kuvvetli intibalara varıncaya kadar gittikçe tebarüz eden maziye ait hatıralar arasında dejavü'ler dikkate şayan bir yer tutar.

Bu, nasıl bir duygudur? Bazı insanlar yeni bir hadise ile karşılaştıkları veya bilmedikleri bir yeri ziyaret ettikleri zaman sanki orasını evvelden görmüş gibi tuhaf bir duygunun tesiri altında kalırlar. Bu tesirle insan bazen o şeyi veya o yeri evvelden görmüş olduğu bir şeye, bir yere benzetir gibi olur. Evvelce vermiş olduğumuz bir misalde geçen Prens Witgenstein'in kuzininin asırlarca evvel kendisine ait olan madalyonunu gördüğü zaman uğradığı duygu bu nevi ruhi hallerdendir.

Görülen bir şeyin veya işitilen bir sözün insana yabancı gelmemesi muhtelif sebepler daltında vaki olur. Mesela insan evvelce görmüş olduğu bir yerin bazı taraflarına benzerliği yüzünden yeni gördüğü bir yeri evvelce de görmüş hissine kapılabilir. Fakat ne olursa olsun bir galatı histen ibaret olan bu tarzdaki duygularda aşağıdaki misallerde görülen emniyet ve vazahat yoktur.

Filhakika bir bahçe köşesinin diğer bahçeninkine benzemesinden mütevellit yanılmalarda en gizli teferruata varıncaya kadar tafsilat verilemez. Şu halde dejavü'leri izah etmek için klasik düşünce tarzının temayül ettiği noktalardan biri olan bu yanılmalar bütün bu hadiseleri izah etmeğe kafi gelmez. Fakat hem bu yanılmalar, hem de hakiki hatırlamalar aynı derecede mümkün olan ruhi hadiselerdir. Ben, bir şeyi çok eski zamanlarda görmüş ve unutmuş olduğum diğer bir şeye benzeterek onu evvelce de görmüşüm gibi bir galatı hisse kapılabilirim. Yalnız unutulmamalıdır ki galat hadiseler, dürüst olanların kıymetini ortadan kaldırmaz. Ve evvelce görmüş ve unutmuş olduğum bir şeyi tekrar görünce müphem bir şekilde dahi olsa hatırlayabilmem, yukarda bahsettiğim galatı histen daha az tabii bir hadise olmaz. Demek galatı hisle hakiki duyguları birbirinden ayırmak lazımdır ve bunları ayırmak için de her şeyde olduğu gibi düşünceyi tek taraflı değil, her tarafa akıcı, işlek bir hale koymak icabeder. Büyük ruhi hadiselerin mütalaasında hiçbir sabit fikre saplanmamak, herhangi bir tarafın düşüncesi ve otoritesi ile hareket etmek zorunu duymamak ve hadiseleri büyük bir duygu ve düşünce hürriyeti ile müşahede etmeğe çalışmış olmak lazımdır. Böyle bir müşahede kabiliyeti ile bahis mevzuu ettiğimiz hadise tetkik edilirse hakiki duygularla yabancı duygular arasında çok bariz farkların mevcut bulunduğu görülür. İlimdeki bilhassa vital hadiselerin cereyanında bir oluşun hakiki hüviyetini gösteren arazlar bazen o oluştan başka bir hali de gösterip insanı çok defa yanıltabilir. Tabiatta bunun misali çoktur. Menenjizma haliyle menenjit hastalığı ilk görünüşte aynı arazı gösterdiği halde bunlar birbirinden tamamiyle ayrı şeylerdir. İyi müşahidolan bir doktor, birbirine tamamiyle benziyen bu iki sendrom karşısında hangisinin hakiki, hangisinin yalancı olduğunu ayırdetmekte güçlük çekmez. Zira her birinin gene kendisine mahsus – her kaba göze çarpmıyacaki –nce hususiyetleri vardır. Keza yalancı anjin ile hakiki anjin arasında da aynı şekilde şaşırtıcı ve birbirinin aynı görünen müşterek araz mecmuası vardır. Tababette sık görülen bu yanıltıcı hadiselerin içinden çıkmak için hususi bir ihtisasa lüzum varken onlardan daha yanıltıcı ve daha ince olan moral hadiseler üzerinde araştırmalar yapan kimselerin bu ihtiyaçtan vareste kalacaklarını zannetmiyoruz.

Fakat, maalesef dahili tababette oldukça ilerlemiş olan bu hususlardaki müşahede imkanları akıl hastalıkları tababetinde birçok noktalarda geri kalmış bulunuyor. Ve bu halin

bir neticesi olarak mutat dışı görünen ruhi haller tek taraflı, yani yalnız marazi bakımdan mütalaa ediliyor. İnsan ruhuna ait bilgilerde büyük inkişaflara hizmet edebilecek en tabii ve kıymetli hadiseler bircok akıl doktorlarına göre herhangi bir hastalığın arazıdır. Ruhun dünyada tezahür eden bazı hallerini muayyen formüllere sığdırmak bir dereceye kadar mümkündür. Ve bu hal ilmi bazı tetkikatı kolaylaştırması bakımından belki faydalı görülebilir. Fakat umumi ruh bilgisi ve insanın dünyalar arasındaki ve hatta muhtelif enkarnasyonlardaki mukadderatının mütalaası bahsinde bu dar formüller içinde düşünmek faydalı ve ilmi neticelerin elde edilmesine engel olur. Bununla beraber bu realiteyi kabul edebilmek bazı şartlara vabestedir ki bu şartların başında realitelerin sonsuzluğunu iyice anlamış olmak, ruhun ebediyetini kabul etmiş bulunmak ve nihayet yer yüzü hayatının üç beş günlük bir tek ömürden ibaret olmadığını bilmek gelir. Zannedersem her biri yüksek birer realite olan icapları ihmal ederek birkaç hastalığın üzerinde yapılmış istatistiklere dayanıp bütün ruh varlığında cereyan eden gayrı mutat hadiseleri hastalık tezahürü addetmek ve bütün ruhi halleri bizim ancak üç beş kalemlik aksiyon, ve reaksiyonlarımıza inhisar ettirmek bilgi hayatımız için faydalı bir iş olmaz. Mesela akıl doktorlarından bazılarının hükümleri taamüm etmiş olsaydı bütün medyomlar, aktif ve pasif bütün metapsişik süjeleri, hatta bütün metapsişik alimleri birer << deli >> diye akıl hastanelerine kapatılmak icabederdi ve böyle yapılmış olsaydı insan hakkındaki bilgimiz en aşağı bu günkünün yarısından az olurdu. Bereket versin araştırıcı ruhun, doğmatik otoriteleri kırmak insiyakı vardır ve bu insiyakın önüne hiçbir menfi hareket geçemez. Binaenaleyh şu veya bu ekole salik bir doktor ne derse desin; mesela bir telestezi, bir telekinezi... hali böyle bir müşahidin tetkik nazarından uzak kalamaz. Fakat o, bu hadiselerin kıymetlerini ölçerken başkalarının yaptığı gibi mutlaka hastane terazilerini kullanmak mecburiyetinden kendini kurtarmış bulunmaktadır.

İşte bu düşüncelerle tetkiki lazımgelen dejavü'lere ait aşağıda birkaç misal verilmiştir.

Birkaç misal

Tahteşşuurun derin tabakalarında uyuklamakta olan pek eski hatıraların, herhangi tenbih edici bir hadise ve herhangi müsait bir hal karşısında meydana çıkabildiklerine dair canlı misallerden bir kısmını ruyadan alabiliriz. Mesela, sık tesadüf edilen bir hadise vardır. İnsan ömründe hiç görmediği bir binayı, bir bahçeyi veyahut bir memleketi ruyasında görür, evvela o, bu ruyete hiçbir kıymet vermez. Fakat günün birinde bir seyahat esnasında, ruyasında gördüğü şeylerin hakikat olduğunu anlayınca şaşırır kalır. Bu nevi hadiseler birçok sebeplerin tesiri altında husule gelebileceği gibi ruhta uyuklıyan eski bir hatıranın pasif uyku esnasında canlanmış olması ve ruya vetiresi ile beyin cevherlerine aksetmiş bulunması suretiyle de izah edilebilir. Hatta diğer dejavü'leri ve hatırlamaları da biz aşağı yukarı buna yakın tarzlarda izah ediyoruz.

Böyle ruyalardan üç tanesini misal olarak yazıyorum.

1 – << Çocukken babamın köprü inşaatında bulunduğu Trilport kasabasına sık sık giderdim. Büyüdükten sonra bir gece, ruyamda kendimi çocukluk zamanımda yaşadığım Trilport kasabasında gördüm.

Yanımda üniformalı bir adam vardı, bu adamla konuşuyordum. Ona kim olduğunu sorduğum zaman C... olduğu ve köprüyü muhafaza ettiğini söyledi. Uyandım. Bu adam kimdi? tanıdıklarım arasında böyle bir kimsenin bulunduğunu bir türlü hatırlıyamıyordum. Beni çocukluğumda sık sık Trilport'a götüren ve hala hayatta bulunan ihtiyar hizmetçimize sordum. Cevaben evvelce C... adında bir köprü muhafızı olduğunu söyledi. Hiç şüphesiz o zaman bu adamı hizmetçimiz gibi ben de görmüştüm. Fakat onu tamamiyle unutmuş olmalı idim. Bununla beraber ruyamda ona ait bu unutulmuş hatıralarım canlanmıştı.

<< 2 – Yukarki ruyayı bir gün dostum M.F. ye anlatmıştım. Onun da bizzat gördüğü bazı ruyalar üzerinde tetkik ve müşahedeleri vardı. Bu münasebetle hakikaten benimkinden daha şayanı dikkat olan bir ruyasını anlattı. M.F. çocukluğunda yaşadığı Montbrison şehrinden 25 senedenberi uzaklaşmış bulunuyordu. Günün birinde baba dostlarını ziyaret etmek ve eski memleketini görmek için Torez'e kadar bir seyahat yapmağa karar verdi. Hareketinin ertesi günü yolda bir ruya gördü. Ruyasında Montbirison'un bir yerinde bulunuyordu. Fakat burası onun evvelce gördüğü bir yer değildi. Karşısında da hiç tanımadığı bir adam vardı. Bu zat kendisine babasının dostu olduğunu ve adının da T... olduğunu söylüyordu. M.F. seyahatini bitirdi ve Montbirison'a geldi. Fakat oralarda dolaşırken ruyasında gördüğü yerle karşı karşıya gelince hayret etmedi. Zira onu ruyasında aynen gördüğü gibi bulmuştu. T... ismindeki zat da oradaydı. O aynen ruyasında ördüğü gibi idi. Yalnız yüzünün çizgileri biraz daha fazlalaşmış ve kendisi ihtiyarlamıştı. >>

<< 3 – Birkaç gün evvel birbiri ardınca ruyamda beyaz kravatlı, kenarları geniş şapkalı acayip yüzlü, amerikalıya benziyen bir adam görüyordum. Bu adamın siması hiç de tanıdığım bir simaya benzemiyordu. Bunu ruyada muhayyilemin uydurduğu bir tip olarak kabul etmiştim. Fakat aradan birkaç ay geçtikten sonra bir sokakta onu tesadüfen karşımda görünce hayretten donakaldım. Hakikatte karşılaştığım bu zat şapkasının şekliyle, beyaz kravatı ile, redingotu ve amerikalı tavrı ile birkaç ay evvel benim birbiri arkasından geceleri ruyamda gördüğüm adamın ta kendisi idi. Bu adamı, Clichy caddesine kadar takibettim. Fakat onun Batignolles'e doğru ilerlediğini görünce yolumun fazla uzıyacağını düşünerek takipten vazgeçtim.

<< Aradan bir ay daha geçti. Gene bir gün Clichy caddesinden geçiyordum. Tekrar aynı adamla karşılaştım. Artık mesele anlaşılmıştı. Ben, bir kaç sene evvel hususi derslerim dolayisiyle haftada üç defa bu sokaktan geçmek zorunda bulunmuştum. Hiç şüphesiz o adama aynı yolda şimdi olduğu gibi, belki birkaç defa rasgelmiştim. Fakat o zaman bu tip, benim nazarı dikkatimi çekmemiş ve hatırımda da ona ait bir şey kalmamıştı. >>

Maury bu hadisenin ruyasında nasıl canlanmış olduğunu pek makul olan aşağıdaki fikirleri ile izah ediyor: << Bu eski hatıranın ruyada neden canlandığını iyice düşündüm ve büyük bir güçlük çekmeden sebebini buldum: Bu adamı ruyamda görmezden bir kaç gün evvel tesadüf ettiğim bir kadınla birkaç saat konuşmuştum. Bu kadın evvelce haftada üç defa Clichy sokağından geçmeme sebebolan işlerim hakkında benimle görüşmüştü. Hiç şüphesiz bu konuşma bende eski hatıraları tazelemiş ve o zaman nazarı dikkatimi çekmiyen beyaz kravatlı adamı da hadiseler arasına karıştırarak ruyamda karşıma çıkartmıştı. >>

Bu zevatın hiç birinde bu ruyaları gördüklerinden dolayı akıl hastalığı vardır denemez. Halbuki bunlar da başka tertipte tezahür eden birer dejavü'dür. Bunların herbiri evvelden

görülüp sonradan unutulmuş hadiselerle umulmadık zamanda karşılaşmaktan mütevellit birer hatırlamadır ve hakiki vakıaların ifadesidir.

Böyle dejavüler, ruyalara karışarak nasıl vukua geliyorsa ruya dışında da öylece vaki olabilir. İşte aşağıda vereceğim birkaç misallerde gittikçe canlı hatırlamalara yaklaşan bariz fikir unsurları vardır.

I – Bu misal, Pierre-Jules Bertlay'ın Camille Flammarion'a göndermiş olduğu hatırasına aittir. Bu zat, evvelce hiç bulunmadığı Lyon şehrine gidiyor. Oraya muvasalatının ilk günlerinde talebelerinden birisi kendisini Saint-Just-Doiyeux'e götürmek istiyor. Yolda tam Saint-Paul-en-Jarret'e gelince Pierre-Jules bir hayret nidası çıkarıyor. Zira bu şehri o kadar iyi tanıyor ki hiçbir rehbere lüzum kalmadan istediği yeri ziyaret edebilecek kudreti kendinde görüyor. Çünkü o, buralarını bir sene evvel bütün tafsilatı ile ruyasında görmüştü. >>

İlk nazarda bu da evvelki misallere benzetilebilir ise de biraz dikkat edilince arada mühim bir farkın bulunduğu anlaşılır. Evvelki ruyada tekerrür eden ruyetin ifade ettiği hakiki vakıayı, bu hayatın az çok uzak, geçmiş zamanlarından birinde tesbit ediyoruz. Halbuki bu son misaldeki ruyanın hakiki sebebini evvelkiler gibi bu hayattaki bir vakıa ile tesbit edemiyoruz. Evvelden görülmemiş bir vakıanın hatırlanması bahis mevzuu olamaz. O halde bu ruyada hatırlanan vakıa bu hayatta görülmemiş ise ne vakit görülmüştür? Burada serdedilebilecek kompozisyonculuk kabiliyeti ve klervuvayyans melekesi bir çok noktadan bu hadiseyi izaha kafi gelmez. Buna nazaran ruyada görülen vizyon bir hatıradır ve bu hatıranın kökünü bu hayatta bulamayınca geçmiş hayatlarda aramak icabeder. Burada akla gelebilecek diğer bir izah tarzı da, bu yerlerin evvelce fotografilerde görülmesi veya kitaplarda okunmuş olmasıdır. Fakat aşağıki misal bu düşünceyi sarahaten çürütmektedir:

II – <<... On sene evvel romaya gitmiştim. Bu şehri evvelden hiç bilmiyordum. Fakat orada sık sık tanıdığım yerlere rasgeliyordum. Gerçi bu aşinalığın izahı evvelce görülmüş fotografi ve tablolarla mümkün olabilirdi. Fakat böyle bir izah ancak heykeller ve binalar hakkında düşünülebilir. Halbuki karanlık labirentler, tahtelarz katakomplar için bu yola bir izah bahis mevzuu olamaz. Birkaç gün sonra Fivoli'ye gittim. Orası da bana tanıdık çıktı. Evvelce bu şehre ait hiçbir şey okumamıştım ve hiçbir resim de görmemiştim. Bununla beraber dudaklarıma bir sürü sözler geldi ve eski zamanlarda nelerin nerelerde bulunmakta olduğunu söylemeğe başladım. Etrafımda bulunan rehberler ve müverrihler benim bu şehir hakkında evvelce derin bir tetkik yapmış olduğuma kanaat getirdiler. Halbuki hakikatte ben bu şehri ancak birkaç gündenberi tanımağa başlamıştım. Fakat bu hatıralar bir müddet sonra tekrar kararmağa başladı. O anda rolünü unutan bir kolejli gibi, birdenbire sustum ve hiçbir şey söyliyemez oldum. Bütün bu hatıralar, parçalanan bir mozayik gibi dağılıp gitmişti. >>

Eğer ruhun bakası ve geçmiş hayatların mevcudiyetini herşeye rağmen kabul etmemeği bir prensip meselesi yaparsak dejavül'lere sebebolan vakıaları bu dünya hayatında bulamadığımız halde sırf evvelki hayatların hadiselerini inkar etmek için onları ya akıl ve mantığın kabul etmeyeceği karışık birtakım yollarda izaha çalışırız veya onların izahlarına yanaşmamağı tercih ederiz ki bunlar da bize ilim hayatında hiçbir şey kazandırmış olmaz.

III – A ... meşhur bir romen artistidir. Eski bir romen ailesine mensup bulunuyordu. İlk büyük harpte Londrada idi ve askerdi. Bir gün Comte de Berkshirede manevra esnasında yüzbaşısı ile beraber at üzerinde giderken bir tepeyi uzaktan görünce A... ya bu tepeyi sanki

evvelden tanıyormuş gibi bir duygu geldi. Ve o civarı tarif etmeğe başladı. Bundan hayrete düşen yüzbaşı buralarını evvelce görüp görmediğini sorunca A... hayatında buralara asla gelmemiş olduğunu söyledi. Hatta o, yalnız bu tepeyi değil, tepenin arkasında bulunan ve henüz görünmiyen yerleri de tarif etti. Arka tarafta mahruti şekilde bir dağın bulunduğunu, bu dağın küçük bir ormanla tezyin edilmiş olduğunu söyledi ve onun etrafındaki araziyi tarif etti. Buralarda doğmuş olan yüzbaşı her yeri karış karış biliyordu. A... ın tarifi tamamiyle doğru idi. Nihayet bu hadise unutuldu. Aradan zaman geçti. Bir sene sonra orada bir hafriyat yapılmıştı. Bu hafriyat neticesine taştan bir abide meydana çıktı. Bu taş Romenlerin Büyük Britanyayı işgal ettikleri zamana aitti ve üzerinde orada ölenlerin isimleri yazılı bulunuyordu. Bu isimler arasında A... ın ecdadından birinim ismi de vardı. >>

Bu yerelri iyice bilen A... ın, anıtta ismi yazılı zat olabileceğini düşünmekten bizi alakoyacak sebep ne olabilir?

Verdiğimiz bu misaldeki dejavü'ler hakiki birer vakıanın hatırasıdır ve marazi hallerden, galatı hislerden ayrı şeydir. Böyle galatı histen mütevellit dejavü'lerde ne bir şehri eskidenberi biliyormuş gibi rehpersiz olarak dolaşabilmenin, ne bir memleketin katakomplarına ve gizli yerlerine varıncaya kadar her tarafı hakkında diğer seyyah ve müverrihleri hayrete düşürecek derecede malumat verebilmenin ve ne de kendi memleketinden fersahlarca uzak yerlerdeki tepeleri ve dağları tarif edebilmenin imkanı yoktur.

IV – Bu kategoryadan vereceğimiz son misal evvelkilerden daha şayanı dikkattir ve bizi, gelecek kısımdaki hatırlama yolu ile geçmiş hayatların mütalaasına yarıyan misallere hazırlayıcı mahiyettedir. Bu misali nispeten kısaltarak yazıyorum. Hakiki bir dejavü olan bu hadise aslen Fransız olan Bn. Mathilda de krapkoff'a aittir.

<< 1893 de zevcimle beraber Rusyada Rivaldia'ya gidiyorduk. Evvelce ben Rusyayı hiç görmemiştim. Rus hududunu birkaç gün geçmiştik. Biraz da validemin arzusu hilafına genç bir Rusla evlenerek büyük bir arzu ile özlediğim bu uzak Rus memleketlerine gelmiştim. Zevcim Rus asılzadelerine mensuptu. Bu memleket beni meçhul ve şiddetli bir cazibe ile çekiyordu. Tahayyül ettiğim bu yerlerde yaşamanın düşüncesi bile beni mesut ediyordu. Hududa yaklaşınca kalbim ne kadar büyük bir heyecan içinde çarpmaya başlamıştı!... Süslü siyah ve beyaz renkler benim nazarımda en parlak şualara bedeldi. Etrafımda tatlı Rus dili ile konuşuldukça sanki bu dili evvelden biliyormuşum gibi oluyordum. Odeseya geldik... Gördüğüm hiçbir şeyi yadırgamıyordum. Ve ben kendimi vatanımda (At home) hissediyordum. Yaltaya çıktığımız zaman yeniliklere teşne olan bir Fransız kadını gibi değildim. Tıpkı, Krımın güzel sahillerinde birkaç gün geçirmek için tekrar gelmiş olan bir yerli gibi idim. İmpratorun mukarribininden kayın biraderim buradaki muazzam ormanları bana tanıtmak için deptebelli bir süvari alayı tertibettirdi. Tenezzühden bir gün evvel benim içim içime sığmıyordu. Sanki bütün varlığım bu gezeceğimiz yerlere doğru fırlayıp gitmiş gibi idi. Fakat bu defaki duygularım Rusyaya ilk geldiğim zamankinden daha garip ve daha şiddetli idi. Gezintimizin daha ilk saatlerinde orman kütleleri mukavemet edilmez bir şekilde benim gözlerimi büyülü bir mıknatıs gibi çekmişti. Alayımıza, buralarını gayet iyi bilen iki tatar rehperlik ediyordu. Birçok yerlerden geçtik, birçok yerlerde durduk. Fakat akşama doğru atlar ve biniciler yorulmuşlardı. Rehperlerimize tabi olarak tamamiyle pasif bir halde yürüyorduk. Benim kalbim binbir türlü acayip ve karışık duyguların tesiri altında çarpıyordu. Ve ruhum sanki yollarda benden evvel yürüyor gibi oluyordu. Hep yürüyorduk. Fakat bir an geldi ki

rehperlerimiz telaş alameti göstermeğe başladılar. Sağa sola bakıyorlar ve etrafı araştırıyorlardı. Nihayet bizi durdurdular ve yolu kaybettiklerini söylediler. Dar yollar gittikçe karışık ve belirsiz bir hal alıyordu. Rehperler hangi yola sapılacağını bilemiyorlardı. Ortalığı umumi bir yeis kapladı. Bazıları da büyük bir korku içine düştüler. Vakit geç olmuştu. Bu karanlık ve nihayeti yok gibi görünen koca ormanlarda gece nasıl geçecekti?.. Zevcim beni teselli etmeğe başladı. Fakat ben bilakis çok sakin bulunuyordum. Çünkü nerde bulunduğumuzu duygum ile pekala biliyordum. O anda içime sanki başka bir varlık girmiş gibi idi. Ve bu varlık da bu memleketi ve bu yeri gayet iyi tanıyordu. Bu duygunun tesiri altında amirane bir sesle herkesin sükunet bulmasını ve kaybolmadığımızı söyledim. Sol taraftaki dar yolu takibetmemizi, bu yolun bizi daha büyük bir yola çıkaracağını ve onun da ağaçsız bir meydana açıldığını ve nihayet bu meydanın sonunda ağaçlardan bir perdenin bulunduğunu ve orada yarı tatar ve yarı Rus bir kasabanın mevcudolduğunu ilave ettim. Fakat ben o esnada bütün bu tarif ettiğim yerleri görüyordum. Bu kasabanın evleri dört köşeli bir meydanın etrafına dizilmişlerdi. İleride Bizans üslubunda güzel sütunlar üzerine kurulmuş bir revak vardı. Bu revakın altında güzel mermerden yapılmış bir çeşme duruyordu. Revakın arkasında da eski bir evin peronu vardı. Bu manzara o kadar güzel ve ahenkli idi ki... Bütün bu gördüğüm şeyleri gayet süratli ve emin bir lisanla tarif etmiştim. Gördüğüm şeyler çok vazıh ve net idi. Bunları görmekle beraber bende bütün bunları evvelden biliyormuşum gibi bir duygu da vardı. Herkes etrafımı sarmış bana büyük bir şaşkınlık içinde bakıyordu. Onlara göre benim bu sözlerim ne tuhaf bir şaka idi! Zira bu şaka onlara çok yersiz ve mevsimsiz görünüyordu.... Ben sararmış ve donmuş gibi idim. Zevcim büyük bir endişe ile beni muayene etmeğe koyuldu. Fakat ben bağırarak tekrarlıyordum: << Evet, evet, evet!... Bütün bu söylediğim şeyler doğrudur. Göreceksiniz. >> Atımın dizginini soldaki küçük yola çevirdim. Oradakiler beni şımarık çocuk telakki ederek makine gibi biraz takibettiler. O sırada çok yorulmuş olan rehperlerimiz de yerde oturuyorlardı. Ben hep aynı tabloyu görmekte devam ediyordum. Ve sakin idim. Zevcim çok şaşırmıştı. Kardeşine dönerek: << Mamafi, dedi, zevcemim belki bir << başka görü >> (seconde vue) sü vardır. Zaten nasıl olsa yolu kaybettik. Nereye olursa olsun beraber gidelim. >> Bütün kafile beni takibetmeğe başladı. Ben önde yürüyordum. Gittikçe seyrekleşen ormanları geçiyorduk. Ben menzili maksude biran evvel varabilmek için o kadar fazla hızlanmıştım ki... Bu sırada hiç kimse konuşmuyordu. Sis yükseliyordu. Henüz ortada benim tarif etmiş olduğum meydanlığa benzer bir şey yoktu. Fakat ben biliyordum ki bu meydan orada, bizim önümüzde idi. Ve ben bilerek ona doğru yürüyordum. Nihayet kollarımı uzattım ve önümüzde belli olmağa başlıyan meydanı kırbacımla gösterdim. Herkesten hayret nidası yükseldi ve herkes ileri doğru atıldı. Evet, hakikaten bu, bir meydandı. Yarı aydınlık içinde onu herkes görebiliyordu. Meydanın nihayeti sisler içinde kayboluyordu. Fakat şimdi atlarımız bile geldiğimizi anlamış gibi idiler. Ve dörtnala koşmağa başladılar. Büyük bir ağaçlığa geldik. O sırada ben artık kendimde değildim. Son perde de yırtıldı. Zira hafif bir ışık görünüyordu. Bu anda bana bir ses geliyordu, fakat bu ses kulağıma değil ruhuma mırıldanarak şunları söylüyordu: << Marina, o Marina, sen misin ? Gene geliyorsun! Bak, çeşmen hala susmadı, evin hala yerinde duruyor. Hoş geldin Marina. Sevgili Marina. >> Oh! Bu ne heyecandır, ne fevkalbeşer bir sevinçtir!.. Her şey orada... Benim gözümün önünde. Revak, çeşme, ev.. hepsi orada. Fakat artık bu çok olmuştu. Sendeledim ve yuvarlandım. Yere düşerken zevcim beni yakalamıştı.

<< Kendi malım olan bu toprağa ve güzel çeşmenin yanına beni yavaşça yatırdı. Ben hıçkırıklar içinde ve bir vecit halinde idim. Birtakım gölgeler koşuştular, Rusça ve Tatarca konuşuyorlardı. Beni eve doğru götürdüler. Sendeliyen bacaklarım güçlükle yürüyebiliyordu.

Evin eşiğini geçerken kalbim parçalanır gibi oldu. Fakat tam bu sırada bütün vizyonlarım kayboldu ve onun yerine realite kaim oldu. Şimdi artık tamamiyle yabancı bir odayı, yabancı şeyleri görüyordum. Marina'nın varlığı silindi. Ben onun kim olduğunu ve ne vakit yaşamış bulunduğunu asla bilmiyeceğim. Fakat biliyorum ki o burada idi ve çok genç yaşında burada ölmüştü. Bunu duyuyorum ve bundan eminim.....

<< Zevcim bana kaynar bir çay içirdi. Bütün seyahat arkadaşlarım etrafımı sardılar. Herkes hayret içinde idi ve herkes bütün bunları benim nasıl bildiğimi öğrenmek istiyordu. Ben eşiğe oturdum. Zevcimden, bu evin kime aidolduğunu ve kimlerin burada yaşamış bulunduğunu sordum. Fakat kimse bu hususta büyük bir şey bilmiyordu. Zevcim bu evin bir lehli aileye ait olduğunu söyledi. Bu evin hakiki eski sahipleri meçhuldü. Fakat ben, Marina, emindim ki bu evde yaşamıştım...

<< Birçok sene Rusyada oturdum. Fakat bu memlekete yabancı kalmadım. Kendimi evimde hissediyordum. Rusça ve lehçeyi büyük bir süratle öğrendim. Tatillerde Fransaya gittiğim zaman orada kendimi buradaki kadar vatanımda duymuyordum. Şurasını da ilave edeyim ki Rusyanın başka hiçbir yerinde bu yakınlığı duymadım. . . .

<< Şimdi vaziyeti daha iyi anlamış bulunuyorum; ve iyi biliyorum ki Marina ile ben, aynı Mathilde de Krapkoff'dan başka kimseler değiliz. >>

Bu hadiseyi bazı kimseler alelade bir klervuvayyans olarak kabul etmeğe mütemayil görünürler. Gerçi burada ruhun bu melekesi işe karışmamış değildir. Fakat klervuvayyans melekesinin bu müdahalesi, bu hadisede eski bir vakıanın hatırası bulunduğu fikrini ortadan kaldırmadıktan mada bu hatırlamanın ne yoldan vukua geldiğini izah etmiş olması bakımından da bilakis enu takviye etmektedir. Hakikaten buradaki hatırlama, basit bir iç duygusu halinde değildir. Ve gidilecek yere daha varmazdan evvel dejavü hadisesinin vukua gelmesi, bu yerler hakkında alelade bir hatırlama değil; canlı, tafsilatlı bir vizyon hadisesinin meydana çıkması ve nihayet bütün olayların içine orada herkesçe, hatta bizzat Bn. Mathilde'ce meçhul bir << Marina >> hikayesinin karışması bu bayanın evvelce de buralarda yaşamış olduğu nazariyesini destekliyen unsurlardır. Binaenaleyh burada, bir dejavü ile beraber, onu destekliyen iki ruh melekesi daha mevcut bulunmaktadır ki bunlardan biri psikometri, diğeri de telestezi dir.

Eğer Bn, M... bahis mevzuu olan kasabaya gittikten sonra orasını tanımış olsaydı bu basit bir dejavü olurdu. Netekim evvelki misallerde bunu gördük. Fakat bu bayan ormanlara girince ve kaybolma tehlikesi karşısında bir tenebbühiyeti ruhiye halinde kalında, daha evvelce yaşadığı evine gelmeden maziye doğru hadiseleri hatırlamağa başlamıştır. Bu bir psikometri halidir. Burada onun hatırladığı vakıalar başkasına değil, gene kendisine aittir. Fakat aynı zamanda bu hatırlama uzaktan bir görü ile vukua gelmiştir. O, yolları, meydanı, ağaçtan duvarı, evleri, revakı, çeşmeyi.. v.s. daha oralardan uzak mesafelerde bulunurken bir vizyon halinde görmüştür ki bu da bir kilervuvayyans (Telesthesie) halidir. Fakat bunu böylece kabul etmekle, bu hadisenin geçmiş zamana ait bir vakıayı ifade eden dejavü olduğunu inkar etmeğe lüzum hasıl olur mu? Asla!.. Zira eğer bu vakıa evvelden mevcudolmasaydı onu ne psikometri, ne de telestezi yolu ile izah edemezdik. Ve esasen o zaman bu hadise böyle cereyan etmezdi. Klervuvayyans demek mevcudolan bir şeyi uzaktan duymak demektir. Halbuki burada ev, revak v.s gibi şeyler mevcudolmakla beraber Marina ve onun hatıraları mevcud değildir, binaenaleyh bu nokta psikometri ile kabili izah olamaz.. Mevcudolmıyan bir mazinin uydurulması yolunda bir psikometri tarif edilememiştir. Yani, psikometrik

hadiselerde, bir hareket noktasından başlıyarak ileriye veya geriye doğru, gelecek veya geçmiş realiteleri ifade etmek hususiyeti vardır. Şu halde burada mevcudolan hem klervuvayyans, hem de psikometri halleri geçmiş vakıaların dejavü tarzında şuur sathına çıkmasına yardım etmiştir.

FİKİR YOLU İLE GEÇMİŞ HAYATLARA AİT HADİSELERİN HATIRLANMASI HAKKINDA UMUMİ MÜTALAA

1 – Eski hayatlara ait hatıraların kıymeti

Buradan itibaren reenkarnasyonizma'nın en canlı ve müsbet delilleriyle karşılaşacağız. Son bir iki tanesi istisna edilirse, şimdiye kadar vermiş olduğumuz deliller reenkarnasyonizma'nın hemen hemen bilvasıta lehinde olanlardı. Bundan sonrakiler ise eski hayatların doğrudan doğruya hatırlanması suretiyle, o hayatların mütalaasını oldukça kolaylaştıracak mahiyettedirler.

Bunlara müsbet deliller dedik ve bunda da, kendimizi haklı gördük. Zira, ilimde müsbet telakki ettiğimiz hadiseler hangi ölçülerle kıymetlenmiş bulunuyorsa bunlar da aynı ölçülerle kıymetlenmiş bulunmaktadırlar.

Bir doktor hastasına verem teşhisini koyarken hükümlerinde kendisini haklı gösterecek bazı deliller arar. Bu deliller nelerdir? Bunlar öyle delillerdir ki bu işde kompetan olan herhangi bir kimse onları tetkik ettiği zaman: << evet bu arazları gösteren hasta veremlidir ve burada doktor haklıdır ! >> diyebilir. İşte bu suretle verem hastalığının teşhisini mütahassısına koydurtan delilleri biz müspet tanıyoruz.

Fakat biraz yukarda, bu deliller karşısında hüküm verecek olanların Kompetan olmaları kaydını koymuştuk. Bu, üzerinde ısrarla durulacak bir noktadır. Filhakika verem hastalığını vasıflandıran arazın kıymetini ne büyük bir avukat, ne kudretli bir fizikçi ve hatta ne de ihtisas sahibi olmıyan herhangi bir doktor; bu işlerle uğraşmış, verem hastalığının arazlarını her cihetten iyi tefsir etmeğe kendisini alıştırmış bir mütehassıs salahiyeti ile takdir etmek kudretine malik değildir. Binaenaleyh böyle bir mütehassısın kıymetlendirdiği arazlara, bu işde ilmi salahiyeti olmıyan ihtisas dışı kimselerin kıymet vermemesi, o arazların birer müsbet delil olmak vasıflarını ortadan kaldıramaz. Bu hal tababetin her şubesinde olduğu gibi ilmin bütün şubelerinde de böyledir. Acaba ilmin muazzam bir şubesi olan metapsişik üzerine müesses reenkarnasyonizma bahsindeki mütalaalar bu kaidenin dışında kalabilir mi? Böyle bir iddiayı ortaya atmağa cesaret edebilmek için metapsişiğin bütün delillerini ayrı ayrı yoklamış ve çürütmüş olmak lazımgelir.

Metapsişik ilminin henüz, maalesef, birçok memleketlerde akademik kıymet kazanmış olmaması da bize böyle bir hakkı vermez.

Bununla beraber reenkarnasyonizmanın müsbet delillerinden olan bazı hadiseler karşısında birçok kimseler istihfafla dudak bükerler veya hiç olmazsa ilmin diğer şuabatında göstermek itiyadında bulundukları saygının tamamiyle aksine olarak bu deliller karşısında manasız bir laübalilik gösterirler. Neden?

Evvela bu zevatın hemen hiçbiri bu bahiste kompetan değildir.

Saniyen, bu delilleri ortaya atan ve sayısı nispeten mahdudolan kompetan zevatın çoğu, diğer ilim şubelerinde resmi sıfatta akademik otoritelere sahip değildirler.

Salisen, ilmin diğer şubelerindeki ihtisas sahibi otoriteler, bu bahse ait delilleri kabli hükümlerle mütemadiyen hakiki kıymetlerinden uzaklaştırmağa çalışmışlardır. Ve bütün bunların neticesi olarak metapsişik bilgiler manasız bir taassupla Universitenin dışında bırakılmıştır. Dikkat edilirse bunların hepsi birbirine bağlıdır ve hiç biri metapsişik aleyhinde esaslı bir dayanak olamaz. Bu, şüphesiz hatalı bir harekettir. Ve ilmin hemen her şubesinde görülen yenilikler karşısında insanlar tarafından tekrar edilegelmiştir.

Hakikatte bir verem mütehassısının, verem hastalığı teşhisini koymasına yarıyan delillerden mesela, ciğerlerde bazı muayyen seslerin duyulmasının, hastada muayyen bazı şikayetlerin vukua gelmesinin, radyolojik muayene ile bazı gölgelerin ve nihayet mikroskola koh basilinin görülmesinin kıymetleri ne kadar varsa, bir insanın geçmiş hayatta yaşadığına, bu işlerle uğraşmamış insanları ikna etmek hususunda, şimdiye kadar vermiş olduğumuz ufak tefek bazı delillerle beraber vakıalara tetabuk eden ve şimdiki hayatla kabili izah olmıyan geçmiş zamanlara ait elde edilmiş birtakım canlı hatırlamaların da o kadar kıymeti vardır. Birinci halde kıymet verilen bir mütehassısın gözüne ve kulağına ikinci halde neden aynı kıymet verilemiyor? Veyahut neden aynı kıymet verilmesin ! Mikroskop altında koch basilini gören bir gözün hayal gördüğünden ve hasta olduğundan şüphe etmek kimsenin aklına gelmiyorda bir materyalizasyon, bir dedubluman veya bir ekminezi hadisesini gören gözler ve işiten kulaklar neden musırren delilsiz, ispatsız olarak mütemadiyen hastalıkla itham ediliyor?... Hastanın şikayetlerini dinliyen bir kulağın duyduğu şeylere büyük kıymetler veriyorda neden geçmiş hayatının hatıralarından bir hasta şikayetine nazaran daha canlı ve müdellel olarak bahseden bir somnambülün, bir sansifitin veyahut aklı tamamiyle başında bir insanın sözlerini dinliyen kulaklara müstenit sözler nazarı itibare alınmıyor.

Eğer bir çocuk veya bir somnambül veyahut diğer aklı başında bir kimse: << Ben evvelki hayatımda falan yerde, falan halde, falan işleri yapmıştım. >> derse ve herkesin bilgisi ve hatta tahmini dışında kalan bu ifadelerin çoğu da tahakkuk ederse bu ifadenin kıymeti bir hastanın hastalığına tenvir edici sözlerinden daha az mı olur?.

Bütün bunlarla beraber bu bahiste geçecek olan hadiselere kıymet vermemekte ısrar edecekler bulunacaktır. Biz onları kendi mesailerinde veya << müsbet >> düşüncelerinde bırakmaktan başka birşey yapamıyacağız ve bunun için de pek fazla müteessir değiliz. Zira ilmi yükseltici ruhların, yeryüzünde ilim ve hakikat sevgisinden başka duygularla hareket eden tipteki kimseler arasından çıkmamış ve çıkmıyacak olduğuna kani bulunuyoruz.

Filhakika bazı ruhi tezahürler vardır ki bunlar bizi ister istemez reenkarnasyonizmanın kabulüne sevkederler. Zira yeryüzüne << tekrar gelmeler >> hakkındaki düşünceler dışında bunların tatminkar izahları yapılamaz. Doğrusu düşünülürse evvelki hayatının mevcudiyetini en

canlı surette tebarüz ettirecek tezahüratın da bu gruptakilerden olması lazımgelir. Çünkü bunlar hafıza melekesi ile alakadardırlar. Halbuki hafıza, geçmiş hayatların bütün hadiselerini ruhta sadakatle saklıyan bir melekedir. O halde geçmiş hayatlar hakkında bize en iyi bilgiyi verecek olan da odur.

2 – Hafıza ve hatırlama nasıl bir melekedir?

Degajman ve unutma bahislerinde hafıza ve hatırlama melekelerine dair bazı sözle geçmişti. Şimdi bu melekelere ait bilgiyi biraz daha genişletmenin sırası gelmiştir. Zira bu kısımdaki, reenkarnasyonizmaya ait deliller bu melekeler yolu ile mütalaa edilecektir.

Hafızayı, bir şeyi zihinde tutmak; hatırlamayı da zihinde tutulan şeyi bağlı şuur sahasına çıkarmak diye acele bir tarif yapılabilir. Fakat bahsimizin seyri bakımından bunların daha geniş ve ilmi manalarını araştırmak lazımgelecektir.

İdrak ve unutma bahislerinde uzun uzadıya söylediğimiz gibi, dış tesirler, ya beyin kanaliyle veya doğrudan doğruya perispriye intikal ederler. Bu suretle perispriye geçmiş olan bilgiler orada ebedileşirler. Bunlardan bir kısmı, bazı şartlar altında beyin yolu ile tekrar bağlı şuur sahasına çıkarılabilir. Fakat geriye kalan büyük bir kısmı dünyada ebediyen unutulmuş olarak kalır. İşte bizim hafıza, hatırlama ve unutma tabirlerinden anladığımız ilmi mana budur.

Hafıza hakkındaki klasik düşünceler maddi görüşlere dayanmaktadır. İdrak edilmiş şeylerin ancak beyinde kaldığını kabul edince, onların bir gün tamamiyle ve ebediyen unutulacağını tabii görmek icabeder. Halbuki bize göre, işler buradan daha ileri gitmektedir. İşte gerek maddi durumu itibariyle beyin uzvununun kendisinde mevcut hiçbir şeyi ebedileştiremeyeceği, gerek bazı itnibaların beyne uğramadan perispride doğrudan doğruya husule gelmiş bulunması, insanın –bağlı şuur haliyle kaldığı müddetçe– idrak etmiş olduğu şeylerden bir çoğunu unutmasını zaruri kılar. Şu halde bazı hatıraların tekrar canlandırılması birtakım, psiko-fizyolojik şartlara bağlıdır. Halbuki serbest haldeki bir ruh için böyle uzun uzadıya bir faaliyete lüzum yoktur. Zira dışardan ruha intikal etmiş her şey ondan mevcut ve hazır bir halde bulunmaktadır. Binaenaleyh serbest hafıza ve serbest hatırlama diye ifade ettiğimiz şey, insandaki bağlı hafıza ve bağlı hatırlamalardan ayrılmaktadır. Birinciler bütün diğer ruh melekeleri gibi, ruhun hayatiyle kaynaşmış ve ebedileşmiştir. İkinciler ise, ruhun ancak dünya maddeleriyle münasebetlerine bağlı, fani ve tezahürleri için, ruhun madde üzerinde birtakım faaliyetlerine lüzum hissettiren dünyevi hallerdendir.

Evvelce söylediğimiz gibi perispride bulunan hatıraların bağlı şuur sahasına çıkabilmeleri için lazım olan şartlardan birisi ve en maddisi, onların beyin kanaliyle perispriye dahil olmuş bulunmalarıdır. Yani beyinde bunlara ait yerleşmiş bazı izlerin, belki de morfolojik birtakım tegayyürlerin ve fizyolojik münasebetlerin bulunması lazımdır. Fakat bunlardan daha mühim bir şart vardır ki onun üzerinde şimdiye kadar pek fazla durulmamıştı. Şimdi sırası geldiği için burada ehemmiyetle tebarüz ettirmek istediğimiz bu şart ruhun dikkat melekesine aittir. Dikkat melekesinden bizim anladığımız mana, ruhun herhangi bir hadiseye ait faaliyetini o hadise etrafında teksif etmesidir. Binaenaleyh - ister beyin kanaliyle, ister doğrudan doğruya olsun - perispriye giren ve orada intiba bırakan bütün tesirlerin ihyası için

her şeyden evvel ruh faaliyetinin onlar üzerinde toplanmış bulunması en başta gelen bir şarttır. Bu hal şüphesiz iradi bir iştir. Fakat şunu unutmıyalım ki, tahayyül bahsinde de uzun uzadıya söylendiği gibi irade her vakit meşur olmaz. Ve şuurun dışında kalmış birçok kendiliğinden (spontane) iradi ruh faaliyetleri vardır. Mesela, nasıl kendiliğinden bir tahayyül (imaginatinon spontanee) mevcutsa öylece kendiliğinden dikkat de vardır. Bu takdirde ruh, dikkat melekesini kullanırken bağlı şuur haliyle ondan haberdar olamaz.

Bu sözümüzün manasını daha iyi kavramak için, mutat hallerimizde farkında olmadan dikkat melekemizi birçok yerde kullanmakta olduğumuzu düşünmek kafidir. Biz farkına varmadan bir çok şeye dikkat ederiz. Esasen ruhumuzu gittikçe zenginleştiren hallerden birisi de budur. Hatta böyle farkında olmadan dikkat ettiğimiz ve ezberlemiş, yani beynimize yerleştirmiş olduğumuz dış tesirlerin bilahara bazı öyle garip tezahürleri görülür ki ilk nazarda bunlara hiçbir mana verilmez. Biraz evvel bahsettiğimiz dejavü'ler buna misaldir. Filhakika sokakta giderken gördüğünüz bir adama dikkat etmişsinizdir. Fakat bu faaliyetinizi sevk ve idare eden iradeniz, bağlı şuurunuza geçmiş olmıyabilir. Ve bunun neticesi olarak sizin burada sarfettiğiniz dikkat melekenizin farkına varmazsınız ve o adamı hiç görmemiş gibi olursunuz. Fakat aradan bir zaman geçtikten sonra günün birinde pasif bir halde bulunduğunuz sırada (mesela uykunuzda) herhangi bir tesirin tesiri altında o adam karşınıza çıkıverir (Rusya). Ve eğer bu hadiseyi istikşaf etmenize yarıyacak diğer alakadar hadiseleri hatırlıyamıyorsanız gördüğünüz imajın mahiyetini anlıyamazsınız. Keza, resimli mecmualardan birisini karıştırırken bir resmi, kendiliğinden dikkat melekenizle ruhunuza ve hatta kısmen de beyninize nakşetmiş olabilirsiniz. Fakat bu faaliyetten o sırada sizin haberiniz yoktur. Günün birinde o resmin gösterdiği yere tesadüfen gittiğiniz zaman sizde az çok müphem: << Ben burasını bir yerde görmüştüm. >> gibi bir duygu belirir (Dejavü). Gene siz, şuurlu dikkatinizle yakalayabilmiş olduğunuz bu duygunuzla alakadar diğer geçmiş hadiseleri (mesela evvelce gördüğünüz mecmuayı, mecmuanın bulunduğu yeri... ilh.) hatırlayabilirseniz ne ala, yoksa bu duygunuz sizce keşfedilmemiş bir sır halinde kalır.

Şöylede olabilir: Mesela durup dururken aklıma bir fikir, bir kelime ve hatta bir bütün cümle gelir. Bunun sebebini ve manasını uzun zaman ve belki de hiçbir zaman anlıyamam. Ve onu gene unutur giderim. Burada da aynı hikaye vardır. Ben o kelimeyi veya cümleyi evvelce de bir yerde işitmiştim veyahut bir kitapta okumuştum. Fakat o zaman bu kelime veya cümle üzerindeki dikkat faaliyetim kendiliğinden vaki olmuş, bağlı şuur sahama intikal etmemişti. Eğer ben bu hakikati bilmezsem ve mazideki hadiseyi de hatırlıyamazsam bu cümlenin hatiften geldiğini iddia edecek kadar safiyet gösterebilirim.

Fakat burada sırası gelmişken mühim bir nokta üzerinde durmağı lüzumlu görüyorum. Taki, işlerinde ve hükümlerinde aceleci olan bazı muarız okuyucularım varsa beni kendi silahımla vurabilecekleri zehabına düşmüş olmasınlar.

Bu dünyada böyle, şuurumuzdan kaçmış birçok hadisat olduğu gibi geçmiş hayatlarımızın esasen bağlı şuurumuzda mevcudolmıyan sayısız hadiseleri de evleviyetle vardır. Ve bunların hakikatlerine ait birçok diğer deliller de mevcuttur. Binaenaleyh, herhangi bir deja-vü veya deja-antandü (sanki evvelce görülmüş, sanki evvelce işitilmiş) hadiseleri karşısında kalan bir insanın yukarda söylediğimiz gibi hatiften bir hitap karşısında kaldığını sorup araştırmadan iddia etmeğe kalkışması ne kadar büyük bir safiyet eseri sayılırsa, o insanın karşılaştığı böyle hadiselerin bu dünya hayatında menşeleri bulunamıyacağına ilmi ve kati delillerle kanaat getirdikten sonra onu bir hezeyan telakki etmesi de o kadar büyük bir safiyet eseri olur.

Fakat ikinci safiyetin şümulü birincininkinden daha geniş olsa gerektir. İşte bu noktaya gelince, tecribi ispiritüalizma yolu ile ruhi hadiselere ait hakikatleri araştırmanın, bu hadiseleri hakiki kıymetleriyle tasnif etmenin ve nihayet insan mukadderatiyle ilgili birtakım neticelere varabilmenin güçlüğü derecesi anlaşılır. Binaenaleyh bu hususta birçok tecrübe ve bilgilere lüzum vardır. Bütün bunlarla beraber – kim olursa olsun – insan yanılabileceğini ve yanılma ihtimalinin her an mevcudolduğunu unutmamalıdır. Herhangi bir ruh halinin insan mukadderatiyle ilgili taraflarını araştırırken bir araştırıcının dogmatik bir düşünceye saplanıp onu yalnız bu dünyanın tek bir hayatiyle izah etmeyi prensip yaparak hareket etmesi ne kadar hatalı ve şaşırtıcı bir yol ise, sabit fikirler ve tek taraflı düşüncelerle hareket ederek her müphem ve vuzuhsuz ruh halini mutlaka dünya dışı kaideleriyle izaha kalkışması da o kadar şaşırtıcı ve hatalı bir iş olur. Tekrar ediyoruz; insan düşüncesine, mümkün olduğu kadar az hatalı ve iyi bir istikamet verecek unsur, görgü ve tecrübe ile tezahür imkanı bulmuş kafi derece şümullü bir bilgidir. Bundan mahrum oldukça bu vadide söz söylemeğe, fikir yürütmeğe ve birtakım faraziyeler ve nazariyeler serdetmeğe kalkışanların çıkmaz sokaklara saparak tekamül ve hak yollarını ve nihayet bir yerde << STOP! >> demeleri mukadderdir.

Tekrar sadade gelelim: Hafıza ve hatırlama işlerinde dikkat melekesinin baş rolü oynadığını söylemiştik. Bağlı hafıza ve hatırlama haklarında bu rolün ehemmiyeti kat kat artar. Zira burada - hafızada kalacak şeyler şuura ister aksetmiş olsun, ister olmasın - ruhun maddeler üzerindeki ayrıca faaliyetine lüzum vardır.

Biz mutat hayatımızda bağlı şuurumuza geçen veya geçmiyen birçok hadiselere dikkat etmişiktir. Ve bu hadiseler de beynimizde az veya çok bazı intibalar husule getirmiştir. Evvelce söylediğimiz gibi [1] biz bunları dünyaya bağlı mutat halimizle hatırlıyabiliriz. Bu hatırlamanın derecesi ve imkanı, beynimizdeki bu intibaların derinlikleri derecesine ve devamı müddetlerine bağlıdır. Binaenaleyh bunlar daima noksandırlar ve zamanla, tedricen kaybolmağa mahkumdurlar.

3 – Bağlı ve serbes hatırlamalar

Hafızanın klasik psikolojide anlaşılan manası ile modern spiritüalizmada kabul olunan manası arasında büyük fark vardır. Daha doğrusu psikoloji, ruhun bu muazzam melekesini çok eksik tanımış ve eksik tanıtmıştır. Hafıza zamanla büsbütün unutulmağa mahkum bir hadisenin yarım yamalak, beyinde saklanması değildir. Böyle bir telakki ancak hafızanın noksan tezahüründen ve noksan mütalaasından ileri gelebilir.

Hakikatte hafıza ruhun, içinde yaşadığı bütün hadisatı en ince teferrüatiyle bir daha kaybetmemek üzere kendisinde ebediyen muhafaza etmesine yarıyan bir melekedir. Bu anlayışta klasik psikologların gözünden kaçan mühim bazı noktalar vardır.

Ruhta yerleşmiş hiçbir hadisenin kaybolmadığını evvelce söylemiştik. Tekamül ile alakası olan ve ruhun kazançları arasına girmiş bulunan hiçbir bilginin, hiçbir melekenin kaybolmadığını kabul ettiğimize göre bunların bazı şartlar altında hatırlanmasının da mümkün olabileceğini düşünmek tabii bir iş olur. Esasen ortaya konmuş birçok müşahedeler ve tecribi araştırma neticeleri bunun böyle olduğunu bize göstermektedir. Fakat burada bahis mevzuu olan geçmiş hayatların hatırlanması, arada geçen vetirelere göre hususi bir mahiyeti haiz

olabilir. Evvelce söylenmişti ki hafıza ve hatırlama işlerini biz mutat hallerde görüldüğünden daha geniş ve canlı bir manada kabul ediyoruz. Bize göre beyin baskısı altında olan hatırlamaların bu baskıdan azade olarak vukua gelen hatırlamalardan çok büyük farkı vardır. Birincisinde daha ziyade geçmiş hadiseleri düşünerek bulma vetiresi hakimdir. Ve buradaki imajlar vuzuhsuzdur, cansızdır. Mesela bundan iki sene evvel falan şehrin falan sokağından geçerken falan kimseye rasgelmiştim, dediğim zaman düşüncemin mahsülü olan fikirlerle karışık imajlar sanki başka birisine aitmiş gibi bana yabancı ve aynı zamanda azçok müphem olarak gelir. Bunlar o anda benim için reel kıymetten mahrum birer masal gibidirler. Ve ben artık bu hadisenin içinde yaşamakta olmam.

Halbuki diğer birtakım hatırlamalar vardır ki onlar böyle değildir ve bundan daha ileride bir hadisedir. Bu hadisenin vukuu sırasında insan, azçok derece farkı ile halihazır hayatını unutur veya hiç olmazsa maziye ait hatıralarında, halihazırda içinde yaşadığı hadiselere verdiği kıymetleri vererek yaşar. İşte hatırlama hali bu kadar ileri gidebildiği zaman geçmiş hayatların mütalaasında faydalı birer tetkik mevzuu olur. Biz evvelce, bu nevi hatıralardan faydalanmamıza yarıyacak bazı tecrübelerden bahsetmiştik [1].

Bu hal mutat hayatımızda normal sayılmaz. Zira bizim normal telakki ettiğimiz hadiseler ancak alışkını bulunduğumuz dünya nizamlarına uygun görünen hadiselerdir. Ve bu suretle geçmiş hayatların hatırlanması da birçok yerlerde dünya nizamına uygun görünmiyebilir.

İşte yalnız mutat ruhi hallerin mütalaasiyle iştigal eden klasik psikoloji sahasındaki hatırlamalar, ruhun tamamiyle bedene bağlı bulunduğu şartlara tabi olanlardır. Onun için biz bunlara bağlı hatırlamalar diyoruz. Fakat ruh, az çok degajman hallerinde kendi içine ve hatıralarına daha canlı olarak dalar. Ve bu dalış, ruh degajmanının derinliği nispetinde meydana çıkacak hatıraların canlılığını ve tazeliğini arttırır. Bu hususta tahlili bir tetkik yapabilmek için evvelce [2] kendi tecrübelerimizden alarak takdim ettiğimiz bir misale tekrar döneceğiz. Bu misalden şu neticeler çıkarılabilir:

1 – Bir insan, beş on saniye gibi çok kısa bir zamanda bir çok hadiseleri kavramakta ve bunları ruhunda muhafaza edebilmektedir. Bu misalin kıymetini anlıyabilmek için şu tecrübeyi yapmak kafidir:

Evvelce hiç görmediğiniz bir karta beş saniyelik müddetle bakınız. Ve bununla bir daha meşgul olmadan bir ay bekleyiniz. Sonra bu kartın muhteviyatını hatırlamaya çalışınız. Acaba bunun tafsilatından kaç kelime söyliyebilirsiniz? Halbuki misallerimizde, hatta uzunca bir dikkatle bakıldığı zaman bile gözden kaçabilecek bazı teferruata varıncaya kadar süjenin aylarca evvel gördüğü bir kart üzerinde izahat verdiğine şahit oluyoruz.

2 – Hatıralar ne kadar eskir ise o kadar daha canlı olarak meydana çıkıyor. Mesela süjeye iki ay evvel on beş saniye müddetle gösterdiğimiz bir kartın tafsilatı, dört ay evvel ancak beş saniye yani evvelkinin üçte biri müddetle gösterdiğimiz bir kartın tafsilatına nazaran çok fakirane ve ufak tefek yanlışlıkları ihtiva etmektedir. Bu hal bilhassa dikkate değer. Ve mutat şuurumuz dışındaki şuuraltı faaliyetini gösterdikten başka ruhun eskidikçe olgunlaştığını ve hadiseleri daha iyi temsil ederek kendisine mal ettiğini gösterir. Burada normal olan hatırlamalardaki maddi vetirelerin aksini görüyoruz. Bunlarda hadiseler eskidikçe kıymetlerinden kaybederler. Zira onlar daima mütevali madde inkılaplarının neticelerine maruzdurlar. Bir hüceyre bir daha eski halini almamak üzere, eski bir beden bir daha

gençleşmemek üzere ihtiyarlar. Yani maddi teşekküller terakkiye değil, muvakkat inkilaplardan sonra tedenniye mütemayildirler. Madde eskir. Eskimek kelimesinin ifade ettiği mana maddi durumu vasıflandıran teşekkülatın bozulmasıdır. Buna mukabil bu bahsettiğimiz tahattur hadisesinde zamanla artan bir terakki vardır. Bunu da maddi inkilaplarla makusen mütenasibolarak ilerliyen bir hareket halinde görüyoruz. Bu cihet de zaruri olarak fiziko-şimik maddelerden ayrı bir cevherin müdahalesini kabul etmeğe bizi sevkediyor.

Klasik psikolojinin tarif ettiği hafıza, ancak beyin gibi fiziko-şimik maddelerin imkanların muallaktır. Netekim süjemiz mutat hafızası ile üç gün evvel yediği yemeği hatırlıyamazken ekminezi halinde beş ay evvelki bir sabah kahvaltısında yemiş olduğu şeyleri mükemmelen hatırlamaktadır. Beyinde mevcudolan her şey beynin kendisi gibi eskimeğe, kıymetinden kaybetmeğe mahkumdur. Hafıza da böyledir. Halbuki ruhun perisprisi ve orada mahfuz olan şeyler eskimez ve ölmez. Zira evvelce hususi bahsinde de gördüğümüz gibi perispride rejenerasyon hadisesi yoktur.

Ben dün içinde yaşamış olduğum bir hadisenin bu gün yarısını unutmuş olabilirim. On gün sonra onun onda biri aklımda kalırsa ne ala. Hele on sene sonra beynimde o hadiseden hiç bir eser kalmaz. Halbuki hususi vetirelerle pasif hale girdiğim zaman, yani beyin baskısından kurtulduğum zaman en eski zamana ait hatıralarımda bu günkü gibi yaşamağa başlarım.

Acaba bu hadise bize hiç bir şey öğretmez mi? Bu hal bize her şeyden evvel bu iki hatırlama nevinin ayrı ayrı şeyler olduğunu ve ayrı ayrı yollarda vukua geldiğini öğretir. Saniyen birinci ve ikinci nevideki hatırlamaları temin eden vasıtaların da birbirinden ayrı olduğunu, yani birincisinin fani ve muvakkat, diğerinin layemut ve devamlı olduğunu gösterir.

Evvelce bahsettiğimiz Korsakof kanunu bu yoldan daha iyi izah edilir. İhtiyarlıkta beynin ve maddi teşekkülatın yıkılması ile maddi alayıktan kesilen ruh, aşağı yukarı pasif bir hale yaklaşır. Burada hemen hemen, bir az evvel tarif ettiğim disosyasyon haline benzer bir hal vardır. İhtiyarın zayıflamış dimağı perispri üzerindeki baskısını tabiatiyle gevşetmiştir. Bu hal onun şuur altı sahasında, yani serbes şuurunda bir tezahür zemini hazırlamıştır. Bu da bizim tecrübelerle elde ettiğimiz disosyasyon haline yakın bir ruhi haleti aşağı yukarı meydana getirir. Bu suretle ihtiyar, hem etrafiyle az çok alakadar mutat hayatında, hem de aynı zamanda ruhi hayatında yaşamağa başlar. Hatta bazı zamanlar bu disosyasyon hali adeta bizim tecrübelerimizdeki hali andıracak derecelere kadar varabilir. Bunun neticesi olarak misallerimizle de gösterildiği gibi ruhta yerleşmiş olan en eski hatıra, canlı ve tafsilatlı bir şekilde hatırlanırken yeni hatıra, canlı ve tafsilatlı bir şekilde hatırlanırken yeni hadiseler daha dumanlı ve vuzuhsuz olur ve hatta bazen hiç şuur sahasına çıkmaz. Binaenaleyh en yeni öğrenilen şeyler ihtiyarlamış bir beynin ataleti ve inhitatı yüzünden bağlı hafızada çok zayıf şekilde saklanabilir. Şu halde Korsakof kanunu, dünyevi unsurların inhitatı yüzünden ruh melekelerinin bu unsurlardan ziyade perispriye ait cevherler ile izhar edilmeğe başlanmasının bir ifadesidir.

3 – Yalnız gördüğü resimler ve yazılar değil, insanın içinde yaşamış olduğu bütün günlük hayatına ait hatıraları da aynen muhafaza edilmekte ve sırası gelince tekrar canlandırılabilmektedir. Süjemizin dört beş ay evvel, hatta kendisini alakadar etmediği halde şöylece bir kulak misafiri oluverdiği felsefi bir mübahaseyi kendisinin hiç beklemediği bir zamanda hemen kelimesi kelimesine tekrar edivermesi bunun canlı bir misalini teşkil eder. Bunu, malum olan mutat beyin kanalile vaki bir hatırlama vetiresinden ayırmak zarureti

vardır. Bulunduğunuz herhangi bir mecliste sizi alakadar etmiyen bir mevzu üzerinde iki kişi görüşürken onların – belki de hakiki manasını anlamadan – duyduğunuz sözlerini beş ay sonra bir gün birdenbire size soruverdikleri zaman bu kadar mazbut ve sırasiyle tekrar edebilir misiniz? Fakat beyin yolu ile mümkün olmıyan bu işi, ruh başka tollardan temin eder ki işte biz bu yolları tetkik ederek ve onlardan istifade yolunu araştırarak ruhun mechulümüz olan eski hayatlarına nüfuz etmeğe çalışıyoruz. Burada bilemediğimiz bir çok işler vardır, fakat yadırganacak hiç bir nokta yoktur.

4 – Verdiğimiz misallerin zikre değer bir hususiyeti daha vardır: Buradaki hatırlamalar bizim mutat hatırlamalarımız gibi bir (düşünce) tarzında olmuyor bir (görme) halinde vukua geliyor. Süje hatırladığı şeyi düşünmüyor görüyor. Ve hatta yalnız görmüyor; bütün duygu ve düşüncesi ile bir tiyatro sahnesinin içinde bulunan aktörler gibi, kendi hatıralarının içinde yaşıyor. Mesela << ben kahvaltı ettiğimi hatırlıyorum >> demiyor. << Ben kahvaltı ettiğimi görüyorum >> diyor. Çok enteresan olan bu hadise üzerinde durmak lazımdır. Zira Ispatyomdan alınan tebliğlerde de ruhların orada hatıralarını bu tarzda ihya etmekte olduklarını kendilerinden öğreniyoruz. [1] Biz bu hususta daha ziyade tafsilat elde etmek için celse haricinde, aynı süjeden hatırlamaları esnasındaki intibalarını sorduk. O aynen bize şunları söyledi:

<< Ben size söylediğim şeyleri düşünmüyorum. Bir ruya görüyormuşum gibi görüyorum. Ve gördüklerimi söylüyorum. Fakat bu, ruya gibi de değil. Ruyalar karışık ve bulutlu oluyor. Halbuki bunlar tıpkı sahiden yaşadığım günlerdeki gibi açık şeyler. Mesela, kartlarda gördüğüm manzaralar gözümün önüne öyle bir resim gibi gelmiyor. Onlar birer sahne halini alıyor ben de o sahnenin içinde dolaşıyorum. Kartta cansız gibi görünen adamalar burada canlanıyor. Hatta benim emrime arzuma tabi olarak hareket etmeğe başlıyor. Ben uzakta görünen evlerin yanına gidebiliyorum ve içlerine de giriyorum >> Bu izahat bize çok yeni şeyler öğretiyor. İyi yollarda kullanabildiğimiz ve daha ziyade inkişaf ettirdiğimiz takdirde bunların insan bilgisi ve
insan mukadderatı hakkında şimdiye kadar kullanageldiğimiz öğretici diğer vasıtalardan daha verimli olduğunu kabul ediyoruz.

Süjenin bu hatırlamalarındaki canlılığı şu hadise güzelce gösterir: Süje bir gece ruyasında kendisine gösterilen ve sonra disosyasyon halinde diğer tafsilatı istenilen kartlardan birisinin muhtevasında yaşamağa başlamış, aynı zamanda Dr. Zühtü ve eşi ile de o manzaralar içinde bir çok maceralar geçirmiştir.

4 – Bağlı hatırlamaların bazı varyeteleri

Bu bahse dair kitabımızın bazı yerlerinde geçen yazılar ve misaller arasında okuyucularımın zihinlerine takılabilecek bazı noktaların bulunduğunu tahmin ediyorum.

Evvelce dünyada, bağlı şuur sahasına çıkan hatıraların mutlaka beyin kanaliyle ruha geçmiş olması, yani bu hatıralara ait bazı izlerin ve intibaların beyinde mevcut bulunması lazımdır, demiştik. Ve bu hususta da birtakım misaller vermiştik. Fakat gene bu misaller arasında ve bilhassa gelecek misallerde öyleleri vardır ki onlar bu nazariyenin aleyhinde gibi görünürler. Mesela, bunların başında evvelce bahsi geçen << post – hipnotik >> telkin meselesi gelir.

Mademki perispri tarafından bilavasıta alınan tesirler bağlı şuur sahasına fikir halinde geçemiyorlar, o halde nasıl oluyor da uyumakta olan bir süjeye telkin edilen bir fikir uyandıktan sonra bağlı şuur sahasında canlanabiliyor?

Böyle bir mülahaza hiç şüphesiz ilk hamlede herkesin aklına gelebilir ve gelince de düşünceyi karıştırır. Halbuki meseleyi etrafiyle tetkik edersek kaideye aykırı görünen bu tezahürün yerinde olduğu ve nazariyemizi başka bir yoldan takviye bile ettiği anlaşılır. Bu nasıl olur?

Burada, herşeyden evvel daima tekrar etmekte olduğumuz bir noktayı hatırlatmak istiyoruz: Her şeyde ve her yerde ruh gaye, madde vasıtadır. Ve madde daima ruh tesiri altındadır. Eğer beyin; dışardan gelen tesirleri birtakım intibalar halinde zabıt ve muhafaza ediyorsa bu, ancak ruhun madde üzerindeki müessiriyetinin yardımı ile vukua gelmektedir. Cansız, yani ruh müessiriyetinden mahrum bir beyinde hiçbir vakit bu tertipteki izler ve intibalar husule gelemez. Yani ruhun birtakım animik vasıtalarla idame ettirdiği maddelerin diriliği sayesinde sinir cümlesi, dış amillere ait hassi ihtizazları idrak olunabilecek şekillerde alıp muhafaza etmektedir. Bütün bu maddi vasıtalar ruhun müdahalesinden mahrum kalınca donarlar ve böyle yüksek müesseriyet kabiliyetlerini gösteremezler. Demek evveldenberi bahsettiğimiz, sinir cümlesindeki dış amillere ait intibaların husulünde ruh faaliyetinin baş rolü vardır.

Fakat bir az evvel bu işlerde ruhun ön safta kullandığı bir melekesinden de bahsetmiştik. Bu, dikkat melekesi idi. Aynı zamanda, dikkatin bağlı şuura inikas eden ve etmiyen varyeteleri olduğunu da biliyoruz. Şu halde ruh - bağlı şuur sahasına çıkmış olsun, olmasın - dikkat melekesinin yardımı ile sinir cümlesini şu veya bu şekilde hazırlıyarak dış tesirlerin muayyen merkezlere yerleşmesinde amil olur. Ve bağlı idrak halinde, bu tesirler buralardan perispriye intikal ederler. Demek burada, dış ihtizazlar - sinir cümlesi - perispri arasında muayyen bir istikamete, yani ruha mütevec cihen teessüs etmiş birtakım bağlar ve münasebetler vardır ve bu münasebetler de ruhun tesiri altındadır. Bu tesirde ruhun diğer bilmediğimiz alakalı melekeleriyle beraber bilhassa dikkat melekesi tebarüz etmektedir.

Şimdi acaba biz, mutadolan bu yolun tersini düşünemez miyiz? Yani, dikkat melekesi; dış ihtizazların beyin nahiyeleri ile olan münasebetleri üzerinde toplanacağı yerde, perispride mevcut ihtizazlardan bazılarının aynı nevahide yerleşmeleri hadisesi üzerinde toplanamaz mı? Bu niçin mümkün olmasın!

İşte post - hipnotik telkinde cereyan eden hadise budur. Operatör – belki işin farkında olmadan - bu hadiseye yol açmış bulunmaktadır. O, yaptığı telkinlerle, hipnoz halindeki süjesinin dikkatini, perisprisinde yerleşmiş bazı imajları ve fikirleri beyin cevherleri üzerine intikal ettirmesi ve orada - tıpkı dışardan gelen ihtizazlarda olduğu gibi - tesirler husule getirmesi faaliyeti üzerine çeker. Bu faaliyetin neticesi olarak fikir ve bilgi hamulelerini taşıyan ihtizazlar dışardan beyne gireceği yerde (mutat idrak), içerden, yani perispriden beyne gider ve orada birtakım izler, intibalar bırakır. İkisinde de amil ruh olduğuna göre - fizik şartların değişmesiyle ufak tefek farklar kabul etsek bile - ihtizazların dışardan veya içerden beyne girmesini ve orada intibalar husule getirmesini aynı hadise sayabiliriz.

Hulasa ruh, gene kendi iradesinin yardımiyle operatörün gösterdiği yolda, dikkatini perisprisinde mevcut bir imajın, beyindeki o imajla alakalı nahiyelere sevki üzerinde toplamış bulunuyor. Ve bunun neticesi olarak adeta otomatik denebilecek halde vukua gelen birtakım fizikoşimik hadiselerin yardımiyle bu imajlara ait izler beyinde - tıpkı dışardan gelen ihtizazlardaki gibi - husul bulmağa başlar. Burada da bu izlerin derinlik ve devamlılık müddeti ruhun dikkat melekesiyle taayyün etmiştir. Binaenaleyh bu işlerin uyandıktan sonra hatırda kalma müddeti ve tesir şiddeti derecesi, hipnoz halinde nispeten serbest irade ile kullanılmış dikkat melekesinin şiddeti derecesine bağlıdır. Onun içindir ki post-hipnotik telkinin bilahara tahakkukunu sağlıyacak en iyi garanti, süjenin uyurken kendisine verilen telkini tekrar etmesi ve onu yapacağını va'detmiş bulunmasıdır. Bu tekrar ne kadar çok olursa ve vait ne kadar kuvvetli bir lisanla yapılırsa netice o kadar kati olur.

Hatırlama halinin diğer bir varyetesi daha vardır ki bu da gene ilk bakışta işleri karıştırıcı gibi görünür. Fakat bunun da aynı prensip dahilinde kolaylıkla izah edilebileceğinden eminiz. Hatırlamanın bu varyetesini ruya şeklinde görüyoruz. Menşei ve sebebi ne olursa olsun, ruya bir hatırlamadır.

Tabii uykuda azçok bir degajman hali vukua gelmektedir. Bu sırada dışardaki ihtizazlar ve ruhta bulunan intibalar beyne uğramadıkları için, daha doğrusu ruhun dikkat melekesi bu yolda bir faaliyet göstermediği için uyandıktan sonra insan, uykusunda geçen zamandan haberdar olamaz. Yani onun bağlı şuur sahasında, uykuda iken geçen hadiselere dair hiçbir bilgi husule gelmez. Böyle olunca, uykusunda doğrudan doğruya perisprisiyle tesir alan ve vehpi (innee) hayatında yaşıyan bir insan nasıl oluyor da gördüğü ruyaları uyandıktan sonra hatırlıyabiliyor ?

Bu sualin cevabını mümkün olduğu kadar doğru verebilmek için evvela bizzat sualin sorulma şeklini tashih etmek lazımgelecektir. Zira burada ruyanın hatırlanması bahis mevzuu olamaz, söylediğimiz gibi ruya bizatihi bir hatırlamadır. Yani, artık biz ruyaya uykuda olup bitmiş bir hadise olarak bakamayız. O, daha ziyade uyanık hale ait, bağlı şuuru ilgilendiren bir olaydır. Şimdiye kadar söylediklerimizden anlaşılacağı üzere, bağlı şuur uykunun değil, uyanık halin, yani ruhun maddeye bağlanmış halinin vasfıdır. O halde burada cevaplandırılması lazımgelen başka bir sual vardır ki o da uyanık hale ait bir hatırlamadan ibaret bnlunan ruyanın nasıl husule geldiğidir.

Eğer ruya hadisesi üzerinde biraz durursak onu, şimdiye kadar edinmiş olduğumuz bilgilerle aydınlatabiliriz. Dikkat edilirse ruya, ruhun bedenle en çok irtibat halinde bulunduğu serbes hayatında vukua gelmektedir. Bu ne demektir.

Uyku halinde iken nispeten daha serbes bulunan ruh, uyanırken bedene olan bağlarını müterakki bir süratle kuvvetlendirmeğe başlar. Bu takviye ameliyesi muayyen bir hadde varınca serbes şuur hali, bağlı şuur haline inkilabeder. Ve << uyanma >> dediğimiz, hakikatte asıl uyku hali başlar. Demek ki bu << muayyen had >> serbes şuur halinin, bağlı şuur haline inkilabettiği noktadır. İşte bu nokta bize göre, ruhun bedenle en çok irtibat halinde bulunduğu serbes hayatıdır. Bunun bir derece ilerisinde ruh -maddeye olan bağları yüzünden - serbes hayatını kaybeder, bağlı hayatına başlar. Şu halde alelade ruyalar daima, serbes şuur halinin bağlı şuur haline inkilabettiği noktada vukua gelir. Bunu daha kestirme ve herkesin kullandığı bir sözle ifade etmek için, ruya uyumak veya uyanmak üzere iken görülür de diyebiliriz.

Halbuki bu an, yani serbes şuurun bağlı şuura geçtiği an pek kısadır ve işine göre, ancak saniyenin kesirleriyle veya saniyelerle ölçülebilir. Binaenaleyh bu nevi ruyaların vukuu bu kadar kısa bir zamanda olur.

Burada bir sual akla gelir: Niçin ruya görürüz? Daha doğrusu, neden uyumak veya uyanmak üzere bulunduğumuz her anda ruya görmeyiz?

Bu suale cevap vermezden evvel, ruya nasıl görülür sualinin cevabını iyice tebarüz ettirmiş olmamız lazımgelir. Yukarki mülahazalardan anlaşıldığı gibi, serbes haldeki intibaların hatırlanmasında amil olan unsur; ruhun, dikkatini muayyen hadiselerin muayyen beyin mıntıkalarında tesbit edilmesi ameliyesi üzerinde toplamasıdır. Ruya da serbes haldeki intibalara ait bir hatırlama olduğuna göre, burada da aynı kaidenin cari olacağı tabiidir. Biraz evvel post - hipnotik telkine ait hatıraların bağlı şuurda canlanmasını izah ederken süjenin dikkat melekesiyle alakadar iradesine istikamet verici bir dış unsurdan, yani manyatizörün iradesinden bahsetmiştik. Ruya hadisesinde de böyle birtakım saikler vardır. Bu saikler pek muhtelif şekiller arzeder. İşte bunlardan bazılarını bahis mevzuu etmekle yukarda sorduğumuz (niçin ve neden?) suallerinin cevaplarını da vermiş olacağız. O halde bu saikler nelerdir?

Serbes şuur halinin bağlı şuur haline inkilabı tabiriyle ifade etmek istediğimiz şey, perispri ile beden arasında vukua gelen maddi rabıtaların sıkışmasiyle müterafık bir hadisedir. Ve bu hadise de - her ruhi hadisede olduğu gibi - ancak, ruhun bu ameliye üzerinde dikkatini toplamış olmasiyle mümkündür. Binaenaleyh burada, ruhun dikkati perispri - sinir cümlesi arasındaki münasebetler üzerinde tabiatiyle toplanmış bulunmaktadır. Fakat olabilir ki gene bu sırada ruh ya manen veya maddeten herhangi bir hadise, bir mesele üzerinde fazlaca meşguldür ve bu hadiseye veya meseleye ait bazı fikirler ve imajlar parazit olarak dikkat sahasına - ekseriya natam bir şekilde - kayıvermiş bulunurlar. Bu meşguliyetler arasında mesela, ruhi bakımdan: kaybedilmiş bir sevgilinin acısı, büyük ziyanla neticelenmiş ticari bir teşebbüs, izzeti nefsi rencide edici büyük bir rezalet, kaybedilmiş ikbal veya kıymetli herhangi bir şey gibi ruhu tehyicedici haller bulunabilir. Veya maddi bakımdan: bir mide rahatsızlığı, diş ağrısı, açlık, bir romatizma ağrısı velhasıl bedenin herhangi bir yerinde insanı tazibedici bir arıza olabilir. Bu hallerden birine maruz kalan insan, ruhen onlarla meşguldür ve onun dikkati tabiatiyle mütemadiyen bu hadiseler üzerine çekilmektedir. Binaenaleyh uyur veya uyanırken de onun başka bir tarafa çevirmek istediği dikkati o sırada saf bir halde bulunamaz ve bu hadiselerden birisiyle ilgili unsurları zaruretiyle, perispri-sinir cümlesi münasebetlerine karıştırır. Bu hal, dikkate merbut olan hadise kırıntılarının - dediğimiz gibi - adeta otomatik bir seyirle beyin unsurlarına intikal etmesini ve orada alakadar mıntıkalarda gayrı ihtiyari olarak müphem ve vuzuhsuz izler, intibalar halinde yerleşmesini mucibolur. Buradaki tesirler, post-hipnotik telkindeki gibi sarih ve vazıh olmadıklarından onlara ait beyinde husule gelen izler de bittabi karmakarışık olur ve bu halin neticesinde görülen ruyalar, ekseriya ipe sapa gelmiyen darma dağınık birtakım imajlardan ibaret kalır. Fakat ne olursa olsun bu imajların uzaktan veya yakından bahis mevzuu ettiğimiz ruhi ve maddi tesirlerle alakası mutlaka vardır. Binaenaleyh, bu yoldan yüründüğü takdirde böyle alelade manasız görünen ruyaların bile bir uzuvda başlamak üzere bulunan bir hastalığın teşhisinde veya o sıralarda ruha musallat olmak üzere bulunan zararlı bir duygunun veya fikrin vaktinde keşfedilmesinde büyük faydası dokunabilir.

Demek, serbes şuurun bağlı şuura inkilabını neticelendiren maddi hadiseler üzerindeki ruhi faaliyet esnasında, dikkat sahasına kaymış böyle parazit duygu ve düşünceler yoksa uyandıktan sonra bağlı şuur sahasında herhangi bir imaj husule getirebilecek hiçbir iz beyinde bulunmaz, yani ruya denilen hadise vukua gelmez.

Fakat ruyanın, daha doğrusu hatırlamaların yukarkinden ileri ve yüksek tertipte diğer bir varyetesi daha vardır. Nasıl ki bir hatırlamadan ibaret olan yukardaki alelade ruyaları, bambaşka bir hadise imiş gibi << ruya >> diye diğer hatırlamalardan ayrı bir tabirle ifade etmemize şekil farkı sebebolmuş ise, daha ileride ve yüksek tertipte bir hatırlamadan ibaret bulunan aşağıda bahsedeceğimiz ruyaları da gene << ruya >> tabiriyle isimlendirmemiz şekil benzerliğinden mütevellit bir düşünceden ileri gelmiştir. Yani bütün bu varyeteleri gözden geçirirken hep hatırlama bahsinde bulunduğumuzu unutmamalıyız. Bunların hepsi keyfiyet ve kemiyet itibariyle birtakım değişik şekiller gösteren hatırlamalardan ibaret tezahürdür.

Nasıl bir telepatik duygu, uzakta mevcut bir hadisenin keza bir presantiman, gelecek bir hadisenin esiri birtakım ihtizazlarla insan ruhunda tecelli etmiş bir hatırasının hatırlanması, yani bağlı şuur sahasına çıkmış tezahürü ise, onun gibi uzakta cereyan eden veya gelecek olan hadiseler aynı yollardan ruha girerek pasif insan halinin, yani uykunun icabatına uygun imajlar tarzında bağlı şuur sahasına çıkmış tezahürlerdir.

Binaenaleyh, bu nevi imajlardan ibaret olan ruyalara telapatik ve haberci (telepathique, premonitoire) ruyalar diyen müelliflerin yerden göğe kadar hakları vardır.

Bu ruyaların teşekkül tarzı esas itibariyle bütün hatırlamalarda olduğu gibidir. Ancak burada değişen şey, bu teşekküle sebebolan illetlerin planlı ve yüksek bir tertipte bulunmaları ve bunun neticesi olarak hatırlama vetiresinde hakim (dominant) rol oynamalarıdır. Zira bunlara ait ihtizazlar, ruhun dikkat melekesine parazit halde refakat ederek beyne girmiş - yukarda bahsedilen - ruyalara ait ihtizazlara benzemezler. Bu nevi ihtizazlar ruhun dikkatini doğrudan doğruya kendi üzerlerine çekmiş bulunmaktadırlar. Ve ruhun dikkati o sırada hemen hemen yalnız bunlara tahsis edilmiştir.

Bu türlü ruyaların husulüne sebebolan amillerin yukardakilerinkinden ayrı olduğunu söylemiştik. Filhakika burada ruhun herhangi bir maksat ve gaye uğrunda bizzat kendi iradesini kullanması esastır. Mamafi, gene aynı maksat ve gayeler yolunda daha yüksek yabancı iradelerin de bu işde ekseriya müdahalesi görülebilir. Buradaki maksat ve gayeler, ruhun tekamülüne müteveccih birtakım havadisten insan halindeki ruhu haberdar etmektir. Eğer uzakta geçen veya gelecek zamana aidolan bir hadiseyi bağlı şuur halinde bilmekle tekamülü yolunda faydalanacaksa, uyanınca hatırlanması lazım gelen bilgilere ait imajları ya doğrudan doğruya veya sembolik birtakım kıyafetler içinde ruh – tıpkı post-kipnotik hallerde olduğu gibi – tanzim edilmiş bir plana uygun olarak uykuda beyne aksettirir. Bu faaliyetin neticesi olarak bu bilgi, uyandıktan sonra ya imajlarla müterafık (ruya) veyahut imajlardan sonra ari fakat telepatiler ve haberci hisler gibi kuvvetli iç duygularla ve hatta bazen açık fikirlerle mahmul hatıralar halinde bağlı şuurda canlanır.

Şu halde yukarda bahsettiğimiz alelade ruyalarla bunlar arasında birtakım farklar vardır:

I – Birincilerde hiçbir maksat yoktur. Onlar araya karışmış birtakım parazit ve gelişigüzel ihtizazların mahsülüdür. Binaenaleyh bu nevi ruyalar, dümensiz ve ipsiz sapsız şeylerdir.

Halbuki ikinci tertipteki ruyalar öğretici bir maksada matuftur. Bunlarda bu maksat uğrunda bir tertip ve nizam vardır.

II – Birinciler, ruyanın vukubulduğu andaki bedenin fizyolojik veya patolojik durumiyle veyahut ruhu sıkan veya ona neşat veren aşırı bir teessüriyet halinin mevcudiyetiyle sıkı bir surette alakadardır. İkincilerde ise böyle bir hal yoktur. Bilakis onlar ya uzakta cereyan eden bir hadise veyahut uzak veya yakın zamanda gelecek bir felaket veya saadet gibi mutat halde insanın bilmediği vukuatla ilgili imajları ve bilgileri ihtiva eder. Mesela bunlar, ya bir ölüm haberi verir, [1] ya kaybolmuş bir şeyin yerini gösterir [2], ya büyük bir tehlikenin vukuunu önlemeğe yarıyacak tedbirleri ihtiva eder [3], yahut insanı yanlış bir düşünceden veya zararlı bir hareketten koruyacak bilgileri telkin eder [4] ... ilh.

[1]

Burada, beni bir vakitler çok meşgul etmiş ve neticesi itibariyle sarsmış olan şahsi bir ruyayı ayrıca bir misal olarak yazacağım. Bu ruyayı tam yirmi dokuz sene evvel görmüştüm. Bu ruyaya ait o zamanki notlarımdan bir kısmını kopya ediyorum:

<< Bu gece müthiş bir ruya gördüm. Bir çeşmenin başındayım, ellerimi yıkıyorum. Sağ göz dişim ağrıyor. Elimle dişimi tutuyorum. Sallanıyor. Ve dişim çıkarak elimde kalıyor. Bundan müteessir oluyorum. Kendi kendime diyorum ki: ruyada insanın dişi çıkarsa ölüm haberi alacak derler. Acaba kim ölecek? Yakından birisi mi? Tam bu sırada birdenbire karşımda tanımadığım köylü kıyafetli, ihtiyar, ve beyaz sakallı bir adam peyda oluyor. Bana şunları söylüyor: << Oğlum, hemen git babanın elini öp! Bu günü kaybedersen yarın geç kalmış olacaksın. >>

İşte o zaman gördüğüm << müthiş >> ruya bu idi. Annemden başka onu kimseye söylememiştim. O da buna ehemmiyet vermemiş görünmekle beraber, o gün hemen gidip babamla barışmamı tavsiye etmişti. Zira o sıralarda ehemmiyetsiz bir sebepten dolayı onunla aramızda bir dargınlık vardı ve konuşmuyorduk. Şunu da ehemmiyetle ilave edeyim ki kendisini bildik bileli mevcut müzmin bronşitinden ma'da babamın o zamana kadar herhangi bir hastalıkla rahatsız olduğunu görmemiştik. Gerek annemin tavsiyesiyle ve gerek, bilhassa ruyanın tesiriyle, babamın çalıştığı yere o gün gittim ve elini öptüm. Akşam üzeri birlikte eve geldik. Ertesi sabah, saat 7 idi. Henüz kahvaltıdan kalkmak üzere idik. Babam güzel güzel konuşuyor ve hatta hafif sesle bir şarkı mırıldanıyordu. Birden bire öksürmeğe başladı. Evvela ehemmiyet vermedik. Fakat 15-20 saniye zarfında öksürük seslerinin gayrıtabii bir şekil aldığını ve zayıfladığını farkettim. Gayrı ihtiyari bir hareketle kendisini kucakladım. Fakat göğsüme onun ancak cansız başının düştüğünü gördüm.

Bu ruyamın muayyen ve ciddi bir maksada matuf olduğunu sarahatle gösteren, burada mühim bir nokta vardır: Dikkat edilirse ruya iki kısımdan müteşekkildir ve bu kısımlar aynı hedefe, yani babamım öleceğini bana bildirmek ve onunla o gün barışmamı temin etmek hedefine müteveccih olarak birbirini tamamlamaktadır. Bunlardan birinci kısım sembolik bir imajdır. Bu imaj o zaman bende mevcudolan bir itikada, yani ruyada diş çıkarmasının bir ölüm haberine işaret olduğu hakkındaki kanaate göre ayarlanmıştır. Fakat ruyamda da kendi kendime sorduğum gibi bu ölümün kime aidolduğu belli değildi. Binaenaleyh bu sembolik imajlar burada kalmış olsalardı maksadı temin etmiş olmıyacaklardı. Zira o sırada sağlam olan babamın öleceği asla benim aklıma gelemezdi ve ben o gün lazım olan fi'li, yani babamla barışma işini gene ihmal edebilirdim. Burada ruyanın ikinci kısmı beni bu maksada doğru tereddütsüzce sevketmeğe yaramıştır. Keza tek başına ruyanın ikinci kısmı da beni harekete

getirmeğe, belki kafi gelemezdi. Zira ondan gene, bir ölüm manası çıkarabilmek güç bir iş olurdu. Halbuki ben o gün babamla barışmamış olsaydım onunla dargın olarak ayrılmış olmaktan mütevellit vicdan azabı beni Ispatyoma kadar ve orada da takibedebilirdi. İşte ilk nazarda basit görünen bir ruyanın insan mukadderatında ne kadar büyük işler görebileceğini bu misal kafi derecede göstermektedir.

III – Birinci guruptaki ruyalar, tam uyumak veya uyanmak sıralarında alaminüt olarak beyne kaymış tesirlerden mütevellidolduklarından bunlar yalnız bu esnada, yani insanın uyumak veya uyanmak üzere bulunduğu sıralarda vukua gelirler. Halbuki ikinci guruptaki ruyalar, gelişi güzel ve kaçamak tarzında değil, bir maksat ve plan dahilinde vukua geldiklerinden onlar, bu maksadın ifadesine en uygun olabilecek uykunun her safhasında – ve şüphesiz aynı mihanikiyetle – vaki olabilirler.

IV – Ve nihayet, birinci guruptaki ruyalar; beyindeki hesapsız ve maksatsız tesirlerin gayet sathi ve gelip geçici izlerine bağlı bulunduklarından bunlar vuzuhsuz ve karma karışık oldukları kadar çabuk unutulurlar ve ruhta hemen hemen hiçbir derin tesir bırakmazlar. Hatta böyle ruyaları bazen insan, daha hatırlamadan denecek kadar kısa bir zamanda unutuverir ve bir daha da hatırlıyamaz. Halbuki ikinci guruptaki ruyalar mazbut oldukları kadar ruhta devamlı ve derin tesirler bırakırlar. Bazen insan bu kabilden bir ruyayı aylarca ve hatta senelerce unutamaz. Ve o, reel bir hadise olarak insan ruhunda ebediyen yaşayabilir. Zira bunları husule getiren izler hususi bir maksatla ve kemali dikkat ve ihtimamla beyin cevherleri üzerine ruh tarafından nakşolunmuştur.

Şimdi hatırlamaların diğer bir varyetesine daha temas edeceğiz. Reenkarnasyonizmaya ait geçmiş zaman hatıralarının ihyasına dair mütalaayı, hatırlamaların bu varyetesi adamakıllı kolaylaştırmış olacaktır.

İleriki bahislerde görüleceği gibi birtakım hatırlamalar vardır ki bunlar ne uyku halinde iken ne herhangi pasif bir halde iken vukua gelir. Bu nevi hatırlamalar mutat ve uyanık hallerde; bağlı şuurda doğmuş vazıh, hatta bazen oldukça tafsilatlı birtakım fikirler veya imajlar halinde kendilerini gösterirler. Bu hal ekseriya çocuklarda görülürse de büyüklerde görülmesi de vakidir. İleride verilmiş olan Bn. Raynaud hikayesi buna bir misal teşkil eder. Bu nevi çocuklar veya kahiller, kendilerinin bu dünyadaki hayatlarında karşılaşmış oldukları hadiselerin hiç birisiyle kabili izah olmıyan birsürü hatıralardan bahsederler. Hatta bu hatıralar bazen onların şimdiki hayatlarına pek çok yabancı birtakım hadiseleri ihtiva eder. Mesela, insan hiç bilmediği ve hatta ömründe duymamış olduğu bir dilde konuşmağa başlar. Hiçbir müverrihin bilmediği asya ortasındaki bir kavmin tarihine ait vakıalardan bahseder. Ve nihayet hiç ziyaret etmediği ve tanımadığı memleketlerde şu veya bu isimler altında, yaşamış, birtakım işler yapmış olduğunu hatırlar veya görür... v.s.

Acaba bu hatırlamalar nasıl vukava gelebilir? Ve bittabi herkes gibi yeni ve bakir bir sinir gümlesiyle dünyaya gelen bu insanların da gene herkes gibi geçmiş hayatlarını hatırlamaması lazımgelirken acaba bunlar neden birer istisna teşkil ederler?

Bir az evvel bahis mevzuu edilen telepatik ruyaların izahları hakkındaki mülahazalardan sonra bu nevi hatırlamaların da izahı kolaylaşır. Zira buradaki vaziyet de aşağı yukarı oradaki gibi cereyan eder. Yalnız birincisinde uykuda iken nispeten serbesleşmiş ruh iradesiyle

yapılan işi, ikincisinde; ruh, Ispatyomdaki serbes iradesiyle yapmaktadır. Burada ruhun kullandığı vetire hem ruyalar da, hem de post-hipnotik telkin hallerinde kullanmakta olduğu vetirenin aynıdır. Yani, ruh yeryüzünde tahakkuk ettirmek zorunda kaldığı bazı hadiselerin arasına eğer geçmiş hayatlarına ait birtakım bilgi kırıntılarını da karıştırmağı dünyadaki tecrübe hayatının selameti için faydalı görüyorsa onları - tıpkı post-hipnotik telkin altındaki süjelerin yaptıkları gibi - Ispatyomdaki iradesiyle beyin cevherleri üzerine orada birtakım intibalar husule getirirler. Bu intibalar; dünyada az çok vazıh duygular, fikirler ve hatta imajlar halinde meydana çıkarlar. Şu halde buradaki idrak, mutat halde dışardan beyne doğru gelmiş tesirlerin intibalarına mukabil; içerden yani perispriden beyne doğru gitmiş tesirlerle husule gelir. Zira üç buutlu aleme mensup beyin cevherlerinde şekillenmemiş ve yerleşmemiş hiçbir hadise bağlı şuurla idrak olunamaz. Bu suretle istikametleri dışardan ve içerden beyne doğru olan bu iki nevi tesirden mütevellit idraki birbirinden ayırdetmek için birincisine: << İnsan, dışarısını görüyor >> dersek ikincisine de: << İnsan içerisini görüyor >> dememiz icabeder.

5 – Zamanın bazı ruh halleri karşısındaki kıymeti ve izafiyeti

Gerek ruya hallerinde, gerek ekminezi yolu ile vuku bulan hatırlamalarda mazi, hal ve istikbale ait zaman mefhumunun ortadan kalktığını ve zaman kıymetinin, ölçüsüz bir şekilde uzayıp kısaldığını görüyoruz. Bu hal basit ve tek taraflı bir düşünce ile hareket eden bazı kimseleri, hatırlamaların reel kıymetlerini inkar etmeğe sevkedebilir. Öyle ya! 20 sene evvel geçmiş bir hayatta bugünkü gibi yaşamak veya bugünkü hayatı 20 sene ileri götürmek ve hele ancak uzun senelere sığabilecek bir yığın hadiseyi birkaç saniyelik zamanın içine sokuvermek olsa olsa realiteden uzak bir << hayal >> mahsülü olabilir.

Fakat muhtelif menbalardan alınmış tecrübelere istinaden diyebiliriz ki muvafık şartlar altında insan bir saniyelik hayatında kendisine ebediyet kadar uzun görünen zaman içinde yaşıyabilir. Bundan başka bazı ahval ve şeriat altında mazinin istikbal, istikbalin de mazi yerine geçebildiğini gösteren müşahedeler vardır. Bu sözler edebiyat değildir, müsbet müşahedelere dayanan ilmi bir hakikattir.

Mazi, hal ve istikbal üç buutlu zaman realitesidir. Binaenaleyh bu realite, bu alemle sona erer. Üç buutlu alemimizin dışında mazi, hale ve istikbal mefhumu kalmaz. Filhakika hatta henüz üç buutlu alemden dışarı çıkmaksızın bile bu alemin yüksek planlarında zaman mefhumunda anlaşılmaz değişmelerin vukua gelmeğe başladığını görürüz. Bir somnambülizma hali, hatta bir ruya hali bile bize bu hususta bazı iptidai fikirler verebilir.

Ruya, ruyayı gören için bir realitedir. Nasıl ki dünyada yaşıyan bir insan için de maddi hayat bir realitedir. Ruyanın bir realite olmadığı zehabına bizi düşündüren amil onun pek kısa ve pek fani görünmesidir. Fakat bu hususdaki ölçülerimiz neye ve kime nazarandır? Bu telakki ruyanın dışında yaşıyanların telakkisidir ve maddi düşünceden doğmaktadır. Halbuki dünyamızın dışında yaşıyan ve maddi telakkilerden kurtulmuş olan namütenahi varlıklar da vardır ki bunlara nazaran bizim yeryüzü hayatımız bir ruyadan daha çok kısa ve daha çok fanidir. Şimdi biz kendi hayatımızı da başka bir görüşe nazaran kısa ve fanidir diye irreel olarak mı kabul edeceğiz?

Realitenin kıymetini zamanla ölçmek adet olmamıştır. O halde ruyadaki zaman mefhumu nedir? Ruyasında on sene evvelki evinde yaşıyanlar vardır, yirmi sene evvel ölmüş olan babası ile sağlığı zamanındaki gibi konuşalar çoktur. Ve senelerce evvel geçmiş bir mektep hayatındaki arkadaşları ile o günkü gibi vaşıyanlar mevcuttur. Ruyada halihazırın bütün hadiseleri ekseriya unutulur. Hulasa ruya gören bir insandaki zaman mefhumu uyanık iken kendisinde mevcdolan zaman mefhumundan tamamiyle ayrıdır. Mazi, hal ve istikbal mefhumu kemikten bir kafatası kutusu içinde mahsur dimağ maddesinin dünya icaplarına tabi, zaruret halinde uydurmuş olduğu bir realitedir. İnsan ruhu maddi baskılardan kurtulduğu nispette kendisinde mevcut zaman kayıtları yavaş yavaş gevşemeğe başlar. Yani o, hadiselerin mutat tertiplerini değiştirmek imkanını elde eder. Bu işe mutat halde iken mani olan şey beyindir. Ruhun beyin kanalı ile vukua gelen düşüncesi zamanın mazi, hal ve istikbal tertibinden kendisini kurtaramaz. Tıpkı insanın üç buut mefhumundan kendisini kurtaramadığı gibi. Zaman mekana bağlı olmak dolayısı ile üç buut mefhumundan ayrılamaz. Binaenaleyh o da üç buut kanunlarına zaruri olarak tabidir. O halde yeryüzünde biz mekana bağlı hiçbir hadiseyi zamanın geçmiş, hal ve gelecek tertibinden kurtaramayız.

Fakat mazi, hal ve istikbal ne demektir? Ve mekanla kaim olan zaman, hangi yoldan geçmiş, şimdi ve gelecek olur?

Burada bir unsur vardır ki zamanın mekanla münasebetini tayin eden odur. Bu unsur harekettir.

Şu halde mekanla hareket, zaman telakkisini doğurmaktadır. Yani mekana bağlı olan zaman, ancak hareket unsuru ile kıymet kazanır. Ve mazi, hal ve istikbal dediğimiz şey, hadisatı husule getiren hareketlerin keyfiyet ve kemiyetlerine tabi bir telakkidir. Bu hareketleri değiştirmekle maziyi hal, hali istikbal, istikbali mazi .... ilh. yapmak veya herhangi bir zamanı hiç bir şey yapmayıp ebediyen uzatmak mümkündür. Dünya imkanları bu hareketleri bizim istediğimiz gibi bilfiil değiştirebilmemize müsait değildir. Gerçi bu hususta birçok şeyler tasavvur edebiliriz, fakat maddi imkanlarımızın müsaadesizliği yüzünden pek az şey yapabiliriz veya hiçbir şey yapamayız. Halbuki yüksek müesseriyet kabiliyetlerini gösteren maddelerden müteşekkil diğer alemlerde, ruhların hareketler üzerindeki hakimiyeti bizdekilerinkinden daha çok fazladır ve onlar bu hareketlerin çeşitli eşkalini tahakkuk ettirmek kudretini gösterirler. Binaenaleyh onların zaman üzerindeki hakimiyetleri ve zaman hakkındaki telakkileri bizdekinden başka türlüdür. Bu fikri, çok kaba olmakla beraber takribi bir misalle izah etmek isterim. Bir tepenin üzerinde saat ayarı için zeval vaktini haber vermek üzere atılacak top duruyor:

a – Ben bu topun bulunduğu yerden beş kilometre uzaktayım ve tepeye bakarak elimde saatimle topun atılmasını bekliyorum.

Evvela bir duman çıktı, arkasından kuru ve kısa bir ses geldi. Şimdi saatimi; dumanı gördüğüm zamana göre mi, yoksa sesi işittiğim zamana göre mi ayarlıyayım? Her halde dumanı gördüğüm zaman 12 ye en yakın olan bir zamandır pekala saatimi 12 yaptım. Fakat farzedelim ki ben ikiye inkisam etmiş olayım ve iki numaralı Ruhselman da yanımda bulunsun ve top atıldığı zaman barıt dumanını görmesin. Binaenaleyh bir ve iki numaralı şahsiyetlerimin, birisi dumana diğeri sese göre ayarlanmış saatleri, ayrı ayrı vakitleri gösterecektir. Halbuki bir de Ruhselman'ın üçüncü varlığını kabul edersek ve bunu da topun yanına koyarsak onun da saati bir ve iki numaralınınkilerden başka ve daha erken ayarda olacaktır. Demek ki aynı hadisenin

üç duruma göre vukua gelen tezahürü, aynı varlık üzerinde birbirinden ayrı üç zaman telakkisi tevlidetmiştir. Ve büyük bir şehrin, topun bulunduğu yere nazaran muhtelif mesafelerinde bulunan halkının zeval vaktinde aynı topa göre ayarlanmış oldukları saatlerin hiçbirisi diğerini tutmıyacak ve hepsi de yanlış olacaktır. Bununla beraber zahiri ve sathi bir görüşle bütün bu insanlar saatlerinin doğru ve aynı ayarda olduğuna kani bulunacaklardır. Ve onların herbirinin bu düşüncesi kendileri için bir realitedir.

b – Benim, fezada sesin intişar süratine müsavi bir süratim vardır. Ve ikiye inkisam etmiş varlığımdan birincisi topun yanında beklerken ikincisi top atılmazdan bir lahza evvel son süratiyle fezaya doğru uzaklaşmağa başlamıştır. Top atıldı. Bir numaralı varlığım topun sesini duydu ve saatini ayarladı, fakat iki numaralı varlığım hareketinde devam ettiği müddetçe topun sesini duymıyacak ve saatini 12 ye getiremiyecektir. Demek aynı varlık karşısında aynı hadise, gene bir hareket hali yüzünden, hem mevcut hem de madum olacaktır. Netekim iki numaralı varlığım, daha doğrusu varlığımın ikinci parçası, hareketini kestiği anda topun sesini duyacak ve saatini 12 ye getirecektir. Şu halde bir varlık herhangi bir hadiseyi, kendi hareketlerini keyfiyet ve kemiyet bakımından o hadiseye göre istediği gibi değiştirebildikçe, istediği zamanda vukua gelmiş gibi telakki etmek imkanı bulur. Yani misalimizde olduğu üzere birisine nazaran şu anda atılmış bir top,hareket itibariyle diğer vaziyetteki birisine nazaran bir, iki, beş, on, yüz, bin... ilh. saatlik bir istikbal işi olabilir. Ve o adam, hareket süratini tanzim ve idare etmekte ne kadar kudret sahibi bulunursa zaman meselesindeki telakkilerinde o kadar çok varyeteler husule getirebilir.

c – Ben fezada sesin intişarı süratinden daha çok sürate malikim. Top atıldığı sırada onun yanında bulunan iki numaralı varlığım topun sesini duyar duymaz fezada o suretle koşmağa başladı ki her saniyede bir durup top sesini beklemekte ve onu işitince tekrar son süratle koşmasına devam etmektedir. Burada ne olacaktır? Bir numaralı varlığım için çoktan olup bitmiş bir hadise iki numaralı varlığım için aynı şekilde ve her saniyede bir tekrarlayıp duracaktır. Ve varlığımın bir kısmının saati 12 den itibaren işleyip dururken diğerinin saati 12 ile 12 bir saniye arasında mütemadiyen ileri ve geri gidip gelecek ve bir türlü ilerliyemeyecektir. Zira bütün bu saatler, topçunun atmış olduğu 12 topuna göre ayarlanmaktadırlar. Demek hareket, yani mekanda yer değiştirme şekline ve tarzına göre aynı bir hadise tekrar tekrar duyulabilir ve bir mazi olamaz. Bundan başka << hal >> de her muayyen zamanda bir, << istikbal >> olur.

d – Ben fezada sesin intişar sürati kadar koşuyorum. Ve topun yanında beklerken top atılır atılmaz iki numaralı varlığımla topun atıldığı yerden uzaklaşmağa başladım. Burada da başka bir hadise cereyan edecektir. Birinci varlığımla topun kuru, kısa sesli patlayışını duyup bitirdiğim halde ikinci varlığımla onun uzun, fasılasız bir gürültü halinde devam edip gittiğini duyacağım ve ben bu hareketimi değiştirmedikçe bu ses kesilmiyecek, devam edecektir. Buna nazaran hareketlerimizin, hadiseleri husule getiren hareketlere nispetle alacağı keyfi ve kemmi durumuna tabi olarak, herhangi bir anda olup bitmiş sayılan bir hadise içinde ebediyet kadar uzun zaman yaşıyabiliriz. Ve bir vaziyete göre duyulan mesela kısa bir top sesi diğer bir vaziyete göre bambaşka bir şekilde, uzun ve tahammül edilmez bir gürültü halinde duyulabilir.

Bu fikirleri eksantrik birtakım düşüncelerle sadece okuyucularımızın tecessüs hislerini tahrik etmek gibi maksatsız ve manasız bir iş olsun diye yazmış değiliz. Ve madde, hareket, ihtizaz, perispri, ruh müessiriyeti... v.s. bahislerinde şimdiye kadar söylemiş olduğumuz

şeylerden sonra yukarda bahsettiğimiz fikirlerin boş bir laftan ibaret olmadığını da okuyucularımızın takdir edeceklerinden eminiz. Kainatın mümkünat alemi bizim bildiklerimizinkinden çok daha büyüktür. Binaenaleyh, bu fikirler, birçok diğer hadiselerin anlaşılmasında olduğu gibi hatırlama hadisesinin izahında da bize birtakım kolaylıklar göstermiş olacaktır.

Bu mülahazalardan çıkan netice nedir?

Evvela, esasen bilindiği gibi, zaman diye mutlak bir mefhum yoktur. Saniyen zaman; mekan ve hareketten ayrılmayan ve onlara kaim bulunan bir mefhumdur. Salisen, dışardan almış olduğumuz maddi hadiselere ait intibalar zamanla muayyeniyet kazanmış ve zamanla kayıtlanmıştır. Ve nihayet bizim eşya ve hadiseler hakkındaki bilgimiz hareketlerin keyfi ve kemmi hallerine tabidir.

Binaenaleyh bir varlık ister insan halinde yeryüzünde bulunsun, ister Ispatyomda perisprisi ile bir ruh halinde olsun veya tabii şartları bambaşka diğer, bir dünyada başka türlü hareket kudretlerini haiz tanımadımığımız bir halde bulunsun hareket ve yerdeğiştirme kabiliyetinin imkanı nispetinde hadiseleri ve hadiselerden ayrılmayan zamanı idrak edecek veya onlar hakkındaki idrakini yerine göre bilerek, bilmiyerek veya istiyerek istemiyerek değiştirebilecektir. Bu fikir ses, ziya, hareket, elektirikiyet, mıknatısiyet.... v.s. gibi hareketle kaim dünyamızın sayısız tabii amilleri hakkında varit olduğu gibi maddi kainatımızda hareketle kaim bütün bilmediğimiz amiller hakkında da - şimdilik asla anlıyamıyacağımız tarz ve hallerde- varittir.

Hulasa, gerek ruyalarda olduğu gibi tabii ve kendiliğinden vaki hallerde; gerek koma, senkop, defeyans gibi şuur ziyaiyle müterafık marazi hallerde ve gerek somnambülizma, psikolojik infisal, dedubluman gibi tecribi degajman hallerinde olduğu üzere serbesleşen ruh, bedene nazaran çok işlek ve müesseriyet kabiliyetini haiz perisprisiyle kozmik vibrasyonları doğrudan doğruya alır ve onlarla her türlü münasebette bulunur. Bu hal ruhun – kudretine göre – kendi perisprisine ait ihtizazları kozmik vibrasyonlarla olan münasebetlerinde istediği gibi sevk ve idare edebilmesine–yukardanberi söylediğimiz yollarda–imkan verir. Bunun neticesi olarak ruh, iradesiyle mesela geçmişte vuku bulmuş bir gurup hadisatı heyeti umumiyesiyle öne getirerek onların içinde << şu anda yaşıyormuş gibi >> olur ki bizim << hakiki hatırlama >> diye vasıflandırdığımız şey budur. Böyle olunca, maziye ait telakki ettiğimiz hadiseler mecmuasını bütün teferruatiyle inceleyebiliriz. Mesela bir insan bu suretle yirmi sene evvelki hadiseler mecmuasını aynen şimdiki zamana getirebilirse biz ona hayatının yirmi sene evvelsini hatırlıyoruz deriz ve bu, hakiki bir hatırlama olur.

Dünyamızda zamanı kıymetlendiren şey hareketle kaim olan hadiselerdir. Zaman hadise kolleksiyonlarından ayrılmıyan bir mefhumdur. Binaenaleyh bu hadise kolleksiyonlarından bir kısmının yerini değiştirmekle, mesela bir hadise kolleksiyonunu mutat sırası dışında diğer bir hadise kolleksiyonunun önüne veya arkasına almakla bize göre itibari ve nispi olan zamanını yerini değiştirmiş oluruz. Halbuki bu hal insanın hayatında sık sık vaki olabilir. Marazi durumlarda olur, tecribi vetirelerle olur, tabii yollardan olur ve daha bilmediğimiz kimbilir hangi şartlar altında olur. Ağır bir hastalık, derin bir uyku, bir kazanın doğurduğu şiddetli bir heyecan, hipnotik bir uyku... ilh. gibi haller bunlar miyanındadır.

Şu halde reenkarnasyon bahsini oldukça tenvir eden bu manadaki hatırlama hallerini ve bu halleri husule getiren hadiseleri gözden geçirmek faydalı olacaktır.

Geçmiş hayatları hatırlama hadisesi başlıca iki suretle mümkün görünüyor; bunlardan birincisi, mutat hallerde vukua gelen hatırlamalar, ikincisi de tecribi usullerle husule getirilen hatırlama halleri.

Mutat hallerde olan hatırlamalar diğerlerine nazaran daha az vuzuhlu ve ekseriya dikkat nazarından kaçacak mahiyettedir. Bunlardan bazıları geçen bahislerde söylenmişti. Fakat bu guruptan olmakla beraber evvelce söylediklerimizden daha canlı ve bugünkü hadiseler kadar yakından hatırlanmış eski hayatlara ait hatıralar da vardır ki bilhassa sonraki bentte zikredilecektir. Bu nevi hatırlamalar çok kıymetli olmakla beraber metapsişik bilgilerin henüz yayılamamış olduğu muhitlerde hemen daima gözden kaçmakta ve istifade edilemez bir halde kalmaktadır. Biraz aşağıda göreceğimiz bu guruptaki müşahedelere ait misaller, ya bu işlerle alakası bulunanlar tarafından tesadüfen tesbit edilebilmiş veyahut bu bahse dair bilgileri olmamakla beraber çocuklarının haleti ruhiyeleri ile daha yakından meşgul, müşahit ruhlu bazı aileler tarafından haber verilmiştir. Fakat, biz eminiz ki bunların yanında haber verilmiyenlerin veya gözden kaçanların miktarı tahminin çok üstündedir. Ve şüphesiz, bu yüksek bahislere akademik kıymet verildiği günden itibaren gizli kalmış birçok müşahedeler meydana çıkacak ve bu bahsin aydınlatılması işi bu müşahedelerin de yardımiyle daha ziyade kolaylaştıracaktır.

İkinci guruptaki tecribi müşahedelere gelince bunlar bu işin mütehassısı olan zevat tarafından tetkik olunagelen veya halen tetkik olunmakta bulunan hadiselere dayanır. Ve bu bakımdan bunların evvelkilere nazaran daha ilmi ve didaktik kıymetleri vardır. Şimdi bunların ayrı ayrı mütalaasına başlıyoruz.

GEÇMİŞ HAYATLARA AİT MUTAT YOLLARDAKİ HATIRLAMALAR

Biz, birçok çocukların anlatmakta oldukları geçmiş hayatlarına ait hatıra kırıntılarına tetkik ve tamik etmek şöyle dursun, bunları ya bir ruya veya çocuk muhayyilesinin boş bir faaliyeti zanneder ve susturmağa çalışırız. Zira akademik ölçülerimiz çocuk ruhunun bu tezahürlerini hakiki kıymetleri ile ölçebilmemize müsait değildir.

Halbuki geçmiş hayatlarına en yakın bir çağda bulunan ve dünya maddelerinin henüz ağır tazyikleri altına, ileri yaşlardakiler kadar girmemiş bulunan Ispatyomun bu taze misafirlerinden, geçmiş hayatlara ait bazı hatıraları – müphem dahi olsalar – dikkatle dinlemekliğimiz icabeder. Ve bu sayede ilimde faydalanabileceğimiz bazı kıymetli müşahedeleri toplıyabilmek mümkün olur. Çocukların anlattıkları masallara kulak asmak lazımdır. Bunların şu veya bu bakımdan ruhi hadiselere temas eden ve hatta onları azçok aydınlatabilen birçok ehemmiyetli tarafları vardır. Çocuk ruhunda cereyan eden hadiselerden bahis konuşmaları ve çocuk hikayelerini << bayağı >> saymıyarak dikkatlice nazarı tetkikten kendi varlığımız hakkındaki bilgileri genişletici faydalar temin edebilmemiz mümkün olur. Zira

çocuklarımız evvelce birçok hayatlarda yaşamış ve saç sakal ağartmış kimselerdir. Netekim bişz de ruhların çocukluk devresinden geçmiş insanlarız.

Bu neviden hatırlamalara ait elimizde toplanmış birçok müşahedeler vardır. Biz bunlardan bazılarını, kitabimizin hacmini göz önünde tutup kısaltarak okuyucularımıza sunacağız. Bu işe mahiyetini iyice tayin edemediğim bizzat kendi çocukluğuma ait oldukça vuzuhsuz ve şüpheli bir hatıra ile başlıyorum:

1 – Çocukluğumun hangi zamanında başladığını bilemediğim 4 – 5 yaşıma kadar beni takibeden bu hatıranın, o zamanki canlı tesirlerini hala azçok duyabiliyorum. Bazen bir çocuk merakı ile bu hikayenin ne vakit cereyan ettiğini annemden sorardım. O, evvela bir ruya görmüş olduğumu düşünerek bana baştan savma cevaplar vermekle iktifa etmişti. Fakat bilahara devam eden ısrarlarım karşısında nedense bazı endişeler duymağa başlamış ve beni şiddetle tehdid ederek bir daha böyle şeyleri konuşmaktan menetmişti. Beş yaşından sonra bu hatıralar yavaş yavaş kuvvetini kaybetti ve canlı sahneler yerine sönük ve silik birtakım klişeler kaim olmağa başladı. Bu hikaye aşağı yukarı şu idi: Ben gene bir çocuktum, fakat başka bir çocuktum, annem ve diğer 2 – 3 kardeşimle beraber (o tarihte yalnız bir kardeşim vardı!) bir seyahatte bulunuyoruz. Denizdeyiz ve bir kayığın içindeyiz. Yanımdaki annem ve kardeşlerim şimdikilere benzemiyor. Büyük bir limandayız. Bu limanda bir manzara var ki benim merakımı en ziyade tahrik eden bu oluyor. Zira bu, mutat olarak gördüğüm şeylere benzemiyor, fakat bana aynı zamanda pek yakın ve munis görünüyor. Deniz üzerinde veya sahillerde büyük tesisata merbut ve asılı duran terazi kefeleri gibi bir takım şeyler var ve bunların üzerinde silahlı adamlar duruyorlar veya bazı şeyler yapıyorlar. Nihayet büyük makineler, kalabalık sahiller ve birçok görmediğim insanlar içinde hatıram bulanıyor ve siliniyor. Bu gördüğüm şeylerin hiçbiri o zamanki mutat hayatımda mevcut değildi. Burani neresi idi, bu gördüğüm adamlar kimlerdi, ben buralara ne vakit gitmiştim? işte o zamanlarda kafamı işgal eden meseleler bunlardı. Acaba bu, hakikaten bir ruyanın intibaı mı idi? bu, mümkündür, bir çocuk birçok ruya görebilir. Fakat gördüğüm ruyalardan hiçbirisi bende bu kadar içinde yaşamışçasına canlı bir sahne intibaını bırakmamıştı. Bununla beraber eğer elimde yalnız bu bahsettiğim müphem ve her yoldan izahı mümkün şahsi çocukluk hatıramdan başka daha kuvvetli ve müsbet diğer çocuk hatırlamaları mevcudolmasaydı yukarda yazdığım hikayeler üzerinde bir saniye bile durmak istemezdim. Fakat salahiyetli bazı zevat tarafından tespit edilmiş elimizde öyle misaller var ki, bunları tetkik ettikten sonra << gevezelik >> yapan veya << ruyalarını anlatan >> çocukların hikayeleri karşısında uyuklamamaklığımızın lazımgeldiğini takdir etmekte gecikmeyiz. İşte bunlardan birkaç misal yazıyoruz:

II – Takriben on üç sene evvel Adanada bulunuyordum. Orada bana bir köylü çocuğunu tanıtmışlardı. Bu çocuk Adana köylerinden birinde oturan ve oradan hiç dışarı çıkmamış bulunan bir kadının takriben dört yaşında sevimli bir kızcağızı idi. Kendisi mütemadiyen ve ısrarla birçok adamların bulunduğu kalabalık bir şehirden bahsediyordu. Bu arada << kendi kendine koşan arabalar >> vardı, << bu arabaların altında demirden yol >> vardı, << bunlar çın, çın diye bağırarak koşuyoşlardı >>. O, annesiyle beraber << bunların içine binerdi, şimdi bunlar nerde idi ? Yeni annesi kendisini bu arabalara bindirmiyordu, eğer eski annesi olsaydı bindirirdi >>. Tramvaylı bir şehri ömründe görmemiş bir aileden doğan bir çocuğun, köyünden fersahlarca uzak şehirlerin bu nakil vasıtalarını bu kadar canlı olarak tarif edebilmesi onun tarafından işitilmiş hikayeler ve masallarla da mümkün olmaz. Kaldı ki annesinin ifadesine

göre köylerinde bu çocuğun anlattığı şeyleri bu kadar açıklıkla bilen kimse yoktu. Bundan başka çocuğun başka bir anneden bahsetmesi de başkalarından işitilmiş bir hikaye olamaz. Annesi çocuğun bu iddialarının ta konuşmaya başladığı anlardan itibaren devam ettiğini, ve kendisine dışardan, hiçbir kimsenin bunları söylemediğini ısrarla ifade ediyordu. O sıralarda Adanadan ayrılmak mecburiyeti, üzerinde daha fazla durulması lazım gelen bu hadiseden maalesef beni uzaklaştırmıştı.

Ben, yukardaki iki misal üzerinde uzun uzadıya durmuyorum. Zira evvela bunlar vuzuhsuzdur, saniyen tahkik ve takibedilmiş değildir. Bunları aşağıdaki kuvvetli misallere giriş olarak ve ancak o misallere beraber mütalaa edildikleri zaman manalanabilecek birer vakıa halinde takdim ettim.

III – Okshinston da aynı günde birisi erkek diğeri kız olarak doğan ve beraber büyüyen ve nihayet sevişip evlenen bir karı koca vardı. Bunlar aynı günde ölmüşlerdi. Aradan seneler geçti. Bu memleketin bir istila yüzünden hicret eden senekesi arasında Maung – Kan isminde bir genç adam ile karısı ve yeni doğan ikiz çocuğu vardı. Bu çocukların ikisi de oğlandı. Büyüğüne Maung – Gyi, küçüğüne maung-Nge ismini vermişlerdi. Çocuklar biraz sonra konuşmağa başladılar. Fakat bunların, birbirlerini Maung – San – Nyein ve Ma – Gyrom diye çağırdıklarını görünce anne ve babanın hayreti artmağa başladı. Zira, evvela son isim bir erkek ismi olmayıp kadın isimi idi. Saniyen bu iki isim senelerce evvel Okshington da ölen karı kocaya aitti. Meselenin tahkiki için çocuklar Okshingtona götürüldü. Orası çocuklara yabancı gelmedi. Onlar buranın sokaklarını, evlerini ve hatta evvelki hayatlarında giymiş oldukları elbiseleri bile tanıdılar. Bütün bunlardan daha hayret verici bir hadise olmuştu: çocuklardan birisi, yani evvelce kadın olanı kocasının haberi olmadan Ma–Thet isminde bir kadından iki rupya ödünç para aldığını ve onu ödiyemeden öldüğünü söylüyordu. Bu kadını aradılar ve buldular kadın nezdinde yapılan tahkikat bu iddianın tamamiyle doğru olduğunu gösterdi.

Bu hikaye de basbayağı bir hatırlama vardır. Çocukların, giydikleri elbiselere varıncaya kadar eski hayatlarını ve evvelce yaşamış oldukları bir şehrin sokaklarını ve hatta ödünç para alıp verdikleri kimseleri tanıması, onların evvelce iddia ettikleri hayatta yaşamış oldukları kabul edilmedikçe hiçbir nazariye ile izah edilemez. Hususiyle henüz yeni konuşmağa başlamış bir çağda bulunan çocukların bu kadar ince teferruatlı bir masalı uyduramıyacakları tabiidir. Bu hal çocuklar tarafından hatırlanan geçmişteki birtakım hadiselerin ifadesinden başka bir şey değildir.

IV – J.J. Horster yazdığı eserinde bizzat kendi kızına ait bir vakayi neşrediyor. Kendisi Effigham da ikamet ederken Maria isminde bir kızını kaybetmiştir. Bu hadiseyi müteakip oradan ayrılmış ve Dakota'da yerleşmişti. Bir müddet sonra burada da gene bir kızı dünyaya gelmiş, onun ismini de Nellie koymuştu. Fakat evvelki misalde olduğu gibi bu çocuk da adının Nellie değil, Maria olduğunu iddia ediyordu. Buraya kadar olan hikaye fazlaca müsamahakar davranmak suretiyle bir masaldan ibaret telakki edilebilir. Fakat bundan aşağısı hikayenin yukarki kısımlariyle birleştirilirse çocuğun bu iddiasının masal olmadığı anlaşılır. Filhakika Horster bir gün kızını Effinghama götürmüştür. Çocuk evvelce hiç burasını görmediği için bittabi tanıyamıyacaktı. Halbuki hiç böyle olmamış ve çocuk, yalnız şehri tanımakla kalmamış aynı zamanda eskiden oturdukları evi bile tanımıştır. Fakat iş bundan da ileri gitmiştir: Nellie, Maria'nın arkadaşlarını birer birer tanımış ve Maria'nın gittiği mektebin yerini ve içini babasında tarif etmeğe başlamıştır. Aynı zamanda kendisinin oraya götürülmesini istemiştir.

Babası kızının isteğini yerine getirmiş ve kız mektebe girince hemen Maria'nın oturduğu sırayı göstererek << işte benim yerim burası idi >> demiştir.

Bu hikayede de evvelki sözlerimizi tekrarlıyacağız: Eğer geçmiş bir hayatta yaşamamış olsaydı bu çocuğun aklına isminin Maria olduğu, falan şehirde yaşamış bulunduğu, falan ve filan arkadaşlarla oynaştığı, falan mektebin filan sırasında oturduğu fikirleri nasıl gelebilirdi? Bu, birinci mesele. İkinci mesele ise bütün bu iddiaların hakikate tevafuk etmesidir. Eğer bunlar yalan ve uydurma birer masaldan ibaret olsaydı çocuk, ömründe görmediği bir şehrin hayatına ait bazı hadiseleri, içinde yaşamışçasına doğru olarak nasıl tarif ve tasnif edebilirdi?

Bu hikayeyi müsbet ve ilmi bir kafa ile izah eder gibi görünen birtakım fikirler akla gelebilir. Bunlardan birkaç tanesini yazıyoruz:

a – Bu çocuk iddia ettiği gibi, evvlce Maria bedeninde ve Effingham şehrinde yaşamıştır. Bu iddiaya karşı hiçbir itiraz serdelilemez. Hikayenin mahiyeti her noktasında bu nazariyenin lehindedir.

b – Nellie annesinden, babasından veya muhitinde herhangi yakın bir kimseden bu hikayeyi mükerreren ve aynı tarif ve tavsiflerle dinlemiş ve benimsemiştir. Horsterin tebliğinde böyle bir şeyin vuku bulduğuna dair en ufak bir işaret bile yoktur. Esasen, eğer mevcut ise, böyle bir şeyin ailece ilim mahafilinden gizlemiş olması ailenin kendi kendisini herkese karşı aldatmış olması demektir ki hiçbir insan bilhassa sevdiği bir çocuğunun haleti ruhiyesini yalan ve yanlış bir yolda kullanarak hem kendisinin samimi duyguları ile, hem de başkalarının ilmi tecessüs hisleriyle oynamaktan zevk duymaz. Binaenaleyh tebliğde bildirilmediğine göre, biz bu hususta çocuğa dışardan herhangi bir telkinde bulunulmadığını kabul etmek zorundayız.

c – Çocuk telestezik veya psikometrik bir kabiliyetle bu fikirleri kimsenin haberi olmadan herkesin kafasından ve kendi muhitinden toplamıştır. Telestezik ve psikometrik kabiliyetleri kolayca kabul ediyoruz da neden bu hadisyi daha makul ve vuzuhla izah eden ekminezik kabiliyeti kabul etmek istemiyoruz? Bu hadisenin evvelki yollarda izahı yapılırken karşılaşacağımız güçlüklerin hiçbirisi ekminezi yoluyla yapılacak izahlarda karşımıza çıkmaz. Filhakika telestezi ve psikometri yolu ile bir insan, uzakta cereyan eden veya bir hadiseyi azçok hata ile maziye doğru takibedip anlatabilir. Fakat başkalarına ait bir maziyi kendine mal edinmek psikometrinin tarifinde mevcut olmıyan bir haleti ruhiyedir. Ve bu haleti ruhiye ekminezi gurubuna girer. Böyle olunca hikayeyi reenkarnasyon lehine kaydetmekten başka yapılacak iş kalmaz.

d – Bu hikaye tamamiyle uydurmadır. Ortada ne Maria, ne Nellie, Neillie'nin iddiaları, ne de yapılmış herhangi bir iddiada hakikat mevcuttur. Bunların hepsi yalandır, hepsi masaldır. Neden?... Bir insan kendi çocuğunu oyuncak gibi ortaya koyup herkesi onunla aldatmak için neden bir kitap yazmağa kalkışsın. Bunun gerek kendisi, gerek bakası için ne faydası olabilir? Eğer bu zatın bir roman yazarak şöhret veya herhangi bir fayda temin etmesi bahis mevzuu ise bu iş için bu yol, yolların en çıkmazıdır. Ve her romancı bilir ki kitabını yazarken << ben roman yazıyorum >> demekle eserinin kıymetini düşürmez belki arttırır, aksi takdirde eseri sanat ve ilmin ciddi sahasından uzaklaşmak ve itibardan düşmek tehlikesini de maruz kalabilir. Kaldı ki, bütün bu sahalarda ciddiyetle çalıştığını ispat etmiş her araştırıcıya, sırf keyfimize göre söz söylemiyor diye yalancılık isnat etmeğe hakkımız yoktur. Binaenaleyh biz bu hikayenin, büyük bir ilmi hakikate yardım eder mahiyetteki nazariyeleri kuvvetlendirici

diğer birçok delillerle de sabit olmuş bir hadiseyi, yani geçmiş hayatın hatırlanması hadisesini ifade ettiğine kaniyiz.

V – Hele şimdi vereceğimiz misali, reenkarnasyonizmayı kabul etmediğimiz müddetçe izah edemiyeceğimizi açıkça itiraf etmeliyiz.

Krolberia'da 45 yaşında ve Ramshadhon adında bir zad vardı, bu zatın zevcesi Manmohini 12 sene evvel koleradan ölmüştü. Zevcesinin Balgorh'da bir teyzesi vardı. Bir gün bu kadıncağız bir kız çocuğu doğurdu. Çocuk biraz büyüyünce annesiyle beraber ziyaret maksadiyle Krolberia'ya gitti. Fakat bu ziyaret beklenilmiyen birtakım hadiselere yol açtı; evvela çocuk, Ramshadhon'un evini uzaktan görünce bu evin kendi kocasına aidolduğunu iddia etmeğe başlamıştı. Ve evin içine girmeden içerisini doğru olarak tarif ediyordu. İçeri girdiler. Çocuk, orada mevcudolanlar arasında yaşlı bir kadına selam verdi ve << İşte bu benim görümcemdi >> dedi. Orada bulunan gençlerden bazılarını göstererek onlarında kendi çocukları olduğunu iddia etti. Biraz sonra Ramshadhonla karşılaşınca << İşte benim kocam bu idi >> dedi. Fakat bununla da kalmayıp bu adamın kendisi ile evlenmesini teklif etti ve hatta bu teklifinde o kadar ileri gitti ki eğer kendisi ile evlenmezse intihar edeceğini bile söyledi.

Ramshadhon evvela kızın bu söylediklerini şüphe ile karşıladı ve doğru söyleyip söylemediğini ısbadetmesini ondan istedi. Bunun üzerine küçük kız şunları söyledi: << Elbisemde dikili duran 6 rupyayı ben ölürken siz oradan almıştınız, ölüm döşeğinde yatarken büyük oğlumdan biraz para ve tezyinat istemiş olduğumu da hatırlarsınız... Duvarın üzerine kırmızı bir vazo bırakmıştım, içinde birkaç kurdalya ile iki saç iğnesi vardır. Bütün bunlar duvarın üzerinde ve bir bavul içindedir. >> Uzun zamandanberi bakılmamış ve ihmal edilmiş olan bu yer araştırıldı ve toz toprak içinde kalmış eşyalar aynen çocuğun söylediği gibi meydana çıkarıldı. Kız şu suali de sordu: << sandıkta benim bir elbisem vardı, o duruyor mu ? >> Hakikaten duruyordu ve iki yerinden delinmişti. Kız buna itiraz etti ve bu elbisede yalnız bir deliğin bulunması lazımgeldiğini söyledi. Bu da doğru idi. Fakat kadının ölümünden sonra bu elbiseyi görümcesi giymiş ve o da onu başka bir yerinden delmişti. Kız, çocuklarının ve eski hayatında tanıdıklarından bazılarının isimlerini söylemeğe başladı, kendisine bir kadını: << bu kim? >> diye gösterdiler. Kız hemen o kadına hitaben << bir gün siz açlıktan ölüyordunuz, benden biraz yemek istemiştiniz, ben de size biraz pirinç vermiştim, ondan sonra bana küçük anne diye hitabetmeğe başladınız. Şimdi beni artık tanıdınız mı? >>

Bununla beraber Ramshadhon kendisiyle evlenemiyeceğini, zira kendisinin 45 yaşında olmasına mukabil kızın ancak 11 yaşında olduğunu küçüğe söyledi. Kız gene ısrar etti ve birçok tehditler savurdu. Ve tekrar annesinin ve babasının evine dönmiyeceğini, çünkü onların kendi annesi ve babası olmayıp teyzesi ve amcası olduklarını söyledi. Bundan sonra yapılan diğer araştırmalar kızın bu şehirde daha birçok kimseleri tanıdığını meydana çıkardır. >>

Bu hikayenin izahında da yukarki fikirler ileri sürülebilir. Fakat burada akla bir şüphenin daha gelmesi mümkündür: acaba kızın annesi çocuğunu Ramshadhon'a vermek için ona böyle bir hikayeyi talim etmiş olmasın!

Eğer hikaye iyice tetkik olunursa bu fikri çürütecek birçok noktalara rasgelindiği görülür; mesela, kulaktan öğrenilmiş bir hikaye ne kadar gayretle yapılmış olursa olsun henüz tecrübesi noksan bulunan bir çocuk tarafından bu kadar maharetle ve falso yapmadan tatbikat sahasına çıkarılamaz. Saniyen insan uzaktan, tarifle öğrendiği kimseleri birer birer

ve yanılmadan görüp tanıyamaz. Kaldı ki bu hikayede bu tanıma hadisesi bir iki kişiye münhasır kalmıyor. Kız bu suretle birçok kimseleri tanıyor. Keza, kızın ana veya baba talimatı ile intihar tehditleri savuracak kadar ısrarla tanımadığı yaşlı bir adamla evlenmek hususunda ısrar edeceğini kabul etmek de mutat düşüncelerimize pek uygun gelmez. Fakat bu faraziyeyi çürüten bu ufak tefek mülahazalardan başka onu ortadan büsbütün kaldıracak kuvvetli noktalar da vardır. Bunlardan birisi şudur: Kız elbisesini sorduğu zaman ondaki deliklerin adedini değil, elbisesinin sandıkta durup durmadığını soruyordu, elbise karşısına iki delik olduğu, herkesi aldatabilmesi için öğretilmiş olsaydı kız, daha elbiseyi görmezden evvel onun kaç deliği olduğunu söylemekte istical gösterebilirdi. Diğer bir nokta da şudur: ev halkı tarafından kendisine bu kimdir, diye laalettayin bir kadının gösterileceğini evvelden tayin ve talim etmek her halde ana veya babanın aklından geçmemiştir. Böyle birisini görmeği doğrudan doğruya kızın kendisi istemiş olsaydı davanın kıymeti belki biraz sarsılabilirdi. Fakat başka bir memlekette kıza böyle bir kadından bahsedilmiş ve onun rolleri öğretilmiş bile olsa kız karısına ilk çıkarılan kadının bu olacağını düşünemez. Bu söylediklerimiz, hikayenin doğruluğunu gösteren üstünkörü alınmış birkaç noktaya aittir. Eğer bu verdiğimiz misaller üzerinde ayrıca durulur ve her bakımdan derin bir tetkik yapılırsa reenkarnasyonizma lehinde daha birçok noktalar tesbit edilebilir.

VI – Şimdi vereceğimiz misal yukarkilerden daha kanaat verici mahiyettedir. Bu hikayenin kahramanı Edouard adında küçük bir çocuktur. Bu çocuk henüz dört yaşında olduğu halde görgü ve tecrübesiyle mütenasibolmıyan bazı şeyleri annesine anlatmaya başlamıştır. Kendisine nazaran evvelce başka bir yerde oturuyorlardı. Bu ev Clocher sokağında 69 numaralı ve sarı boyalı idi. Ailede çocuğun bu sözleri evvela bir gevezelik addedildi ve onlara ehemmiyet verilmedi. Fakat bilahara çocuğun devamlı ısrarları karşısında kendisine bu hususta bazı sualler daha soruldu. Çocuk şunları anlattı: Evvelce başka babası vardı ve eski babasının adı Petro Saco idi, eski annesinin adı da Ampara idi. O zaman kendisinin adı Pancho idi. Bir kız, bir de erkek kardeşi daha vardı. Kız kardeşine Mercedes, erkek kardeşine de Yuanito diyorlardı. Kendisi bunların en küçüğü idi. Son zamanda sarı boyalı evden, 28 Şubat 1903 senesi pazar günü ayrıldığı sırada annesi çok ağlamıştı. Eski annesi daha beyaz ve siyah saçlı idi, şapka yapardı. Kendisi o zaman 13 yaşında idi. Evlerinin yanında bir Amerikan eczanesi vardı. Oradan ilaç alırdı. Zira bu eczane ucuz ilaç verirdi. Kendisinin bir bisikleti de vardı. Gezmeden döndüğü zaman onu aşağıda bırakırdı.

Bir çocuğun bilgisi ile mütenasibolmıyacak kadar tafsilatlı böyle bir hikayeyi uydurması anne ve babanın hayretini arttırdı. Zira bu malumattan kimsenin haberi yoktu. Evvelden verilmiş karara göre küçük Edouard'a bir şey söylemeden kendisi bir gezintiye çıkarıldı. Tesadüfen olmuş gibi mezkur sokağa girildi. Çocuk sokağı derhal tanıdı ve << işte benim evim! >> diye 69 numaralı sarı boyalı bir apartmanın kapısından içeri girdi. Bütün daireleri gezdikten sonra evvelce beraber oynaştığı Mercedes'le Yuanito'yu bir türlü bulamadı. İlk adımının böyle müsbet netice verdiği görülünce tahkikat ilerledi ve muhtelif kaynaklardan şu malumat toplandı: Clocher sokağında 69 numaralı hanede Antonio Sacho isminde birisi oturmuştur. Bunun Amparo adında bir zevcesiyle birisi Mercedes isminde kız, diğeri de Yuanito ve Pancho adlarında erkek üç çocuğu vardı. Pancho 1903 senesi Şubat ayında vefat etmiş ve bu yüzden aile aynı senede bu evi terketmişti. Evin yanında bir Amerikan eczanesi vardı. (87)

Bu hikaye üzerinde biraz duracağız: Acaba ancak dört yaşında olan Edouard, aile efradı arasında kimsenin o zamana kadar bilmediği bu hikayeyi kimden işitmiş veya nasıl

uydurabilmiştir? Evvelki misallerde varidolabilen bu sual burada hiç bahis mevzuu olamaz. Saniyen bu yaştaki bir çocuk 13 yaşında olarak evvelce yaşamış bulunduğunu söylerken eğer 13 yaşındaki bir çocuğun zeka ve bilgisini gösterirse onun bu sözlerine inanmak lazımgelir. Tarihine varıncıya kadar evvelki hayatının sonunu tarif etmek herhalde dört yaşındaki bir çocuğun işi değildir. Bundan başka bazı noktalar daha vardır ki tecrübesiz bir çocuk muhayyilesi onları bu kadar emniyetle uyduramaz. Mesela bir çocuk bisikletten bahsedebilir, kendisinin bisikleti olduğundan da bahsedebilir. Fakat apartumanlarda oturan bisiklet sahiplerinin , arabalarını her vakit yukarı katlara çıkarmalarının ne kadar külfetli ve münasebetsiz bir iş olduğunu görüp tecrübe etmemiş dört yaşındaki bir çocuk, gezmeden geldikten sonra bisikletini aşağı katta bıraktığını uydurup söyliyebilmek lüzumunu hissetmez. Bu söz ancak tecrübe ile öğrenilmiş bir işin ifadesi olabilir. Çocuğun bütün söylediği şeylerin tahakkuk etmesi, bir çocuktan beklenilmeyen ifadelerin ondan sadir olması ve nihayet kimsenin bilmediği malumatın çocuktan çıkması ve bütün bunlardan başka çocuğun, geçmiş hayatından ve o hayatiyle alakadar aile efradından isim ve cisimleriyle bahsetmesi onun evvelce de dünyada diğer bir insan halinde yaşamış olduğunu kabul etmeğe zaruri olarak bizi sevkeder. Bunun karşısında gene inkarcılığa kalkışmak müsbet ve doğru bir hareket olmaz.

Aşağıdaki misal, bu guruptaki misallerin en ehemmiyetlisidir. Zira bu, kıymetli bir metapsişikçi olan Paris Metapsişik Enstitüsü Müdürü Doktor Gustave Geley'in bizzat ihtiva eden Dr. Geley'in bu hatırasını kendi kaleminden okuyalım:

<< İlk çocukluğumda, hatıra evsafını taşıyan bir vizyona müptela bulunuyordum. Bu vizyon zamanla kuvvetini kaybetmiş olmakla beraber bir türlü ruhumdan silinmedi ve bence hala bir vakıa kıymetini muhafaza etmektedir.

<< Bu vizyonu tarif etmezden evvel onun muhakkak bir hatıra olduğunu ve bu hatırlamanın da hayatımın ilk altı haftasiyle ilgili bulunduğunu söylemeliyim. Bu altı hafta zarfında ailem, Montceau - Les - Mines şehrinde, önünden geçen tren hattına yakın bir evde oturuyordu.

<< Ben bir buçuk yaşına bastığım zaman onlar bu evi terketmişler ve Cenova'ya gidip yerleşmişlerdi. İmdi, bu hadiseden birkaç sene sonra ne vakit bir demiryolunun önünden geçsem hayatımın ilk günlerinde gördüğüm şimendifer hatırası mukavemet edilmez surette bende canlanıyordu. Bu hatırayı ebeveynime anlattım. Onlar mütehayyir oldular ve bunu, evvelce de söylediğim gibi Montceau'daki evimizin demiryolu karşısında bulunmasiyle izah ettiler. Fakat ben, bu hatıraya bağlı olarak aynı zamanda bazı şeyler de görüyordum (visions). Bu vizyonumu onlara söyleyince ve bunun Montceau'daki hayatımdan evvel geçmiş zamana ait olduğunu ilave edince onlar hakikaten makul bir cevap olarak bu iddiamın abes bir söz olduğunu bana söylediler. Bununla beraber bence, vu vizyon vazıh ve kati idi. O, bir hatıra olduğundan şüphe bırakmıyacak surette ruhumu işgal ediyordu. Ve ben bu hatırayı anlamağa ve izah etmeğe muktedir değildim.

<< Bu vizyon psişik tezahürleri mütalaa etmeğe başladığım ana gelinceye kadar benim için bir muamma olarak kalmıştı. Fakat bu tezahürleri mütalaa etmeğe başladığım zaman bu vizyonun ruhumda yerleşmiş, doğumuma ait bir hatırlama olduğuna dair ani olarak ve kendiliğinden bana tuhaf bir itminan geldi. Bu sözün itirazla karşılanabileceğini biliyorum. Esasen her türlü itirazı ben kendi kendime yapmaktayım. Mantık ve muhakeme, bunun kim bilir hangi unutulmuş sebeple uyanan bir ruyadan başka şey olmıyacağı fikrini karşımıza çıkarıyor. Böyle olsun.

<< Fakat benim vehpi (inne) ve mukavemet imkanı bırakmıyan intibalarım bambaşkadır. Kendi düşüncelerime rağmen bunun bir hatırlama olduğuna inanıyorum. Bunları söyledikten sonra vakıayı anlatayım:

<< 1 – Kendimi, uzun bir seyahate hemen çıkmak üzere görüyorum. Etrafım beni teşyi etmek için dostlarla ihata edilmiş bulunuyor. Bu dostların ne yüzlerine, ne şahsiyetlerine ve ne de aradaki fikirleşmelerine dair bende hiçbir hatıra yok. Onların hepsi beyazlar içinde. Ben de onlar gibi beyazlar içindeyim. Hepimiz nur içindeyiz

[1]. Bu izahat ruhumda bilhassa hususi bir şiddette yerleşmiş intibalardır.

<< 2 – Bana birdenbire, tam bir zulmet içinde siyah bir uçuruma doğru şiddetle çekiliyorum gibi bir duygu geliyor. Kendimi bir girdaba kapılmış gibi hissediyorum. Bütün nur kayboluyor, düşüyorum. Ve ıstırap içinde, mukavemet edilmez bir tarzda yuvarlanıyorum.

<< 3 – Sonra, birdenbire bir ışık, fakat müphem ve bariz olmıyan bir ışık. Bir sukut, zahmet ve ıstırap duygusuna maruz kalıyorum. Ondan sonra tam bir unutma hali bunu takibediyor. Bu üçüncü safha çok kısa sürüyor. Ve iki evvelkinden daha az vazıh oluyor. >>

Dr. Galey'in encarne olurken içinde yaşadığı hadisata ait yukarki üç kısımlık hatıra kırıntıları kitabımızın birinci cildinde azçok tarif edilmiş enkarnasyona ait hadiseleri hatırlatmaktadır [1]. Orada da – biraz daha tafsilatlı olarak – enkarnasyona tekaddüm eden anlardaki evvela ufak bir teşyi merasiminden, sonra da bir uyuşmadan (yani karanlığa gömülmeden) ve nihayet tedricen berraklaşmak üzere dünya hayatının ilk müphem, şuursuz ziyası arasında bir nisyana düşmekten, belki biraz değişik lisanla bahsedilmişti. Bu mukayeseden sonra biz de – Dr. Geley'in yaptığı gibi – bu vizyonu geçmiş bir vakıaya ait hatıradan, yani doktorun dünyaya ineceği sırada geçirdiği hadiselerin hatırlanmasından ibaret bir haleti ruhiye neticesi olarak kabul ederiz.

Böyle geçmiş zamanlara ve geçmiş hayatlara ait hatırlamalar nadir değildir. Ancak bunların çoğu insanların gözünden kaçar. Buna da sebep, reenkarnasyonizma aleyhinde birtakım yanlış telakkilerin bu nevi hadiseler karşısında insanlardaki müşahede kabiliyetini karartmış olmasıdır. Hatta aynı haleti ruhiyeyi yukarda bizzat Dr. Galey'de bile görüyoruz. Ruyetinin geçmiş bir hatıraya aidolduğuna hissiyle kani bulunmasına rağmen, Dr. Geley, düşüncesiyle ebeveynine hak vermekte ve << mantık ve muhakemenin >> direktifinden bahsetmektedir. Fakat mantık ve muhakemenin kıymeti nedir? Bunlar doğru veya yanlış telakkilerin peşinde sürüklenmeğe mahkum zihni ameliyelerden başka şeyler değildir. Bu hususta evvelce bazı sözler söylenmiş olduğundan burada lakırdıyı uzatmak istemiyorum.

TECRÜBE YOLİYLE GEÇMİŞ ZAMANI HATIRLAMALARININ MÜTALAASI

1 – İki yol

Geçmiş hayatlarımızı ihya etmek için iki usul kullanmaktayız: Bunlardan birincisi nispeten eskidir. İkincisi ise yeni olmakla beraber daha verimlidir. Bundan başka birinci usulün daha güç ve her vakıt tatbiki mümkün olmaması bizi ikinci usule daha ziyade bağlıyor. Fakat yazık ki biz bu usulle şimdiye kadar Ekminezi hadiselerini tetkik eden diğer bir müellifin mevcut olduğunu duymadık. Fakat şunu da itiraf ederiz ki bu usulü biz icat etmiş değiliz. Biz ancak Caslan tarafından ortaya konmuş bazı psikolojik mutalara dayanarak bir nevi degajman halini, ekminezi hadiselerinin husulü yolunda tatbik sahasına çıkarmağa çalışıyoruz.

Bu usullerin neden ibaret olduğunu okuyucularım bilirler. Zira onları ikinci kitabımızda uzun uzadıya zikretmiştik. Bunlardan birincisi bizim psikolojik infisal dediğimiz hususi bir haletiruhiyeyi husule getiren, diğeri ise herkesce malum hipnoz halini tevlideden usuldür. Fakat hangi usul kullanılırsa kullanılsın, şurasını daima gözönünde tutmak icabeder:

Geçmiş hayatların hatıralarını canlandırmak yolu ile insan ruhunun mukadderatını mütalaa etmek, her şeyden evvel ilmi bir metod işi olmalıdır. Bunun rasgele insanlar tarafından, rasgele maksatlarla, bilgisizce tecrübesine girişmek hem faydasız, hem de zararlı bir iş olur. Buna dikkat edilmeden hareket edilirse reenkarnasyonizma ve ispirtüalizma davası bu mesainin neticelerinden hiçbir şey kazanmış olmaz.

Biz, her bakımdan kolay ve bazı cihetten daha emin gördüğümüz psikolojik infisal yoluyla ekminezi hadiseleri üzerinde tetkikat yapmağı tercih ediyoruz. Bu usulün kolaylığı hakkında evvelce lazım geldiği kadar söz söylemiştik. Onun emin cihetlerine gelince, Filhakika geçmiş hayatları ekminezi yolu ile araştırırken karşımıza çıkan en büyük güçlük tahteşşuurdaki bu hayata ait duygu ve bilgilerin araya karışması ve araştırıcıyı şaşırtmasıdır. Süjenin, mesela geçmiş hayatından bahsederken ona bu hayatına ait hadiselerden bazı ilaveler eklenmesi ve hatta bazen geçmiş hayata ait bir hikayeyi baştanbaşa uydurması mümkün görünür ve bu da mütalaayı adam akıllı güçleştirir.

Halbuki hipnoz halindeki bir süje, telkine çok müsaittir. Zira onun iradesi bağlı şuurunun mürakebesi altında değildir. Buna ilaveten hipnozdaki pasivite hali süjenin gerek manyatizöründen, gerek sempatize olabildiği diğer kimselerden telepatik yoldan bazı fikirleri almasında çok müsaittir. Ve bu hal, hem manyatizörce, hem de süjece gayrı şuuri olarak cereyan eder. Ve binnetice, operatör farkında olmadan kendi şuurunda ve hatta tahteşşuurunda mevcut bazı duygu ve düşüncelerin süje tarafından çalınarak tekrar süslenmiş bir halde kendisine iade edilmesi tehlikesi karşısında kalır.

Böyle işlerde iyi ve mükemmel bir müşahede kabiliyetinden mahrum bulunanların yüzde hata ihtimalleri pek çok kabarık olabilir. Bununla beraber ne kadar tecrübeli olursa olsun bu müşkülün her vakıt önüne geçmek de mümkün değildir. Bu mahzuru ortadan kaldırmak, ancak uzun ve sabırlı bir çalışma ile kabil olabilir. Halbuki psikolojik infisal halinde bu mahzur epiyce önlenmiştir. Kendi tecrübelerimizde, bu haldeki süjelere fikrimizi iradi ve sistemli olarak intikal ettirmeğe defaatle çalıştığımız halde müsbet sayılabilecek hemen hemen hiçbir neticeye varamadık. Bundan başka infisal halindeki süjelerin iradeleri, bağlı şuurlarının az çok mürakebesi altındadır. Bu hal onların gerek doğrudan doğruya ve gerek vasıtalı olarak herhangi bir telkin tesiri altında kalmalarını frenlemektedir. İşte bu düşüncelerle biz infisal halindeki süjelerin maziye ait anlattıkları hikayelerini hipnoz halindekilerinkine nazaran daha garantili buluyoruz. Bununla beraber bu usulle ekminezi tecrübelerinde kafi derecede

ilerlemiş değiliz. Fakat şunu da arzedeyim ki henüz neşredilmeğe değer bu yolda kuvvetli müşahedelerimiz olmamakla beraber, biz daha iptidai adımlarımızda bile bu usulle iyi neticeler elde ettik. Bu neticeler bu usulün muayyen bir olgunluk derecesine getirildikten sonra ekminezi yolu ile geçmiş hayatların hatırlanmasında kullanılmak suretiyle çok büyük faydalar temin edeceğine bizi inandırıyor. Binaenaleyh arzettiğimiz gibi, bu yoldaki araştırmalarımızın neticelerini müteakip neşriyatımıza bırakarak şimdilik hipnoz yolu ile diğer araştırıcılar tarafından edinilmiş olan geçmiş hayatlara ait enteresan bilgilerden bazılarını gözden geçirmekle iktifa edeceğiz. Bunların hepsi kıymetlidir. Ve hepsi bize, bu büyük meselenin aydınlatılmasında faydalı bilgiler vermektedir.

2 – Hipnoz yoliyle geçmiş hayatların hatırlanması (ekminezi) [1]

Ruhta yerleşmiş intibaların kaybolmadığını muhtelif usullerle tesbit ettikten sonra insanın aklına, geçmiş hayatların da ekminezi yolu ile en iyi bir tarzda tetkik edilebileceğ fikri haklı olarak gelir. Ve eğer bu tahakkuk ederse ispiritüalizma davası itiraz kabul etmez şekilde kazanılmış olur. Zira enkarnasyon nazariyesi bir defa ilmi yoldan müsbet olarak ve itiraza yol vermiyecek şekilde gerçekleştirildikten sonra ruhun varlığına ve bu varlığa bağlı, kainatın bütün şüunatına ve münasebatına ait mefhumlar kendi kendine kıymetlenmiş ve ispat edilmiş olur. Şu halde bu davayı kazanmak istiyenlerin, bütün gayretlerini geçmiş hayatlara ait hatıraları ameli ve ilmi şekilde uyandırmağa yarıyacak usulleri tekemmül ettirmek faaliyeti etrafında toplanmalıdır.

Şimdiye kadar birçok kıymetli mücerripler bu yolda çalışmışlardır. Bununla beraber ortaya konmuş müşahedeler, yazık ki henüz bütün itirazları tam manasiyle karşılayabilecek bir kuvvette değildirler. Bununla beraber şimdiki durumları ile bunların kıymetleri asla küçümsenemez.

Elimizde bulunan bu hususstaki müşahedeler isprtüalizmanın ve bilhassa reenkarnasyonizmanın hakikatine ait muhtelif yollardan yapılmış tetkikatı alakadar eden deliller arasında kuvvetli birer delil sayılabilirler.

Gerçi bu yoldaki çalışmalar henüz layıkı ile tekemmül ettirilmemiştir. Fakat bu tekamülün zamanla vukubulacağına ve reenkarnasyonizma davasını tek başına bu ekminezi yolu ile ispat etmenin mümkün olacağına kani bulunuyoruz. Esasen şimdiden, kıymetleri teslim edilmiş yüksek araştırıcılar – bazı yerleri noksan olmakla beraber – bize, ekminezi yoliyle reenkarnasyon hakkındaki düşüncelerimizi aydınlatıcı çok faydalı misaller vermişlerdir.

Ekminezi'nin ne demek olduğunu evvelce azçok izah etmiştik. Orada gördüğümüz gibi, bu haletiruhiyenin yardımiyle bir hayatın geçmiş muhtelif sahalarına ait hadiselerini o andaki tazeliği ile canlandırmak mümkündür. Acaba bundan faydalanarak aynı vetirelerle, ruhun dikkatini daha gerilere irca edip dünyaya girmezden evvelki Ispatyom hayatına ve geçmiş dünya hayatlarına ait hadiseleri ona hatırlatmak mümkün olmaz mı? Eğer iddia edildiği gibi ruhun dünyaya tekaddüm eden bir Ispatyom hayatı veya geçmiş dünya hayatları varsa mesela, bir hipnoz tecrübesi esnasındaki degajman halinde serbesleşen ruhun onları hatırlayamamasına hiçbir sebep olamaz.

Bununla beraber araştırıcılar bu yoldaki tetkiklere bu düşünce ile başlamış değillerdir. Ekminezi'nin reenkarnasyonizma tetkikatında tatbik sahasına konulması, adeta bir tesadüfle olmuş gibidir. Ekminezi yolu ile geçmiş hayatların hadiselerini salahiyetli bir alim sıfatiyle ortaya koyan Colonel de Rochas, ilk zamanlarda bütün hatıraların duracağını tahmin ettiği dünya hayatının maverasına tecrübelerini götürdüğü zaman –tesadüfen ve hayretler içinde– süjenin birtakım yabancı hadiselerden bahsetmeğe başladığını görmüş ve ondan sonra bu işe ehemmiyetle kendisini vermiştir (78) .

Şimdi, ekminezi halinden istifade edilerek tecrübe yolu ile, ruhun dikkatini geçmiş hayatlara doğru uzatmak ve o hayatlardaki hadiselere ait hatıraları canlandırmak için yapılmış tecrübelerin ve ortaya konmuş müşahedelerin mütalaasına başlıyoruz:

1 – Bu misal mevzuumuza bizi biraz daha yaklaştırıyor. Bu tecrübeyi Colonel de Rochas, Eugenie ismindeki bir süje üzerinde Grenoble Tıbbiye Mektebi müdürü Dr. Bordeau ile beraber yapmıştır. Mücerrip süjeyi uyuttuktan sonra onu birkaç sene geriye doğru götürüyor. Bu sırada süjenin gözlerinde yaşlar parlamağa başlıyor. Kadın o anda bir çocuğunu kaybetmiştir. Biraz daha gençleştirilince korku ile bir feryat koparıyor. Ve teyzesi ile büyük annesinin fantomunu yanında gördüğünü söylüyor. O, bu fantomlardan korkmaktadır ki bilahara yapılan tahkikatla kadının hakikaten o tarihte bu hayalleri gördüğü anlaşılmıştır.

Süje on bir yaşına getiriliyor. Şimdi kendisi annesine ve babasına itaasizlik gösterdiğinden dolayı muazzep bir durumdadır. Babasının cebinden bir metelik aşırmıştır. Onun için babasından af diliyor. Üzerinden tam yirmi dört sene geçmiş böyle ufak bir hadisenin, teferruatı ile ve o teferruata refakat eden psikolojik hallerle ruhta tekrar canlanması, insanı derin düşüncelere sevkedebilecek bir meseledir. Süje bir yaş daha gençleştirilerek 9 yaşına getiriliyor. Bu sırada çok muztarip bir çocuktur. Çünkü annesi öleli henüz sekiz gün olmuştur. Babası da kendisini Greboble'da bulunan büyük babasının yanına götürdüğü için ondan da henüz yeni ayrılmış bulunuyor. Daha geriye götürülüp dört yaşına sokulunca kendisinin henüz mektebe gitmediği görülüyor. Fakat yazıya çok meraklı. Manasız birtakım çizgiler çizmekte ve bir iki harfi yazabilmektedir. Bu sırada küçük kardeşine bakıyor. Burada dikkati çeken bir nokta vardır. Süje okumasını ve yazmasını bilmediği yaşlara girince bütün okuma yazma kudretini hakikaten kaybetmiş bulunuyor. Demek ki mazisinde yaşarken süjenin duygusu ve fikri tam bir mutabakat halindedir.

Colonel de Rochas ana rahmine kadar uzıyan bir hayatın maverasında süjenin hiçbir şey söyliyemiyeceğini düşünüyor ve bu hali görmek için hipnozu derinleştirerek süjeyi daha gerilere götürüyor. Burada süje evvela bir süt çocuğu halini alınca o zamana ait birtakım ruhi haller göstermeğe başlıyor. Colonel onun hayatını daha geriye götürdüğü zaman hiç beklemediği şekilde karşınına, şahsiyeti değişmiş bambaşka bir genç kızlık halinin çıktığını görünce derin bir hayrete düşüyor. Dört yaşına kadar sözleri ile, süt çocukluğu zamanında da ahval ve harekatiyle mazisini sadıkane bir şekilde ifade eden bu kızın aynı vetire ile daha derin mazisinde yaşatıldığı zaman anlattığı şeylere inanmamak için ortada hiç bir sebep yoktur.

2 - İşte Colonel'in böyle geçmiş hayatlara ait ekminezi yolu ile elde ettiği tetkikatın neticelerinden bir tanesini yazıyoruz. Buradaki süje Mayo isminde 18 yaşında bir kızdır. O, hipnoz haline konduktan sonra evvela bu dünyadaki hayatının mazideki muhtelif safahatında yaşatılmış ve her safhaya ait doğru ve mevsuk cevaplar alındıktan sonra geriye doğru dünya

hayatının maverasına götürülmüş ve birtakım yeni yabancı şahsiyetlerin meydana çıkmağa başladığı görülmüştür. Mayo doğum anından daha gerilere götürülünce bir müddet Ispatyumda dolaştıktan sonra bir kadın cesedinde tekrar dünyada yaşamağa başlıyor. İsminin Line olduğunu söylüyor. Kendisi bu hayatında boğulmak suretiyle intihar etmiştir. Colonel Line'i boğulduğu tarihe götürüyor. Ve şu sahne ile karşılaşıyor. Mayo koltuğunda büyük bir hareket yapıyor. Sağ tarafına dönüyor, yüzünü elleri arasına alıyor ve böylece birkaç saniye kalıyor. Bu iradi olarak yapılacak bir işin ilk safhasıdır. Sonra şiddetle sola dönüyor. Sık sık nefes almağa başlıyor. Teneffüs güçleşiyor. Gögüs zorlukla ve gayrı muntazam bir surette kabarıyor. Yüzde ıstırap ve korku intibaları vardır. Bu sırada gözler siliktir. Büyük yutkunma hareketleri vardır. Bütün bu hareketler onun arzusu hilafına oluyor. Bu sırada sözsüz bir seda çıkartıyor. Büzülüyor ve yüzü şiddetli bir ıstırapla tekallüs ediyor.

Burada biraz duralım. Bu hal tecribi emrazda tarif edilen boğulma vetiresine ait safahatı aynen göstermektedir. Tababetin bu bahsini okumamış olanların böyle birşeyi uydurabilmelerine imkan yoktur. Acaba Colonel'in süjesi evvelce tecribi bu malumatı mütalaa ve tetkik etmiş miydi Bunu zannetmiyoruz. O halde burada evvela mevcudolmadığı halde süje geçmiş bir hayatta yaşadığını hangi ruhi sebepler altında iddia etmiştir. Bunu izah etmek lazımgelir. Eğer hakikaten hayat ana rahminde başlıyorsa o zamana kadar bütün mazisini sadakatle söyliyen süjenin ana rahmine girince – Colonel'in de düşündüğü gibi – susması lazımgelirdi. Line ismindeki bir enkarnasyonu süjenin nasıl uydurabildiğini henüz halledememiş bulunurken bir de karşımıza, realiteye uygun bütün araziyle suda boğulan bir kimsenin agomi hallerini canlandıran bir sahne çıkıveriyor.bu da ayrıca bir muammadır. Ve bu muammayı, içinde yaşanmış bir hadisenin ifadesi şeklinde kabul etmedikten sonra çözemiyeceğimizi zannediyoruz. Colenel'in müşahedesine devam edelim.

Colonel, süjenin hayatını daha gerilere götürüyor. Fakat bu defa da Line'den evvel kızın bir erkek bedeninde tecessüdettiği görülüyor. İsmi Charles Mauville dir. Şimdi ortada ne Mayo'nun ne de Line'in şahsiyeti kalmamıştır. Charles Mauwille, hayatının son demlerinde bulunuyor. Bir göğüs hastalığından muzdariptir. O kentö öksürük, nefes darlığı vesaire gibi bir göğüs hastalığının bütün arazını vermektedir. İşte Charles bu hastalık neticesinde bedenini terkediyor. Bir müddet Ispatyomda dolaşıyor, nihayet Bretanyadaki bir aileden kız çocuğu olarak (Line) dünyaya geliyor. Line ihtiyarlatılıyor ve 18 yaşına kadar getiriliyor. Henüz bekardır. Bu yaşta karşısına kendisinin tanımadığı bir genç çıkıyor. Line bu gençle evleniyor. Gebe kalıyor bu sırada mücerrip doğum hadisesinin bütün safahatını görüyor. Süje koltuğunda dönüyor, etrafı geriliyor, yüzü tekallüs ediyor, şiddetli bir ıstırap içindedir. Line biraz daha ihtiyarlatılıyor. Şimdi 22 yaşındadır. Bu sırada kocası bir deniz kazasında ölüyor. Çocuğu da onu müteakip ölüyor. Line'in ümitsizliği ve ye'si günden güne artmaktadır. Nihayet intihara karar veriyor. Ve evvelki celselerde tafsilatı verildiği şekilde denizde boğulmak suretiyle intihar hadisesi vukua geliyor. Böyle muhtelif celselerde parça parça alınan kırık dökük malumatın bir araya toplanınca eni boyunu tutan bir hikayeyi meydana getirmesi ayrıca dikkate değer.

Line'in tekrar hayatı gerilere götürülüyor. Ve evvelce bahsettiğimiz Charles Mauwille meydana çıkıyor. Bu adam iyi bir insan değildir. Kendisi Pariste bir memurdur. Çok sefahat yapmıştır. Bu sıralarda birtakım karışıklıklar vardır. Sokaklarda vuruşmalar oluyor, başlar kesiliyor ve bütün bunlardan o, zevk alıyor...50 yaşına getirilince hastalanıyor ve yukarda anlatıldığı gibi öksürüyor. Biraz sonrada bedenini terkediyor. Cenaze merasimine kendisi de

iştirak ediyor ve hakkında söylenen sözleri uyuyor, bir müddet Ispatyomda ıstıraplı bir hayat geçirdikten sonra Line'in bedenine giriyor.

Colonel, Charles'dan evvelki hayatı da araştırıyor. Bu hayatında Mayo 14 üncü Louis'in sarayına mensup bir jantiyom'un zevcesidir. İsmi de Madeleine de Saint-Marc'dır. Madeleine'e, zamanında yaşamış olan şahsiyetler hakkındaki fikirleri soruluyor. Mesela o, Mademoiselle Valliere'i seviyor, Madam Montespan'ı tanımıyor. Madam Manitenon'dan hoşlanmıyor. Ve bu kadının, kralın alelade bir metresi bulunduğunu söylüyor. Kral mağrurdur. Mr. Scarron çok çirkin bir adamdır. Moliere'i tanıyor fakat onu o kadar sevmiyor. Corneille vahşinin birisidir. Mr. Racine'in eserlerini çok seviyor. Colonel Madeleine'i daha ihtiyarlatmak istiyor. Fakat o bunu bir türlü kabul etmiyor. Colonel'in bu hususta bütün ısrarları boşuna gidiyor. Nihayet colonel telkin vasıtasıyla bu işi yapamıyacağını anlayınca mihaniki vasıtalara, yani uyandırıcı paslara müracaat ederek onu zorla ihtiyarlatıyor. Kadın kuvvetli uyandırıcı paslar karşısında bu pasların uzviyette husule getirdiği psiko-fizyolojik tesirlere dayanamıyarak ihtiyarlıyor.

Yani Mayo'nun hayatına nispeten biraz daha yaklaşmış bulunuyor. Bu sayede kendisi kırk yaşına girmiştir. Şimdi saraydan çıkmıştır. Göğsünden hasta olduğunu hissediyor. Kendi karakterinin iyi olmadığını itiraf ediyor. Hodbindir, kıskançtır ve bilhassa güzel kadınları kıskanmaktadır. Kırk beş yaşına gelince veremden ölüyor. Burada kısa bir agoni hali görülüyor. Onu müteakip, siyah bir muhite gidiyor.

Bu hikaye nereden çıkmıştır? Bunun üzerinde pek fazla durmıyacağız. Buna bir romandır diyenler vardır. Biz bunun belki bazı imajiner taraflarını kabul etmekle beraber saf uydurma birşey olamayacağına muhtelif bakımlardan kani bulunuyoruz. Bu işin tahlili uzun olduğundan ve başka bir esere ihtiyaç gösterdiğinden burada yapılmıyacaktır. Ancak evvelce de söylediğim gibi burada gönül haklı olarak başka bir şey de istiyor: Mayo'nun söylediği şeylerin hakikate uygun olup olmadığını tahkik etmek faydalı olurdu. Mamafi tekrar ediyorum bunun yapılmamış olması bu hadisenin sıhhatten ari bulunmasını asla intacetmez. Ve hatta reenkarnasyonizmanın hakikatini gösteren diğer birçok delilleri de gözden geçirdikten sonra Mayo'nun bu ifadeleri yarı yarıya fantezi olarak kabul edilse bile gene birçok bakımdan ilmi ve psikolojik kıymetleri ihtiva eder.

Bir dünya hayatının en son dakikasına kadar verilen doğru tafsilatı da bu romanın bir parçası addetmek lazımgelir. Mesela Lion'da Mr. Bouille'nin bu yoldaki araştırmaları arasında süjesinden aldığı aşağıdaki malumat gayet sarihtir.

3 - Süjeyi çocukluk haline mesela iki yaşına koyuyorum. Konuşması güçleşiyor, bir yaşına getiriyorum hiç konuşamıyor veya pek az konuşuyor, daha ziyade gençleştiriyorum, ya meme emer veya ağlar vaziyetini alıyor. Doğum anına götürüyorum ve hayatını anne rahmine kadar geriletiyorum. Derhal bükülüyor, kolları göğsüne kavuşuyor, yumrukları gözleri üzerine geliyor. Beş aylığa ininceye kadar bu vaziyette değişiklik olmuyor. Beş aylıktan daha genç bir yaşa gelince vücudünde bir inbisat hali görülüyor. Üç aylığa inince beden arkaya doğru geriliyor, etraf gerilmiş bir vaziyettedir. Kendisinde tam bir canslzlık hali vardır. Bu vaziyet üç aylıktan ilkah zamanına kadar böylece devam ediyor. İlkahtan biraz evveline getirilince bir cehit görülmeye başlıyor. Bu cehit kendisini bir yere çeken bir kuvvete karşı mukavemet şeklindedir. (80) Süjenin hayatı daha gerilere götürülünce eski hayatlara ait hikayeler başlıyor.

Burada çok haklı olarak akla şu sual gelir. Roman uydurmakta bu kadar velud olan bu süjeler acaba nasıl oluyorda tecrübe safhası ana rahmine getirilince orada dokuz küsur ay dut yutmuş bülbül gibi susuveriyorlar. Ve nasıl oluyor da ona tekaddüm eden zamanlara irca edilince derhal tekrar gevezeliğe başlıyorlar. Netekim Colonel de Roshas'da bu nokta üzerinde duruyor ve şunları söylüyor: << Bundan başka pas gibi mihaniki müessirler, muayyen bir zamana kadar geriye doğru hatırlamayı mutlak bir katiyetle husule getirdiği halde tamamiyle aynı tarzda devam ettirilen bu müessirlerin bu andan itibaren birdenbire tesirlerini değiştirdiklerine ve halüsinasyondan başka bir netice vermediklerine inanmak güç olur. >> (94)

4 – Aşağıdaki misal evvelkilere nazaran müsbet tetkik sahasında bizi biraz daha ileri götürmektedir. Zira bu arada süjenin anlattığı hikayenin tahkik olunmuş tarafları vardır. Ve bu hikayenin içinde süjenin bilmesine ihtimal verilmiyen bilgiler mevcuttur. Binaenaleyh bunu da gelişi güzel şuuraltı sahasının bir uydurması şeklinde düşünmek güç bir iş olur. Bununla beraber bu misali veren Flurnoy'da bunun bir roman olduğunu söylemekte fakat bu romanın nasıl uydurulabildiğini ve romanda geçen hakiki malumatın nasıl toplanmış olduğunu izah edememektedir. Bunun da münakaşasını bir tarafa bırakarak bu alim psikoloğun misalinden mevzuumuz dahilinde istifade etmeğe çalışacağız. Flurnoy'un süjesi Helene Smith'dir. Bu süje ile Flurnoy'un yapmış olduğu tecrübeler arasında bizi burada alakalandıran kısımlar onun XIV asırda Hindistanda yaşamış olduğunu söylemesiyle başlamış olduğu kısımlardır. Uyku halinde iken o bu hayata giriyor. O sırada kendisi tam manasiyle bir Hint kızıdır. İsmi Simandini'dir. Bu hale gelince Simandini yere bağdaş kurarak oturuyor. Yanında kocası Sivrouka vardır. Bazen ona dayanıyor, bazen maymununu okşuyor, onu kızdırıyor, bazen de gülerek onu paylıyor. Sonra buhurdanını sallıyarak ibadetini yapıyor. Bu sırada geçen hareketleri çok ince ve orijinaldir.

Profesör burada şu fikri ileri sürüyor: Eğer mesele yalnız bu kadarla kalmış olsa idi psikolojinin mutat yolları ile bunları izah etmek mümkün olurdu. Ve geçmiş bir hayatın varlığı fikrini öne sürmeğe lüzum kalmazdı. Fakat iki mesele var ki bunlar kolay kolay reenkarnasizyonizmayı kabul etmek istemiyen alim psikoloğun bu hadiseyi mutat yollarda izah etmesini güçleştirmektedir. Bunlardan birisi bu hadiseler esnasında alınan ve bilahara hakikat olduğu anlaşılan tarihi bilgilerdir. Diğeri de Simandini'nin Hint diliyle konuşmasıdır. Acaba mutat hayatında bu dili ve -bizzat profesörün söylediği gibi- esasen Avrupada pek azı malum olan bu tarihi malumatı Helene bilmediği halde bunları nerden toplıyabilmiştir. Süje öyle isimlerden ve yerlerden, öyle hadiselerden bahsetmiştir ki Flurnoy Asya tarihini iyice bilen birçok tarih ülemasından bunlar hakkında malumat almağa muvaffak olamamış ve bu malumatı bilen bir kimseye rasgelmemiştir. Nihayet profesör, eski bir depoda tozlar içinde kalmış bir kitap görmüştü. Bu, Marles tarafından yazılmış l'Histoirede l inde isimli bir kitaptır. Ve tanınmış bir eserdir. Profesör, Simandini tarafından söylenilen vakaların mühim bir kısmını bu kitapta okuyunca hayrete düşmüştür. (95)

Burada en ileride tarih ülemasının da bilemediği şeyleri bu kadının bildiğini iddia etmek gülünç olur. Ancak düşünülebilecek bir nokta kalır. O da Flurnoy'nın aklına geldiği gibi bu kitabın nasıl olup ta Helene tarafından bulunup okunmuş olmasıdır. Pek fazla materyalist bir terbiyenin zoraki ilcasiyle ileri sürülmüş bu fikri kabul edelim. Bu takdirde şu sualin cevabını da vermekliğimiz lazımgelir: Bu kitabı okuduğunu mutat hayatında unutan (!) bu kadıncağız manyatik uyku içinde iken her şeyi hatırladığı gibi bu kitaptaki bilgileri de tamamiyle

hytırladığı halde, yani büyük bir lüsitlik gösterdiği halde bu hikayeyi bir kitaptan okuduğunu acaba neden hatırlıyamıyor da mütemadiyen bizzat Hindistanda yaşamış olduğunu iddia edip duruyor. Filhakika evvelce kendi tecrübelerimizden bahsederken pasif bir süjenin gördüğü herhangi bir manzaranın içinde bizzat yaşadığını ve o manzaranın kendisi için reel ve onjektif bir sahne halini aldığını biliyoruz. [1] Yalnız burada derhal şunu da hatırlatalım ki hiçbir süjemiz hiçbir zaman bunu bir kart postaldan veya bir kitaptan veya bir hikayeden iktibas etmiş olduğunu inkar etmemiş ve kendisinin böyle bir hayatta evvelce yaşadığı iddiasında bulunmamıştır.

Halbuki verilen tafsilata nazaran Helene böyle bir kitaptan asla bahsetmiyor. Ve bu kitabı okumuş bir insanın ağzından da bu hikayeyi işitmiş olduğunu söylemiyor. Biz, modern tecribi ispirtüalizmanın mutalarına uyarak tefsir yapmakla aydınlanıyoruz. Keyfimize göre değil!.. Fakat mevzudan uzaklaşmak istemiyoruz. Bu işin münakaşası uzundur ve buraya sığmaz.

Şimdi vereceğimiz misal belki bizi biraz daha ileri götürecektir.

5 – Prens Galitzin 1862 senesinin bir pazar gününde dostları Marki de B... Kont de R.... ile Hombourg'da bulunuyorlardı. Bir akşam yemeğinden sonra gazinonun parkında gezinirken fakir bir kadının bir sıra üzerinde yatmakta olduğunu görüyorlar. Ve kadını otelde yemeğe davet ediyorlar. Kadıncağız büyük bir iştiha ile yemeğini yedikten sonra bir manyatizör olan prensin aklına bu kadını uyutmak geliyor. Ve dostlarının yanında onu uyutuyor. Kadın uyumazdan evvel ancak kötü bir diyalekle Almancadan başka dil bilmezken uyuduktan sonra herkesin hayreti içinde düzgün bir Fransızca ile konuşmağa başlıyor. Ve aynı zamanda kendisinin bu hayattaki sefaletini de anlatıyor:

XVIII asırda o, evvelce de yaşamıştı. O zaman Bretagne'da deniz kenarında bir şatoda iyi bir hayat geçiriyordu. Bir aşığı vardı. Kocasından kurtulmak istiyordu. Bunun için kocasını bir kayanın tepesinden denize yuvarlamak suretiyle öldürmüştü. Kadın bu cinayetinin yerini ve hadiseyi bütün tafsilatiyle uykusunda söylüyor. Bilahara prens ile Marki B... Bretanya'ya gittikleri zaman, kadının verdiği tafsilatı esas tutarak ayrı ayrı tahkikata koyuluyorlar. Ve neticede ikisi de aynı malumatı topluyor. Bu malumata nazaran kadının tarif ettiği şato mevcuttur. Ve bu şatoda vaktiyle güzel ve genç bir kadın yaşamıştır. Ve bu kadın kocasını denize atmak suretiyle öldürmüştür. Bundan sonra polis vasıtasiyle fakir kadının hayatı hakkında malumat toplanıyor. Bu malumata göre Hombourg'da serseriyane dolaşan ve hiçbir tahsili olmıyan bu kadın başka dil bilmemekte ve yalnız fena bir lehçe ile Almanca konuşmaktadır. Kendisi çok fakir ve sefildir.

Bu misal şimdiye kadar verdiğimiz misallerin en canlısıdır. Evvela Homburg'dan dışarı çıkmamış cahil, dil bilmiyen fakir bir kadının Bretanya sahillerindeki bir köşk hayatından ve hatta orada ancak eski ihtiyarların kulaklarında kalan bir trajedinin kahramanı olmasından bahsetmesi ve bunu da hipnoz halinde söylemesi çok enteresandır. Saniyen kötü bir Alman lehçesinden başka bir dil bilmezken birkaç dakika güzel bir Fransızca ile konuşması evvelkinden daha enteresandır. Salisen tahsilden, bilgiden mahrum bu sefil kadının sefaletini bugün en yüksek olarak tanıdığımız reenkarnasyonizma ahlakıyla ve onun talim ettiği illiyet prensibiyle izah etmesi hepsinden daha enteresandır.

DÜNYAYA TEKRAR GELİŞ FİKRİNİ GERÇEKLEŞTİREN ANİMİK TEZAHÜRLER

Şimdi reenkarnasyon bilgisini aydınlatan diğer guruptaki hadiselerin mütalaasına başlıyoruz. Bunlar bazı ispritizma tezahürleri ile ruyalardır. Yalnız, mevzuumuzdan uzaklaşmış olmamak ve kitabımızın hacmını büyültmemek için bu misalleri mümkün olduğu kadar tahdidetmek ve kısaltmak zorunda bulunuyoruz. Bu guruptaki deliller iyi tetkik ve tahlil edilirse reenkarnasyonizma davasının hallinde çok büyük birer yardımcı olur.

1 – İspiritizma tezahürleri ile

Bu kısımda vereceğim misaller, daha ziyade kendiliğinden vukua gelen ve dikkat edilmeyince gözden kolaylıkla kaçabilen ispritizmaya ait bir sürü tezahürler arasından alınmış birkaç müşahededir.

1 – Bu misal bu guruptaki tezahürler hakkında iyi bir fikir vereceği için oldukça faydalıdır.

1886 da Sergent-Bladen sokağında bir mecnun kadın vardı. Bu kadın 15 sene zarfında birçok defa tımarhaneye girip çıkmıştı. Resmi ilim usulleriyle hastasını iyi edemiyen ailesi, belki manyatizma ile iyi olur umudu ile, onu Bouvier'ye götürüyor. Bouvier ötedenberi üzerinde manyatizma tecrübeleri yapmakta olduğu süjesi İsodor'u uyutarak onun lüsit halinden bilistifade bu sayede kadının hastalığının sebebini öğrenmek istiyor. Somnambül haline geçen Isidor, hastaya intikamcı bir ruhun musallat olduğunu, nasihat yolu ile bu ruhu intikam duygularından kurtarmanın imkanı bulunduğunu ve o zaman hastalığın geçeceğini söylüyor.

Bu malumat üzerine manyatizör, aynı süje vasıtası ile bahis mevzuu olan ruhu çağırıyor ve neden bu kadına musallat olduğunu soruyor. Ruh aşağı yukarı şunları söylüyor: << Evvelki hayatımda ben Rus hanedanına mensuptum. Biz iki kız ve bir oğlandan mürekkep üç kardeş idik. Hemşirem benim hissemi gasbetmek için beni bir eve kapattı. Ve oradan ancak cesedim çıkabildi. Bunun üzerine ben ergeç intikamımı almağa karar verdim. Allahın bir lutfu olarak biz gene beraberce bir aile içine düştük. Yani, bir izdivaç münasebetiyle enişte ve baldız olmuştuk. Fakat bu yakınlığa rağmen aramızdaki antipatik duygular bir türlü kaybolmamış idi. Ölümü müteakip ben, mazideki hemşiremin son hayatımdaki baldızım olduğunu hatırladım. Ve hayatta iken mevcudolan antipatimin bundan ileri geldiğini anladım. O zaman intikam hakkındaki ahitlerim tekrar canlandı. Ben mahpus olarak ölmüştüm. Onun da benim gibi mahpus olarak ölmesini istiyordum >>. Manyatizör bu vak'a üzerinde epiyce durmuş, ve ruhu bu kötü ve zararlı duygularından kurtarmak için bir haylı uğraşmış ve nihayet muvaffak olmuştur. Netekim son celsede ruh: << Artık hatalarımı anlıyorum, zira 13 senedenberi intikam peşinde koştuğum halde ıstıraptan birtürlü kurtulamadım. Şimdi onun tarafından affımı istiyorum, ben de kendisini serbes bırakacağım. >> diyor ve af muamelesi sırasında medyomla Isidore'un birbirine sarılarak ağlaştıkları görülüyor. Burada işin asıl müsbet olan ve dikkate değen ilk noktası şudur: Bu hikayeden sonra aradan 12 sene geçtiği halde kadın tamamiyle sıhhatli olarak yaşamış ve hiçbir akıl hastalığı göstermemiştir. Nihayet 72 yaşında bir grip neticesinde ölmüştür. >>

Burada, Bouvier rus hanedanı hikayesini tahkika imkan olmadığını söylüyor. Fakat aşağıdaki – bilahara verilmiş – malumata ait satırlar hikayenin müsbet telakki edilebilecek ikinci noktasını tebarüz ettirir. Filhakika somnambülün söylediği gibi, hasta kadının bir kayınbiraderi vardı ve onun ismi somambülün söylediği isme uyuyordu. Kadınla kayınbiraderi arasında asla sempati yoktu. Kayınbirader 16 sene evvel ölmüş ve onun ölümünden bir sene sonra kadına ilk hastalık hamlesi gelmiş ve o zamandanberi tımarhanede kapalı kalmıştır.

2 – Bu misal yukarkinden kuvvetlidir. Zira alınan tebliğat burada tahakkuk etmiş bulunmaktadır.

1881 – 1882 seneleri arasında Huesca sokaklarında bir deli dolaşıyordu. Bu deli kendi kendine konuşur, bazen maksatsızca koşar, bazen de haşmetle yürürdü. Kendisine sorulan suallere hiçbir cevap vermezdi. Son zamanlara doğru tehlikeli bir hal almağa başladığından sıkı bir nezaret altında bulunduruluyordu.

Aynı şehirde bir ispiritizma cemiyeti vardı. Bu cemiyetin başkanı da Domingo Montreal ve medyumu Sanchez Antonio idi. Medyom tamamiyle cahil ve okuma yazma bilmiyen birisi idi. Bununla beraber bu medyom eliyle bazen çok dürüst yazılı tebliğat alınıyordu. Domingo bu delinin uyku zamanlarında ruhunu çağırıp onunla görüşmeğe teşebbüs etti. Ve bunda muvaffak olarak kendisinden birçok tebliğat aldı. Nihayet deli öldü. Ve ölümünden az zaman sonra okuma ve yazma bilmiyen medyomla yazılı bir tebliğ verdi. Bu tebliğde: evvelce kendisinin Sangarren şatosu sahibi olduğunu ve orada caniyane bir hayat geçirdiğini ve bunun neticesi olarak son hayatında deli olarak yaşadığını söylüyordu. Şatosunda mevcut arşivlerde bu sözlerini teyidedecek malumatın bulunduğunu da ilave ediyordu. Bunun üzerine başkanla celsede hazır bulunan zevattan bazıları derhal mezkur şatoya koşuyorlar. Fakat şatodakiler orada böyle bir arşivin eseri bile bulunmadığını söylüyorlar. Bu muvaffakıyetsizlikten sonra araştırıcılar tekrar celse yerine dönüyorlar. Bu defa aynı medyomla aldıkları yazılı tebliğde: eğer tekrar şatoya giderlerse mutfak ocağının yanında saklı bir yerde bütün vesaiki bulabilecekleri bildiriliyor. Bunun üzerine tekrar şatoya gidiliyor. Şato sahiplerinden izin alınarak duvar deliniyor ve araştırmalara başlanıyor. Herkesin hayreti içinde parşimen üzerine sarılmış birtakım vesikalar Huescaya getiriliyor, ve buradaki yazılar Prof. Oscariz tarafından tercüme olunuyor. Tebliğatın, her noktasında hakikate tevafuk ettiği anlaşılıyor.

Burada delinin tahakkuk eden ifadelerini bir noktasında inanılır, diğer noktasında inanılmaz kabul etmek doğru değildir. Eğer biz bütün ilimde böyle yapar ve müşahedelerin kendi telakkilerimize uyan taraflarına doğru, uymıyan taraflarına yanlış dersek bir adım ileri gidemeyiz. Tabiat hadiselerini tetkika yarıyan ilim, bizim keyfimize tabi olmaz; hadiselerin icap zaruretlerine uygun olarak inkişaf eder. Biz ilimde hadiseleri bilgimize değil, bilgimizi hadiselere uydurmakla mükellefiz.

Yukarki misalde okuması ve yazması olmıyan bir cahil kadının, civardaki bir şatonun kimse tarafından bilinmeyen bir köşesinde, duvar içine gömülü, yabancı dille yazılmış eski bir arşivi meydana çıkarması bir hadisedir. Eğer bu hadise delinin ruhuna atfedilen sözlerle izah edilmek istenmezse başka hangi düşünce yoliyle kabili izah olabilir?

3 – Avukat Th. Jaffeux ispiritizma celselerinde, çocukluğunda tanıdığı bir kadının, ruh haline geçtikten sonra kendisine yaptığı rehberliğinden istifade etmektedir. Avukat bu ruhtan almış olduğu bütün tebliğlerin doğru çıktığını yazıyor. 1909 Haziran ayında bu ruh

avukata şu tebliği veriyor: << benim tekrar enkarne olmağa niyetim var. Birbirini müteakip ve herbiri çok kısa sürecek üç enkarnasyon geçireceğim. >> Ruh aynı senenin birinci teşrin ayında kendikendine verdiği bir tebliğde avukatın ailesinden dünyaya geleceğini ve Eure – et – Loir ayaletindeki bir kasabada doğacağını söylüyor. Hakikaten o sırada mezkur kasabada avukatın gebe olan bir kuzini vardır. Avukat ruha soruyor: << Sizi tanıyabilmemiz için ne gibi bir alametiniz bulunacak? >> Ruh buna şu cevabı veriyor: << Başımım sağ tarafında iki sm. lik bir nedbe bulunacak. >> 15 İkinci teşrin ayında aynı ruh bir daha celselere gelemiyeceğini söylüyor. 1910 senesi ocak ayında çocuk doğuyor. Çocuğun başının sağ tarafında hakikaten iki sm. lik bir nedbe bulunmaktadır.

Basit görünmekle beraber hadise çok ehemmiyetlidir. Nedbenin evvelden haber verilmiş olması tesadüfle izah edilemez. Şu halde onu nasıl izah etmeli? Burada tutulacak ancak iki yol vardır: Birisi avukatın medyom vasıtasiyle almış olduğu tebliğin doğruluğuna inanmak ve o zaman onu ancak reenkarnasyonizma görüşiyle izah etmek, diğeri de izah edilmesi ilim namına zaruri olan bu hadiseye karşı bir köylü safiyeti ile göz yummaktır.

2 – Ruyalarla [1]

[1] Okuyucularım buradaki << haberci ruyalar >> ın hangi saik ve mihanikietle vukua geldiğini geçmiş bahislerdeki yazılarımızda okumuşlardır.

1 – Aristokrat bir aileye mensup Bn. B... çok sevdiği oğlunu harpte kaybetmiştir. Kadın ruyasında oğlunun cesedini bir tren molozunun altında gömülü olarak görüyor. Ruyadaki ruyet o kadar açıktır ki kadın bu sayede oğlunun cesedini arayıp bulabiliyor ve oradan kaldırtıp kasabanın mezarlığına naklettiriyor. Aradan bir kaç ay geçiyor, kadın oğlunu tekrar ruyasında görüyor. Oğlu kendisine şunları söylüyor: << Anne ağlama, ben tekrar geliyorum. Fakat senden değil, kız kardeşimden.>> Kadın bu sözlerin manasını anlamıyor. Fakat aynı zamanda kızı da bir ruya görmüş bulunuyor. O da ruyasında müteveffa kardeşinin küçük bir çocuk haline girdiğini ve kendi hususi odasında oynadığını görüyor. İşte ehemmiyetli tarafı ne kadının, ne de kızının reenkarnasyonizma'ya dair hiçbir bilgiye malik olmamaları ve böyle şeylere kulak asacak durumda bulunmamalarıdır.

O zamana kadar Bn. B... nin kızının hiç çocuğu olmadığı halde bu hadiseyi müteakip kız gebe kalıyor. Doğumdan bir gece evvel Bn. B... oğlunu tekrar ruyasında görüyor. Oğlu kendisine dünyaya gelmek üzere bulunduğunu tekrarlıyor ve kendisine yeni doğmuş bir çocuk gösteriyor. Bu çocuk siyah saçlariyle birkaç saat sonra kadının kucakladığı nevzada tamamıyla benzemektedir. Fakat bilahara çocuk aynı zamanda psikolojik bakımdan da müteveffa oğluna o kadar benziyor ki doğuştan katolik olan ve reenkarnasyonizmaya inanmıyan kadın nihayet buna inanmak zorunda kalıyor.

2 – Bu misal muhtelif noktadan reenkarnasyonizma fikrini teydedici mahiyette bir delildir.

Yüzbaşı Florindo Batista'nın Blanche isminde bir kızı vardı. bu kıza Marie isminde isviçreli bir kadın mürebbiye bakmaktadır. Bu kadın İsviçre dağlarında söylenen Fransızca bir türküyü Blanche'a öğretmiştir. günün birinde bu kızcağız ölmüş ve mürebbiyesi de memleketine dönmüştür.

Bu hadiseden üç sene sonra kızın annesi gebe kalıyor. 1905 senesi Ağustos ayında henüz üç aylık hamile bulunan kadın, bir gece yatağına girdiği zaman bir görme tezahürü (apparition) ile karşılaşıyor. Bu sırada kendisi henüz uyumamıştır. Kadını fevkalade tehyiç eden bu tezahür, üç sene evvel ölen kızına aittir. Bu kızcağız birdenbire annesinin yanında peyda olarak bir çocuk neşesiyle şunları söylüyor: << Anne, ben tekrar geliyorum. >> Kadın henüz kendisini toplamadan aparisyon kayboluyor. Hikayeyi duyan kocası bu hadiseye alelade bir hallüsinasyon nazariyesiyle bakarak ehemmiyet vermiyor. Zira kocası reenkarnasyon bahsine dair hiçbir bilgiye malik olmadığı gibi böyle şeylerden bahsedenleri de mecnunlukla itham edecek bir durumdadır. O, bir defa ölmüş insanın tekrar dirilmiyeceğine katiyetle kanidir. Bununla beraber zevcesinin, çocuğunu gördüğüne dair olan kanaatini sarsmak istemiyor. Bu sebepten dolayı, eğer doğacak çacuk kız olursa onun da ismini Blanche koymağa karı koca karar veriyorlar.

Altı ay sonra, 1905 şubat ayında kadın, her noktasında eski Blanche'a benziyen bir kız çocuğu dünyaya getiriyor. Büyük siyah gözleri, kıvırcık gür saçlariyle bu çocuk tamamen eski Blanche'a benzemektedir. Fakat bütün bu benzeyişler F. Batista'nın materyalist septisizmasını ortadan kaldırmıyor. Nihayet çocuk altı yaşına giriyor.

Bir gün Batista zevcesiyle birlikte çalışma odasında bulunurlarken yatak odasında bir bersözün söylendiğini hayretle işitiyorlar. Orada o sırada ikinci Blanche uyumakta idi. Ve bu şarkı da dokuz sene evvel İsviçreli kadının eski Blanche'a öğrettiği bir parça idi. Mütevefa çocuğun acı hatıralarını canlandıamrmak için onun vefatından sonra bu şarkı evden koğulmuş ve tamamiyle unutulmuştu. Valide ile peder yavaşça odanın kapısına yaklaşıyor ve içeride kızcağızın yatağına oturmuş olduğu halde tam bir fransız aksanı ile bu şarkıyı söylemekte olduğunu görüyor. Çocuğa bunu kimse öğretmemişti. Annesi heyecanını saklamağa uğraşarak ne yaptığını kızından soruyor. O, şayanı hayret bir hazır cevaplılıkla şunları söylüyor; << Fransızca türkü söylüyorum ! >> Halbuki esasen kendisi -birkaç kelime müstesna- fransızca dilini bilememektedir. Babası: << Bu güzel türküyü sana kim öğretti? >> diye soruyor. Çocuk: << Hiç kimse, diyor. Onu ben kendikendime biliyorum. >> (87)

Bu misal üzerinde durulursa reenkarnasyonizmayı kabul etmekten başka yapılacak iş kalmaz. Kitabımızın hacmi müsaidolmadığı için biz bu misalin reenkarnasyonizma lehinde olan noktaları üzerinde ayrı ayrı duramıyoruz. Esasen bunlar her okuyucumun kolayca bulup meydana çıkarabileceği şeylerdir.

3 – Şimdi vereceğimiz misal bu guruptaki misaller arasında, üzerinde en iyi durulmuş ve fizik olduğu kadar psikolojik bakımdan da kıymetlendirilmiş misallerden biridir. Bundan başka, misalin kıymetini arttıran diğer bir nokta da vakayı takdim eden zatın İtalyada ilim hayatında tanınmış doktor, bir ilim adamı olmasıdır. Bu zat Dr. Samona'dır. Biz vakayı aşağı yukarı doktorun anlattığı gibi yazıyoruz:

<< 1910 senesinin 15 Martında çok sevgili kızım takriben beş yaşında Alexanderine ağır bir hastalığı (meningitis) müteakip ölmüştü. Deli olacak dereceye gelen zevcemle benim ıstırabımız pek derin olmuştu. Kızcağızın ölümünden üç gün sonra zevcem onu ruyasında gördü. O, tıpkı sağlığındaki gibi görünmüştü. Ruyasında zevceme << Anne ağlama seni terketmedim. Ben senden ancak uzaklaştım. Bak, tekrar böyle küçük olarak geleceğim >> diyor, aynı zamanda tam teşekkül etmiş; bir küçük ambriyon gösteriyordu. Ve ilave ediyşrdu: << Demek sen benim için yeniden ıstırap çekmeğe başlıyacaksın. >> Üç gün sonra ruya gene

tekrarladı. Bu ruyadan bilgi edinen zevcemin bir arkadaşı, ya inanarak veya onu teselli etmek maksadiyle bu ruyanın bir beşaret haberi olabileceğini ve küçük kızın tekrar dünyaya geleceğini söylemiş ve bu sözlerini teyidetmek için de L. Denis'nin reenkarnasyonizmaya dair bir kitabını getirerek zevceme göstermişti. Fakat ne ruyalar, ne bu izahlar ve ne de L. Denis'nin kitabı onun acılarını yumuşatamadı. Kendisi 21 Aralık, 909 da bir yabancı gebelik yüzünden ameliyat geçirmişti. O zamandanberi olduğu gibi, yeni bir validelik imkansızlığı üzerindeki inanmazlığında devam etti. Ve o, bir daha gebe kalmıyacağından hemen hemen emin bulunuyordu.

<< Kızının ölümünden birkaç gün sonra bir sabah mutadı vechile erkenden ağlıyarak kalktı ve yukarki inanmazlığında devam ederek şunları söyledi: << Küçücük meleğimin ziyaına ait yırtıcı realiteden başka bir şey görmüyorum. Bu kayıp, görmüş olduğum basit ruyalara bel bağlayıp ümide düşmekliğime ve bilhassa bu günkü fizik durumdan sonra, küçük mabudemin hayata –benim vasıtamla dünyada– tekrar başlıyacağına inanmaklığıma mani olacak kadar kuvvetli ve zalimanedir. >> Tam bu sırada, yani zevcem böylece acı acı sızlanıp dururken ve ben de onu elimden geldiği kadar teselli etmeğe çalışırken sanki içeri girmek istiyen birisinin yaptığı gibi odanın kapısına el parmağı mafsaliyle üç kuru ve kuvvetli darbe vuruldu. Bu darbeler, aynı zamanda odada bizimle beraber bulunmakta olan üç küçük oğlumuz tarafından da işitilmişti. Hatta onlar bunu mutat olarak aynı saatlerde gelen hemşirelerimden birisine atfettiler. Ve << Catherine hala giriniz ! >> diye bağırarak kapıyı açtılar. Fakat küçük salona açılan bu kapı önünde kimsenin bulunmadığını ve salonun zulmet ve sessizlik içinde olduğunu görünce hem çocukların, hem de bizim hayretimiz son dereceye varmıştı. Hele bu hadisenin, zevcemdeki ümitsizlik ve cesaretsizliğin son dereceye gelmiş bulunduğu bir anda vukua gelmesi bizi daha çok müteheyyiç etmişti. Acaba bu hale zevcemin meyusiyeti arasında metapsişik bir münasebet var miydi?

<< İşte bu akşamdan itibaren tiptolojik [1] ispiritizma tecrübelerine başlamağa karar verdik. Ve buna muntazam, metodik bir surette en aşağı üç ay; zevcem, kayınvalidem, ben ve bazen de üç oğlumuzdan iki büyüğü iştirak ederek devam ettik.

[1] Eşyalarla vurulan darbeler vasıtasiyle ve alfabe yoliyle alınan tebliğat.

<< İlk celselerden itibaren iki ruh geldi. Bunlardan biri kendisinin kızım olduğunu, diğeri de çok sene evvel 15 yaşında iken ölen ve küçük Alexandrine'in rehberi olarak kendini tanıtan kız kardeşim olduğunu söylüyordu.

<< Alekandrine tıpkı hayatındaki gibi çocuk dili ile konuşuyordu. Diğeri ise doğru ve yüksek bir dille konuşuyordu. Bu sonuncusu söze, ya küçük ruhun bazen iyice ifade edemediği cümleleri izah etmek veyahut kızcağızın söylediği şeylerin doğruluğuna zevcemi inandırmak için karışıyordu.

<< İlk celsede Alekandrine annesine, ruyasında görünenin bizzat kendisi olduğunu ve bundan başka daha müessir bir vasıta ile annesini teselli etmek için kapıya vuranın da kendisi olduğunu söyledi ve ilave etti: << Anneciğim, artık ağlama, çünkü ben senin vasıtanla tekrar doğacağım. Ve Noelden evvel sizlerle beraber olacağım. Sevgili baba, tekrar geleceğim. Büyük anne, tekrar geleceğim. Diğer akrabalara ve Catherine halaya söyleyiniz, ben Noelden evvel

gelmiş bulunacağım. >> O, böylece kısa geçen hayatında tanımış olduğu bütün bildiklerine ve akrabalarına haber gönderiyordu.

<< Takriben üç ay zarfında elde etmiş olduğumuz bütün tebliğatı yazmak uzun sürer. Çünkü Alexandrine'in çok sevdiği kimselere söylediği değişik birkaç tatlı cümleden başka tekrar ettiği şey hep Noelden evvel geleceğine dair olan sabit ve bir teviye sözlerdir.

<< Noelden evvel geleceğine veyahut daha doğrusu tekrar doğacağına dair tebliğatını, kimseyi unutmaksızın herkese haber vereceğimizi temin ederek bir çok defa bu tekrara mani olmak istedik. Fakat bu gayretimiz fayda vermedi. O, bütün tanıdıklarının isimlerini tüketinceye kadar bu tekrarların devamında ısrar ediyordu. Bu vakıa, oldukça garipti. Denilebilirdi ki, bu hal, küçük ruhun bir nevi monoyideyizma'sını teşkil ediyordu. Bütün tebliğler hemen hemen şu sözlerle biterdi: << Ben sizi şimdi bırakıyorum, Jeanne hala benim uyumamı istiyor. >> Ruh, celselerin başlangıcındanberi bize ancak üç ay kadar tebliğat verebileceğini ve ondan sonra gittikçe maddeye bağlanacağından tamamiyle uykuya dalacağını söylüyordu [1]

<< 10 nisanda gebe olduğuna dair zevcemde ilk şüpheler belirmeğe başladı. Mayısın dördünde ruhtan bir tebliğ daha aldık. Burada tekrar dünyaya geleceğini söylüyordu. Fakat bu defa sözlerine şunları da ilave etmişti: << Anne sende diğer biri daha var ! >> Biz evvela bu cümlenin manasını anlamadık. Ve çocuğun yanlış birşey söylediğini farzettik. Fakat bu sırada diğer ruh (Jeanne hala) söze karıştı ve şunu söyledi: << Kızcağız aldanmıyor. Fakat iyi anlatamıyor. O, demek istiyor ki diğer bir varlık senin etrafında dolaşıyor, aziz Adel'im. O da dünyaya dönmek istiyor. >>

<< Bu günden itibaren Alexandrine her tebliğinde mütemadiyen ve ısrarla küçük bir kız kardeşle beraber geleceğinden bahsediyordu. Bu ifadeler zevceme cesaret vereceği ve onu teselli edeceği yerde bilakis onun şüphelerini ve kararsızlıklarını arttırmaktan başka bir işe yaramadı. Hatta bu son meraklı yeni tebliğden sonra o, artık herşeyin büyük bir inkisarla neticeteneceğini zannetmeğe başladı.

[1] Enkarne olmak üzere bulunan bu ruhun ifadeleri, kitabımızın enkarnasyon bahindeki tavsiflere ana hatlariyle uymaktadır.

<< Filhakika bütün şimdiye kadar verilmiş tebliğlerin doğru olabilmesi için şu noktaların tahakkuk etmesi lazımgeliyordu :

<< 1 – zevcemin hakikaten gebe olması,

<< 2 – Evvelce olduğu gibi bunun bir yalancı gebelik olmaması,

<< 3 – dünyaya iki tane varlığın gelmesi ki bu, hepsinden daha güç görünüyordu. Zira bu hadise evvelce ne kendisinde, ne saitlerinde, ne de benim tarafımdakilerde vaki olmamıştı.

<< 4 – Doğacak ikizin ne ikisinin de erkek, ne birisinin erkek diğerinin kız olmaması, iki kızın dünyaya gelmesi lazımdı. Hakikaten aleyhinde birsürü zıt imkanlar mevcudolan bu kadar muğlak bir vakıalar kompleksi hakkındaki sözlere inanamak çok güç bir şeydi.

<< Bütün bu güzel tefeüllere rağmen zevcem beşinci aya kadar daima gözleri yaşlı olarak inanmıyan, acı çeken bir haleti ruhiye içinde yaşadı. Hatta artık son tebliğlerinde küçük ruh annesinin daha memnun görünmesi için şunları söylemişti: << Anne, göreceksin ki eğer sen bu kederli fikirlerle yaşamakta devam edersen bizim bünyemizin o kadar iyi teşekkül etmemesine sebebiyet vermiş olacaksın. >> Fakat bu sözler de ona tesir etmedi. Nihayet son celselerden birinde zevcem Alexandrine'in avdetine inanmanın çok güç olduğunu, çünkü gelecek çocuğunun bedeninin kaybolmuş çocuğunkine benzemesininin kolay olmadığını söyleyince Jaenne'ın ruhu hemen şu cevabı verdi: << Adele, bu cihetten tatmin edilmiş olacaksın. O, Tamamiyle birinciye benziyecektir. Hatta pek fazla olmasa bile birazda eskisinden güzel olacaktır. >>

<< Ağustosa rasgelen beşinci ayda Spadafora'da bulunuyorduk. Orada zevcem alim akuşör Dr. Vincent Cordaro tarafından muayene edildi. Muayeneden sonra doktor, kendiliğinden şunları söyledi: << Kati birşey söyliyemiyeceğim. Zira gebeliğin bu devresinde henüz kati olarak tesbit edilmemekle beraber diyebilirim ki arazın heyetimecuası beni bir ikiz gebelik teşhisi koydurmağa sevkediyor. >> Bu sözler zevcemin üzerinde bir merhem tesirini gösterdi. Onun ıstıraplı ruhunda bir ümit ışığı belirmeğe başladı. Fakat biraz sonra vukua gelen bir hadise onun bu halini tekrar teşviş etmekte gecikmedi: Henüz yedinci aya girmişti ki beklenilmiyen bir facıalı haber onu fevkalade sarstı ve o kadar müteessir etti ki bunun neticesinde kendisinde birdenbire ağrılar başlamıştı. Diğer bazı arazın da refakatiyle beş gün süren bu hal bizi korkutmağa başladı. Her an ana rahmindeki mahlukun veya mahlukların vakitsiz doğumundan endişe ediyorduk. Zira gebelik henüz yedinci ayı doldurmamıştı. Bu sırada zevcemin maruz kaldığı şiddetli fizik acılar arasında bir de yeni belirmeğe başlıyan ümidinin sönmesiyle ne hale girdiğini takdir etmeği size bırakıyorum. Hatta onun bu bozuk haleti ruhiyesi, vaziyeti büsbütün vahimleştiriyordu. Bu münasebetle Doktor Cardaro'ya müracaat edildi. Her türlü intizarlara rağmen şükrolsun ki bütün tehlikeler atlatıldı. Zevcem tamamiyle kendine geldi. Yedinci ay da dolduğu için Palermo'ya gittik. Orada kendisi meşhur akuşör Giglio tarafından muayene edildi. Doktor gebeliğin ikiz olduğunu söyledi. Böylece tebliğatın dikkate şayan olan bir kısmı tahakkuk etmiş bulunuyordu. Fakat ehemmiyetli olan diğer vakıaların tahakkuk etmesi lazımdı. Cinsiyet, iki kızın doğuşu ve kızlardan birinin fizik ve moral bakımdan ölü Alekandrin'e benzemesi bunlar miyanında idi.

<< 22 İkinci teşrin sabahı çocuklar dünyaya geldiği zaman binsiyet meselesi de hallolmuştu. Çocukların ikisi de kızdı. Fizik ve moral müşabehetlerin tetkikine gelince: bunun için tabiatiyle zamana ihtiyaç vardır. Bu, ancak kızcağızlar büyüdükçe anlaşılabilecektir. Bununla beraber şurası tuhafdır ki şimdilik görünen bazı fizik vasıflar evvelce alınan tebliğlere uygun çıkmıştır. Bu hal müteakip müşahedeleri teşvik edici ve tebliğatın aynen tahakkuk edeceğine insanı inanmağa seykedici mahiyettedir.

<< Şu anda ikizler birbirine hiçbir noktada benzemiyor. Boyları, renkleri, biçimleri tamamiyle başkadır. Buna mukabil küçüğü Alexandrie'in tam bir kopyası halindedir. Yani Alexandrine de ilk doğduğu zaman tıpkı bunun gibi idi. Burada harikulade olan şey, şu üç hususiyetin ölen Alexandrine'le doğan Alexandrine arasında müştereken mevcut bulunmasıdır :

<< a – Sol gözde hyperhemie,

<< b – Sağ kulakta hafif bir seborrhe,

<< c – Yüzde hafif bir tenasüpsüzlük.

İmza : Dr. Carmelo

Samona (96 – 98) >>

Yukarda iktibas ettiğim vakıanın vesikaları mevcuttur. Bunları asıl mehazlarında tetkik etmek mümkün olur. Yerimizin müsaadesizliği bütün bu vesaiki ayrı ayrı yazmağa ve onlar üzerinde tahlili birer etüt yapmağa – bütün arzumuza rağmen – mani oldu. Bu vesikalar arasında Dr. C, Samona'nın hemşiresi Mme. Catherine Samona Gardini nin, meşhur Prof. Mercaniti'nin kızı Mlle. Adele Mercantini'nin, Prof. Raphael Wigley'in, sanat ve edebiyat muhitinde mümtaz bir sima olan Marquis Josph. Natali'nin, Prenses Niscemi'nin, Comte Ferdinand Monory de Ranchibile'in şahadetlerini ihtiva eden mektupları vardır.

Bu hadisenin canlılığını daha iyi gösterebilmek için Dr. Samona'nın müteakip şahsi etütlerinden bazı parçaları da iktibas etmeği faydalı gördük. Bunlar iki Alexandrine'in zamanla tebarüz eden fizik ve moral müşabehetlerine aittir.

Doktorun müteakip tetkiklerine ait yazılar Filosophia della Scienza da çıkmıştır. (1913) Bunlardan bir kısmını alıyoruz.

<< Filosophia della Scienza'nın 15. Janvier. 1911 sayısında ikiz çocuğum hakkındaki neşriyat muhtelif mecmualar ve eserler tarafından iktibas olunmuştur. Ve fikir aleminin büyük bir kısmını alakadar etmiştir.

<< Bu hal beni, bu hususdaki bilgimi yaymakta devama icbar etti. Gerçi ben, umumi menfaatı alakalandırır görünen böyle mühim bir vakanın mütalaasını derinleştirme için lüzumlu olan bütün müşahede kabiliyetlerine malik olduğumu iddia edemem ve hatta hususi bir dikkate layık bazı tafsilatı not etmemiş olmaktan, buna mukabil hiçbir kıymeti haiz olmıyanları yazmış bulunmaktan korkuyorum. Fakat babalık icabiyle kızlarımın mütemadiyen gözümün önünde bulunması ve küçük müteveffaya ait hususiyetleri bilmekliğim bu işte beni biricik müşahit haline koydu. Bununla beraber şunu ısrarla söylerim ki, bazılarının aklına gelebileceği gibi, babalık vasıflarım müşahedelerimin berraklaştığını hiçbir vakit bozmamıştır. Ve hatta bu noktayı düşünerek ben bilhassa objektif esaslara dayandım ve hissiyatım tarafından sürüklenmemeğe ve a priori nazariyelerle hareket etmemeğe çalıştım.

<< Filosophia della Scienza'nın ismi geçen nüshasında söylemiş olduğum gibi böyle bir vaka üzerinde bazı müşahedeleri faydalı şekilde toplıyabilmek için biraz zamanın geçmesi zaruri idi. İkizlerin doğumundanberi geçen iki sene yedi ay zarfında dikkate değer bazı müşahedeler elde etmek imkanına malik oldum...

<< Fizik bakımdan ikizler arasında daima ayrılık mevcuttur. Fakat bu ayrılık başlangıçta olduğu gibi şimdi yalnız fizik bakımdan değil, aynı zamanda moral bakımdan da vardır.

<< İşte ben, bunu tebarüz ettirmek istedim. Gerçi ilk bakışta bunun, bu meselede hiçbir ehemmiyeti yokmuş gibi görünürse de iş böyle değildir. Zira bu hal, bir taraftan halihazırdaki Alexandrine ile geçmiş Alexandrine arasındaki benzerliği tebarüz ettirirken diğer taraftan da şimdiki Alexandrine'in moral ve fizik teşekkülatı üzerinde anne tarafından vukuu melhuz bir telkin tesirinin mevcudolması fikrini ortadan kaldırır. Bu vakayı neşrederken vermiş

olduğum karar mucibince, ne olursa olsun, bütün şahsi tefsirlerden ve mütalaalardan çekineceğim. Burada sadece müşahedelerimi ortaya koyacağım. Bunlardan herkes dilediği neticeyi çıkartabilir.

<< Hali hazırdaki Alexandrine ölmüş olan evvelki Alexandrine'e her hususta benzemekte devam ediyor. Bu benzerlik neşrettiğim fotoğrafilerde o kadar iyi görünmüyorsa da bunun sebebi, ya fotoğrafide evvelki Alexandrine'nin almış olduğu pozu ikincisine tam olarak veremeyişimizden veya ilk Alexandrine'in resmi çıktığı zaman yaşının şimdikine nazaran daha ileride bulunmasından ileri geliyor. Her halde katiyetle tastik edebilirim ki aynı yaşta iken evvelki Alexandrine'in biraz daha koyu saçları ve gözleri bir tarafa bırakılırsa diğer taraflarında tam benzerlikler vardır.

<< Fakat burada fizik bakımdan daha mühim bir nokta vardır. O da çocukta tedricen inkişaf etmekte olan psikolojik tezahüratın heyeti mecmuasıdır. İki kız dış, alemle münasebete girişmeğe başladıkları andan itibaren iki muhtelif istikamette bir inkişafın vukua geldiği görülmüştür. O kadar ki şimdiden biz onlarda birbirinden tamamiyle ayrı iki tabiatta varlığın mevcudolduğunu görüyoruz.

<< Ben, Maria - Pace'in karakterinden ayrıca bahsetmiyeceğim. Çünkü onun, Alexandrine'den ayrılan psikolojik farikaları beni alakalandırıyor. Okuyucular için evvelkinin alakayı çekecek tarafı yoktur. Ben burada süratle, asıl meseleyi alakadar eden Alexandrine'in psikolojik mütalaasına başlıyorum.

<< Evvela, onun teessüriyet vasfına ve zekasına aidolan tabiatının muhtelif tafsilatını göstereceğim. O, hemşiresinin aksine umumiyetle sakindir. Bu sakinlik, kendisinin sakinliği kadar tatlı ve nevazişkar olan sevgi tezahürlerinde de görünüyor.

<< Onun esas vasıflarından birisi günlerini geçirme tarzıdır. Eğer eline bir çamaşır veya elbise geçerse onları devşirmek, eliyle düzeltmek ve bir iskemlenin veya bir sandığın üzerine koymak işiyle saatlerce meşgul olur. Bu zevkli işten mahrum kadığıl zaman vaktini, tercihen oyuncak olarak intihabettiği bir şeyi, üzerine koyduğu bir iskemleye dayanıp durmakla geçiriyor. Ve arasıra yarım sesle konuşuyor. Yorulmadan uzun zaman bu işle meşgul olabiliyor.

<< Görülüyor ki bu hayat tarzı ona kafi gelmektedir. Halbuki hemşiresi Maria - Pace çok canlıdır. Ve daima hareketlidir. Aynı işle uzun müddet meşgul olamaz, daima eğlenmek için bir arkadaşa muhtaçtır.

<< İşte bizim dikkat nazarımızı çeken onun bu sükunet hali ve meşguliyet tarzı müteveffa Alexandrine'in de karakteristik hususiyetlerinden idi.

<< Hiç şüphesiz ikizlerden Maria - Pace annesini seviyor ve onu öpmek ve kucaklamak için sık sık ona yaklaşıyor. Fakat gürültü ile yapılan bu muhabbet tezahürü kısa sürüyor. Ve o, biraz sonra tekrar oyuna dönmek ihtiyacını duyuyor. Alexandrine'e gelince, o da annesini arıyor. Fakat söylediğim gibi o, bu sevgi tezahüratında da sakindir. Bununla beraber bu sükunet hali bir soğukluk demek değildir. Onun kucaklayışı daha nazikanedir, muamelesi tatlıdır. Ve bir defa annesinin dizlerine oturduktan sonra onu terketmek istemiyor. Ancak tek başına kalmak ihtiyacını duyduğu zaman oradan kalkıyor. Eğer annesi işleri yüzünden kendisinden ayrılmak isterse onu ağlatmaksızın ve bağırtmaksızın bu işi yapamıyor.

<< Bundan başka eğer kendileri salona kabul edilirse iki küçük kızın herkes karşısındaki hareketlerinde de görülmeğe değer farklar vardır. Maria - Pace acele ile herkese koşuyor ve tereddütsüzce küçük elini onlara uzatıyor. Halbuki Alexandrine evvela yüzünü ve gözyaşlarını annesinin göğsünde saklıyor, fakat biraz sonra bu sahne değişiyor. Sosyeteden yorulan Maria - Pace salonu terketmek istediği halde yeni simalara alışmış olan Alexandrine artık oradan ayrılmak istemiyor ve annesinin dizleri üzerinde kalıyor. Aynı zamanda görüşülen şeyleri sanki alakalanıyormuş gibi dikkatle dinliyor. Bütün bunlar eski Alexadrine'in sadık bir modelini çizmektedir.

<< Şimdi ikinci Alexandrine'in birincisine - bazı intibalar ve itiyatlar bakımından - tam ve mükemmel bir benzeyiş gösteren karakteristik hususiyetlerinin tafsilatına geçiyorum.

<< Oturduğumuz Villa şehirden uzakta olduğundan etrafımızda büyük bir sessizlik hüküm sürer. Öyle ki civardan geçen bir arabanın sesi kuvvetli bir gürültü halinde işitilir. İmdi, bu gürültü Alexandrine'i fevkalade korkutmaktadır. Hatta bir işe odakmış halde bulunsa bile, böyle bir gürültü başlayınca hemen annesinin kucağına saklanarak şunları söyler. (Alxandrine si ispaventa == Alexandrin korkuyor.) Böyle bir gürültü karşısında müteveffa Alexandrine de tıpkı böyle yapardı. Ve aynı sözleri söylerdi.

<< Birinci Alexandrine eve berberin geldiğini görünce ondan şiddetle korkardı. Tıpkı onun gibi şimdiki Alexandrine de berberden korkmaktadır. Buna mukabil Maria - Pace'in bu gibi şeylere hiç aldırış ettiği yoktur.

<< Alexandrine bebekleri sevmez ve kendi yaşındaki çocukları onlara tercih eder. Bu hal birinci Alexandrine'de aynen vardı. Tıpkı birinci Alexandrine'in yaptığı gibi o, ellerinin daima temiz olmasını istiyor. Eğer elinde ufak bir kir görürse derhal ellerinin yıkanmasında israr ediyor. Nihayet o, evvelki Alexandrine gibi peynirden nefret ediyor. Eğer çorbasında hatta pek az peynirin bulunduğunu hissetse onu içmiyor.

<< Birinci Alexandrine solaklıktan kurtulamadan ölmüştü. Hatta onun bu hatasını tashih için gösterilen bütün ihtimam boşuna gitmişti. Bugünkü Alexandrine de aynı inatla solaktır ve ondan ayrılamıyor. Tabii biz onu bu halinden kurtarmak için yeniden işe başlıyacağız. Maria - Pace'de dahil olduğu halde diğer çocuklarımın hiç birisinde bu hal yoktur.

<< Biraderlerinin odasında bir dolap vardır ki orada ayakkabılar durur. Bu odaya girebildiği ve dolap açabildiği zaman ayakkabıları çıkarıp onlarla oynamak Alexandrine'in en büyük eğlencelerinden biridir. Eski Alexandrine de aynı şeyi yapardı. Fakat burada bizi asıl heyecanlandıran hadise şudur. Alexandrine, tıpkı müteveffa Alexandrine'in yaptığı gibi kendisi için tabiatiyle çok büyük olan ayakkabılarından bir tanesini küçük ayağına geçirip odada öylece dolaşmaktan zevk duyar.

<< Nihayet diğer bir hususiyet daha vardır ki bu hususiyet eski Alexandrine'in başlıca karakteristiğini teşkil ederdi. Bizler buna evvelce dikkat etmemiştik. Buna dikkat eden kızkardeşim olmuş ve çocuğunu telkin altında bırakmamak için ne çocuğa ne de başka bir kimseye biçbir şey söylemeden Alexandrine'in iki yaşına girmesini beklemiş ve aynı tezahürün iki yaşında Alexandrine'de görünüp görünmiyeceğini merak etmişti. İlk Alexandrine iki yaşında iken halasının ismini değiştirmek kaprisine malikti. Mesela Angelina'yı Katerena veya

Katerona haline sokmuş ve onu mütemadiyen Katerena hala diye çağırmıştı. İkinci Alexandrine de hepimizin hayreti içinde iki yaşına girince aynı şeyi yapmıştır.

<< Şunu söylemeğe lüzum yoktur ki Maria - Pace'de bu vasıfların hiçbiri mevcut değildir.

<< Tabiatiyle iki Alexandrine'in mahremiyetinde yaşamış olmıyan yabancılara sadece anlatılan bu vaka bu iki küçük hayatın birbirine ne kadar uygun olduğunu kafi derecede gösteremez. Fakat bize göre bunların benzerlikleri o kadar mükemmeldir ki bütün ailenin buna ait intibaını şu mukayese ile ifade edebilirim: Görünüşü, itiyatları ve temayülleri ile şimdiki Alexandrine'in hayatı, öyle bir sinema filimi halindedir ki bu filimi, birinci Alexandrine'in hayatını ifade eden bir filimin tekrar temaşası gibi kabul etmekteyiz.

(99 - 66 - 100)

İmza

Dr. Carmelo Samona,,

Yukardaki tebliğe hiçbir fikir ilave etmeğe lüzum yoktur. Bu vakıa Reenkarnasyon nazariyesinden başka hiçbir fikirle kolayca izah edilemez. Biz, bu misalin reenkarnasyonizma lehindeki noktaları üzerinde durup tetkikata girişecek değiliz. Gerek bu misalimiz ve gerek gelecek bahsimizde vereceğimiz Dr. Caston Durville'in yazdığı Madam Raynaud vakası, üzerlerinde uzun psikolojik ve metapsişik tetkikler yapılmağa değer. Ve bunlar kanaatimize göre kocaman bir kitabı dolduracak mülahazalara müsait iki kuvvetli vesika olur. Yalnız bu iki misale dayanarak reenkarnasyon meselesinin müsbet bir şekilde halledilmiş bulunduğunu kabul etmek ve bu yoldan tamamlayıcı diğer ilmi tetkiklere girişmek cesaretini bile göstermek mümkündür, diyebiliriz. Bize bu kadar cüretkarlıkla söz söyleten amil, yukarda yazdığım gibi bu iki misalin kocaman bir kitabı doldurabilecek ilmi tahlillerinden sonra edinmiş olduğumuz kanaattir ki bunları eğer çalışma planımız müsaade ederse başka bir eserde diğer delillerin de mütalaasiyle birlikte okuyucularımıza takdim etmeğe çalışacağız.

3 – Çeşitli tezahür erle belirmiş ve tecrübe yoliyle tahkik olunmuş bir hatırlama vakası.

Nihayet aşağıda vereceğimiz misale; bizim elimize geçen ve reminisans, ekminezi, psikometri gibi birtakım ruhi melekeleri bir araya toplamak suretiyle reenkarnasyonizmayı aydınlatan misallerin en iyisidir, diyebiliriz. Hususiyle bu misali verenlerin elde ettikleri tamamlayıcı bilgiler onun ilmi kıymetini daha ziyade arttırmaktadır.

Bu misal Dr. Durville'indir. Misalin raporu pek uzun ve mufassaldır. Yerimizin darlığı yüzünden çok kıymetli olan bu raporu maalesef ihtisar ederek ve ancak bazı kısımlarını alarak nakletmek zorunda kaldık.

Kudretli bir terapötik manyatik tesire malik Madam Laure Raynaud, bu misalin kahramanıdır. Bu kadın doktorun servisinde çalışmakta idi. Burada vakıanın tetkiki sırasında geçen isimlerin ve adreslerin bazıları -yazık ki- değiştirilmiştir. Fakat lüzumlu olan diğer bütün bilgiler aynen neşredilmiştir. Madam Laure Raynaud, Amien civarında küçük bir kasabada doğmuştur. Kendisi henüz küçük bir kız iken birtakım acayip fikirler taşıyordu.

Annesi birgün Dr. Durville'e gelerek kızının halinden şöylece şikayet etmişti: << Kızımın, küçük yaşlarından beri bizim anlıyamadığımız birtakım fikirleri var. Ona bu fikirleri kimse öğretmemiştir. O bunları kendi kendine uyduruyor. Fakat bu hikayeleri ile bizi sıkıyor. Eğer böyle düşünmekte devam ederse kendisine deli olacağını söyledim, Mesela kilisede papasların öğrettiği şeylerin doğru olmadığını söylüyor. Bu sözlerinde o kadar inatla israr ediyor ki pazar günleri akrabalariyle birlikte kiliseye gitmeği bile reddediyor. Kendisini kiliseye dayakla götürmek icabediyor. >>

Annenin bu şikayeti üzerinde biraz durulursa küçük Laure'un iddia ettiği fikirlere karşı aile muhitinin yalnız yabancı kaldığını değil, hatta muhasım bir durumda bulunduğunu da kabul etmek lazımgelir. Bu nokta ileriki münakaşamızda da tebarüz ettirilecektir. Hatta hikayenin devamı bize yalnız aile muhitinin değil, kasaba halkının da onun fikirleri karşısında aynı durumda bulunduğunu gösterecektir.

Kasabanın papası, Geinbard isminde 72 yaşında bir zattır. Bu zat Laure ile fevkalade alakadardır. Ve onunla konuşmaktan ve münakaşa etmekten zevk duyuyor. Gerçi kızın fikirleri kendi akidelerine aykırı olmakla beraber onun zekasındaki ve sözlerindeki emniyet papası kıza doğru çekmektedir. Papas bu yüzden aileyi sık sık ziyaret ediyor. Kız papasa cennet, cehennem ve pürgatuvar gibi şeylerin mevcudolmadığını ve insanın öldükten sonra buralara gitmeyip başka bir bedene girerek tekrar dünyaya geleceğini söylüyor. Bütün belagatini kullanan papas, onu bu fikirlerinden zerre kadar döndüremeyince hiddetinden kıpkırmızı oluyor ve dişlerini sıkarak << Acayip çocuk ! Esrarengiz kızcağız ! >> diyor. Papas bütün mantığına ve ısrarlarına karşı kızcağızdan aldığı yegane söz şu oluyor. << Eh, peki, ben de artık birşey söylemiyeceğim. >> İşte dalgın ve düşünceli halde kızın yanından böylece ayrılan papas bu işe bir türlü akıl erdirememektedir.

Görülüyor ki nasihat, telkin, taktir ve hatta dayak gibi bir çocuğu terbiye etmeğe, onun fikirleri üzerinde istenildiği tarzda işlemeğe yarıyan vasıtalar Laure'un nerden geldiği belli olmıyan kanaatleri üzerinde hiçbir tesir yapamıyor ki bu noktanın da ayrıca izahı lazım gelir.

Laure büyüdükçe bu fikirlerinden vazgeçeceği ve onları unutacağı yerde bilakis onlara daha ziyade saplanıyor ve daha açık konuşmağa başlıyor. Kendisi artık 17 yaşında genç bir kız olmuştur. Fakat şimdi kendisinde yeni bir meleke peyda olmuştur ki bu da evvelki fikirlerinden daha az garip değildir. O, elini üzerine koyduğu hastalara büyük bir salah veya şifa imkanı veriyor. Kendisi bu yaşında iken Amien'e gidiyor orada kendisine konuşan hastalarını tedaviye başlıyor.

Fakat o, etrafında kimi görse ona ruhun varlığına inandığını ve ölümden sonra bir müddet Ispatyom hayatı geçirip tekrar dünyaya diğer bir bedenle inildiğini zevkle anlatıyor. Aynı zamanda kendisinin geçmiş hayatlarını da etrafındakilere anlatmaktan hoşlanıyor. Fakat bu hatıralar muntazam ve müselsel vakalar halinde değildir. Kırık döküktür. Ve çok noksandır. Bununla beraber bunlar kendisi için o kadar nettir ki bazen onların içinde tekrar yaşıyormuş gibi olmaktadır. Mesela eskiden içinde yaşadığı evin etrafında bir park vardır. Orada sema berrak ve mavidir. O bu evi ve civarını görurse mutlaka tanıyacağından emindir. O zamanki hayatında kendisini yirmi beş yaşında görüyor. Fakat ailesini hatırlamıyor. Ve hayatının diğer tafsilatını bilmiyor.

Nihayet Matmazel Laure evleniyor. Kocası Pierre Raynaud'dur. Ve böyle meseleler karşısında septik bir adamdır. Fakat kadın daha evliliğin ilk günlerinden itibaren geçmiş hayatı hakkındaki hikayelerini kocasına da söylemeğe başlıyor. Bütün bu hatıralar arasında klişe halinde değişmeyen ve inatla devam eden bir imaj vardır ki o da genç ve göğüs hastalığına müptela bir kadın imajıdır. Eski hayatında kendisinin bu kadın olduğunu biliyor. Bu kadın büyük bir parkta geziniyor. Eskiden yaşadığı bu ılık ve seması berrak memleketin ismini bilmiyor. Fakat burası cenup memleketlerinden biri olsa gerektir.

Başka bir nokta daha vardır. Kendisi şimal memleketlerine mensuptur. Fakat bu memleket halkına mahsus yapıda değildir. Cildi mattır, saçları çok koyudur. Kendisi bu tip değişikliğin, eski hayatından intikal ettiğini söylüyor.

Madam Raynaud eski arkadaşı olan Madam Dutilleu'ye de geçen hayatı hakkında şöylece izahat vermiş bulunuyor: Geçmiş hayatında içinde yaşadığı memleket halkı şimdikinden daha çok misafirperverdir. Kendisi şimal memleketleri halkından şikayetçidir. Eski memleketinin başka bir sıcaklığı, başka bir caszibesi vardı. Böylece seneler geçiyor. Madam Raynaud'nun manyatik tedavisi büyük bir muvaffakiyetle devam ediyor. Şöhreti her tarafa yayılıyor. Zengin, fakir her hasta onun Amiene'deki salonuna koşuyor. Müşterileri arasında hakimler, avukatlar ve hatta doktorlar da bulunmaktadır. Fakat o bu haline kanaat etmiyor. Amiene'i, salonunu ve müşterilerini terkederek Paris'e geliyor. Ve orada Durville mektebinden ders alıyor. Kendisinde mevcut fıtri kabiliyeti kısa bir zamanda gören Dr. Durville derhal onu müessesesine bağlı bir sıhhat yurdunun müdürü yapıyor. İşte 1911 senelerinde Madam Raynaud mahut hikayelerini Dr. Durville' ede anlatıyor. Meslek icabiyle doktor 1911 senesinden itibaren hemen her an Madam Raynaud ile beraber bulunmuştur. Bu suretle onun fikirlerini ve şahsiyetini çok yakından takibetmiştir. Doktor evvela kadının ruhi durumunu tetkik ediyor. Ve fikri muvazenesinin mükemmel olduğunu görüyor. Hiçbir hallüsinasyonu yoktur. Marazi bir fikri mevcut değildir. Sakin ve makul bir kadındır. Ellerinden çıkan şifa kudretlerine karşı büyük bir itimadı vardır. Bilhassa doktorun maiyetinde çalışırken gösterdiği muvaffakiyetler onun bu itimadını büsbütün arttırmıştır.

Doktorun nazarı dikkatini kadının diğer bir melekesi daha çekmiştir. Madam Raynaud'nun hayrete değer bir hadis kudreti vardır. O, birçok zaman doktorun hayatına ait, kimsenin evvelden keşfedemiyeceği müstakbel hadiseleri haber vermiştir.

Bütün bunlarla beraber kadının iddialarına doktor inanmıyor ve kulak asmıyor. Bilhassa geçmiş hayata dair olan tafsilat doktorun itimatsızlığını büsbütün tahrik ediyor. Doktor bunlara inanmak için kati deliller istiyor. Halbuki kadının söylediği şeylerin hiç birisini tahkik etmek imkanı yoktur.

Bir müddet sonra madam Raynaud hikayesine diğer bazı tafsilatı daha ilave ediyor: O, cenup memleketlerinden birinde yaşamakta idi. Evi büyüktü, hem de çok büyüktü. Evin önünde taraça vardır. Bu da büyüktü. Evin pencereleri genişti ve bir çok pencereleri vardı. Pencerelerin üstü kemerli idi. Her katında taraça vardır. İşte o üst kattaki taraçada gezinmeği severdi. O zaman gençti. Koyu renkli saçları vardı. gözleri siyah ve büyüktü. Çok mahzundu. Çünkü ağır bir hastalığa duçar olmuştu. Mağrur tabiatlı idi. Ciddi ve kibirli idi. Buna hemen hemen fena bir karakter denilebilirdi. Şüphesiz hastalık onu haşin bir hale sokmuştu. İhtimamsız, parkta serseriyane ve havai meşrebane dolaşmasını severdi. Bu parkta eski ağaçlar vardı. Bahçe yukarı doğru meyilli idi. Parkın arkasında ve yanlarında hizmetçilere

mahsus küçük evler bulunuyordu. Ölüm kendisine belki 25 yaşında iken gelmişti. O zaman bitkin, sararmış ve zayıflamış bir halde bulunuyordu. Ölümden sonra yarım asır kadar arzın dışında kaldı. Daha sonra Aumont kasabasında dünyaya geldi. İşte doktorun inanmaksızın ve kıymet vermeksizin Madam Raynaud'dan sık sık dinlemekte olduğu hikaye bu idi.

1912 senesinde bir gün Pariste oturan Mısır prenseslerinden Prenses Fazıl, Doktorun servisine gelmiş ve yorgun bir halde yatağın birisine uzanmıştı. Madam Raynaud'da orada hazır bulunuyordu. Prenses Mısırdaki çocukluk hayatını anlatmağa başladı orada kızgın bir sema altındaki mimoza ormanlarından, narlıklardan incir ağaçlarından, palmiyelerden, Nil'den bahsediyordu. Nil'den sonra ailesinin beyaz boyalı evini anlatmağa başladı. Bu evin Nil'e kadar uzanan bahçesi vardı. bu sırada madam Raynaud, ben de böyle sıcak bir memlekette yaşamıştım, fakat bu hayatımda değil! dedi. Ve bunu müteakip prensese geçmiş hayatını, evini ve memleketini malum olduğu şekilde anlattı. Ve şunları ilave etti! << Bilmiyorum, acaba burası Mısır mı idi ? Fakat hayır. Çünkü orada böyle büyük bir nehrin bulunduğunu hatırlamıyorum. Burası belki İtalya da bir şehirdi. Mamafi bende öyle bir his var ki günün birinde oraya mutlaka gideceğim ve gözümün önünde net olarak yaşıyan bir çok hatıraları orada bulacak ve tanıyacağım. >> Prenses bu sözler karşısında gülümsüyordu. Fakat bu tebessüm bir itimatsızlık tebessümü değil bir hayret tebessümü idi.

Bazı noktalar üzerinde durmak üzere hikayeyi burada kesiyorum:

Akıydesi ispirtizmaya ve bilhassa reenkarnasyon fikirine muarız bir aile çocuğuna, bu fikirlerin nerden geldiği cayi sualdir. Burada yalnız şuuraltının müdahalesini bahis mevzuu etmekle bu hadisenin izahını yapmış olmayız. Eğer reenkarnasyon nazariyesi mevzu harici tutulursa bu hadise hakkında şuuraltının ancak üç yoldan beslendiğini kabul etmek zorunda kalırız.

1 – Atavik temayüller:

Şüphesiz bu nazariye fikir ve duyguların bu kadar sarih ve vazıh tezahürlerini izah edecek en iyi bir yol değildir. Kaldı ki fransanın şimal memleketlerinden birisinde yetişen bu kızcağızın oradaki ecdadının reenkarnasyonist olduklarını kabul etmek de güç bir iş olur.

Bu nazariye doğru olsaydı küçük Laure'un her şeyden evvel koyu bir hristiyan olması lazımgelirdi.

2 – Terbiye ile edinilmiş fikirler ve temayüller:

İlk terbiyenin insan hayatında esaslı ve değişmiyen moral ve entelleküel neticeleri olduğunu kimse inkar edemez. Müslüman bir ailenin çocuğu ne olursa olsun hiç olmazsa muayyen bilgilerle ve görgülerle kendi düşünce ve duygu istiklalini alıncaya kadar müslüman olarak kalacak ve hiç düşünmeğe bile lüzum görmeden müslümanlığın bütün talimatına boyun eğecektir. Hristiyan bir aileden çıkmış ve ailenin – dayak hikayesine varıncaya kadar – müracaat ettiği bütün telkin vasıtalarına, ihtiyar ve tecrübeli bir papasın bütün ikna yollu

gayretlerine rağmen fikirlerini müdafaada ısrar etmiş bir çocuğun şuuraltını muhiti için acayip görünen malum fikirleri ile besliyecek bir terbiye yolu burada bahis mevzuu olamaz. Eğer burada terbiyenin rolü düşünülürse yukarki mülahazalara göre çocuğun gene koyu bir hristiyan olması lazımgelirdi.

3 – Nihayet herhangi bir telkin tesiriyle zoraki olarak şuuraltında husule gelen intibaların fikir halinde şuura intikas etmesi de burada düşünülemez. Çünkü evvela çocuğun etrafında kendisine bu fikirleri aşılıyacak bir kimsenin bulunduğuna dair hikayede hiç bir bilgi yoktur. Bilakis gerek çocukluğu zamanında ve gerek büyüdükten sonra Madam Raynaud'yu dinliyenlerden hiç birinin onu teşvik etmeyip çocuğun bilakis ona muarız bulunduklarını veya lakayıt kaldıklarını okuyoruz. Bütün bunlara rağmen o, sözlerinde ısrar ediyor. Ve hatta gittikçe daha etraflı malumatla ilk iddialarını takviye ediyor. Annesi ona inanmıyor, arkadaşı inanmıyor, kocası inanmıyor, muhiti inanmıyor ve şefi inanmıyor. Bütün bunlara rağmen o, hikayesini herkese anlatmağa uğraşmaktan kendini alamıyor. Ve hatta bir gün bu hatıralarını taşıyan memlekete gideceğine dair kendisinde kuvvetli bir hissin bulunduğuna bile inandığını ifşa ediyor.

O halde atavizma, veraset terbiye ve telkin ile izahı mümkün olmıyan şuuraltındaki bu bilgilerin herhangi mihanikiyetle doğduğunu tekrar sormaktan kendimizi alamıyoruz. Ve gene tekrar ediyoruz: Burada şuuraltındaki mevcudiyeti muhakkak olan bn bilgileri ancak, orada yerleşmiş eski hayatlara ait hatıraların canlanması şeklinde kabul etmekten başka çare kalmıyor, Eğer bu hikaye burada kalmış olsa idi belki bu münakaşaya pek lüzum görülmiyebilirdi. Çünkü herşeyden evvel bu sözlerin hakikate uyup uymadığı meselesinin halledilmiş olması lazımgelirdi. Fakat hikayenin devamı bizi bu mesele üzerinde ciddiyetle durmağa sevkediyor. Zira Madam Raynaud'un aradığı evini nihayet bulduğunu görüyoruz :

Doktor Durwille Madam Raynaud'un bütün bu anlattıklarına ancak bir ruya kıymetini vererek onlar üzerinde durmamakta devam ederken bir gün karşılaştığı bir hadise kendisine, bu işe ciddiyetle sarılmak lüzumunu hissettiriyor.

1913 senesi Martında Cenovalı Aristokrat bir kadının hastalığı yüzünden doktor Cenova'ya davet olunuyor. Fakat o sıralarda Milletler arası Tecribi psikoloji toplantılarının en civcivli zamanı olduğundan Doktor pek meşgul bir halde bulunmaktadır. Zira kendisi bu kongreye riyaset etmekte idi. Bu yüzden Paris'i terkedemiyor. Ve Madam Raynaud'yu kendi yerine Cenovaya gönderiyor. İşte Madam Raynaud'un bu seyahatı ile bir çok meraklı ve müsmir hadisdler meydana çıkıyor. Seyahati esnasında Madam Raynaud Turin'e gelince bu memleketin kendisi için meçhul bir yer olmadığı tesiri altında kalıyor. (dejhavü)

Oradaki manzaraların şimdiye kadar kendisine musallat olan imajlara mutabık bulunduğunu görüyor. Fakat o, asla İtalya'ya gitmediği halde buralarını nasıl tanıyabiliyor. Bundan başka bu memlekete ait hiç bir kitap okumamış ve bilgi edinmemişti. Demek evvelce Mm. R... nun ruhunda birer intiba halinde bulunan imajlar onun Cenova'ya muvasalatı ile hakikat halini almış bulunuyor. O, bu memleketi hakikaten tanıyor. Geçmiş hayatında burada yaşamıştı. Hikayesini hastanın evinde de anlatıyor, ve eski evini bulmak arzusunu izhar ediyor. Cenova'nın namlı alimlerinden – yazık ki ismini saklı tutan – bir zat Mm R... ya yardım vadediyor. Kendisi Cenova'yı mükemmelen tanımaktadır. Mahut ev hakkında Mm. R... dan kafi malumatı aldıktan sonra Cenova'nın içinde böyle bir evin mevcut olmadığını fakat Mm. R... nun tarif ettiği şekil ve tarzdaki evlerin dış mahallelerde mevcut bulunduğunu söylüyor. Ve oraya beraberce

gitmeği teklif ediyor. Otomobile biniyorlar. Bütün şehri geçerek dışarı çıkıyorlar. Araba büyük beyaz bir evin önünde duruyor. Alim, Mm. R... nun tarifine göre aranılan evin bu olacağını tahmin etmiştir. Fakat Mm. R... << hayir, diyor. Burası benin aradığım ev değildir. Fakat ben bu sokağı tanıyorum. Benim evim buraya yakın. Yolumuza devam edelim, sola dönelim. Hafif bir yokuş gelecek. O yokuşta bahçeler içinde aradığımız evi bulacağız. >> Mm, R... nun tarifiyle otomobil hareket ediyor. Solda yukarı doğru çıkan bir yokuşa sapılıyor. İşte, Mm. R... nun senelerden beri tarif ettiği güzel beyaz ev bu yokuşta bulunuyor. Ev büyüktür, dört köşelidir, iki katlıdır ve her katında büyük birer taraça vardır. Evin birçok pencereleri vardır. Bu pencereler büyük ve İtalyan rönesansı tarzında kemerlidir. Park harabolmuştur ve arka tarafa doğru meyilli olarak inmektedir.

Burada okuyucularımızın dikkat nazarını çekecek bir iki nokta üzerinde duracağım :

a – Alim, Mm. R.. nun tarifi üzerine yanlış bir ev tahmin etmiş ve o evin önünde arabayı durdurmuştur. Burada Mm. R... nun sadece imajinasyonu bahis mevzuu olsaydı onun hikayesini burada, telkin tesiri altında, bitirmesi ve alimin tahmin ettiği şeyleri kabul etmesi icabederdi. Halbuki o, bilakis kendi evinin bu olmadığını söylemiş ve onun yerini tarif etmiştir.

b – Burada tatmin edilmiş bir hallüsine de bahis mevzuu olamaz. Böyle olsaydı o, evinin burada olmadığında ısrar etmiyecek ve onun yerini tarif emeğe kalkışmayacaktı.

c – Evin bütün görünüşü Mm. R... in senelerden beri tekrarladığı tarife uygun çıkmıştır. Beyaz renk, iki kat, iki taraça bir çok büyük ve kemerli pencereler ve nihayet meyilli bir park.

Alim bu evin Cenova'da en meşhur bir aileye ait olduğunu söylemiştir. Mm. R... buraya gelince; << İşte, diyor. Ben bu evde yaşadım. Göğsünden hastalıklı zayıf genç kadın halinde şu taraçada gezmeyi severdim. O zaman çok ıstıraplı idim, mahzundum. Bir asır evvel burada öldüm. >>

Evvelce de söylediğimiz gibi Mm. R... nun hikayesi eğer tahakkuk etmemiş bir lakırdıdan ibaret kalsaydı bunların bu sayfalarda uzun uzadiye yer tutmalarına lüzum kalmazdı. Halbuki birtakım hadiselerin birbiri arkasına sıralanarak tahakkuk etmeğe başlaması, bu hikayenin ilmi kıymetini tebaraz ettirmektedir. Mm. R... nun sadece Cenova'ya gelince orasını tanıması ve vizyonlarının tahakkuk etmeğe başladığına inanması bizim için kafi değildir. Zira bunun telkin ve bilhassa binefsihi telkin ile izahı mümkün olabilir. Şehrin manzarası karşısında kalınca Madamın sabit fikir halinde uzun zamandanberi inanmakta olduğu mutasavver vizyonlarını, İtalyan şehirleri hakkında öteden beriden toplanmış fikir kırıntılarını reel imajlarla karıştırması, yani, marazi bir haleti ruhiye ile şehre ait manzaraları tasavvur etmekte olduğu şeylere benzetmesi belki mümkün görünebilirdi.

Hasta bir beyinle << inanmak >>, imajların husulünde mühim rol oynar. Mesela mavi bir kağıt gördüğünü iddia eden bir hastaya beyaz renkli bir kağıt gösterilerek << işte gördüğün kağıt budur >> denilse o, bunu tastik etmekte gecikmez. (107) Zira onun nazarında mevhum (fictive) imajla reel imaj arasındaki mutabakatta ne rengin, ne şeklin, ne de diğer maddi hususiyetlerin kıymeti yoktur. Onun sadece buna << inanması >> kafidir. Bir alık hastası gökyüzünde uçan kuşları kendisini öldürmek için sürülerle gelen tayyareler halinde görerek bir illüzyona kapılabilir ve bundan hakiki bir ıstırap duyabilir. Ona göre kafasındaki tayyare imajı ile semada uçan bir kuşun aynı şey telakki edilmesi için bunların her hususta birbirine

benzemesi şart değildir. Havada uçan kuşun onun kafesındaki tayyare imajını tenbih etmesi onun buna inanmasına kafi gelir. Bu suretle harap bir kulenin bir kilise ile, adi bir duvarın beyaz güzel bir şato ile değiştirilmesi pekala mümkündür, ancak buradaki vrziyet bözle değildir. Niçin ?

a – Dr. Durville'in ifadesinden anladığımız gibi Mm. R... bir akıl hastası değildir. Hallüsinasyonları yoktur. Hayatı sakin dir, normaldir v. S. Esasen bir akıl hastasının sayıklaması ile Mm. R... nun vizyonları arasında dikkat edilirse farklar vardır.

b – Nihayet yukarda söylediğimiz gibi Mm. R.. nun tarif ettiği yerlerin hakikatte ayniyle mevcudolması bu hususstaki en müskit delili teşkil eder.

Binaenaleyh buraya kadar cereyan eden hadiseler bizi hakikatte movcudolan bir yerin, ne suretle olursa olsun evvelden doğru olarak haber verildiğini kabule icbar ediyor.

Bütün bunlarla beraber hikayenin bizi asıl inanmağa sevkeden tarafı bundan sonra başlıyor. Zira bundan sonra başlıyan Dr. Durville'in tetkikatı sırasında almış olduğu neticeler daha ilmi bir çehre içinde bizi emin bir sahaya doğru götürmektedir.

Hakikaten burada ilk tahkik edilmesi lazım gelen mesele Cenavada, mahut evde Mm. R... in farif ettiği bir genç kadın ölümünün vukua gelip gelmediği meselesi olacaktı. Diğer taraftan Mm. R... evini gördükten sonra diğer birtakım hatıraların daha kendisinde uyandığını duymuş ve onları etrafındakilere şöylace anlatmıştı:

<< Ben başkaları gibi bir mezarlığa gömülmedim; cesedim bir kilisededir, bundan eminim. >>

Mm. R... nun bahsettiği bu genç kadın ve onun ölümü hakkında kimse bir şey bilmiyordu. Binaenaleyh onun bir asır evvel öldüğünü ve herkes gibi mezara gömülmeyip bir kilisenin içine defnedildiği hikayesini kimse düşünemezdi. Eğer bütün bu iddialar tahakkuk ederse bu hikayeye ciddi bir nazarda bakmak ve onu kıymetlendirmek icabederdi.

Madam Raynaud, işini bitirdikten sonra Fransaya dönmüştü. Bundan sonra Dr. Durville işi ciddi bir şekilde tahkik ve takibetmeğe karar verdi. Doktor bilhassa şu noktalar üzerinde duruyordu :

1 – Cenovadaki evde Mm. R... nun tarif ettiği esmer, daima hastalıklı ve takriben bir asır evvel göğüs hastalığından ölen bir kadın hakikaten varmı idi?

2 – Eğer böyle kadın var idi ise onun kabri nerdedir?

İşte Cenovadaki dostlarının yardımı ile Doktor bunların tahkikine koyuldu. Ve, neticede dikkate şayan bilgiler topladı:

Cenovada Madam Raynand'un kendi evi olarak bahsettiği evde ölenlerin resmi ölüm kağıtları San Francisco d'Albaro'da saklı bulunmaktadır. Bu kağıtlar arasında Mm. R... nun iddialarını tasdik eden yazıları muhtevi bir kağıt bulunmuştur. Bu kağıdın bir suretini doktor elde etmiştir. Burada yazılı olduğuna göre :

1 – Şatoda daima hasta olan bir kadın vardı.

2 – Bu kadının bir göğüs hastalığından öldüğü çok muhtemeldir. Zira kağıtta kadının soğuk algınlığından öldüğü yazılıdır. Doktora nazaran soğuk algınlığı tabiri Tüberküloz hastalığının sinonimidir.

3 – Ölüm takriben bir asır evvel, yani kayda nazaran 23 birinci teşrin 1809 da vukua gelmiştir.

4 – Ceset mezarlığa değil, kiliseye gömülmüştür.

Bu kağıdın sureti şudur :

<< 23. Oct. 1809. Jeanne S..., B... in dul zevcesi, çok senedenberi daima hasta olarak evinde ikamet ediyordu. Son zamanlarda soğuk algınlığı neticesinde hastalığı büsbütün arttı. Ayın 21 inde öldü. Bütün taktis merasimi yapılmıştır. Bizim yazılı iznimizle ve Belediye Reisinin yazılı emriyle cesedi hususi olarak Notre – Dame – du Mont kilisesine nakledilmiştir. >>

İmzalar

Artık şüpheye mahal yoktu. Mamafi Madam R... nun hikayesini başka bir yoldan da tahkik etmek için doktor Gaston Durville bir süjesini uyutup onun lüsit somnambül halinden istifade etmek istemiştir. Burasını doktor şöyle anlatıyor :

<< Cenovada ölüm kağıdı posta ile bana takriben sabahın saat dokuzunda gelmişti. Sofrada henüz kahvaltı yapıyordum. Bugün işlerime geç kalmıştım. Hastalarım beni bekliyorlardı. Acele ile süt fincanımın muhteviyatını içtikten sonra gelen mektupları açtım. Ve tafsilatı bilahara tetkik etmek üzere onlara şöylece bir göz gezdirdim. Ölüm kağıdının sureti de bunlar arasında bulunuyordu. >>

Burada doktor bu kağıdı tamamiyle okumadığını, yalnız italyan pullarını, dostunun el yazısını ve imzasını görebildiğini söylüyor. Kağıdı tekrar zarfa koyarak diğer mektuplarla birlikte masanın üzerine bırakıyor. Hestalarını görmeğe gidiyor. İşlerini bitirdikten sonra Cenova'dan gelen kağıdı düşünüyor. Bir kadın dostuna bundan bahsediyor. Dostunun sorması üzerine: kağıdı okumadığını söylüyor. Ve yalnız onun Cenova'dan geldiğini ve bir ölüm kağıdı sureti olduğunu, ölünün isminin Jeanne olduğunu ve aile ismininin de galiba D... ile başladığını ve kağıdın muhtevası hakkında bütün bilgisinin bundan ibaret bulunduğunu sözlerine ilave ediyor. İşte lüsit süjelerinden birisiyle bu mesele üzerinde tahkikat yapmak fikri doktorun kafasına bu anda geliyor. Fakat fikir intikali (transmission de pensee) yolu ile neticenin bozulmaması için kağıdı okutmadan onu bir zarfa koyuyor ve mühürlüyor.

Süje olarak Madame Elphe'i seçiyor. Onu uyutuyor. Ve hiçbir şey söylemeden ona kapalı ve mühürlü zarfı veriyor. Kendi de sessizce yazı masasının başına oturarak süjenin söylediği şeyleri harfi harfine yazmağa başlıyor. Bu sırada süjenin sözlerine ve fikirlerine asla müdahale etmiyor. Ne evet, ne hayır, ne iyi, ne fena, diyor. İşte bu şartlar altında süjenin ağzından doktorun zaptettiği sözler şunlar olmuştur:

<< Bu kağıt uzaktan geliyor... Durunuz ciheti tayin etmek için kendimi toplıyayım... Anladım. Bu, oradan geliyor. (Eliyle cenup tarafını gösterir.) Evet, fakat burası uzak. Fransayı terkediyorum. Deniz geçmiyorum. Ah ! Oradayım, burası İtalyadır. Deniz ve liman var. Bu, Cenovadır...

<< Şimdi büyük evdeyim. Ne güzel bir ev !.. Beyaz renkli, büyük, ama pek de kocaman dğeil. Fakat bu ne üslubudur? Büyük pencereler görüyorum. Onların üzerinde de kemerli küçük pencereler var. (Bu izahat Madame Raynaud'un sözlerine tamamiyle tevafuk etmektedir.) Solda cepheye bakınca yuvarlak bir kule görüyorum. (Doğru değil!) Birçok yürüdükten sonra taşlı bir dehlize yaklaşılıyor. Ev, bir meyil üzerinde. Arkada bahçe yukarı doğru çıkıyor. Evin etrafı meyilli. (Bütün bu tafsilat hakiki plana uygundur.) Fakat bu evde neyi arıyacağım? Orada birçok kimseleri görüyorum. >> (Bu sırada doktor süjeye kağıtta mevzuu bahis edilen kadını aramasını emrediyor.) [1]

Burada mühim bir nokta üzerinde durmak isterim. Süjenin bütün bu malumatı kısmen kağıttan klervuvayyans yolu ile kısmen de doktorun kafasından fikir intikali tarikiyle toplayıp söylediği düşünülebilirse de son cümleler böyle bir düşünceyi bertaraf etmeğe kafi gelir. Zira eğer bu malumatı doktorun kafasından almış olsaydı, süje bu evde neyi arıyacağım diye bir sual sormaz, doğrudan doğruya Mme. R.. nun hikayesine geçirdi. Çünkü muhakkak ki o sırada ya şuurlu veya şuursuz bir halde doktorun zihni bu hadisenin teferruatiyle meşgul bulunuyordu. Ve bilhassa Mme. R... nun bahsedilen eski şahsiyeti doktorun kafasını işgal ediyordu. Binaenaleyh süje her şeyi oradan okuduğuna göre tereddüt etmiyecek ve fikri telkin altında kalarak Mme. R... nun eski hayatına geçecekti. Böyle olmadığına göre süjenin sadece fikirleri kafadan alan pasif bir otomat olmadığı anlaşılıyor. Esasen hipnoz safhalarını iyice tetkik etmiş olanlar bu safhaların bazılarında süjelerin operatörden veya hazırundan gelecek telkinlere karşı müteasi olduğunu çok iyi bilirler. O halde burada süje psikometri yolu ile mazide, Mme. Raynaud'nun hikayesine ait bir zamanda yaşamağa başlamıştır. Ve orada karşılaştığı reel vakıaları bir müşahit gibi anlatmaktadır. Şimdi tekrar somnambülün sözlerine avdet ediyoruz :

<< Bir kadın görüyorum. Evet, fakat bu kadın ölmüştür. >>

Burada da fikir intikaline değil, psikometri'nin tabii seyrine ait karakteristik bir ifade görüyoruz; şöyle ki: Eğer süje, doktorun: << Kağıtta mevzuubahis olan kadını görünüz ! >> emri üzerine doktorun kafasındaki fikirleri okuyarak söylemiş olsaydı, ölmüş bir kadından değil, hasta bir kadından bahsederdi. Zira doktorun o andaki suali Mme. R... un bahsettiği evde dolaşan hasta kadına aittir. Binaenaleyh onun kafasında hiç olmazsa o anda bir hasta, canlı kadın imajı dolaşmaktadır. Buna rağmen süjenin bu emir üzerine ölü bir kadınla hikayesine başlaması, fikirlerinin hareket noktasını elinde bulunan olüm kağıdını hamil mektup teşkil ettiğini ve bu noktadan hareket ederek psikometri yolu ile ve belki biraz da ekminezi yardımı ile geçmiş zamanların vakıaları içinde ruhen dolaştığını göstermeğe kafi gelir. Hikayeye devam ediyoruz:

<< (Doktor süjeden soruyor:) Onun ismini bana söyliyebilir misiniz? (Süjenin cevabı:) Bir isim mi?. Bu, güç. (Derin derin içini çekiyor, araştırıyor.) Eğer aldanmıyorsam Jeanne'i görüyorum.

<< – Aile ismi nedir ?

<< – Durunuz aklıma birçok isimler geliyor. Zannedersem Proglie isminin bizi alakalandıran kimse ile münasebeti vardır... İki isim daha görüyorum. Bunlar M. İle başlıyor. Modene. Medicis (bütün bu isimler yanlıştır. Bu tereddütler de operatörün kafasındaki fikirlerinin süje tarafından okunmadığını gösteriyor.) İşte şimdi bir S. görüyorum. Bu kelimenin 7 harfi vardır. İkinci harfi A dır. Kelimenin otasındaki iki harf F görüyorum. (Doktor bunların tamamiyle doğru olduğunu yazıyor.) >>

Burada birinci celse bitiyor. Sekiz gün sonra doktor aynı süje ile ikinci celseyi yapıyor. Onu somnambül haline koyduktan sonra kendisine gene aynı zarfı veriyor ve: (Son celsede bıraktığınız yerden itibaren sözlerinize devam ediniz.) diyor. Bir müddet sonra süje sözlerine şöylece başlıyor:

<< Ah ! Ben oradayım. Jeanne'i orada, büyük evde görüyorum. İşte!.. Fakat o ne kadar muztarip! Öksürüyor... Huyu da o kadar mülayim değil. Mağrur karakterli... Fakat onun uzun müddet yaşadığını görmüyorum. Öldü. (Süje susuyor. Bir müddet sonra:) Şimdi kimi görmekliğim lazım? (Bu işi alelade bir fikir intikali meselesi olmadığına dair müellifin yukardaki mütalaası burada da serdedilebilir.)

<< – Jeanne'ı görmekte devam ediniz.

<< – Onun nesini göreyim ? (Keza, aynı mülahaza caridir.) Ah!.. Durunuz bana öyle görünüyor ki o, herkes gibi bir mezarlığa gömülmedi.

<< – Mezarlığa gömülmedi mi? O halde nereye gömüldü?

<< – Fakat doktor, bilmiyorum. Eğer aldanmıyorsam onu bir kilisede gördüm. >>

Doktor Durville buraya kadar söylenmiş olan şeylerin kendisince malum olduğunu, fakat bundan sonra süjenin söyliyeceği şeyleri o zamana kadar bilmediğini kaydediyor. (Bu ifade mülahazalarımızı kuvvetlendiriyor).

<< – Bir kilisede mi ?

<< – Evet bu kilise dört köşelidir, hemen hemen murabba şeklindedir. Methalde sütunlar vardır. Daha uzakta destekler görüyorum. Jeanne kadın orada, türbede dir. Türbe mihraka yakındır. Bu oldukça mütevazı bir türbe.. Taşı ufki değil şakuli. Türbenin arkasında yedi tabut görüyorum. Bunlar Jeanne'ın ailesine mensup kimseleri ihtiva ediyor. İşte bütün gördüğüm bunlardır, yoruldum. >>

Doktor Durville o zamana kadar Jeanne'ın bir kilisede medfun bulunduğunu bilmediğini yazıyor. Tecrübeyi müteakip zarfı açıp okuduğu zaman kadının kilisede gömülü olduğunu öğreniyor. Bunun üzerine doktor hemen Cenovada bulunan dostuna bir mektup yazarak somnambülün klise hakkındaki tarifnamesini de ona ekliyor ve bunun tahkikini dostundan rica ediyor. Zira bu şehre hiç gitmemiş olan doktorun bittabi bu kilise hakkında hiçbir bilgisi olamazdı.

Doktor bir kaç gün sonra dostundan şu cevabı alıyor:

<< – Aziz doktorum.

<< – Pazar sabahı, Cenovadan epiyce uzakta bulunan kiliseye gittim. İbadet zamanı olduğundan her tarafı araştırmak kolay değildi. Kilisenin içi insanla dolu idi. Mihrabın yanında bahis mevzuu olan türbeyi aradıysam da bulamadım. Kilise dört köşelidir. Hemen hemen murabba şeklindedir. Methalde sütunlar ve ileride de destekler vardır. Gelecek haftanın bir gününde oraya tekrar gideceğim. Ve ilk tahkikatımızda bize yardım eden zattan lazım gelen malumatı istiyeceğim. >>

Bu mektup üzerine Dr. Durville kilise hakkında süjeden işittiği bütün sözlerin doğru olduğuna, yalnız türbe hakkındaki ifadenin isabet etmediğine kani oluyor. Fakat bundan birkaç gün sonra dostundan aldığı diğer bir mektup doktorun bu kanaatında yanıldığını gösteriyor. Zira süjenin türbeye dair söylemiş olduğu sözlerin de doğru çıktığı görülüyor. Bu ikinci mektup şöyle yazılmıştı:

<< Size kilisenin fotoğrafisini gönderiyorum. Hakikaten orada vuvayyanınızın gördüğü gibi bir türbe vardır. Ve bu da S... ailesine aittir. Yalnız bu türbe mihrabın yanında değildir. Onun altındadır. Ve oraya bir merdivenle inilmektedir. >>

Dikkat edilirse ne fikir intikali, ne telkin ve hatta ne de kağıttaki yazıların açık duyululuk (Lucidite) yolu ile süje tarafından okunmuş olması fikri bu hadiseyi izah etmeğe kafi gelmez. Ve burada evvelce söylediğimiz gibi süjenin psikometrik melekesinin yardımı ile anlatılmış hakiki bir hikaye karşısında bulunuyoruz. Uzak bir memlekette meçhul bir kilisenin saklı bir yerinde bulunan ve bilhassa arayıcı bir göz tarafından dahi ilk bakışta görünmiyen bir türbenin yeri, oralarını hiç görmemiş Paristeki bir süje tarafından haber verilmektedir. Hele tahkikat neticesinde bu türbenin tecrübeye mevzu olan hadise ile alakadar bulunması hikayenin esasından doğduğunu ispat etmeğe kafi gelir.

Doktor bu kadarla da iktifa etmiyor ve sekiz gün sonra süjeyi tekrar somnambül haline koyarak

incelemelerine devam ediyor. Fakat bu defa celsede Mm. Raynaud da hazır bulunmaktadır. Doktorun yazılarından çıkardığımız manaya göre süje, Mme. R... nun bu işde methaldar olduğunu mutat halinde iken bilmektedir. Fakat somnambülzma hali başlayınca süje şunları söylemeğe başliyor:

<< Fakat şimdi Jeanne reenkarne olmuştur. Ben onun şimali Fransaya doğru çekildiğini görüyorum. Bu memleket bir ova memleketidir, küçük bir kasabadır... Fakat büyük bir şehre yakındır. Bu kasabayı niçin görüyorum? Jeanne'ın yattığı kilise ile bu kasaba arasında alaimisema gibi bir şey görüyorum. Bu alaimisema iki yeri birbirine bağlıyor. >>

<< – Alaimisemanın manası nedir ?

<< – Bu, dokunduğu iki memleket arasında sıkı bir münasebetin bulunduğunu gösteriyor. Evet, İşte Jeanne'ın reenkarne olduğu kasaba budur.

<< – Fakat sizin verdiğiniz bu alametlerle ben Fransanın şimalindeki bir kasabayı nasıl tanıyabilirim?

<< – Durunuz büyük şehirde bir nehir görüyorum. Bu, oldukça büyüktür. Sonra, güzel bir kilise de var. Ah!.. Fakat bu kilise çok güzeldir. Büyük bir Gotik Katedrali görüyorum. (Sükut) Fakat ben bu Katedrali tanıyorum. Bu, Amiens Katedralidir. Demekki Jeanne Amiens civarındaki küçük bir kasabada enkarne olmuştur. >>

Buraya kadar süjenin Mme. R... ile henüz alakası görülmüyor. O, henüz Jeanne ile meşguldür.

<< – Bana onun evini tarif edebilir misiniz ?

<< – Durunuz, arıyorum, Ah! İşte.. Ne tuhaf. Bu evde hiçbir güzellik yok. Biliyor musunuz bu, Cenovadaki evden ne kadar farklı !.. Bu ev çok sade ve küçük.

<< – İçeri giriniz. Orada ne görüyorsunuz, söyleyiniz.

<< – Sağda iki, üç basamak çıktıktan sonra büyük bir odaya giriyorum. Diğer bir oda. Karşıda çatıya çıkan tahta bir merdiven... Evde küçük bir kız görüyorum. Beni alakadar eden budur. Reenkarne olan Jeanne budur. Fakat Jeanne neden böyle mütevazi bir evde tekrar dünyaya gelmiştir? ...

<< Onun ebeveynini görüyorum. Bunlar sade ve iyi kalpli köylülerdir. İşte ! Fakat bu ne? küçük kızı birdenbire maviler içinde görüyorum. >>

Doktor Durville bu sözün manasını anlamadığını söylüyor.

<< – Maviler içinde mi? Bu ne demek kızın vücudü mü mavileşti?

<< – Hayır; Mavi elbiseler giymiş olduğunu söylemek istiyorum. Elbisesi, çorapları mavi. Fakat bu ne demektir. Şüphesiz bu bir semboldür. Fakat hayır, bunun bir sembol olduğunu zannetmiyorum. Çocuk maviler giymiştir. >>

Bu son pasaj bile tek başına, süjenin operatörden fikir aldığı düşüncesini tamamiyle ortadan kaldırmağa kafi gelir. Zira bu kızın birdenbire mavilere bürünmesi Operatör için o kadar yabancı bir fikirdir ki o, bunun manasını bile yanlış anlıyor. Ve kızın derisinin maviye boyanmış olması ihtimalini düşünüyor.

Bu malumat karşısında doktor Durville mutehayyır oluyor ve orada hazır bulunan Mme. R... e bakıyor. O, hiçbir şey söylemeksizin işaretle bu sözlerin tamamiyle doğru olduğunu anlatıyor ve süjenin devam etmesine müsaade etmesini Doktordan istiyor.

<< – O halde izah ediniz, bu kız neden böyle maviler giyinmiştir.

<< – Şimdi çocuğu daha büyük görüyorum. (Burada biraz duracağız: Operatörün sualiyle alınan cevap tetkik edilirse burada hipnozun telkin devresinde görüldüğü gibi bir telkinle kendiliğinden doğma tahayyül vetiresine bağlı alelade uydurulmuş bir masalın da bahis mevzuu olmadığı anlaşılır. Aksi takdirde süjenin, mavi elbiseler giyilmesiyle alakadar birçok şeyler uydurması lazım gelirdi.) O, herkes gibi giyinmiştir. Onun memleketini erken terkettiğini görüyorum. Şüphesiz civardaki şehre gidiyor. Fakat orada da çok kalmıyor. Şimdi onu bir

kadın halinde görüyorum. Ah!.. (Süje burada birdenbire büyük bir hayret nidası koyuveriyor.) İşte o, buraya giriyor. >>

Halbuki bu sırada odaya kimse girmemiştir. Doktor, süjeye kimsenin odaya girmediğini söylüyor.

<< – Hayır, hayır. Sizinle beraber birisi girdi. (Bu noktayı pek mühim olarak tebarüz ettirmek isterim, zira bundan ekminezik bir hakikat meydana çıkacaktır: Burada süje; kadının, yani Mme. R.. nun operatörle beraber odaya girmiş olduğunu söylüyor. Halbuki o sırada Mme. R.. odaya girmediği gibi doktor Durville'in odaya girmesi hiç bahis mevzuu olamazdı. O halde doktorla kadını odaya beraberce girerken gördüğünü söylemesi, süjenin tecrübe başlangıcına ait birkaç zamanlık mazide yaşamakta olduğunu ve oradan buradan kapılmış fikirlerle uydurma imajlardan değil, zamanın realitesinden bahsettiğini açık olarak gösteren bir delil olur. Bu hal zamanda süjenin o ana kadar operatörün ve Mm. R... nun odadaki varlıklarını hissetmediğini ve binaenaleyh onların kafası içinde dolaşmadığını da ayrıca gösterir.)

<< – O kadın mı, hangi kadın?.. Reenkarne olan Jeanne mı?

<< – Evet, ta kendisi. Oradadır, onu görüyorum. Fakat,.. (Mme. R...ya doğru yürüyor.) Oh... Fakat bu mümkün mü? İşte o, onunla birleşiyor.

<< – Bu ne demektir? Siz bir illüzyon içindesiniz.

<< – Hayır sizi temin ederim. Bana iyi anlatılıyor ki Jeanne ile Madam Raynaud aynı kimsedir.

<< – Nasıl, aynı kimse mi?

<< – Tamamiyle! Bunu siz bilmiyor musunuz? Ah, şimdi anlıyorum. Bana söyleyiniz, Madam Raynaud Amiens civarında mı doğmuştur ? >>

Son lavha süje ile Mme. R... arasındaki münasebetin ancak celsenin sonlarına doğru teessüs etmiş olduğunu gösteriyor. Bu hal, hikayenin baş taraflarında madam Raynaud ile süje arasında fikri bir rabıtanın bulunmadığını gösterir. Binaenaleyh hikayenin Madam R... tarafından uydurulmuş olması ihtimali de ortadan bu suretle kalkmış olur. Esasen hadisenin daha ince tetkikatı diğer birçok noktadan bu ihtimalleri yok etmektedir.

Şu halde burada, psikometri yolu ve ekminezi vetiresi ile olmuş ve gelip geçmiş bir vakıayı izah edecek bir tek yol kalır ve o da Madame Raynaud'nun evvelce Jeanne kadın halinde yaşamış olduğunu kabul etmektir.

Bu sahada çalışanlar çoğaldıkça ve bilhassa bu çalışmalara akademik kıymetler verildikçe biz, bu kuvvette ve hatta bundan daha kuvvetli ve verimli ilmi tecrübe neticelerinin elde edilebileceğine ve bu suretle reenkarnasyonizmanın doğru bir yol olduğuna bütün münevver mehafilin inanacağına kaniiz. Bu kanaatimizin tahakkuk ettiği gün duygular güzelleşecek, telakkiler berraklaşacak ve dünyanın yüzü gülecektir. Bugün dünyayı saran ve belki en kesif halini almış bulunan karanlık ve boğucu bulutların yeryüzünden silinmesi ve hakikat, saadet

güneşinin dünyamızda parlıyarak onun kararmış çehresini nurlandırması, soğumuş ve donmuş kalbini ısıtması ancak ve ancak bundan sonra mümkün olabilir.

Acaba bu mesut gün ne vakit gelecek?